

॥ अथ श्री नव पद महिमावर्णनरूप ॥

॥ श्रीश्रीपाल्य राजानो रास प्रारंभः ॥

श्रीविनयविजयजी तथा यशोविजयजी विरचित

रास.

## श्रीश्रीपाद राजानो रास

( श्री नव पद महिमावर्णनरूप )

आ पुस्तक श्रीचतुर्विध संघने जणवा वांचवा अर्थे उपयोगी जाणी  
रंगीन चित्रानो सुधारो वधारो करी यथाशक्ति शुद्ध करावी

ठपावी प्रसिद्ध करनार

श्रावक ज्ञीमसिंह माणिक,

जैन पुस्तक वेचनार तथा प्रसिद्ध करनार.

मांभवी, शाकगल्ली, मुंबई.



आवृत्ति पांचमी.

वीर संवत् २४४३.

विक्रम संवत् १९७३ भाद्रपदा सुदि पंचमी

सने १९१७.

॥ प्रस्तावना ॥

एक समये जैन धर्मની अवर्णनीय जाहोजલાલીનો सूर्य मध्याह्नमां प्रकाशमान् हुतो, ज्यां महाराजले जैन धर्मની आणा शिरोधार्य करता हुता अने तन, मन, धन अर्पण करी जैन शासनने शोजाप्रद बनावता हुता. खरेखर ते जिनशासनना अलंकारोज हुता के जेठनां बनावेल जिन-शुवनो, जैन प्रतिमाळे अने जैन जंडारो आपणने दृष्टिगोचर आय थे. तडुपरांत तेठश्रीनां आचरणो एवां तो महान्, शुरु, दृढ अने शौर्यवान्, हुतां के तेठनुं अनुकरण करवा शास्त्रकारो आपणने जलाभण करे थे अने ते कारणे तेठनां अद्भुत, अलौकिक चरित्रो सुंदर गद्य अने पद्यमां संस्कृत, मागधी अने गुजराती जाषामां पोतानी विद्वत्ताथी रचता गया थे. जैन धर्म प्रतिपालक राजेंद्र कुमारपाल, महाराजा संप्रति, मंत्रीश्वर वस्तुपाल, तेजपाल अने धर्मचुस्त महाराजा श्रीपाल जेवा आवको क्यां थे के जेठ जिनशासननी उन्नति सांटे शक्ति अनुसार स्वपराक्रमवडे न्यायोपाजित करेल द्रव्य वापरी वसुंधरा पर लीधेलो जन्म कृतार्थ मानता हुता. तेमांना श्रीपाल महाराजानुं आ पद्यरूपे चरित्र थे अने ते चरित्रनी श्रीविनयविजयजीए पहेला बे खंरु तथा त्रीजा खंरुनी चार पूरी अने पांचमी अधुरी हाल संवत् १७३८ मां रांदेर चोमासामां लखी अने चरित्र पूरुं कर्या पहेलां ते कालधर्म पासया. त्यारपढी तेमनाज कहेवाथी श्रीयशोविजयजीए आ चरित्रनो उत्तरार्ध जाग संपूर्ण कख्यो थे. श्रीविनयविजयजी अने यशोविज-यजी समकाले थया हुता. विनयविजयजीए आशरे संस्कृतमां पांच अने गुजरातीमां वीशेक ग्रंथ रचेले थे. यशोविजयजीनो जन्म संवत् १६७० नी आसपास होवो जोइए, पण ते संबंधी हकी-कत चोकस रीते मली शकती नथी. तेमणे लगभग १०८ ग्रंथो रचेला थे एम कहेवाथ थे एटले १००००० ( बे लाख ) श्लोक बनाव्या थे. एवी रीते गुजराती जाषामां ग्रंथो लखीने गुर्जर बंधुले उपर मोटो उपकार कख्यो थे. कोइ एम कहेजो के तेमना ग्रंथो जैन धर्मने लगता थे तो कहेंतुं

श्रीविजयविजयजी तथा यशोविजयजी विरचित

## श्रीश्रीपाल राजानो रास

( श्री नव पद महिमावर्णनरूप )

आ पुस्तक श्रीचतुर्विध संघने जणवा वांचवा अर्थे उपयोगी जाणी  
रंगीन चित्रानो सुधारो वधारो करी यथाशक्ति शुद्ध करावी

ठपावी प्रसिद्ध करनार

श्रावक श्रीमसिंह माणेक,

जैन पुस्तक वेचनार तथा प्रसिद्ध करनार.

मानवी, शाकगद्दी, मुंबई.



आवृत्ति पांचमी,

वीर संवत् २४४३.

विक्रम संवत् १९७३ भाद्रवा सुदि पंचमी.

सने १९१७.



## ॥ પ્રસ્તાવના ॥

एक समये जैन धर्मની અવર્ણનીય જાહોજલાલીનો સૂર્ય મધ્યાહ્નમાં પ્રકાશમાન હતો, ज्या महाराजले जैन धर्मની આणा शिरोधार्य करता हुता अने तन, मन, धन अर्पण करी जैन शासनने शोभाप्रद बनावता हुता. खरेखर ते जिनशासनना अलंकारीज हुता के जेठनां बनावेल जिन-  
 चुवनो, जैन प्रतिमाले अने जैन जंडारो आपणने दृष्टिगोचर थाय थे. तदुपरान्त तेठेश्रीनां आचरणो  
 एवां तो महान्, शुक्र, दृढ अने शौर्यवान्, हुतां के तेठेनु अनुकरण करवा शास्त्रकारो आपणने  
 प्रलासण करे थे अने ते कारणे तेठेनां अद्भुत, अलौकिक चरित्रो सुंदर गद्य अने पद्यमां संस्कृत,  
 मागधी अने गुजराती भाषामां पोतानी विद्वत्ताथी रचता गया थे. जैन धर्म प्रतिपालक राजेंद्र  
 कुमारपाल, महाराजा संप्रति, मंत्रीश्वर वस्तुपाल, तेजपाल अने धर्मचुस्त महाराजा श्रीपाल जेवा  
 आवको क्यां थे के जेठे जिनशासननी उन्नति साटे शक्ति अनुसार स्वपराक्रमवडे  
 न्यायोपाजित करेल द्रव्य वापरी वसुंधरा पर लीधेलो जन्म कृतार्थ मानता हुता. तेमांना  
 श्रीपाल महाराजानुं आ पद्यरूपे चरित्र थे अने ते चरित्रनी श्रीविनयविजयजीए पहेला  
 बे खंक तथा त्रीजा खंकनी चार पूरी अने पांचमी अधुरी ढाल संवत् १७३८ मां रांदेर करेला  
 चोमासांमां लखी अने चरित्र पूरुं कर्या पहेलां ते कालधर्म पासया. त्दारपठी तेमनाज कहेवाथी  
 श्रीयशोविजयजीए आ चरित्रनो उत्तरार्ध जाग संपूर्ण कखो थे. श्रीविनयविजयजी अने यशोविज-  
 यजी समकाले थया हुता. विनयविजयजीए आशरे संस्कृतमां पांच अने गुजरातीमां बीशेक ग्रंथ  
 रचेल थे. यशोविजयजीनो जन्म संवत् १६७० नी आसपास होवो जोइए, पण ते संबंधी हकी-  
 कत चोकस रीते मली शकती नथी. तेमणे लगभग १०८ ग्रंथो रचेलो थे एम कहेवाय थे एटले  
 १००००० ( बे लाख ) श्लोक बनाव्या थे. एवी रीते गुजराती भाषामां ग्रंथो लखीने गुर्जर बंधुले  
 उपर मोटो उपकार कखो थे. कोइ एम कहेदो के तेमना ग्रंथो जैन धर्मने लगता थे तो कहेंतु

પરુષો કે જેમ પ્રેમાનંદ આદિ અન્યના રચેલા ગ્રંથો વૈષ્ણવ યા હિંદુ ધર્મને લગતા હતા તોપણ ગુર્જર જાણના પોષક હતા તેમ શ્રીમદ્ યશોવિજયજીના ગ્રંથો જૈન ધર્મને લગતા હતા તોપણ ગુર્જર જાણના પોષક હતા. જૈન કવિલેના ગુર્જર જાણાપોષક ગ્રંથોમાં માગધી વા સંસ્કૃત શબ્દો આવી જાય છે તેનું કારણ એ છે કે જૈન સાદ્ગર મુનિભંને સંસ્કૃત અને માગધી જાણાનો અગ્રયાસ કરવો પડે છે અને તેમાં જૈનાચાર્યોએ હજારો ગ્રંથો લેખેલા છે તેના આજે પુરાતન ગ્રંથારો ઠેકાણે ઠેકાણે દૃષ્ટિગોચર થાય છે, તેથી માગધી યા સંસ્કૃત જાણાના શબ્દો આવી જાય એ બનવા યોગ્ય છે.

નવ પદની પૂજારૂપ આ રાસ (પદ્યરૂપે ચરિત્ર) છે. નવ પદની ઉત્તમ રીતે પૂજા કરનાર તરીકે મુખ્ય ઉદાહરણ શ્રીપાલ રાજાનું છે. તેમનું ચરિત્ર આ કૃતિની પૂર્વે સંસ્કૃતમાં અને પ્રાકૃતમાં અનેક આચાર્યોએ લેખેલું છે અને તે સર્વનો આધાર લઈને આ રાસ રચવામાં આવ્યો હશે. નવ પદ તે શ્રીઅરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સર્વ સાધુ, દર્શન, ચારિત્ર, જ્ઞાન અને તપ છે. આ નવ પદનો મહિમા અગાધ છે અને તેથી તેનું આ રાસમાં જણાવ્યા પ્રમાણે યથાવિધિ અનુસરણ કરવાથી મુક્તિમાર્ગ સાધી શકાય છે.

આ રાસ શાસ્ત્રી ગુજરાતી બંને અક્ષરોમાં લખાવવામાં આવેલ છે અને બંનેની મલી કુલ દશ આવૃત્તિ થઈ છે. આ શાસ્ત્રી અક્ષરમાં ઠાપેલ રાસની પાંચમી આવૃત્તિ છે અને તેમાં ઘણો સુધારો વધારો કરેલ છે. વલી ચિત્રો પણ રંગીન ઘણા સુધારા વધારા સાથે નાંખેલાં છે. આવા વારીક વલ્લભમાં કાગલ, બોર્ડ અને કપડાના જાત્ર વે ચાર ગણા વધી જવાથી આ ગ્રંથની કિંમતમાં રૂ. ૦-૧૨-૦નો વધારો કરેલ છે. એટલે પ્રથમ કિંમત રૂ. ૨-૪-૦ હતી તેને વડલે રૂ. ૩-૦-૦ રાખી છે તે માત્રક મહાશયો સહન કરી એવા વીજા ગ્રંથો પ્રગટ કરવા અમોને ઉત્સાહવંત કરશે. આવા ગ્રંથો જૈન પ્રજામાં વધારે પ્રગટ થાય અને લૂટથી વંચાય તો અમારો શ્રમ સફળ થયો માનીશું.

આ ગ્રંથનાં પ્રુફ તપાસવામાં નજરદોષથી અથવા મતિદોષથી જે કાંઈ ખૂલ્લુક રહી હોય તે દુસા કરી લેખી જણાવવાથી નવી આવૃત્તિમાં સુધારો કરીશું. કિં વહુના ! લી. પ્રકાશક.

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રકાશક-શ્રાવક ભીમસિંહ માળેક,

જૈન પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરનાર તથા વેચનાર, મુંબઈ

શ્રી સરસ્વતી દેવી અને ઉપાસક વિનયવિજયજી.



શાહી અક્ષરના

પૃષ્ઠાંક ૧.

ગુજરાતી અક્ષરના

પૃષ્ઠાંક ૧.

“હે સરસ્વતી માતા! તમે મારા ઉપર સુપ્રસાદ ઝેટ્યો બલો. ઉત્તમ પ્રકારનો પ્રસાદ કરીને સિદ્ધચક્રના ગુણ ગાતા થામી મારા મનોરથ પૂર્ણ કરો.”

॥ श्रीपंचपरमेष्ठिन्यो नमः ॥

॥ श्रीवीरपरमात्मने नमः ॥ श्रीगौतमाय नमः ॥

॥ अथ श्री नवपद महिमा वर्णनरूप

श्रीपाल राजानो रास ॥

प्रथम ग्रंथारंभमां ग्रंथकर्ता मंगलाचरण करता ठता श्री तीर्थकरनी वाणी जे सरस्वती देवी  
तेनी प्रार्थना करे ठे.

॥ दोहा ॥

कल्पवेलि कवियण तणी, सरसति करि सुपसाय ॥

सिद्धचक्र गुण गावतां, पूर मनोरथ माय ॥ २ ॥

अर्थ-जेम कल्पवृक्ष युगलियाने मनोवांछित वस्तु पूरे ठे, तेम सरस्वती देवी पण कविर्जने  
मनोवांछित पूरवाने पदानुसारिणी लब्धिरूप ठे, माटे कवियण तणी कल्पवेली एटले कविर्जनी  
कल्पवेलि एवी हे सरस्वति ( माय के० ) माता ! तुं मारा उपर सुपसाय एटले रुडो उत्तम प्रका-  
रनो प्रसाद करीने सिद्धचक्रना गुण गावतां थका मारा मनोरथ ( पूर के० ) पूर्ण कर ॥ २ ॥  
अथ सरस्वतीवर्णनम् ॥ द्रुतविलंबितवृत्तम् ॥ प्रकटपाणितले जपमालिका, कमलपुस्तकवेणुवरा-  
धरा ॥ धवलहंससमा श्रुतवाहिनी, हरतु मे दुरितं क्षुब्धिं जारती ॥ २ ॥

हवे कवि देव गुरुने नमस्कार करे ठे.

अलिय विघन सवि उपशमे, जपतां जिन चोवीश ॥

नमतां निज गुरु षयकमल, जगमां वधे जगीश ॥ २ ॥

अर्थ- चोवीश जिननो जाप जपतां थका ( अलिय के० ) अलीक एटले मागं खोटां एवां

જે પાપરૂપ વિદ્યો તે સર્વે ઉપશમી જાય, નાશ પામે અને ( નિજ ગુરુ કે० ) પોતાના ગુરુના પદ-  
કમલને નમસ્કાર કરતાં થકા જગત માંહે ( જગીશ કે० ) યશ અને શોજા વધે ॥ ૨ ॥ ઉત્તમ ચ ॥  
રસને વસને અશને, પરપરિવાદે પ્રપંચવાચાલે ॥ જિન દલ્હકારયુગલં, ન વદતિ મુગ્ધે વૃથૈવાસ્તિ ॥

एवी रीते देव गुरुनुं नमस्काररूप मंगल करीने हवे कथानी उत्पत्ति कहे ठे.  
गुरु गौतम राजगृही, आव्या प्रभु आदेश ॥ श्रीमुख श्रेणिक प्रमुखने,  
इणि परे दे उपदेश ॥ ३ ॥ उपगारी अरिहंत प्रभु, सिद्ध प्रजो प्रगवंत ॥  
आचारिज उवऊय तिम, साधु सकल गुणवंत ॥ ४ ॥ दरिसण दुर्लभ  
ज्ञानगुण, चारित्र तप सुविचार ॥ सिद्धचक्र ए सेवतां, पामीजे प्रवपार ॥ ५ ॥

अर्थ-प्रभु श्री वीर जगवाननो आदेश एटले आज्ञा लक्षने गुरु श्री गौतमस्वामी राजगृही नगरीने  
विषे पधाखा. तिहां श्रेणिक राजा प्रमुख वांदवा माटे आवेला एवा सर्व सत्ताजनोने ( श्रीमुख के० ) पो-  
ताना मुख थकी इणि परे एटले आगल कहेवाशे ते प्रमाणे उपदेश देता हवा ॥ ३ ॥ के हे प्रव्य जनो !  
तमे प्रथम पदे उपकारना करनार श्री अरिहंत प्रभुनुं अने बीजे पदे श्रीसिद्ध प्रगवंतनुं प्रजन  
स्मरण करो, त्रीजे पदे आचार्य प्रभु, चोथे पदे श्री उपाध्यायजी तेमज पांचमे पदे ( गुणवंत के० )  
सत्यावीश गुणे करी सहित एवा ( सकल के० ) सर्व साधु जाणवा ॥ ४ ॥ ठेठे पदे जे पामनुं  
महा दुर्लभ ठे एबुं ( दरिसण के० ) समकित दर्शन, सातमे पदे ज्ञानगुण, आठमे पदे चारित्र  
अने नवमे पदे जे ( सुविचार के० ) रुना विचारपूर्वक करबुं, एटले कथायरहितपणे करबुं एबुं तप  
जाणबुं. ए नव पदने सिद्धचक्र कहीए. ए सिद्धचक्रने सेवतां थका प्रव जे संसार तेनो पार पामीए ॥  
उक्तं च ॥ नत्तिजुत्ताण सत्ताण मण कामणं, पूरणे कप्पतरु कप्पधेणुवमं ॥ दुक्क दोहग्ग दारिह  
निन्नासयं, सिद्धचक्रं सया संशुणे सासयं ॥ १ ॥ इति ॥ ५ ॥

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રકાશક-આવક भीमसिंह माणेक,  
जैन पुस्तक प्रसिद्ध करनार तथा वेचनार, मुंबई.

गणधर श्री गौतमस्वामींण अने अश्लिंक राजादि ओताणने।



એવુ સાબળીને શ્રેણિક રાજા શ્રી ગૌતમસ્વામીને પૂછવા લાગ્યો કે “હે પ્રભુ! એ પવિત્ર પુણ્યનેા ધરનારો  
એવો શ્રીપાલ રાજા તે કેાણ થયો? તેની કથા અમેને કહી સભાવાવે.”

લક્ષ્મી આર્ટ, ભાયખળા, મુબમ.

શાલ્વી અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૧.

ગુજરાતી અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૨.

इह ऋव परऋव एहशी, सुख संपद सुविशाल ॥ रोग सोग रौरव टले,  
जिम नरपति श्रीपाल ॥ ६ ॥ पूढे श्रेणिक राय ढरु, ते कुण पुण्य  
पवित्र ॥ इंदऋति तव उपदिशे, श्री श्रीपालचरित्र ॥ ७ ॥

अर्थ—एहशी एटले ए नव पदना सेवनशी आ ऋवने विषे तथा परऋवने विषे सुविशाल एटले  
अत्यंत मोटां एवां सुख अने (संपद के०) दोलत पामीए, तथा रोग, शोक अने (रौरव के०)  
महा बिहामणा विकट एवा दुष्काल प्रमुखना ऋय अथवा रौरव एटले नरक तेनुं दुःख ते टली  
जाय, जेम श्रीपाल राजा ए नव पदना सेवन शकी कऋ सिद्धि प्रत्ये पाम्यो, तेम तमे पण पामो ॥ ६ ॥  
एवुं सांचलीने श्रेणिक राजा श्री गौतमस्वामीने पूढवा लागा के हे ढरु ! ए पवित्र पुण्यनो धर-  
नारो एवो श्रीपाल राजा ते कोण थयो ? तेनी कथा अमोने कही संचलावो. (तव के०) ते वारे  
इंदऋति श्री गौतमस्वामी ते श्रेणिक राजा प्रमुखने (श्री के०) कढ्याणरूप लक्ष्मीवंत एवुं श्रीपाल  
राजानुं चरित्र ते प्रथमशी मांकीने (उपदिशे के०) कहे ठे ॥ ७ ॥

॥ ढाल पहेली ॥ देशी ललनानी ॥

॥ देश मनोहर मालवो, अति उन्नत अधिकार ॥ ललना ॥ देश अवर  
मानुं चिहुं दिशे, परवरिया परिवार ॥ ललना ॥ दे० ॥ २ ॥

अर्थ—अत्यंत(उन्नत के०)उंचुं ठे अधिकारीपणुं जेनुं एटले सर्व देशोमां मोटो एवो मनोहर सुंदर मा-  
लव नामे देश ठे, ते देश बीजा सर्व देशोनी मध्यमां आवेलो ठे, माटे कवी श्वर कहे ठे के ते मालव देशने  
(अवर के०) बीजा जे चारे दिशाए रहेला देशो ठे, ते सर्व (मानुं के०) जाणुं हुं जे मालव देशनो  
परिवार ठे, ते देशोना परिवारे परवख्यो थको, वीढ्यो थको शोन्ने ठे. आमां “ललना” ए पद जे ठे ते  
वाक्यालंकारने अर्थ ठे. जेम आभूषणे करी माएस शोन्ने, तेम ललना ए पदे करी वाक्य शोन्ने ठे ॥ १ ॥

તસ શિર મુગટ મનોહરુ, નિરુપમ નયરી ઝજેણ ॥ લલના ॥ લલ્લમી  
 લીલા જૈહની, પાર કલીજે કેણ ॥ લલના ॥ ૬ ॥ સરગપુરી સરગે ગઢ,  
 આણી જસ આશંક ॥ લલના ॥ અલકાપુરી અલગી રહી, જલધિ ઝંપાવી  
 લંક ॥ લલના ॥ ૩ ॥ પ્રજાપાલ પ્રતપે તિહાં, પ્રૂપતિ સવિ શિરદાર  
 ॥ લલના ॥ રાણી સૌજાગ્યસુંદરી, રૂપસુંદરી ઝરતાર ॥ લલના ॥ ૬૦ ॥  
 ૪ ॥ સંહેજે સોહગસુંદરી, મન માને મિથ્યાત ॥ લલના ॥ રૂપસુંદરી  
 ચિત્તમાં રમે, સૂધી સમકિતવાત ॥ લલના ॥ ૬૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ—જેમ મસ્તકને વિષે મુકુટ શોજે છે, તેમ તે માલવ દેશના મસ્તકને વિષે મુકુટ સમાન શોજાની  
 ધરનારી તથા જેને કોઈ વસ્તુની હપમા આપી તેની વરાવરી કરી શકીએ એવી સ્ત્રી જગતમાં નથી  
 તેથી નિરુપમ છે, તથા જેની લલ્લમી લીલાની કલના કરી કોણ પાર પામી શકે? એવી હજ્જાયણી નામે  
 નગરી છે ॥ ૬ ॥ તે હજ્જાયણી નગરીની શોજા જોઈને સ્વર્ગપુરી નગરીએ વિચાહું જે હું જો અહીંયાં રહીશ  
 તો એની આગલ મને કોઈ વલાણશે નહીં, એવી મનમાં આશંકા લાવીને તે સ્વર્ગને વિષે જતી રહી, તથા  
 અલકાપુરી જે ધનદ લોકપાલની નગરી તે પણ આશંકા આણીને હજ્જાયણીથી અલગી ઇટલે વેગલી  
 જતી રહી, અને લંકા નગરીથી તો હજ્જાયણી નગરીનું તેજ સમાહું નહીં, માટે ઠંઠક કરવા સારુ  
 જલધિ જે સમુદ્ર તેમાં ( ઝંપાવી કેળ ) ઝંપાપાત કહ્યો ॥ ૩ ॥ તિહાં તે હજ્જાયણી નગરીને  
 વિષે સર્વ રાજાઈનો શિરદાર એવો પ્રજાપાલ નામે રાજા તે ( પ્રતપે કેળ ) પ્રકર્ષે કરીને તપે તેને  
 પ્રતપે કહીએ, ઇટલે તે રાજ્ય કરે છે. તે રાજા એક સૌજાગ્યસુંદરી અને વીજી રૂપસુંદરી એ વે  
 પદરાણીઈનો ( ઝરતાર કેળ ) સ્વામી છે ॥ ૪ ॥ હવે તે વે રાણીઈમાં જે સૌજાગ્યસુંદરી રાણી છે,  
 તે તો સંહેજે ઇટલે સ્વત્રાવે પોતાના મનને વિષે મિથ્યાત્વીઈના ધર્મને માની રહેલી છે, અને રૂપ-



સુંદરીના ચિત્તને વિષે તો ( સૂધી કેળ ) પાધરી એટલે સારી રીતે સમક્ષિતની વાત રમી રહી છે ॥ ૫ ॥  
 સુર પરે સુખ સંસારનાં, જોગવતાં ખૂપાલ ॥ લલના ॥ પુત્રી એકેકી પામીયે,  
 રાણી દોય રસાલ ॥ લલના ॥ ૬ ॥ એક અનુપમ સુરલતા, વાધે વધતે  
 રૂપ ॥ લલના ॥ બીજી બીજ તણી પરે, ઇંડુકલા અગ્નિરૂપ ॥ લલના ॥ ૭ ॥  
 ॥ ૭ ॥ સોહગ દેવસુતા તણું, નામ ઠવે નરનાહ ॥ લલના ॥ સુરસુંદરી  
 સોહામણી, આણી અધિક ડહાહ ॥ લલના ॥ ૮ ॥ રૂપસુંદરી રાણી  
 તણી, પુત્રી પાવન અંગ ॥ લલના ॥ નામ તાસ નરપતિ ઠવે, મયણા-  
 સુંદરી મન રંગ ॥ લલના ॥ ૯ ॥

અર્થ—(સુર પરે કેળ) દેવતાની પરે એટલે દેવતાઁ જેમ પોતાની દેવાંગનાઁની સાથે સુખવિલાસ  
 જોગવે તેની પરે રાજાને પણ તે બેહુ રાણીઁની સાથે સંસાર સંબંધી સુખવિલાસ જોગવતાં થકા તે બેહુ  
 રાણીઁને ( રસાલ કેળ ) સુંદર મનોહર એવી એકેકી પુત્રી ( પામીયે કેળ ) પ્રાપ્ત થઈ ॥ ૬ ॥ તેમાં  
 એક પુત્રી તો અનુપમ એવી જે ( સુરલતા કેળ ) કલ્પવૃક્ષની વેલિ જેમ દિવસે દિવસે વૃદ્ધિ પામતી  
 રૂપે કરી ( વાધે કેળ ) વૃદ્ધિ પામે છે, એટલે કલ્પવૃક્ષની વેલિ જેમ દિવસે દિવસે વૃદ્ધિ પામતી  
 જાય તેમ તે કુંવરી પણ વધતે રૂપે કરી વૃદ્ધિ પામતી જાય છે, અને બીજી કુંવરી જે છે, તે બીજના  
 ઇંડુ કેળ ) ચંદ્રમા તેની કલાની ( અગ્નિરૂપ કેળ ) તુલ્ય એવી વૃદ્ધિ પામે છે, એટલે જેમ શુક્લપદ્મની  
 બીજના દિવસથી માંડીને દિન દિન પ્રત્યે ચંદ્રમાની કલા વધતી જાય, તેમ તે કુંવરી પણ વૃદ્ધિ પા-  
 મવા લાગી ॥ ૭ ॥ હવે ( સોહગ કેળ ) સૌનાગ્યસુંદરી નામે રાણી તેની પુત્રી તો ( દેવસુતા કેળ )  
 દેવતાની સુંદરીના જેવી સોહામણી છે, માટે ( નરનાહ કેળ ) નરનો નાથ જે રાજા તે પોતાના  
 મનમાં અધિક ડહાહ આણી ( તણું કેળ ) તેનું સુરસુંદરી એવું નામ ( ઠવે કેળ ) સ્થાપે, પાઠે ॥ ૮ ॥

અને રૂપસુંદરી નામે રાણીની જે પુત્રી તેનાં અંગોપાંગ સર્વ ( પાવન કેળ ) પવિત્ર સુલક્ષણ જોઈને ( નરપતિ કેળ ) રાજા તે પોતાના મનને વિષે ( રંગ કેળ ) હર્ષ આનંદ આણીને ( તાસ કેળ ) તેનું મયણાસુંદરી એનું નામ ( ઠવે કેળ ) સ્થાપે, પાડે ॥ ૯ ॥

વેદવિચક્ષણ વિપ્રને, સૌપે સોહગ દેવી ॥ લલના ॥ સકલ કલાગુણ શીખવા, સુરસુંદરીને હેવી ॥ લલના ॥ દેળ ॥ ૨૦ ॥ મયણાને માતા ઠવે, જિનમત પંડિત પાસ ॥ લલના ॥ સાર વિચાર સિદ્ધાંતના, આદરવા અચ્ચાસ ॥ લલના ॥ દેળ ॥ ૨૧ ॥ ચતુર કલા ચોસઠ જાણી, તે બેહુ બુદ્ધિનિધાન ॥ લલના ॥ શબ્દશાસ્ત્ર સર્વિ આવહ્યાં, નામ નિઘંટુ નિદાન ॥ લલના ॥ દેળ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—(સકલ કેળ) સર્વ કલાગુણ શીખવાને અર્થે વેદ માંહે વિચક્ષણ ઇટલે માહ્યો એવો જે શિવ-શ્રૂતિ નામે ( વિપ્ર કેળ ) બ્રાહ્મણ, તેને ( સોહગ દેવી કેળ ) સૌજાગ્યસુંદરી નામે રાણી પોતાની પુત્રી જે સુરસુંદરી તેને ( હેવી કેળ ) તરત સૌપે, અર્થાત્ સુરસુંદરીને બ્રાહ્મણ પાસે જાણવા મોકલી ॥ ૨૦ ॥ હવે મયણાસુંદરીની માતા તો જૈન સિદ્ધાંતો સંબંધી (સાર કેળ) પ્રધાન જાણે વિચાર તેનો અચ્ચાસ આદરવાને અર્થે શ્રીજૈનમતના જાણે એવા સુબુદ્ધિ નામે પંક્તિ જે અધ્યાપક તેમની પાસે ( ઠવે કેળ ) સ્થાપે તે ઇટલે મોકલે તે ॥ ૨૧ ॥ તે કુંવરીઝ સ્ત્રીની ચતુરાઈ સંબંધી જે ચોસઠ કલા તેને જાણીને બેહુ જાણી ઘણી એવી જે બુદ્ધિ તેનો ( નિધાન કેળ ) જંગમ થઈ, તેને અનેક પ્રકારનાં શબ્દશાસ્ત્ર જે વ્યાકરણ તથા નામમાલા, નિઘંટુ, આદાન, નિદાન અને ચિકિત્સાદિક તે સર્વ આવહ્યાં, ઇટલે તે પૂર્વોક્ત સર્વ પ્રકારનાં શાસ્ત્ર જાણી ગઈ ॥ ૨૨ ॥

કવિત કલાગુણ કેલવે, વાજિત્ર ગીત સંગીત ॥ લલના ॥ જ્યોતિષ વૈદ્યક  
 વિધિ જાણે, રાગ રંગ રસરીત ॥ લલના ॥ દે૦ ॥ ૧૩ ॥ સોલ કલાપૂરણ  
 શશી, કરવા કલા અગ્યાસ ॥ લલના ॥ જગતિ ખમે જસ મુખ દેહી,  
 ચોસઠ કલાવિલાસ ॥ લલના ॥ દે૦ ॥ ૧૪ ॥ મયણાસુંદરી મતિ અતિ  
 પ્રહી, જાણે જિનસિદ્ધાંત ॥ લલના ॥ સ્યાદ્વાદ તસ મન વસ્યો, અવર  
 અસત્ય એકાંત ॥ લલના ॥ દે૦ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—તે કુંવરી કવિત કરવાની કલારૂપ ગુણને કેલવતી થકી ઇટલે સુધારતી થકી વાજિત્ર વગાફવાં  
 ગીત તે સ્વરબદ્ધ ગીત ગાવાં તથા સંગીત તે વાજિત્ર નાટકનાં ગીત તાલબદ્ધ જાણવાં તથા જ્યોતિષ-  
 શાસ્ત્ર, વૈદ્યકશાસ્ત્ર તેના વિધિ જે પ્રકાર, તે સર્વને જાણે, અને ઠ રાગ તેના રંગ તથા નવ રસ તેની  
 રીત એ સર્વને જાણે ઇટલે એ પૂર્વોક્ત સર્વ શાસ્ત્રના રહસ્યની જાણનારી થદ્ ॥ ૧૩ ॥ ઇહાં કવિ ઉત્પ્રેક્ષા  
 કરે છે કે (જસ કે૦) જે કુંવરીનું મુખ દેહીને સોલ કલાએ કરી પૂર્ણ એવો જે (શશી કે૦) ચંદ્રમા  
 તે વિચાર કરવા લાગ્યો જે આ મયણાસુંદરી તો સંપૂર્ણ ચોસઠ કલાનો વિલાસ છે, અને હું તો માત્ર  
 સોલ કલાએ કરી સહિત હું, માટે હું પણ જો ચોસઠ કલાનો અગ્યાસ કરું તો એના જેવો થાઉં,  
 એવું ચિંતવીને વધારે કલાઈનો અગ્યાસ કરવા માટે મયણાનું મુખ દેહીને જગતમાં પ્રમણ કરવા  
 લાગ્યો, ઇટલે આકાશમાં પ્રમતોજ ફરે છે, તોપણ તે સોલશી વધતી કોઈ સત્તરમી કલાને પામતો  
 નથી ॥ ૧૪ ॥ વહી મયણાસુંદરીની (મતિ કે૦) બુદ્ધિ તે અત્યંત પ્રહી છે, શ્રીજિનરાજના સિદ્ધાં-  
 તને તે જાણે છે તથા જગવંતે જે સ્યાદ્વાદરૂપ અનેકાંત માર્ગ પ્રરૂપ્યો છે, તે તેના મનમાં વસી રહ્યો  
 છે, અને (અવર કે૦) બીજા જે એકાંતવાદ મતની પ્રરૂપણા કરનારા માર્ગો છે, તે સર્વને અસત્ય  
 કરી જાણ્યા છે, એવી તે કુંવરી થદ્ છે ॥ ૧૫ ॥

નય જાણે નવતત્ત્વના, પુઝલ ગુણ પર્યાય ॥ લલના ॥ કર્મગ્રંથ કંઠે કહ્યા,  
સમકિત શુદ્ધ સુહાય ॥ લલના ॥ ૧૬ ॥ સૂત્ર અર્થ સંઘચણનાં,  
પ્રવચનસારોદ્ધાર ॥ લલના ॥ દેત્રવિચાર સ્વરા ધરે, એમ અનેક વિચાર  
॥ લલના ॥ ૧૭ ॥ રાસ પ્રલો શ્રીપાલનો, તેહની પહેલી ઢાલ  
॥ લલના ॥ વિનય કહે શ્રોતાધરે, હોજો મંગલમાલ ॥ લલના ॥ ૧૮ ॥

અર્થ-વલી નવતત્ત્વને નિશ્ચય તથા વ્યવહાર નચે કરી ચુક્ત જાણે છે, તથા પુઝલ દ્રવ્યના ગુણ અને  
પર્યાય સર્વ જાણે છે, અને કર્મગ્રંથ જાણીને જેણે કંઠે કહ્યા છે, એટલે મુલપાઠે કહ્યા છે. એવી રીતે  
તે કુંવરી શુદ્ધ સમકિતે કરી ( સુહાય કે ૦ ) શોજાયમાન થઈ છે ॥ ૧૬ ॥ વલી સંઘચણીનાં સૂત્ર  
એટલે મૂલપાઠ તથા તેના અર્થ, તે સર્વને જાણે છે, તથા પ્રવચનસારોદ્ધાર ગ્રંથને જાણે છે. વલી  
દેત્રસમાસ સંબંધી જે દેત્રના વિચાર, તેને સ્વરેખસાધારી રાખ્યા છે. એ રીતે અનેક પ્રકારના  
વિચારોને મયણસુંદરી જાણે છે ॥ ૧૭ ॥ ( જલો કે ૦ ) રુહો એવો જે શ્રીપાલ રાજાનો રાસ,  
તેની એ પહેલી ઢાલ સંપૂર્ણ થઈ. શ્રી વિનયવિજય ગ્યાધ્યાયજી કહે છે કે શ્રોતા એટલે સાંજલના-  
રાહનાં ઘરને વિષે માંગલિકની માહા હોજો ॥ ૧૮ ॥ इति ॥

॥ દોહા ॥

ઇક દિન અવનીપતિ દસ્યો, આણ્યો મન હલ્લાસ ॥

પુત્રીનું જોડું પારસું, વિદ્યા વિનય વિલાસ ॥ ૨ ॥

અર્થ-હવે એક દિવસે અવની જે પૃથ્વી તેનો પતિ જે પ્રજાપાલ નામે રાજા, તેણે માંહેલી સજામાં  
બેઠાં થકા પોતાના મનને વિષે એવોજ હલ્લાસ આણ્યો જે હું મારી બેહુ પુત્રીનું પારસું તો જોડું જે  
એ કેવી વિદ્યા જાણેલી છે ? તથા વલી વિનયનો વિલાસ પણ એમનામાં કેવો છે ? ॥ ૨ ॥

સત્તા માંદે શણગાર કરી, બોલાવી બિહુ બાલ ॥ આવી અધ્યાપક સહિત,  
મોહન ગુણમણિમાલ ॥ ૨ ॥ અર્થ અગોચર શાસ્ત્રના, પૂઠે ઋપતિ જેહ ॥  
બુદ્ધિબલે બેહુ બાલિકા, આપે ઉત્તર તેહ ॥ ૩ ॥ અધ્યાપક આણંદીયા,  
સજ્જન સર્વે સુખ પાય ॥ ચતુર લોક ચિત્ત ચમકીયા, ફડ્યા મનોરથ માય  
॥ ૪ ॥ વિનય વદ્ધન નિજ બાલની, શાસ્ત્ર સુકોમલ ત્રાલ ॥ સરસ જિસી  
સહકારની, સાકર સરસી સાલ ॥ ૫ ॥

અર્થ—એવો નિર્ધાર કરીને તે બેહુ બાલિકાને બોલાવી એટલે તેનાવી, તે વારે તે બેહુ કુંવરીને  
સોલ શણગાર કરીને તેમના પોતપોતાના અધ્યાપક જે ત્રણાવનારા ગુરુ, તેણે સહિત સન્નાને  
વિષે આવી. તે કુંવરીને કેવી છે ? તો કે મોહને પસારનારી એવી ગુણરૂપ મણિની માલા  
સરખી છે, અને વલી રૂપ લાવણ્યે કરીને શોખાવી છે સન્ના જેણે એવી છે ॥ ૨ ॥ હવે જે જે  
શાસ્ત્રના અગોચર એટલે કોઈને ધર ન પડે એવા અર્થ રાજા પૂઠે છે, તેના ઉત્તર તે બેહુ  
બાલિકાને પોતપોતાના બુદ્ધિબલે કરી આપે છે ॥ ૩ ॥ તે ઉત્તર સાંતલીને અધ્યાપક જે ત્રણા-  
વનારા તે ઘણે આનંદ પામ્યા, તથા સજ્જન લોક સર્વ સુખ પામ્યા, અને ચતુર લોકનાં ચિત્ત  
ચમત્કાર પામી ગયાં, તથા તે બંને કુંવરીને ( માય કેળ ) માતાને મનોરથ પૂર્ણ ફડ્યા,  
એટલે સફળ થયા ॥ ૪ ॥ વિનયે કરી શુક્ત માટે વદ્ધન એવી પોતાની બાલિકાને શાસ્ત્રે કરીને  
સુકોમલ એવી ( ત્રાલ કેળ ) વાણી, તે કેવી મીઠી લાગે છે ! કે જેવી ( સરસ કેળ ) રસે  
કરીને સહિત એવી ( સહકાર કેળ ) આંબાની તાજી સાલ તેને વિષે જેમ સાકર ત્રેલી હોય  
અને તે જેવી મીઠી લાગે, તેવી લાગે ॥ ૫ ॥

॥ ढाल बीजी ॥ राग धोरणी ॥ पुण्य प्रशंसीये ॥ ए देसी ॥

प्रश्नोत्तर पूछे पिता रे, आणी अधिक प्रमोद ॥ मन लागे अति  
मीठमां रे, बालक वचन विनोद रे ॥ वत्स विचारजो ॥ देइ उत्तर एह  
रे, सांसो वारजो ॥ २ ॥ ए आंकणी ॥ कुण लक्षण जीवित तणु रे,  
कुण मनमथ घरनारी ॥ कुसुम कुण उत्तम कह्यु रे, परणी शुं करे कुमारी रे  
॥ वत्स विचारजो ॥ ३ ॥ एके वयणे एहनो रे, उत्तर एणी परे आय ॥  
सुरसुंदरी कहे तातजी रे, सुणजो “सासरे जाय” रे ॥ नृप अवधारजो ॥  
अरथ सुणी अम एह रे ॥ मोहत वधारजो ॥ ३ ॥

अर्थ—हवे बालकनां वचननो ( विनोद के० ) जे आनंद ते माता पितानां मनमां अत्यंत  
मीठो लागे ठे, माटे कुंवरीजनो पिता जे प्रजापाल राजा, ते पोताना मनमां अधिक ( प्रमोद  
के० ) हर्ष आणीने प्रश्नना उत्तर पूछे ठे के हे वत्सो ! हे पुत्री ! तमे तमारा हृदयने विषे  
विचारजो, अने अमे जे प्रश्न पूछीए, तेना उत्तर आपीने अमारा मननो संदेह निवारण करजो  
॥ उक्तं च ॥ न तथा शशी न सखिदं, न चंदनं नैव शीतला ह्याया ॥ आह्लादयंति पुरुषं, यथा  
हि मधुराक्षरा वाणी ॥ २ ॥ इति ॥ हवे राजा पूछे ठे जे हे वत्स ! एक तो जीववानुं लक्षण शुं  
ठे ? बीजुं मनमथ जे कामदेव तेना घरनी स्त्री कोण ठे ? त्रीजुं सर्व जातिनां फूलमाहे उत्तम फूल कहुं  
कहीए ? चोथुं कुमारिका परणीने शुं करे ? एवा चार प्रश्न पूछ्या ॥ ३ ॥ पूर्वे कहेला चार प्रश्नना  
उत्तर ते एक वचने करीनेज आपो, ते वारे प्रथम सुरसुंदरी कहे ठे के हे पिताजी ! ( सुणजो  
के० ) सांजलजो ( सासरे जाय ) ए एकज वचनमां चारे प्रश्नना उत्तर समाइ गया ठे. ते आवी रीते  
के ( सास ) ( रे ) अने ( जाय ) ए पूर्वोक्त एक वचनमां श्री त्रण पद नीकले ठे, तेमां प्रथम

जीवितव्यनुं लक्षण सास एटले श्वास ठे, केमके ज्यांसुधी श्वास होय त्यांसुधी ते जीवतुं ठे एम कहे-  
वाय. ए पहेला प्रश्नो उत्तर जाणवो. तथा कामदेवनी स्त्री (रे के०) रति एवे नामे ठे. ए बीजा  
प्रश्नो उत्तर समजवो. वली सर्व जातिनां पुष्पमां (जाय के०) जाइनां फूल ते उत्तम कहेवाय  
ठे. ए त्रीजा प्रश्नो उत्तर कह्यो, अने (सासरे जाय) ए संपूर्ण वचने करी कुमारिका परणीने  
शुं करे ? तो के ते पोताने सासरे जाय. ए चोथा प्रश्नो उत्तर जाणी लेवो. ए रीते हे  
पिताजी ! तमे जे अर्थ पूढ्यो, तेनो एकज वचने करीने में उत्तर आप्यो ठे. ते हे नरपति !  
तमे अवधारजो, एटले मानजो. ए में जे अर्थ कह्या, ते सांचलीने अमारो (मोहत के०)  
महत्त्व वधारजो ॥ ३ ॥

मयणाने महीपति कहे रे, अर्थ कहो अम एक ॥ जो तमे शास्त्र संभा-  
लतां रे, वाध्यो हृदय विवेक रे ॥ व० ॥ ४ ॥ आदि अक्षर विण  
जेह ठे रे, जग जीवाडणहार ॥ तेहिज मध्याक्षर विना रे, जग संहारण-  
हार रे ॥ व० ॥ ५ ॥

अर्थ—हवे महीपति जे राजा, ते मयणासुंदरीने कहे ठे के अमे एक प्रश्न पूढीए ठीए ते जो  
तमे शास्त्र जणयां ठो अने तेने संभालतां थका तमारा हृदयने विषे विवेकनी वृद्धि करी ठे, तो अ-  
मने एनो अर्थ कहो ॥ ४ ॥ एक शब्दनो (आदि के०) पहेलो जे अक्षर ठे, ते अक्षर विना  
बीजा जे अक्षरो ठे, ते सर्व जगतने जीवाडनारा ठे, वली तेज शब्दनो मध्याक्षर एटले वच-  
मांनो अक्षर, तेणे करी रहित ते शब्दने जो करीए तो शेष जे अक्षर रहे ठे, ते जगतने  
संहार करनारा ठे ॥ ५ ॥

અંત્યાદર વિણ આપણું રે, લાગે સહુને મીઠ ॥ મયણા કહે સુણજો પિતા  
રે, તે મેં નયણે દીઠ રે ॥ નૃપ ॥ ૬ ॥ સુગુણ સમસ્યા પૂરજો રે, ઋપતિ  
કહે ધરી નેહ ॥ અર્થ ઉપાદ્ અગ્નિનવો રે, પુણ્યે પામીજે એહ રે ॥ વ ॥ ૭ ॥

અર્થ—વલી તેજ શબ્દના અંત્યનો અદર કાઢી નાખતાં બાકીના જે અદર રહે છે તે  
( આપણું કે ૦ ) પોતાનું જે કાજ તે સહુ કોઈને મીઠું લાગે છે. એવું રાજાનું વચન સાંજલીને મયણા-  
મુંદરી કહે છે કે હે પિતાજી ! સાંજલજો, તે તો મેં મારાં નયણે દીઠ એટલે ચહુને વિષે દીઠું  
છે, એટલે ચહુમાં ( કાજલ ) અંજાય છે તેમાંથી આયનો ( કા ) અદર કાઢી નાખીએ, તે વારે  
( જલ ) એ બે અદરો રહે, તે જલ એટલે પાણી સર્વ જગતને જીવામ્નાં છે, અને મધ્યનો ( જ )  
અદર કાઢી નાખીએ, તે વારે ( કાલ ) એવા બે અદર રહે, તે કાલ તો જગતને સંહાર કરનાર  
છે, તથા બેહો ( લ ) અદર કાઢી નાખીએ, તે વારે ( કાજ ) એવા બે અદર રહે, તે કાજ એટલે  
કાર્ય તે તો પોતાનું સહુ કોઈને મીઠું લાગે છે. **ઇત્યર્થ :** ॥ યદુક્તઃ ॥ કિં લવઃ સદરહિયં, કિંચ  
અદિઠં ચ વદ્ધહં હોઃ ॥ કિંચ અદિઠં મિઠં, જગં કિં સુંદરં હોઃ ॥ ૧ ॥ આ ગાથામાં લખેલા  
ચારે પ્રશ્નનો ઉત્તર ॥ નામી, જીવ, અમૃત અને કોષ ॥ **ઇતિ ॥** ઉક્તં ચ ॥ પ્રથમાદર વિણ ઋપતિ  
સોહે, મધ્યાદર વિણ સ્ત્રીયાં મોહે ॥ અંત્યાદર વિણ પંક્તિ પ્યારો, એ હરિયાલી પંક્તિ વિચારો  
॥ ૨ ॥ ઉત્તર ॥ વાદલ જાણું ॥ પ્રથમાદર વિણ ઘર ઘર દીઠી, મધ્યાદર વિણ સુરા મીઠી ॥  
અંત્યાદર વિણ યોગી જાણે, ત્રિહું અદર શિર નારી વણાણે ॥ ૩ ॥ ઉત્તર ॥ રાલની ॥ પ્રથમાદર  
વિણ સહુને જાવે, મધ્યાદર વિણ જગ અસુહાવે ॥ અંત્યાદર વિણ પંખી મેલો, સો સાજન મોક-  
લજો વહેલો ॥ ઉત્તર ॥ કાગલ જાણવો ॥ ૪ ॥ ૬ ॥ વલી એક ( અગ્નિનવો કે ૦ ) નવો અર્થ  
ઉત્પન્ન કરીને ઋપતિ જે રાજા તે ( નેહ કે ૦ ) સ્નેહ ધરીને બેહુ પુત્રીઠને સમકાલે કહે છે કે હે



# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રજાપાળ રાજ, તેની રાણી રૂપસુ દરી, તેની બે દીકરી મયણાસુ દરી તથા સુરસુ દરી અને અધ્યાપકેડા.

પ્રકાશક—આવક भीमसिंह माणेक,

જૈન પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરનાર તથા વેચનાર, મુમ્બઈ.



શાસ્ત્રી અક્ષરના

પૃષ્ઠાંક ૬.



ગુજરાતી અક્ષરના

પૃષ્ઠાંક ૮



હે પિતાજી ! એક ધન, બીજી યૌવન, ત્રીજી પ્રધાન સુદર એવું શરીર તથા ચોથો મન વલ્લભ

જે ભત્તાર તેનો મિલાપ, એટલા વાના પુણ્ય થકી પામીએ

સુગુણ વત્સો ! તમે મારી એક સમસ્યા પૂર્ણ કરજો, જે પુણ્ય થકી આ અમુક વસ્તુ પામીએ એટલે પુણ્યથી શી શી વસ્તુ પામીએ તે કહો ॥ ૭ ॥

સુરસુંદરી કહે ચાતુરી રે, ધન યૌવન વર દેહ ॥ મનવદ્વજ મેલાવડો રે,  
પુણ્યે પામીજે એહ રે ॥ નૃપ ॥ ૬ ॥ મયણા કહે મતિ ન્યાયની રે, શીલશું  
નિર્મલ દેહ ॥ સંગતિ ગુરુ ગુણવંતની રે, પુણ્યે પામીજે એહ રે ॥ નૃપ ॥  
॥ ૯ ॥ શ્વે અવસર પ્રૂપતિ પ્રણે રે, આણી મન અપ્રિમાન ॥ હું તૂઠો  
તુમ ઉપરે રે, દેહ વાંઝિત દાન રે ॥ વ ॥ ૧૦ ॥ હું નિર્ધનને ધન દેહું  
રે, કરું રંકને રાય ॥ લોક સકલ સુખ જોગવે રે, પામી મુજ પસાય  
રે ॥ વ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—એહું રાજાનું વચન સાંજલીને પ્રથમ તો ચતુરપણથી સુરસુંદરી કહે છે કે હે પિતાજી !  
એક ધન, બીજું યૌવન, ત્રીજો ( વર કે ૦ ) પ્રધાન સુંદર એવો ( દેહ કે ૦ ) શરીર તથા ચોથો  
મનવદ્વજ જે ચત્તાર તેનો મિલાપ, એટલાં વાનાં પુણ્ય થકી પામીએ ॥ ૬ ॥ હવે મયણસુંદરી  
ઉત્તર કહે છે કે હે પિતાજી ! એક તો ન્યાયની ( મતિ કે ૦ ) બુદ્ધિ, બીજું શીલે કરીને નિર્મલ  
( દેહ કે ૦ ) શરીર, ત્રીજી રુઝા ગુણવંત ગુરુની સંગતિ એટલે સમાગમ, એ વસ્તુ પુણ્યના યોગે  
પામીએ ॥ ૯ ॥ એવા અવસરને વિષે રાજા મનમાં અપ્રિમાન આણીને ( પ્રણે કે ૦ ) કહે છે જે હું  
તમારા ઉપર સંતુષ્ટ થયો હું, માટે તમોને મનોવાંઝિત દાન આપું ॥ ૧૦ ॥ હું કેવો હું ? તો કે  
જે નિર્ધન પુરુષ હોય તેને ધન આપીને ધનવંત કરું, તથા રંકને રાજા કરું, અને સર્વ લોક જે સુખ  
જોગવે છે, તે મારો પસાય પામીને જોગવે છે ॥ ૧૧ ॥

सकल पदारथ पामीए रे, में तूरे जग मांहि ॥ में रूठे जग रोखीए रे,  
 उन्नो न रहे कोइ बांहि रे ॥ व० ॥ १२ ॥ सुंदरी कहे साचुं पिता रे,  
 एहमां किश्यो संदेह ॥ जग जीवाडण दोय ठे रे, एक महीपति दूजो मेह  
 रे ॥ नृप० ॥ १३ ॥ साचुं साचुं सहु कहे रे, सकल सजा तेणी वार ॥  
 ए सुरसुंदरी जेहवी रे, चतुर न को संसार रे ॥ नृप० ॥ १४ ॥ राजा पण  
 मन रंजियो रे, कहे सुंदरी वर माग ॥ बांछित वर तुज मेखवी रे, देउं  
 सकल सौभाग्य रे ॥ व० ॥ १५ ॥

अर्थ—जगतमां जेनी उपर हुं संतुष्ट थाउं तो तेने सर्व पदार्थनुं पामवापणुं ठे, अने जेनी  
 उपर हुं रूठुं, तो तेने रोखी नाखुं, तेथी कोइ प्राणी तेनी बायामां पण उन्नो रहे नहीं ॥ १२ ॥  
 एउं राजानुं वचन सांजखी सुरसुंदरी कहे ठे के हे पिताजी ! तमे जे कहो ठो ते साचुं ठे. एमां  
 शो संदेह ठे ? जगतने जीवारुनारा बेज ठे, तेमां एक तो महीपति एटले राजा अने बीजो मेह  
 एटले वर्षाद ॥ १३ ॥ ते वारे तिहां सहु कोइ सजाना लोक ते सर्व साचुं साचुं कहेता हवा, अने  
 एम कहेवा लाग्या के संसारने विषे बीजी कोइ आ सुरसुंदरीना जेवी चतुर खी नथी ॥ यह  
 साची सबहीं कहे, राजा करे सो न्याय ॥ ज्यों चोपरके खेलमें, पासा परे सो दाय ॥ १ ॥ बनती  
 देख बनाइयें, परत न दीजे खोट ॥ जैसो वजे वायरो, तैसी लीजे उट ॥ २ ॥ सजा सोहंतुं  
 बोलीये, जैसी सजा सोहाय ॥ जैसो वानर पेखणो, जैसी शिखा तणाय ॥ ३ ॥ १४ ॥ राजा पण  
 मनमा रंजित यश्ने कहेवा लाग्यो के हे सुरसुंदरि ! तुं वर माग. हुं तुजने मनोवांछित वर मेख-  
 वीने सर्व सौभाग्य आपुं ॥ १५ ॥

तिहां कुरुजंगल देशथी रे, आव्यो अवनीपाल ॥ सत्रा मांहे सोह  
घणो रे, यौवन रूप रसाव रे ॥ नृप ॥ १६ ॥ शंखपुरी नयरी धणी रे,  
अरिदमन तस नाम ॥ ते देखी सुरसुंदरी रे, अंगे उपनो काम रे ॥  
व ॥ १७ ॥ पृथिवीपति तस उपरे रे, परखी तास सनेह ॥ तिलक  
करी अरिदमनने रे, आपी अंगजा तेह रे ॥ व ॥ १८ ॥ रास रच्यो  
श्रीपालनो रे, तेहनी बीजी ढाल ॥ विनय कहे श्रोताघरे रे, होजो मंगल-

माल रे ॥ व ॥ १९ ॥

अर्थ-एवा अवसरने विषे कुरुजंगल नामे देश थकी दमितारि राजानो पुत्र ( अवनी के ० )  
पृथ्वी तेनो ( पाल के ० ) पालनारो एवो ते राजा उज्जयणीना राजानी सेवा करवाने अर्थे त्यां  
आव्यो ठे. ते यौवन अवस्था तथा रूपसौंदर्य तेणे करी ( रसाल के ० ) सुंदर ठे, माटे सत्रा  
मांहे बेगो थको घणुं शोत्रे ठे ॥ १६ ॥ ते शंखपुरी नामे नगरीनो स्वामी ठे, अने अरिदमन एवुं  
तेनुं नाम ठे. तेने देखीने सुरसुंदरीना अंगने विषे काम उत्पन्न थयो ॥ १७ ॥ ते वारे पृथिवी-  
पति जे राजा तेणे अरिदमननी उपर सुरसुंदरीनो स्नेह परखीने तिलक करी पोतानी सुरसुंदरी  
नामे अंगजा जे पुत्री, ते तेने आपी ॥ नयन नयनकी पारसी, नयन नयनको हेत ॥ नयन  
नयनके नयनमें, नयन नयन कह देत ॥ १ ॥ १८ ॥ ए श्रीपाल राजाना रासनी रचना करी  
तेनी बीजी ढाल पूर्ण अश्. विनयविजय उपाध्यायजी कहे ठे के सांजलनाराने घेर मांगलिकनी  
माला होजो ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

मयणा मस्तक धूणती, जव निरखी नरराय ॥ पूढे पुत्री वात ए, तुम  
मन किम न सुहाय ॥ २ ॥ सकल सन्नाथी सोगुणी, चतुराइ चित्त  
मांढि ॥ दीसे ठे ते दाखवो, आणी अंग उत्साहि ॥ २ ॥ उचित नहीं  
इहां बोलवुं, मयणा कहे महाराय ॥ मोहे मन माणस तणां, विरुआ  
विषय कषाय ॥ ३ ॥ निर्विवेक नरपति जिहां, अंश नहीं उपयोग ॥  
सन्नालोकि सहु हाजीया, सरिखो मढ्यो संयोग ॥ ४ ॥

अर्थ—एवा समयने विषे मस्तक धूणावती एवी मयणासुंदरीने जे वारे प्रजापाल राजाए दीठी,  
ते वारे राजाए पूछ्युं जे हे पुत्रि ! ए वात तमारा मनने विषे केम सोहाती नथी, एटले गमती  
नथी ? ॥ २ ॥ आ सर्व सन्नाथी सोगुणी चतुराइ तमारा चित्त मांढे देखाय ठे, तो अंगमां  
उत्साह आणीने जे असंजव वात होय ते कही देखाडो ॥ २ ॥ एवुं राजानुं बोलवुं सांजद्वीने  
मयणासुंदरी कहे ठे के हे महाराज ! इहां आ सन्नाने विषे बोलवुं उचित नथी, संसारमां  
( विरुआ केण ) माग एवा जे विषय अने कषाय ठे, तेना योगे माणसोनां मन मोहने पामे ठे ॥  
चावंतां कुलवट्टडी, बोलंतां कुलन्याय ॥ अहवा लढी सांपनो, अहवा लढी जाड ॥ २ ॥ अवसर  
देखी बोलीये, एके अक्षर सार ॥ अवसर विण जे बोलवुं, जण जण कहे गमार ॥ २ ॥ इति  
॥ ३ ॥ जे ठेकाणे राजाने विवेक नथी तथा एक अंशमात्र पण शास्त्रनो उपयोग नथी, अने  
वली सज्जाना लोक तो सर्व हाजी हाजी करनारा हाजीया ठे, एवी रीते सर्व संयोग सरखो मढ्यो  
ठे, तेवी सज्जाने विषे बोलवुं उचित नथी ॥ ४ ॥

॥ ढाल त्रीजी ॥ राग केदारो ॥ कपूर होंवे अति उजलो रे ॥ ए देशो ॥

मन मंदिर दीपक जिर्यो रे, दीपे जास विवेक ॥ तास न कहिए परा-  
प्रवे रे, अंग अज्ञान अनेक ॥ पिताजी ॥ म करो जूठ गुमान ॥ ए  
रुद्धि अशिर निदान ॥ पिताजी ॥ जेहवो जलधि उधान ॥ पिताजी ॥ म  
करो ॥ १ ॥ सुख दुःख सहुए अनुप्रवे रे, केवल कर्म पसाय ॥ अधिक  
न उठुं तेहमां रे, कीधुं कोणे न जाय ॥ पिताजी ॥ म करो ॥ २ ॥ राजा  
कोपे कलकल्यो रे, सांजलतां ते वात ॥ वहाली पण बेरण थइ रे, कीधो वचन-  
विघात रे ॥ बेटी ॥ ब्रली रे ब्रणी तुं आज ॥ तें लोपी मुऊ लाज रे ॥ बे ॥  
विणसाहुं निज काज रे ॥ बे ॥ तुं मूरख शिरताज रे ॥ बे ॥ ३ ॥

अर्थ—मनरूप मंदिरने विषे दीपक जेवो जेने विवेक दीपे हे, तेना अंगमां अनेक जातिनुं  
जे अज्ञान हे ते केवारे पण पराप्रव करी शके नहीं, माटे हे पिताजी ! तमे जूहुं अजिमान म  
करो. ए सर्व रुद्धि जे हे, ते ( निदान के ) निश्चे जेवो ( जलधि के ) समुद्र तेनो ( उधान  
के ) चरती उंट हे, एटले समुद्रमां पाणी चहे हे अने जेम आवीने पाहुं बली जाय हे, तेनी पेरे  
अशिर हे ॥ धन जोवनका म करो गुमाना, जानो तरुवर पाकां पानां ॥ लगत वायु अंते जरु  
परनां, तो ते पर एता क्या करनां ? ॥ १ ॥ संसारने विषे सहु कोइ सुख तथा दुःखने अनुप्रवे  
एटले जोगवे हे, ते केवल एकलां पोतानां कर्मना पसायशीज जोगवे हे, तेमां अधिकुं तथा उठुं  
एटले न्यूनाधिक कोइशी कीधुं जाय नहीं ॥ २ ॥ एवी मयणासुंदरीनी वातने सांजलतांज राजा  
कोधे करी कलकल्यो शको कहेवा लाग्यो के तुं मने घणी वहाली हती, पण बेरण थइ. जे का-  
रणे तें मारा वचननो विघात कल्यो, माटे हे बेटी ! तुं तो आज ब्रली ( ब्रणी के ) बोली

જે તેં મારી લાજ લોપી અને તારું પોતાનું કાર્ય ( વિણસાહ્યું કેળું ) બગાડ્યું; તેથી તું સર્વ મૂર્ખ  
જનોની શિરતાજ થો ॥ ૩ ॥

પોષીને પોઢી કરી રે, ઝોજન કૂર કપૂર ॥ રયણ હિંડોલે હીંચતી રે, ઝોગ  
ઝલા ઝરપૂર રે ॥ બેળ ॥ ઝળ ॥ ૪ ॥ પાટ પટંબર પહેરણે રે, પરિજન સેવે પાય ॥  
જગમાં સહુ જી જી કરે રે, એ સવિ મુજ પસાય રે ॥ બેળ ॥ ઝળ ॥ ૫ ॥  
તત્ત્વ વિચારો તાતજી રે, મત આણો મન રોષ ॥ કર્મેં તુમ કુલ અવતરી  
રે, મેં કિહાં જોયો જોષ ॥ પિળ ॥ મળ ॥ ૬ ॥ મલ્હાવો મોટે મને રે, નવ  
નવ કરો નિવેદ ॥ તે સવિ કર્મ પસાડલે રે, એ અવધારો ઝેદ ॥ પિળ ॥ મળ ॥ ૭ ॥  
જો હઠવાદ તુઠને ઘણો રે, કર્મ ડપર એકંત ॥ તો તુઠને પરણાવશું  
રે, કર્મેં આણ્યો કંત રે ॥ બેળ ॥ ઝળ ॥ ૮ ॥

અર્થ—કપૂર સરખા હજલા કૂરનાં ઝોજન કરાવી પાલી પોષીને ( પોઢી કેળું ) મોટી કરી છે,  
તથા રહે જન્મિત હિંડોલાલાટ માંહે હીંચે છે એવા ( ઝલા કેળું ) રુદ્ધા ઝરપૂર ઇટલે પરિપૂર્ણ ઝોગ  
ઝોગવે છે ॥ ૪ ॥ વલી એક પાટનાં ( પટંબર કેળું ) રેશમી હંચાં ચીર પટકૂલાદિ વસ્ત્રો પહેરવાને  
મલ્હે છે અને પરિજન જે ચાકર લોક તે તારા પગની સેવા કરે છે, જગતમાં હયાં જાય છે ત્યાં  
સર્વ કોઈ જી જી કરીને બોલાવે છે, તે સર્વ મારા પસાયથી જાણજે ॥ ૫ ॥ તે સાંઝલી મયણાસુંદરી  
બોલી કેહે પિતાજી ! એ વાતનું તત્ત્વ વિચારો, તમારા મનને વિષે રોષ મ આણો. મેં તમારા કુલમાં ડપ-  
જવાનો કયાં જોષ જોયો હતો ? પરંતુ પૂર્વકૃત કર્મના સંયોગથી તમારા કુલમાં આવી અવતરેલી હું ॥ ૬ ॥  
તમે મને મોટે મને કરી મલ્હાવો થો, અને નવા નવા ( નિવેદ કેળું ) જ્ઞાન પાન કરાવો થો, તે સર્વ  
મારાં કર્મના પસાયથી છે, એ ( ઝેદ કેળું ) તત્ત્વ તે ( અવધારો કેળું ) અવધારણ કરીને માનો ॥ ૭ ॥

आणी आपेलो जे ( कंत के० ) नर्त्तार तेज तुमने परणावयुं ॥ ७ ॥

मान हण्युं जो एणीए रे, माहरुं सन्ना समद ॥ फल देखाहुं एहने रे,

सकल प्रजा प्रत्यक्ष रे ॥ बे० ॥ ए ॥ सखीए ए शुं शीखव्युं रे,

अध्यापक अज्ञान ॥ सज्जन लोकलाजे सहु रे, देखी ए अपमान रे ॥ बे०

॥ न० ॥ २० ॥ नगरलोक निंदे सहु रे, न्रण्युं एहनुं धूल ॥ जूज वातनी

वातमां रे, पिता कखो प्रतिकूल रे ॥ बे० ॥ न० ॥ २१ ॥ मिथ्यात्वी कहे

जैननी रे, वात सेवे विपरीत ॥ जगतनीति जाणे नहीं रे, अवला ने

अविनीत रे ॥ बे० ॥ न० ॥ २२ ॥

अर्थ—राजा विचारे ठे के जो ए मयणाए सर्व सन्ना समद मारुं मान हण्युं ठे, तो तेनां फल पण सर्व प्रजा देखतां अका प्रत्यक्ष एहने हुं देखाहुं ॥ यहुकं ॥ आझाअंगो नरेंद्राणां, गुरुणां मानमर्दनम् ॥ पृथक्शय्या च नारीणा, —मशस्त्रवध उच्यते ॥ २ ॥ इति ॥ ए ॥ अरे ! एना सोब- तीए एने आबुं ते शुं शीखव्युं ? तथा एनो अध्यापक जे न्रणावनार ते पण अज्ञानी देखाय ठे ! एवी रीते राजानुं अपमान अयेहुं देखीने सज्जन लोक जे सगां संबंधी ते सर्व लज्जा पाम्यां ॥ २० ॥ नगरनिवासी लोक पण सर्व निंदा करवा लाग्यां, अने कहेवा लाग्यां के ए मयणानुं न्रणवुं ते धूल जेवुं अयुं, जूज तो खरा ? जे सेजसाज वातनी वातमां पोताना पिताने प्रतिकूल कखो ॥ यतः ॥ स्वस्तुतिं परनिंदा वा, कर्त्ता लोकः पदे पदे ॥ परस्तुतिं खनिंदा वा, कर्त्ता कोऽपि न विद्यते ॥ २१ ॥ वली मिथ्यात्वी लोको कहेवा लाग्यां के जैननी वात सर्वे विपरीत एटले अवली ठे, जगतनी नीति कांइ पण ए जाणता नथी, तेथी अवला ठे अने अविनीत एटले विनयाचार रहित ठे २२



अवसर पामी रायनो रे, रोष समावण काज ॥ कहे प्रधान पधारीये रे,  
 रयवाडी महाराज रे ॥ बेण ॥ २३ ॥ रास जलो श्रीपालनो रे,  
 तेहनी त्रीजी ढाल ॥ विनय कहे मद् परिहरो रे, जेहथी बहु जंजाल रे  
 ॥ बेण ॥ २४ ॥

अर्थ—एवा समयने विषे अवसर पामीने राजानो क्रोध समाववा माटे प्रधान कहे ठे के महा-  
 राज ! रयवामीनो अवसर थयो, माटे रयवामीए पधारो ॥ २३ ॥ जलो श्रीपाल राजानो रास,  
 तेनी ए त्रीजी ढाल पूरी थइ. रासना कर्ता विनयविजयजी उपाध्याय कहे ठे के जे थकी संसारमां  
 बहु जंजाल आयठे एवो जे मद् एटले अहंकार तेने परिहरो, लागो ॥ यतः ॥ जाइ कुल रूब बल सुय,  
 तव लान्न सिरिय अठ मय मत्तो ॥ एआइं चिय बंधेइ, असुहाइं बहु च संसारो ॥२॥ इति ॥ २४ ॥  
 ॥ दोहा ॥

राजा रयवामी चढ्यो, संबल सेन परिवार ॥ मदमाता मयगल घणा, सहस-  
 गमे असवार ॥ २ ॥ सुन्नट सिपाइ सामटा, जिया पंचायण सिंह ॥  
 आयुध आंवर अधिक, अटल अजंग अबीह ॥ ५ ॥

अर्थ—हवे बले करी सहित एवुं सैन्य अथवा संबल एटले घणो एवो जे सैन्यनो परिवार,  
 तेने साथे लइने राजा रयवामीने अर्थ चढ्यो. हवे ते परिवार कहे ठे. एक तो मदे करी उन्मत्त  
 थयेला एवा मयगल एटले हाथी घणा ठे, अने (सहसगमे केण) हजारोगमे अस्वारो ठे ॥ २ ॥ वली  
 सामटा एटले थोकबंध सुन्नट तथा सिपाइले ते जेवा पंचानन सिंह होय नहीं ? तेनी सरखा  
 बलवान् ठे, ते सिपाइले आयुध जे हथियार तेनो अधिक आंवर तेणे करीने सहित थका  
 चाले ठे. ते केवा ठे ? तो के अटल एटले कोइथी पाठा टले नहीं, तथा अजंग एटले कोइना

નગાવ્યા જાગી જાય નહીં, અને અબીહુ ઇટલે કોઈના બીવરાવ્યા બીએ નહીં અર્થાત્ કોઈના ડરાવ્યા મરે નહીં, એવા સુન્નતો છે ॥ ૨ ॥

વાઘા કેસરિયા કીયા, રહિયાલા રજપૂત ॥ મૂઠાલા મઠરાયતા, યોધ  
જિસ્યા યમદૂત ॥ ૩ ॥ પાલ્હરિયા પંચી પેરે, હુડે અંબર જામ ॥ પંચ વરણ  
નેજા નવલ, ગયણ ચોક ચિત્રામ ॥ ૪ ॥ સરણાહ વાજે સરસ, ઘૂરે ઘોર  
નિસાણ ॥ પુર બાહિર નૃપ આવીયા, જાલાં ઝલહલ જાણ ॥ ૫ ॥

અર્થ-તથા તેણે કેસરીયા વાઘા કરેલા છે, અને રહિયાલા ઇટલે જે હઠ લીધો તે મૂકે નહીં  
એવા તે રજપૂત છે, તથા મૂઠાલા ઇટલે મોટી મૂઠવાલા છે, વહી મઠરાયતા ઇટલે મત્સર જે પાર-  
કી મહત્તા સહન ન કરી શકવી, એવી ઈર્ષ્યાને ધરતા થકા સાક્ષાત્ જેવા યમરાજાના દૂત હોય  
તેવા તે યોદ્ધા છે ॥ ૩ ॥ તથા પાલ્હરિયા ધોમ્મા તે ( જામ કે ) જે વલ્લતે પંચીનની પેરે અંબર  
જે આકાશ તેને વિષે હુડે છે, તે વલ્લતે તે ધોમ્માનની ડપર બેઠેલા જે અસ્વાર છે, તેના હાથમાં  
પાંચ રંગવાલા ( નવલ કે ) નવા નેજા ઇટલે વાવટા રહ્યા છે, તે વાવટા કરીને ગયણ જે આ-  
કાશ તેરૂપ ચોક, તેને વિષે જાણે ચિત્રામજ કહ્યાં હોય નહીં? એવી શોખા દેખાય છે ॥ ૪ ॥ વલી  
સરસ સરણાહ વાજી રહી છે, તથા ( ઘોર કે ) ગંઝીર શબ્દે કરીને નિસાણ ઇટલે નગારાં  
ઘૂરે ઇટલે ઘોર કરી રહેલાં છે, એવા આમંબરે કરી રાજા પુરની બાહિર આવ્યા. તિહાં વરહીનનાં  
જાલાંનો ઝલહલાટ તે જાણીએ બીજો ( જાણ કે ) સૂર્યજ હોય નહીં? એવો દેખાઈ રહ્યો છે ॥ ૫ ॥

॥ ઢાલ ચોથી ॥ રામચંદ્રકે વાગ, ચાંપો મોરી રહ્યો રી ॥ એ દેશી ॥

મારગ સનમુલ તામ, હમે સેહ ઘણી રી ॥  
પૂઠે જૂપતિ દષ્ટિ, દેહ મંત્રી જાણી રી ॥ ૨ ॥

અર્થ-હવે આગલ માર્ગે જતાં થકા સન્મુલ ઘણી ધૂલ ઝડપતી દીઠી ( તામ કે<sup>૦</sup> ) તે વારે  
રૂપતિ જે રાજા તે પોતાના પ્રધાન સામી દૃષ્ટિ કરી પૂછે છે ॥ ૧ ॥

કુણ આવે છે એહ, એવઢાં લોક ઘણાં રી ॥ કહે મંત્રી રહો દૂર, દરિસણ  
એહ તણાં રી ॥ ૨ ॥ એ કુછી સય સાત, આદ્ એકમણા રી ॥ આપી રાજા  
એક, જાચે રાય રાણા રી ॥ ૩ ॥ મારગ મૂકી જામ, નરપતિ દૂર ટલે રી ॥  
ગલિતાંગુલિ તસ દૂત, આવી તામ મલે રી ॥ ૪ ॥ ઉત્તમ મારગ કાંદ્,  
જાયે દૂર તજી રી ॥ ઝેજાણીના રાય, હારે કીર્તિ સજી રી ॥ ૫ ॥ નિર્મુલ  
આશાપ્રંગ, જાચક જાસ રહ્યા રી ॥ પ્રારમ્ભૂત જગ માંહિ, નિર્ગુણ તેહ  
કહ્યા રી ॥ ૬ ॥ શી જાચો બો વસ્તુ, વિગતે તેહ પ્રણો રી ॥ રાય કહે અમ  
આજ, કીરતિ કાંદ્ હણો રી ॥ ૭ ॥

અર્થ-હે પ્રધાન ! આ એટલાં ઘણાં લોક તે કોણ આવે છે ? તે વારે પ્રધાન કહે છે કે એ લોકો  
જે આવે છે, તેનાં દર્શન થકી તમે દૂર રહો ॥ ૨ ॥ એ સાતસેં કોઢીયા તે સર્વ એકમના થદ્ પોતાની  
ઉપર એક રાજા સ્થાપીને રાજાઈ તથા રાણાઈને ચાલે છે ॥ ૩ ॥ તે સાંજલી જે વારે રાજા માર્ગે મૂકીને  
દૂર ટલે એટલે બીજે માર્ગે ચાલે, તે વારે ( ગલિતાંગુલિ કે<sup>૦</sup> ) ગલી ગચેલી એટલે લવાદ્ ગદ્ છે  
આંગલીઈ જેની એવો તે કોઢીયાઈનો દૂત તિહાં આવીને તે રાજાને મલ્યો ॥ ૪ ॥ અને કહેવા લાગ્યો  
કે હે ઝેજાણીના રાજા ! આ ઉત્તમ રાજમાર્ગ તજીને તું દૂર કાં જાય છે, એટલે બીજે માર્ગે કેમ જાય  
છે ? અને તારી ઘણા કાલની સજેલી કીર્તિને આજ તું કેમ હારી જાય છે ? ॥ ૫ ॥ ( જાસ કે<sup>૦</sup> ) જેની  
પાસે ચાંચક આવીને નિર્મુલ આશાપ્રંગ થદ્ રહે, તે પ્રાણી જગતમાં પૃથ્વીને પ્રારમ્ભૂત જેવા નિર્ગુણી  
કહ્યા છે ॥ ૬ ॥ તે વારે રાજા દૂત પ્રત્યે કહેવા લાગ્યો કે તમે શી વસ્તુની ચાંચના કરો બો ? તે

कहो, पण आज अमारी कीर्तिने शामाटे हणो वो ? यतः ॥ वरं प्राण-  
खंरुनम् ॥ मृत्योश्च क्षणिकं दुःखं, मानचंगहिने दिने ॥ १ ॥ इति ॥ ७ ॥

अर्ज राय, सघली रुद्धि मली री ॥ राजवट्ट परगट्ट, कीधी अमे  
॥ १ ॥ ८ ॥ पण सुकुलिणी एक, कन्या कोइ दीये री ॥ तो तस  
राणी होय, अम एह हर्ष हिये री ॥ ए ॥ मन चिंते तव राय, मयणा देउं  
परी री ॥ जगमां राखुं कीर्ति, अविचल एह खरी री ॥ २० ॥ फल पामे  
प्रत्यक्ष, मयणा कर्म तणां री ॥ साखे हियडा मांहि, वयणां तेह घणां री  
॥ २१ ॥ वले रंख घनबुठ, दाधां जेह दवे री ॥ कुवयण दाधां जेह, न  
वले तेह नेवे री ॥ २२ ॥

अर्थ-ते सांजली दूत कहे ठे के अमारा राजाने सर्व रुद्धि मली ठे, अने राजवट्ट एटले  
राजकीर्ति ते प्रगटपणे अमे सर्वेए एकठा मलीने जेली कीधी ठे ॥ ८ ॥ पण अमारा राजाने रुद्धा  
कुलमां उत्पन्न थयेली एवी जो एक कन्या कोइ आपे, तो तेनी राणी आय, अमारा हैयामां ए हर्ष  
ठे, ए उत्कंठा रही ठे ॥ ए ॥ ते वारे राजाए मनमां विचाखुं जे मयणाने परी देउं ए शब्द मारवाकी  
जाषानो ठे, एटले ए कोढीयाना राजाने मयणासुंदरी आपीने जगतमां ए मारी अविचल खरेखरी  
कीर्ति राखुं ॥ २० ॥ वली मयणासुंदरी पण प्रत्यक्षपणे कर्मनां फलने पामे, मयणा जे कर्मना पसाय आ-  
थरी कुवचन बोली ठे, ते मारा हैयामां आडां अवलां घणां साखे ठे ॥ यतः ॥ डाढ खटके कांकरो, नयण  
खटके रेण ॥ वयण खटके वाउलो, गथो खटके सेण ॥ इति ॥ १ ॥ २१ ॥ जेम रंख जे वृद्ध ते ( दव  
के ० ) आशिए करी बढ्यां होय ते ( घनबुठ के ० ) मेघवृष्टि थवाथी वले एटले फरी नवपद्मव आय,  
पण कुवचने करीने जेनां मन ( दाधा के ० ) बढ्यां होय, तो ते फरी आ नवमां नवपद्मव आय नहीं २२

અર્થ-હવે આગલ માર્ગે જતાં થકા સન્મુલ્લ ઘણી ધૂલ ઝપ્તી દીઠી ( તામ કે<sup>૦</sup> ) તે વારે  
 રૂપતિ જે રાજા તે પોતાના પ્રધાન સામી દૃષ્ટિ કરી પૂઠે છે ॥ ૩ ॥

કુણ આવે છે એહ, એવડાં લોક ઘણાં રી ॥ કહે મંત્રી રહો દૂર, દરિસણ  
 એહ તણાં રી ॥ ૨ ॥ એ કુછી સય સાત, યાદ એકમણા રી ॥ આપી રાજા  
 એક, જાંચે રાય રાણા રી ॥ ૩ ॥ મારગ મૂકી જામ, નરપતિ દૂર ટલે રી ॥  
 ગલિતાંગુલિ તસ દૂત, આવી તામ મલે રી ॥ ૪ ॥ ઉત્તમ મારગ કાંદ,  
 જાયે દૂર તજી રી ॥ ઝજેણીના રાય, હારે કીર્તિ સજી રી ॥ ૫ ॥ નિર્મુલ્લ  
 આશાંગ, જાચક જાસ રહ્યા રી ॥ ઝારઝૂત જગ માંહિ, નિર્ગુણ તેહ  
 કહ્યા રી ॥ ૬ ॥ શી જાચો બો વસ્તુ, વિગતે તેહ ઝણે રી ॥ રાય કહે અમ  
 આજ, કીરતિ કાંદ હણે રી ॥ ૭ ॥

અર્થ-હે પ્રધાન ! આ એટલાં ઘણાં લોક તે કોણ આવે છે ? તે વારે પ્રધાન કહે છે કે એ લોકો  
 જે આવે છે, તેનાં દર્શન થકી તમે દૂર રહો ॥ ૨ ॥ એ સાતસેં કોઢીયા તે સર્વ એકમના થઈ પોતાની  
 ઉપર એક રાજા સ્થાપીને રાજાઠે તથા રાણાઠેને યાચે છે ॥ ૩ ॥ તે સાંઝલી જે વારે રાજા માર્ગ મૂકીને  
 દૂર ટલે એટલે બીજે માર્ગે ચાલે, તે વારે ( ગલિતાંગુલિ કે<sup>૦</sup> ) ગલી ગચેલી એટલે યવાદ ગઈ છે  
 આંગલીઠે જેની એવો તે કોઢીયાઠેનો દૂત તિહાં આવીને તે રાજાને મલ્યો ॥ ૪ ॥ અને કહેવા લાગ્યો  
 કે હે ઝજેણીના રાજા ! આ ઉત્તમ રાજમાર્ગ તજીને તું દૂર કાં જાય છે, એટલે બીજે માર્ગે કેમ જાય  
 છે ? અને તારી ઘણા કાલની સજેલી કીર્તિને આજ તું કેમ હારી જાય છે ? ॥ ૫ ॥ ( જાસ કે<sup>૦</sup> ) જેની  
 પાસે યાચક આવીને નિર્મુલ્લ આશાંગ થઈ રહે, તે પ્રાણી જગતમાં પૃથ્વીને ઝારઝૂત જેવા નિર્ગુણી  
 કહ્યા છે ॥ ૬ ॥ તે વારે રાજા દૂત પ્રત્યે કહેવા લાગ્યો કે તમે શી વસ્તુની યાચના કરો છો ? તે

બિગતે કરી યાણો એટલે કહો, પણ આજ અમારી કીર્તિને શામાટે હણો ઠો ? થતઃ ॥ વરં પ્રાણ-  
 પરિત્યાગો, ન માનપરિલંબનમ્ ॥ મૃત્યોશ્ચ ક્ષણિકં ડુઃખં, માનચંગાદિને દિને ॥ ૧ ॥ इति ॥ ૭ ॥  
 દૂત કહે અમ રાય, સઘલી શુદ્ધિ મલી રી ॥ રાજવટ્ટ પરગટ્ટ, કીધી અમે  
 મિલી રી ॥ ૬ ॥ પણ સુકુલિણી એક, કન્યા કોઈ દીયે રી ॥ તો તસ  
 રાણી હોય, અમ એહ હર્ષ દિયે રી ॥ ૭ ॥ મન ચિંતે તવ રાય, મયણા દેહે  
 પરી રી ॥ જગમાં રાણું કીર્તિ, અવિચલ એહ ચરી રી ॥ ૧૦ ॥ ફલ પામે  
 પ્રત્યક્ષ, મયણા કર્મ તણાં રી ॥ સાલે દિયડા માંહિ, વયણાં તેહ ઘણાં રી  
 ॥ ૧૧ ॥ વલે સંલ ઘનબુઠ, દાધાં જેહ દવે રી ॥ કુવચણ દાધાં જેહ, ન

વલે તેહ પ્રવે રી ॥ ૧૨ ॥

અર્થ-તે સાંજલી દૂત કહે છે કે અમારા રાજાને સર્વ ક્ષુદ્ધિ મલી છે, અને રાજવટ્ટ એટલે  
 રાજકીર્તિ તે પ્રગટપણે અમે સર્વેએ એકઠા મલીને જોલી કીધી છે ॥ ૬ ॥ પણ અમારા રાજાને રુના  
 કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલી એવી જો એક કન્યા કોઈ આપે, તો તેની રાણી થાય, અમારા હૈયામાં એ હર્ષ  
 છે, એ ઉત્કંઠા રહી છે ॥ ૭ ॥ તે વારે રાજાએ મનમાં વિચાણું જે મયણાને પરી દેહે એ શબ્દ મારવાની  
 ત્રાષાનો છે, એટલે એ કોઢીયાના રાજાને મયણાસુંદરી આપીને જગતમાં એ મારી અવિચલ ચરેચરી  
 કીર્તિ રાણું ॥ ૧૦ ॥ વલી મયણાસુંદરી પણ પ્રત્યક્ષપણે કર્મનાં ફલને પામે, મયણા જે કર્મના પસાય આ-  
 શ્રયી કુવચન બોલી છે, તે મારા હૈયામાં આડાં અવલાં ઘણાં સાલે છે ॥ થતઃ ॥ ડાહાં ચટકે કાંકરો, નયણ  
 ચટકે રેણ ॥ વચણ ચટકે વાઝલો, ગયો ચટકે સેણ ॥ इति ॥ ૧ ॥ ૧૧ ॥ જેમ સંલ જે વૃક્ષ તે ( દવ  
 કેળ ) અગ્નિ કરી બઢ્યાં હોય તે ( ઘનબુઠ કેળ ) મેઘવૃષ્ટિ થવાથી વલે એટલે ફરી નવપલ્લવ થાય,  
 પણ કુવચને કરીને જેનાં મન (દાધા કેળ) બઢ્યાં હોય, તો તે ફરી આ જીવમાં નવપલ્લવ થાય નહીં १૨

रोष तणे वश राय, सुद्धि बुद्धि सर्व गइ री ॥ कहे दूत तुऊ राय, अम  
 घर आण जइ री ॥ २३ ॥ देजं राजकुमारी, रूपे रंज्र जिसी री ॥ दूत तणे  
 मन बात, विस्मय एह वसी री ॥ २४ ॥ किरयुं विमासे मूढ, में जे बात  
 कही री ॥ न फरे जगमां तेह, अविचल साची सही री ॥ २५ ॥ श्री  
 श्रीपालनो रास, चौथी ढाल कही री ॥ विनय कहे निरवाण, क्रोधे  
 सिद्धि नहीं री ॥ २६ ॥

अर्थ—रोष जे क्रोध तेना वश थकी राजानी शुद्धि बुद्धि सर्व जती रही ठे, तेथी दूतने कहे  
 ठे के तुं जइने तारा राजाने अमारें घेर तेडी लाव ॥ २३ ॥ तेने रंज्रा नामनी जे अप्सरा तेना जेवी  
 रूपवादी एवी राजकुंवरी हुं आपुं. ए बात दूतना मनमां विस्मय जेवी अइ वसी एटले लागी  
 ॥ २४ ॥ दूतनुं विस्मित चित्त जोइ राजा कहेवा लाग्यो के हे मूढ ! तुं तारा मनमां शुं विमासे  
 ठे ? जे में बात करी ते जगतमां फरे नहीं, एटले केवारे पण चले नहीं, ( सही के० ) निश्च  
 साची जाणवी ॥ २५ ॥ ए श्री श्रीपाल राजानो रास तेनी चौथी ढाल कही. श्री विनयविजयजी  
 कहे ठे के ( निरवाण के० ) निश्चै क्रोध थकी सिद्धि नहीं ॥ २६ ॥

॥ दोहा ॥

कोप कठिन भूपति हवे, आव्यो निज आवास ॥

सिंहासन बेगो अधिक, अति अनिमान विलास ॥ २ ॥

अर्थ—हवे क्रोधे करी कठिन थयेलुं ठे हृदय जेनुं एवो राजा रयवादीथी पावो फरी पोताना  
 आवासने विषे आवीने सिंहासन उपर बेगो, पण तेना मनमां अत्यंत अधिक एटले घणो अजि-

માનનો વિલાસ છે ॥ યતઃ ॥ કો પડ્છો દેહ ઘર, તિષ્ઠુ વિકાર કરેય ॥ આપ તપે પર સંતપે, ધનની હાણ કરેય ॥ ઇતિ ॥ ૧ ॥

મયણાને તેડી કહે, કર્મ તણો પલ્લ ભોમ ॥ મુજ પસાય મન આણ જિમ,  
પૂરું વાંઠિત કોમ ॥ ૨ ॥ મયણા કહે દૂરે તજો, એ સવિ મિથ્યાવાદ ॥  
સુખ હુઃખ જે જગ પામીએ, તે સવિ કર્મપ્રસાદ ॥ ૩ ॥ બાલકને બતલાવતો,  
હઠે ચઢાવે રાય ॥ વાદ કરતાં બાલશું, લઘુતા પામે ન્યાય ॥ ૪ ॥ કોઈ  
કહે એ બાલિકા, જુએ હઠીલી થાય ॥ અવસર ઝચિત ન ઝલ્લે, રીસ  
ચઢાવે રાય ॥ ૫ ॥

અર્થ—માટે મયણાસુંદરીને તેમ્નીને કહેવા લાગ્યો કે હજી તું તારા કર્મનો પક્કો ભોમી આપ,  
અને મારા પસાયને વિષે મન આણ, જેમ હું તારા મનોવાંઠિત કોડ સર્વ પૂર્ણ કરું ॥ ૨ ॥ તે  
વારે મયણાસુંદરી કહેવા લાગી કે હે પિતાજી ! એ સર્વ મિથ્યાવાદ છે, માટે એને તમે દૂરે તજો  
ઘટલે એ તમારું બોલવું સર્વ દૂર રાખો, તત્ત્વ એજ છે કે જગતમાં જે સુખ હુઃખ પામીએ ઢીએ, તે  
કર્મનોજ પ્રસાદ જાણજો ॥ યતઃ ॥ સેવિતોડપિ ચિરં સ્વામી, વિના જ્ઞાન્યં ન તુષ્યતિ ॥ જ્ઞાનોરા-  
જન્મજન્મોડપિ, નિત્યં નિશ્ચરણોડરુણઃ ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ ૩ ॥ હવે કેટલાએક લોક એમ કહે છે કે  
બાલકને વારંવાર બતલાવતો ઘટલે કહેતો થકો રાજા હઠે ચઢાવે છે, બાલકની સાથે વાદ કરતાં  
થકા ન્યાય લઘુતાને પામે છે, અથવા બાલકની સાથે વાદ કરતાં લઘુતા પામીએ એવો ન્યાય છે  
॥ યતઃ ॥ નિર્દયત્વમહંકાર, —સ્તુષ્ણા કર્કશઞ્જાણમ્ ॥ નીચપાત્રપ્રિયત્વં ચ, પંચ સ્ત્રીસહચારિણઃ ॥ ૨ ॥  
ઇતિ ॥ ૪ ॥ વલી કોઈક એમ પણ કહે છે કે આ બાલિકા જુએ કેવી છે ? કે જેમ જેમ એને



राजा कहे ठे तेम तेम वधारे हठीली आय ठे, पण आ अवसरे आमज बोलबुं उचित ठे, घटे  
ठे एवी योग्यताने उलखती नथी, उलढी राजाने रीस चढावे ठे ॥ ५ ॥

॥ ढाल पांचमी ॥ इडर आंबा आंबली रे, इर दाम्मि डाख ॥ ए देशी ॥

राणो उंबर तिणे समे रे, आव्यो नयरी मांढि ॥ सटित करण सूपड  
जिश्यो रे, ठत्र करे शिर ठांढि ॥ चतुर नर ॥ कर्म तणी गति जोय ॥  
कर्म सुख दुःख होय ॥ चतुर ॥ कर्म न बूटे कोय ॥ चण ॥ कर्म ॥ ए  
आंकणी ॥ १ ॥ श्वेतांगुलि चामर धरे रे, अविगत नास खवास ॥ घोर  
नाद घोघर स्वरे रे, अरज करे अरदास ॥ चण ॥ कर्म ॥ २ ॥

अर्थ-एवा अवसरने विषे उंबर जे कोढीयाळनो राणो ते पण नगरी मांढि आव्यो. ते केवो  
ठे ? तो के जेनो ( करण केण ) कान ते ( सटित केण ) समीने सूपमा जेवो मोटो अइ गयो ठे  
एवो पुरुष ते उंबर राणाना मस्तक उपर ठायनो करवाने अर्थे ठत्र धरी रह्यो ठे, मांढि हे चतुर  
पुरुषो ! तमे कर्मनी गति तो जुडे, आ संसारमां कर्म करीनेज जीवने सुख दुःख थाय ठे, पण  
कर्मथी कोइ बूटी शक्तो नथी ॥ यतः ॥ जगति करिय वरुनी सेव कीजे जी कांइ, अधिक फल  
न आयि कर्मथी तेति कांइ ॥ जलधि तरिय लंका सीत संदेश लावे, हनुमत कर्ममें ते राम कळोट  
पावे ॥ १ ॥ इति ॥ १ ॥ तथा धोला कोढना रोगे करीने श्वेत एटले सफेद अइ गयेली ठे अंगु-  
लीले जेमनी तेने श्वेतांगुलि कहीए एवो पुरुष चामरधारक थको चामर धरी रह्यो ठे, एटले चा-  
मर बीजे ठे, तथा जेनी रोगे करीने ( खवास केण ) खवाइ ( अविगत केण ) गयेली जे ( नास  
केण ) नासिका, तेथी ( घोर केण ) जयंकर ठे ( नाद केण ) शब्द जेनो एवो पुरुष घोघरे स्वरे  
करी ठकीदार थको आगल नेकी पोकारे ठे, आगल लज्जो थको अरज करवाने अरदास करे ठे.

કેટલેક ટેકાણે અવગત ઇટલે માઠો ગાતેના સુખનો વાસ હે ઇવો અથ કરલા હે ॥ ૨ ॥  
 વેસર અસવારી કરી રે, રોગી સવિ પરિવાર ॥ બલે વાવલીયે પરિવસ્યો રે,  
 જિસ્યો દુઘ સહકાર ॥ ચ૦ ॥ કર્મ ॥ ૩ ॥ કેહ ટુંડા કેહ પાંગલા રે,  
 કેહ ઓમા કેહ સ્ત્રી ॥ કેહ સ્ત્રીયા કેહ સ્ત્રીયા રે, કેહ દુહર કેહ  
 દીણ ( દીણ ) ॥ ચ૦ ॥ કર્મ ॥ ૪ ॥ એક મુલે માલી બણબણે રે,  
 એક મુલ પડતી લાલ ॥ એક તણે ચાંદાં ચંગે રે, એક શિર નાઠા વાલ

॥ ચ૦ ॥ કર્મ ॥ ૫ ॥

અર્થ-જેણે વેસર ઇટલે લચ્છર તેની ઉપર અસવારી કરી હે તથા જેનો પરિવાર સર્વ રોગી હે  
 ઇવો ઉંબર રાણે કોઢીયાના પરિવારે પરિવસ્યો અકો કોવો શોજે હે ? તો કે જેમ ( બલે વાવલીયે  
 કે૦ ) વન માંહે ઘણાં વાવલાં વૃક્ષો હોય તે સર્વ વૃક્ષોને બુંગાં અહ ગયાં હોય, તેવાં ઘણાં વાવ-  
 લાં વૃક્ષો કરી પરિવસ્યો ઇટલે વીંઘ્યો અકો ( દુઘ કે૦ ) બલેલો ઇવો સહકાર ઇટલે આં-  
 લાં વૃક્ષો જોજે, તેવો ઉંબર રાણે કોઢીયાને પરિવારે પરિવસ્યો અકો શોજે હે ॥ ૩ ॥ તે ઉંબ-  
 રનો પરિવાર કેવો હે ? તે કહે હે. કેટલાએક બુંગા હે, કેટલાએક પાંગલા હે, કેટલાએક ઓમા  
 હે, કેટલાએક દીણ અહ ગયા હે, કેટલાએક સ્ત્રીયા ઇટલે અંગ ઉપર લસ અચેલી હે ઇવા હે,  
 માટે સ્ત્રીયા હે, કેટલાએકને સ્ત્રીયા અચેલી હે, કેટલાએકને દુહર ઇટલે દાદર અહ હે અને  
 કેટલાએક તો રોગને પ્રજાવે કરી ( દીણ કે૦ ) રાંક જેવા અહ ગયેલા હે ॥ પાઠાંતરે ( દીણ  
 કે૦ ) રોગે કરીને દીણ શરીરવાલા અહ ગયા હે ॥ ૪ ॥ એકના મુલ ઉપર તો માલી હે બણબણાટ  
 કરી રહી હે, એકના મુલમાંથી લાલ પડે હે, એકના શરીર ઉપર ચાંદાં ઇટલે ચાંદાં ચગચગી  
 રહ્યાં હે અને એકના શિર ઉપરના વાલ જે મોવાલા તે પણ રોગના પ્રજાવે નાસી ગયા હે ॥ ૫ ॥

રાજા કહે છે તેમ તેમ વધારે હઠીલી થાય છે, પણ આ અવસરે આમજ બોલવું ઉચિત છે, ઘટે છે એવી યોગ્યતાને ડેલખતી નથી, ડલટી રાજાને રીસ ચઢાવે છે ॥ ૫ ॥

॥ ઢાલ પાંચમી ॥ ડડર આંબા આંબલી રે, ડફર દામ્મિ ડાલ ॥ ૬ દેસી ॥

રાણો ડંબર તિણે સમે રે, આઠ્યો નયરી માંહિ ॥ સટિત કરણ સૂપડ  
જિસ્થો રે, ટત્ર કરે શિર ટાંહિ ॥ ચતુર નર ॥ કર્મ તણી ગતિ જોય ॥  
કર્મે સુલ હુઃલ હોય ॥ ચતુર ॥ કર્મે ન ટૂટે કોય ॥ ચ ॥ કર્મ ॥ ૭ ॥ ૬  
આંકણી ॥ ૧ ॥ શ્વેતાંગુલિ ચામર ધરે રે, અવિગત નાસ લવાસ ॥ ઘોર  
નાદ ઘોઘર સ્વરે રે, અરજ કરે અરદાસ ॥ ચ ॥ કર્મ ॥ ૭ ॥ ૭ ॥

અર્થ—એવા અવસરને વિષે ડંબર જે કોઢીયાડનો રાણો તે પણ નગરી માંહે આઠ્યો. તે કેવો છે ? તો કે જેનો ( કરણ કે ૦ ) કાન તે ( સટિત કે ૦ ) સમીને સૂપડા જેવો મોટો થઈ ગયો છે એવો પુરુષ તે ડંબર રાણાના મસ્તક ઉપર ટાંચનો કરવાને અર્થે ટત્ર ધરી રહ્યો છે, માટે હે ચતુર પુરુષો ! તમે કર્મની ગતિ તો જુડે, આ સંસારમાં કર્મે કરીનેજ જીવને સુલ હુઃલ થાય છે, પણ કર્મથી કોઈ ટૂટી શકતો નથી ॥ યતઃ ॥ યગતિ કરિય વરુનાની સેવકીજે જી કાંઈ, અધિક ફલ ન આપે કર્મથી તેતિ કાંઈ ॥ જલધિ તરિય લંકા સીત સંદેશ લાવે, હનુમત કરમેં તે રામ કહોટ પાવે ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ ૧ ॥ તથા ધોલા કોઢના રોગે કરીને શ્વેત ઇટલે સર્પેદ થઈ ગયેલી છે અંગુલીડ જેમની તેને શ્વેતાંગુલિ કહીએ એવો પુરુષ ચામરધારક થકો ચામર ધરી રહ્યો છે, ઇટલે ચામર વીંજે છે, તથા જેની રોગે કરીને ( લવાસ કે ૦ ) લવાઈ ( અવિગત કે ૦ ) ગયેલી જે ( નાસ કે ૦ ) નાસિકા, તેથી ( ઘોર કે ૦ ) યંચકર છે ( નાદ કે ૦ ) શબ્દ જેનો એવો પુરુષ ઘોઘરે સ્વરે કરી ટૂનીદાર થકો આગલ નેકી પોકારે છે, આગલ ડત્રો થકો અરજ કરવાને અરદાસ કરે છે.

કેટલેક ઠેકાણે અવગત. ઇટલે માઠી ગતિના સુખનો વાસ છે. એવો અર્થ કરેલો છે. ॥ ૩ ॥  
 વેસર અસવારી કરી રે, રોગી સવિ પરિવાર ॥ બલે બાવલીયે પરિવસ્યો રે,  
 જિસ્યો દુગ્ધ સહકાર ॥ ચ૦ ॥ કર્મ ० ॥ ૩ ॥ કેદ દુટા કેદ પાંગલા રે,  
 કેદ સોના કેદ સ્ત્રી ॥ કેદ સ્ત્રીયા કેદ સ્ત્રીયા રે, કેદ દુર કેદ  
 દીણ ( હીણ ) ॥ ચ૦ ॥ કર્મ ० ॥ ૪ ॥ એક મુલે માલી બણબણે રે,  
 એક મુલ પડતી લાલ ॥ એક તણે ચાંદાં ચંગે રે, એક શિર નાઠા વાલ

॥ ચ૦ ॥ કર્મ ० ॥ ૫ ॥

અર્થ-જેણે વેસર ઇટલે સ્વચ્છ તેની ઉપર અસવારી કરી છે તથા જેનો પરિવાર સર્વ રોગી છે  
 એવો ઊંબર રાણો કોઢીયાના પરિવારે પરિવસ્યો અકો શોષે છે ? તો કે જેમ ( બલે બાવલીયે  
 કે૦ ) વન માંહે ઘણાં બાવલનાં વૃક્ષો હોય તે સર્વ બલીને ટુંગાં થઈ ગયાં હોય, તેવાં ઘણાં બાવ-  
 લનાં વૃક્ષો કરી પરિવસ્યો ઇટલે વીંટ્યો અકો ( દુગ્ધ કે૦ ) બલેલો એવો સહકાર ઇટલે આં-  
 બાનું વૃક્ષ જેવું શોષે, તેવો ઊંબર રાણો કોઢીયાને પરિવારે પરિવસ્યો અકો શોષે છે ॥ ૩ ॥ તે ઊંબ-  
 રનો પરિવાર કેવો છે ? તે કહે છે. કેટલાએક ટુંગા છે, કેટલાએક પાંગલા છે, કેટલાએક સોના  
 છે, કેટલાએક હીણ થઈ ગયા છે, કેટલાએક સ્ત્રીયા ઇટલે અંગ ઉપર સ્વસ અચેલી છે એવા છે,  
 માટે સ્ત્રીયા છે, કેટલાએકને સ્ત્રીયા અચેલી છે, કેટલાએકને દુર ઇટલે દાદર થઈ છે અને  
 કેટલાએક તો રોગને પ્રજાવે કરી ( દીણ કે૦ ) રાંક જેવા થઈ ગયેલા છે ॥ પાઠાંતરે ( હીણ  
 કે૦ ) રોગે કરીને હીણ શરીરવાલા થઈ ગયા છે ॥ ૪ ॥ એકના મુલ ઉપર તો માલીનું બણબણ  
 કરી રહી છે, એકના મુલમાંથી લાલ પડે છે, એકના શરીર ઉપર ચાંદાં ઇટલે ચાંદાં ચગચગી  
 રહ્યાં છે અને એકના શિર ઉપરના વાલ જે મોવાલા તે પણ રોગના પ્રજાવે નાસી ગયા છે ॥ ૫ ॥

ચહુટા માંહે ચાલતાં રે, સોર કરે સય સાત ॥ લોક લાખ જોવા મહ્યાં  
 રે, એહ કિસ્યો ઉતપાત ॥ ચ૦ ॥ કર્મ ૦ ॥ ૬ ॥ ઢોર ધસે કૂતર પ્રસે રે,  
 ધિક ધિક કહે મુખ વાચ ॥ જન પૂઠે તુમે કોણ હો રે, મૂત કે પ્રેત પિણાચ  
 ॥ ચ૦ ॥ કર્મ ૦ ॥ ૭ ॥ કહે રોગી તુમ રાયની રે, પુત્રી રૂપનિધાન ॥ તે  
 અમ રાણો પરણશે રે, એહ જાયે તસ જાન ॥ ચ૦ ॥ કર્મ ૦ ॥ ૮ ॥ નગરલોક  
 સાથે થયાં રે, કૌતુક જોવા કાજ ॥ ડંબર રાણો આવીયો રે, જિહાં બેઠા  
 મહારાજ ॥ ચ૦ ॥ કર્મ ૦ ॥ ૯ ॥ મયણાને મૂપતિ કહે રે, એ આવ્યો તુમ નાહ ॥  
 સુખ સંપૂર્ણ અનુજવો રે, કર્મે કસ્યો વિવાહ ॥ ચ૦ ॥ કર્મ ૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—એવા ( સય સાત કે ૦ ) સાતસે જણ કોઢીયા તે ચૌટા માંહે ચાલતાં થકા સોર બકોર  
 કરે છે. તેને લાખોગમે લોક જોવાં મહ્યાં છે, એકવાં થયાં છે, તે જોવાવાલાં કહે છે કે આ તે  
 શ્યો ઉતપાત છે ? ॥ ૬ ॥ ઢોર ધસે છે એટલે સામાં શિંગડાં માંડે છે, અને કુતરાં ખસવા લાગ્યાં છે,  
 તથા ધિક્કાર છે, ધિક્કાર છે, એવી મુખ થકી વાણી કહેતાં થકા લોક તેમને પૂઠે છે કે તમે તે  
 કોણ હો ? મૂત હો ? કે પ્રેત હો ? કે પિણાચ હો ? તે અમને કહો ॥ ૭ ॥ તેને રોગીયા ઉત્તર આપે છે જે  
 તમારા રાજાની પુત્રી જે રૂપનું નિધાન છે, યજ્ઞાનો છે, તેને અમારો રાણો પરણશે, તેની આ જાન  
 જાય છે ॥ ૮ ॥ તે સાંઝલી નગરનાં લોક પણ કૌતુક જોવા માટે તેમની સાથે થયાં. એમ કરતાં  
 ડંબર રાણો પણ જિહાં પ્રજાપાલ રાજા બેઠો છે, તિહાં આવ્યો ॥ ૯ ॥ તે વારે મયણાસુંદરીને રાજા  
 કહે છે કે એ તમારો ( નાહ કે ૦ ) નાથ આવ્યો. હવે એની સાથે સંપૂર્ણ સુખનો અનુજવ  
 કરો. તમારે કર્મે વિવાહ કસ્યો છે, માટે કર્મનો પસાય જોઈ દ્યો ॥ ૧૦ ॥

મયણા મુલ નવિ પાલટે રે, અંશ ન આણે છેદ ॥ ફાનીનું દીતું હુવે રે,  
તિહાં નહીં કિસ્યો વિષ્ણેદ ॥ ચ૦ ॥ કર્મ૦ ॥ ૨૧ ॥ જેહ પિતાં પાંચની  
રે, સાલે દીધો કંત ॥ દેવ પરે આરાધવો રે, ઉત્તમ મન એ સંત ॥ ચ૦ ॥  
કર્મ૦ ॥ ૨૨ ॥ કરી પ્રમાણ નિજ તાતનું રે, વચણ વિમલ મુલ રંગ ॥  
આવીને ઊઝી રહી રે, ઊંબરને વામંગ ॥ ચ૦ ॥ કર્મ૦ ॥ ૨૩ ॥ તવ ઊંબર  
એણી પરે ઝણે રે, અનુચિત એ ઝૂપાલ ॥ ન ઘટે કંઠે કાગને રે, મુક્તા-  
ફલની માલ ॥ ચ૦ ॥ કર્મ૦ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—એવાં પિતાનાં વચન સાંઝલીને મયણાના મુલનો રંગ કાંઈ પણ પલટાણો નહીં, તથા  
અંશ માત્ર લગાર માત્ર છેદ પણ મનમાં આણતી નથી, અને વિચારે છે કે ફાનીએ દીતું છે તેજ  
( હુવે કે૦ ) થાય છે, બને છે, તેમાં કાંઈ પણ ઝેદ નથી ॥ ૨૧ ॥ જે પિતાએ પાંચની સાલે ઋત્તાર આપ્યો  
તે રાજાનો જાયો હોય, કિંવા રંકનો જાયો હોય તો પણ તેને દેવની પરે આરાધવો. ઉત્તમ કુલની  
સ્ત્રીના મનમાં એજ સંત હોય છે ॥ યતઃ ॥ સંતો ન યાંતિ વૈવર્થ, —માપત્સુ પતિતા અપિ ॥ દુઘ્નોઽપિ  
વહિના શંભઃ, શુભ્રત્વં નૈવ મુંચતિ ॥ ૧ ॥ ૨૨ ॥ એમ વિચારી મયણાસુંદરી પોતાના પિતાનું વચણ  
જે વચન, તે પ્રમાણ કરીને પોતાના મુલનો રંગ તે શરદ્ પૂનમના ચંદ્રની ઘેરે ( વિમલ કે૦ ) ઉ-  
ઝલ્લ નિર્મલ છે એવી ધકી પોતે શાહને બલે જે વલતે શુદ્ધ લગ્નની વેલા જાણવામાં આવી, તે વલતે  
ઊંબર રાણાના વામંગ એટલે કાઠી બાજુએ આવીને ઊઝી રહી, અને પોતેજ પોતાને હાથે હાથમેલાવો  
કણ્યો ॥ ૨૩ ॥ તે વારે ઊંબર રાણો આવી રીતે કહે છે કે હે ઝૂપાલ ! હે રાજન્ ! આ વાત ઉચિત  
નથી એટલે અનુચિત છે, કેમકે કાગળને કંઠે કાંઈ મુક્તાફલ જે મોતી તેની માલા શોભે નહીં,  
તો આ કન્યારૂપ રલની માલા તે હું જેવા વાયસને ગલે શોભે નહીં. હું એક તો પૂર્વલું કીધું કર્મ

આ કોઈ રોગની પીડા પામીને ઓગલું હું. વહી આ તમારી પુત્રીનો જન્મ હુવાવીને કર્મ બાંધું નહીં, માટે મને મારા રૂપ જેવી કોઈ દાસી પ્રમુખની કન્યા હોય તો તે પરણાવી આપો, નહીં કાં કલ્યાણ છે, અમે જતા રહીશું. તેમજ એક તરફ કન્યાનો મામો અશ્રુપાત કરતો સમજાવે છે, એક તરફ એની માતા રૂપસુંદરી અશ્રુપાત કરતી સમજાવે છે, એક તરફ કુટુંબ પરિવારનાં લોક સર્વ મલી સમજાવે છે, રોવે છે, રેવે છે, એક બીજાને કહે છે કે આ પુત્રીનો સંબંધ જુઠું, કેવો અયોગ્ય થયો છે !!! તોપણ રાજા પોતાના ક્રોધથી ચલ્યો નહીં. ઘણું કઠણ મન કરી બેઠો છે. તેમજ મયણા પણ તત્ત્વની જાણનારી છે, માટે ધૈર્ય મૂકતી નથી ॥ ૧૪ ॥

રાય કહે કન્યા તણે રે, કર્મે એ બલ કીધ ॥ ઘણું કહ્યું મેં એહને રે, દોષ ન કો મેં લીધ ॥ ચ૦ ॥ કર્મ ૦ ॥ ૧૫ ॥ રોગી રલિયાયત થયા રે, દેહી કન્યા પાસ ॥ પરમેસર પૂરણ કરી રે, આજ અમારી આશ ॥ ચ૦ ॥ કર્મ ૦ ॥ ૧૬ ॥ સુગુણ રાસ શ્રીપાલનો રે, તિહાં એ ( તેહની ) પાંચમી ઢાલ ॥ વિનય કહે શ્રોતાઘરે રે, હોજો મંગલમાલ ॥ ચ૦ ॥ કર્મ ૦ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—તે સાંત્વલી રાજા કહેવા લાગ્યો કે હે ઊંબર ! આ કન્યાના કર્મે એ બલ કર્યું છે, મેં તો એને ઘણું કહ્યું, પણ એ કાંઈ મારું કહ્યું માને છે ? એ તો નિશ્ચય પોતાના કર્મને જ માને છે, માટે મેં કોઈ વાતનો દોષ મારે માથે લીધો નથી ॥ ૧૫ ॥ ઊંબરની પાસે કન્યાને દેહીને રોગી પુરુષ સર્વ રલિયાયત થયા એટલે ખુશી થયા અને વિચારવા લાગ્યા જે પરમેશ્વરે આજ અમારી આશા પૂર્ણ કરી ॥ ૧૬ ॥ રૂઢા ગુણે કરી શોજિત એવો શ્રીપાલનો રાસ તિહાં એ પાંચમી ઢાલ થઈ. વિનય-વિજયજી કહે છે કે શ્રોતાને ઘેર માંગલિકની માલા હોજો ॥ ૧૭ ॥

कोइ कहे धिक रायनो, एवढो रोष अगाध ॥ कोइ कहे कन्या तणो, ए  
सघळो अपराध ॥ १ ॥ उतारे आव्या सहु, सुणतां इम जन वात ॥  
अनुचित देखी आथम्यो, रवि प्रगटी तव रात ॥ २ ॥ यथाशक्ति उत्सव  
करी, परणावी ते नार ॥ मयणा ने उंबर मली, बेठां प्रवन मजार ॥ ३ ॥

अर्थ-हवे एहुं कृत्य जोइने कोइक तो कहे ठे के पोताना फरजंद उपर एटलो अगाध रोष  
राखे ठे माटे ए राजाना रोषने धिक्कार ठे, वली कोइक तो एहुं कहे ठे के ए सर्व अपराध कन्या-  
नोज ठे ॥ यतः ॥ उत्तमस्य द्वाणं क्रोधो, द्वियामं मध्यमस्य तु ॥ अधमस्य त्वहोरात्रं, चिरक्रो-  
धोऽधमाधमः ॥ १ ॥ १ ॥ एम ( जन० के० ) लोकोना मुखशी वातो सांजलतां थका सर्व पोताने  
उतारे एटले स्थानके आव्या. ते वखते ( रवि के० ) सूर्य पण ए अनुचित एटले अणघटतुं कार्य  
शुं देखीने ( आथम्यो के० ) अस्त पाम्यो, ते वारे रात्रि प्रगट थइ ॥ २ ॥ राजाएं हर्ष विना  
ते कन्या कोढीयाउने जलावी, अने कोढीयाउए पण यथाशक्ति उत्सव करीने ते कन्या पोताना  
उंबर राजाने परणावी दीधी. पढी मयणा अने उंबर ए बेहु लो जर्तोर मलीने उतारानुं प्रवन  
जे घर, तेमां जइ बेठां ॥ ३ ॥

॥ ढाल लछी ॥ कोइलो पर्वत धुंधलो रे लो ॥ ए देखी ॥

उंबर मनमां चिंतवे रे लो, धिक धिक मुज अवतार रे ॥ लबीली ॥  
मुज संगतथी विणसशे रे लो, एहवी अद्भुत नार रे ॥ रंगीली ॥ १ ॥

अर्थ-हवे उंबर राणो पोताना मनमां चिंतवे ठे के धिक्कार ठे, धिक्कार ठे, मारा अवतारने ! आ



ठवीली सुंदर अद्भुत रूपवाली रंगीली एवी स्त्री जे ठे ते मारी संगतिथी विणसशे एटले विनाश  
पामशे, एतुं शरीर बगमशे ॥ १ ॥

सुंदरी हजीय विमासजो रे लो, उंडो करी आलोच रे ॥ ढ० ॥ काज  
विचारी कीजीए रे लो, जेम न पडे फरी शोच रे ॥ रंगी० ॥ सु० ॥ २ ॥  
मुज संगे तुज विणसशे रे लो, सोवन सरखी देह रे ॥ ढ० ॥ तुं रूपे रंजा  
जिसी रे लो, कोढीशुं श्यो नेह रे ॥ रंगी० ॥ सु० ॥ ३ ॥ लाज इहां मन  
नाणीए रे लो, लाजे विणसे काज रे ॥ ढ० ॥ निज माता चरणे जइ रे  
लो, सुंदर वर कर राज रे ॥ रंगी० ॥ सु० ॥ ४ ॥

अर्थ-एम पोताना मनमां चिंतवीने सुंदरीने कहेवा लाग्यो जे तमे उंडो आलोच एटले विचार  
करीने विमासी जुड़, केमके जे कांइ काम करतुं ते विचारीने करतुं, जेम फरीने ते काम मांहे कांइ शोच  
करवो पडे नहीं, तेवी रीते करतुं ॥ १ ॥ तारी सोना सरखी देह ठे, ते मारी संगति थकी विनाश  
पामशे-तुं तो रूपे करीने रंजा जेवी ठो, माटे तारे मारा जेवा कोढीयानी साथे श्यो खेह करवो ?  
यतः ॥ कुसंगात्संगदोषेण, परं वैराग्यकारणं ॥ एकरात्रिप्रसंगेन, काष्ठघंटाविटंबना ॥ १ ॥ ३ ॥  
माटे आ ठेकाणे मनमां लाज आणवी नहीं-जो लाज करीए तो तेथी पोतानुं कार्य बगळे ठे,  
अने तारे तो तारा पितानी साथे बिगाम थयेलो ठे, तो हवे तुं तारी माताने चरणे जइने जे सुंदर  
रूपवंत राजा होय, तेने ( वर के० ) चर्त्तार कर ॥ यतः ॥ गीते नृत्ये पठे वादे, संग्रामे वैरिधा-  
तने ॥ आहारै व्यवहारे च, लज्जामष्टसु वर्जयेत् ॥ १ ॥ ४ ॥

મયણા તસ વયણાં સુણી રે લો, હિયમે હુઃખ ન માય રે ॥ વાલેસર ॥  
 ઢલક ઢલક આંસુ પર્મે રે લો, વિનવે પ્રાણમી પાય રે ॥ વાલેસર ॥ વચન  
 વિચારી ઉઘરો રે લો, તુમે ભો ચતુર સુજાણ રે ॥ વાલે ૦ ॥ વચન ૦ ॥ ૫ ॥ એહ  
 વચન કેમ બોલીએ રે લો, એણે વચને જીવ જાય રે ॥ વાલે ૦ ॥ જીવજીવન  
 તુમે વાલહા રે લો, અવર ન નામ સ્વમાય રે ॥ વાલે ૦ ॥ વચન ૦ ॥ ૬ ॥  
 પઢિમ રવિ નવિ જગમે રે લો, જલધિ ન લોપે સીમ રે ॥ વાલે ૦ ॥ સતી  
 અવર ઇહે નહીં રે લો, જાં જીવે તાં સીમ રે ॥ વાલે ૦ ॥ વચન ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ—એવાં બેર રાણાનાં વચન સાંજલ્લીને મયણાસુંદરીના હૈયાને વિષે હુઃખ સમાતું નથી,  
 તે વારે આંખમાંથી ઢલક ઢલક આંસુ પડતે થકે બેર રાજાને પગે લાગીને એ રીતે વિનંતિ કરે  
 છે જે હે વાલેસર ! તમે ચતુર ભો, સુજાણ ભો, માટે જે વચન ( ઉઘરો કે ૦ ) બોલો તે વિચા-  
 રીને બોલો. જે વચન થકી મારો જીવ હુઃખિત ન થાય એવું વચન બોલો તો સારું ॥ ૫ ॥ હે  
 સ્વામિન્ ! એવાં વચન મુલમાંથી કેમ બોલો ભો ? એ વચનથી તો માણસનો જીવ જાય. હે જીવના  
 જીવન ! મારે તો તમેજ વાલહા ભો, પરંતુ ( અવર કે ૦ ) બીજા પુરુષનું તો મારાથી નામ પણ  
 સ્વમાય નહીં ॥ યતઃ ॥ કમલિની જલમાં વસે, ચંદો વસે આકાશ ॥ જે જિહારે મન વસે, તે  
 તિહારે પાસ ॥ ૨ ॥ તથા ॥ ગતિયુગમથ ચામોલ્યત્ર પુષ્પં વરિષ્ઠં, ત્રિનયનતનુપૂજાં, વાઙ્મય વા ઋમિ-  
 પાતમ્ ॥ વિમલકુલપ્રવાનામંગનાનાં શરીરં, પતિકરકમલં વા, સેવતે સત્તજિહ્વમ્ ॥ ૨ ॥ પ્રમાણ  
 યો ન જાનાતિ, જોજને વચનેષુ ચ ॥ અતિષોક્તા ચાતિવક્તા, પ્રાણી સ પ્રાણઘાતકઃ ॥ ૩ ॥ इति  
 ॥ ૬ ॥ જેમ રવિ જે સૂર્ય છે, તે કોઈ વારે પણ પશ્ચિમ દિશાએ ભગે નહીં, તથા જલધિ જે સમુદ્ર  
 છે, તે પોતાની સીમ એટલે મર્યાદા લોપે નહીં, તેમ જે સતી છે તે પણ જિહાં લગે આ શરીરમાં

जीवती रहे, तिहां लगे पंचनी साखे परणेल्ला नर्त्तार विना ( अवर के० ) बीजा पुरुषने नहीं ॥ दोहा ॥ जिहां जीवे जीउं अण्णणा, तिहां जीवे सब कोय ॥ दीवे तेल घटी गयुं, तव अंधियारा होय ॥ १ ॥ इति ॥ ७ ॥

उदयाचल उपर चढ्यो रे लो, मानुं रवि परप्तात रे ॥ वाले० ॥ मयणा-  
मुख जोवा नणी रे लो, शील अचल अवदात रे ॥ वाले० ॥ वचन०  
॥ ८ ॥ चक्रवाक दुःख चूरतो रे लो, करतो कमल विकास रे ॥ वाले० ॥  
जगलोचन जब उगीयो रे लो, पसखो पुहवी प्रकाश रे ॥ वाले० ॥  
वचन० ॥ ९ ॥ आवो देव जुहारीए रे लो, रुषभदेव प्रासाद रे ॥ वाले० ॥  
आदीसरमुख देखतां रे लो, नासे दुःख विषवाद रे ॥ वाले० ॥ वचन० ॥ १० ॥

अर्थ—एम स्त्री नर्त्तारने पोतपोतामां वातो करतां रात्रि वीती गइ, अने प्रप्तातनो ( रवि के० ) सूर्य ते उदयाचल पर्वतनी उपर चढी आव्यो. इहां कवीश्वर उत्प्रेक्षा करे ठे के सूर्य जे उदयाचल उपर चढ्यो, ते हुं एम मानुं बुं के जेना चलायमान न थाय एवा अचल शीलनां ( अवदात के० ) वखाण ठे एवी जे मयणासुंदरी, तेनुं मुखरूप जोवाने अर्थेज जाणे चढ्यो होय नहीं? ॥ ८ ॥ (चक्रवाक के०) चक्रवा चकवीना विरहदुःखने चूरतो अने सूर्यविकासी कमलने विकसर करतो एवो जगतना लोचन सरखो सूर्य जे वारे उग्यो ते वारे पृथ्वीने विषे ( प्रकाश के० ) अजवालुं सर्वत्र पसखुं ॥ ९ ॥ त्वारे मयणासुंदरी उंबर राणाने कहेवा लागी के हे स्वामिन् ! तमे मारी साथे ( आवो के० ) चालो तो आपणे श्रीरुषभदेवजीना प्रासादने विषे जइने देव जुहारीए. त्वां श्रीआदीश्वर नगवाननुं मुख देखतां थकाज दुःख अने विषवाद सर्व नाश पामे ॥ यतः ॥ धर्मरंजे कण्ठेदे, कन्यादाने धनागमे ॥ शत्रुघाताग्निरोगे च, कालक्षपं न कारयेत् ॥ १० ॥ इति ॥ १० ॥

मयणावयणे आवीयो रे लो, उंबर जिनप्रासाद रे ॥ जिणेसर ॥ आदी-  
 श्वर अवलोकतां रे लो, उपनो मन आह्लाद रे ॥ जिणेसर ॥ तिहुअण-  
 नायक तुं वडो रे लो, तुम सम अवर न कोय रे ॥ जिणेसर ॥ तिहु ॥  
 २२ ॥ मयणाए जिन पूजीया रे लो, केसर चंदन ( कुसुम ) कपूर  
 रे ॥ जिणे ॥ लाखीणो कंठे ठव्यो रे लो, टोडर परिमल पूर रे ॥  
 जिणे ॥ तिहु ॥ २२ ॥ चैत्यवंदन करी ज्ञावना रे लो, ज्ञावे करी  
 काउस्सग रे ॥ जिणे ॥ जय जय जगचिंतामणि रे लो, दायक शिव-  
 पुर मग रे ॥ जिणे ॥ तिहु ॥ २३ ॥ इह जव परजव तुज विना रे  
 लो, अवर न को आधार रे ॥ जिणे ॥ दुःख दोहग दूरे करो रे लो,  
 अम सेवक साधार रे ॥ जिणे ॥ तिहु ॥ २४ ॥

अर्थ-एवां मयणासुंदरीनां वचने करी उंबर राणो श्रीजिनराजना प्रासादने विषे आव्यो-  
 तिहां जिन जे सामान्य केवलीना ईश्वर, श्रीआदीश्वर जगवान् तेने अवलोकतां एटले जोतां  
 थका मनने विषे ( आह्लाद के ) हर्ष उपन्यो तेशी कहेवा लाग्यो के हे जिनेश्वर ! हे ( तिहुअण-  
 नायक के ) त्रण खुवनना नायक ! तुं मोटो लो, तारा सरखो बीजो कोइ देव नथी ॥ २२ ॥  
 केसर, चंदन अने कपूर करी मयणाए जिनेश्वरने पूज्या, अने परिमल जे सुगंध तेना पूरे करी  
 सहित एवो लाखीणो एटले लाख फूलनो ( टोडर के ) हार प्रभुने कंठे ठव्यो एटले स्थाप्यो ॥ २३ ॥  
 ते बार पठी चैत्यवंदन करी, ज्ञावना ज्ञावीने, ज्ञावे करी काउस्सग कस्यो, तेमां एम चिंतव्युं जे जय  
 जय हे स्वामिन् ! तमे जगतमां चिंतामणि रल समान लो. वली मोक्षमार्गना दायक एटले देवावाला

તો ॥૨૩॥ આ જવ તથા પરજવને વિષે તુજ વિના બીજો કોઈ આધાર નથી, માટે અમ સેવકને આધાર સહિત થઈને અમારાં હુઃખ દૌર્જન્ય દૂરે કરો ॥ ૨૪ ॥

કુસુમમાલ નિજ કંઠથી રે લો, હાથ તણું ફલ દીધ રે ॥ જિણે ॥  
 પ્રચુપસાય સહુ દેવતાં રે લો, ડુંબેરે એ બેહુ લીધ રે ॥ જિણે ॥ તિહુ ॥  
 ॥૨૫॥ મયણા કાઝસ્સગ પારીયો રે લો, હિયંડે હર્ષ ન માય રે ॥ જિણે ॥  
 એ સહી શાસનદેવતા રે લો, કીધો અમ્હ સુપસાય રે ॥ જિણે ॥ તિહુ ॥  
 ॥ ૨૬ ॥ સુગુણ રાસ શ્રીપાલનો રે લો, તિહાં એઠઠી ઢાલ રે ॥ જિણે ॥  
 વિનય કહે શ્રોતાઘરે રે લો, હોજો મંગલમાલ રે ॥ જિણે ॥ તિહુ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—તે વારે પ્રચુના કંઠ થકી ફૂલની માલા તથા પ્રચુના હાથ તણું ફલ એટલે પ્રચુના હાથ માંહે રહેલું જે બીજોરું ફલ એ બે વસ્તુ, તે શાસનદેવતાએ પરમેશ્વરના પસાયથી સર્વ લોકને દે-  
 खतां ડુંબર રાજાને દીધી, એટલે બે વસ્તુ ડુંબર રાજાના હાથ નજીક આવી, તેને ડુંબરે લીધી.  
 इहां પ્રચુનો પસાય જે કહ્યો છે, તે ઉપચારથી કહ્યો છે ॥ ૨૫ ॥ મયણાએ પણ કાઝસ્સગ પાસ્યા,  
 તેના હૈયામાં હર્ષ સમાતો નથી, અને મનમાં એમ ચિંતવે છે જે એ નિશ્ચયથી શાસનદેવતાએ  
 અમને રુનો પસાય કહ્યો ॥ ૨૬ ॥ રુના ગુણે કરી સહિત એવો એ શ્રીપાલનો રાસ, તેને વિષે એ ઠઠી  
 ઢાલ પૂર્ણ થઈ. इहां શ્રીવિનયવિજયજી ઉપાધ્યાયજી કહે છે કે શ્રોતા જનોના ઘરને વિષે માંગ-  
 લિકની માલા હોજો ॥ ૨૭ ॥

॥ દોહા ॥

પાસે પોસહશાલમાં, બેઠા ગુરુ ગુણવંત ॥  
 કહે મયણા દીયે દેશના, આવો સુણીએ કંત ॥ ૨ ॥

अर्थ-हवे मयणा कहे ठे के देरासरनी पासे पोसहशालामां गुणवंत गुरु बेठा ठे, ते देशना आपे ठे, माटे हे ( कंत के० ) नर्त्तार ! तिहां मारी साथे आवो तो आपणे धर्मोपदेश सांजलीए ॥१॥  
 नर नारी बेहु जणां, आव्यां गुरुने प्राय ॥ विधिपूर्वक वंदन करी, बेठां बेसण्णाय ॥ २ ॥ धर्मलाज देइ धुरे, आणी धर्मसनेइ ॥ योग जीव जाणी हवे, धर्म कहे गुरु तेह ॥ ३ ॥

अर्थ-पढी स्त्री अने नर्त्तार ए बेहु जण गुरुना पग आगल आवी, विधिपूर्वक वंदन करीने बेस-वाने स्थानके जइ बेठां ॥ १ ॥ गुरुए पण तेसने प्रथम धर्मलाज देइ धर्मस्नेह लावी, योग्य जीव जाणी हवे धर्मोपदेश कहेवा मांड्यो ॥ ३ ॥

॥ ढाल सातमी ॥ वात म काढो हो व्रत तणी ॥ ए देशी ॥

जमतां एह संसारमां, डुलहो नरन्नव लाधो रे ॥ ठांकी निंद प्रमादनी, आप सवारथ साधो रे ॥ चेतन चेतो रे चेतना, आणी चित्त मऊार रे ॥२॥

अर्थ-हे जठ्यप्राणीउ ! आ पारावार संसारमां चोराशी लाख जीवने उपजवानी योनिउ ठे, तेने विषे जमतां थका दोहेलो मनुष्यनो जव पात्रीने निद्रा तथा प्रमाद जे आलस अथवा प्रमादनी माता जे निद्रा, तेने ठांकी धर्ममार्ग आदरीने पोतानो स्वार्थ साधो; कारण के मनुष्यजव सिवाय वली अन्य तिर्यचादिकना जवमां धर्मसामग्री मलबी तमोने डुलज थरो; माटे प्राप्त थयेला मनुष्यजवने व्यर्थ न गुमावो, ए वात तमारा चित्तने विषे लावीने चेतननी चेतनाने चेतो, अथवा हे चेतन ! तमे तमारी चेतनाने चेतो-इहां “मद्या विसय कसाया” ए गाथा कहेवी ॥ तथा ॥ प्रमादः परमं दुषी, प्रमादः परमं विषं ॥ प्रमादो मुक्तिदस्तुश्च, प्रमादो नरकायनम् ॥ २ ॥ निद्रा

મૂલમનર્થનાં, નિદ્રા શ્રેયોવિઘ્નાતિની ॥ નિદ્રા પ્રમાદજનની, નિદ્રા સંસારવર્દિની ॥ ૨ ॥ ૧ ॥

સામગ્રી સર્વિ ધર્મની, આલે જે નર ખોદ રે ॥ માણીની પેરે હાથ તે, ઘસતાં  
આપ વિગોદ રે ॥ ચેતન ॥ ૨ ॥ જાન લઈ બહુ યુક્તિશું, જેમ કોઈ પર-  
ણવા જાય રે ॥ લગનવેલા ગઈ ઝંઘમાં, પહે ઘણું પઠતાય રે ॥ ચેતન ॥  
॥ ૩ ॥ એણી પેરે દેડ દેશના, કરે ત્રવિક ઝપગાર રે ॥ ગુરુ મયણાને  
ઝલણી, બોલાવે તેણી વાર રે ॥ ચેતન ॥ ૪ ॥

અર્થ—જે (નર કે ૦) મનુષ્ય ધર્મની સર્વ સામગ્રી પામીને (આલે કે ૦) મિથ્યા ફોગટ ખોદ નાલે  
હે તે પ્રાણી મધપુસ્તાની માણીની પેરે હાથ ઘસતો પોતાને વિગોવે હે, ઇટલે હેવટ પશ્ચાત્તાપ કરે હે ॥  
યતઃ ॥ પપ્પાસું પરચો નહીં, દહો રહિયો દૂર ॥ લલ્લાસું લાગી રહ્યો, નન્નો રહ્યો હજૂર ॥ ૧ ॥  
હાથ ઘસે ઝુંડ આહણે, જીન્ને તાહું દીધ ॥ મરણવેલાં સાંજરે, હા ! મેં ધર્મ ન કીધ  
॥ ૨ ॥ પાંચે ચૂલો ચારે ચૂકો, ત્રિહું ન જાણું નામ ॥ જગ હંદેરો ફેરવ્યો, શ્રાવક મહારું નામ  
॥ ૩ ॥ ૨ ॥ તેની ઊપર દૃષ્ટાંત કહે હે. જેમ કોઈક પુરુષ ઘણી મોટી યુક્તિથી જાન લઈને પરણવા  
માટે જાય, તિહાં જે વારે લગની વેલા આવે, તે વારે તેને ઝંઘ આવી જાય, તેથી તેની લગ્નવેલા  
તો ઝંઘમાં જતી રહી, પઠી જે વલત જાગ્રત થાય, તે વલત ઘણેજ પશ્ચાત્તાપ કરે. તેમ જે પ્રાણી  
મનુષ્યત્વરૂપ સામગ્રી પામીને પ્રમાદમાં પડ્યો થકો ધર્મકરણી નહીં કરે તો પઠી તેને પશ્ચાત્તાપ  
કરવો પડે ॥ ૩ ॥ એ રીતે ગુરુએ ધર્મદેશના આપી ત્રવ્યજીવોનો ઝપકાર કહ્યો, અને દેશના  
સમાસ થયા પઠી જે વારે ગુરુએ મયણાને ઝલણી, તે વારે તેણીને બોલાવતા હવા ॥ યતઃ ॥ જલદો  
જાસ્કરો વૃદ્ધ,—શ્રંદમા ધર્મદેશકઃ ॥ એતેષામુપકારાણાં, નાસ્તિ સીમા મહીતલે ॥ ૧ ॥ ૪ ॥

રે ! કુમરી તું રાયની, સાથે સબલ પરિવાર રે ॥ અમ ડપાસરે આવતી,  
 પૂઢણ અર્થ વિચાર રે ॥ ચેતન ० ॥ ૫ ॥ આજ કિસ્યું ઇમ એકલી, એ કુણ  
 પુરુષરત્ન રે ॥ ધુરથી વાત સવેકહે, મયણા સ્થિર કરી મન્ન રે ॥ ચેતન ०  
 ॥ ૬ ॥ મન માંહે નથી આવતું, અવર કિસ્યું ડુઃખ પૂજ્ય રે ॥ પણ જિન-  
 શાસન હેલના, સાલે લોક અબુઝ રે ॥ ચેતન ० ॥ ૭ ॥ ગુરુ કહે ડુઃખ ન  
 આણજો, હું અંશ ન જાવે રે ॥ ચિંતામણિ તુજ કર ચઢ્યો, ધર્મ  
 તણે પરજાવે રે ॥ ચેતન ० ॥ ૮ ॥

અર્થ-રે ઇતિ સંબોધને એવા સંબોધને બોલાવે છે કે તું તો રાજાની કુમારિકા હો,  
 માટે ઘણા પરિવારે પરવરી ચક્રી અમારે ડપાશ્રયે સૂત્રનો અર્થ વિચાર પૂઢવા સારુ આવતી હતી  
 ॥ ૫ ॥ તે આજે તું એમ એકલીજ કેમ આવી ? અને આ ઉત્તમ લક્ષણે લક્ષિત, પુણ્યવંત, રત્ન  
 સમાન પુરુષ તારી સાથે કોણ છે ? એવું ગુરુનું બોલવું સાંજલીને મયણાસુંદરીએ પોતાનું મન સ્થિર  
 કરીને જે વાત બની હતી, તે સર્વ ધુરથી એટલે પ્રથમથી માંનીને ગુરુને કહી ॥ ૬ ॥ હે પૂજ્ય !  
 હે પ્રણુ ! મારા મનમાં ( અવર કે ૦ ) બીજું તો ( કિસ્યું કે ૦ ) કાંઈ પણ લગાર માત્ર પણ ડુઃખ  
 આવતું નથી; પણ અબુઝ જે મિથ્યાદૃષ્ટિ મૂર્ખ લોક છે, તે જિનશાસનની હેલના એટલે નિંદા કરે  
 છે, અને શિવધર્મની પ્રશંસા કરે છે, તે ડુઃખ મારા હૃદયમાં સાલે છે, એટલે સાલ જેવું ડુંચી  
 રહ્યું છે ॥ યતઃ ॥ એયં ચિય મહડુસ્કં, જં મિઞ્ઞાદિઢિણો ઇમે લોચ્છા ॥ નિંદંતિ જિણહ ધમ્મં,  
 સિવધમ્મં ચેવ સંસંતિ ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ ૭ ॥ તે સાંજલી ગુરુ કહે છે કે તમે કોઈ વાતનું ડુઃખ  
 લાવશો નહીં, જાવે કરી એક અંશ માત્ર પણ હું લાવશો નહીં, એટલે કોઈ વાતે અજાવ લાવશો  
 નહીં, ધર્મને પ્રજાવે આ ચિંતામણિ રત્ન સરિખો પુરુષ તારા ( કર કે ૦ ) હાથે ચઢ્યો છે ॥ ૮ ॥



વનુ વલ્લતી વરુ ઇહુ છે, હોશે રાયાં રાય રે ॥ શાસન સોહુ વધારશે, જગ  
 નમશે જસ પાય રે ॥ ચેતન ૦ ॥ ૯ ॥ મયણા ગુરુને વિનવે, દેહ આગમ  
 ઉપયોગ રે ॥ કરી ઉપાય નિવારીએ, તુમ શ્રાવક તનુરોગ રે ॥ ચેતન ૦  
 ॥ ૨૦ ॥ સૂરિ કહે એ સાધુનો, ઉત્તમ નહીં આચાર રે ॥ યંત્ર જડી મણિ મંત્ર  
 જે, હસડ ને ઉપચાર રે ॥ ચેતન ૦ ॥ ૨૧ ॥ પણ એ સુપુરુષ ઇહથી, આશે  
 ધર્મ ઉદ્યોત રે ॥ તેણે એક યંત્ર પ્રકાશયું, જસ જગ જાગતી જ્યોત  
 રે ॥ ચેતન ૦ ॥ ૨૨ ॥ શ્રીમુનિચંદ્ર ગુરે તિહાં, આગમગ્રંથ વિલોહ રે ॥ માલ્ખ-  
 ણની પેરે ઉઠ્ઠ્યો, સિદ્ધચક્રયંત્ર જોહ રે ॥ ચેતન ૦ ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—એ તારો વરુ તે ( વનુ વલ્લતી કે ૦ ) મોટા વલ્લતનો ધણી છે, એ રાજાહનો પણ રાજા  
 થશે, જૈનશાસનની શોભા વધારશે, અને જેના પગને સર્વ જગત નમશે એવો થશે ॥ ૯ ॥ એહું  
 સાંત્રલીને મયણા ગુરુને વિનંતિ કરે છે કે હું સ્વામિન્ ! મારા ઉપર પ્રસાદ કરી ( દેહ આગમ ઉપ-  
 યોગ કે ૦ ) સિદ્ધાંતમાં ઉપયોગ દેહ કોહક ઉપાય કરી આ શ્રાવકના ( તનુ કે ૦ ) શરીરનો જે  
 રોગ છે તેનું નિવારણ કરો કે જેથી આ મારા સ્વામીનો બ્યાધિ મટી જાય તો લોકનિંદા ટલે ॥  
 ૨૦ ॥ તે વારે સૂરિ જે આચાર્ય, તે મયણાને કહે છે કે હું મદ્રે ! યંત્ર, જડી, મણિ, મંત્ર, ઔષધ  
 અને ઉપચાર કરવા, એ સાધુનો ઉત્તમ આચાર નથી ॥ ૨૧ ॥ પણ એ સુપુરુષ છે, એથી ઘણો ધર્મનો  
 ઉદ્યોત થશે, માટે જેની જગતમાં જાગતી જ્યોતિ છે એટલે જાગતો પ્રકાશ છે, એવો એક યંત્ર  
 ( પ્રકાશયું કે ૦ ) દેલાયું ॥ ૨૨ ॥ એહું કહીને શ્રીમુનિચંદ્ર સૂરિએ જેમ ઠાશને વલોવી તેમાંથી  
 માલ્ખણ ઉઠ્ઠરી કાઢીએ તેની પેરે આગમગ્રંથોને વલોવીને તેમાંથી સિદ્ધચક્રનો યંત્ર જોહ કાઢ્યો ॥ ૨૩ ॥

અરિહંતાદિક નવ પદે, ૐ હ્રીં પદ સંયુત્ત રે ॥ અવર મંત્રાદિક પદ ચિહ્નું દિશે,  
 નવા, લહીંએ ગુરુગમ તત્ત રે ॥ ચેતન ॥ ૨૪ ॥ સિદ્ધાદિક પદ ચિહ્નું વિદિશે સેવ  
 મધ્યે અરિહંત દેવ રે ॥ દરિસણ નાણ ચરિત્ત તે, તપ ચિહ્નું વિદિશે સેવ  
 રે ॥ ચેતન ॥ ૨૫ ॥ અષ્ટ કમલદલ ઇણી પેરે, યંત્ર સકલ શિરતાજ રે ॥  
 નિર્મલ તન મન સેવતાં, સારે વાંઠિત કાજ રે ॥ ચેતન ॥ ૨૬ ॥ આશો સુદિ  
 માંહે માંડીએ, સાતમથી તપેહ રે ॥ નવ આંબિલ કરી નિર્મલાં, આરાધો  
 ગુણગેહ રે ॥ ચેતન ॥ ૨૭ ॥ વિધિપૂર્વક કરી ધોતીયાં, જિન પૂજો ત્રણ  
 કાલ રે ॥ પૂજા આઠ પ્રકારની, કીજે અઢ જમલા રે ॥ ચેતન ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—તે કેવો યંત્ર ? તો કે અરિહંતાદિક નવ પદને વિષે ૐ હ્રીં એ બીજ અક્ષરપદે સહિત  
 તેમજ ( અવર કે ૦ ) બીજા પણ ( અન્નિનવા કે ૦ ) નવા નવા મંત્રાદિ ઘણા છે, તેમનું ( તત્ત  
 કે ૦ ) તત્ત્વ તે ગુરુગમથી લહીંએ એટલે પામીએ ॥ ૨૪ ॥ એમાં સિદ્ધ પદ આદે દેશને એટલે સિદ્ધ,  
 આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સાધુ, એ ચારે પદને ચાર દિશાને વિષે સ્થાપવાં, અને મધ્ય ત્રાગમાં  
 શ્રી અરિહંત દેવને સ્થાપન કરવા તથા દરિસણ, ( નાણ કે ૦ ) જ્ઞાન, ચારિત્ર અને તપ, એ ચાર  
 પદ તે ચાર વિદિશાને વિષે સ્થાપન કરીને સેવવાં ॥ ૨૫ ॥ એ રીતે આઠ પાંચનીનાં જે આઠ  
 દલ, તદ્દત્ એ યંત્ર તે સર્વ યંત્રમાં ( શિરતાજ કે ૦ ) મોટો છે, અને ( નિર્મલ કે ૦ ) શુદ્ધ એવાં તન  
 અને મન તેણે કરી સેવતાં થકા સેવનારનાં મનોવાંઠિત કાર્યને ( સારે કે ૦ ) પૂર્ણ કરે ॥ ૨૬ ॥  
 આશો સુદિ માંહે સાતમના દિવસથી એ તપને માંડીએ એટલે પ્રારંચીએ, તિહાંથી નવ દિવસ  
 પર્યંત નિર્મલ એવાં નવ આયંબલ કરીને સર્વ ઉત્તમ પ્રકારના ગુણનું ઘર એવો જે શ્રીસિદ્ધચક્રયંત્ર,  
 તેને આરાધો ॥ ૨૭ ॥ વિધિપૂર્વક શુદ્ધ ધોતીયાં કરી પહેરીને પ્રજ્ઞાત, મધ્યાહ્ન અને સાંજ, એ ત્રણ

ને પૂજો. તિહાં ઉજમાલ થઈને અષ્ટ પ્રકારી પૂજા કરીએ અથવા વિધિપૂર્વક શબ્દ  
જોની અર્થ કરીએ તો વિધિપૂર્વક અષ્ટ પ્રકારી પૂજા ઉજમાલ થઈને કરીએ ॥૨૭॥  
ઋમિ સંચારીએ, ધરીએ શીલ જગીશ રે ॥ જપીએ પદ એકેકની,

વીશ રે ॥ ચેતન ॥ ૨૯ ॥ આઠે ઓડે વાંદીએ, દેવ સદા ત્રણ  
રે ॥ પન્નિકમણાં દોયકીજીએ, ગુરુ વેયાવચ્ચ સાર રે ॥ ચેતન ॥ ૩૦ ॥  
યા વશ કરી રાખીએ, વચન વિચારી બોલ રે ॥ ધ્યાન ધર્મનું ધારીએ,  
નસા કીજે અડોલ રે ॥ ચેતન ॥ ૩૧ ॥ પંચામૃત કરી એકઠાં, પરિગલ કીજે  
પખાલ રે ॥ નવમે દિન સિદ્ધચક્રની, કીજે ત્રિક્તિ વિશાલ રે ॥ ચેતન ॥ ૩૨ ॥

અર્થ-નવ દિવસ પર્યંત ( નિર્મલ કે ૦ ) ચોઘી જીવાકુલરહિત ઋમિને વિષે સંચારો કરીએ,  
એટલે નિઃકેવલ ઋમિ ઉપર સુદે, તથા ( જગીશ કે ૦ ) જગતમાં મોટાઈને ધારણ કરનારું અથવા  
જગતમાં યશ અને શોભાકારક એવું શીયલવત ધારણ કરીએ, અથવા ( જગીશ કે ૦ ) મનની હોંશે  
કરી શીયલવત ધારણ કરીએ, અને એ નવ પદ માંહેલા અનુક્રમે એકેકા પદની વીશ વીશ નોકર-  
વાલી પ્રતિદિવસ જપીએ એટલે જાપ કરીએ ॥ ૨૯ ॥ વલી ( સદા કે ૦ ) સર્વદા એટલે નવે દિવસ  
પર્યંત આઠે શુદે કરીને પ્રજાત, મધ્યાહ્ન અને સાંજ, એ ત્રણ વાર દેવ વાંદીએ એટલે દેવવંદન  
કરીએ, તથા સવારના અને સાંજના એ બે વખતનાં બેહુ પન્નિકમણાં કરીએ, અને ( સાર કે ૦ )  
શ્રેષ્ઠપણે શ્રીગુરુનું વેયાવચ્ચ કરીએ ॥ ૩૦ ॥ વલી પોતાની કાયાને વશ કરી રાખવી, અને મુલમાંથી  
જે વચન બોલવું પડે તે વિચારીને યોગ્ય બોલવું, પણ યદ્વા તદ્વા ન બોલવું, તથા ધ્યાન માત્ર એક  
ધર્મનું જ ધરવું, અને મનને અમોલ કરવું, પરંતુ મામામોલ ન કરવું ॥ ૩૧ ॥ હુધ, દહીં, સાકર,  
દૂત અને જલ, એ પંચામૃત એકઠાં કરીને ( પરિગલ કે ૦ ) બહુ વિધિ ૪૫

परिपूर्णताए करी प्रभुनी प्रतिमाने पखाल करीए. एम आठ दिवस अष्ट प्रकारी पूजापूर्वक नक्ति करीए, अने नवमे दिवसे तो वली श्रीसिद्धचक्रनी ( विशाल के० ) मोटी नक्ति करीए ॥ ११ ॥

सुदि सातमथी इणी परे, चैत्री पूनम सीम रे ॥ उली एह आराधीए,  
नव आंबिलनी नीम रे ॥ चेतन० ॥ १३ ॥ एम एकाशी आंबिले, उली  
नव निरमाय रे ॥ साढे चार संवत्सरे, ए तप पूरण आय रे ॥ इह जव पर-  
॥ १४ ॥ उजमणुं पण कीजीए, शक्ति तणे अनुसार रे ॥ इह जव फल  
जव सुख घणां, पामीजे जवंपार रे ॥ चेतन० ॥ १५ ॥ आराधन  
एहनां, इह जवे आण अखंड रे ॥ रोग दोहग दुःख उपशमे, जिम घन  
पवन प्रचंड रे ॥ चेतन० ॥ १६ ॥

अर्थ—( इणी परे के० ) एज रीते एटले जेम आशो सुदि सातमना दिवसश्री नव आंबिल  
करवां, तेमज चैत्र शुक्ल सप्तमीथी मांझीने पूर्णिमा लग्ने ( सीम के० ) मर्यादा ठे त्यांसुधी एज  
आयंबिलनी उलीने नियमे करी आराधीए ॥ १३ ॥ एम एक वर्षमां आशो अने चैत्र मली वे  
उलीमां अठार आयंबिल आय. तेवां एकाशी आयंबिल ( निरमाय के० ) कपटरहितपणे करवे  
करीने जे वारे नव उली संपूर्ण आय, ते वारे सर्वत्र साक्षा चार वर्षे ए आयंबिल तष पूर्ण आय  
॥ १४ ॥ पूर्ण अथा पठी पोतानी शक्तिने अनुसार उजमणुं पण करीए के जे थकी आ जव अने  
परजवने विषे घणां सुख पामीए. यावत् ( जव के० ) संसार तेनो पार पण पामीए ॥ १५ ॥  
हवे ए सिद्धचक्रनुं आराधन करवाथी शुं फल आय ? ते कहे ठे. एक तो आ जवमां तेनी आण  
अखंड रहे, कोइ लोपी शके नहीं. वली रोग अने दौर्भाग्य तथा दुःख ते सर्व ( उपशमे के० )

શાંત થાય. જેમ ( ઘન કેળ ) મેઘ તે ( પ્રચંદ્ર કેળ ) ઘણો આકરો પવન લાગવાથી નાશ પામે છે, તેની ધેરે હુઃસ્વ દોર્જાગ્ય પણ નાશ પામે ॥ ૩૬ ॥

નમણજલે સિદ્ધચક્રને, કુષ્ઠ અઢારે જાય રે ॥ વાય ચોરાશી નપશમે, રૂઝે ગુંબડ ઘાય રે ॥ ચેતન ० ॥ ૨૭ ॥ ત્રીમ ત્રગંદર ત્રય ટલે, જાય જલો-દૂર દૂર રે ॥ વ્યાધિ વિવિધ વિષવેદના, જ્વર ધાયે ચકચૂર રે ॥ ચેતન ० ॥ ૨૮ ॥ શ્વાસ સ્વયન સ્વસ ચધુના, રોગ મિટે સન્નિપાત રે ॥ ચોર ચરહ હર ઢાકિણી, કોઈ ન કરે નપધાત રે ॥ ચેતન ० ॥ ૨૯ ॥ હીક હરસ ને હેડકી, નારાં ને નાસૂર રે ॥ પાઠાં પીઢા પેટની, ટલે હુઃસ્વ દંતનાં સૂર રે ॥ ચેતન ० ॥ ૩૦ ॥

અર્થ-એ શ્રીસિદ્ધચક્રજીનું નહવણજલ ઢાંટવે કરી અઢાર જાતના કોહ રોગ જતા રહે, તથા ચોરાશી જાતિના વાયુ સંબંધી રોગ ધાય છે તે સર્વ નપશમ પામી જાય, તેમજ શરીરમાં ગુંબડો ધયાં હોય, ( ઘાય કેળ ) ઝાટકા લાગ્યા હોય, તે સર્વ રૂઝે ઇટલે રૂઝાઈ જાય ॥ ૨૭ ॥ વલી ( ત્રીમ કેળ ) બીહામણા એવા જે ત્રગંદર રોગ સંબંધી ત્રય, તે ટલી જાય, તથા જલોદર રોગ દૂર જતો રહે, વલી વ્યાધિ જે બાહ્ય શરીરની પીડા તથા અંતરની મન સંબંધી પીડા અને વિવિધ પ્રકારનાં ( વિષ કેળ ) ઝેર તેની વેદના, તેમજ સાત પ્રકારના ( જ્વર કેળ ) તાપ તે સર્વ ચકચૂર થઈ જાય ॥ ૨૮ ॥ તથા શ્વાંસીનો રોગ, સ્વેનનો રોગ અને સ્વસનો રોગ, વલી ( ચહુના કેળ ) નેત્રોના રોગ તેમજ સન્નિપાત રોગ, એ સર્વ રોગો મટી જાય. શ્રીસિદ્ધચક્રના પ્રજાવ થકી ચોર અને ( ચરમ કેળ ) ચૂત તથા ધર ઢાકિણી એ માંહેલો કોઈ પણ નપધાત કરી શકે નહીં ॥ ૨૯ ॥ તથા હીકનો રોગ, હરસનો રોગ, હેરકીનો રોગ, નારાં પઢ્યાં હોય તે ગેગ

રોગ, પાઠાનું દરદર અને પેટની પીડા તથા દાંતનાં સૂર એ સર્વ રોગ દલ્લી જાય ॥ ૩૦ ॥  
 નિર્ધનિયાં ધન સંપન્ને, અપુત્ર પુત્રીયા હોય રે ॥ વિણ કેવલી સિદ્ધયંત્રના,  
 ગુણ ન શકે કહી કોય રે ॥ ચેતન ॥ ૩૧ ॥ રાસ રચ્યો શ્રીપાલનો,  
 તિહાં એ સાતમી ઢાલ રે ॥ વિનય કહે શ્રોતાઘરે, હોજો મંગલમાલ

રે ॥ ચેતન ॥ ૩૨ ॥

અર્થ-વલી જે નિર્ધન પુરુષો હોય તે ધનવંત થાય તથા અપુત્રીયા હોય તેમને પુત્ર થાય, ઘણું  
 કહીએ ? એ શ્રીસિદ્ધચક્રજીના ગુણોને કેવલી જગવાન્ વિના બીજો કોઈ કહી શકે નહીં ॥ ૩૧ ॥  
 શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ રચ્યો તેની એ સાતમી ઢાલ સંપૂર્ણ થઈ. રાસના કર્તા શ્રીવિનયવિજયજી  
 ઉપાધ્યાય કહે છે કે શ્રોતાઘરે ઘેર માંગલિકની માલા હોજો ॥ ૩૨ ॥

॥ દોહા ॥

શ્રી મુનિચંદ મુનીશ્વરે, સિદ્ધયંત્ર કરી દીધ ॥ ઇહ જવ પરજવ એહથી,  
 ફલશે વાંઘિત સિદ્ધ ॥ ૧ ॥ શ્રી ગુરુ શ્રાવકને કહે, એવેહુ સુગુણનિધાન ॥

કોઈક અવસર પામીએ, સેવો થઈ સાવધાન ॥ ૨ ॥

અર્થ-એમ શ્રીમુનિચંદ્ર નામે મુનીશ્વરે એ શ્રીસિદ્ધચક્રનો યંત્ર કરી દીધો, એના માહાત્મ્યથી  
 આ જવે અને પરજવે મનોવાંઘિત સિદ્ધિ ફલશે ॥ ૧ ॥ પઠી પાસે બેઠેલા શ્રાવકસમુદાયને શ્રી  
 ગુરુ કહે છે કે આ એવેહુ સ્વામીજાઈ છે, તે રુદ્રા ગુણોના ( નિધાન કેળ ) સ્વજ્ઞાનારૂપ છે, એનાં  
 ઉત્તમ લક્ષણે કરી જાણીએ ઢીએ જે એ મનુષ્ય નિશ્ચે ઓળા દિવસોમાં શ્રીજિનધર્મના પ્રજાવક  
 થશે. એવા સાધર્મીની વાતસલ્યતા યત્તિ કરવી એ યોગવાદ કોઈક અવસરે પામીએ ઢીએ, માટે  
 સાવધાન થઈને એમને સેવો ॥ યતઃ ॥ એણે ઉત્તમેહિં, લલિતજાઈ લલકરેહિં એસ નરો ॥ જિણ-

सासणस्स नूणं, अचिरेण पचावगो होइ ॥ १ ॥ ठप्पय ॥ अवसर घनहर घुरे, फूल पण अवसर फूले ॥ अवसर वारत वल, गुहीर निसाण गइले ॥ अवसर सज्जन मले, गीत पण अवसर गावे ॥ अवसर चूके मूढ, पिठे यह बहु पठतावे ॥ अवसर शृंगार कामिनी करे, अवसर भित्त परस्किथे ॥ कवि गद्द कहें रे ठाकुरो, अवसर कबहु न चूकीए ॥ २ ॥ गाथा ॥ उत्तमपत्तं साहु, मधिमपत्तं च सावया जणिया ॥ अविरय सम्महिठी, जहन्नपत्तं मुणेरवं ॥ ३ ॥ मिथ्याहृदिसहस्रेषु, वरमेको ह्यणुव्रती ॥ अणुव्रतिसहस्रेषु वरमेको महाव्रती ॥ ४ ॥ महाव्रतिसहस्रेषु, वरमेको हि तात्त्विकः ॥ तत्तात्त्विकसमं पात्रं, न भूतं न भविष्यति ॥ ५ ॥ इत्यर्थः ॥ २ ॥

साहमीना सगपण समुं, सगपण अवर न कोय ॥ भक्ति करे साहमी  
तणी, समकित निर्मल होय ॥ ३ ॥ पधरावे आदर करी, साहमी  
निज आवास ॥ भक्ति करे नव नव परे, आणी मन उद्वास ॥ ४ ॥  
तिहां सघळो विधि साचवे, पामी गुरु उपदेश ॥ सिद्धचक्रपूजा करे,  
आंबिल तप सुविशेष ॥ ५ ॥

अर्थ—जे माटे जगवेंते कळुं ते के स्वामीना सगपण

साधमीनी भक्ति कल्याणी पोतानुं समकित ज्ञा

जला श्रावको संतोषवंत अह

विषे पधरावता

॥ ढाल आठमी ॥ चोपाइनी देखी ॥

आशो सुदि सातम सुविचार, उल्ली मांडी स्त्री भरतार ॥ अष्ट प्रकारी  
पूजा करी, आंबिल कीधां मन संवरी ॥ २ ॥ पहेले आंबिल मन अनु-  
कूल, रोग तणुं तिहां दाधुं मूल ॥ अंतरदाह सयल उपशम्यो, यंत्रनमण-  
महिमा मन रम्यो ॥ २ ॥ बीजे आंबिल बाहिर तचा, निर्मल थइ जपतां  
जिन रुचा ॥ एम दिन दिन प्रत्ये वाध्यो वान, देह अयो सोवन्न समान ॥ ३ ॥

अर्थ-हवे तिहां साधर्मिकने घेर रहेतां थका जे वारे आशो सुदि सातमनो दिवस आव्यो,  
ते वारे जला विचारपूर्वक शुभ सुहूर्त जोइने ते स्त्री भर्तार बेहु जणे आयंबिल तपनी उल्ली  
मांडी. तिहां ॥ यतः ॥ न्हवण विलेपन कुसुमनी, धूप दीप जलकार ॥ अद्वत नैवेद्य फल तणी,  
पूजा अष्ट प्रकार ॥ १ ॥ ए दोहामां कहेली आठ प्रकारनी श्रीसिद्धचक्रजीनी पूजा करी, तथा  
मनने संवरीने षट्हे मनमां संवरजाव आणीने निरिहिकपणे आयंबिल तपनां पञ्चस्काण कल्यां  
॥ २ ॥ तिहां पहेलेज आयंबिले मनने अनुकूल लागे तेवी रीते श्रीपालना शरीरे जे कोढ रोग  
हतो तेनुं मूल दाधुं षट्हे बली प्रसन्न थयुं, तेना योगे अंतरमां जे ( दाह के० ) दाज षट्हे  
बलतरा थती हती ते सर्व उपशमी थइ. ते जोइ श्रीसिद्धचक्रजी संबंधी यंत्रना नमणनो महिमा  
तेमना मनमां रमी रह्यो, जे ए न्हवणना प्रभावश्री बलतरा शमी गइ, एहुं जाणवामां आव्युं  
॥ २ ॥ पढी बीजे आयंबिले ( रुचा के० ) रुचिवंत थइ वधता जावे करी श्रीजिनराजने जपतां  
थका बाहेरनी जे ( तचा के० ) चामकी ते निर्मल थइ. एम दिवस प्रत्ये शरीरनो वान  
वधवा लाग्यो. ते वधतां वधतां अनुक्रमे कोढीयानुं ( देह के० ) शरीर सोना सरखुं थयुं ॥ ३ ॥

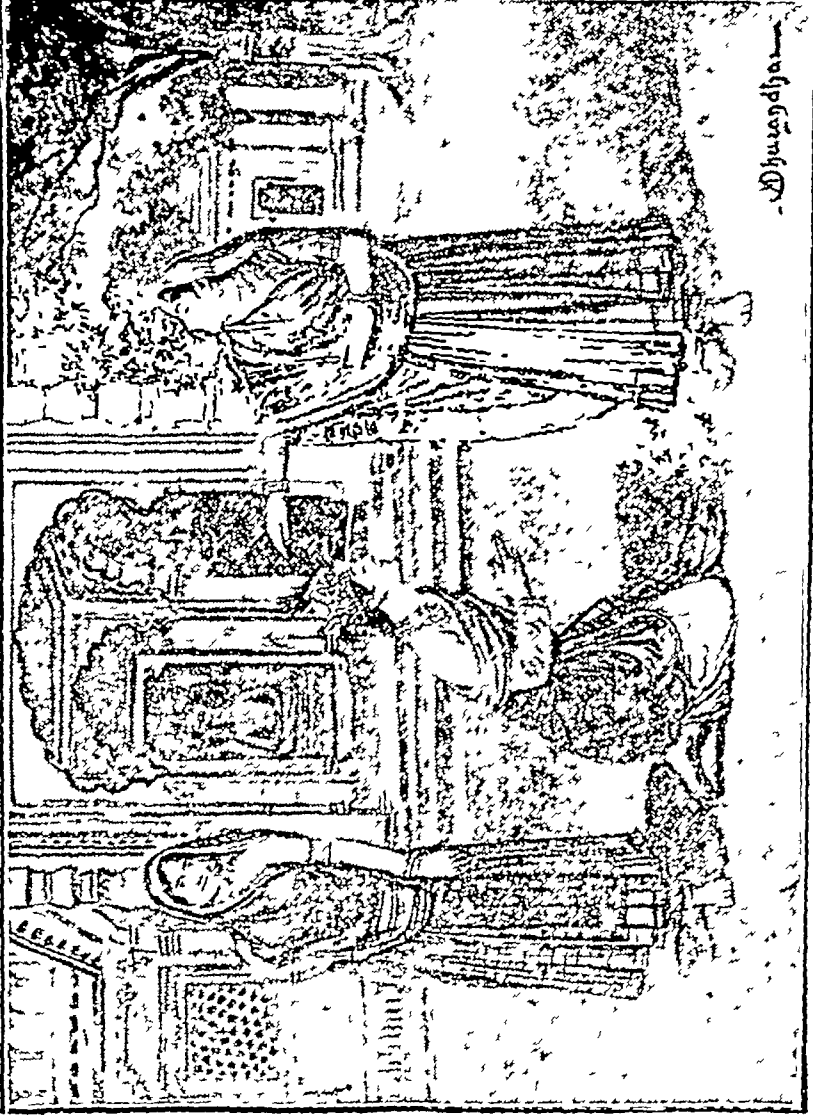


नवमे आंबिल थयो नीरोग, पामी यंत्रनमणसंयोग ॥ सिद्धचक्रनो महि-  
मा जुं, सकल लोक मन अचरिज हुं ॥ ४ ॥ मयणा कहे अवधारी  
राय, ए सवि सहगुरु तणो पसाय ॥ मात पिता बंधव सुत होय, पण  
गुरु सम हितुं नहीं कोय ॥ ५ ॥ कष्ट निवारें गुरु इह लोक, दुर्गतिथी  
वारें परलोक ॥ सुमति होय सद्गुरु सेवतां, गुरु दीवो ने गुरु देवता  
॥ ६ ॥ धन गुरु ज्ञानी धन ए धर्म, प्रत्यक्ष दीवो जेहनो मर्म ॥ जैनधर्म  
परशंसे सहु, बोधबीज पाम्यां तिहां बहु ॥ ७ ॥

अर्थ—एम नवमे आयंबिले यंत्रना न्हवणनो संयोग पामीने तेनुं सर्व शरीर रोग रहित थुं,  
माटे हे जव्यो ! श्रीसिद्धचक्रनो महिमा जुं के जे देखीने समस्त जे लोक तिहां हतां, तेमनां  
मनमां आश्चर्य पेदा थुं ॥ ४ ॥ ते वारे मयणासुंदरी कहे ठे के हे राजन् ! ( अवधारी के )  
जुं, विचारो के आ तमे रोग रहित थया, ए सर्व सद्गुरुनो पसाय जाणवो. संसारमां माता,  
पिता, बंधव जे जाइ अने ठोकरा, ए सर्व हेतु होय ठे खरां, पण गुरु समान हितनो करनार  
कोइ पण जाणवो नहीं ॥ यतः ॥ अन्न पखे त्राट नहीं, वाणी पखे त्राट नहीं ॥ गरथ पखे हाट  
नहीं, गुरु पखे वाट नहीं ॥ १ ॥ इति ॥ ५ ॥ गुरु जे ठे ते आ लोकने विषे पण कष्टनुं निवारण  
करे अने परलोके दुर्गतिमां परमवाची वारी राखे एटले माठी गतिमां परमा दीये नहीं, सद्गु-  
रुने सेवतां थका ( सुमति के ) जलवी बुद्धि होय, माटे गुरु दीवा समान तथा देवता समान  
जाणवा ॥ यतः ॥ गुरुः कल्पवृक्षो गुरुः कामधेनु,—गुरुः कुरुदेवरत्नम् ॥ गुरुश्चित्रवह्निर्गुरुः  
कल्पवह्नि,—गुरुर्दक्षिणावर्त्तशंखः पुनश्च ॥ इति ॥ १ ॥ ६ ॥ धन्य ठे ए ज्ञानी गुरुने ! तथा धन्य  
ठे ए धर्मने ! के जेनो ( मर्म के ) रहस्य सार ते प्रत्यक्षपणे दीवो. एवी रीते सहु कोइ श्रीजैन-

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રકાશક-શ્રાવક ભીમસિંહ માળેક,  
જૈન પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરનાર તથા વેચનાર, મુબદ્દ  
શ્રીપાળ તથા તેની માતા કમળપ્રભા અને પત્ની મયણાસુ દરી.



એક દિવસે બેહુ સ્ત્રી સતાર તે શ્રી જિનરાજના પગને પ્રણામ કરી પાછા વળતા માર્ગેમા  
કુદીચી (શ્રાપણે) પોતાની માતાને દીઠી તે વારે હર્ષ ધરીને તેના ચરણને નમ્યે।



શાસ્ત્રી અક્ષરના  
પૃથાંક ૨૪.



ગુજરાતી અક્ષરના  
પૃથાંક ૩૪.



ધર્મની પ્રશંસા કરતા થકા ( બહુ કેળ ) ઘણા જનો તિહાં બોધ જે સમ્યગ્જ્ઞાન તેના બીજને પામ્યા ॥ ૭ ॥

સાતસેં રોગીના રોગ, નાઠા યંત્રનમણસંયોગ ॥ તે સાતસેં સુખીયા થયા,  
હૃષ્યાં નિજ નિજ ધ્યાનક ગયા ॥ ૬ ॥ ફક દિન જિનવર પ્રણમી પાય,  
પાઠાં વલતાં દીઠી માય ॥ હર્ષ ધરીને ચરણે નમે, મથણા પણ આવી  
તિણ સમે ॥ ૯ ॥ સાસુ જાણી પાયે પડે, વિનય કરતાં ગિરુઅરિ ચહે ॥  
સાસુ વઢૂને દે આશીષ, અચરિજિ દેહી ધૂણે શીશ ॥ ૧૦ ॥ કહે કુંવર  
માતાજી સુણો, એ પસાય સહુ તુમ વઢૂ તણો ॥ ગયો રોગ ને વાઘ્યો રંગ,  
વલી લહ્યો જિનધર્મપ્રસંગ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—વલી સાતસેં રોગી પુરુષોના જે રોગ હતા તે સર્વ યંત્રના ન્હવણનો સંયોગ પામીને નાઠા-  
તે સાતસેં કુઢીઠ જે એની સાથે હતા, તેમનો રોગ જવાથી સુખી થઈને ધર્મને વિષે રુચિવંત હોતા  
હર્ષવંત થયા થકા પોતપોતાને સ્થાનકે ગયા ॥ ૬ ॥ એક દિવસે સ્ત્રી અને યત્તારિ વેહુ જણ શ્રીજિન-  
રાજના પગને પ્રણામ કરી પાઠા વલતાં માર્ગમાં કુઢીએ પોતાની માતાને દીઠી, તે વારે હર્ષ ધરીને  
તેના ચરણને નમ્યો. તે સમયે મથણાસુંદરી પણ તિહાં આવી ॥ ૯ ॥ તે પણ પોતાની સાસુ જાણીને  
પગે પડી, એ રીતે વિનય કરતાં ( ગિરુઅરિ ચહે કેળ ) મોટાદ પામે, સાસુએ વઢૂને આશીષ દીધી  
અને આશ્ચર્ય દેહીને મસ્તક ધૂણાવ્યું ॥ ૧૦ ॥ કુંવર કહે છે કે હે માતાજી ! સાંઝલો. આ મારો  
રોગ ગયો, અને શરીરનો રંગ વધ્યો, વલી જૈનધર્મનો પ્રસંગ ( લહ્યો કેળ ) પામ્યો, એ સર્વ પસાય  
તમારી વઢૂનો જાણજો ॥ યતઃ ॥ સ્ત્રીણાં દોષસહજેડપિ, ગુણત્રયં મનોરમમ્ ॥ યદાચારઃ સુતો-  
ત્પત્તિઃ—વિપત્તિઃ પતિના સહ ॥ ૧૧ ॥

सुगुण वहू निर्मल निज नंद, देखी माय अधिक आनंद ॥ पूनस परे वहू  
तें जश लीध, सकल कला पूरण पियु कीध ॥ २२ ॥ सुणो पुत्र कोसंबी  
सुण्यो, वैद्य एक वैद्यक बहु जण्यो ॥ तेह जणी तिहां जाउं जाम, ज्ञानी  
गुरु मुज मलीया ताम ॥ २३ ॥ में पूख्युं गुरुचरणे नमी, कर्म कदर्शन में  
बहु खमी ॥ पुत्र एक ठे मुज बालहो, ते पण कर्म रोगे ग्रह्यो ॥ २४ ॥

अर्थ—रुही गुणवंती वहू अने निर्मल शरीरवालो पोतानो (नंद के०) पुत्र, तेने देखीने माताने  
अत्यंत आनंद उपज्यो. ते वारे वहूने कहेवा लागी के हे वहू ! तें तो पूनमनी परे यश लीधो, एटले  
जेम पूर्णिमानो दिवस चंद्रमाने सोल कलाए करी संपूर्ण करे ठे, अर्थात् बीजना दिवस श्री मांकीने  
दिन दिन प्रत्ये कलाए वधतो वधतो पूनमने दिवसे सोल कलाए संपूर्ण आय, तेम तें पण तारा  
( पियु के० ) जर्तारने सर्व कलाए करी संपूर्ण कख्यो ॥ २२ ॥ हवे माताजी पोतानी बीतेली  
वात कहे ठे के हे पुत्र ! सांजलो. में कोसंबी नगरीने विषे एक ( बहु के० ) घणां वैद्यक संबंधी  
शाखोनो जणनार एवो वैद्य सांजल्यो. पढी ( जाम के० ) जे वारे कोसंबी नगरीमां ते वैद्य जणी  
जाउं ठे, ( ताम के० ) ते वारे मार्गमां जतां मुजने एक ज्ञानी गुरु मल्ला ॥ २३ ॥ ते गुरुने  
चरणे नमीने में पूख्युं के हे स्वामिन् ! कर्मनी ( कदर्शन के० ) पीछा ते तो में बहु ( खमी के० )  
सहन करी, अने मारे एकज पुत्र बहालो ठे, ते पण माठां कर्मना योगे करीने कोह रोगे करी  
ग्रसाणो ठे ॥ यतः ॥ चंदनं शीतलं लोके, चंदनादपि चंद्रमाः ॥ चंद्रचंदनयोर्मध्ये, शीतलः  
साधुसंगमः ॥ १ ॥ साधूनां दर्शनं पुण्यं, तीर्थभूता हि साधवः ॥ तीर्थं फलति कालेन, सद्यः  
साधुसमागमः ॥ २ ॥ २४ ॥

તેહ તણો કિમ જાશે રોગ, કે નહીં જાયે પાપસંયોગ ॥ દયા કરી મુજ  
 દાखો તેહ, હું હું તુમ ચરણાની છેહ ॥ ૧૫ ॥ તવ બોલ્યા જ્ઞાની ગુણવંત,  
 મ કર છેદ સાંજલ વિરતંત ॥ તે તુજ પુત્ર કુષ્ટીએ મહ્યો, ઝંબર શાળો કરી  
 જશ લહ્યો ॥ ૧૬ ॥ માલવપતિપુત્રીએ વહ્યો, તસ વિવાહ કુષ્ટીએ કહ્યો ॥  
 ઘરણીવયણે તપ આદહ્યું, સિદ્ધચક્ર આરાધન કહ્યું ॥ ૧૭ ॥ તેથી તુજ સુત  
 થયો નીરોગ, પ્રગલ્હો પુણ્ય તણો સંયોગ ॥ વલી એહથી વધશે લાજ, જીતી  
 ઘણાં યોગવશે રાજ ॥ ૧૮ ॥ ગુરુવચને હું આવી આજ, તુમ દીઠે મુજ સરિયાં  
 કાજ ॥ ત્રણે જણ હવે રહે સુખવાસ, લીલ કરે સાહમી આવાસ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ-તો હે સ્વામિન્ ! તે મારા પુત્રનો રોગ કેમ જશે ? કે કોઈ પાપના સંયોગથી નહીં જ  
 જાય ? તે દયા કરીને મુજને ( દાखો કે ) દેખાડો, હું તમારા ચરણની ( છેહ કે ) રજ હું  
 ॥ ૧૫ ॥ તે વારે ગુણવંત જ્ઞાની ગુરુ જ્ઞાન પ્રયુજીને બોલ્યા કે હે બાહ ! તું કાંઈ પણ છેદ મ કર,  
 અને હું વૃત્તાંત કહું હું તે સાંજલ, કે તે તારો પુત્ર જે કોહીયાડે પ્રહણ કહ્યો હતો, તે ઝંબર  
 શાળો એવે નામે કરી જગતમાં યશ પામ્યો ॥ ૧૬ ॥ તેને માલવ દેશના રાજાની પુત્રીએ વહ્યો  
 એટલે પરણ્યો છે, તેનો વિવાહ કોહીયાડે મલીને કહ્યો છે, તેણે પોતાની ( ઘરણી કે ) સ્ત્રી  
 તેના વચને આયંબિલનું તપ આદહ્યું અને શ્રી સિદ્ધચક્રનું આરાધન કહ્યું ॥ ૧૭ ॥ તેથી તારો પુત્ર  
 નીરોગી થયો છે, એણે જે પૂર્વ જન્મમાં પુણ્ય કહ્યું હતું, તેનો સંયોગ પ્રગટ થયો. વલી પણ એ શ્રીસિદ્ધ-  
 ચક્રના આરાધનથી એની ઘણી લાજ અને શોજા વધશે, તથા વલી તે ઘણા રાજાને જીતીને રાજ્ય  
 યોગવશે ॥ ૧૮ ॥ તો હે પુત્ર ! તે ગુરુને વચને હું આજ હશે આવી ને તમને દીઠા, તેથી મારાં કાર્ય  
 સહ્યાં-હવે ત્રણે જણ સાહમી જાણના (આવાસ કે) ઘરમાં સુખે લીલા કરતાં થકા રહે છે, વસે છે ॥ ૧૯ ॥

સિદ્ધચક્રનો ઉત્તમ રાસ, બ્રણતાં સુણતાં પૂર્ણે આશ ॥

ઢાલ આઠમી ઢુણી પરે સુણી, વિનય કહે ચિત્ત ધરજો ગુણી ॥ ૨૦ ॥

અર્થ-નો જાવ્યો ! એ શ્રીસિદ્ધચક્રનીના સાહાત્મ્યનો ઉત્તમ રાસ છે, તે જણતાં તથા સાંજ-લતાં થકા મનની આશા પહોંચે. એ રીતે એ આઠમી ઢાલ સાંજલીને હે ગુણિજનો ! તમે ચિત્તમાં ધરજો. એમ શ્રીવિનયવિજય ઉપાધ્યાયજી કહે છે ॥ ૨૦ ॥

॥ દોહા ॥

ફક દિન જિનપૂજા કરી, મધુર સ્વરે ફક ચિત્ત ॥ ચૈત્યવંદન કુંઝર કરે,  
સાસુ વહૂ સુણંત ॥ ૧ ॥ મયણાની માતા ઘણું, હુહવાણી નૃપ સાથ ॥ જવ  
મયણા મત્સર ધરી, દીધી ઝંબર દાથ ॥ ૨ ॥ પુણ્યપાલ નામે નૃપતિ, નિજ  
બંધવ આવાસ ॥ રીસાવી આવી રહી, મૂકે મુલ નિસાસ ॥ ૩ ॥ જિનવાણી હિયડે  
ધરી, વિસારી હુઃલ દંદ ॥ આવી દેવ જુહારવા, તિણ દિન તિહાં આનંદ ॥ ૪ ॥

અર્થ-હવે એક દિવસે શ્રીજિનેશ્વરની પૂજા કરી સાસુ તથા વહૂ એ બેહુ જણીએ સાંજલતાં થકા મધુર સ્વરે, એકાગ્ર ચિત્તે શ્રીપાલ કુંવર ચૈત્યવંદન કરે છે ॥ ૧ ॥ જેવારે ( મત્સર કેળ ) ફેર્યા ધારણ કરીને રાજાએ મયણાસુંદરીને કોઢીયાના હાથમાં દીધી હતી, તે વારે મયણાની માતા જે રૂપસુંદરી છે તે રાજાની સાથે ઘણુંજ હુહવાણી ॥ ૨ ॥ તે દિવસે તિહાંથી રીસાવીને એજ નગરમાં પોતાનો ( બંધવ કેળ ) જાડ પુણ્યપાલ નામે રાજા રહે છે, તેના ( આવાસ કેળ ) ઘરમાં મુલ થકી નિસાસા મૂકતી પુત્રીનો શોક કરતી થકી આવી રહી છે ॥ ૩ ॥ તે પણ શ્રીજિનેશ્વરની વાણી હિયડામાં ધરીને એટલે જિનવચન ઉપર સદ્દહણાએ વિચાણું જે કેહના પુત્ર અને કેહની પુત્રી, જગતમાં કોઈ કોઈનું નશ્તી. એવો ચિત્તમાં વિવેક લાવીને શોકથી પ્રાપ્ત થયેલા જે હુઃલરૂપી દંદ,

તેને વિસારીને તે પણ તે દિવસે તિહાં આનંદે કરી શ્રીકૃષ્ણદેવને દેહરે દેવ જુહારવાને આવી છે ॥૪॥

માયે મયણા બેલહી, અનુસારે નિજ બાલ ॥ આગલ નર દીઠો અવર,  
યૌવન રૂપ રસાલ ॥ ૫ ॥ કુલલખંપણ એ કુંવરી, કાં દીધી કિરતાર ॥ જિણે  
કુછી વર પરહરી, અવર કીયો ઝરતાર ॥ ૬ ॥ વજ્ર પમો મુજ કુલને, ધિક  
ધિક મુજ અવતાર ॥ રૂપસુંદરી ફણી પરે ઘણું, રુદન કરે તેણી વાર  
॥ ૭ ॥ રોતી દીઠી હુઃખઝરે, મયણાએ નિજ માય ॥ તવ આવી બતાવલી,  
લાગી જનની પાય ॥ ૮ ॥

અર્થ—તિહાં મયણાની ( માયે કેળ ) માતાએ પોતાની ( બાલ કેળ ) પુત્રીને અંગચેષ્ટાદિકને  
અનુસારે બેલહી, જે આ મારી દીકરી મયણાસુંદરી છે, પણ તેની આગલ તો કોઈ ( અવર કેળ )  
બીજો પુરુષ શુવાન, સુંદર, અત્યંત રૂપવંત અને પ્રત્યક્ષ દેવકુંવર સરહો, ચતુરાશ્રી દેવવંદન  
સ્તુતિ કરતો દીઠો, તેની પૂંઠે પોતાની પુત્રીને બેઠેલી દેહીને ॥ ૫ ॥ રૂપસુંદરી વિચારે છે જે હે  
કિરતાર ! કુલને લોટ લગારુનરી એવી એ કુંવરી તેં મુજને કાં દીધી ? કે જેણે કોઢીઝ વર  
ત્યાગીને બીજો ઝત્તાર કીધો ? એણે સતીનો માર્ગ મૂકી દીધો, જુઝ, આ કુંવરી જિનમતમાં ચતુર  
હે, માટે એને અકાર્ય કરવું અસંજવિત છે, તે ઠતાં વિષયવિકાર કેવો બલવાન છે કે જેણે એને પણ  
ઝૂલાવી નાહી ? માટે રે રે દૈવ ! આ સંસારમાં નહીં સંઝવે એવાં નાટક થાય છે ! ॥ ૬ ॥ એણી  
પરે ચિંતવતી હુઃખના સમૂહે ઝરી થકી રૂપસુંદરી તે વલતે દયામણે સ્વરે ઘણુંજ રુદન કરતી  
થકી ચિંતવે છે કે ધિક્કાર છે, ધિક્કાર છે, મારા અવતારને ! કે આ અકાર્યની કરનાર કુંવરી મારી  
કુલને વિષે આવી બપની, માટે મારી કુલની ઉપર વજ્ર પમો ॥ ૭ ॥ એમ હુઃખઝરે રોતી એવી

પોતાની માતાને મયણાસુંદરીએ દીઠી, તે ચારે માતાનો અગ્નિગાય જાણતી થકી બતાવલી માતા પાસે આવી પગે લાગીને વિકસ્વર વદને કહે છે ॥ ૭ ॥

હર્ષ તણે સ્થાનક તુમે, કાં હુઃખ આણો માય ॥ હુઃખ દોહગ દૂરે ગયાં,  
શ્રીજિનધર્મપસાય ॥ ૯ ॥ નિસિહી કહીને આવીયાં, જિણહર માંહે જેણ ॥  
કરતાં કયા સંસારની, આશાતન દોયે તેણ ॥ ૧૦ ॥ હવણાં રહીએ છે  
જિહાં, આવો તિણે આવાસ ॥ વાત સયલસુણજો તિહાં, હોશે હિયે જહ્વાસ  
॥ ૧૧ ॥ તિહાં આવી બેઠાં મલી, ચારે ચતુર સુજાણ ॥ જે દિન સ્વજન  
મિલાવહો, ધન તે દિન સુવિહાણ ॥ ૧૨ ॥ મયણાના મુલ્લથી સુણી, સઘલો  
તે અવદાત ॥ રૂપસુંદરી સુપ્રસન્ન થઈ, હિયેડે હર્ષ ન માત ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—કે હે માતાજી ! આ હર્ષને સ્થાનકે તમે હુઃખ કેમ આણો છો ? આપણાં તો હુઃખ અને દૌર્જાગ્ય સર્વ શ્રીજિનધર્મના પસાયથી દૂરે ગયાં ॥ ૯ ॥ ( જેણ કેળ ) જે માટે સંસારની કથા વાતો કરવા સંબંધી ( નિસિહી કેળ ) નૈષેધિકી કહીને જિણધર માંહે આવ્યાં ઢીએ, તેથી ઇહાં સંસારની કથા કરતાં થકા આશાતના લાગે, નિસિહીનો ગ્રંગ થાય ॥ ૧૦ ॥ તો હમણાં જે સ્થાનકે અમે રહીએ ઢીએ, તે ( આવાસ કેળ ) ઘર માંહે માતાજી ! તમે આવો. તિહાં સર્વ વાત સાંઝલજો, જેથી તમારા હૈયાને વિષે જહ્વાસ થશે ॥ ૧૧ ॥ પઠી જિહાં મયણા રહે છે, તિહાં તે ચારે ચતુર સુજાણ મલીને આવી બેઠાં. જે દિવસે સ્વજનોનો મેલાવનો થાય, તે દિવસ ધન્ય ( સુવિહાણ કેળ ) ઝાલું વહાણું વહાણું જાણું ॥ ૧૨ ॥ તિહાં મયણાસુંદરીના મુલ્લ થકી તે સર્વ ( અવદાત કેળ ) સંબંધ સાંઝલીને રૂપ-સુંદરી ઘણી સુપ્રસન્ન થઈ, અને તેના હૈયાને વિષે હર્ષ સમાતો નથી ॥ ૧૩ ॥



॥ ढाल नवमी ॥ अर्ध मंक्ति गोरी नागिला रे ॥ ए देशी ॥

वर बहु बेहु सासु मली रे, करे वेवाहण वात रे ॥ कमला रूपाने  
कहे रे, धन तुम कुल विख्यात रे ॥ जुं अगम गति पुण्यनी रे ॥ पुण्ये  
वंडित थाय रे ॥ सवि दुःख दूर पलाय रे ॥ १ ॥ जुं अगम गति पुण्यनी  
रे ॥ ए आंकाणी ॥ वहूए अम कुल उधसुं रे, कीधो अम उपगार रे ॥  
अमने जिनधर्म बुझव्यो रे, ॥ उतास्यां दुःखपार रे ॥ जुं ॥ २ ॥  
सूइ जिम दोरा प्रते रे, आणे कसीदे ठाम रे ॥ तिम वहूए मुज पुत्रनी  
रे, घणी वधारी माम रे ॥ जुं ॥ ३ ॥

अर्थ-हवे वर तथा वहू ए बेहुनी सासुं मली बन्ने वेवाणो मांहोमाहे वातो करे ठे, ते वारे  
कमलप्रजा जे श्रीपालनी माता ते रूपसुंदरीने कहे ठे के ( विख्यात के ) प्रसिद्धि पामेला एवा  
तमारा कुलने धन्य ठे. कवीश्वर कहे ठे के हे जव्यो ! तमे जुं के पुण्यनी गति केवी अगम्य  
ठे ? पुण्ये करी मनोवांछित कार्य सर्व सिद्ध थाय तथा रोगादि सर्व प्रकारनां दुःख ते पलायन  
करी दूर जतां रहे, माटे पुण्यनी गतिनी ज्ञानी विना बीजाने गम पडे नहीं ॥ १ ॥ वहूए अमारा  
कुलनो उद्धार कख्यो, अमने श्रीजिनधर्म ( बुझव्यो के ) शीखव्यो-पमाड्यो, अने अमे दुःख-  
रूप समुद्रमां पड्यां हतां तेमांशी पार उतास्यां, मारो पुत्र नीरोगी अयो ते एना प्रजावशी अयो,  
ए सर्व अमारी वहूए अमारा उपर उपकार कख्यो, ए तमारी पुत्रीनो प्रजाव चिंतामणि रत्न  
सरखो ठे, माटे धन्य ठे तमने ! जे तमारी कुलमां आबुं स्त्रीरत्न उत्पन्न अयुं ॥ यतः ॥ कार्ये दासी  
रतौ रंजा, भोजने जननीसमा ॥ विपत्तौ बुद्धिदात्री च, सा चार्यां नृवि दुर्लभा ॥ २ ॥ इति ॥ २ ॥

जेम सोइ दोराने कसीदाना जरतमां ठेकाणे आणे, तेम वहुए पण मारा पुत्रनी आबरु अने सोना घणी वधारीने अमने ठेकाणे आएयां ॥ ३ ॥

रूपा कहे जाग्ये लह्यो रे, अमे जमाइ एह रे ॥ रयण चिंतामणि सारिखो रे, सुंदर तनु ससनेह रे ॥ जुर्ज ॥ ४ ॥ सुणवा अम इह्या घणी रे, एहनां कुल घर वंश रे ॥ प्रेमे तेह प्रकाशीए रे, जिम हींसे अम हंस रे ॥ जुर्ज ॥ ५ ॥ कहे कमला रूपा सुणो रे, अंग अनोपम देश रे ॥ तिहां चंपा नगरी नली रे, जिहां नहीं पाप प्रवेश रे ॥ जुर्ज ॥ ६ ॥ तेह नगरीनो राजीयो रे, राजा गुण अत्रिराम रे ॥ सिंह थकी रथ जोडीए रे, प्रगट हुवे तस नाम रे ॥ जुर्ज ॥ ७ ॥

अर्थ—एहुं सांनलीने रूपसुंदरी कहेवा लागी के चिंतामणि रत्न सरखो प्रभाव ठे जेनो अने वली ससनेह एहुं सुंदर ठे ( तनु के० ) शरीर जेनुं एवा आ जमाइने अमे पण जाग्योगे पाम्या डीए ॥ यतः ॥ शर्वरीदीपकश्रृंङ्गः प्रजातदीपको रविः ॥ त्रिलोकीदीपको धर्मः, सुपुत्रः कुल-घणी इह्या रहे ठे, माटे ते तमे प्रेमे करी प्रकाशो के जेम अमारो ( हंस के० ) आत्मा ते ( हींसे के० ) प्रसन्न थाय ॥ ५ ॥ ते सांनली कमलप्रजा जे श्रीपालनी माता ते रूपसुंदरीने कहे ठे के हे वेवाण ! तमे सांनलो. ( अनोपम के० ) उपमा रहित एवो अंग नामे देश, तेने विषे जेमां पापनो रंचमात्र प्रवेश नथी एवी ( नली के० ) रुनी चंपा नामे नगरी ठे ॥ ६ ॥ ते नगरीनो राजा ते राजा संबंधी जे गुण तेणे करीने ( अत्रिराम के० ) मनोहर एवो अने सिंह थकी रथ जोरतां पटखे रथमां

સિંહને જોમતાં જે નામ આય તે નામે કરી રાજાનું નામ પ્રગટ થાય, એટલ શત્રુરૂપ હાથાડને સિંહ સમાન એવો સિંહરથ નામે રાજા જાણવો ॥ ૭ ॥

રાણી તસ કમલપ્રજા રે, અંગ ધેરે ગુણ સેણ રે ॥ કૌંકણ દેશ નરિંદની રે, જે સુણીએ લઘુ બહેન રે ॥ જુહં ॥ ૮ ॥ રાજા મન ચિંતા ઘણી રે, પુત્ર નહીં અમ કોય રે ॥ રાણી પણ આરતિ કરે રે, નિશિદિન ઝૂરે દોય રે ॥ જુહં ॥ ૯ ॥ દેવ દેહરમાં માનતા રે, ઇહતાં પૂઠતાં એક રે ॥ રાણી સુત જનમ્યો યથા રે, વિદ્યા જણે વિવેક રે ॥ જુહં ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—હવે તે રાજાની સ્ત્રી અંગને વિષે ગુણોની શ્રેણીને ધરનારી અથવા પાઠાંતરે અંગને વિષે ગુણની સેનાને ધારણ કરનારી એવી કમલપ્રજા નામે રાણી છે, તે કૌંકણ દેશના રાજાની ( લઘુ કેળ ) નાની બહેન ( સુણીએ કેળ ) જાણીએ ॥ ૮ ॥ તે રાજા ઘણાં વર્ષ અપુત્રીયો રહેવાથી નિરંતર તેના મનમાં ઘણી ચિંતા રહેતી હતી જે અમારે કોઈ પુત્ર નથી તેમજ રાણી પણ પુત્રને માટે ( આરતિ કેળ ) હુઃલ્લાસ કરે, એમ તે બેહુ જાણ રાત્રિ દિવસ ઝૂરતાં રહે છે. યતઃ ॥ એકેન વનવૃક્ષેણ, પુષ્પિતેન સુગંધિના ॥ વાસિતં તદ્દનં સર્વ, સુપુત્રેણ કુલં યથા ॥ ૧ ॥ યસ્ય પુત્રો ન વિદ્યાંશ્ચ, ન શૂરો ન ચ પંક્તિઃ ॥ અંધકારઃ કુલે તસ્ય, નષ્ટચંદ્રેવ શર્વરી ॥ ૨ ॥ ચોસઠ દીવા જો બલેળ ॥ અપુત્રસ્ય ગૃહં શૂન્યં ॥ અપુત્રસ્ય ગતિર્નાસ્તિ ॥ ૩ ॥ એ સર્વે કાવ્ય ઉદાહરણમાં કહેલાં તથા ॥ વિના સ્તંત્રં યથા ગૃહં, યથા દેહં વિનાત્મતા ॥ યથા તર્લ્લિના મૂલં, તથા પુત્રં વિના કુલમ્ ॥ ૩ ॥ ઇતિ ॥ ૯ ॥ પઢી દેવ, દેહરમાંની માનતાઈ કરતાં ઇહતાં પૂઠતાં થકા ( યથા કેળ ) જે પ્રકારે વિદ્યા જે છે તે જેમ વિવેકને જણે છે, એટલે વિદ્યા થકી જેમ વિવેક પ્રગટે છે, તેમ રાણી થકી પુત્ર પ્રગલ્બો. એટલે એક પુત્રને રાણીએ જન્મ આપ્યો ॥ ૧૦ ॥

નગર લોક સવિ હરષીયાં રે, ઘર ઘર તોરણ ત્રાટ રે ॥ આવે ઘણાં વધા-  
 મણાં રે, શણગાઝ્યાં ઘર હાટ રે ॥ જુર્જ ॥ ૨૧ ॥ રાજા મન ઝલટ ઘણે  
 રે, દાન દીયે લાલ કોડી રે ॥ વૈરી પણ સંતોષીયા રે, બંદિલાના બોડી  
 રે ॥ જુર્જ ॥ ૨૨ ॥ ધવલ મંગલ દીયે સુંદરી રે, વાજે ઢોલ નિસાણ  
 રે ॥ નાટક હોવે નવ નવાં રે, મહોત્સવ અધિક મંમણ રે ॥ જુર્જ ॥ ૨૩ ॥  
 ન્યાતિ સજ્જન સહુ નોતર્યાં રે, જોજન ષટ્ રસ પાક રે ॥ પાર નહીં પક-  
 વાન્નનો રે, શાલિ સુરહાં ઘૃત શાક રે ॥ જુર્જ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—તેથી નગરનાં લોક સર્વ હર્ષિત થયાં, ઘરોઘર તોરણને સ્વેંચી તાટ કરી બાંધ્યાં, ઘણાં  
 વધામણાં આવવા લાગ્યાં, ઘર, હાટ, ડુકાન સર્વ શણગાઝ્યાં ॥ ૨૧ ॥ રાજા મનની ઘણીજ ઝલટે  
 કરીને લાલ્હો કરોડોનું દાન દીધું છે. જે વૈરી હતા તેને પણ દાન આપી સંતોષિત કર્યા, બંદિ-  
 લાનામાં પહેલા ગુનેગારોને બંદિલાનેથી હોમી મૂક્યા ॥ યતઃ ॥ આનંદાશ્રુણિ રોમાંચો, બહુમાનઃ  
 પ્રિયં વચઃ ॥ કિંચાનુમોદના પાત્ર, —દાનઋણપંચકં ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ ૨૨ ॥ તે વારે સુંદરી જે સૌજ્ઞા-  
 ગ્યવતી સ્ત્રીઝે તે ધવલ મંગલ ગીત ગાય છે, ઢોલ, નિશાન વાગી રહ્યાં છે, નવાં નવાં નાટક થાય  
 છે. એ રીતે અધિક મંમણે મોટો મહોત્સવ કરે છે ॥ યતઃ ॥ વિવાહે પુણ્યકાર્યોદો, મંગલં સધવાઃ  
 સ્ત્રિયઃ ॥ વિધવા ગર્હિતા લોકે, પ્રાપ્નવંતિ પરાન્નવમ્ ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ ૨૩ ॥ પછી બારમે દિવસે જ્ઞાતિ,  
 સજ્જન સર્વને નોતરીને ષટ્ રસ પાક જોજન નિપજાઢ્યાં, તેમાં પક્કાન્ન કરાઢ્યાં તેનો તો પારજ  
 નથી, વહી ( શાલિ કે ૦ ) લાપસી, ( સુરહાં કે ૦ ) સારાં દાલ તથા ઘૃત અને શાક, એ સર્વ  
 નિપજાવીને જમાઢ્યાં ॥ ૨૪ ॥

પ્રષણ અંબર પહેરામણી રે, શ્રીફલ કુસુમ તંબોલ રે ॥ કેશર તિલક  
 વલી ભાંટણાં રે, ચંદન ચૂઆ રંગરોલ રે ॥ જુડે ० ॥ ૨૫ ॥ રાજરમણી  
 અમ પાલશે રે, પુણે લહ્યો એ બાલ રે ॥ સજ્જન ઝૂઆ મલી તેહનું રે,  
 નામ ઠવ્યું શ્રીપાલ રે ॥ જુડે ૦ ॥ ૨૬ ॥ રાસ સહો શ્રીપાલનો રે, તેહની  
 નવમી ઢાલ રે ॥ વિનય કહે શ્રોતાધરે રે, હોજો મંગલમાલ રે

॥ જુડે ૦ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—વલી આઝૂષણ તથા વસ્ત્રની પહેરામણી કરી, ઉપર શ્રીફલ, ફૂલ, પાન, સોપારી આપી,  
 કેશરનાં તિલક કરી વસ્ત્રે ભાંટણાં કીધાં. તથા ચૂઆ અને ચંદને કરી રંગરોલ કરીને ઘણા  
 સુગંધી કસ્યાં ॥ ૨૫ ॥ હવે આ પુત્ર અમે પુણે કરી પામ્યા હીએ અને અમો અનાથની રાજ્યરૂપ  
 જે ( રમણી કે ૦ ) સ્ત્રી અથવા લક્ષ્મી છે તેનું એ પાલન કરશે, માટે સજ્જન તથા ( ઝૂઆ કે ૦ )  
 ફર તેહને મલીને બાલકનું ‘શ્રીપાલ’ એવું નામ સ્થાપ્યું ॥ ૨૬ ॥ એ શ્રીપાલ રાજાનો રુનો રાસ તેની  
 નવમી ઢાલ પૂર્ણ થઈ. શ્રીવિનયવિજય કહે છે કે શ્રોતા જનોને ઘેર માંગલિકની માલા હોજો ॥ ૨૭ ॥

॥ દોહા ॥

પાંચ વરસનો જબ હુવો, તે કુંવર શ્રીપાલ ॥ તામ શૂલ રોગે કરી, પિતા  
 પહોતો કાલ ॥ ૨ ॥ શિર કૂટે પીટે હિયું, રુવે સકલ પરિવાર ॥ સ્વામી તે

માયા તજી, કુણ કરશે અમ સાર ॥ ૨ ॥

અર્થ—તે શ્રીપાલ કુંવર જે વારે પાંચ વર્ષનો થયો, તે વારે તે કુંવરનો પિતા શૂલના રોગે કરી  
 કાલધર્મ પામ્યો, એટલે મરણ પામ્યો ॥ ૨ ॥ તેના હુઃખશ્રી માથું કૂટતાં, હૈયું પીટતાં થકા પરિ-  
 વારનાં સર્વ લોક રુદન કરે છે, વલી કહે છે કે હે સ્વામિન્ ! તમે અમારા ઉપરશ્રી માયા તજી તો

हवे अमारी सार संताल कोण करशे ? ॥ सुख गथुं जेने सासरे, पीयर टलीयुं मान ॥ कंत-  
बिहूणी कामिनी, जिहां जाये तिहां रान ॥ १ ॥ इति ॥ २ ॥

गया विदेशे बाहुने, वाटहा कोइक वार ॥ इण वाटे वोलावीया, न मले  
बीजी वार ॥ ३ ॥ हेजे हसी बोलावता, जे कणमां केइ वार ॥ नजर न  
मने ते सज्जन, फूटे न हिया गमार ॥ ४ ॥ नेह न आप्यो माहरो, पुत्र न  
आप्यो पाट ॥ एवमी उतावल करी, शुं चाल्या इण वाट ॥ ५ ॥

अर्थ—जे विदेश एटले परदेश गया होय ते वाटहा कोइक वार ( बाहुडे के० ) मले, पण ए  
वाटे जेने वोलावी आव्या ते बीजी वार मले नहीं ॥ ३ ॥ हे हृदय ! अमने हेजे करी सहित  
हसीने एक कणवारमां केटलीएक वखत बोलावता एवा ( सज्जन के० ) वहाला, ते आज सामी  
नजर पण मांरता नथी, ते माटे हे मारा गमार हैयना ! तुं फाटीने बे जाग केम थतुं नथी ?  
॥ यतः ॥ केहशुं कीजे वत्तडी, केहशुं कीजे कंठ ॥ जेहवा सज्जन बीठल्या, तेहवा नावे हठ ॥ १ ॥ हुं  
कुमलाणी कंत विण, जिम जल बिहूणी वेल ॥ वणजारानी आग जुं, गयो धखंती मेल ॥ २ ॥  
वालमीया मंदिर रखा, उरुण लागी खेह ॥ हैयडे वादल पूरीयां, नयणे वूठा मेह ॥ ३ ॥ विसाखा  
नहीं विसरे, संताखा न समाय ॥ वालम तणा सनेहना, हियडे वलगा जाय ॥ ४ ॥ इति ॥ ४ ॥  
वली हे स्वामिन् ! तमे मारा उपर स्नेह आप्यो नहीं ते तो रंछुं, परंतु पुत्रने तमारे पाट एटले  
तखते पण बेसाख्यो नहीं ! एटली बथी उतावल करीने ( वाट के० ) ए मार्गे शुं चाव्या ?  
॥ यतः ॥ में जाणुं मन मांय, आतम रहेशे एकलो ॥ वालम तुम दिल कोय, माने को मालुम  
नहीं ॥ १ ॥ मालीया महोटी खोड, माणसने मरवा तणी ॥ बीजी ठे लख कोर, ए सरखी एके  
नहीं ॥ २ ॥ इति ॥ ५ ॥

રોતી હિયેને ફાટતે, કમલા કરે વિલાપ ॥ મતિસાગર મંત્રી તિસે, ઇમ સમજાવે આપ ॥ ૬ ॥ હવે હિયડું કાતું કરી, સકલ સંબાદો કાજ ॥ પુત્ર તુમારો નાનડો, રોતાં ન રહે રાજ ॥ ૭ ॥ કમલા કહે મંત્રી પ્રતે, હવે તુમે આધાર ॥ રાજ્ય દેડ શ્રીપાલને, સફલ કરો અધિકાર ॥ ૮ ॥

અર્થ-એ રીતે ફાટતે હૈયડે રમતી થકી કમલપ્રજ્ઞા વિલાપ કરે છે, તેને મતિસાગર પ્રધાન આવીને એવી રીતે સમજાવે છે, તે આગલ કહે છે ॥ ૬ ॥ હવે તમે તમારું હૈયું કઠિણ કરીને સર્વ રાજકાજ પોતાને હાથે રાखો, કેમકે તમારો પુત્ર હજી નાનો છે, માટે રોતાં થકા રાજ્ય રહેશે નહીં ॥ ૭ ॥ એવું સાંતલીને કમલપ્રજ્ઞા રાણી પ્રધાનને કહે છે કે હવે તમેજ અમારા આધાર-ઝૂત લો, માટે શ્રીપાલને રાજ્ય આપીને તમારો અધિકાર સફલ કરો ॥ ૮ ॥

॥ ઢાલ દશમી ॥ રાગ રામગ્રી અથવા મારુ ॥ જગદ્ગુરુ હીરજી રે ॥ એ દેશી ॥

મૃતકારજ કરી રાયનાં રે, સકલ નિવારી શોક ॥ મતિસાગર મંત્રીસરે રે,  
થિર કીધાં સવિ લોક ॥ દેખો ગતિ દેવની રે ॥ દૈવ કરે તે હોય, કુણે  
ચાલે નહીં રે ॥ ૧ ॥ એ આંકણી ॥ રાજ ઠવી શ્રીપાલને રે, વરતાવી તસ  
આણ ॥ રાજ કાજ સવિ ચાલવે રે, મંત્રી બહુ બુદ્ધિવાણ ॥ દેખો ॥ ૨ ॥

અર્થ-પઠી રાજાનાં મૃતકાર્ય કરી, સર્વ શોક નિવારીને, મતિસાગર પ્રધાને સર્વ લોકને સ્થિર કહ્યાં, માટે હે વેવાણ ! દૈવ જે કર્મ તેની ગતિ તો જુઝ, કેવી વિષમ છે ? જે દૈવ કરે છે, તેજ વાત જગતમાં થાય છે, પણ દૈવની ઊપર કોઈનું ચાલતું નથી ॥ ૧ ॥ પઠી શ્રીપાલને રાજ્યપાટે સ્થાપી તેની આણ વર્તીવી અને રાજનું જે ( કાજ કેળ ) કારનાર તે સર્વ બહુ બુદ્ધિની સ્વાણરૂપ જે મતિસાગર નામે પ્રધાન છે તેજ ચલાવે છે ॥ ૨ ॥

દ્રણ અવસર શ્રીપાલનો રે, પીતરીયો મતિમૂઢ ॥ પરિકર સઘલો પાલટી  
 રે, ગૂઠ કરે દમ ગૂઢ ॥ દેખો ॥ ૩ ॥ મતિસાગરને મારવા રે, વલી  
 હણવા શ્રીપાલ ॥ રાજ લેવા ચંપા તણું રે, હુષ્ટ અયો હજમાલ ॥ દેખો ॥  
 ॥ ૪ ॥ કિમહીક મંત્રીસર લહી રે, તે વૈરીની યાત ॥ રાણીને આવી કહે  
 રે, નાસો લેઈ અધ રાત ॥ દેખો ॥ ૫ ॥ જો જાશો તો જીવશો રે, સુત  
 જીવામણ કાજ ॥ કુંવર જો કુશલો હશે રે, તો વલી કરશો રાજ ॥ દેખો ॥  
 ॥ ૬ ॥ રાણી નાઠી એકલી રે, પુત્ર ચડાવી કેડ ॥ ઉઘટે હજાતી પર્મે રે,  
 વિષમી જિહાં છે વેડ ॥ દેખો ॥ ૭ ॥

અર્થ—એવા અવસરને વિષે મતિએ કરીને મૂઢ એવો શ્રીપાલનો પીતરીયો કાકો, તેણે  
 સઘલો પરિકર જે લશ્કર, સામંત પ્રમુખને લાંચ વિગેરે આપી બેદ પાડી ફોફીને પલટાવ્યા, ઇટલે  
 ફેરવી નાખ્યા. એમ ( ગૂઢ કે ૦ ) ગુપ્તપણે તેણે ગુહ્ય કર્મ કહ્યું ॥ ૩ ॥ મતિસાગર પ્રધાનને મારવાને,  
 વલી શ્રીપાલને પણ હણવાને તથા ચંપાનગરીનું રાજ્ય લેવાને તે હુષ્ટ હજમાલ થયો ॥ ૪ ॥ હવે તે  
 હુશ્મને કરેલી ગુહ્ય વાતને કોશ્કરીતે કોશ્કના મુખથી મતિસાગર પ્રધાને જાણી તે વારે રાણી પાસે  
 આવીને કહેવા લાગ્યો જે તમે ઇહાંથી અર્ધ રાત્રિ લઇને નાસી જાઉં ॥ કહ્યું છે કે ॥ શકટ પંચ  
 હસ્તેન, દશ હસ્તેન વાજિનં ॥ કુંજરં શત હસ્તેન, દેશત્યાગેન હુર્જનમ્ ॥ ૫ ॥ જો નાસી જશો  
 તો જીવતા રહેશો અને તમારા પુત્રને જીવામણ કાજે એ કામ કરો, કેમકે તમારો કુંવર જો  
 કુશલ કેમ હશે તો ફરી રાજ કરશે ॥ યતઃ ॥ યાનુશ્ચ મંત્રા દયિતા સરસ્વતી, મતંગનાશાન્ત્રપ  
 કૌતુકેન ॥ ગંગાતટેઽનૂપુનરેવ લાગ્નો, જીવન્નરો યદ્વશતાનિ પશ્યતિ ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ ૬ ॥ એવું મંત્રીનું  
 વચન સાંજલીને રાણી એકલી પુત્રને કેમ હપર ચમકાવીને નાની. તેણે ( હવટ કે ૦ ) અવલી બાટે ઇટલે



ધાસ્તીને લીધે સરલ માર્ગ મૂકીને ઉજમ જંગલમાં જિહાં વિષમ માગે છે તે રસ્તે ચાલવા માહ્યુ ॥ ૭ ॥  
 જાસ જડો જડ જાંઘરાં રે, ચાલર ખાલર સ્વોહ ॥ ફણિધર મણિધર  
 જિહાં ફરે રે, અજગર હંદર ગોહ ॥ દેસો ॥ ૬ ॥ હજડ અબલા રહવડે  
 રે, રચણી ઘોર અંધાર ॥ ચરણે સૂંચે કાંકરા રે, વહે લોહીની ધાર ॥  
 દેસો ॥ ૭ ॥ વરુ વાઘ ને વરઘમાં રે, સોર કરે શીયાલ ॥ ચોર ચરમ  
 ને ચીતરા રે, દીયે હઠલતી ફાલ ॥ દેસો ॥ ૨૦ ॥ ઘૂ ઘૂ ઘૂ ઘૂઝડ  
 કરે રે, વાનર પામે હીક ॥ ચલહલ પરવતથી પમે રે, નદી નિઝરણાં  
 નીક ॥ દેસો ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—( જાસ કેળ ) જે માર્ગમાં ( જડો કેળ ) જડું, ( જમ કેળ ) જોશાં અને જાંઘરાં ઘણાં  
 પડ્યાં છે. વલી ચાલરાનાં જામ, ( જાલર કેળ ) પથરા કાંકરા તથા ( સ્વોહ કે ) ચામ પડ્યા  
 છે. વલી જે માર્ગમાં ફણિના ધરનાર અને જેના મસ્તકને વિષે મણિ રહેલાં છે, તેવા સર્પ ઘણા  
 અહીં તહીં ઝમણ કરી રહ્યા છે. તેમજ અજગર, હંદર અને ગોહ નામનાં જનાવર ઘણાં વિચરી  
 રહ્યાં છે ॥ ૬ ॥ એવી ઘોર અંધારી રાત્રિ ઉજમ માર્ગે ચાલતાં અબલા જે લ્હી, તે રમવડે છે અને  
 તેના પગમાં કાંકરા સૂંચી જાય છે, તેને યોગે પગમાંથી લોહીની ધારા ઝરે છે ॥ ૭ ॥ વલી જે  
 માર્ગમાં ( વરુ કેળ ) વરુ, વાઘ અને ( વરઘમાં કેળ ) ચરાલ તથા શીયાલીયાં તે સોર બકોર  
 કરે છે. તથા ચોર અને ( ચરમ કેળ ) હલ, ચોર ફાસીગરા અથવા જૂત તથા ચીતરા જનાવર  
 તો હઠલતાં થકા મોટી ફાલો મારી રહ્યા છે ॥ ૨૦ ॥ તથા ઘૂઝડ પક્ષી તે ઘૂ ઘૂ ઘૂ એવો ઝયંકર શબ્દ  
 કરી રહ્યા છે, અને વાનરા ( હીક કેળ ) ચીસો પામી રહ્યા છે, તથા પર્વત ઉપરથી ચલહલાટ શબ્દ  
 કરતી નદીના પાણીનાં નિઝરણાંની ( નીક કેળ ) ધારા હે પર્વત ઉપરથી નીચે આવી પડે છે ॥ ૨૨ ॥

વલીયું બેહુનું આજુનું રે, સત્ય શીયલ સંઘાત ॥ વલત વલી કુંવર વડો  
 રે, તિણે ન કરે કોઈ ઘાત ॥ દેखો ॥ ૨૨ ॥ રયણહિંડોલે હીંચતી રે,  
 સુતી સોવન યાટ ॥ તસ શિર ઇમ વેલા પડી રે, પડો દૈવ શિર ઢાટ  
 ॥ દેखો ॥ ૨૩ ॥ રહવડતાં રયણી ગઈ રે, ચઢી પંથ શિર યુદ્ધ ॥ તવ  
 બાલક ઋણ્યો યયો રે, માગે સાકર હુધ ॥ દેखો ॥ ૨૪ ॥ તવ રોતી  
 રાણી કહે રે, હુધ રહ્યાં વત્સ દૂર ॥ જો લહીંએ હવે કૂકશા રે, તો લહ્યાં  
 કૂર કપૂર ॥ દેखો ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—પણ માતા તથા પુત્ર એ બેહુનું આયુષ્ય બલવાનું છે, તથા એક સત્ય અને વીજું શીલ એ  
 બે જાણનો રાણીને સંઘાત એટલે સથવારો છે, વલી કુંવરનો વલત મોટો બલવાનું છે, તેથી કોઈ  
 તેમને ઉપઘાત કરતું નથી ॥ ૨૨ ॥ અરે ! જે રાણી રત્નની હિંમોલાલાટે હીંચતી હતી અને સોના-  
 ના પલંગ ઉપર શયન કરતી હતી, તેને માથે આવી વેલા આવી પડી, માટે દૈવ જે કર્મ, તેનું  
 શિર જે મસ્તક, તેની ઉપર ( ઢાટ કે ) ધૂલ પડી, એટલે એ કર્મના માથા ઉપર ધૂલ પડી જે  
 આવી રીતે પ્રાણીને ડુઃખી કરે છે ॥ યતઃ ॥ કર્મ પલે કલંકયો ચંદ્ર, મરણ લહ્યો જાલોડે મુકુંદ ॥  
 કર્મે નાવી કુલ નવે નંદ, નીચ વહે રાજા હરિચંદ્ર ॥ ૧ ॥ રાજા કુલવધુર્વિપ્રા, નિયોગી મંત્રિણ-  
 સ્તથા ॥ સ્થાનવ્રજા ન શોષંતે, દંતાઃ કેશા નલા નરાઃ ॥ ૨ ॥ પૂર્ણીફલાનિ પત્રાણિ, રાજહંસાસ્તુરં-  
 ગમાઃ ॥ સ્થાનવ્રજાસ્તુ શોષંતે, સિંહાઃ સત્પુરુષા ગજાઃ ॥ ૩ ॥ ૧૩ ॥ એ રીતે-રત્નવન્તાં થકા રાત્રિ  
 વ્યતિક્રમી અને પ્રજાતે શુદ્ધ માર્ગે ચમી, તે વારે બાલક ઋણ્યો યયો, તેણે હુધ અને સાકર  
 લાત્રા સારૂ માગ્યાં ॥ યતઃ ॥ વાસુદેવજરા કષ્ટમ્, કષ્ટં ધનવિપર્યયઃ ॥ વૈધવ્યં ચ મહાકષ્ટં, કષ્ટા-  
 ત્કષ્ટતરી ક્રુધા ॥ ૧ ॥ ૧૪ ॥ ૧૫ ॥ તેને રાણી રુદન કરતી થકી કહેવા લાગી કે હે વત્સ !

કુદ અને સાકર તો દૂર રહ્યાં, પણ જો હવે આપણને કૂકશા શાવાને મલે, તોપણ જાણીએ  
આપણને કૂર કપૂરનાં જોજન મલ્યાં ॥ ૧૫ ॥

હવે જાતાં માર્ગે મલી રે, એક કુષ્ઠીની ફોજ ॥ રોગી મલીયા સાતસેં રે,  
હીંડે કરતા મોજ ॥ દેલો ॥ ૧૬ ॥ કુષ્ઠીએ પૂઠ્યા પઠી રે, સચલ સુણાવી  
વાત ॥ વલતું કુષ્ઠી ઇમ કહે રે, આરતિ મ કરો માત ॥ દેલો ॥ ૧૭ ॥  
આવી અમ શરણે હવે રે, મન રાલો આરામ ॥ એ કોઈ અમ જીવતાં રે,  
કોઈ ન લે તુમ નામ ॥ દેલો ॥ ૧૮ ॥ વેસર આપી બેસવા રે, ઢાંકી  
સઘલું અંગ ॥ બાલક રાલી સોડમાં રે, બેઠી થઈ લડંગ ॥ દેલો ॥ ૧૯ ॥  
એહવે આવ્યા શોધતા રે, વૈરીના અસવાર ॥ કોઈ સ્ત્રી દીઠી ઇહાં રે,  
પૂઠે વારોવાર ॥ દેલો ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—હવે આગલ માર્ગે જતાં થકા એક કુષ્ઠી એટલે કોઢીયાની ફોજ મલી, તે રોગી સર્વ સાતસેં  
જણ એકઠા મલ્યા, મોજ કરતાં થકા ( હીંડે કે ॥ ) ફરે હે ॥ ૧૬ ॥ તે કુષ્ઠીએ મુજને પૂઠ્યા પઠી  
મેં પણ મારી સર્વ વાત તેમને સંજલાવી, તે વારે વલતું કોઢીયાડે એમ કહ્યું કે હે માતાજી !  
તમે આરતિ મ કરો એટલે ચિંતા ન કરો ॥ ૧૭ ॥ હવે તમે તમારા મનમાં આરામ રાલીને અમારે  
શરણે આવી રહો. એ અમો સર્વ જનોમાંથી કોઈ એક પણ જિહાંસુધી જીવતો હશે, તિહાંસુધી  
તમારું કોઈ નામ લેશે નહીં ॥ ૧૮ ॥ એમ કહીને તે કોઢીયાડે તેમને એક ( વેસર કે ॥ ) લલ્લ  
બેસવા માટે આપ્યું. પઠી તે રાણી પણ પોતાના બાલકનું સર્વ અંગ ઢાંકી તેને પોતાની સોમમાં  
રાલી ( લલ્લ કે ॥ ) લલ્લ સાવધાન થઈને લલ્લ ઉપર બેઠી ॥ ૧૯ ॥ એવા અવસરેજ તેમને

बलीयुं बेहुनुं आउखुं रे, सत्य शीयल संघात ॥ वखत बली कुंवर वडो  
 रे, तिणे न करे कोइ घात ॥ देखो ॥ १२ ॥ रयणहिंडोले हींचती रे,  
 सुती सोवन खाट ॥ तस शिर इम वेला पडी रे, पडो दैव शिर दाट  
 ॥ देखो ॥ १३ ॥ रडवडतां रयणी गइ रे, चढी पंथ शिर शुद्ध ॥ तव  
 बालक भूख्यो थयो रे, मागे साकर छुध ॥ देखो ॥ १४ ॥ तव रोती  
 राणी कहें रे, छुध रहां वत्स दूर ॥ जो लहीए हवे कूकशा रे, तो लह्यां  
 कूर कपूर ॥ देखो ॥ १५ ॥

अर्थ-पण माता तथा पुत्र ए बेहुनुं आयुष्य बलवान् ठे, तथा एक सत्य अने बीजुं शील ए  
 बे जणनो राणीने संघात एटले सथवारो ठे, बली कुंवरनो वखत मोटो बलवान् ठे, तेथी कोइ  
 तेमने उपघात करतुं नथी ॥ १२ ॥ अरे ! जे राणी रलनी हिंमोलाखाटे हींचती हती अने सोना-  
 ना पलंग उपर शयन करती हती, तेने माथे आवी वेला आवी पडी, माटे दैव जे कर्म, तेनुं  
 शिर जे मस्तक, तेनी उपर ( दाट के ० ) धूल पडो, एटले ए कर्मना माथा उपर धूल पडो जे  
 आवी रीते प्राणीने दुःखी करे ठे ॥ यतः ॥ कर्म पखे कलंकयो चंद, मरण लह्यो जालोडे मुकुंद ॥  
 कर्म नावी कुल नवे नंद, नीच वहे राजा हरिचंद ॥ १ ॥ राजा कुलवधुर्विप्रा, नियोगी मंत्रिण-  
 स्तथा ॥ स्थानत्रया न शोजंते, दंताः केशा नखा नराः ॥ २ ॥ पूर्गीफलानि पत्राणि, राजहंसास्तुर-  
 गमाः ॥ स्थानत्रयास्तु शोजंते, सिंहाः सत्पुरुषा गजाः ॥ ३ ॥ १३ ॥ ए रीते रत्नवतां थका रात्रि  
 व्यतिक्रमी अने प्रजाते शुद्ध मार्गे चमी, ते वारे बालक भूख्यो थयो, तेणे छुध अने साकर  
 खावा सारु माग्यां ॥ यतः ॥ वासुदेवजरा कष्टम्, कष्टं धनविपर्ययः ॥ वैधव्यं च महाकष्टं, कष्टा-  
 त्कष्टतरी दुधा ॥ १ ॥ इति ॥ १४ ॥ तेने राणी रुदन करती थकी कहेवा लागी के हे वत्स !

डुध अने साकर तो दूर रखां, पण जो हवे आपणने  
आपणने कूर कपूरनां नोजन मढ्यां ॥ १५ ॥

हवे जातां मार्गे मळी रे, एक कुछीनी फोज ॥ शेगी मळीया सातसें रे,  
हींडे करता मोज ॥ देखो ॥ १६ ॥ कुछीए पूठ्या पठी रे, सयल सुणावी  
वात ॥ वलतुं कुछी इम कहे रे, आरति म करो मात ॥ देखो ॥ १७ ॥  
आवी अम शरणे हवे रे, मन राखो आराम ॥ ए कोइ अम जीवतां रे,  
कोइ न ले तुम नाम ॥ देखो ॥ १८ ॥ वेसर आपी बेसवा रे, ढांकी  
सघलुं अंग ॥ बालक राखी सोडमां रे, बेठी थइ खडंग ॥ देखो ॥ १९ ॥  
एहवे आव्या शोधता रे, बैरीना असवार ॥ कोइ स्त्री दीठी इहां रे,  
पूठे वारोवार ॥ देखो ॥ २० ॥

अर्थ—हवे आगल मार्गे जतां थका एक कुछी एटले कोढीयानी फोज मळी, ते रोगी सर्व सातसें  
जण एकठा मढ्या, मोज करतां थका ( हींडे के ० ) फरे ठे ॥ १६ ॥ ते कुछीए मुजने पूठ्या पठी  
में पण मारी सर्व वात तेमने संजलावी, ते वारे वलतुं कोढीयाउए एम कळुं के हे माताजी !  
तमे आरति म करो एटले चिंता न करो ॥ १७ ॥ हवे तमे तमारा मनमां आराम राखीने अमारे  
शरणे आवी रहो. ए अमो सर्व जनोमांथी कोइ एक पण जिहांसुधी जीवतो हशे, तिहांसुधी  
तमारुं कोइ नाम लेशे नहीं ॥ १८ ॥ एम कहनीने ते कोढीयाउए तेमने एक ( वेसर के ० ) खच्चर  
बेसवा माटे आप्णु. पठी ते राणी पण पोताना बालकनुं सर्व अंग ढांकी तेने पोतानी सोरमां  
राखी ( खडंग के ० ) खडंग सावधान थइने खच्चर उपर बेठी ॥ १९ ॥ एवा अवसरज तेमने

શોધવાને માટે વૈરીના અસવાર ત્યાં આવી પહોંચ્યા. તે કોઢીયાલેને વારંવાર પૂછે છે કે કોઈ સ્ત્રીને જતી થકી તમે इहां दीठी ? ॥ ૨૦ ॥

કોઈ इहां આવ્યું નથી રે, જૂઠ મ ઁંચો આલ ॥ વચન ન માનો અમ તણું રે, નયણે જુઠ નીહાલ ॥ દેલો ॥ ૨૧ ॥ જો જોશો તો લાગશે રે, અંગે રોગ અસાધ્ય ॥ નાઠા બીહીતા બાપડા રે, વલગે રચે વિરાધ ॥ દેલો ॥ ૨૨ ॥ કુષ્ઠીસંગતથી થયો રે, સુતને ઁંબર રોગ ॥ માહી મન ચિંતા ઘણી રે, કઠિન કરમના ઝોગ ॥ દેલો ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—તેને કોઢીયાલે કહેવા લાગ્યા જે इहां તો કોઈ પણ આવ્યું નથી. તમે જૂઠું આલ ( મ ઁંચો કે ૦ ) મ બોલો, અને જો અમારું વચન ન માનો તો તમે તમારી નજરે નીહાલીને જુઠ ॥ ૨૧ ॥ પણ ઇટલું છે કે જો તમે અમારા સમૂહમાં આવીને જોશો તો તમારા અંગમાં પણ અસાધ્ય રોગ લાગી જશે, તેથી તમે પણ અમારા જેવા થશો. ઇંડું સાંઘલીને રચેને ઇ ( વિરાધ કે ૦ ) રોગનો વ્યાધિ આપણા અંગે આવી વલગે ! ઇમ વિચારીને તે બાપડા બીતા થકા તિહાંથી નાસી ગયા ॥ ૨૨ ॥ હવે કુષ્ઠીલેની સંગતિ થકી પુત્રને અંગે પણ ( ઁંબર કે ૦ ) કોઢ રોગ થયો. इहां ઁંબર રોગ તે જેમ ઁંબરનું ઝારુ તેમાં ઁંબરા નામે ગાંઠા જેવાં ફલ થાય છે, તે ફલ જે વારે પાકે, તે વારે પોતાની મેલે ફાટીને તેમાંથી પરુ પાચજેવો રસ નીકલે છે, તે ઁંબરાનાં ફલની પરે રોગે કરી શરીર ફાટેલું હોય તેમાંથી પરુ પાચ નીકલે તેને ઁંબર રોગ કહીએ. તે રોગ દેલ્હીને માતાના મન માંહે વલી ઘણીજ ચિંતા થઈ પડી અને વિચારવા લાગી કે મારાં કર્મના ઝોગ મહા કઠિન છે ॥ યતઃ ॥ ચિંતયા નચ્યતે રૂપં, ચિંતયા નચ્યતે બલં ॥ ચિંતયા નચ્યતે જ્ઞાનં, વ્યાધિ-નિવતિ ચિંતયા ॥ ૧ ॥ ૨૩ ॥

पुत्र जलावी तेहने रे, माता चाली विदेश ॥ वैद्य उसड जोवा जणी रे,  
सहेती घणा क्लेश ॥ देखो ॥ २४ ॥ ज्ञानीनि वचने करी रे, सयल  
फली मुज आश ॥ तेहज हुं कमलप्रजा रे, आ बेठी तुम पास ॥ देखो ॥  
॥ २५ ॥ रास रुडो श्रीपालनो रे, तेहनी दशमी ढाल ॥ विनय कहे पुण्ये  
करी रे, दुःख थाये विसराल ॥ देखो ॥ २६ ॥

अर्थ—एम् विचारी पोतानो पुत्र ते कोढीयाउने ( जलावी के० ) सौपीने वैद्य, औषध जोवाने  
अर्थे माता घणा क्लेशने सहन करती ( विदेश के० ) परदेशे चाली ॥ २४ ॥ आगल मार्गे जतां  
ज्ञानी गुरु मळ्या, तेमनां वचने करीने मारी सर्व आश फली. तेज हुं कमलप्रजा आ तमारी  
पासे बेठी हुं ॥ २५ ॥ आ उत्तम रुडो श्रीपाल राजानो रास, तेनी ए दशमी ढाल कही. श्रीविनय-  
विजय उपाध्यायजी कहे ठे के पुण्ये करीने सर्व प्रकारनां दुःख विसराल थाय ॥ यतः ॥  
अन्नपानं च वस्त्रं च, आलयः शयनासनं ॥ शुश्रूषा वंदनं तुष्टिः, पुण्यं नवविधं स्मृतं ॥ १ ॥ इति ॥ २६ ॥

॥ दोहा ॥

रूपसुंदरी श्रवणे सुणी, विमल जमाइवंश ॥ हर्षे हियने गहगही, इणी  
परे करे प्रशंस ॥ १ ॥ वखतवंत मयणा समी, नारी न को संसार ॥ जिणे  
बेहु कुल उद्दखां, सती शिरोमणि सार ॥ २ ॥

अर्थ—हवे रूपसुंदरी पोताना जमाइनो ( विमल के० ) निर्मल पवित्र वंश तेने काने सांज-  
लीने हैमाने विषे हर्षे करी गहगहाट थइ थकी एटले हर्षनो उन्नरो आव्यो ते वारे इणी परे  
एटले आगल कहेसो ते रीति प्रशंसा करती हवी ॥ १ ॥ वखतवंत एटले मोटा वखतवाली जाग्य-

वंत ते आ मयणासुंदरी समान वीजी कोइ स्त्री संसारमां नथी, जेणे मावितर तथा श्वशुर मली  
बेहु कुलनो उछार कख्यो, माटे ए सर्व सतील मांहे सारभूत शिरोमणिरूप ठे ॥ ३ ॥

वरपण पुण्ये पामीयो, नरपति निर्मल वंश ॥ पुत्र सिंहस्थ रायनो, क्षत्रिय-  
कुल अवतंस ॥ ३ ॥ रूपसुंदरी रंगे जइ, वात सुणावी सोय ॥ निज  
बंधव पुण्यपालने, ते पण हर्षित होय ॥ ४ ॥ चतुरंगी सेना सजी, साथे  
सबल परिवार ॥ तेजी तुरिय नचावता, अवल वेष असवार ॥ ५ ॥  
रतनजडित ऊलके घणां, धव्यां सूरियांपान ॥ ढोल नगरां गमगमे,  
नेजा फुरे निशान ॥ ६ ॥ जाणेजी वर जिहां बसे, तिहां आव्या ततकाल ॥  
निज मंदिर पधराववा, पुण्यवंत पुण्यपाल ॥ ७ ॥

अर्थ—ए एना पुण्ये करीने ( वर के० ) उत्तार पण नरपति जे राजाजने निर्मल वंश, तेने विषे  
( अवतंस के० ) मुकुट समान एवो प्रगट क्षत्रियकुलनो सिंहस्थ नामे राजा तेना पुत्र प्रत्ये  
पामी, अथवा क्षत्रियकुलने विषे ( अवतंस के० ) मुकुट समान एवो सिंहस्थ नामे जे राजा, तेना  
पुत्र प्रत्ये पामी ॥ ३ ॥ ए प्रमाणे रूपसुंदरी राणीए ( रंगे के० ) हर्षे करीने आनंद सहित घेर  
जइ ते वात पोताना जाइ पुण्यपालने संजलावी. ते वारे ते पण घणोज हर्षवंत थयो ॥ ४ ॥ पढी  
चार ठे अंग जेनां एवी चार प्रकारनी सेना सज्जा करी साथे ( सबल के० ) घणोपरिवार लइने,  
तेजवंता एवा ( तुरिय के० ) घोडाजने नचावता एवा अने अवल वेषना पहिरनारा एटले घणोज  
सुंदर ठे वेष जेमनो एवा असवारोने साथे तेमीने ॥ ५ ॥ रत्ने जडेल ऊलकतां एवां घणां ( सूरियां-  
पान के० ) सूर्यमूखां धव्यां ठे, तथा ढोल नगरांनो गमगमाट थते थके वली जेनां निशानो  
फरकी रहेलां ठे ॥ ६ ॥ एवा आमंवर सहित ज्यां पोतानी जाणेजी अने वली तेनो ( वर के० )



# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રકાશક-શ્રાવક મીમંસિહ માળેક,  
જન પુસ્તક પ્રમિત હસ્તાર તથા પેપનાર, મુમ્બ

મહાત્મવની મ્વારી.



શાસ્ત્રી અમરના

પૃથાંક ૩૪



ગુરુની આમના

પૃથા- ૬૬.



એમ કહી શીખાવે દાવો કિત જેનાડીને ગોટા મહાનવે મામા અનંગએ પોતાન ન પાવળા.

નર્તારિ વસે છે, રહે છે, તિહાં તત્કાલ તેજ વચ્ચે તેડી જવાને માટે પુણ્યવંત એવો પુણ્યપાલ નામે રાજા આવ્યો ॥ ૭ ॥

॥ હાલ અગીયારમી ॥ રાય કહે રાણી પ્રતે ॥ સુણ કામિની ॥ ૯ દેજી ॥

આવો જમાડ પ્રાહુણા ॥ જયવંતા જી ॥ અમ ઘર કરો પવિત્ર ॥ ગુણવંતા જી ॥ સદુને અચરિજ ઉપજે ॥ જયવંતા જી ॥ સુણતાં તુમ્હ ચરિત્ર ॥ ગુણવંતા જી ॥ ૨ ॥ ગજ વેસારી હત્સવે ॥ જય ॥ પધરાવ્યા નિજ ગેહ ॥ ગુણ ॥ માહલસસરો પૂરવે ॥ જય ॥ જોગ પ્રલા ધરી નેહ ॥ ગુણ ॥ ૩ ॥ ઇક દિન વેઠાં માલીયે ॥ જય ॥ મયણા ને શ્રીપાલ ॥ ગુણ ॥ વાજે ઠંદે નવ નેવે ॥ જય ॥ માદલ ઝુંગલ તાલ ॥ ગુણ ॥ ૩ ॥ રાય રાણી રંગે જુવે ॥ જય ॥ એહ એહ નાંચે પાત્ર ॥ ગુણ ॥ પ્રરહ પ્રેદ પ્રાવે પ્રલા ॥ જય ॥ વાલે પરિ પરિ ગાત્ર ॥ ગુણ ॥ ૪ ॥

અર્થ-અને શ્રીપાલને કહેવા લાગ્યો કે હે પરોણા જમાડ ! તમે જયવંતા ઠો, માટે આવીને અમારું ઘર પવિત્ર કરો. હે ગુણવંતા જમાડ ! તમારું ચરિત્ર સાંજલતાં થકા સર્વ લોકને અચરિજ ઉપજે છે ॥ ૨ ॥ એમ કહી શ્રીપાલને હાથી ઉપર વેસારીને મોટા હત્સવે કરી મામા સસરાણ, પોતાને ઘેર પધરાવ્યા. તિહાં સ્નેહ ધરીને ( પ્રલા કે ૦ ) રહા હત્તમ પ્રકારના જોગ તેને પૂરવા લાગ્યો છે ॥ ૩ ॥ હવે એક દિવસે મયણાસુંદરી અને શ્રીપાલ કુમર વેહુ જણ મલીને માલીયા ઉપર ગોઁલમાં વેઠાં છે, તિહાં નવ નવા ઠંદે કરી માદલ, ઝુંગલ અને તાલ વાજે છે ॥ ૩ ॥ તથા એહ એશ્કાર કરીને નાટકોનાં પાત્ર નાંચે છે, અને તે પાત્રો ( પ્રરહ કે ૦ ) સમૂહ એટલે નાટકના વત્રીશ પ્રેદ તેણે કરી સહિત પ્રલા પ્રાંચે કરી નાટક કરે છે, ( પરિ પરિ કે ૦ ) જૂદી જૂદી રીતે

પોતાનાં ( ગાત્ર કેળ ) શરીરને વાલે છે, એવી રીતનું નાટક આય છે. તે રાજા અને રાણી બેહુ જાણ  
( રંગે કેળ ) હવે કરી બુલે છે ॥ ૪ ॥

ફાણ અવસર રચવાડીથી ॥ જય ૦ ॥ પાલો વલીયો રાય ॥ ગુણ ૦ ॥ નૃત્ય  
સુણી બુજો રહ્યો ॥ જય ૦ ॥ પ્રજાપાલ તિણ ઠાય ॥ ગુણ ૦ ॥ ૫ ॥ સુલ  
બોગવતાં સ્વર્ગનાં ॥ જય ૦ ॥ દીઠાં સ્ત્રી ખરતાર ॥ ગુણ ૦ ॥ નયણે લાગ્યો  
નિરલવા ॥ જય ૦ ॥ ચિત્ત ચમક્યો તિણી વાર ॥ ગુણ ૦ ॥ ૬ ॥ તતલણ  
મયણા બલસી ॥ જય ૦ ॥ મન બપન્યો સંતાપ ॥ ગુણ ૦ ॥ અવર કોઈ વર  
પેલીયો ॥ જય ૦ ॥ હૈ હૈ પ્રગલ્થું પાપ ॥ ગુણ ૦ ॥ ૭ ॥ ધિક ધિક ક્રોધ  
તણે વશે ॥ જય ૦ ॥ મેં અવિચાલું કીધ ॥ ગુણ ૦ ॥ મયણા સરસી સુંદરી  
॥ જય ૦ ॥ કોઠીને કર દીધ ॥ ગુણ ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ—એવા અવસરને વિષે પ્રજાપાલ રાજા રચવાડીથી રમીને પાલો વલ્યો છે, તે પણ તે સ્થાનકે  
( નૃત્ય કેળ ) નાટકનો શબ્દ સાંપડીને બુજો રહ્યો ॥ ૫ ॥ તિહાં સ્વર્ગનાં સુલ બોગવતાં થકાં સ્ત્રી  
બરતારને દીઠાં, તેને રાજા પોતાને નયણે કરી જોવા લાગ્યો, તે જોતાં વારજ પોતાના ચિત્તમાં  
ચમકી ગયો ॥ ૬ ॥ રાજાએ તેજ વલતે પોતાની પુત્રી જે મયણાસુંદરી તેને બલસી, પરંતુ તેની  
પાસે પોતે પરણવેલા કોઠીયા વરને સ્થાનકે બીજો કોઈ વર બેઠેલો જોયો, તે વારે હૈ હૈ ઇતિ  
લેહે, અરે ! આ તે શું પૂર્વકૃત પાપ પ્રગટ થયું ? એમ તેના મનમાં મોટો સંતાપ બપડ્યો ॥ ૭ ॥  
તેથી મનમાં ચિંતવે છે કે ધિકાર છે, ધિકાર છે મુજને ! જે મેં પણ ક્રોધને વશ થઈને આ મયણા  
સરસી સુંદરી તે કોઠીયાને હાથે જઈ દીધી, એ કેવું અવિચાલું કામ કલું ? કે જેમાંથી આ અકાર્ય

थयुं ॥ यतः ॥ लवणसमो नहि रसो, विन्नाणसमो बंधवो नहि ॥ धम्मसमो नहि निहि, कोह-  
समो वयरिं नहि ॥ १ ॥ इति ॥ ७ ॥

ए पण हुइ कुलखंपणी ॥ जय० ॥ मुज कुल जरीयो वार ॥ गुण० ॥ पर-  
एयो प्रीतम परहरी ॥ जय० ॥ अवर कीयो जरतार ॥ गुण० ॥ ए ॥  
इणी परे उज्जो ऊरतो ॥ जय० ॥ जव दीगो ते राय ॥ गुण० ॥ पुण्यपाल  
अवसर लही ॥ जय० ॥ आवी प्रणमे पाय ॥ गुण० ॥ २० ॥ राज  
पधारी मुज घेर ॥ जय० ॥ जुल जमाइ रूप ॥ गुण० ॥ सिद्धचक्रसेवा  
फली ॥ जय० ॥ ते कह्युं सकल स्वरूप ॥ गुण० ॥ २१ ॥ राये आवी  
उलख्यो ॥ जय० ॥ मुख इंगित आकार ॥ गुण० ॥ मन चिते महिमा-  
निलो ॥ जय० ॥ जैनधर्म जग सार ॥ गुण० ॥ २२ ॥

अर्थ-तेम बली ए कुमरी पण मारा कुलमां खंपण एटले कलंक लगामनारी, काली टीली  
जेवो नाव लगामनारी थइ, जेणे मारा कुल मांहे ( वार के० ) राख जरी, एटले मांरुं कुल  
मलिन कयुं, कारण के एणे परणेवो जत्तार लागीने बीजो जत्तार कख्यो, ए मारा कुलने खोट  
लगानी ॥ ए ॥ पवी रीते चिंतवतो प्रजापाल राजा तिहां ऊरतो थको उजो ठे, तेने जे वारे  
पुण्यपाल राजाए दीगो, ते वारे ते अवसर पामीने तेना पगने विषे आवी प्रणम्यो एटले नम्यो  
॥ २० ॥ नर्माने कहेवा लाग्यो के हे राजन् ! मारे घेर पधारी, अने आपना जमाइनुं रूप जुल,  
तथा गुम्वचने सिद्धचक्र आराध्या, तेनी सेवा फलीजुत थइ, ते संबंधी जे कांइ ( स्वरूप के० )  
ज्ञान दनुं, ते सर्व कही संनखावुं ॥ २१ ॥ तेवारे राजाए आवीने मुखना ( इंगित के० ) निशानी

मंभाणीने आकारे जोड्ने उलख्यो जे एज सारो जमाइ ठे. एहुं जाणीने मनसां चिंतववा लाग्यो जे महिमावंत जे श्रीजैनधर्म तेज जगतमां सारचूत ठे ॥ १२ ॥

मयणा तें साची कही ॥ जय० ॥ सत्रां मांहे सवि वात ॥ गुण० ॥ में  
अज्ञानपणे कहुं ॥ जय० ॥ ते सधळुं मिथ्यात ॥ गुण० ॥ २३ ॥ में तुज  
डुःख देवा ज्ञाणी ॥ जय० ॥ कीधो एह उपाय ॥ गुण० ॥ डुःख टळीने  
सुख अयुं ॥ जय० ॥ ते तुज पुण्यपसाय ॥ गुण० ॥ २४ ॥ मयणा कहे  
सुणो तातजी ॥ जय० ॥ इहां नहीं तुम बांक ॥ गुण० ॥ जीव सयल वश  
कर्मने ॥ जय० ॥ कुण राजा कुण रांक ॥ गुण० ॥ २५ ॥ मान तजी  
मयणा तणी ॥ जय० ॥ राये मनावी माय ॥ गुण० ॥ सज्जन अयां सवि  
इकमनां ॥ जय० ॥ उलट अंग न माय ॥ गुण० ॥ २६ ॥

अर्थ-एम विचारी राजा मयणाने कहेवा लाग्यो के तें जे कांइ सत्ता मांहे वात करी ते सर्वसाची  
अइ, अने में अज्ञानपणे जे तुजने कहुं ते सर्व ( मिथ्यात के० ) जूतुं हतुं ॥ २३ ॥ जे माटे में  
तो तुजने डुःख देवा सारु ए उपाय कख्यो हतो, परंतु ते डुःख टळीने जे सुख अयुं ते सर्व  
तारा पुण्यना पसायशी जाणवुं ॥ २४ ॥ ते सांजली मयणासुंदरी बिनय सहित कहेवा लागी के  
हे पिताजी ! तमे सांजलो. इहां तमारो बांक कांइ पण नथी. कोण राजा अने कोण रांक ?  
एटले राजा हो अथवा रांक हो, गमे ते हो, पण आ संसारमां सर्व जीव कर्मने वश ठे, सहु कोइ  
पोतपोतानां करेलां कर्मोने जोगवे ठे ॥ २५ ॥ एवां मयणानां वचन सांजलीने राजाने जे प्रथम  
स्वकर्त्तापणानो अहंकार हतो तेने त्यागी श्रीजिनेश्वरनो धर्म अंगीकार करीने तेणे मयणासुंदरी-  
नी माताने मनावी. ते वखत सज्जन ते सगां संबंधीनां मन जे जूदां पकी गयां हतां, ते सर्व

एकमनां अयां, तेथी तेमनां मनमां एटलो तो उलट एटले हर्ष उपन्यां क त तेमनां अंगमां  
समाइ शकतो नथी ॥ १६ ॥

नयर सयल शणगारीशुं ॥ जय० ॥ चहुटां चौक विशाल ॥ गुण० ॥  
घर घर गूडी उठले ॥ जय० ॥ तोरण जाकजमाद ॥ गुण० ॥ १७ ॥  
घरे जमाइ महोत्सवे ॥ जय० ॥ तेडी आव्या शय ॥ गुण० ॥ संपूरण  
मुख भोगवे ॥ जय० ॥ सिद्धचक्र सुपसाय ॥ गुण० ॥ १८ ॥ नयर मोहि  
प्रगट अइ ॥ जय० ॥ मुख मुख एहीज वात ॥ गुण० ॥ जिनशासन  
उन्नति अइ ॥ जय० ॥ मयणाए राखी ख्यात ॥ गुण० ॥ १९ ॥ रास  
रुडो श्रीपालनो ॥ जय० ॥ तेहनी अग्यारमी ढाल ॥ गुण० ॥ विनय  
केह सिद्धचक्रनी ॥ जय० ॥ सेवा फले ततकाल ॥ गुण० ॥ २० ॥

अर्थ-पठी राजाए समस्त नगरने शणगाछुं, तेमां मोटां चोटां अने चोक्रने विशालपणे शण-  
गाछ्यां. घर घरने विपे गुन्नीउं उठली रही ठे, तोरण जाकजमाद बांध्यां ठे ॥ १७ ॥ एस मोटे  
उत्सवे करी राजा पोताने घेर जमाइने तैकी आव्यो. तिहां श्रीपाल कुमर सिद्धचक्रना सुपसाय  
अकी संपूर्ण सुख भोगवे ठे ॥ १८ ॥ पठी उज्जयणी नगरीमां रहेनारां लोकानां मुख मुखने विपे  
एहीज वात प्रगट अइ, एटले विस्तार पामी, जे श्री जैनधर्मज जगतमां श्रेयस्कर ठे. एवी श्री-  
जिनशासननी उन्नति अइ. एस मयणाए पोताना मुखमांश्री जे वात काढी हती के जीव जे  
मुख दुःख पामे ठे ते सहु पोतानां कर्मानुसार पामे ठे, तेज वातनी ख्याति राखी एटले प्रख्याति  
करी ॥ १९ ॥ ( रुडो के० ) रमणीय मनोहर एवो श्रीपाल राजानो रास तेनी अगीयारमी ढाल पूर्ण  
अइ. श्री विनयविजय उपाध्यायजी कहे ठे के श्रीसिद्धचक्रनी सेवा तत्काल फलीभूत थाय ठे ॥ २० ॥

॥ चोपाइ ॥

खंड खंड मीठो जिम खंरु, श्री श्रीपाल चरित्र अखंड ॥

(श्री) कीर्त्तिविजय वाचकथी लह्यो, प्रथम खंरु इम विनये कह्यो ॥ २ ॥

अर्थ-जेम ( खंरु के० ) खांरुना ( खंरु के० ) कटका मांहे मीठाश घणी होय, तेम आ रास-  
ना खंरुमां पण मीठाश घणी ठे अने आ श्रीपाल राजानुं चरित्र तो अखंरु एट्ठे संपूर्ण ठे, तेमां  
ए पहेलो खंरु श्रीकीर्त्तिविजय नामा ( वाचक के० ) उपाध्याय तेमना मुखश्री जे प्रमाणे ( लह्यो  
के० ) पाम्यो-सांजह्यो, ( इम के० ) ए प्रमाणेज श्रीविनयविजयजी उपाध्याये कह्यो ॥ ३ ॥

॥ इति श्रीमन्महोपाध्यायश्रीकीर्त्तिविजयगणिशिष्योपाध्यायश्रीविनयविजयगणिविरचिते  
श्रीश्रीपालचरित्रे प्राकृतप्रबंधे श्रीसिद्धचक्रमहिमाधिकारे श्रीपालकुमरमयणासुंदरी-  
पाणिग्रहणे श्रीसिद्धचकाराधनात् नीरोगत्वप्राप्तिश्रीकमलप्रजामिलनस्वय-

तिकरकथनेत्यादिवर्णनो नाम प्रथमः खंरुः समाप्तः ॥ १ ॥ ३७५

॥ इति श्रीश्रीपालचरित्रे बालावबोधे प्रथमः खंरुः समाप्तः ॥ ३ ॥



॥ श्रीसद्गुरुभ्यो नमः ॥

॥ अथ द्वितीयः खंडः प्रारभ्यते ॥

॥ दोहा ॥

सिद्धचक्र आराधतां, पूजे वांछित कीड ॥ सिद्धचक्र मुज मन वस्युं,  
विनय कहे कर जोड ॥ १ ॥ शारद सार दया करी, दीजे वचन विलास ॥  
उत्तर कथा श्रीपालनी, कहेवा मन उद्वास ॥ २ ॥ एक दिन रमवा  
नीकढ्यो, चहुटे कुंवर श्रीपाल ॥ सबल सैन्यशुं परवस्यो, यौवन रूप  
रसाल ॥ ३ ॥ मुख सोहे पूरण शशी, अर्ध चंद्र सम जाल ॥ लोचन  
अमिय कचोलडां, अधर अरुण परवाल ॥ ४ ॥

अर्थ—श्रीसिद्धचक्रनुं आराधन करतां थका मनना वांछित कोन सर्व पूर्ण थाय, माटे श्रीविनय-  
विजयजी बे हाथ जोमीने कहे ठे के तेज सिद्धचक्र मारा मनमां वस्या ॥ १ ॥ हवे श्रीपाल राजानी  
( उत्तर के० ) आगल कथा कहेवाने मारुं मन उद्वसित थयुं ठे, माटे हे ( शारद के० ) शारदा  
माता ! तमे मारी उपर ( सार के० ) प्रधान श्रेयस्करी दया करीने वचनरचनानुं विलासपणुं  
आपो ॥ २ ॥ एक दिवसे ( सबल के० ) मोटा सैन्ये करी परवस्यो थको, यौवन अवस्थावंत तथा  
रसाल रूप ठे जेनुं एवो श्रीपाल कुमर रमवाने माटे चौदामांथी ( नीकढ्यो के० ) जाय ठे ॥ ३ ॥  
संपूर्ण पूर्णिमाना चंद्रमा सरखुं तो जेनुं मुख शोभे ठे अने अष्टमीना अर्द्ध चंद्रमा समान जेनुं  
( जाल के० ) कपाल शोभे ठे, वली लोचन जे नेत्र ते अमृतनां कचोलां सरखां शोभे ठे तथा  
अधर जे होठ ते परवाला सरखा ( अरुण के० ) लाल वर्ण करी सहित थका शोभे ठे ॥ ४ ॥



दंत जिस्या दाहिम कली, कंठ मनोहर कंबु ॥ पुरकपाट परि हृदयतट,  
 युज भोगल जिम लंबु ॥ ५ ॥ केड लंक केहरि समो, सोवन वन शरीर ॥  
 फूल खरे मुख बोलतां, ध्वनि जलधर गंभीर ॥ ६ ॥ चौक चौक चहुटे  
 मिल्यां, रूपे मोह्यां लोक ॥ महल गोंख मेदी चडे, नर नारीनां शोक ॥ ७ ॥  
 मुग्धा पूरे मायने, मा ए कुण अजिराम ॥ इंदु चंद्र के चक्कवी, श्याम  
 राम के काम ॥ ८ ॥ माय कहे महोटे स्वरे, अवर म ऊंखे आल ॥ जाय  
 जमाइ रायनो, रसवा कुंवर श्रीपाल ॥ ९ ॥

अर्थ—तथा जेवी दाहिमनी कलीउं शोजे ते सरखा दांत शोजे ठे, कंठ तो मनोहर ( कंबु  
 के० ) शंखना जेवो शोजे ठे, ( पुरकपाट के० ) नगरना दरवाजाना कसामनी घेरे जेनुं हृदयतट  
 शोजे ठे तथा भोगल सरखी लांबी एवी बे जुजाउं शोजे ठे ॥ ५ ॥ केमनो लंक ते केसरी सिंह सरखा  
 शोजे ठे, शरीरनो वान सोना सरखो शोजे ठे, मुखे बोलतां जाणीए फूल खरी नीचे पकतां होय  
 नहीं ? तेवां वचन मुखमांथी नीकलतां शोजे ठे. वली ( जलधर के० ) मेघ तेना सरखो गंभीर  
 ठे ( ध्वनि के० ) खर जेनो एवो श्रीपाल कुमर चौटामांथी चाटयो जाय ठे ॥ ६ ॥ ते श्रीपा-  
 लना रूप उपरे मोह पाम्यां थकां तेने जोवा माटे चौक चौकने विषे चौटा मांहे घणां लोक  
 एकठां मळ्यां ठे. वली कोइ एक महल उपर, कोइ एक गोंख उपर, कोइ मेडी उपर चक्कीने,  
 एम श्रीपालने जोवा माटे मनुब्य तथा छीउनां थोके थोक तिहां एकठां थयां ठे ॥ ७ ॥ ते समये  
 कोइक ( मुग्धा के० ) बालिका श्रीपालने जोइने पोतानी माताने पूठे ठे के हे माताजी ! आ  
 ( अजिराम के० ) मनोहर रूपवंत पुरुष ते कोण ठे ? इंदु ठे ? के चंद्र ठे ? के चक्रवर्ती ठे ? के  
 ( श्याम के० ) श्रीकृष्ण ठे ? के रामचंद्रजी ठे ? के कामदेव ठे ? ॥ ८ ॥ एवी पोतानी पुत्रीनी बाणी

सांजलीने तेनी माता मोटे खरे करी कहेवा लागी के हे वत्स ! तुं ( अवर के० ) वीजां आलपंपाल ( म ऊंखे के० ) म बोल, ए तो आपणा राजानो जमाइ श्रीपाल कुंवर ठे ते रसवाने जाय ठे ॥ ए ॥

वचन सुणी श्रीपालने, चित्तमां लागी चोंक ॥ धिक सुसरा नामे करी,  
मुज उलखावे लोक ॥ २० ॥ उत्तम आप गुणे सुण्या, मखिम वाप  
गुणेण ॥ अधम सुण्या मानल गुणे, अधमाधम ससुरेण ॥ २१ ॥

अर्थ-तेनां वचन सांजलीने श्रीपालने पोताना चित्तमां ( चोंक के० ) चोक लागी, चमक लागी एटले वाण लाग्यानी पेरे निलखो अइ गयो, अने विचारवा लाग्यो जे धिक्कार ठे मने के जे ससराना नामे करीने मुजने जगतमां लोक उलखावे ठे ॥ उक्तं च ॥ श्वशुरगृहनिवासः स्वर्ग-तुल्यो नराणां, यदि वसति विवेकी वासराणि त्रि पंच ॥ दधिमधुवृत्तलोका, -न्मासशुभं वसेच्च, - त्स ऋचति खरतुल्यो मानवो मानहीनः ॥ १ ॥ इति ॥ २० ॥ नीतिशास्त्रमां तो जे पोताने गुणे उलखाय ते उत्तम कहा ठे; अने जे वापने गुणे करी उलखाय ते मध्यम कहा ठे; तथा जे ( मा- उल के० ) मामाने गुणे करी उलखाय ते अधम जातिना सांजल्या ठे; वली जे श्वशुरने गुणे उलखाय ते पुरुष अधममां अधम जाणवा ॥ २१ ॥

॥ ढाल पहेली ॥ राग जेतथी ॥ चतुर सनेही मोहना ॥ ए देशी ॥

क्रीमा करी घर आवीयो, चपलचित्त श्रीपालो रे ॥

उच्चक मन देखी करी, बोलावे पुण्यपालो रे ॥ क्रीमा ० ॥ २ ॥

अर्थ-एम् चपलचित्त थको श्रीपाल कुंवर क्रीमा करीने पोताने घेर आव्यो, तेनुं ( उच्चक के० ) उदास मन देखी करीने पुण्यपाल नामे मामो ससरो बोलावे ठे ॥ २ ॥

राज कोणे आज रीसव्या, कोणे लोपी तुम आण रे ॥ दीसो ठो कांइ  
 दूमणा, तुम चरणे अम प्राण रे ॥ क्रीडा० ॥ २ ॥ चित्त चाहो तो  
 आपणुं, लीजे चंपाराज रे ॥ ठरे प्रयाणे चालीए, सबल सैन्य लइ साज  
 रे ॥ क्रीमा० ॥ ३ ॥ कुंवर कहे सुसरा तणे, बले न लीजे राज रे ॥ आप  
 पराक्रम जिहां नहीं, ते आवे कुण काज रे ॥ क्रीमा० ॥ ४ ॥ तेह ज्ञानी  
 अमे चालशुं, जोशुं देश विदेश रे ॥ जुजाबले लखमी लही, करशुं  
 सकल विशेष रे ॥ क्रीडा० ॥ ५ ॥ माय सुणी आवी कहे, हुं आवीश तुज  
 साथ रे ॥ घडीय न धीरुं एकलो, तुंहीज एक मुज आथ रे ॥ क्रीडा० ॥ ६ ॥

अर्थ—के हे राजन् ! आज तमने कोइए रीसव्या ठे ? अथवा कोइए तमारी आझा लोपी ठे  
 के जे थकी तमे कांइक दूमणा देखावे ठो ? पण तमारे चरणे अमारा प्राण ठे, माटे जे होय ते  
 खरेखरुं अमोने कहो ॥ २ ॥ जो तमारा चित्तमां चाहना होय तो इहांथी सबल एटले मोटा  
 सैन्यनो साज लइने चढे प्रयाणे चालीए, अने आपणुं चंपानगरीनुं राज्य लइ लइए ॥ ३ ॥  
 ते सांजली कुंवर बोढ्यो के ससराने बले राज्य लइए नहीं, कारण के जिहां पोतामां पराक्रम  
 न होय तिहां पारकुं पराक्रम ते शा काममां आवे ? ॥ दोहा ॥ जा नरमें पराक्रम नहीं, ता नर  
 पशु समान ॥ बाल खेलावे ताहुकुं, जैसे लिखित चित्राम ॥ १ ॥ खेती पांती विनति, वांसा केरी  
 खज्जा ॥ हाथे तुरि न पढाणिया, ए पांचे नावे कज्जा ॥ २ ॥ ४ ॥ ते ज्ञानी अमे इहांथी चालशुं,  
 ते देश विदेश जोशुं, अने तिहां पोतानी जुजाना बलथी लक्ष्मी पेदा करीने पढी चित्त मांहे जे  
 धाशुं ठे ते सर्व कार्यविशेष करशुं ॥ ५ ॥ ते वात श्रीपालनी माताए सांजली, ते वारे आबीने

रास रच्यो श्रीपालनो, तेहने बीजे खेरे ॥

प्रथम ढाल विनये कही, धर्म उदय प्रिति मने रे ॥ क्रीडा ० ॥ २७ ॥

अर्थ—ए श्रीपालना रासनी रचना करी, तेनी बीजा खंडने बिबे पहेली ढाल श्रीविनयविजय उपाध्यायजीए कही. कवीश्वर कहे ठे के हे नव्यजीवो ! जे वारे स्थितिनो परिपाक आय, ते वारे ते स्थितिपरिपाकना उदयश्री जीव धर्ममां मंडे एटले जोडाय, धर्ममां प्रवर्त्ते ॥ २४ ॥

॥ दोहा ॥

हवे मयणा इम विनवे, तुमशुं अविहड नेह ॥ अलगी कए एक नवि  
रहुं, जिहां गाय तहां देह ॥ १ ॥ अग्नि सहेतां सोहिलो, विरह दोहिलो  
होय ॥ कंत विगेही कामिनी, जलण जलंती जोय ॥ २ ॥

अर्थ—हवे मयणासुंदरी आवीने आवी रीते विनंति करे ठे जे हे स्वामिन् ! तमारी साथे मारे अविचल स्नेह ठे, माटे एक कणमात्र पण हुं तमाराथी अलगी रहुं नहीं. जेम जे स्थानके ठाया होय ते स्थानके शरीर पण होय. ए दृष्टांति जिहां तमारो देह हशे, तिहांज तमारा देहनी ठायारूप हुं रहीश ॥ यतः ॥ यत्र त्वं तत्र मे प्राणाः, शरीरं मम केवलं ॥ धारितं प्रेमयोगेन, वारिणा कमलं यथा ॥ १ ॥ २ ॥ हे स्वामिन् ! स्त्रीउने अग्नि सहन करवो पडे ते सुलज ठे, परंतु स्वामीनो विरह खमवो पडे ते महा दोहिलो होय ठे. कंत जे जर्त्तार तेथी विगेह पामेली एवी जे ( कामिनी के० ) स्त्री ते ( जलण जलंती के० ) बलता अग्नि सरखी ( जोय के० ) जोवी, एटले अग्निनी परे बलती होय एवी जाएवी ॥ यतः ॥ गिरिको गिरनो विषयें मरनो, बरनो सखि पावकको जरनो ॥ दरिया परनो हरिसैं लरनो, असिधार नलो जियको हरनो ॥ करीशुं अरनो धरनी गिरनो, हरसैं करनो रनमें जरनो ॥ कवि मान कहे सबही सुनलो, पण एक बुरो पिशु बीठरनो ॥ २ ॥ इति ॥ २ ॥

में सचिन्त वस्तु खावानो परिहार कख्यो, तथा सुवाने माटे संथारो पण निःकेवल एक पृथ्वी उपरज  
करीश, परंतु गोदडा आदिक विठाना उपर नहीं सुउं. वली खान करुं तथा शणगार सजवो, ते  
पण में आजथी तज्यां एटले तेनो हुं आजथी त्याग करुं हुं ॥ यतः ॥ कुंकुमं कज्जलं कामः,  
कुसुमं कंकणं तथा ॥ गते चर्त्तरि नारीणां, ककाराः पंच दुर्लभाः ॥ १ ॥ इति ॥ २ ॥

ते दिन वली कदी आवशे, जिहां देखीश पियु पाय रे ॥ विरहनी वेदना  
वारशुं, सिद्धचक्र सुपसाय रे ॥ वाण ॥ ३ ॥ सज्जन बोलावी इणी परे,  
लेइ ढाल कृपाण रे ॥ चंद्र नाडी स्वर पेसते, कुंवर कीध प्रयाण रे ॥  
वाण ॥ ४ ॥ देश पुर नगरनां नवनवां, जोतो कौतुक रंग रे ॥ एकलो  
सिंह परे म्हालतो, चढ्यो एक गिरिशृंग रे ॥ वाण ॥ ५ ॥

अर्थ—हे प्रभु ! ते दिवस वली क्यारे आवशे ? के जे दिवसे हुं मारा स्वामीनां चरणकमल  
देखीश ! पण ए सर्व मारी विरहरूप वेदनाने श्री सिद्धचक्रना सुपसाय थकी ( वारशुं केण )  
निवारण करशुं ॥ ३ ॥ एवी रीते सज्जनने बोलावी एटले तेमनी पासेथी रजा लइ पाठां वालीने  
हाथमां ढाल तथा कृपाण एटले तरवार लइने चंद्र नामीनो स्वर पाठो पेसते एटले सूर्य नामी  
वहेते थके श्रीपाल कुमरे परदेशे प्रयाण कीधुं ॥ उक्तं च ॥ पूजाद्रव्यार्ज्जनोद्गाहे, दुर्गादिसरिदाक्रमे ॥  
गमागमे जीविते च, गृहे क्षेत्रादिसंग्रहे ॥ १ ॥ क्रयविक्रयणे वृष्टौ, सेवाकृषिविशेषयोः ॥ विद्या-  
पद्यान्निषेकादौ, शुभार्थे च शुभः शशी ॥ २ ॥ प्रश्ने प्रारंभणे वापि, कार्याणां वामनासिका ॥ पूर्ण-  
वायोः प्रवेशश्चे, तदा सिद्धिरसंशयम् ॥ ३ ॥ तक्रं तैलं गुंफं द्वारं, कुंडं दुग्धस्य भोजनं ॥  
मुंफनं मैथुनं मद्यं, वर्जयेत्तु गमनेऽहनि ॥ ४ ॥ इति ॥ ४ ॥ हवे आगल चालतां मार्गमां जे जे  
देश, पुर, नगर आवे ठे तेना नवनवा ( रंग केण ) प्रकारनां कौतुक जोतो थको अथवा नव-

करीने मने एक विद्या आपी ठे तेने साधवानो में घणोए उद्यम कख्यो, पण कार्य सिद्ध न थयुं ॥ ए ॥  
 उत्तरसाधक नर विना, मन रहे नहीं ठाम रे ॥ तिणे तुम ए करुं विनति,  
 अवधारीए स्वाम रे ॥ वा० ॥ २० ॥ कुंवर कहे साध विद्या सुखे, मन करी  
 थिर थोज रे ॥ उत्तरसाधक मुज अका, करे कोण तुज खोज रे ॥ वा० ॥  
 २१ ॥ कुंवरना सहायथी ततखिणे, विद्या अइ तस सिद्ध रे ॥ उत्तम  
 पुरुष जे आदरे, तिहां होये नव निद्ध रे ॥ वा० ॥ २२ ॥ कुंवरने तेणे  
 विद्याधरे, दीधी औषधि दोय रे ॥ एक जलतरणी अवरथी, लागे शस्त्र  
 नहीं कोय रे ॥ वा० ॥ २३ ॥

अर्थ-कारण के उत्तरसाधक मनुष्य कोइ मारी पासे न होवाथी मारुं मन स्थिर रहेतुं नथी,  
 माटे तमने एक विनंति करुं तुं ते हे स्वामिन् ! तमे अवधारो ॥ यतः ॥ यंत्रमेको द्वयोर्मंत्रं, त्रिजि-  
 गीतं चतुःपथं ॥ कृषिं च पंचजिः कुर्या, -त्संग्रामो बहुजिर्जनैः ॥ १ ॥ इति ॥ २० ॥ कुंवर कहेवा  
 लाग्यो के तारुं मन स्थिर थोज करीने सुखे विद्या साधन कर. हुं उत्तरसाधक अका कोण तुजने  
 दोज करनार ठे ? ॥ यतः ॥ यदुत्साही सदा मर्त्यः, पराजयति यज्जनान् ॥ यदुद्धतं वदेद्वाक्यं,  
 तत्सर्वं वित्तजं बलं ॥ १ ॥ विजेतव्या लंका चरणतरणीयो जलनिधिः, विपद्ः पौलस्त्यो रणञ्जुवि  
 सहायाश्च कपयः ॥ तथाप्याजौ रामः सकलमवधीद्राक्षसकुलं, क्रियासिद्धिः सत्त्वे वसति महतां  
 नोपकरणे ॥ २ ॥ इति ॥ २१ ॥ हवे कुंवरनी सहाय थकी तत्क्षण एटले तेज क्षणमां ते विद्या  
 तेने सिद्ध अइ. जे माटे उत्तम पुरुष जे कार्य आदरे, तिहां नवे निधि प्रगट थाय ॥ २२ ॥ पढी  
 ते विद्याधरे प्रसन्न अइने कुंवरने बे औषधिउं आपी. तेमां एक जलतरणी एटले अगाध पाणीमां  
 पड़े तोपण बूडे नहीं, अने बीजी (अवर के०) बीजा पुरुषथी कोइ शस्त्र लागे नहीं ॥ २३ ॥

करीने मनें एक विद्या आपी छे तेने साधवानो में घणोए उद्यम कख्यो, पण कार्य सिद्ध न थयुं ॥ ए ॥  
उत्तरसाधक नर विना, मन रहे नहीं ठाम रे ॥ तिणे तुम ए करुं विनति,  
अवधारीए स्वाम रे ॥ वा० ॥ २० ॥ कुंवर कहे साध विद्या सुखे, मन करी  
थिर थोज रे ॥ उत्तरसाधक मुज अका, करे कोण तुज खोज रे ॥ वा० ॥  
२१ ॥ कुंवरना सहायथी ततखिणे, विद्या अइ तस सिद्ध रे ॥ उत्तम  
पुरुष जे आदरे, तिहां होये नव निद्ध रे ॥ वा० ॥ २२ ॥ कुंवरने तेणे  
विद्याधरे, दीधी औपधि दोय रे ॥ एक जलतरणी अवरथी, लागे शस्त्र  
नहीं कोय रे ॥ वा० ॥ २३ ॥

अर्थ—कारण के उत्तरसाधक मनुष्य कोइ मारी पासे न होवाथी मारुं मन स्थिर रहेतुं नथी,  
माटे तमने एक विनंति करुं तुं ते हे स्वामिन् ! तमे अवधारो ॥ यतः ॥ यंत्रमेको द्वयोर्मंत्रं, त्रिजि-  
गीतं चतुःपथं ॥ कृपिं च पंचजिः कुर्या, —स्संग्रामो बहुत्रिजैः ॥ १ ॥ इति ॥ २० ॥ कुमर कहेवा  
लाग्यो के तारुं मन स्थिर थोज करीने सुखे विद्या साधन कर. हुं उत्तरसाधक अका कोण तुजने  
कोज करनार छे ? ॥ यतः ॥ यहुत्साही सदा मर्त्यः, पराजवति यज्जनान् ॥ यदुद्धतं वदेद्वाक्यं,  
तत्सर्वं वित्तजं बलं ॥ १ ॥ विजेतव्या लंका चरणतरणीयो जलनिधिः, विपद्दः पौलस्त्यो रणञ्जुवि  
सहायाश्च कपयः ॥ तथाप्याजौ रामः सकलमवधीद्राक्षसकुलं, क्रियासिद्धिः सत्त्वे वसति महतां  
नोपकरणे ॥ २ ॥ इति ॥ २१ ॥ हवे कुमरनी सहाय अकी तत्क्षण एटले तेज क्षणमां ते विद्या  
तेने सिद्ध थइ. जे माटे उत्तम पुरुष जे कार्य आदरे, तिहां नवे निधि प्रगट थाय ॥ २२ ॥ पढी  
ते विद्याधरे प्रसन्न थइने कुमरने बे औषधिउं आपी. तेमां एक जलतरणी एटले अगाध पाणीमां  
पड़े तोपण बूडे नहीं, अने बीजी ( अवर के० ) बीजा पुरुषथी कोइ शस्त्र लागे नहीं ॥ २३ ॥

कुंवर कहे थे के मारे तो एनो खप नथी, फोकट चार कोण उपाडे ? तोपण तेणे घणी ( मनो-  
दार के० ) आजीजी करीने अदपमात्र थोडुंक कुंवरना ( अंचल के० ) ठेगामां बांध्युं ॥ ३७ ॥

अनुक्रमे कुंवर आवीयो, प्ररुअच नयर मजार रे ॥ हेम खरची स-  
जाइ करी, प्रलांवस्त्र हथियार रे ॥ वा० ॥ १ए ॥ सोवने मढीय ते औषधि,  
वांधी दोय निज बांढि रे ॥ बहुविध कौतुक देखतो, फरे प्ररुअच मांढि  
रे ॥ वा० ॥ २० ॥ खंड बीजो एह रासनो, बीजी ए तस ढाल रे ॥

विनय कहे धर्मथी सुख हुए, जेम राय श्रीपाल रे ॥ वा० ॥ २१ ॥

अर्थ—हवे कुंवर तिहांथी आगल चाढ्यो. ते अनुक्रमे प्ररुअच नगरने विषे आढ्यो. तिहां  
( हेम के० ) सुवर्ण वेच्छुं, तेमांथी पोतानी खरचीनी सजाइ सर्व करी सुंदर वस्त्र तथा हथियारो  
वेचातां लीधां ॥ १ए ॥ तथा सोनानुं तावित करावी तेमां तेबन्ने औषधिर्न मढीने पोतानी ( बांढि  
के० ) जुजाए बांधीने देवकुमरनी परेस्वेहाए घणा प्रकारनां कौतुक देखतो यको प्ररुअच नगरमां  
फरे ॥ २० ॥ ए श्रीपालना रासनो बीजो खंरु तेनी ए बीजी ढाल पूर्ण थइ. श्रीविनयविजय  
उपाध्यायजी कहे थे के धर्मना प्रजावथी जीवने सुख थाय. जेम श्रीपाल राजाने सुख थ्युं तेम  
जाणी लेबुं ॥ यतः ॥ ग्रामो नास्ति कुतः सीमा, ग्रार्थो नास्ति कुतः सुतः ॥ प्रज्ञा नास्ति कुतो  
विद्या, धर्मो नास्ति कुतः सुखम् ॥ १ ॥ इति ॥ २३ ॥

॥ दोहा ॥

कोसंबी नयरी वसे, धवल शेठ धनवंत ॥

लोक अनर्गल धन प्राणी, नाम कुबेर कहंत ॥ २ ॥

अर्थ—हवे अन्य अधिकार कहे थे. एवा अवसरने विषे कोसंबी नगरीनो वसनारो महा धन-



वंत एवो धवल नामे एक शेठ ठे, तेनी पासे अनर्गल डव्य ठे, माटे लोक तेने इंद्रनो चंमारी कुबेर एवे नामे करी प्रसिरूपणे ( कहत के० ) कहे ठे ॥ ३ ॥

शकट उंट गामां जरी, करियाणां बहु जोडी ॥ ते जरुअचे आवीयो, लाज लहे लख कोडि ॥ २ ॥ वस्तु सकल वेची तिणे, अवर वस्तु बहु लीध ॥ जलवट प्रवहण पूरवा, सवल सजाइ कीध ॥ ३ ॥ एक जुंग वाहण कीयुं, कुआ थंज जिहां सठ ॥ कुआ थंज सोले सहित, अवर जुंग अडसठ ॥ ४ ॥ वडसफरी वाहण वणां, वेडा वेगड जोण ॥ शिद्ध खुरप आवर्त्त इम, भेद गणे तस कोण ॥ ५ ॥

अर्थ-ते शेठ ( शकट के० ) मोटां गामां, उंटनी पोठो अने गामां तालकां जरी तेमां ( बहु के० ) घणी जातिनां करियाणां ( जोमी के० ) लावीने जरुअच बंदरमां आव्यो ठे. तिहां लावेली वस्तुले सर्वे वेचीने तेमां लाखो कोमोनो लाज लेतो ह्यो ॥ २ ॥ एम ते शेठे सर्वे वस्तुले वेचीने फरी वीजी बहु प्रकारनी वस्तुले लीधी. वली पण धन पामवाना लोभे करी परछीपे जवा माटे जलमार्गे प्रवहण पूरवा माटे ( सवल के० ) मोटी वहाणो वनाववानी सामग्री कीधी ॥ ३ ॥ तेणे एक जुंग जातिनुं मोटुं वहाण तैयार कीयुं, जेना साठ कुआ थंजा ठे, तथा सोल सोल कुआ थंजाए करी सहित एवां ( अवर के० ) वीजां जुंग जातिनां अमसठ वहाण कराव्यां ॥ ४ ॥ वली ( वडसफरी के० ) मोटी सफरना करनारां एवां घणां एटले एकसो वहाण कराव्यां, तथा ( वेगड के० ) वेगमी जातिनां ( वेमा के० ) वहाण एकसो आठ कराव्यां, तथा झोणमुख जातिनां चोराशी वहाण कराव्यां, तथा शिद्ध जातिनां चोपन वहाण कराव्यां, तथा खुरप जातिनां खुरपाने आकारे होय तेवां पांजीश वहाण कराव्यां ठे, तथा आवर्त्त जातिनां जे चमरीमां पडे

તોપણ નાંચે નહીં પણ પચાસ વહાણો કરાવ્યાં છે, એમ અનેક જાતિનાં વહાણ કરાવ્યાં છે. તેના નેદ કોણ ગળી શકે ? અર્થાત્ તે વહાણોનું વર્ણન કરી શકાય નહીં ॥ ૫ ॥

ટાળી પરે પ્રવહણ પાંચસે, પૂંચ્યાં વસ્તુ વિશેષ ॥ બંદર માંહે આણીયાં, પામી નૃપઆદેશ ॥ ૬ ॥ માલિમ પટ પુસ્તક જુએ, સુલાણી સુલાણ ॥ ધૂં અધિકારી ધૂં તણી, દોરી ઝરે નિસાણ ॥ ૭ ॥ કરે કિશાણી સાચવણ, નાહુદા લે ન્યાહ ॥ વાયુ પરચે પંજરી, નેજામા નિજ દાહ ॥ ૮ ॥ ચરી મસાગતિ ચારુઆ, સજ્જ કરે સઠ દોર ॥ હલક હલેસાં હાલવે, બહુ બેઠા બિહુ કોર ॥ ૯ ॥ પંચવર્ણ ધ્વજ વાવટા, શિર કરે ચામર ભત્ર ॥ વાહણ સવિ શણ-

ગારીયાં, માંહે વિવિધ વાજિત્ર ॥ ૧૦ ॥

અર્થ-એ રીતે શ્રીપાલના ચરિત્રમાં એકંદર પાંચસે વહાણનો મેલ કહ્યો છે, તે વિશેષ વસ્તુ કરી ( પૂંચ્યાં કેળ ) જણાવ્યાં. પઠી રાજાનો આદેશ પામીને વહાણોને બંદરમાં લાવ્યા ॥ ૬ ॥ વલી તે વહાણને વિષે જે માલિમ લોક છે તે પાંજરીએ બેઠા પટ તથા પુસ્તક જુવે છે, વલી સુલાણી લોક સુલાણને સંજ્ઞાલે છે, ધૂં તારો જોવાના અધિકારી તે ધૂં તારાનીજ ચામર રાખે છે, તથા નિશાની પુરુષો છે તે નિશાન તપાસે છે, એટલે વહાણના મુખ આગલ દોરી બાંધી જુમ્દા નાહીને નિશાની ઝરે છે, તે ધરતીની માટીની શુદ્ધિ તપાસવા સારુ તથા પાણી તારું છે કે ઝંડું છે તેનો યાગ પામવા માટે પાણીનો સુમાર કાઢી રહ્યા છે ॥ ૭ ॥ કરાણીનું માલની સાચવણ કરે છે, તથા જે નાહુદા લોક છે તે સહ પ્રમુખ અનેક કામના ન્યાય લીએ છે, વલી પાંજરીનું વાયુની પરીક્ષા કરે છે, અને ( નેજામા કેળ ) પોરાયત્ત જે છે તે ( નિજ દાહ કેળ ) પોતાને યોગ્ય કામ કરી રહ્યા છે ॥ ૮ ॥ વલી ( ચરી મસાગતિ કેળ ) ચરેચરી મહેનતના કરનારા ઇવા ચારુઆ લોક

જે છે તે સદ તથા દોરમાને સજ્જા કરે છે, અને (હલક કેળ) હલકારા લોક જે છે તે હલેસાં હલાવતા થકા (બહુ કેળ) ઘણા જનો (વિહુંકોર કેળ) વેહુ વાજુએ કૌતુકે વેગા છે ॥૯॥ વલી વહાણના શિર ઉપર પંચરંગી ધ્વજાઈ અને વાવટાઈ ઝમી રહ્યા છે, ત્યાં કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે કે જાણીએ વહાણોનાં મસ્તક ચામર ઠેરે કરી વિરાજિત થયાં હોય નહીં ! એવાં યકાં તે વહાણ શોન્ને છે. એવી રીતે સર્વે વહાણ શણગાર્યાં. વલી તે વહાણ માંહે વિવિધ પ્રકારનાં વાજિત્ર વાગી રહ્યાં છે ॥ ૨૦ ॥

સાત ખૂંડ વાહણ તણી, નિવિઢ નાલિની પંતિ ॥ વયરીનાં વાહણ તણી, કરે  
 યોચરી યંતિ ॥ ૨૧ ॥ સુખટ સનૂરા સહસ દશ, વમા વમા જૂંઘાર ॥ વેગા  
 ચિહું દિશિ મોરચે, હાથ વિવિધ હથિયાર ॥ ૨૨ ॥ ઇંધણ જલ સંચલ  
 ગ્રહી, વહુ વ્યાપારી લોક ॥ સોહે વેગા ગોંચેડે, નૂર દીયે ધન રોક ॥ ૨૩ ॥  
 હવે નાંગર ઝપાડવા, વડા જુંગની જામ ॥ નાલ ધટ્ટકી નાલ સવિ,  
 હુડ ધડોધડ તામ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—હવે વહાણમાં સાત ઝૂમિ છે, તિહાં પંકેકી ઝૂમિએ વગેવર સરગે સરગી (નિવિઢ કેળ)  
 ઘટ એવી (નાલિની કેળ) તોપો પટલે નાલોની (પંતિ કેળ) દારો મૂંકલી છે. તે કેવી છે ?  
 તો કે (વયરીનાં કેળ) શત્રુનાં વહાણ પટલે ચોરીયાનાં વહાણ તેમનાં મનની (યંતિ કેળ)  
 હોંશ તેને યોચરી કરી નાલે છે ॥ ૨૧ ॥ વલી તે વહાણોમાં (સનૂરા કેળ) નૂરે પટલે તેજે કરી  
 સહિત એવા દશ હજાર સુખટ છે, તે સર્વ મોટા મોટા જૂંઘાર પુદ્ધો છે, તે સહુ વહાણોની  
 ચાર દિશાએ મોરચાઈ ઉપર હાથમાં વિવિધ પ્રકારનાં હથિયારો લઈ તેણે કરી યોગતા થકા વેગા  
 છે ॥ ૨૨ ॥ તેમજ (ઇંધણ કેળ) લાકમાં પટલે સરપણ, (જલ કેળ) પાણી અને (સંચલ કેળ)

नानुं लइने घणा व्यापारी लोक ते वहाणोना गोलने विपे बेठा थका ( सोहे के० ) शोन्ने ठे, ते सरे नूरतुं धन धवल शेठने रोकडुं चूकवी आपे ठे ॥ १३ ॥ हवे वहाणनां नांगर उपासवाने थारें ( जाम के० ) जे वारे मोटा जुंग नाले वहाणनी ( नाल के० ) तोप ( धड्की के० ) बूटी, ते वारे सर्वे वहाणोनी तोपो बूटी, तेथी तिहां नालोनो समकाले धमोधरु शब्द थयो ॥ १४ ॥

सवि वाहणना नांगरी, करे खराखर जोर ॥ पण नांगर हाले नहीं, सबल मच्च्यो तव सोर ॥ १५ ॥ धवल शेठ जांखो थयो, चिंता चित्त न माय ॥ शीकोतर पूवण गयो, हवे किम करवुं माय ॥ १६ ॥ शीकोतर कहे शेठ सुण, वाहण थंभ्यां देवि ॥ ठोडे बन्नीश लक्षणा, पुरुष तणो बलि लेवि ॥ १७ ॥

अर्थ—तिहां सर्वे वहाणोना नांगरी, जे नांगरना उपासुनारा पुरुषो, ते नांगरो उपासुवा माटे खरेखरुं जोर करे ठे, परंतु नांगरो लगार मात्र पण हालतां नथी, तेथी तिहां ( सबल के० ) घणो मोटो सोर बकोर मची रह्यो ॥ १५ ॥ ते जोइ धवल शेठ जांखो थयो, तेना चित्त मांहे चिंता समाती नथी एवी अगणित चिंता उपनी. ते वारे शीकोतर माताने पूववा गयो के हे माताजी ! हवे मारे केम करवुं ? ॥ १६ ॥ ते वारे शीकोतर माताना पूजारा दाव जोइने कहेवा लाग्या के हे शेठ ! तुं सांजल, आ तारां वहाण कोइ देवताए थंभ्यां ठे, ते उयारे बन्नीश लक्षणा पुरुषनुं बलिदान लेशे, त्वारे तारां वहाणने बूटां करशे ॥ १७ ॥

॥ हाल ब्नीजी ॥ श्रेणिक मन अचरिज थयो, हुंवरुजाणी राजा रे ॥ ए देखी ॥

धवल शेठ लेइ भेटणुं, आव्यो नरपति पाय रे ॥

कहे एक नर मुजने दीयो, जेम बलिबाकुल आय रे ॥ धवल ० ॥ १ ॥

अर्थ—ते सांजली धवल शेठ अमूढ्य भेटणुं लइने जरुअचना राजा पासे आवी कहेवा लाग्यो

के मुजने एवो एक बत्रीश लक्ष्णो पुरुष आपो के जेम तेनो बलि बाकुल देवीनी आगल आय,  
एटले देवीने हुं बलि बाकुल आपुं ॥ १ ॥

राय कहे नर ते दीयो, सगो नहीं जस कोय रे ॥ बलि करजो ग्रही तेहने,  
जे परदेशी होय रे ॥ धवल ० ॥ २ ॥ सेवक चिहुं दिशि शेरना, फरे  
नयरमां जोता रे ॥ कुंवर देखी शेरने, वात कहे समहोता रे ॥ धवल ०  
॥ ३ ॥ दीठो बत्रीश लक्ष्णो, पुरुष एक परदेशी रे ॥ कहो तो जाली आणीए,  
शुद्धि न को तस लेशी रे ॥ धवल ० ॥ ४ ॥ धवल कहे आपो इहां, म करो  
घडीय बिलंब रे ॥ बलि देहने चालीए, वहार नहीं तस बुंव रे ॥ धवल ० ॥ ५ ॥  
सुन्नट सहस दश सामटा, आवे कुंवरनी पासे रे ॥ अत्रिमानि उदत्तपणे,  
कहुआं कथन प्रकाशे रे ॥ धवल ० ॥ ६ ॥

अर्थ—ते सांजली राजाए कहुं के हे शेर ! जेनो कोइ सगो संबंधी मारा नगरमां न होय  
तथा बली जे परदेशी होय ते पुरुष में तमने (दीयो के०) दीयो, माटे तेने (ग्रही के०) पकम्मीने  
तेनुं बलिदान करजो ॥ २ ॥ एवी राजानी आझा पामीने धवल शेरना सेवक जरुअच नगरमां चारे  
दिशाए तेवा माणसने जोता फरेठे. एटलामां श्रीपाल कुमरने देखीने सेवक पुरुष (समहोता के०) हरे  
पामता अका आवीने शेर प्रत्ये वात कहेता हवा ॥ ३ ॥ के हे शेर ! असे एक बत्रीश लक्ष्णो परदेशी  
पुरुष दीठो ठे, तेनी शुद्धि लेनार कोइ पण नथी, माटे तमे कहो तो तेने पकम्मी लावीए ॥ ४ ॥ एहुं  
सांजली धवल शेर सेवकोने कहेवा लाग्यो के जाउ, तेने अहीं पकम्मी लावो. ए काममां एक  
घम्मीनो पण बिलंब म करो, केमके आपणे ते पुरुषनुं बलिदान आपीने तुरत इहांथी चालीए. तेनी  
( वहार के० ) वहार करनार एटले संजाल लेनार पण कोइ नथी, तथा बुंव पण कोइ सांजलनार

નથી ॥ ૧૧ ॥ एवो शेठनो हुकम अवाथी दश हजार सुन्नटो सामटा मलीने कुंवरनी पासे आवाधा-  
 ने अनिमाने करी ( उरुतपणे के० ) उद्धंगपणे कटक वचन कुंवर आगल प्रकाशवा लाग्या ॥ ६ ॥

उठ आव्युं तुज आजखुं, धवल धिंग तुज रूठो रे ॥ बलि करशे तुजने  
 हणी, म कर मान मन जूगो रे ॥ धवल ० ॥ ૭ ॥ बलि नवि आये सिंहनो,  
 मूरख द्वेये विमासो रे ॥ धवल पशुनो बलि थशे, वचने कांइ विरांसो रे ॥  
 धवल ० ॥ ૮ ॥ वचन सुणी तस वांकडां, शेठने सुन्नट सुणावे रे ॥ शेठ  
 विनवी रायने, बहोलुं कटक अणावे रे ॥ धवल ० ॥ ૯ ॥ एकलडो दोय  
 सैन्यशुं, जव अतुली बल जूके रे ॥ चहुटा वच्चे धूखल मच्चो, कायर  
 हियडां ध्रूजे रे ॥ धवल ० ॥ ૧૦ ॥

अर्थ—के अरे ! उठ, हवे तारुं आयुष्व आવી पहुँच्युं ठे, केमके अमारो स्वामी जे धवल  
 धिंग ते तारा उपर रूख्यो ठे, माटे तुजने हणीने बलिदान करशे. ए वातમાં જૂઠું માનવાપણું તું  
 તારા મનમાં કાંઈ પણ મ કરજે. એમ મ કહેજે કે મને કહ્યું નહીં. અમે દ્વત્રી જાણી તુજને  
 કહ્યું છે ॥ ૭ ॥ તે વચન સાંઝલી કુંવર કહેવા લાગ્યો કે અરે મૂર્ખાંડ ! તમારા હૈયામાં કાંઈ  
 વિમાસણ કરો કે કેસરી સિંહનું કોઈ ટેકાણે બલિદાન અતુંજ નથી, પણ તમે જે તમારો સ્વામી  
 ધવલ કહો છો તે પશુ જાતિ છે, માટે તેનું બલિદાન થશે. એમાં કાંઈ સંદેહ આણશો નહીં. ફોકટ  
 વચને કરીને કાં (વિરાંસો કે०) બિગાડો છો ? ॥ ૮ ॥ એવાં કુંવરનાં વાંકાં વચન સાંઝલીને તે સર્વ વચન  
 સુન્નટોએ જશ શેઠને સંઝલાવ્યાં, તે વારે શેઠે વલી રાજાને વિનંતિ કરીને રાજાનું ( બહોલું કે० )  
 ઘણું મોટું કટક ( અણાવે કે० ) અણાવ્યું એટલે મંગાવ્યું ॥ ૯ ॥ હવે અતુલ બલનો ધરનારો  
 એવો કુંવર એકલોજ જે વારે બેહુ સૈન્યની સાથે જૂજવા લાગ્યો, તે વારે તિહાં ચૌટાની વચમાં

ધૂંલ ધીંગાણું મચી રહ્યું. તે સમયે કાયર પુરુષોનાં હૈમાં તો ઘર ઘર ધૂંલ લાગ્યાં ॥ ૧૦ ॥  
 કુંત તીર તરવારના, જે જે ઘાલે ઘાય રે ॥ કુંવર અંગે લાગે નહીં, ઔપ-  
 ધિને મહિમાય રે ॥ ધવલ ૦ ॥ ૨૧ ॥ કુંવર તાકી જેહને, મારે લાઠી લોઢે  
 રે ॥ લહવહતા લાંબા થઈ, તે પુહવીએ પોઢે રે ॥ ધવલ ૦ ॥ ૨૨ ॥ પ્રેસા પરે  
 રહ્યેતમાં, ચિહું દિશિ ધિંગરુ ધાય રે ॥ જૂઠ્યા જોઈ વેલા જિસ્યા, શિંગે  
 વિલગા જાય રે ॥ ધવલ ૦ ॥ ૨૩ ॥ મસ્તક ફૂટાં કેહનાં, પહ્યા કેહના દાંત  
 રે ॥ કેહ મુલે લોહી વમે, પડી સુન્નટની પાંત રે ॥ ધવલ ૦ ॥ ૨૪ ॥ કેહ  
 પેગા હાટમાં, કેહ પોલમાં પેગા રે ॥ કેહ દાંતે તરણાં દઈ, ગલિયા  
 ઝડને વેગા રે ॥ ધવલ ૦ ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—હવે તે સુન્નટો તિહાં ( કુંત કે ૦ ) જાલાં, તીર કામગાં અંને તરવારના જે જે ઘાલે ( ઘાલે  
 કે ૦ ) નાલે છે, તે સર્વ ઔપધિના મહિમા થકી કુંવરને અંગે લાગતા નથી ॥ ૨૧ ॥ હવે કુંવર  
 જે પુરુષને તાકીને લાઠી અને લોઢે કરી મારે, તે વારે તે ( લહવહતા કે ૦ ) લગથડતા લગતા  
 લવતા લાંબા થઈને વિષે પોહી જાય ॥ ૨૨ ॥ જેમ ( પ્રેસા કે ૦ ) પામલે ક્ષેત્રમાં લહે, તે  
 વારે ચારે દિશાએ દોઝાદોરુ કરે, તેથી ઠવર પ્રમુલના વેલા તેના શિંગમાં વલગતા જાય, તેમ  
 આ રણક્ષેત્રમાં પણ પામની પરે ચારે દિશાએ ( ધિંગરુ કે ૦ ) જોરાવર ચોઢા ( ધાય કે ૦ ) દોઢે  
 છે. તે વેલા સરલા હલકા ચોઢાને જુડી નાલે છે, એટલે ઠવરના વેલા જેમ પામના શિંગમાં  
 વલગતા જાય, તેમ હાં જોરાવર ચોઢાની આગલ હલકા ચોઢાના હવાલ થાય છે ॥ ૨૩ ॥ ત્યાં  
 કેટલાક સુન્નટોનાં મસ્તક ફૂટ્યાં, કેટલાકના દાંત પડી ગયા, કોઈના મુલ થકી લોહી વમવા  
 લાગ્યું. એ રીતે સુન્નટોની ( પાંત કે ૦ ) હાર પડતી હતી ॥ ૨૪ ॥ કેટલાક સુન્નટ નાસીને હાટમાં

पैसी गया, कोइएक पोलमां पेठा, केटलाएक दांते ( तरणां के० ) तृण प्रमुख देखने बूझ्या,  
केटलाएक गलिया बलदनी पेरे अइने बेसी रखा ॥ १५ ॥

केइ कहे कायर अमे, केइ कहे अमे रांक रे ॥ केइ कहे मारो रखे, नथी  
अमारो वांक रे ॥ धवल० ॥ १६ ॥ केइ कहे पेटारधी, अशरण अमे अनाथ  
रे ॥ मुखे दीये दश अंगुली, दे वली आडा हाथ रे ॥ धवल० ॥ १७ ॥  
धवल शेर ते देखतां, आवी लाग्यो पाय रे ॥ देवसरूपी दीसो तुमे, करो  
अमने सुपसाय रे ॥ धवल० ॥ १८ ॥ महिमानिधि महोटा तुमे, तुम बल  
शक्ति अगाध रे ॥ अविनय कीध अजाणते, ते खमजो अपराध रे ॥  
धवल० ॥ १९ ॥ अवधारो अम विनति, करो एक उपगार रे ॥ थंज्यां  
प्रवहण तारवो, जतारो दुःख पार रे ॥ धवल० ॥ २० ॥

अर्थ—केइक सुन्नट कहेवा लाग्या के हे स्वामिन् ! अमे कायर ठीए, केइक कहे ठे के अमे  
रांक ठीए, केइक कहे ठे के रखे अमने मारता, अमारो कांइ वांक नथी ॥ १६ ॥ केइक कहे ठे  
के अमे पेटार्थी ठीए, अमने कोइनुं शरण नथी, अमे अनाथ ठीए. केइके तो मुखे दश आंग-  
लीउ दीधी, वली केइके आमा हाथ दीधा ॥ १७ ॥ धवल शेर ते कुल देखतो थको आवीने  
कुमरने पगे लाग्यो, अने कहेवा लाग्यो के हे स्वामिन् ! तमे तो कोइ देवस्वरूपी देखाव ठो, माटे  
अमने रुनो पसाय करो ॥ १८ ॥ हे महाराज ! तमे तो मोटा महिमाना ( निधि के० ) जंगार  
ठो, तमारुं बल अने शक्ति तेनो पार आवे नहीं एवी अगाध ठे, माटे हे स्वामिन् ! में जे अजा-  
णतां थका तमारो अविनय कीधो ते मारो अपराध तमे खमजो ॥ १९ ॥ अमारी विनति



अवधारीने एक उपकार करो, जे अमारां वहाण श्रंज्यां पड्यां ठे तेने तारी आपो. ए दुःखरूप समुद्रथी अमने पार उतारो ॥ ३० ॥

कुंअर कहे ए कामनुं, शुं देशो मुज गाहुं रे ॥ शेर कहे लख सौनैया,  
खतुं काढो गाहुं रे ॥ धवल ० ॥ २२ ॥ सिधचक्र चित्तमां धरी, नव पद  
जाप न चूके रे ॥ वरु वाहण उपर चढी, सिंहनाद ते मूके रे ॥ धवल ०  
॥ २२ ॥ जे देवी दुश्मन हती, छष्ट गइ ते दूर रे ॥ वहाण तस्यां कारज  
सख्यां, वाजे मंगल तूर रे ॥ धवल ० ॥ २३ ॥ बीजे खंडे ढाल ए, बीजी चित्तमां  
धरजो रे ॥ विनय कहे वाहण परे, प्रवियण प्रवजल तरजो रे ॥ धवल ० ॥ २४ ॥

अर्थ—एवां शेरनां वचन सांजलीने कुंवर कहेवा लाग्यो के ए काम तमारुं अमे करी आपीए  
तो तेनुं अमने शुं गाहुं आपशो ? ते वारे शेर कहेवा लाग्यो आपीश. तमे मारुं गाहुं  
खतुं ठे ते बहार काढी आपो ॥ यतः ॥ सुजनो न याति विकृतिं, परहितनिरतो विनाशकालेऽपि ॥  
वेदेऽपि चंदनतरुः, सुरजयति मुखं कुठारस्य ॥ १ ॥ इति ॥ २१ ॥ एवो उराव करी सिद्धचक्रने  
पोताना चित्तमां धारण करी नव पदनो जाप चूकतो नथी, एवो श्रीपाल ते मोटा बहाण उपर  
चढीने सिंहनादने ( मूके के ० ) करतो हवो ॥ यतः ॥ कुशोऽपि सिंहो न समो गजेंद्रः, सत्त्वं प्रधानं  
न च मांसराशिः ॥ अनेकवृन्दानि वने गजानां, सिंहस्य नादेन मदं त्यजंति ॥ १ ॥ इति ॥ २२ ॥  
तेणे करीने जे देवी दुश्मन हती ते छष्ट दूर जती रही, ते वारे वहाण तस्यां, तेथी सर्वनां कार्य  
सख्यां. ते वखत मांगलिकनां वाजां वाग्यां ॥ २३ ॥ ए बीजा खंरुने विपे बीजी ढाल चित्तमां धरजो.  
श्रीविनयविजय उपाध्यायजी कहे ठे के हे नव्यो ! वहाणनी परे तमे पण संसारमुद्रने तरजो ॥ २४ ॥

ते देखी चिंते धवल, चढ्युं चिंतामणि दाथ ॥ वडो वखत जो मुज हुवे,  
तो ए आवे साथ ॥ २ ॥ एक लाख दीनार तस, देइ लाग्यो पाय ॥ कर जोडीने  
विनवे, बात सुणो एक प्राय ॥ ३ ॥ वरस प्रत्ये एकेकने, सहस दीउं  
दीनार ॥ सेवा सारे सहस दश, जोध जला जूंगार ॥ ४ ॥ तुमने मुह माग्युं दीउं,  
आवो अमारी साथ ॥ ए अवधारो विनति, अमने करो सनाथ ॥ ५ ॥ कुंवर  
कहे हुं एकलो, लेउं सर्वनुं मोल ॥ ए सर्वेनुं एकलो, कारज करुं अमोल  
॥ ६ ॥ ते धननुं लेखुं करी, शेठ कहे कर जोड ॥ अमे वणिकजन  
एकने, किम देवाये कीड ॥ ६ ॥

अर्थ—हवे एवो बनाव बनेलो देखीने धवल शेठ पोताना मनमां चिंतववा लाग्यो के मारे  
हाथे चिंतामणि रत्न चढ्युं ठे, माटे जो मारो वमो वखत होय एटले मोटुं जाग्य होय तो आ  
पुरुष मारी साथे आवे ॥ २ ॥ एम चिंतवी एक लाख ( दीनार के ) सोनामोहोर तेने आपी  
पगे लागीने विनंति करवा लाग्यो के हे जाइ ! तमे एक मारी बात सांजलो ॥ ३ ॥ हुं एकेका  
सुजटने एकेक वर्षे एकेक हजार सोनामोहोरो आपुं हुं, एवा दश हजार सेवक ठे, ते मारी  
सेवा ( सारे के ) करे ठे, ते सर्व सेवको जला योझा जूंगार पुरुषो ठे ॥ ४ ॥ पण तमोने मुखे  
मागो ते हुं आपुं, अने तमे मारी साथे आवो, एटली विनंति अवधारीने अमने ( सनाथ  
के ) नाथ सहित करो ॥ ५ ॥ एवां शेठनां वचन सांजलीने श्रीपाल कुंवर कहेवा लाग्या के हुं  
एकलो आ सर्व दश हजार सेवकोना पगारनी जेटली रकम थाय तेटली लउं, अने ए सर्व दश  
हजार मलीने जे काम करे ठे ते सर्वनुं काम पण हुं एकलो अडोलपणे करुं ॥ ६ ॥

एबुं श्रीपालनुं बोलबुं सांजली ते दश हजार सेवकने जे पगार अपाय ठे तेना धननुं लेखुं करीने धवल शेर बे हाथ जोकी कहेता हवा के हे महाराज ! अमे वणिकजन एटले वाणीया लोक ठीए, माटे अमाराथी एकज जणने क्रोर सोनैया केम आपी शकाय ? ॥ ६ ॥

कुंवर कहे सेवक थइ, दाम न जाबुं हाथ ॥ पण देशांतर देखवा, हुं  
आबुं तुम साथ ॥ ७ ॥ जाबुं लेइ वहाणमां, द्यो मुज बेसण ताम ॥

मास प्रते दीनार शत, जाबुं परठयं ताम ॥ ८ ॥

अर्थ—ते सांजली कुंवर कहेवा लाग्यो के हे शेरजी ! हुं पण सेवक थइने तमारो ( दाम के० ) पैसो हाथमां जाबुं नहीं, परंतु देशांतर देखवानी मने इहा ठे माटे ते जोवाने अर्थ हुं तमारी साथे आबुं हुं ॥ ७ ॥ ते माटे तमे मारी पासेथी जाबुं लइने मने वहाणमां बेसवानी जग्या आपो. पढी शेठे मास प्रत्ये सो सो सोनामोहोर जांफु लेवानुं परठयं एटले ठराव कख्यो ॥ ८ ॥

॥ ढाल चोथी ॥ राग मढहार ॥ जीहो जाण्युं अवधि प्रयुंजीने ॥ ए देशी ॥

जीहो कुंवर बेठो गोंखडे, जीहो मढोटा वाहण मांहि ॥ जीहो चिहुं  
दिशि जलधि तरंगनां, जीहो जेवे कौतुक त्यांहि ॥ सुगुण नर, पेखो  
पुण्य प्रजाव ॥ जीहो पुण्ये मनवांछित मले, जीहो दूर टले छःख दाव ॥  
सुगुण नर, पेखो ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल कुंवर मोटा वहाणना गोंखने विषे बेठो थको चारे दिशाए ( जलधि के० ) समुद्र तेना कल्लोल उठले ठे ते संबंधी कौतुकने तिहां जोतो हवो, माटे हे सुगुण पुरुषो ! तमे पुण्यनो प्रजाव तो जुं ! के जेने पुण्य सखायी होय तेने सर्व मनोवांछित मली आवे ठे, अने वली ते प्राणीना दुःखना दाव सर्व दूर टली जाय ठे, एबुं पुण्यनुं माहात्म्य ठे ॥ १ ॥

જીહો સહ દંકાચ્યા સામટા, જીહો પૂચ્યા ઘણ પવણેણ ॥ જીહો વન  
 વેગે વાહણ વહે, જીહો જોયણ જાયે યવણેણ ॥ સુ ॥ ૧ ॥ જીહો જલ-  
 હસ્તી પર્વત જિસ્ચા, જીહો જલમાં કરે હલ્લોલ ॥ જીહો માંહોમાંહે જૂઝતા,  
 જીહો ઝગાલે કલ્લોલ ॥ સુ ॥ ૩ ॥ જીહો મગરમત્સ્ય મહોટા ફિરે,  
 જીહો સુસુમાર કેહ કોહિ ॥ જીહો નક્ર ચક્ર દીસે ઘણા, જીહો કરતા  
 દોહાદોમી ॥ સુ ॥ ૪ ॥ જીહો ઇમ જાતાં કહે પંજરી, જીહો આજ  
 પવન અનુકૂલ ॥ જીહો જલ ઇંધણ જો જોઈએ, જીહો આઠ્યું વઘવર-  
 કૂલ ॥ સુ ॥ ૫ ॥

અર્થ-હવે સમકાલે તે સર્વે વહાણોના સહ સાથેજ હંકાચ્યા. તે સહ ઘણા પવને કરી પૂરાણા.  
 તેના યોગથી ( વન વેગે કેળ ) મોટી હતાવલથી સર્વ વહાણો સમુદ્રમાં ( વહે કેળ ) ચાલવા  
 લાગ્યાં. તે કેવાં ચાલે છે ? તો કે એક ક્ષણમાત્રમાં એક યોજનપંથને અતિક્રમી જાય છે, એવાં  
 ચાલે છે ॥ યતઃ ॥ અલ હપની જલમાં વસી, જલના જીવ ન યાય ॥ જીવહુ કારણ બાપની,  
 ક્ષણ આવે ક્ષણ જાય ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ ૨ ॥ તિહાં સમુદ્રમાં જલહસ્તીહું જે મોટા પર્વત સરચા  
 જલચર જીવો છે તે પાણીમાં હલ્લોલ કરી રહ્યા છે, વલી તે માંહોમાંહે જૂઝતાં થકા પાણીના  
 કલ્લોલ પ્રત્યે ઊંચા ઊઠાલે છે ॥ ૩ ॥ તેમજ મોટા મોટા મગરમત્સ્ય ફરી રહ્યા છે, વલી સુસુમાર  
 જાતિના મત્સ્ય તે કુતરાથી કાંઈક મોટા થાય છે, તેવા મત્સ્ય પણ કોઈ કોઈ ગમે વિચરી રહ્યા  
 છે, તથા નક્ર જાતિના, ચક્ર જાતિના જે જલચર જીવો છે તે પણ સમુદ્રમાં ઘણી દોઝાદોઝ કરી  
 રહ્યા છે ॥ ૪ ॥ એમ જતાં થકા વાયરાનો પરીક્ષક જે પંજરી છે તે કહેવા લાગ્યો કે આજ પવન

અનુકૂલ છે, સાંસતો છે, માટે જો મીઠું જલ તથા ઇંધણ જે લાકમાં પ્રમુલ વસ્તુ તેનો જો લપ  
હોય તો બબ્બરકોટ નજીક આવ્યું છે ॥ ૫ ॥

જીહો તસ બંદર માંહિ ઉતરી, જીહો જલ ઇંધણ લીએ લોક ॥ જીહો  
ધવલ શેઠ કાંઠે રહ્યા, જીહો સાથે સુન્નટના ઓક ॥ સુ ॥ ૬ ॥ જીહો  
કોલાહલ તે સાંનલ્લી, જીહો આવ્યા અતિ સપરાણ ॥ જીહો દાણી બબ્બર  
રાયના, જીહો માંગે બંદર દાણ ॥ સુ ॥ ૭ ॥ જીહો શેઠ સુન્નટને ગારવે,  
જીહો દાણ ન દીએ અબૂઝ ॥ જીહો તવ તિહાં લાગ્યું તેહને, જીહો માંહો-  
માંહે જૂઝ ॥ સુ ॥ ૮ ॥ જીહો શેઠ તણે સુન્નટે હણ્યા, જીહો દાણી  
નાઠા રે જાય ॥ જીહો સૈન્ય સબલ તવ સજ કરી, જીહો આવ્યો  
બબ્બર રાય ॥ સુ ॥ ૯ ॥

અર્થ-પઠી બબ્બરકોટના બંદર માંહે ઉતરીને સહુ લોકો પાણી તથા સરપણ લેવા લાગ્યા, અને  
જેની સાથે સેવાના કરનારા સુન્નટોના (ઓક કેળ) સમૂહ છે એવા ધવલ શેઠ પણ ગિઠાનાં નાલ્લી  
કાંઠે આવી રહ્યા ॥ ૬ ॥ તિહાં બંદર માંહે ઘણા લોક ઉતર્યા, તેનો મોટો કોલાહલ શબ્દ અડ  
રહ્યો, તે સાંનલ્લીને બબ્બર રાજાના દાણી પુરુષો જે હતા તે (અતિ સપરાણ કેળ) અત્યંત ઉતા-  
વલા આવીને બંદરનું દાણ માગવા લાગ્યા ॥ ૭ ॥ પરંતુ (અબૂઝ કેળ) મૂર્ખ એવો જે શેઠ, તેણે  
પોતાના સુન્નટોના ગર્વે કરી એટલે મારા આટલા સીપાઇ છે તે તો આ દાણી લોકોને દાણ શા  
વાસ્તે આપું ? એવા અહંકારથી તે અબૂઝ એટલે મૂર્ખ શેઠે દાણ લીધું નહીં, તેથી તિહાં દાણી  
અને શેઠના સેવકોને માંહોમાંહે યુદ્ધ થવા લાગ્યું ॥ ૮ ॥ તિહાં શેઠના સુન્નટોએ દાણી લોકોને માર  
માર્યો, તેને લીધે તે દાણી બંદ નાસી ગયા, અને પોતાના મહાકાલ નામે રાજાને જાણ કરતા હતા.

ते सांनली बल्ले करी सहित एवुं सैन्य तैयार करी बब्बर देशनो राजा पोते तिहां चढी आब्यो ॥ ए ॥

जीहो राजतेज न शक्या सही, जीहो दीधी सुजटे रे पूंठ ॥ जीहो मार  
पडी तव नासतां, जीहो बाण जरी जरी मूठ ॥ सु० ॥ २० ॥ जीहो  
बांध्यो जाली जीवतो, जीहो रुंख सरिसो शेठ ॥ जीहो बांह बेहु उंची  
करी, जीहो मस्तक कीधुं देठ ॥ सु० ॥ २१ ॥ जीहो रखवाला मूकी तिहां,  
जीहो वलीयो बब्बर राय ॥ जीहो तव बोलावे शेठने, जीहो कुंवर करीय  
पसाय ॥ सु० ॥ २२ ॥ जीहो सुजट सेवे तुम किहां गया, जीहो बांध्या  
बांह मरोम ॥ जीहो एवहुं छःख न देखता, जीहो जो देता मुज कोम  
॥ सु० ॥ २३ ॥ जीहो शेठ कहे तुमे कां दीयो, जीहो दाधा उपर दूण ॥  
जीहो पड्या पढी पाटु किसी, जीहो हणे मुअाने कूण ॥ सु० ॥ २४ ॥

अर्थ—ते वारे राजतेज ते वाणीयाना सुजटो सहन करी शक्या नहीं, तेथी शेठना सुजटोए  
पूंठ दीधी, ते जोइने राजाना सुजटोए बाणोनी मुठीड जरी जरीने मारवा मांकी. ते जे वारे  
सारी घेठे मार पड्यो, ते वारे शेठना सुजट नासी गया ॥ २० ॥ सुजटो सर्व नासी गया पढी  
एकला धवल शेठने जीवतो जालीने रुंख सरिसो एटले जेम वृद्ध रुगे नहीं तेम बेहु बाहु उंचा  
करीने मस्तक नीबुं करी मरकीने टाट बांध्यो ॥ २१ ॥ तेनी पासे रखवाला मूकीने जे वारे बब्ब-  
रनो राजा पावो बड्यो, ते वारे कुंवर आबी पसाय करीने शेठने बोलावे ठे ॥ २२ ॥ के अरे रे  
शेठजी ! तमारा सुजट सर्वे किहां जता रखा जे तमे बाहु मरकीने बांध्या पड्यो ठो ? परंतु जो  
मुजने क्रोड सोनामहोरो दीधी हते तो आज एटलुं छःख तमे देखत नहीं ॥ २३ ॥ ते सांनली

शेठ कहेवा लाग्या के हे कुंवर ! तमे बड्या उपर वली लूण कां लगाडो ठो ? पम्नी गया पठी  
( पाटु के० ) दात ते वली शी मारवी ? तथा मुवेवाने वली कोण मारे ? ॥ १४ ॥

जीहो कहे कुंवर वैरी ग्रह्युं, जीहो जो वाहुं ए वित्त ॥ जीहो तो मुजने  
देशो किशुं, जीहो जाखो थिर करी चित्त ॥ सु० ॥ १५ ॥ जीहो शेठ कहे  
सुण साहिबा, जीहो ए मुज कारज साध ॥ जीहो वहेची वाहण पांचसें,  
जीहो लेजो आधो आध ॥ सु० ॥ १६ ॥ जीहो बोलबंध साखी तणो,  
जीहो कुंवर पाम्नी तंत ॥ जीहो धनुष तीर तरकस ग्रही, जीहो चाल्यो  
तेज अनंत ॥ सु० ॥ १७ ॥ जीहो जइ बब्वर बोलावीयो, जीहो  
बल पावो वरु वीर ॥ जीहो शस्त्र सेन जुजबल तणो, जीहो नाद उतारुं  
नीर ॥ सु० ॥ १८ ॥

अर्थ-ते सांजली कुंवर कहेवा लाग्यो के हे शेठ ! जो आ तमारा वैरीए ( ग्रह्युं के० ) ग्रहण  
कछुं जे ड्रव्य एटले जे तमारुं ड्रव्य एना कवजामां आवी गथुं ठे ते ( वित्त के० ) ड्रव्य  
जो हुं पाहुं वाली आपुं तो तमे मुजने थुं आपशो ? ते तमे तमारुं चित्त स्थिर राखीने ( जाखो  
के० ) बोखो ॥ १५ ॥ ते सांजली शेठ कहेवा लाग्या के हे साहेब ! तमे सांजलो के जो ए मारुं  
कार्य तमे साधी आपो तो मारां जे पांचसें बहाण ठे ते अरुधो अरुध तमे वहेजी लेजो. जग-  
तमां कहेवत ठे के सारा जाता देखीए, तो आधा लीजे बांट ॥ इति ॥ १६ ॥ पठी ते वातनां  
कुंवरे ( बोलबंध के० ) खतपत्र लखीने वचमां साक्षीनो ( तंत के० ) ताली पाम्नीने पोते धनुष्य  
तथा तीरनो ( तरकस के० ) जाथो साथे लइने अत्यंत तेजवंत थको महाकाल राजानी पठवाडे  
चाड्यो ॥ १७ ॥ जइने बब्वर राजाने बोलाव्यो के हे मोटा वीर पुरुष ! तुं पावो बल, एटले

ફરીને મારા સામો આવ. હું તારાં જે શસ્ત્ર તથા સૈન્ય અને હુજાર્દનું વલ, તેનો ( નાદ કેળ ) જે અદંકાર ઠે તેનું ( નીર કેળ ) પાણી તેને ઉતારું ॥ ૧૯ ॥

જીહો તુજ સરિखો જે પ્રાહુણો, જીહો પહોતો અમ ઘર આય ॥ જીહો  
સુલહલી મુજ હાથની, જીહો ચાલ્યા વિણ કિમ જાય ॥ સુ૦ ॥ ૨૯ ॥  
જીહો મહાકાલ જૂં ફરી, જીહો દીઠો એક જુવાન ॥ જીહો જાઝાની  
પરે જૂંતો, જીહો લક્ષણ રૂપ નિધાન ॥ સુ૦ ॥ ૩૦ ॥ જીહો તું સુંદર  
સોહામણો, જીહો દીસે યૌવનવેષ ॥ જીહો વિણ ચુટે મરવા પ્રાણી, જીહો  
કાંઈ કરે ઉદ્દેશ ॥ સુ૦ ॥ ૩૧ ॥ જીહો કહે કુંવર સંગ્રામમાં, જીહો વચન  
કિશ્યો વ્યાપાર ॥ જીહો જોધે જોધ મલ્યા જિહાં, જીહો તિહાં શસ્ત્રે  
વ્યવહાર ॥ સુ૦ ॥ ૩૨ ॥

અર્થ—વલી હે વીર પુરુષ ! તારા સરखો પ્રાહુણો પુરુષ જે અમારે ઘેર આવી પહોંચ્યો તે મારા  
હાથની સુલહલી ચાલ્યા વિના પાઠો કેમ જાય ? ॥ ૨૯ ॥ એવાં વચન સાંજલી મહાકાલ રાજા  
પાઠો ફરી જુએ છે તો તેણે લક્ષણ તથા રૂપના નિધાન સરિखો અને ( જાઝા કેળ ) ઘણા પુરુ-  
ષોની પરે જૂંતો એવો એક જુવાન પુરુષ દીઠો ॥ ૩૦ ॥ તેને જોડને મહાકાલ રાજા કહેવા લાગ્યો  
કે તું તો ઘણો સુંદર, સોહામણો ઠો, અને સંપૂર્ણ નવયૌવન વેષે દેખાય છે, તેમ ઠતાં તારું આયુષ્ય  
સુધ્યા વિના ફોકટ મરવાનો ઉદ્દેશ શામાટે કરે છે ? ॥ ૩૧ ॥ એવાં રાજાનાં વચન સાંજલી કુંવર  
કહેવા લાગ્યો કે સંગ્રામને વિષે વચનનો વ્યાપાર શો કરવો ? જિહાં ચોડ્યાએ ચોડ્યા મલે તિહાં  
તો શસ્ત્રનોજ વ્યાપાર હોય ॥ ૩૨ ॥



जीहो महाकाल कोप्यो तिसे, जीहो हलकारे निज सेन ॥ जीहो मूके  
 शस्त्र छडोऊडे, जीहो राता रोषरसेन ॥ सु० ॥ २३ ॥ जीहो बूढा तीखा  
 तीरना, जीहो गोदाना केइ लाख ॥ जीहो पण अंगे कुंवर तण, जीहो  
 लागे नहीं सराख ॥ सु० ॥ २४ ॥ जीहो आकर्षी जे जे दिशे, जीहो  
 कुंवर मूके बाण ॥ जीहो समकाले दश वीशना, जीहो तिहां ठंडावे प्राण  
 ॥ सु० ॥ २५ ॥ जीहो सैन्य सकल महाकालनुं, जीहो जागी गयुं दहवट्ट ॥  
 जीहो नृप एकाकी कुंवरे, जीहो बांध्यो बंध निघट्ट ॥ सु० ॥ २६ ॥ जीहो  
 बांधीने निज साथमां, जीहो पासे आय्यो जाम ॥ जीहो बंधन ठोड्यां  
 शेठनां, जीहो रदक नाठा ताम ॥ सु० ॥ २७ ॥

अर्थ—एवां कुंवरनां वचन सांजली महाकाल राजाए ( तिसे के० ) तेनी साथे कोप्यो अको  
 पोतानी सेनाने हलकारे कख्यो. ते वारे ते सुजटो पण ( रोष के० ) क्रोधना ( रसेन के० ) रसे  
 करीने ( राता के० ) तपायमान थया थका कुंवरनी उपर ऊमोऊम शस्त्र नाखवा लाग्या ॥ २३ ॥  
 तिहां ( तीखा के० ) तीक्ष्ण एटले आकरा एवा तीरना समूह तथा केइक लाखो गमे गोदाना  
 मेहुला कुंवरनी उपर ( बूढा के० ) वरसवा लाग्या, पण कुंवरने अंगे एक ( सराख के० ) फांस  
 जेटलुं पण लागे नहीं ॥ २४ ॥ अने कुंवर तो जे जे दिशाए आकर्षीने एटले ताकी करीने अथवा  
 खेंचीने बाण मूके ठे ते ते दिशाए तिहां समकाले दश वीश सुजटोना प्राण ठंमावे ठे ॥ २५ ॥  
 एम करतां महाकाल राजानुं सर्व सैन्य ( दहवट्ट के० ) दशे दिशानी वाटे जागी गयुं. पठी  
 महाकाल राजा एकलो रह्यो, तेने श्रीपाल कुंवरे ( निघट्ट के० ) आकरां बंधने करी बांध्यो ॥ २६ ॥  
 ते बांधीने ( जाम के० ) जे वारे पोताना सथवारानी पासे आय्यो अने धवल शेठनां बंधन कुंवरे

ઢોડી નાશ્યાં, ( તામ કેળ ) તે વારે રક્તક પુરુષો જે શેઠની પાસે ડત્તા હતા તે પળ નાસી ગયા ॥ ૩૭ ॥

જીહો સ્વમ્ન લેઈ મહાકાલને, જીહો મારણ ધાયો રે શેઠ ॥ જીહો કહે  
કુંવર વેસી રહો, જીહો બલ દીતું તુમ ઠેઠ ॥ સુળ ॥ ૩૮ ॥ જીહો બંધન  
વઘ્વર રાયનાં, જીહો ઢોડાવે તેણી વાર ॥ જીહો ઋષણ વસ્ત્ર પહેરામણી,  
જીહો કરે ઘણો સત્કાર ॥ સુળ ॥ ૩૯ ॥ જીહો સુન્નટ જિકે નાઠા  
હતા, જીહો તે આવ્યા સહુ કોય ॥ જીહો ઝાંજે તસ આજીવિકા, જીહો  
શેઠ કોપ કરી સોય ॥ સુળ ॥ ૩૦ ॥

અર્થ—તે વારે શેઠ ઘણી ડતાવલથી તરવાર હાથમાં લઈને મહાકાલ રાજાને મારવા માટે ( ધાયો  
કેળ ) ઢોડ્યો. તેને શ્રીપાલ કુંવરે કહ્યું કે હાં હાં શેઠજી ! તમે વેસી રહો, કેમકે તમારું બલ  
તો અમે ઠેઠથી દીતું ઢે. વલી ંક તો જે પોતાને ઘેર ચાલી આવ્યો હોય, બીજો આપણે શરણે  
આવ્યો હોય, ત્રીજો બાંધ્યો થકો પડ્યો હોય, ચોથો જે રોગથી પીના પામતો હોય, પાંચમો જે  
નાસી જતો હોય, ઢઠો જે બુઢો હોય ંટલે વુઢુ હોય, અને સાતમો જે બાલક હોય, ં સાતે  
જળ જો પળ આપણા શત્રુ હોય તોપણ તેને મારવા નહીં, ંવો ન્યાય ઢે ॥ ૩૮ ॥ પઢી શ્રીપાલ  
કુંવરે જે વઘ્વરના રાજાને બંધને બાંધ્યા હતા, તે પળ તેજ વલતે ઢોડાવ્યા, ંટલે પોતાને હાથેજ  
બંધન ઢોડ્યાં, અને પોતાના ઝાગમાં આવેલાં અઢીસેં વહાણમાંથી ઘણાં આઝૂષણ વસ્ત્ર મગાવી  
પહેરામણી કરીને રાજાનો ઘણો આદર સત્કાર કહ્યો ॥ ૩૯ ॥ હવે શેઠના સુન્નટો જે કોઈ પ્રથમ  
વઘ્વર રાજાના સુન્નટોથી લીક પામીને નાસી ગયા હતા તે પળ સહુ કોઈ પાઠા ફરી આવ્યા,  
( સોય કેળ ) તેના ડપરે શેઠે કોપ કરીને તેમની આજીવિકા ઝાંગી નાશી, પગાર આપવાનો  
બંધ કહ્યો, પોતાની ચાકરીમાંથી ઢૂર કહ્યા ॥ ૩૦ ॥

હાટ સજ્યાં હીરાગલે, ઘર ઘર તોરણ માલ ॥ ચહુટે ચહુટે ચોકમાં, નાટક  
ગીત રસાલ ॥ ૭ ॥ ફૂલ બિભાયાં ફૂટરાં, પંથ કરી ઠંટકાવ ॥ ગજ તુરંગ  
શણગારીયા, સોવન રૂપે સાવ ॥ ૮ ॥

અર્થ-રાજાએ પણ નગરીનાં હાટ સર્વ હીરાગલ એટલે રેશમી વસ્ત્રે કરી ( સજ્યાં કેળ ) શણ-  
ગાસ્ત્રાં, ઘર ઘરને વિષે તોરણ માલાબંધાં, ચૌટા ચૌટાના ચોકમાં વિવિધ પ્રકારનાં નાટક  
કરાવ્યાં, ( રસાલ કેળ ) રસે કરી સહિત એવાં ઘણાં સુંદર ગીતો ગવરાવ્યાં ॥ ૭ ॥ રાજમાર્ગમાં  
તાજાં ફૂટરાં ફૂલ બિભાવ્યાં, પંથ જે માર્ગે તેમાં પાણીનો ઠંટકાવ કરાવ્યો, તથા સાંભેયું કરવાને  
ઘણા હાથી અને ઘોઘાડને ( સાવ કેળ ) માત્ર એક સોના તથા રૂપાના સાજે કરીને શણગાસ્ત્રા ॥ ૮ ॥

॥ ઢાલ પાંચમી ॥ રાગ સિંધૂતો ॥ ચિત્રોત્તમ રાજા રે ॥ એ દેશી ॥

વિનતિ અવધારે રે, પુર માંહે પધારે રે, મહોત વધારે વઘર રાયનું રે ॥  
કુંવર વરુનાગી રે, દેહી સોનાગી રે, જોવા રહ લાગી પગ પગ લોકને  
રે ॥ ૧ ॥ ઘર તેહી આવ્યા રે, સાજન સન ખાવ્યા રે, સોવન મંડાવ્યાં  
આસણ વેસણાં રે ॥ મીઠાઈ મેવા રે, પકવાન કલેવા રે, ઝગતિ કરે  
સેવા વઘર વહુ પરે રે ॥ ૨ ॥

અર્થ-હવે વઘરકોટના મહાકાલ રાજાનું મહત્ત્વ વધારવા માટે તેની વિનંતિ અવધારીને તે પુર માંહે  
પધાર્યા. તે કુંવર કેવા છે ? તો કે ( વરુનાગી કેળ ) મોટા ખાગ્યના થળી છે. તેને સૌખ્યાગ્યવંત  
દેહીને લોકોને પગલે પગલે જોવાની ( રહ કેળ ) હોંશ એટલે ઝલકંઠા લાગી ॥ ૧ ॥ એવી રીતે મોટા  
હસ્ત સહિત મહાકાલ રાજા પોતાને ઘેર કુંવરને તેહી આવ્યા, તે સર્વ સજ્જનના મનમાં ( ખાવ્યા  
કેળ ) ગમ્યા. પછી કુંવરને વેસવાને માટે સોનાનાં આસન મંડાવ્યાં, તેની ઉપર વેસાફીને જમવા

કે હે મહારાજ ! મારા ઉપર મહેરવાની કરીને નગરમાં આવી તમારા પગે કરી મારા મંદિરને ( પાવન કેળ ) પવિત્ર કરો તો અમે પણ તમારી કાંઈક જાક્તિ કરીએ, અમે જે પૂર્વલા જવમાં પુણ્ય કસ્યાં હતાં તે અમારાં પુણ્ય આજ પ્રગટ થયાં, ઇટલે ઉદય આઠ્યાં કે જેના યોગથી તમારાં દર્શન થયાં, એમ અમે માનીએ ઢીએ ॥ ૨ ॥

તુમ સરિલા સુપુરુષ તાણાં, અમ દરશન હલંત્ર ॥ જિમ મરુધરનાં લોકને,  
સુરતરુ કુસુમ સુરંત્ર ॥ ૩ ॥ વોલાવા વિણ એકલો, ચાલી ન શકે દીન ॥ ધવલ  
શેઠ તવ વિનવે, ઇણી પરે અઈ આધીન ॥ ૪ ॥ પ્રત્તુ તુમને વંઢે સહુ, દેહી પુણ્ય-  
પહૂર ॥ પણ વિલંબ આયે ઘણો, રતનદ્વીપ ઠે દૂર ॥ ૫ ॥ કુંવર કહે નરરાયનું,  
દાલિણ કિમ ઠંડાય ॥ તિણે નયરી જોવા જાણી, કુંવર કીયો પસાય ॥ ૬ ॥

અર્થ—કેમકે તમારા જેવા સુપુરુષનાં દર્શન મલવાં તે અમારા જેવા જાગ્યહીન જનોને ઘણાં હુર્લંત્ર છે. જેમ મરુધર જે મારવાડ દેશ, તેના રહેવાસી લોકોને સુરતરુ જે કલપવૃક્ષ, તેનાં ( કુસુમ કેળ ) ફૂલનો સુરંત્ર જે સુગંધ, તે પામવો હુર્લંત્ર હોય છે. એ દૃષ્ટાંતે જાણી લેવું ॥ ૩ ॥ એવું બબ્બરના રાજાનું વચન સાંજલીને જે વારે શ્રીપાલ કુંવરે તે વાત માન્ય કરી ( તવ કેળ ) તે વારે ધવલ શેઠ ( આધીન કેળ ) કુંવરને વશ થઈને આવી રીતની વિનંતિ કરે છે કે જેમ ( દીન કેળ ) રાંક પુરુષ હોય તે વોલાવા વિના એકલો માર્ગમાં ચાલી શકે નહીં, તેમ તમારા આઠ્યા વિના અમારાથી પણ અમારે ઘેર જવાય નહીં ॥ ૪ ॥ માટે હે પ્રત્તુ ! તમારાં પુણ્યનો પહૂર ઇટલે સમૂહ અર્થાત્ ઘણું પુણ્ય દેહીને સહુ કોઈ તમને વંઢે છે, પણ હવે આપણને રત્નદ્વીપે જવું છે, તે ઇહાંથી ઘણો દૂર છે, માટે તેમાં વિલંબ ઘણો થાય છે ॥ ૫ ॥ તે સાંજલી કુંવર બોલ્યા કે હે શેઠજી ! રાજાનું દાક્ષિણ્યવચન કેવી રીતે ઠાંઢું જાય ? તે માટે નગરી જોવાનો કુંવરે પસાય કર્યો ॥ ૬ ॥

હાટ સજ્યાં હીરાગલે, ઘર ઘર તોરણ માલ ॥ ચહુટે ચહુટે ચોકમાં, નાટક  
ગીત રસાલ ॥ ૭ ॥ ફૂલ બિભાયાં ફૂટરાં, પંથ કરી ઠંટકાવ ॥ ગજ તુરંગ  
શાણગારીયા, સોવન રૂપે સાવ ॥ ૮ ॥

અર્થ-રાજાએ પણ નગરીનાં હાટ સર્વ હીરાગલ એટલે રેશમી વસ્ત્રે કરી ( સજ્યાં કેળ ) શણ-  
ગાસ્ત્રાં, ઘર ઘરને વિષે તોરણ માલાલે વાંધી, ચૌટા ચૌટાના ચોકમાં વિવિધ પ્રકારનાં નાટક  
કરાવ્યાં, ( રસાલ કેળ ) રસે કરી સહિત એવાં ઘણાં સુંદર ગીતો ગવરાવ્યાં ॥ ૭ ॥ રાજમાર્ગમાં  
તાજાં ફૂટરાં ફૂલ બિભાવ્યાં, પંથ જે માર્ગ તેમાં પાણીનો ઠંટકાવ કરાવ્યો, તથા સાંભિયું કરવાને  
ઘણા હાથી અને ઘોડાને ( સાવ કેળ ) માત્ર એક સોના તથા રૂપાના સાજે કરીને શણગાસ્ત્રા ॥ ૮ ॥

॥ હાલ પાંચમી ॥ રાગ સિંધુનો ॥ ચિત્રોત્તમ રાજા રે ॥ ૯ દેશી ॥

વિનતિ અવધારે રે, પુર માંહે પધારે રે, મહોત વધારે બઘર રાયનું રે ॥  
કુંવર વરુજાગી રે, દેહી સોજાગી રે, જોવા રહ લાગી પગ પગ લોકને  
રે ॥ ૧ ॥ ઘર તેહી આવ્યા રે, સાજન મન જાવ્યા રે, સોવન મંડાવ્યા  
આસણ વેસણાં રે ॥ મીઠાઈ મેવા રે, પકવાન કલેવા રે, ઝગતિ કરે  
સેવા બઘર વહુ પરે રે ॥ ૨ ॥

અર્થ-હવે બઘરકોટના મહાકાલ રાજાનું મહત્ત્વ વધારવા માટે તેની વિનંતિ અવધારીને તે પુર માંહે  
પધાસ્ત્રા. તે કુંવર કેવા છે ? તો કે ( વરુજાગી કેળ ) મોટા જાગ્યના ધણી છે. તેને સૌજાગ્યવંત  
દેહીને લોકોને પગલે પગલે જોવાની ( રહ કેળ ) હોંશ એટલે ઉત્કંઠા લાગી ॥ ૧ ॥ એવી રીતે મોટા  
હસસ સહિત મહાકાલ રાજા પોતાને ઘેર કુંવરને તેમની આવ્યા, તે સર્વ સજ્જનના મનમાં ( જાવ્યા  
કેળ ) ગમ્યા. પછી કુંવરને વેસવાને માટે સોનાનાં આસન મંડાવ્યાં, તેની ઉપર વેસાફીને જસવા

माटे मीनाड, मेवा तथा पक्वान्ने ( कलेवा के० ) केलवतो भोजन कराववानी सासग्री करतो हवो-  
 पम ( बहु परे के० ) धणे प्रकारे वडवरकोटनो राजा श्रीपाल कुंवरनी भक्ति सेवा करतो हवो ॥ २ ॥  
 भोजन घृत गोद रे, उपर तंबोल रे, केसर रंगरोदन करे वली लांटाणां  
 रे ॥ सवि साजन साखे रे, सुखे मधुरं जाखे रे, अंतर नवि राखे कांइ  
 प्रेममां रे ॥ ३ ॥ दीए कन्यादान रे, देइ बहु मान रे, परणी अम वान  
 वधारो वंशनो रे ॥ तव कुंवर जाखे रे, कुल जाण्या पाखे रे, किम चित्तनी  
 साखे दीजे दीकरी रे ॥ ४ ॥ कहे नृप अवतंस रे, बनो नहीं हंस रे,  
 जाण्यो तुम उत्तम वंश गुणे करी रे ॥ जाणे सहु कोइ रे, जे  
 नजरे जोइ रे, हीरो नवि होइ विण वेरागरे रे ॥ ५ ॥

अर्थ—हवे घृत गोदनां भोजन करावी उपर ( तंबोल के० ) पाननां बीजां आपी, पढी केसरना  
 रंगरोदने करी लांटाणां कल्यां, तिहां सर्व साजननी साखे करी मुखशी मधुरं एटले मीठी वाणी  
 जाखतो थको राजा पोताना प्रेममां कांइ पण अंतर न राखतां ॥ ३ ॥ बहु मान आपीने कन्या-  
 दान देतो हवो, अने कहेतो हवो के आ कन्या परणीने आमारा वंशनुं ( वान के० ) तेज वधारो-  
 ते सांजली कुंवर जाखता हवा के हे स्वामिन् ! हुं परदेशी हुं, माटे मारुं कुल, शील जाण्या  
 विना मात्र चित्तनी साखे करीनेज पोतानी दीकरी केम दीजीए ? एटले आपीए ? जे कार्य  
 करीए ते विचारीने करीए तो रुहुं देखाय ॥ यतः ॥ कुलं च शीलं च सनाथता च, विद्या च  
 वित्तं च वपुर्वयश्च ॥ वरे गुणाः सप्त विलोकनीया,—स्ततः परं जाग्यवशा हि कन्या ॥ १ ॥ मूर्ख-  
 निर्धनदूरस्थ,—बहुभार्याशिवार्थिनां ॥ त्रिगुणाधिकवर्षाणां, चापि देया न कन्यका ॥ २ ॥ कार्येषु  
 मंत्री गृहकर्मदासी, स्नेहेषु माता दमया धरित्री ॥ धर्मेषु धुर्या रमणेषु रंजा, स्वराग्यहं लक्ष्मण !

जानकीगुणान् ॥ ३ ॥ इति स्त्रीगुणाः ॥ ४ ॥ ते सांचली राजा कहेवा लाग्यो के ( अवतंस के० )  
 सर्व पक्षीउमां मुकुट समान एवुं जे हंस पक्षी ठे ते ठानुं रहेज नहीं, तेम तमारां वंश, कुल,  
 शील, ए सर्व तमारा उत्तम गुणे करीनेज अमे जाणी लीधां. अथवा तमारो उत्तम वंश तमारा  
 गुणे करीने जाणी लीधो, केमके जेणे नजरे जोयो होय ते तो जाणेज ठे के ( विण वेरागरे के० )  
 खाण विना हीरो होयज नहीं, माटे आमारी प्रार्थना तमे सफल करो ॥ ५ ॥

महोत्सव मंडावे रे, साजन सहु आवे रे, धवल गवरावे मंगल नरवरू  
 रे ॥ रूपे जिसी मेना रे, गुणपार न जेना रे, मदनसेना परणावी इणी  
 परे रे ॥ ६ ॥ मणि माणिक कोडी रे, मुगताफल जोडी रे, नरपति कर  
 जोडी दीए दायजो रे ॥ परे परे पहिरावे रे, मणि नूषण जावे रे, पार न  
 आवे जस गुण बोलतां रे ॥ ७ ॥ नाटक नव दीधां रे, तिहां पात्र प्रसिद्धां  
 रे, जाणे ए लीधां मोले सरगथी रे ॥ बहु दासी दास रे, सेवक सुवि-  
 लास रे, दीधां उद्धासे सेवा कारणे रे ॥ ८ ॥

अर्थ—एस कही राजाए महोत्सव मंगायो. तिहां सहुए सज्जन आव्यां, राजाए धवल मंगल  
 गीत गवराव्यां, अने रूपे करी मेना अप्सरा सरखी, जेना गुणनो पार नथी एवी मदन-  
 सेना नामे पोतानी पुत्रीने ए रीते श्रीपाल साथे परणावी ॥ ६ ॥ मणि, रत्न तथा कोनी गमे  
 माणिक, तेनी साथे मुगताफल जे मोती, तेने ( जोनी के० ) मेलावीने नरपति जे राजा, ते हाथ-  
 मेलाप मूकती वखते हाथ जोनीने दायजामां देतो हवो. बली जेना गुण बोलतां थका पार आवे  
 नहीं एवां अनेक जातिनां मणिरत्नमय आभूषण ते जावे करीने ( परे परे के० ) वारंवार दाय-  
 जामां पहिरावे ठे ॥ ७ ॥ बली नव पैडां नाटकनां दायजामां आप्यां. ते पैदां केवां ठे ? तो के ( तिहां

કે०) તેમાં ( પાત્ર કે० ) ગણિકા પ્રસિદ્ધપણે છે, एवां તે જાણીએ ए स्वर्ग लोकमांश्रीज ( મોલે કે० ) નાણાં આપીને વેચાતાં લીધાં હોય નહીં ? एवां છે, તેમજ ( બહુ કે० ) ઘણાં દાસી દાસ પ્રમુખ સેવક લોક પણ ( સુવિલાસ કે० ) ત્રલા વિલાસ સહિત મહાકાલ રાજાए सेवा કરવાને અર્થે આપ્યાં ॥ ૭ ॥

રસત્તર દિન કેતા રે, તિહાં રહે સુખ વેતા રે, દાન યાચકને દેતા બહુ પરે રે ॥ અમને વોલાવો રે, હવે વાર ન લાવો રે, કહે કુંવર જાવો અમ દેશાં-તરે રે ॥ ૯ ॥ નૃપ મન હુઃખ આણે રે, કેમ રાણું પરાણે રે, ઘર ઇમ જાણે ન વસે પ્રાહુણે રે ॥ પુત્રી જે જાડ રે, તે નેટ પરાડ રે, કરે સજાડ હવે વોલાવવા રે ॥ ૧૦ ॥ એક જુંગ અલંત્ર રે, જે દેહી અચંત્ર રે, ચોસઠ કુચ્રા અંત્રે સુંદર સોહતું રે ॥ કારીગરે ઘડીયા રે, મણિ માણિક જડીયા રે, અંત્ર તે અડીયા જડ ગયણાંગણે રે ॥ ૧૧ ॥

અર્થ-એમ કેટલાએક દિવસ ( રસત્તર કે० ) આનંદત્તર સુખને યોગવતા થકા યાચક જનને ઘણા પ્રકારે દાન દેતાં થકા તિહાં શ્રીપાલ કુંવર રહ્યા. પઠી કુંવર કહેવા લાગ્યા કે અમને દેશાં-તરે જવું છે, માટે વોલાવવાને હવે વાર લગામો નહીં ॥ ૯ ॥ एवां કુંવરનાં વચન સાંજડ્યાથી રાજાए પોતાના મનમાં ઘણું હુઃખ આણું, અને વિચાણું જે હવે હું અને પરાણે કેમ રાણું ? રાજાए એમ જાણું જે પ્રાહુણે કાંઈ ઘર વસે નહીં. વહી પુત્રી જે જાડ છે તે તો ( નેટ કે० ) નિશ્ચે પારકીજ થાય, एवો વિચાર કરીને હવે વોલાવવાની સજાડ કરવા તત્પર થયો ॥ ચોપ્રાડ ॥ આશ બાશ ને ઝીંત જાજરી, બેટી ધન યોજન બાજરી ॥ ઊર ત્રેહ ને છીનો નેહ, વહેલો દેવ દેલાવે તેહ ॥ ૧ ॥ દોહા ॥ બાશજ કેરો આફરો, દાસી કેરો નેહ ॥ ધાબલ કેરું પહેરણું, ધબકી દિલાવે તેહ ॥ ૨ ॥



॥ इति ॥ १० ॥ हवे जेने देखतां थका अचंबो आय एवું एक अलંन एटले अद्वितीय जुंगी  
 वहाण अथवा जुंग जातिनुं वहाण, ते सुंदर चोसठ कुआ थंने करी शोजतुं ठे, ते थंनने कारी-  
 गर लोकोए घड्या ठे, अने मणि तथा माणके करी जड्या ठे, एवा कुआ थंन ठे ते जइने ( गय-  
 णांगण के० ) आकाशने विषे अड्या ठे एटला उंचा देखाय ठे ॥ ११ ॥

सोवन चित्राम रे, चित्रित अनिराम रे, देखीए ठाम ठाम तिहां गोंखमा  
 रे ॥ धज महोटा ऊलके रे, मणि तोरण चलके रे, चंचल ढलके चामर  
 चिहुं दिशे रे ॥ १२ ॥ अंइ सातमीए रे, तिहां चढी विशमीए रे, बेसीने  
 रमीए सोवन सोगठे रे ॥ बहु ठंदे वाजे रे, वाजां घणां वाजे रे, बाहण  
 गाजे रहुं समुद्रमां रे ॥ १३ ॥ पूरे ते रतने रे, राजा बहु जतने रे,  
 सासरवासो मन महोटे करे रे ॥ बोलावी बेटी रे, हियडा जरि जेटी रे,  
 शीख गुण पेटी दीधी बहु परे रे ॥ १४ ॥

अर्थ-वली ते वहाणमां सोनाना चित्रामणे चित्रित करेला अनिराम एटले मनोहर एवा  
 गोंखडा ते तिहां ठाम ठामने विषे देखीए एटले देखाय ठे, वली कुआ थंननी उपरे मोटी  
 ध्वजा तथा नेजा ऊलकी रखां ठे, अने मणिउनां तोरण वांधेलां ठे ते चलकाट करी रखां ठे, वली  
 ( चंचल के० ) हावतां एवां चामरो ते चारे दिशाए ढलकी रखां ठे ॥ १२ ॥ वली ते वहाणनी  
 सातमी भूमि जिहां ठे, तिहां चढीने विश्राम पामीए अने तिहां बेसीने सोनाने सोगठे ( रमीए  
 के० ) रमत करीए, एवी रमणिक ठे. एम ते वहाण घणा ( ठंदे के० ) कारणे करी ठाजे ठे,  
 शोजे ठे, वली तेमां घणा प्रकारनां वाजिन्न वाजी रखां ठे, तेना शब्दशी ते वहाण समुद्रमां रहुं  
 थकुं पण गाजी रहुं ठे, गर्जारव करी रहुं ठे ॥ १३ ॥ ते वहाण राजा बहु यत्ने करीने रलोथी

શેઠને આપે છે ॥ ૧૯ ॥ જેમ શ્રીજિનધર્મના પસાય થકી ( નરન્રવ કેળ ) મનુષ્યનો ત્રવ પામી એ, તેમ અનુક્રમે તે વહાણ પણ સર્વ રત્નદ્વીપે આવી એમ કુશલે પહોતાં, તે વારે વહાણોનાં નાંગર પાણીમાં મૂક્યાં, સહ તથા દોર સર્વે સંકેલી લીધા, અને હલવે હલવે સર્વ લોક વહાણમાંથી તિહાં કાંઠે આવી ઉતર્યાં ॥ ૨૦ ॥

બીજે દમ સ્વંમે રે, જુઠું પુણ્ય અપ્રલંબે રે, એકળ પિંદે ઉપાર્જન કરી રે ॥ કુંવર શ્રીપાલ રે, લહ્યા ઝોગ રસાલ રે, પાંચમી ઢાલ દસી વિનયે કહી રે ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—એમ વીજા સ્વંમેને વિષે જુઠું કે જેના પુણ્યમાં કાંઈ સંલંબના થઈ નથી એવા અપ્રલંબ કરીને ( એકળ પિંડે કેળ ) એકલાજ શ્રીપાલ કુંવરે પોતે લક્ષ્મીને ( ઉપાર્જન કરી કેળ ) પેદા કરીને ( રસાલ કેળ ) મહા મનોહર એવા ઝોગ ( લહ્યા કેળ ) પામ્યા. એવી પાંચમી ઢાલ શ્રીવિનયવિજય ઉપાધ્યાયજીએ કહી ॥ ૨૧ ॥

॥ દોહા ॥

દાણ વલાવી વસ્તુનાં, ઝરી અનેક વચાર ॥ વ્યાપારી વ્યાપારના, હૃદયમ કરે અપાર ॥ ૧ ॥ લાલ કિનાયત જરકસી, ચંદરુઆ ચોસાલ ॥ ઝંચા તંબુ તાણીયા, પંચરંગ પટશાલ ॥ ૨ ॥

અર્થ—હવે વહાણ માંહેલી સર્વ વસ્તુ ઝતારી તેનાં દાણ ( વલાવી કેળ ) આપીને અનેક વચારો ઝરી. જે વ્યાપારી છે તે ( અપાર કેળ ) પાર વિનાના અનેક વ્યાપાર સંબંધી હૃદયમ કહ્યા કરે ॥ ૧ ॥ શ્રીપાલે સમુદ્રને કિનારે આવીને પંચરંગી ( પટશાલ કેળ ) રેશમી વસ્ત્ર તેના ઝંચા તંબુ તાણીને બાંધ્યા, તે માંહે ( જરકસી કેળ ) જરીના ભુટાવાલા એવા લાલ કિનાયત એટલે લાલ કિનચાપ તેના ચોસાલ ચંદુઆ બાંધ્યા ॥ ૨ ॥

जुड़ तो खरा ! आ ते शुं थइ गथुं ! में तो फोकट वेठज कीधी, अने आ समुझनो व्यापार तो ( ठेठ के० ) प्रथमथीज ( एहने के० ) ए श्रीपालनेज फलीचूत थयो ठे, अरे ! जे खाली हाथे मारी साथे आव्यो हतो, जेनी पासै एक पैसो पण न हतो, अने मारा सेवक जेवो हतो ते आजै तो ( आथे के० ) लक्ष्मीए करीने संपूर्ण एटले परिपूर्ण थयो ! ॥ १७ ॥

जल इंधण माटे रे, आव्या इण वाटे रे, परण्यो रण साटे जुड़ सुंदरी रे ॥ लखमी मुज आधी रे, इणै मुहियां लाधी रे, दोलत बाधी देखो पलकमां रे ॥ १८ ॥ किम भागुं जाहुं रे, खतपत्र देखाहुं रे, देशे के आगुं अबलुं बोलशे रे ॥ कुंवर ते जाणी रे, मुख मीठी बाणी रे, जाहुं तस आणी आपे दशगणुं रे ॥ १९ ॥ पाम्या अनुकरमे रे, नरनव जिन-धरमे रे, वाहण रयणदीवे खेमे सहु रे ॥ नांगर जल मेढयां रे, सह दोर संकेल्या रे, हलवे हलवे लोक सहु तिहां उतखां रे ॥ २० ॥

अर्थ-जुड़ के मात्र पाणी अने लाकमां लेवा माटे सेजसाज आ वज्रकोटनी वाटे अमे आठ्या, तिहां रणसंग्रामनी साटे आ सुंदरी पण ए परण्यो, बली मारी लक्ष्मी पण अडधो अरुध मुहियां एटले सहेजमां एणै (लाधी के०) पामी. आ रीते जुड़ के एक पल वारमां एने केटली दोलत बधी पमी ? ॥ १८ ॥ अने हवे तो ए जोरावर थयो ठे, माटे मारुं एक महीनानुं जाहुं एनी उपर चढी गथेलुं ठे, ते पण शी रीते मागुं ? मारी पासे कांइ खतपत्र तो नथी, जे एने जइ देखाहुं. शुं जाणीए जाहुं आपशे ? किंवा नहीं आपवा माटे आहुं अबलुं बोलशे तो माराथी शुं थवानुं ठे ? एम चिंतवी श्रीपाल पासे जइने गया महीनानुं जाहुं मागवा लाग्यो, ते वारे कुंवर पण तेना मननी बात जाणीने मुखथी मीठी बाणीए बोलतो थको चडेला जामाथी दशगणुं जाहुं आणीने

રોગને આપે તે ॥ ૧૯ ॥ જેમ શ્રીજિનયર્મના પસાય થકી ( નરજવ કેળ ) મનુષ્યનો જવ પામી એ, તેમ પ્રયત્નક્રમે તે વહાણ પણ સર્વ રત્નદ્વીપે આવી સ્વેમ કુશલે પહોંતાં, તે વારે વહાણોનાં નાંગર પાળીમાં મૂક્યાં, સહ તથા દોર સર્વે સંકેલી લીધા, અને હલવે હલવે સર્વ લોક વહાણમાંથી તિહાં કાંટે આવી ઉતર્યાં ॥ ૨૦ ॥

વીજે દમ સ્વંમે રે, જુડે પુણ્ય અસ્થંડે રે, એકળ પિંદે ઉપાર્જન કરી રે ॥ કુંવર શ્રીપાલ રે, લહ્યા યોગ રસાલ રે, પાંચમી હાલ દસી વિનયે કહી રે ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—એમ વીજા સ્વંમે વિપે જુડે કે જેના પુણ્યમાં કાંઈ સ્થંડના અડ નથી એવા અસ્થંડ કરીને ( એકળ પિંડે કેળ ) એકલાજ શ્રીપાલ કુંવરે પોતે લક્ષ્મીને ( ઉપાર્જન કરી કેળ ) પેદા કરીને ( રસાલ કેળ ) મહા મનોહર એવા યોગ ( લહ્યા કેળ ) પામ્યા. એવી પાંચમી હાલ શ્રીવિનયવિજય ઉપાધ્યાયજીએ કહી ॥ ૨૧ ॥

॥ દોહા ॥

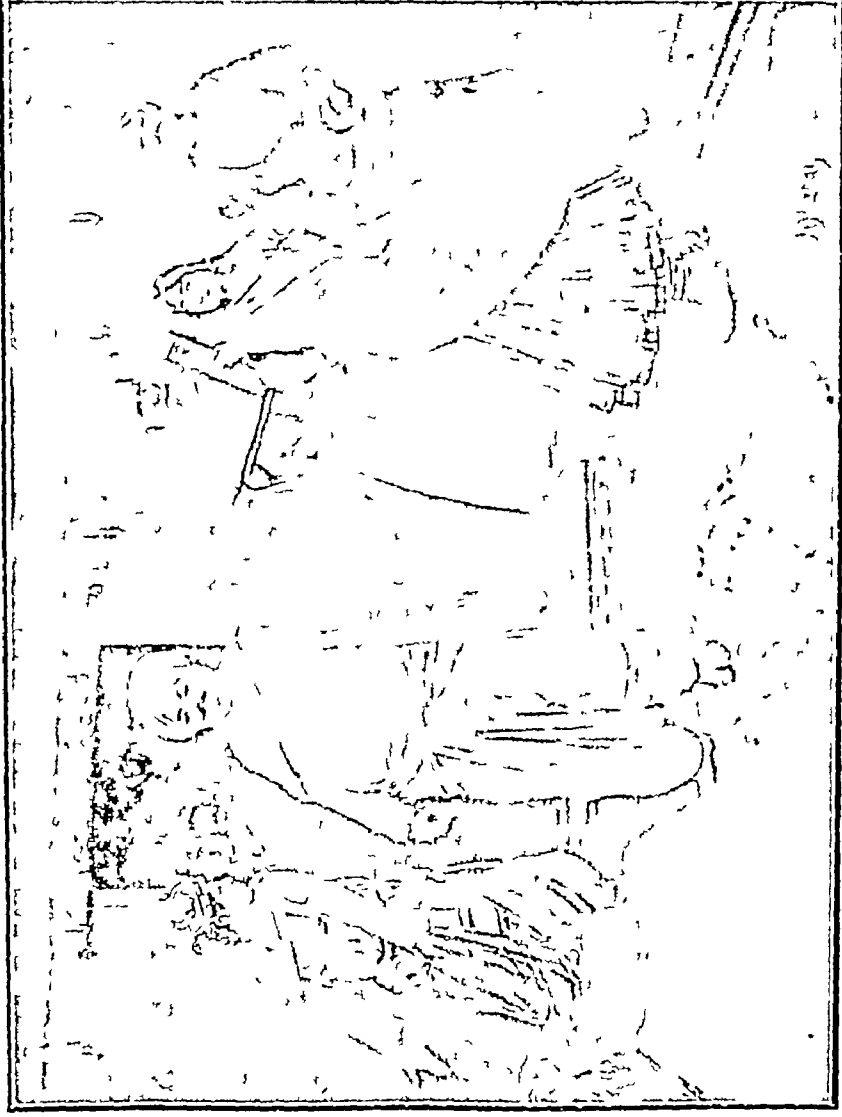
દાણ વલાવી વસ્તુનાં, યરી અનેક વચાર ॥ વ્યાપારી વ્યાપારના, હથમ કરે અપાર ॥ ૧ ॥ લાલ કિનાયત જરકસી, ચંદરુઆ ચોસાલ ॥ હંચા તંબુ તાણીયા, પંચરંગ પટશાલ ॥ ૨ ॥

અર્થ—હવે વહાણ માંહેલી સર્વ વસ્તુને હતારી તેનાં દાણ ( વલાવી કેળ ) આપીને અનેક વચારો યરી. જે વ્યાપારી છે તે ( અપાર કેળ ) પાર વિનાના અનેક વ્યાપાર સંબંધી હથમ કસ્યા કરે ॥ ૧ ॥ શ્રીપાલે સમુદ્રને કિનારે આવીને પંચરંગી ( પટશાલ કેળ ) રેશમી વસ્ત્ર તેના હંચા તંબુ તાણીને બાંધ્યા, તે માંહે ( જરકસી કેળ ) જરીના બુટાવાલા એવા લાલ કિનાયત એટલે લાલ કિનલાપ તેના ચોસાલ ચંડુઆ બાંધ્યા ॥ ૨ ॥

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રકાશક-શ્રાવક भीमसिंह माणेक,  
जन पुस्तक प्रसिद्ध करनार तथा वेचनार, मुंबई

શ્રીપાળ અને ધવળ શેઠ.



શાસ્ત્રી અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૫૭.



ગુજરાતી અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૮૦.



એવામા ધવળ શેઠ આતી કહેવા લાગ્યો કે હે કવર! વસ્તુઓનું મદ્ય આપે બધું આકર છે

વદ્દમી આર્ટ, લાયબ્રેરિયા, મુંબઈ

સોવન પટ મંરુપ તલે, રચણહિંડોલા યાટ ॥ તિહાં વેઠા કુંવર જુવે, રસજર  
 નવરસ નાટ ॥ ૩ ॥ ધવલ શેઠ આવી કહે, વસ્તુ મૂલ્ય વહુ આજ ॥ તે  
 વેચાવો કાં નહીં, પ્રચ્યાં અઢીસેં ઝહાજ ॥ ૪ ॥ કુંવર પત્રણે શેઠને, ઘડો  
 વસ્તુનાં દામ ॥ અવર વસ્તુ વિણજો વલી, કરો અમારું કામ ॥ ૫ ॥  
 કામ પ્રલાવ્યું અમ પ્રલે, દર્બ્યો હુટ કિરાડ ॥ આરત ધ્યાને જિમ  
 પડ્યો, પામી હુધ વિલાડ ॥ ૬ ॥

અર્થ-તે ( પટ કેળ ) વસ્ત્રના મંરુપને તલીચે રલે જન્મત્ર એવી સોનાની હિંમોલાયાટ વાંધી.  
 તિહાં વેસીને શ્રીપાલ કુંવર ( રસજર કેળ ) રસના સમૂહવાલું એવું નવરસમય નાટક થાય છે,  
 તે જુવે છે ॥ ૩ ॥ એવામાં ધવલ શેઠ આવી કહેવા લાગ્યો કે હે કુંવર ! વસ્તુનું મૂલ્ય આજે  
 વહુ આકરું છે, માટે ઘણો લાભ થાય છે, તેથી તમારાં અઢીસેં ઝહાજ પ્રચ્યાં છે, તેનાં કરિયાણાં  
 તમે કેમ વેચાવતા નથી ? ॥ ૪ ॥ તે સાંજલી કુંવર શેઠને કહે છે કે હે પિતાજી ! અમારી  
 વસ્તુનું દામ તમેજ ( ઘમો કેળ ) ઉપજાવો. વલી ( અવર કેળ ) વીજી જે વસ્તુ લેવા યોગ્ય  
 હોય તે ( વિણજો કેળ ) લેજો. એટલું અમારું કામ તમે કરો. અમારે તમારે કાંઈ જુદાઈ નથી ॥ ૫ ॥  
 તે સાંજલીને શેઠે વિચાલું જે જલે ( અમ કેળ ) અમને એણે કામ ( પ્રલાવ્યું કેળ ) સોંપ્યું. એ રીતે  
 હુષ્ટ બુદ્ધિનો ધણી શેઠ તે જેમ વનમાં ( કિરાડ કેળ ) પ્રિદ્ધ હોય, તેમ હ્રાં પાપરૂપ વનમાં  
 કિરાડ એટલે વાણીયો સમજવો, માટે તે હુષ્ટ વાણીયો પોતાના હૈયામાં હરલ પામ્યો થકો જેમ  
 વિલાડો હુધ પામીને આર્ત ધ્યાનમાં પડે, તેમ શેઠ પણ આર્ત ધ્યાનમાં પડી ગયો, અને ચિંતવવા  
 લાગ્યો કે હવે ઠીક થયું. જેમ મારી મરજીમાં આવશે તેમ હું કરીશ, જે સારો માલ હશે  
 તે મારા માલની સાથે મેલવીશ, અને હલકો ઉતરતો માલ હશે તે એનો કરી વેચી નાલીશ. હું

મારા જાળવા પ્રમાણે કરીશ, કેમકે લેવા વેચવાની खबर તો અમને વાળીયાનેજ હોય, અને શી ચલતે? એ આમાં શું સમજે છે? ચક્રુંકં ॥ હુશ્રિકાનાં કંટકાનાં, હુર્જનાનાં ચ વેધસાં ॥ વિગ્રહ્ય નિયતં ન્યસ્તં, વિપં પુટે મુલે હૃદિ ॥૧॥ વણિજા ચોદરસ્થેન, માતુર્માસં ન ત્રદ્યતે ॥ ન તત્ર કરુ-  
ણાદેતુ, -સ્તત્ર હેતુરદંતતા ॥ ૨ ॥ દોહા ॥ લેતાં હંસે દેતાં હંસે, ઉપર ચઢાવે પાહ ॥ વૈરી વિસ-  
દરને વીસસે, પણ મ વીસસે કિરાન ॥ ૩ ॥ इति ॥ ૬ ॥

इण अवसर आव्यो तिहां, अवल एक असवार ॥ सुगुण सुरूप सुवेष  
जस, आप समो परिवार ॥७॥ कुंवरे तेडी आदरे, बेसाख्यो निज पास ॥  
अद्भुत नाटक देखतां, ते पाम्यो उद्वास ॥ ८ ॥ हवे नाटक पूरे थये, कुंवर  
पूछे तास ॥ कुण कारण कुण ठामथी, पाउ धाख्या अम पास ॥ ९ ॥

अर्थ—एवा अवसरने विषे तिहां एक (अवल केण) उत्तम एवो घोडेखार ते कुंवरना तंबुने दरवाजे आव्यो, (जस केण) जेना सुगुण एटले रुडा गुण ठे, रुहुं स्वरूप ठे अने त्रलो वेष ठे. ते जेवो पोते ठे तेवोज तेनो परिवार पण ठे ॥ ७ ॥ ते तिहां नाटक जोतो उजो ठे, तेने कुंवरे आदर सहित तेमीने पोतानी पासे बेसाख्यो. ते पण अद्भुत आश्चर्यकारक नाटक जोइने उद्वास पाम्यो ॥ ८ ॥ हवे नाटक पूर्ण थया पढी तेने कुंवरे पूढवा मांड्युं के शा कारण माटे अने कया स्थान-  
कथी तमे अमारी पासे पधाख्यावो? तथा कोइ आश्चर्य दीतुं होय तो ते अमने कही संजलावो ॥ ९ ॥

॥ ढाल लकी ॥ जांजरिया मुनिवर, धन धन तुम अवतार ॥ ए देशी ॥

तेह पुरुष हवे विनवे जी, रतन ए द्वीप सुरंग ॥ रतनसानु पर्वत इहां  
जी, बलयाकार उत्तंग ॥ २ ॥ प्रभु चित्त धरीने अवधारी मुज वात  
॥ ए आंकणी ॥

અર્થ-હવે તે પુરુષ શ્રીપાલ કુંવરને વિનવે છે કે હે મહારાજ ! આ ( સુરંગ કેળ ) સુશોભિત  
 એવો રત્ન નામે દ્વીપ છે, इहां रत्नसानु नामे पर्वत છે, તે કેવો છે ? તો કે (વલયાકાર કેળ) ગોલા-  
 કારે છે, વલી ( ઉત્તંગ કેળ ) ડુંચો છે. હે પ્રજુ ! આ હું જે વાત કહું હું તે મારી વાત તમે  
 ચિત્તમાં ધરીને એકાગ્ર ચિત્તે ( અવધારો કેળ ) ધારણ કરો ॥ ૧ ॥

રતનસંચયા તિહાં વસે જી, નયરી પરવત માંદ ॥ કનકકેતુ રાજા તિહાં જી,  
 વિદ્યાધર નરનાહ ॥ પ્રજુ ॥ ૨ ॥ રતન જિસી રલિયામણી જી, રતનમાલા  
 તસ નાર ॥ સુરસુંદર સોહામણા જી, નંદન છે તસ ચાર ॥ પ્રજુ ॥ ૩ ॥ તે  
 ઉપર એક ઇહતાં જી, પુત્રી હુદ્ ગુણધામ ॥ રૂપ કલા રતિ આગલી જી,  
 મદનમંજૂષા નામ ॥ પ્રજુ ॥ ૪ ॥ પર્વત શિર સોહામણો જી, તિહાં એક જિન-  
 પ્રાસાદ ॥ રાયપિતાએ કરાવીયો જી, મેરુશું મંડે વાદ ॥ પ્રજુ ॥ ૫ ॥

અર્થ-તિહાં તે પર્વત માંદે રત્નસંચયા નામે નગરી વસે છે, તિહાં કનકકેતુ નામે રાજા રાજ્ય  
 કરે છે, તે વિદ્યાધર રાજાઈનો ( નરનાહ કેળ ) સ્વામી છે ॥ ૨ ॥ તે રાજાને રત્ન જેવી રલિયામણી  
 રત્નમાલા નામે પટ્ટરાણી છે, તેને ( સુરસુંદર કેળ ) દેવતાના પુત્રની પરે સુંદર સોહામણા એવા ચાર  
 પુત્ર છે. તેનાં નામ કહે છે. (એક કનકપ્રજ, વીજો કનકકશેખર, ત્રીજો કનકધ્વજ અને ચોથો  
 કનકરુચિ.) એ ચારેનાં નામ શ્રીપાલ ચરિત્રમાં લખ્યાં છે ॥ ૩ ॥ તે ચાર પુત્રની ઉપરે ઇહતાં ચક્ર  
 રૂપ, કલા અને રતિએ કરી ( આગલી કેળ ) વધે એવી જોવા યોગ્ય અને ગુણનું ( ધામ કેળ )  
 સ્થાનકરૂપ એક પુત્રી ચદ. તેનું મદનમંજૂષા એવું નામ છે ॥ ૪ ॥ હવે એ પર્વતના ( શિર કેળ )  
 શિખર ઉપર મસ્તકરૂપ ઘણેજ સોહામણો શોભિતો મનનો હરનાર અને રાજાના પિતાનો કરા-



ચલો પગો રત્નમય એક શ્રીજિનપ્રાસાદ છે. તે ઇટલો તો ઊંચો છે કે મેરુ પર્વતથી પણ વાદ કરવાને મંમી જાય એવો છે ॥ ૫ ॥

સોવનમય સોદામણા જી, તિહાં રિસહેસર દેવ ॥ કનકકેતુ રાજા તિહાં જી, અદ્વનિશિ સારે સેવ ॥ પ્રત્યુ ૦ ॥ ૬ ॥ પ્રક્ટે ત્રલી પૂજા કરે જી, રાજ-કુંવરી ત્રણ કાલ ॥ અગર ડહેવે ગુણ સ્તવે જી, ગાયે ગીત રસાલ ॥ પ્રત્યુ ૦ ॥ ૭ ॥ એક દિન જિન આંગી રચી જી, કુંવરીએ અતિ ચંગ ॥ કનકપત્ર કરી કોરણી જી, વિચ વિચ રતન સુરંગ ॥ પ્રત્યુ ૦ ॥ ૮ ॥ આઠ્યો રાય જુહારવા જી, દેશે સુતા વિદ્વાન ॥ મન ચિંતે ધન મુજ ધુઆ જી, ચંડસઠ કલાનિધાન ॥ પ્રત્યુ ૦ ॥ ૯ ॥ એ સરિલો જો વર મલે જી, તો મુજ મન સુખ થાય ॥ સાચી સોવન મુદ્દની જી, કાચ તિહાં ન જડાય ॥ પ્રત્યુ ૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—તિહાં તે પ્રાસાદને વિષે સોદામણા શોખિતા મનને હરણ કરનારા એવા ( શ્રીરિસહેસર દેવ કે ૦ ) શ્રીકૃષ્ણદેવજી, તેની રત્ન જડિત સોનામય પ્રતિમાની સ્થાપના છે, તેની કનકકેતુ નામે રાજા રાત્રિ દિવસ સેવા કરે છે ॥ ૬ ॥ તથા તે રાજાની કુંવરી જે મદનમંજૂષા છે તે પણ વિશેષે કરી પ્રજાત, મધ્યાહ્ન અને સંધ્યા મલી ત્રણે કાલે ત્રલી ત્રક્તિએ કરી અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરે છે, તથા અગર ડહેવે છે, રસાલ ઇટલે સુંદર ગીત ગાઇને પ્રત્યુના ગુણની સ્તવના કરે છે ॥ ૭ ॥ એક દિવસે તે કુંવરીએ પરિવાર સહિત તિહાં આવીને અત્યંત ( ચંગ કે ૦ ) મનોહર એવી શ્રીજિન-રાજની આંગી રચી. તેણે ( કનક કે ૦ ) સોનાનાં પત્રાં લેઈ તેમાં કોરણી કરીને તેની વચ્ચે રલો જડ્યાં, તેણે કરી સુરંગ ઇટલે સારા રંગે શોખિત કહ્યાં. એવી રીતે ઘણી વિસ્તારિત વિધિ-પૂર્વક આંગીની રચના કરીને ત્રાવ સહિત દેવવંદન કરે છે ॥ ૮ ॥ તે આંગી જુહારવાને માટે

कनककेतु राजा तिहां आव्यो. ते पोतानी पुत्रीने पूजा करती देखी तेणे करेली आंगी रचना संबंधी चतुराईने देखीने पढी तेतुं ( विज्ञान के० ) ज्ञान जाणी मनमां चिंतवना करवा लाग्यो के धन्य ठे मारी ( धुआ के० ) पुत्रीने ! ए पुत्री तो चोसठ कलानुं ( निधान के० ) घर ठे. एणे आज आश्वर्यकारी, अपूर्व एवी पोतानी चतुराई देखाम्नी ठे ॥ ए ॥ माटे जेवी ए चतुर ठे तेवो एने एना सरखोज जो वर मळी जाय तो मारा मनमां घणुं सुख आय, केमके जे साची सोनानी मुद्रिका होय तेमां काच जमाय नहीं, परंतु हीरा, माणिक, पानां जमाय, तोज ते शोचाने पामे ॥ १० ॥

एम उज्रो शूने मने जी, चिंतातुर नृप होय ॥ इण अवसरे अचरिज अयुं जी, ते सुणजो सहु कोय ॥ ११ ॥ उंसरती पांढे पगे जी, जिनमुख जोती सार ॥ आवी गजारा बाहिरे जी, जव ते राजकुमारी ॥ प्रभु ॥ १२ ॥ ताम गजारा तेहनां जी, देवाणां दोय बार ॥ हलाव्यां हाले नहीं जी, सलके नहींअ लगार ॥ प्रभु ॥ १३ ॥ राजकुंवरी इम चिंतवे जी, मन आणी विषवाद ॥ में कीधी आशातना जी, कोइक धरी प्रमाद ॥ प्रभु ॥ १४ ॥

अर्थ—एम कन्याना जर्तारनी चिंता चिंतवतो चिंतातुर अयो अको राजा शून्य मने उज्रो ठे. एवा समयने विषे एक आश्वर्य अयुं, ते सहु कोइ सांचलो ॥ ११ ॥ ते राजकुंवरी जिनराजनी पूजा करी, त्रण वार प्रणाम करी पांढे पगे उंसरती, प्रधान श्रीजिनराजनुं मुख जोती अकी जे वारे ते गजाराशी बहार आवी ॥ १२ ॥ ते वारे ते गजाराणां बेहु वारणां देवाणां एटले बंध अइ गयां, एवां जमाइ गयां के कोइ बलवंत पुरुष जो तेने हलावे, तोपण तेना हलाव्यां हाले नहीं, लगार मात्र ( सलके के० ) चसके नहीं ॥ १३ ॥ तेजोइ राजकुंवरी पोताना मनमां घणोज विषवाद

खावीने एम चिंतवचा लागी के में कोइक प्रमाद धरीने प्रभुनी आशातना कीधी ठे ॥ १४ ॥  
 धिक मुज जिन जोवा तणो जी, उपनो एह अंतराय ॥ दोष सयल मुज  
 सांसहो जी, स्वामी करी सुपसाय ॥ प्रभु ॥ १५ ॥ दादा दरिसण दीजीए  
 जी, ए दुःख में न खमाय ॥ ठोरु होय कुबोरुआं जी, ठेह न दाखे माय  
 ॥ प्रभु ॥ १६ ॥ राय कहे वत्स सांजलो जी, दोष नहीं तुज एह ॥ दोष  
 इहां ठे माहरो जी, आणी तुज पर नेह ॥ प्रभु ॥ १७ ॥ वरनी चिंता  
 चिंतवी जी, जिणहर मांहि जेण ॥ ते लागी आशातना जी, बार देवाणां  
 तेण ॥ प्रभु ॥ १८ ॥ जिनवर तो रुषे नहीं जी, वीतराग सुप्रसिद्ध ॥  
 पण कोइक अधिष्ठायके जी, ए मुज शिद्धा दीध ॥ प्रभु ॥ १९ ॥

अर्थ—माटे मारे जिनराजना मुख जोवापणाने धिक्कार ठे के जे थकी ए अंतराय उपन्यो. एम  
 पोताने निंदती थकी घणो पश्चात्ताप करती प्रभुने विनंति करे ठे के हे स्वाभिन् ! हुं मंदजागिणी हुं.  
 मारा उपर सुपसाय करीने जे में मध्य गजारा मां दोष आचख्या होय, ते सर्व दोष मुजने ( सांसहो  
 के ० ) माफ करो ॥ १५ ॥ हे दादाजी ! तमे मुज पुण्यहीन दीनने दर्शन आपो. ए दुःख तो  
 माराथी खमातुं नथी. कदापि ठोरु तो कुबोरु होय, तोपण मातपिता तेने ठेह देखाडे नहीं ॥  
 १६ ॥ एवी रीते ते पुत्रीने रोती थकी देखीने राजा कहे ठे के हे वत्से ! तुं मारी वात  
 सांजल के ए तारो दोष नथी, पण इहां तो मारो दोष ठे, जे में तारा उपर स्नेह आणीने  
 ॥ १७ ॥ श्रीजिनेश्वरना घर मांहि तारा वरनी चिंता चिंतवी तेनी आशातना लागी, तेथी बारणां  
 देवाणां ठे ॥ १८ ॥ तो हे पुत्री ! श्रीजिनवर तो निरागी सुप्रसिद्धपणे वीतराग ठे, ते तो कोइनी  
 उपर रुषे नहीं, पण कोइएक अधिष्ठायिक देवताए ए मुजने सिद्धा कीधी ठे ॥ १९ ॥

જી, ત્રણ હુઆ ઉપવાસ ॥ પ્રચુ ॥ ૨૦ ॥ ત્રીજે દિન નિશિ પાઠલી જી,  
 વાણી હુદ્ આકાશ ॥ દોષ નથી ઇહાં કોઇનો જી, કાંઈ કરો રે વિષાદ  
 ॥ પ્રચુ ॥ ૨૧ ॥ જેહની નજરે દેખતાં જી, ઉઘડશે એ વાર ॥ મદન-  
 મંજૂષા તણો થશે જી, તેહજ નર પ્રરતાર ॥ પ્રચુ ॥ ૨૨ ॥ કૃષ્ણદેવની  
 કિંકરી જી, હું ચક્કેસરી દેવી ॥ એક માસ માંહે હવે જી, આબું વરને લેવી  
 ॥ પ્રચુ ॥ ૨૩ ॥ સુણી તેહ હરણ્યાં સહુ જી, રાયને અતિ આણંદ ॥  
 પ્રેમે કીધાં પારણાં જી, દૂર ગયાં હુઃખ દંદ ॥ પ્રચુ ॥ ૨૪ ॥ દિન  
 ગણતાં તે માસમાં જી, હોયો છે દિન એક ॥ તિણે જુવે સહુ વાટહી જી,  
 વિકલ્પ કરે અનેક ॥ પ્રચુ ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—તે માટે હવે એ કમાન ઉઘડ્યા વિના મારે ( આવાસ કે ) ઘેર જતું નહીં. એમ કહી  
 રાજા પરિવાર સહિત તિહાં દેરાસરમાં રહ્યો, તેને ત્રણ ઉપવાસ થઈ ગયા ॥ ૨૦ ॥ પઠી ત્રીજા  
 દિવસની પાઠલી રાત્રિએ આકાશને વિષે એવી વાણી થઈ કે હે લોકો ! ઇહાં કોઇનો દોષ નથી,  
 માટે તમે વિષાદ શા વાસ્તે કરો હો ? ॥ ૨૧ ॥ આ ગજારાનાં વારણાં જે દેવાઈ ગયાં છે, તેનું  
 કારણ એટલું જ છે કે જે પુરુષની નજરે દેખતાં વારમાં આ વારણાં ઉઘડી પડશે, તેજ નર એ  
 મદનમંજૂષા કુંવરીનો તરતાર થશે ॥ ૨૨ ॥ હું શ્રીકૃષ્ણદેવ સ્વામીની કિંકરી એટલે દાસી ચક્કેસરી  
 નામે દેવી હું. હવે હું એક મહીનામાં વરને લઈને આબું હું ॥ ૨૩ ॥ એવી દેવીની વાણી સાંઝલીને  
 સહુ કોઈ હર્ષવંત થયાં અને રાજાને પણ અત્યંત આનંદ ઉપન્યો. તે વારે પ્રેમે કરી પારણાં કીધાં,

સર્વના હુઃખના ( દંદ કેળ ) ઢગલા દૂર ગયા ॥ ૨૪ ॥ તિહાંશ્રી દિવસ ગણતાં હવે એક મહી-  
નામાં વાકી મુક દિવસ ઊઠો છે, તે માટે સહુ કોઈ વાટની જોઈ વેગાં છે, અને અનેક પ્રકા-  
ર વિકલ્પ કલ્યા કરે છે ॥ ૨૫ ॥

પુત્ર શેઠ જિનેદેવનો જી, હું શ્રાવક જિનદાસ ॥ પ્રવહણ આવ્યાં સાંપ્રલી

તુમ તણું જી, દરિસણ દીતું તામ

ક્કસરી જી, તુમે આણ્યા અમ પાસ ॥

લશે સહુની આશ ॥ પ્રપ્રુ ॥ ૨૬ ॥ પૂજ્ય

જી ॥ ઉઘડશે તે વારણાં જી, જાણું

જી પેરે જી, સુણતાં ઠઠી ઢાલ

જાલ ॥ પ્રપ્રુ ॥ ૩૦ ॥

નામે શેઠનો પુત્ર જિનદાસ નામે શ્રાવક હું. તે

શબ્દ સાંપ્રલીને ( જામ કેળ ) જેહવે હું દેખવા આવ્યો ( તામ

મેં તમારું દર્શન દીતું ॥ ૨૭ ॥ પણ હું જાણું હું જે શ્રીચક્રે-

સરી દેવીણ ગજારા ઉઘાડવા સારુ તમનેજ અમારી પાસે આણ્યા છે, માટે શ્રીજિનઘરનાં વારણાં

ઉઘાડતાં થકા સહુની આશા ફલશે ॥ ૨૮ ॥ તો હે પૂજ્યજી ! તમે દેરાને વિષે પધારો, અને

શ્રીજગદીશ જે જગતના ईશ્વર તેને ( જુહારો કેળ ) પ્રણામ કરો. હું વીશે વિશ્વા જાણું હું જે

તમારી નજરે દેખતાં તે વારણાં અવચ્ચ ઉઘડશે. તેની સાથે અમારાં પુણ્ય પણ ઉઘડશે ॥ ૨૯ ॥

बीजा खंफने विषे ए रीते ठही ढाल कही ते सांचलतां थका श्रीविनयविजयजी उपाध्यायजी  
कहे ठे के श्रोताजनोना घरने विषे सांगलिकनी साला होजो ॥ ३० ॥

॥ दोहा ॥

तव हरखे कुंवर ज्ञे, धवल शेरने तेडी ॥ जइए देव जुहारवा, आवो  
हुर्मति फेडी ॥ १ ॥ शेर कहे जिनवर नमो, नवश तुमे निचित ॥ विण  
उपराजे जेहनी, पहोंचे मननी खंत ॥ २ ॥ अमने जमवानो नहीं, घनी  
एक परवार ॥ सीरामण वालु जिमण, करीए एकज बार ॥ ३ ॥ हवे  
कुंवर जावा तिहां, जब धाये असवार ॥ हरख्यो देषारव करे, तेजी ताम  
तुखार ॥ ४ ॥ साथ लेइ जिनदासने, अवल अवर परिवार ॥ अनुक्रमे  
आव्या कुंवर, रूषभदेव दरबार ॥ ५ ॥

अर्थ-ए व्यतिकर सांजदयो, ते वारे श्रीपाल कुंवर धवल शेरने तेकीने हर्षे करी कहे ठे के  
हे शेरजी ! हे पिताजी ! तमे हुर्मति जे माठी सति तेने फेकीने मारी साथे आवो, तो देव  
जुहारवा जइए ॥ १ ॥ ते सांजली शेर कहेवा लाग्यो के तमे निरंतर कामकाज कख्या विना  
नवरा बेग ठो. वली विण उपराजे एटले उपार्जन कख्या विना पोतागी मेले लक्ष्मी मलती जाय ठे,  
तमारा मननी खंत पूर्ण आय ठे, माटे तमे निश्चित ठो, तेथी तमे सुखे श्रीजिनवरने (नमो के०)  
नमस्कार करो ॥ २ ॥ अमने तो व्यापारनां कामकाज करवामांथी जमवाने माटे एक घनी बार  
पण परवारी शकीए तैम बनतुं नथी, तेथी सीरामण, वालु अने जमण, ए त्रणे एकज बार  
करीए ठीए ॥ ३ ॥ हवे जे वारे श्रीपाल कुंवर तिहां जवाने माटे घोमा उपर स्वार थया, (ताम  
के०) ते वखते (तेजी के०) कोइ दिवस चाबुक मारवो न पड़े एवी जातिनो (तुखार के०)

મર્મના ટુઃસના ( દંડ કેળ ) ઢગલા દૂર ગયા ॥ ૨૪ ॥ તિહાંથી દિવસ ગણતાં હવે એક મહી-  
નામાં વાતી નફ દિવસ ડોંગો છે, તે માટે સહુ કોઈ વાટમી જોઈ વેગાં છે, અને અનેક પ્રકા-  
રના ચિકિત્સા કરે છે ॥ ૨૫ ॥

પુત્ર શેઠ જિનદેવનો જી, હું શ્રાવક જિનદાસ ॥ પ્રવહણ આવ્યાં સાંઝલી  
જી, આવ્યો ફહાં બદ્ધાસ ॥ પ્રત્યુ ॥ ૨૬ ॥ સુણી નાદ નાટક તણો જી,  
દેખણ આવ્યો જામ ॥ મનમોહન પ્રત્યુ તુમ તણું જી, દરિસણ દીતું તામ  
॥ પ્રત્યુ ॥ ૨૭ ॥ જાણું દેવી ચક્કેસરી જી, તુમે આણ્યા અમ પાસ ॥  
જિણહર વાર બઘાડતાં જી, ફલશે સહુની આશ ॥ પ્રત્યુ ॥ ૨૮ ॥ પૂજ્ય  
પધારો દેહરે જી, જુહારો શ્રી જગદીશ ॥ બઘડશે તે વારણાં જી, જાણું  
વિસવા વીશ ॥ પ્રત્યુ ॥ ૨૯ ॥ બીજે ખંડે ણી પરે જી, સુણતાં ઠઠી ઢાલ  
॥ વિનય કહે શ્રોતાધરે જી, હોજો મંગલમાલ ॥ પ્રત્યુ ॥ ૩૦ ॥

અર્થ—વલી હું ઇજ નગરનો રહેવાસી જિનદેવ નામે શેઠનો પુત્ર જિનદાસ નામે શ્રાવક હું. તે  
જાણે પ્રવહણ આવ્યાં સાંઝલીને બદ્ધાસથી ફહાં તમારી પાસે પટ આવાસમાં આવ્યો હું ॥ ૨૬ ॥ ફહાં  
નાટક થતું હતું તેનો ( નાદ કેળ ) શબ્દ સાંઝલીને ( જામ કેળ ) જેહવે હું દેખવા આવ્યો ( તામ  
કેળ ) તેહવેજ હે મનમોહન પ્રત્યુ ! મેં તમારું દર્શન દીતું ॥ ૨૭ ॥ પણ હું જાણું હું જે શ્રીચક્કે-  
સરી દેવીજ ગજારા બઘાડવા સારુ તમનેજ અમારી પાસે આણ્યા છે, માટે શ્રીજિનધરનાં વારણાં  
બઘાડતાં થકા સહુની આશા ફલશે ॥ ૨૮ ॥ તો હે પૂજ્યજી ! તમે દેરાને વિષે પધારો, અને  
શ્રીજગદીશ જે જગતના ઈશ્વર તેને ( જુહારો કેળ ) પ્રણામ કરો. હું વીશે વિશ્વા જાણું હું જે  
તમારી નજરે દેખતાં તે વારણાં અવશ્ય બઘડશે. તેની સાથે અમારાં પુણ્ય પણ બઘડશે ॥ ૨૯ ॥

बीजा खंफने विषे ए रीते ठ्ठी ढाल कही ते सांजलतां थका श्रीविनयविजयजी उपाध्यायजी  
कहे ठे के श्रोताजनोना घरने विषे सांगलिकनी साला होजो ॥ ३० ॥

॥ दोहा ॥

तव हरखे कुंवर भणे, धवल शेरने तेडी ॥ जइए देव जुहारवा, आवो  
हुर्मति फेडी ॥ १ ॥ शेर कहे जिनवर नमो, नवरा तुमे निचित ॥ विण  
उपराजे जेहनी, पहोंचे मननी खंत ॥ २ ॥ अमने जमवानो नहीं, घमी  
एक परवार ॥ सीरामण वालु जिमण, करीए एकज बार ॥ ३ ॥ हवे  
कुंवर जावा तिहां, जब थाये असवार ॥ हरख्यो देषारव करे, तेजी ताम  
तुखार ॥ ४ ॥ साथ लेइ जिनदासने, अवल अवर परिवार ॥ अनुक्रमे  
आव्या कुंवर, कृष्णदेव दरबार ॥ ५ ॥

अर्थ-ए व्यक्तिकर सांजदयो, ते वारे श्रीपाल कुंवर धवल शेरने तेनीने हर्षे करी कहे ठे के  
हे शेरजी ! हे पिताजी ! तमे हुर्मति जे माठी सति तेने फेकीने मारी साथे आवो, तो देव  
जुहारवा जइए ॥ १ ॥ ते सांजली शेर कहेवा लाग्यो के तमे निरंतर कामकाज कस्था विना  
नवरा बेग ठो. वली विण उपराजे एटले उपार्जन कस्था विना पोतानी भेले लक्ष्मी मलती जाय ठे,  
तमारा मननी खंत पूर्ण थाय ठे, माटे तमे निश्चित ठो, तेथी तमे सुखे श्रीजिनवरने ( नमो के० )  
नमस्कार करो ॥ २ ॥ अमने तो व्यापारनां कामकाज करवामांथी जमवाने माटे एक घमी वार  
पण परवारी शकीए तैम बनतुं नथी, तेथी सीरामण, वालु अने जमण, ए त्रणे एकज वार  
करीए ठीए ॥ ३ ॥ हवे जे वारे श्रीपाल कुंवर तिहां जवाने माटे घोडा उपर स्वार थया, ( ताम  
के० ) ते वखते ( तेजी के० ) कोइ दिवस चालुक मारवो न पडे एवी जातिनो ( तुखार के० )



घोड़ो ते हर्ष पामतो उतो ( हेपारव के० ) हणहणाट शब्द करे ठे. अर्थात् ते घोड़ो पोताना दणहणाट शब्दे करी कुंवरने सारां शकुन आपे ठे ॥ ४ ॥ पठी धवल शेठने तिहांज मूकी जिन-दास शेठने साथे लइ तथा ( अवर के० ) बीजो पण जे ( अवल के० ) सुंदर परिवार, तेणे करी सहित कुंवर तिहांथी चाल्या. ते अनुक्रमे श्रीकृष्णदेव स्वामीना दरवार पास आव्या ॥ ५ ॥

एकेको आवो जइ, सहु गजारा पास ॥ कुंवर पठी पधारशे, इम बोले ॥ ६ ॥ जिम निर्णय करी जाणीए, बार उघाडणहार ॥ गजारे , सहुको करे जुहार ॥ ७ ॥ हवे कुंवर करी धोतीयां, मुख बांधी ॥ जिणहर मांहे संचरे, मन आणी संतोष ॥ ८ ॥

१। जिनदास शेठ एम बोल्या के प्रथम सर्व श्रीसंघ मांहेलो एकेको पुरुष थइने प्रचुना पासे जइ आवो अने श्रीपाल कुंवर पठी पधारशे ॥ ६ ॥ जे अकी बारणांना उघामनार ने निश्चे लइए. गजारा पास जइ जइने प्रचुने जुहार री पहेरीने मुखे मुखकोश बांधी : संचस्थो ॥ ८ ॥

वर विहरण पांगस्थां जी ॥ ए देशी ॥

उघडीयां बार रे ॥ देव कुसुम वरषे  
गयने गइ तुरत वधामणी  
आवीयो जी, तेजे

शकाज तरत ते गजारांनां बेह वारणां

ઊઘની પહ્યાં, તે વારે દેવોં કુસુમની વૃદ્ધિ કરી, અને તે વલ્લતે જયજયકાર શબ્દ થયો ॥ ૧ ॥  
રાજાને પણ તુરત વધામણી ગદ્દ કે હે મહારાજ ! આજનો દિવસ તો સફલ સુવિહાણ ઉગ્યો, દેવીએ  
જે વર દીધો હતો તે હાં આઠ્યો. તે તેજે કરીને તો જેવો જ્વાલમલ કરતો સૂર્ય હોય નહીં ?  
તે સમાન દેલાય છે ॥ ૨ ॥

સોવન નૃષણ લાલ્લ વધામણી જી, દેહ પંચાંગ પસાય રે ॥ સકલ સજન  
જન પરવચ્ચો જી, દેહરે આવે નરરાય રે ॥ કુંવર ॥ ૩ ॥ દીઠો કુંવર જિન  
પૂજતો જી, કેસર કુસુમ ઘનસાર રે ॥ ચૈત્યવંદન ચિત્ત ઉદ્ધસે જી, સ્તવન  
કહે હમ સાર રે ॥ કુંવર ॥ ૪ ॥ દીઠો નંદન નામિ નરિંદનો જી, દેવનો  
દેવ દયાલ રે ॥ આજ મહોદય મેં લહ્યો જી, પાપ ગયાં પાયાલ રે ॥  
કુંવર ॥ ૫ ॥ દેવ પૂર્જીને કુંઝર આવીયા જી, રંગમંરૂપ માંહિ જામ રે ॥  
રાય સજન જને પરવચ્ચા જી, બેઠા કરીય પ્રણામ રે ॥ કુંવર ॥ ૬ ॥

અર્થ—વધામણીયાને સોનાનાં આઝૂષણ તથા લાલ્લ પસાય કરી વધામણીના પંચાંગ પસાય દહને  
સર્વ સજ્જાન જનના પરિવારે પરવચ્ચો થકો ( નરરાય કે ૦ ) મનુષ્યોનો રાજા દેરે આઠ્યો ॥ ૩ ॥  
તિહાં કેશર, ફૂલ અને ઘનસાર જે વરાસ, તેણે કરી શ્રીજિનેશ્વરને પૂજતા ઇવા કુંવરને રાજાએ  
દીઠો, કુંવરે પણ પૂજાએ કરી રહ્યા પઠી ચિત્તને ઉદ્ધાસે કરી ચૈત્યવંદન કહ્યું. ઇમજ વલી ( સાર  
કે ૦ ) પ્રધાન ઘણાં શ્રેષ્ઠ ઇવાં સ્તવનો કહ્યાં ॥ ૪ ॥ તિહાં કુંવર પ્રચુની સ્તુતિ આવી રીતે કરે છે  
કે હે નામિ રાજાના પુત્ર શ્રીકૃષ્ણદેવજી ! હે દેવના દેવ ! હે દયાલ ! મેં તમોને દીઠા, તેશ્રી આજ  
મેં મોટા પુણ્યનો ઉદય લહ્યો, અને મારાં જે પાપ હતાં તે તો સર્વ પાતાલમાં પેસી ગયાં ॥ ૫ ॥  
ઇવી રીતે દેવ પૂર્જીને વહારના રંગમંરૂપ માંહે જે વારે શ્રીપાલ કુંવર આઠ્યા, તે વારે રાજા પણ સર્વ

घोत्रो ते दूरे पामनो ननो ( द्वेपारत्र के० ) हणहणाट शब्द करे ठे. अर्थात् ते घोत्रो पोताना  
 दणदणाट शब्दे करी कुंवरने सारां शकुन आपे ठे ॥ ४ ॥ पठी धवल शेठने तिहांज मूकी जिन-  
 दास शेठने साथे लइ तथा ( अवर के० ) वीजो पण जे ( अवल के० ) सुंदर परिवार, तेणे करी  
 सदित कुंवर तिहांथी चाल्या. ते अनुक्रमे श्रीकृष्णदेव स्वामीना दरवार पासि आव्या ॥ ५ ॥

एकेको आवो जइ, सहु गजारा पास ॥ कुंवर पठी पधारशे, इम बोले  
 जिनदास ॥ ६ ॥ जिम निर्णय करी जाणीए, बार उघाडणहार ॥ गजारे  
 आव्या जइ, सहुको करे जुहार ॥ ७ ॥ हवे कुंवर करी धोतीयां, मुख बांधी  
 मुखकोश ॥ जिणहर मांहे संचरे, मन आणी संतोष ॥ ८ ॥

अर्थ—तिहां जिनदास शेठ एस बोल्या के प्रथम सर्व श्रीसंघ मांहेलो एकेको पुरुष यइने प्रभुना  
 गजारा पासि जइ आवो अने श्रीपाल कुंवर पठी पधारशे ॥ ६ ॥ जे अकी बारणांना उघामनार  
 पुरुषने निशे करी जाणी लइए. एवुं सांचली सर्व कोइ गजारा पासि जइ जइने प्रभुने जुहार  
 करता आव्या ॥ ७ ॥ हवे श्रीपाल कुंवर पण शुरु धोतीयां करी पहेरीने मुखे मुखकोश बांधी  
 मनमां हर्षचंन अको संतोष आणीने श्रीजिनेश्वरना घरने विषे संचह्यो ॥ ८ ॥

॥ ढाल सातमी ॥ राग मढहार ॥ बे बे मुनिवर विहरण पांगखां जी ॥ ए देवी ॥

कुंवर गजारी नजरे देखतां जी, बेहु उघडीयां बार रे ॥ देव कुसुम वरषे  
 तिहां जी, हुवा जयजयकार रे ॥ कुंवर ॥ १ ॥ रायने गइ तुरत वधामणी  
 जी, आज सफल सुविहाण रे ॥ देवी दीयो वर इहां आवीयो जी, तेजे  
 ऊलामल प्राण रे ॥ कुंवर ॥ २ ॥

अर्थ—तिहां श्रीपाल कुंवर पोतानी नजरे गजारी देखतां अकाज तरत ते गजारांनां बेहु वारणां

ભઘમ્મી પહ્ચાં, તે વારે દેવોએ કુસુમની વૃદ્ધિ કરી, અને તે વખતે જયજયકાર શબ્દ થયો ॥ ૧ ॥  
રાજાને પણ તુરત વધામણી ગદ્દ કે હે મહારાજ ! આજનો દિવસ તો સફલ સુવિહાણે ઉગ્યો, દેવીએ  
જે વર દીધો હતો તે ઇહાં આવ્યો. તે તેજે કરીને તો જેવો ઝલામલ કરતો સૂર્ય હોય નહીં ?  
તે સમાન દેખાય છે ॥ ૨ ॥

સોવન ઋષણ લાલ્લ વધામણી જી, દેહ પંચાંગ પસાય રે ॥ સકલ સજન  
જન પરવચ્ચો જી, દેહરે આવે નરરાય રે ॥ કુંવર ॥ ૩ ॥ દીઠો કુંવર જિન  
પૂજતો જી, કેસર કુસુમ ઘનસાર રે ॥ ચૈત્યવંદન ચિત્ત ઝલ્લસે જી, સ્તવન  
કહે ઇમ સાર રે ॥ કુંવર ॥ ૪ ॥ દીઠો નંદન નાત્રિ નરિંદનો જી, દેવનો  
દેવ દયાલ રે ॥ આજ મહોદય મેં લહ્યો જી, પાપ ગયાં પાયાલ રે ॥  
કુંવર ॥ ૫ ॥ દેવ પૂજીને કુંઝર આવીયા જી, રંગમંરુપ માંદિ જામ રે ॥  
રાય સજન જેને પરવચ્ચા જી, બેઠા કરીય પ્રણામ રે ॥ કુંવર ॥ ૬ ॥

અર્થ—વધામણીયાને સોનાનાં આઝૂષણ તથા લાલ્લ પસાય કરી વધામણીના પંચાંગ પસાય દરેને  
સર્વ સજ્જન જનના પરિવારે પરવચ્ચો થકો ( નરરાય કે ૦ ) મનુષ્યોનો રાજા દેરે આવ્યો ॥ ૩ ॥  
તિહાં કેશર, ફૂલ અને ઘનસાર જે વરાસ, તેણે કરી શ્રીજિનેશ્વરને પૂજતા એવા કુંવરને રાજાએ  
દીઠો, કુંવરે પણ પૂજાણ કરી રહ્યા પઠી ચિત્તને ઝલ્લાસે કરી ચૈત્યવંદન કહ્યું. એમજ વલી ( સાર  
કે ૦ ) પ્રધાન ઘણાં શ્રેષ્ઠ એવાં સ્તવનો કહ્યાં ॥ ૪ ॥ તિહાં કુંવર પ્રચુની સ્તુતિ આવી રીતે કરે છે  
કે હે નાત્રિ રાજાના પુત્ર શ્રીકૃષ્ણદેવજી ! હે દેવના દેવ ! હે દયાલ ! મેં તમોને દીઠા, તેથી આજ  
મેં મોટા પુણ્યનો ભદય લહ્યો, અને મારાં જે પાપ હતાં તે તો સર્વ પાતાલમાં પેસી ગયાં ॥ ૫ ॥  
એવી રીતે દેવ પૂજીને બહારના રંગમંરુપ માંદે જે વારે શ્રીપાલ કુંવર આવ્યા, તે વારે રાજા પણ સર્વ

म पग जनना परिमारे पराव्यां बको ठे, तेने हाथने प्रणामे प्रणाम करीने सर्वे वेसता हवा ॥ ६ ॥

जिनद्वार उग्रामतां जी, अचरिज कीथी तुमे वात रे ॥ देवस्वरूपी  
दीप्ता आपणां जी, वंश प्रकाशो कुल जात रे ॥ कुंवर ॥ ७ ॥ न कहे उत्तम  
नाम ते आपणुं जी, नवि करे आप वखाण रे ॥ उत्तर न दीधो तेणे  
रायने जी, कुंअर सयल गुण जाण रे ॥ कुंवर ॥ ८ ॥ देखो अचंजो इणे  
अवसरे जी नहुं गयणे उद्योत रे ॥ उंचे बढने जोवे तव सहु जी, ए कुण  
प्रगटी ज्योत ॥ कुंवर ॥ ९ ॥ विद्याचारण मुनि आवीया जी, देव घणा  
तम साथ रे ॥ जइ जारे जिन वांदीया जी, थुण्या श्रीजगनाथ रे ॥ कुंवर ॥  
॥ १० ॥ देवरचित वर आसने जी, वेठा तिहां मुनिराय रे ॥ दीए मधुर  
धनि देशना जी, नविकश्रवण सुखदाय रे ॥ कुंवर ॥ ११ ॥

अर्थ—पही राजा कुंवरनी समस्त प्रकारे स्तुत करीने कहेवा लाग्यो के श्री जिनघरनां बारणां  
उग्रामतां तमे अचरिज जेवी वात करी, तेथी तमे कोइ देवस्वरूपी देखावठो, माटे कृपा करीने  
आपनां वंश, कुल, जाति ए सर्वनो प्रकाश करो ॥ ७ ॥ एवी राजाए प्रार्थना करी, परंतु उत्तम  
पुरुष पोते पोताने मुखे पोतानुं नाम मात्र पण कहे नहीं अने पोतानां वखाण पण करे नहीं.  
एवा सर्व गुणनो जाण श्रीपाल ठे, माटे तेणे राजाने कांइ पण उत्तर दीधो नहीं ॥ यतः ॥ पर-  
प्रणीता हि गुणा यशस्कराः, स्वयं प्रणीता न भवंति कीर्त्तये ॥ न सौख्यसौजाग्यकरा भवंति ते,  
स्वयं गृहीतौ भुवतीकुचाविच ॥ १ ॥ इति ॥ ८ ॥ ( देखो के ८ ) जुं. एवा अवसरने विषे एक  
अचंबो देख्यो ते कहे ठे. ( गयणे के ८ ) आकाशे उद्योत अयो, ते वारे उंचुं मुख करी  
सर्व जोवा लाग्या के आ ते कया प्रकारनी ज्योति प्रगट थइ ठे ? ॥ ९ ॥ एवा मां घणा देवो

જેમની સાથે છે એવા વિદ્યાચારણ મુનિ આકાશશ્રી નીચે ઉતરતા તિહાં આવ્યા. તેમણે પ્રથમ તો ગતારા આગલ જહ્ શ્રીજિનને વાંદીને શ્રીજગત્ત્રયના નાથને થુણ્યા, ઇટલે સ્તવ્યા ॥ ૨૦ ॥ પઠી દેવોણ પ્રધાન સિંહાસન રચ્યું, તે સિંહાસન ઉપર મુનિરાજ આવી બેઠા. તિહાં જવિક જીવના શ્રવણ જે કાન, તેને સુલની દેનારી એવી દેશના મધુર ધ્વનિએ ઇટલે મીઠા શબ્દે કરી દેવા લાગ્યા ॥ ૨૧ ॥

નવ પદ મહિમા તિહાં વર્ણવે જી, સેવો જવિક સિદ્ધચક્ર રે ॥ ૬૫ ॥  
 પરબ્રવ લહીએ દેહશ્રી જી, લીલા લહેર અચક્ર રે ॥ કુંવર ॥ ૨૨ ॥  
 દોહગ સવિ ઉપશમે જી, પગ પામે શુદ્ધિ રસાલ રે ॥ એ નવ પદ  
 આરાધતાં જી, જિમ જગ કુંચર શ્રીપાલ રે ॥ કુંવર ॥ ૨૩ ॥ પ્રેમે સમલ

પૂઠે પરષદા જી, તે કોણ કુંચર શ્રીપાલ રે ॥ મુનિવર તવ ધુરશી કહે જી,  
 તેહનું ચરિત્ર રસાલ રે ॥ કુંવર ॥ ૨૪ ॥

અર્થ-હવે મુનિરાજ તિહાં દેશના માંહે નવ પદના મહાત્મ્યનું વર્ણન કરતાં શ્રીકાજ કહે છે કે મો મો જવો ! હે મહાનુભાવો ! તમે જે શ્રી આ જવ અને પરબ્રવને વિષે અથાગ ઇટલે પાર વિનાની જેનો યાગ નહીં એવી લીલાની લહેર ( લહીએ કે ) પામીએ, એવા શ્રીસિદ્ધચક્ર જગવાનને સેવો. ઇહાં શ્રીઅરિહંતાદિક નવ પદના સમુદાયને સિદ્ધચક્ર કહીએ, જે માટે શ્રીજિનેશ્વરે કહેલાં દેવતત્ત્વ, ગુરુતત્ત્વ અને ધર્મતત્ત્વ, એ ત્રણે તત્ત્વ આરાધવા યોગ્ય છે, તે ત્રણે તત્ત્વ એ નવ પદને વિષેજ છે, તેમાં એક શ્રીઅરિહંત અને વીજા સિદ્ધ જગવાન એ બે પદ દેવતત્ત્વરૂપ જાણવાં તથા એક આચાર્ય, વીજા ઉપાધ્યાય અને ત્રીજા સાધુ, એ ત્રણ પદ ગુરુતત્ત્વરૂપ જાણવાં, તથા એક દર્શન, વીજું જ્ઞાન, ત્રીજું ચારિત્ર અને ચોથું તપ, એ ચાર પદ ધર્મતત્ત્વરૂપ જાણવાં. એમ ત્રણ તત્ત્વના ઉત્તર બેદ નવ થયા. તેજ નવ પદને તમે પરમ નક્ષિએ કરી આરાધો

॥ १२ ॥ ए यकी दुःख अने दोर्जाग्र सर्व उपशमी जाय, अने पगळे पगळे रसाल कूटि पामे. ए ना पदने आगधतां यका जेम जगत् मांहे श्रीपाल कुंवर सुख पाम्या, तेम तमे पण पामो ॥ १३ ॥ ते सांजली सर्व पपदानां लोक तिहां प्रेमपूर्वक पूठवा लाग्यां के हे महाराज ! ते श्रीपाल अंगर कोण थयो ? तेनुं चरित्र कही संजलावो. ते वारे मुनिराजे पण ते श्रीपाल कुंवरनुं रसाल चरित्र त्यां ( भुरथी के० ) प्रथमथी सांजीने देरासरमां गजारानां कमार्ग आवी उघाड्यां, तिहां-सुभी कही संजलाव्युं ॥ १४ ॥

ते तुम पुण्ये इहां आवीयो जी, उघड्यां चैत्य डुवार रे ॥ तेह सुणीने नृप हरखीयो जी, हरख्यो सवि परिवार रे ॥ कुंवर ० ॥ १५ ॥ इम कहीने मुनि-वर उतपत्या जी, गयणमारग ते जाय रे ॥ उज्जा अह उंचे मुखे जी, वंदे सहु तस पाय रे ॥ कुंवर ० ॥ १६ ॥ ढाल सुणी इम सातमी जी, खंम बीजानी एह रे ॥ विनय कहे सिद्धचकनी जी, नक्ति करो गुण-गेह रे ॥ कुंवर ० ॥ १७ ॥

अर्थ-ते श्रीपाल तमारां पुण्ये करी इहां आव्यो, जेना देखवाथी चैत्यनां द्वार उघड्यां. ए कथा सांजलीने राजा घणो हर्षवंत थयो, तथा सर्व परिवार पण हर्ष पाम्यो ॥ १५ ॥ एवी रीते श्रीपालनो संबंध कही तिहांथी मुनिवरआकाशमार्गे ( उतपत्या के० ) जता हवा, तेमना पगने सर्व लोक उज्जा अहने उंचे मुखे करी वांदवा लाग्यां ॥ १६ ॥ एम बीजा खंमनी ए सातमी ढाल सांजलीने हे जव्यो ! तमे सर्व उत्तम गुणोना घररूप एवा जे श्रीसिद्धचक्र जगवान् हे तेनी नक्ति करो, एम श्रीविनयविजय उपाध्यायजी कहे ठे ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

बेठा जिनहर बारणे, मुख मंडप सहु कोय ॥ कुंवर निरखी रायनुं, हेहुं  
हरषित होय ॥ २ ॥ धन रिसहेसर कटपतरु, धन चक्केसरी देवी ॥ जास  
पसाये मुज फट्यां, मनवांजित ततखेवि ॥ ३ ॥ तिलक वधावी कुंवरने,  
देइ श्रीफल पान ॥ सज्जन साखे प्रेमे करी, दीधुं कन्यादान ॥ ३ ॥  
श्रीफल फोफल सयणने, देइ घणां तंबोल ॥ तिलक करीने ठांटाणां,  
कीधां केसर घोळ ॥ ४ ॥ निज डेरे कुंवर गया, मंदिर पहोता राय ॥  
बेहु ठामे विवाहना, घणा महोत्सव थाय ॥ ५ ॥ वडी वडारण दे वकी,  
पापड घणा वणाय ॥ केलवीए पकवान बहु, मंगल धवल गवाय ॥ ६ ॥

अर्थ-हवे श्रीजिनघरनी बाहिर मुख मंडपने विपे सहु कोइ आवी बेठाठे, तिहां कुंवरने निर-  
खीने राजानुं हैशुं हर्षित थाय ठे ॥ १ ॥ राजा कहे ठे के कटपतरु समान एवा श्रीकृष्णेश्वर  
एटले आदिनाथ ऋगवान् तेने धन्य ठे, वली चक्केसरी देवीने पण धन्य ठे के जेना पसायथी  
मारां मनोवांजित ततखेवि एटले तुरत फलीभूत थयां ॥ २ ॥ एम चिंतवी श्रीपाल कुंवरने  
तिलक वधावी, श्रीफल तंबोल आपी, सर्व सज्जनोनी साखे प्रेमे करी राजाए कन्यादान दीधुं  
॥ ३ ॥ तथा सयण जे स्वजन जनो तेमने पण श्रीफल जे नालियेर अने फोफल एटले सोपारी  
तथा घणां ( तंबोल के० ) पान देइ, तिलक करी, केशर घोळीने ठांटाणां कीधां ॥ ४ ॥ हवे कुंवर  
पोताने ( डेरे के० ) तंबुमां गया, अने राजा पोताने मंदिरे पहोता, तिहां वझे पक्षमां पोत-  
पोताने स्थानके विवाह संबंधी घणा महोत्सव थाय ठे ॥ ५ ॥ ( वकी वनारण के० ) मोटी वनारण  
एटले खवासण जे ठे, ते वकीड दे ठे एटले आपे ठे, घणा पापड वणाय ठे, ( बहु के० ) घणा प्रका-



મ્માં પપયાન તેને ( ચંદુવીનું કેળ ) કેલવીને કરે છે. માંગલિકનાં ધનલણ્ટલે ધોલગીત ગવાય છે ॥ ૬ ॥  
 ચાવા મીવે નવનવા, દરજી વેળા વાર ॥ જડિયા મણિ માણિક જન્મે, ઘાટ  
 વેટે મૌનાર ॥ ૭ ॥ રાય મંડાવ્યો માંડવો, સોવન મણિમય ઁન્ન ॥ ઁન્ન ઁન્ન  
 મણિપૂતલી, કરતી નાટારંન્ન ॥ ૮ ॥ તોરણ ચિહુંદિશિ વારણે, નીલ રયણમય  
 પાન ॥ ક્રમે મોતી હુમલા, જાણે સરગ વિમાન ॥ ૯ ॥ પંચ વરણને  
 ચંડુને, દીપે મોતીદામ ॥ માનું તારામંડલે, આવી કીયો વિશરામ ॥ ૧૦ ॥  
 ચોરી ચિહું પલે ચિતરી, સોવન માણિક કુંન્ન ॥ ફૂલમાલ અતિ ફૂટરી,  
 મલ્કે સવલ સુરંન્ન ॥ ૧૧ ॥

અર્થ-દરજી લોકો વારણે વેળા થકા નવનવા વાઘા શીવે છે અને જડિયા લોકો છે તે મણિ  
 અને માણિક જાડે છે, તથા સોનાર લોકો નવનવા ઘાટ ઘડે છે ॥ ૭ ॥ હવે રાજાણું માંડવો મંજાવ્યો  
 છે, તે કેવો છે ? તો કે પ્રથમ તો તે મંડપમાં સંપૂર્ણ મણિરહે જડાવણું સોનાના ઁન્ન ઉઝા  
 કીધા છે, તે મણિરહમયજ દેખાય છે, ણું ઁન્ને કરી તે સંરૂપ વિરાજિત છે. વલી તે ઁન્ન ઁન્ને  
 વિપે મણિરહની પૂતલીડે વનાવી છે, તે જાણીણ નાટારંન્નજ કરતી હોય નહીં ? ણવી મુલમુડાણ  
 રહી થકી શોન્ને છે ॥ ૮ ॥ તથા તે મંરૂપની ચારે દિશાડેનાં વારણાડેને વિપે નીલાં રહમય પાનાંણ  
 કરી શોન્નિત ણવાં તોરણો વાંધ્યા છે. તે તોરણોમાં વલી મોતીના હુમલા હુંવી રહ્યા છે, તેથી લટકતા  
 દેખાય છે, તે જાણીણ સર્ગનાં વિમાનજ લટકતાં હોય નહીં ? ણવા થકાં શોન્ને છે, અથવા તે તોરણો  
 નીલાં પાનાંનાં છે, તે વિમાન જેવાંજ છે, અને વિમાનોમાં મોતીડેના હુમલા હુંવી રહેલા હોય છે, માટે  
 તે તોરણો પણ વિમાનસદૃશ શોન્નતાં થકાં દેખાય છે ॥ ૯ ॥ વલી તે મંડપમાં પાંચ વર્ણના ચંડુવા  
 વાંધ્યા છે, તે ચંડુવાને વિપે મોતીડેની ( દામ કેળ ) માલાડે વાંધેલી છે, તે કેલવી દીપે છે ? તિહાં

કવીશ્વર કહે છે કે હું એમ માનું છું જે આકાશમાં રહેલા તારાડના મંદલે આવીનેજ इहां विश्राम  
 કીધો હોય નહીં ? એવાં તે માલાડનાં સોતીડં દેવીપ્યમાન થકાં શોને છે ॥ ૧૦ ॥ તથા વલી  
 રાજાએ ચોરી બંધાવી છે, તે કેવી છે ? તો કે ચારે બાજુએ મણિરલે જન્માવ એવા સોનાના (કુંજ કેળ)  
 ઘટ, તેણે કરી ચિતરેલી છે. તે ઘડાડને વલી અત્યંત ફૂટરી એટલે ઊંચી સરસ એવી ફૂલોની માલાડ  
 પહેરાવેલી છે, તે ( સવલ કેળ ) ઘણી એવી જે ( સુરંજ કેળ ) સુગંધ તેણે કરી મહકી રહી છે ॥ ૧૧ ॥

॥ ઢાલ આઠમી ॥ રાગ લંચાયતી ॥ કરમો તિહાં કોટવાલ ॥ ૯ દેશી ॥

હવે શ્રીપાલ કુમાર, વિધિપૂર્વક મજાન કરે જી ॥ પહેરે સવિ શણગાર, તિ-  
 લક નિલાડે શોના ઘરે જી ॥ ૧ ॥ શિર સૂણાલો સૂંપ, મણિ માણિક મોતી જહ્યો  
 જી ॥ હસે હીરાને તેજ, જાણે હું નૃપ શિર ચહ્યો જી ॥ ૨ ॥ કાને કુંફલ  
 દોય, હાર હૈયે સોહે નવલચા જી ॥ જહ્યાં કંદોરે રતન, વાંહે વાજુબંધ  
 બહેરચા જી ॥ ૩ ॥ સોવન વીંટી વેઠ, દશ આંગુલિએ સોહીએ જી ॥ મુઝ  
 તંબોલ સુરંગ, નર નારી મન મોહીએ જી ॥ ૪ ॥

અર્થ—હવે શ્રીપાલ કુંવર વિધિપૂર્વક સ્નાન મજાન કરે, તે કરીને પઠી સર્વ પ્રકારનાં આશૂષણ  
 આદિક શણગાર પહેરે, તે પહેરીને પઠી લલાટે તિલકની શોના ધરતા હવા ॥ ૧ ॥ વલી શ્રીપાલ  
 કુંવરના શિર એટલે મસ્તકને વિષે સૂણાવાલો સૂંપ વાંધ્યો છે, તે મણિ, માણિક અને મોતીએ કરી  
 જહ્યો છે, તેમાં જે હીરા જહેલા છે તેના તેજે કરી તે સૂંપ હસે છે, અર્થાત્ જાણીએ હસતોજ  
 હોય નહીં ? એવો દેખાય છે. તિહાં કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે કે તે સૂંપ એવું જાણે છે જે હું ( નૃપ કેળ )  
 રાજાના પણ શિર ઉપર ચહ્યો છું, માટે હું સર્વ અલંકારમાં ઉત્તમ છું, અથવા રાજાડે કરતાં પણ  
 હું મોટો છું એવો ગર્વ આણીનેજ જાણીએ હસતો હોય નહીં ? ॥ ૨ ॥ વલી વે કાનને વિષે વે કુંફલ

પરંગમાં છે. દેશને વિપે નવસગ્યા દ્વાર શોની રચા છે, કેમને વિપે રહે જડાવ કંદોરો વાંધ્યો છે, અપાનને પિંપ વાનુવંધ વદેરવા વાંધ્યા છે ॥ ૩ ॥ વે હાથની વશે આંગુલિય સોનાની વીંટીને તથા પેદ શોની રચા છે, તથા મુગ્ય તો પ્રથમશ્રીજ મહા તેજસ્વી છે, વલી તંવોલ ચાવવાથી વિશેષે પુરંગ પટલે સારા રંગવાલું દેલાય છે. એવા દેદીપ્યમાન કુંવરને જોઈને તિહાં નર નારીનાં પાન મોહને પામે છે ॥ ૪ ॥

કર ધરી શ્રીફલ પાન, વરઘોડે જવ સંચર્યા જી ॥ સાંવેલાં શ્રીકાર, સહસ-  
ગમે તવ પરવર્યાં જી ॥ ૫ ॥ વાજે ઢોલ નિશાન, સરણાઈ ઝુંગલ ઘણી  
જી ॥ રથ વેળી સયવ્રઢ, ગાયે મંગલ જાનણી જી ॥ ૬ ॥ સાવ સોનેરી  
સાજ, હયવર હીસે નાચતા જી ॥ શિર સિંદૂર સોદંત, દીસે મયગલ માચતા  
જી ॥ ૭ ॥ ચહુટે ચહુટે લોક, જુવે મહોત્સવ નવનવે જી ॥ ઇમ મહોટે  
મંદ્રાણ, મોહન આઠ્યા માંડવે જી ॥ ૮ ॥

અર્થ-હવે હાથમાં શ્રીફલ પાન લઈને જે વારે વરઘોડામાં સંચર્યા, તે વારે હજારોગમે શ્રીકાર કેળ) શોજાને ધરનારાં એવાં સાંવેલાં તેની સાથે ( પરવર્યાં કેળ) આગલ ચાલ્યાં ॥ ૫ ॥ ઢોલ, નગારાં, નિશાન તથા શરણાઈ અને ઝુંગલો ઘણાં વાજે છે, વલી ( સયવ્રઢ કેળ) મંકડાગમે રીંડે જાનરમીડે જે છે તે રથમાં વેળી થકી માંગલિકનાં ગીતો ગાય છે ॥ ૬ ॥ ( સાવ કેળ) ફેવલ સોનેરીનો સાજ નાચ્યો છે જેમની ઉપર એવા ( હયવર કેળ) શ્રેષ્ઠ ઘોડાડે નાચતા થકા આનંદમાં મગ્ન થયા થકા હીસે પટલે હણહણાટ કરે છે, વલી જેમના ( શિર કેળ) મસ્ત-હને વિપે સિંદૂર શોમે છે એવા ( મયગલ કેળ) હાશ્રીડે તે ( માચતા કેળ) મલપતા થકા ( દીસે કેળ) દેલાય છે ॥ ૭ ॥ તિહાં ચૌટા ચૌટાને વિપે લોક નવનવે મહોત્સવે કરી જુવે છે. એવી રીતે મોટે મંડાળે કરી ( મોહન કેળ) શ્રીપાલ કુંવર માંડવાને વિપે ધ્યાવી પહોંચ્યા ॥ ૮ ॥

પોંછી આપ્યા માંહિ, સાસુએ હલટ ઘણે જી ॥ આણી ચોરી માંહિ, હર્ષ  
 ઘણો કન્યા તણે જી ॥ ૧૯ ॥ કર મેલાવો કીધ, વેદપાઠ બાંજણ ત્રણે જી  
 ॥ સોહવ ગાયે ગીત, બિહુ પલે આપ આપણે જી ॥ ૨૦ ॥ કરી અગ્નિની  
 સાલ, મંગલ ચારે વરતીયાં જી ॥ ફેશ ફરતાં તામ, દાન નરિંદે બહુ  
 દીયાં જી ॥ ૨૧ ॥ કેલવીયો કંસાર, સરસ સુગંધો મહમહે જી ॥ કવલ  
 ઠવે મુલ માંહિ, માંહોમાંહે મન ગહગહે જી ॥ ૨૨ ॥ મદનમંજૂષા નારી, પ્રેમે  
 પરણી ઇળી પરે જી ॥ બિહું નારીશું જોગ, મુલ વિલસે સુસરાઘરે જી ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—તેમને સાસુએ ઘણા હલટ સહિત પોંછીને માંહે આપ્યા. વલી કન્યાને પણ ચોરી માંહે આપી,  
 તે વારે તેના મનમાં પણ પરણવાનો હર્ષ ઘણો છે ॥ ૧૯ ॥ પઠી ( કર મેલાવો કેળ ) હાથ મેલાવો કીધો તે  
 વલત બ્રાહ્મણ વેદપાઠ ત્રણે છે, વલી બેહુ પદ્મવાલાની ( સોહવ કેળ ) સુવાસણ સ્ત્રીએ આપ આપની  
 તરફનાં ગીત ગાય છે ॥ ૨૦ ॥ પઠી અગ્નિની સાથે કરી ચારે મંગલ વર્ત્તાવીને વર કન્યાને ફેરા  
 ફેરવ્યા, તે વલતે રાજાએ ઘણા પ્રકારનાં દાન દીધાં ॥ યતઃ ॥ દાનહ વેલા હજલા, જગ વિરલા કો હોય ॥  
 જલહર જલ દેવા સમે, શ્યામ વદનધર જોય ॥ ૨૧ ॥ દાનં મહિમનિદાનં કુશલનિદાનં કલંકકરિસિંહઃ  
 ॥ શ્રીકલંકકંઠનૂતં, સિદ્ધિવધૂસંગમે દૂતઃ ॥ ૨૨ ॥ પઠી સરસ સુગંધે કરી મહમહાટ  
 કરી રહ્યો છે એવો કંસાર કેલવ્યો છે એટલે વનાવ્યો છે, તેના ( કવલ કેળ ) કોલીયા તેને હર્ષ  
 સહિત સ્ત્રીને તરતાર બેહુ જણ મલી માંહોમાંહે મનના ગહગહાટે કરી એકેકના મુલમાં મૂકે  
 છે ॥ ૨૩ ॥ એ રીતે મદનમંજૂષા સ્ત્રીને પ્રેમે કરી પરણા. હવે શ્રીપાલ કુંવર સસરાને ઘેર રહ્યા થકા  
 બેહુ સ્ત્રીઓ સાથે મુલને ( વિલસે કેળ ) જોગવે છે ॥ ૨૩ ॥

ક્ષત્રદેવ પ્રાસાદ, ઉઘવ પૂજા નિત કરે જી ॥ ગીત ગાન બહુ દાન, વિત્ત  
 ઘણું તિહાં વાવરે જી ॥ ૧૪ ॥ ચૈત્ર માસે સુખવાસ, આંબિલ બંલી આદરે  
 જી ॥ સિદ્ધચક્રની સાર, લાખીણી પૂજા કરે જી ॥ ૧૫ ॥ વરતાવી અમાર,  
 અઘાદ મહોત્સવ ઘણો જી ॥ સફલ કરે અવતાર, લાહો લીએ લખમી તણો  
 જી ॥ ૧૬ ॥ ફક દિન દિન જિનહર માંહિ, કુંઝર રાય બેઠા મલી જી ॥ નૃત્ય  
 કરાવે સાર, જિનવર આગલ મન રલી જી ॥ ૧૭ ॥ ફણે અવસર કોટ-  
 વાલ, આવી અરજ કરે ફસી જી ॥ દાણચોરીએ ચોર, પકડ્યો તસ  
 આઢા કીસી જી ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—ફહાં કુંવર શ્રીકૃષ્ણદેવજીના પ્રાસાદને વિષે મોટા આનંદે કરી નિત્ય પ્રત્યે ઉત્સવ  
 સહિત પૂજા કરે છે, તથા ઘણાં ગીત ગાન કરે છે, બહુ દાન આપતો થકો તિહાં ઘણું ( વિત્ત  
 કે ) દ્રવ્ય વાવરે છે ॥ ૧૪ ॥ ફરી ચૈત્ર મહીનો આવ્યો તે વારે સુખના આવાસરૂપ આયંબિલની  
 બંલી આદરીને શ્રીસિદ્ધચક્રજીની પ્રધાન લાખીણી પૂજા કરે છે ॥ ૧૫ ॥ આઠ દિવસ પર્યંત અમારીનો  
 પમ્હ વર્ત્તાવીને ફટલે વગડાવીને ઘણો મોટો અઘાદ મહોત્સવ કણ્યો. એવી રીતે કુંવર પોતાનો મનુષ્ય-  
 અવતાર સફલ કરે છે, અને લક્ષ્મી પામ્યાનો લાહો લીએ છે ॥ ૧૬ ॥ એક દિવસે જિનેશ્વરના  
 દેરા માંહે કુંવર અને રાજા એ બેહુ જણ સાથે મલી બેઠા છે, અને ( મન રલી કે ) મનની  
 મમતાએ શ્રીજિનેશ્વરની આગલ ઉત્તમ નૃત્ય કરાવે છે ॥ ૧૭ ॥ એ અવસરે કોટવાલ આવીને રાજાને  
 એવા પ્રકારની અરજ કરવા લાગ્યો કે હે મહારાજ ! દાણચોરીએ ચોર થયેલો ફટલે  
 દાણચોરીનો કરનાર ચોર અમે પકડ્યો છે, તેને આપ કેવા પ્રકારની શિક્ષા કરવા  
 કરો છો ? તે કહો ॥ ૧૮ ॥

વલી ત્રાંગી તુમ આણ, બલ બહુલું ઇણે આદરું જી ॥ અમે દેલાડ્યા  
 હાથ, તવ મહોદું જાંચું કચું જી ॥ ૧૯ ॥ રાજા બોલે તામ, દંડ ચોરનો  
 દીજીએ જી ॥ જિણહરમાં એ વાત, કહે કુંચર કિમ કીજીએ જી ॥ ૨૦ ॥  
 નજરે કરી હજુર, પહેલાં કીજે પારચું જી ॥ પઠે દેડજે દંડ, સહુએ ન  
 હોયે સારિણું જી ॥ ૨૧ ॥ આણ્યો જિસે હજુર, ધવલ શેઠ તવ જાણીયો  
 જી ॥ કહે કુંચર મહારાજ, ચોર જલો તુમે આણીયો જી ॥ ૨૨ ॥ એ  
 મુજ પિતા સમાન, હું એ સાથે આવીયો જી ॥ કોટિધ્વજ સિરદાર, વાહણ  
 ઇહાં ઘણાં લાવીયો જી ॥ ૨૩ ॥ ટોડાવી તસ બંધ, તેહી પાસે બેસાડીયો  
 જી ॥ ગુનહ કરાવી માફ, રાયને પાય લગાડીયો જી ॥ ૨૪ ॥

અર્થ-વલી તમારી આણા દીધી તે પણ ઇણે ત્રાંગી નાહી, તથા અમારી સામું ઘણું વલ  
 આદરું, પરંતુ અમે જે વારે સ્વેચ્છા હાથ દેલાડ્યા, તે વારે તેણે પોતાનું મુલ જાંચું કચું ॥ ૧૯ ॥  
 તે સાંજલી રાજા બોલ્યો કે એને ચોરનો દંડ આપો, તે વારે કુંચર કહેવા લાગ્યો કે હે સ્વામિન્ !  
 જિનઘરમાં એ વાત કેમ કરીએ ? ॥ ૨૦ ॥ વલી જે ચોર હોય તેને પ્રથમ તો પોતાની નજર આ-  
 ગલ હજુર કરીને તેની પરીક્ષા કરીએ, અને પઠી જે કાંઈ તેને દંડ દેવો ઘટે તે આપીએ, શા  
 માટે ? જે સર્વ માણસ કાંઈ સરલાં ન હોય “સહુને હોયે સારિણું જી” એવો પાતાંતર પણ છે  
 ॥ ૨૧ ॥ પઠી જે વારે રાજાની હજુરમાં તેને લઈ આવ્યા, તે વારે એ ધવલ શેઠ છે એવું જાણીને  
 કુંચર રાજાને કહેતો હવો કે મહારાજ ! આ ચોર તો તમે ઘણો જલો આણ્યો ॥ ૨૨ ॥ એ તો  
 મારા પિતા સમાન છે, હું એની સાથેજ ઇહાં આવ્યો હું, વલી એ તો કાંઈ સામાન્ય માણસ નથી,  
 પરંતુ કોટિધ્વજો જે છે તેનો પણ એ સિરદાર છે, અને ઇહાં તમારા બંદર માંહે ઘણાં વહાણ

लइ आढ्यो ठे ॥ ३३ ॥ एम कह्यो तेनां बंधन ठोकावी श्रोठने तेकी पोतानी पासे बेसाढ्यो, अने तेनो गुन्हो माफ करावी राजाने पगे लगाढ्यो ॥ ३४ ॥

राय कहे अपराध, एहनो परमेश्वर सह्यो जी ॥ अजरामर थयो एह, जेह तुमे बांहे ग्रह्यो जी ॥ ३५ ॥ एक दिन आवी श्रोठ, कुंवरने एम विनवे जी ॥ वेची बहाणनी वस्तु, पूछ्यां करीयाणे नवे जी ॥ ३६ ॥ तुमे अमने इण ठाम, कुशल खेमे जिम आणीया जी ॥ तिम पहाँचानो देश, तो सुख पामे प्राणीया जी ॥ ३७ ॥ कुंअरे जणाव्यो प्राव, निज देशे जावा तणो जी ॥ तव नृपने चित्त मांहि, असंतोष उपज्यो घणो जी ॥ ३८ ॥ माग्यां नृषण जेह, ते उपर ममता कीसी जी ॥ परदेशीशुं प्रीत, दुःखदायी होये इसी जी ॥ ३९ ॥ सासु सुसरो दोय, कर जोमी आदर घणे जी ॥ आंसु पम्ते धार, कुंअरने इणी परे नणे जी ॥ ४० ॥

अर्थ—राजाए कछुं के एनो अपराध तो परमेश्वरे सहन कख्यो एटले माफ कख्यो, ए तो हवे अजरामर थयो जाणवो, कारण के जे तुमे ( बांहे ग्रह्यो के ) हाथे जाढ्यो ते अजर अमर थयो एमां कांइ नवाइ नथी ॥ ३५ ॥ हवे एक दिवसे धवल श्रोठ आवीने श्रीपाल कुंवरने एम विनवे ठे के हे स्वामिन् ! बहाणनी वस्तु सर्वे वेचीने फरी नवां करीयाणां लइ तेणे करी बहाण ( पूछ्यां के ) नख्यां ॥ ३६ ॥ माटे तमे अमने आ ठेकाणे जेवी रीते कुशल खेमे लाव्या ठो तेवी रीते फरी पाठा अमारे देश पहाँचानो तो प्राणी सर्व सुख पामे ॥ ३७ ॥ ते सांजली कुंवर पण पोताने देश जवानो प्राव ससराने जणाव्यो, ते बारे राजाना चित्तने विषे घणो असंतोष उपज्यो ॥ ३८ ॥ तथापि वली विचाखुं जे मागी लावेलां आनूषणो होय तेनी उपर फोकट ममता की करवी ?

તે પણ એવીજ ટુઃઘદાથી હોય ॥ ૩૯ ॥ એમ નિર્ધારી સાસુ અને સસરો વેલુ જાણે હાથ જોત્તી ઘણા  
 આદરે કરી આંખમાંથી આંસુની ધારા પડતે થકે કુંવર પ્રત્યે એવી રીતે ( નાણે કે ૦ ) કહેતાં હતાં ॥ ૩૦ ॥  
 મદનમંજૂષા એહ, અમ ઉત્સંગે ડહરી જી ॥ જન્મથકી સુખ માંહિ, આજ લગે  
 લીલા કરી જી ॥ ૩૧ ॥ વાહાલી જીવિતપ્રાય, તુમ હાથે યાપણ ઠવી જી ॥  
 એહને મ દેશો ઠેહ, જો પણ પરણો નવનવી જી ॥ ૩૨ ॥ પુત્રીને કહે વત્સ,  
 દમા ઘણી મન આણજો જી ॥ સદા લગે ખરતાર, દેવ કરીને જાણજો  
 જી ॥ ૩૩ ॥ સાસુ સુસરા જેઠ, લજ્જા વિનય મ ચૂકજો જી ॥ પરિહરજો  
 પરમાદ, કુલમરજાદા મ મૂકજો જી ॥ ૩૪ ॥ કંત પહેલી જાગ, જાગંતાં  
 નવિ ડંધીએ જી ॥ શોક્ય વહેન કરી જાણ, વચન ન તાસ ડહંધીએ જી ॥ ૩૫ ॥

અર્થ-કે હે રાજન્ ! એ મદનમંજૂષા નામે પુત્રી, તે અમારા ચોલામાં ડહરી છે, એણે જન્મ-  
 થકી માંડીને આજ દિવસ સુધી સદાય સુખ માંહેજ લીલા કરી છે ॥ ૩૨ ॥ એ પુત્રી પ્રાયઃ અમારા  
 જીવથકી પણ અમને ઘણીજ વહાલી છે, તે આજ તમારે હાથે જેમ યાપણ ( ઠવી કે ૦ ) સ્થાપી  
 હોય તેમ આપી છે, માટે જો પણ તમે નવનવી લ્હીંડ પરણો, તોપણ એને ઠેહ દેશો નહીં  
 ॥ ૩૨ ॥ હવે પોતાની પુત્રીને શિલામણ આપવા માટે રાજા રાણી કહે છે કે હે વત્સે ! તમે તમારા  
 મનમાં ઘણી દમા આણજો, ક્રોધ કરશો નહીં, અને સદા લગણ ખર્તારને તો દેવ કરીનેજ  
 જાણજો ॥ ૩૩ ॥ વલી સાસુ, સસરો અને જેઠ, તેમની લજ્જા વિનય કરવાનું કે વારે પણ ચૂકશો  
 નહીં. તથા પ્રમાદને પરહરજો, લાગ કરજો અને કુલની મર્યાદા મૂકશો નહીં ॥ ૩૪ ॥ વલી ખર્તાર  
 જાગ્યાથી પહેલી જાગજે, તથા ખર્તાર જાગતો હોય તિહાં સુધી ડંધીશ નહીં, શોક્ય હોય તેને  
 વહેન જેવી જાણજે, શોક્યનું વચન ડહંધન કરીશ નહીં ॥ ૩૫ ॥



કંત સયલ પરિવાર, જમ્યા પઠી ઝોજન કરે જી ॥ દાસ દાસીજણ ઢોર,  
 खबर सहुनी चित्त धरे जी ॥ ३६ ॥ जिनपूजा गुरुभक्ति, पतिव्रता व्रत  
 પાલજો જી ॥ શી કહીએ તુમ શિલ, હમ અમ કુલ અજુવાલજો જી ॥  
 ३७ ॥ रघुण रुद्रि परिवार, देइ नृपे वाहण नखां जी ॥ मयणमंजूषा  
 ધૂઅ, વોલાવા સહુ નીસઘ્યાં જી ॥ ૩૮ ॥ कांठे सयल कुटुंब, हैमां  
 પ્રર ઝેટી મલ્યાં જી ॥ તસ મુલ વારોવાર, જોતાં ને રોતાં પાઠાં વલ્યાં  
 જી ॥ ૩૯ ॥ कुंअर वाहण मांदि, बेठा साथे दोइ वहु जी ॥ काम अने रति  
 પ્રીતિ, મલીયાં એમ જાણે સહુ જી ॥ ૪૦ ॥ बीजे खंभे एह, ढाल थुणी इम  
 આઠમી જી ॥ વિનય કહે સિંહચક્ર, પ્રતિકરો સુરતરુ સમી જી ॥ ૪૧ ॥

અર્થ—પોતાનો ધર્તાર તથા બીજો પણ પરિવાર જે હોય તે સર્વે જમી રહ્યા પઠી તું  
 ઝોજન કરજે. વલી દાસ, દાસીજન તથા ઢોર પ્રમુલ સહુની યલર લેવી, એલું ચિત્ત ધરે,  
 एटखे चित्त राखजे ॥ ३६ ॥ श्रीजिनेश्वरनी पूजा तथा गुरुनी भक्ति करजो, पतिव्रता व्रत पालजो,  
 બીજી વધારે શિલ તમને અમે શી કહી દેલામીએ ? તમે એમ શુભાચરણ આચરીને અમારા  
 कुलने अजुवालजो ॥ ३७ ॥ एवी रीते पुत्रीने शिखामण आपीने पठी राजाए रल, रुद्रि तथा  
 બીજો પણ ઘણો પરિવાર આપીને વહાણ નઘ્યાં, અને મદનમંજૂષા પુત્રીને વોલાવવાને માટે સર્વ કોઈ  
 નીસઘ્યાં ॥ ૩૮ ॥ बंदरने कांठे सर्व कुटुंब आवी हैमां नरी जेटीने मलयां, पठी ते पुत्रीनुं मुख  
 વારંવાર જોતાં અને રોતાં યકાં પાઠાં વલ્યાં ॥ ૩૯ ॥ हवे श्रीपाल कुंवर वहाण मांहे पोतानी  
 બે સ્ત્રીલ સાથે બેઠા, તે સહુ કોઈ એમજ જાણે છે કે આ તો કામદેવ અને તેની રતિ તથા પ્રીતિ  
 ए बे स्त्रील तेज इहां आवी एकठां मलयां ठे, ए कविए उत्प्रेक्षा करी ठे ॥ ४० ॥ बीजा खंभेने

વિષે એ આઠમી ઢાલ એવી રીતે સ્તવી, માટે જો જાણ્યો ! તમે ( સુરતરુ કેળ ) કલ્પવૃક્ષ સમાન મનોવાંઠિતની દેવાવાલી એવી શ્રીસિરુચકજી મહારાજની જાતિ કરો, એમ શ્રીવિનયવિજય ઉપાધ્યાયજી કહે છે ॥ ૪૧ ॥

॥ ચોપાદ ॥

खंड खंड मधुरो जिम खंड, श्री श्रीपालचरित्र अखंड ॥  
कीर्तिविजय वाचकथी लह्यो, बीजो खंड इम विनये कह्यो ॥ २ ॥

અર્થ-એ રાસનો ચંદ્ર ચંડ ( મધુરો કેળ ) મીઠાશવાલો છે, જેમ ( ચંદ્ર કેળ ) ચાંદના કટકા કટકા માંહે મીઠાશ ઘણી હોય તેમ એ રાસના પણ ચંદ્ર ચંદ્રમાં મીઠાશ ઘણી છે, અને શ્રી શ્રીપાલ રાજાનું સંપૂર્ણ ચરિત્ર તો અચંદ્ર રૂપ છે, તે જે પ્રમાણે શ્રી કીર્તિવિજય ઉપાધ્યાયજીના મુલથી ( લહ્યો કેળ ) સાંજાવ્યો ( એમ કેળ ) એજ પ્રમાણે આ બીજો ચંડ શ્રી વિનયવિજયજી ઉપાધ્યાયજીએ કહ્યો ॥ ૨ ॥

॥ इति श्रीमन्महोपाध्यायश्रीकीर्तिविजयगणेशिष्योपाध्यायश्रीविनयविजयगणिविरचिते  
श्रीसिरुचक्रमहिमाधिकारे श्रीश्रीपालचरित्रे प्राकृतप्रबंधे विदेशगमने कन्याद्वय-  
पाणिग्रहणेत्यादिवर्णनो नाम द्वितीयः खंडः समाप्तः ॥ २ ॥

પ્રથમ ચંડે ગાથા ॥ ૪૦૨ ॥ દ્વિતીય ચંડે ગાથા ॥ ૪૦૫ ॥ સર્વ ગાથા ॥ ૫૫૭ ॥

इति श्रीश्रीपालचरित्रे बालावबोधे द्वितीयः खंडः समाप्तः ॥ २ ॥

॥ श्रीसद्गुरुभ्यो नमः ॥

अथ तृतीयः खंडः प्रारभ्यते ॥

॥ दोहा ॥

सिद्धचक्रना गुण घणा, कहेतां नावे पार ॥ वांछित पूरे दुःख हरे, वंडु  
वारोवार ॥ १ ॥ सज्जा कहे श्रीपालने, समुद्र उतारो पार ॥ अमने उत्कंठा  
घणी, सुणवा म करो वार ॥ २ ॥

अर्थ-श्रीसिद्धचक्र जगवानना गुण घणा ठे, ते मुखशी कहेतां थका तेनो पार आवे  
नहीं. ए श्रीसिद्धचक्र केवा ठे ? तो के सेवनारनां मनोवांछित पूर्ण करे अने दुःखने  
हरण करे, माटे ते श्रीसिद्धचक्रजीने हुं वारंवार वांडुं हुं ॥ १ ॥ हवे आ रासना सांज-  
लनारा सज्जास्थ जनो कवीश्वरने कहे ठे के श्रीपाल कुंवरने समुद्रथकी पार उतारो, एटले  
श्रीपाल कुंवर समुद्रपार उतरीने कांठे आवे. ए बात सुणवानी अमने घणी उत्कंठा ठे, माटे वार  
म करो, एटले व्याख्यान करवानो विलंब न करो ॥ २ ॥

कहे कवियण आगल कथा, मीठी अमीय समान ॥ निद्रा विकथा पर-  
हरी, सुणजो देइ कान ॥ ३ ॥ धवल शेठ गुरे घणुं, देखी कुंवरनी रिद्ध ॥  
एकलडो आव्यो हतो, हे है देव शुं कीध ॥ ४ ॥

अर्थ-एबुं सज्जाजनोनुं बोलवुं सांजलीने कवीश्वर पण श्रीपालनी आगल कथा एटले समु-  
द्रमां पड्या पढीनी जे कथा कहेवानी ठे ते कहे ठे. ते कथा केवी ठे ? तो के अमृत समान  
मीठाशनी आपनारी ठे, माटे हे श्रोताजनो ! तमे निद्रा अने विकथाने परहरी एटले त्यागीने  
एकाग्र चित्ते कान दइने सांजलजो ॥ ३ ॥ हवे श्रीपाल कुंवरनी कछि देखीने अदेखो बिचारो

धवलशेठ घणुं घणुं फुल्ला करे ठे के अरे ! आ तो एकलोज मारी साथे चाकर दाखल आवेलो  
हतो तो है है इति खेदे, हे देव ! हे कर्म ! आ ते तें शुं कीधुं ? ॥ ४ ॥

बहाण अढीसैं माहरां, लीधां शिरमां देइ ॥ जोउं घर किम जायशे,  
रुधि एवडी लेइ ॥ ५ ॥ एक जीव ठे एहने, नाखुं जलधि मऊार ॥  
पवी सयल ए माहरं, रमणी रुधि परिवार ॥ ६ ॥ देखी न शकै पारकी,  
रुधि हिये जस खार ॥ सायर आयें छबलो, गाजेंते जलधार ॥ ७ ॥  
वरसाखे वनराइ जे, सवि नवपल्लव आय ॥ जाय जवासानुं कीस्युं, जे  
उम्रो सूकाय ॥ ८ ॥

अर्थ—एम धवल शेठने कुंवरनी रुद्धि देखवाथी अदेखाइ उपनी, तेथी विचार करवा मांड्यो  
के आ अढीसैं बहाण तो मारा माथासां दइने एणे लइ लीधां, पण हवे जोउं तो खरो के आ  
आटली रुद्धि लइने केवी रीते पोताने घेर जाय ठे ? ॥ ५ ॥ ए एकज जीव ठे, तेने हुं (जलधि  
के) समुद्रमां नाखी दळं, पठी ए (रमणी के) वे स्त्रीउं तथा रुद्धि अने बीजो जे एनो परि-  
वार ठे ते सर्वे मारुंज ठे, ए बापमो क्यां लइ जवानो ठे ? एवा दुष्ट अध्यवसाय शेठना थया  
॥ ६ ॥ इहां कनिष्ठ पुरुषनां लक्षण उपर दृष्टांत कहे ठे के जेम (जलधार के) मेघ ते गाजेंते  
एटले गर्जारव करे, ते वारे (सायर के) समुद्र दुर्वल थइ जाय. ए दृष्टांते जे पुरुषना हेयामां  
(खार के) अदेखाइ होय ते पुरुष पण पारकी रुद्धि देखीने खमी शकै नहीं ॥ अतः ॥ परवादे  
दशवदनः, परदोषनिरीक्षणे सहस्राक्षः ॥ संवृत्तवित्तहरणे, बाहुसहस्रार्जुनो नीचः ॥ १ ॥ इति ॥ ७ ॥  
वली बीजो दृष्टांत कहे ठे. जेमके वरसादना दिवसोमां अढार चार वनराजी एटले वन-  
स्पतिनी पंक्ति जे ठे ते सर्व नवपल्लव थाय ठे, परंतु तेमां एक विचारा जवासाना जागनुं शुं जाय

હે કે જે બ્રજો ને બ્રજો સુકાદ્ જાય છે ? કાંઈજ નહીં, પરંતુ જે અદેશું માણસ છે તે બીજાની સારી સ્થિતિ થયેલી જોઈને પોતે ડુઃખી થાય છે એમ જાણું ॥ ૬ ॥

જે કિરતાર વડા કીયા, તેણું કેહી રીસ ॥ દાંત પહ્યા ગિરિ પામતાં,

કુંજર પાડે ચીસ ॥ ૯ ॥

અર્થ—પણ खरी વાત તો એજ છે કે જેને કિરતારે મોટા કહ્યા તેની સાથે વલી કેવી રીસ કરવી ? તેની સાથે રીસ કરવાથી બલદું રીસ કરનારનેજ ડુઃખી થવું પડે છે. કોની પેઠે ? તો કે જેમ (કુંજર કે) હાથી જે છે તેણે પોતાને મોટો સમજીને દાંતે કરી ગિરિ જે પર્વત તેને પામી નાખવા માટે બધમ કહ્યો, પરંતુ તેને પામવા જતાં બલદા પોતાનાજ દાંત ત્રૂટી પહ્યા, તે વારે મોટી ચીસો પાડીને નાસવા માંડ્યું. એ દૃષ્ટાંતે અહીં ધવલ શેઠ પણ શ્રીપાલ કુંવરને ડુઃખી કરવા માટે બધમ કરે છે, પરંતુ તેને ડુઃખી કરવા જતાં પોતાનેજ ડુઃખી થવું પડશે, તે વાત આગલ કહે છે ॥ ૯ ॥

॥ ઢાલ પહેલી ॥

॥ રાગ મહાર ॥ શીતલ તરુર ઝાંહિ, કે બાંહ વાલંજની રે ॥ કે બાંહ ॥ એ દેશી ॥

દેખી કામિની દોય, કે કામે વ્યાપીયો રે ॥ કે કામે વ્યાપીયો ॥ વલી ઘણો ધનનો લોજ, કે વાધ્યો પાપીયો રે ॥ કે વાધ્યો ॥ લાગ્યા દોય પિશાચ, કે પીડે અતિ ઘણું રે ॥ કે પીડે ॥ ધવલ શેઠનું ચિત્ત, કે વશ નહીં આપણું રે ॥ કે વશ ॥ ૨ ॥

અર્થ—એમ તે શેઠ હુષ્ટ અધ્યવસાયને યોગે એક તો શ્રીપાલની ( દોય કે ) વે ( કામિની કે ) સ્ત્રી છે, તેમને દેખીને કામે કરી વ્યાસ થયો, તથા બીજું વલી શ્રીપાલની પાસે ઘણું ધન છે, તે લઈ લેવાનો લોજ શેઠને લાગ્યો. તદ્દપ જે પાપ તેણે કરીને વાધ્યો, અથવા ધન લેવાના લોજે કરી તે

पापी शेर बाध्यो. एम ते शेरने काम अने लोभ, ए बे ( पिशाच के० ) भूत आवीने वलग्यां, तेणे करीने अत्यंत घणोज पीडाय ठे, तेथी ते धवल शेरनुं चित्त पण पोताने वश रखुं नहीं ॥ १ ॥

उदक न आवे अन्न, न आवे निद्रा रे ॥ न आवे ० ॥ उद्वस वालस  
थाय, के जक नहीं एक घडी रे ॥ के जक ० ॥ सुख मूके निसास, के  
दिन दिन डुबलो रे ॥ के दिन ० ॥ रात दिवस नवि जाय, के मन बहु  
आमलो रे ॥ के मन ० ॥ १ ॥ चार मट्या तस मित्र, के पूढे प्रेमशुं रे ॥  
के पूढे ० ॥ कोण अयो तुम रोग, के फुरो एम शुं रे ॥ के फुरो ० ॥ के  
चिंता उतपन्न, के कोइक आकरी रे ॥ के कोइक ० ॥ जाइ आन धीर,  
के मन कातुं करी रे ॥ के मन ० ॥ ३ ॥

अर्थ—तेम ( उदक के० ) पाणी तथा अन्न पण जावतुं नथी, वली निद्रा पण आवती नथी, उद्वस  
वालस एटले आलस विलस अथा करे ठे, एक घडी मात्र पण जीवने (जक के०) जंप वलतो नथी, सुखशी  
निसासा मूकतो अको दिवसे दिवसे दुर्बल अतो जाय ठे. वली मनमां बहु (आमलो के०) आमलसेरडा  
खीधा करे ठे, तेनां रात दिवस जतां नथी ॥ यतः ॥ प्रवासिको व्याधियुतः सरोषो, विद्यार्थचिन्तः  
परदाररक्तः ॥ यस्यास्ति वैरी हि वियोगितोऽपि, ह्यष्टौ लज्जते मनुजा न निद्राम् ॥ अर्थ—एक पर-  
देश फरनार, बीजो व्याधिमान्, त्रीजो क्रोधयुक्त, चोथो विद्याभ्यासने विषे तत्पर, पांचमो धन मेलव-  
वामां आसक्त चित्तवालो, ठडो पारकी खीमां आसक्त, सातमो जेने माथे दुश्मन ठे ते, आठमो  
पोताना प्रिय जनथी वियोग पामेलो, एवा आठ प्रकारना मनुष्यो निद्राने पामता नथी ॥ १ ॥ २ ॥  
एम दुःखने लीधे धवल शेर अर्धी रात्रे सुतो उगी टलवलतो फल्या करे ठे, ते जोइने

તેના ચાર મિત્ર છે તે તેને મદદ, અને પ્રેમપૂર્વક પૂછે છે કે હે શેઠજી ! તમોને કયો રોગ હતો  
 થયો છે કે તમે આમતેમ છુરી રહ્યા છો ? અથવા તમોને ઘણીજ આકરી દુઃખી કોઈક ચિંતા હતી કે  
 છે ? કે શું થયું છે ? જે કાંઈ થયું હોય તે પણ હે જાણ ! મન કઠિણ કરીને ધીરજવાન થઈને ॥ ૩ ॥

દુઃખ કહો અમ તાસ, ઉપાય વિચારીએ રે ॥ ઉપાય ૦ ॥ ચિંતાસાયર દુઃખ,  
 કે પાર ઉતારીએ રે ॥ કે પાર ૦ ॥ લજ્જા મૂકી શેઠ, કહે મન ચિંતવ્યું રે ॥  
 કહે મન ૦ ॥ તવ ચારે કહે મિત્ર, કે ધિક એ શું લવ્યું રે ॥ કે ધિક ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ—તમોને જે દુઃખ પેદા થયું હોય તે અમોને કહો તો અમે (તાસ કે) તેનો ઉપાય વિચારીને  
 આ ચિંતારૂપ સમુદ્રમાંથી તમોને પાર ઉતારીએ. તે વારે શેઠે પણ લજ્જા મૂકીને ઝંઝો નિસાસો  
 નાખી પોતાના મનનું ચિંતવેલું કામ જે હતું તે મિત્રોને કહ્યું કે અરે જાણે ! મારે શરીરે કોઈ પણ  
 રોગ પીડા કરતો નથી, પરંતુ આ શ્રીપાલને મારી નાખવો, એ મારા મનની પીડા છે તે મને પીડે  
 છે, દુઃખ આપે છે, એ સર્વ વૃત્તાંત તેણે પોતાના મિત્રો આગલ કહી સંજ્ઞાવ્યો. દુઃખી વાત સાંજલી,  
 તે વારે તે ચારે મિત્રો કહેવા લાગ્યા કે અરે ધિક્કાર છે તુજને ! કે આ અમારા કાનને શૂલ લાગે  
 એવું તું શું (લવ્યો કે) બોલ્યો ? આ તે શું તારી અક્કલ ઠેકાણે નથી ? કે બીજા કોઈ સામાન્ય  
 માણસના ધનનું હરણ કરવું તે પણ ઉત્તમ પુરુષને યોગ્ય નથી, તો આ તો તારો સ્વામી છે, વલી  
 તારા ઉપર મોટો ઉપકારકર્તા છે, તેનું ધન હરણ કરવું એ કાર્ય તો મોટા કષ્ટનું દેવાવાલું સમ-  
 જવું. તેમજ અન્ય કોઈ પુરુષની સ્ત્રી યોગવતી તથા કોઈ જીવ માત્રને હણવો તે પણ ઉત્તમ પુરુ-  
 ષને મહા નિંદનીય છે, તો આ જે ઉપકારકર્તા સ્વામી તેની સ્ત્રી યોગવતી તથા તેને હણવો, એથી  
 અવશ્ય નરકે જવાનો બંધ પડે. એવું પાપકર્મ મનમાં ચિંતવીને આ જીવે અમોને કહેતાં થકા  
 તારી જીજ્ઞાસા કેમ ચાલી ? માટે આજ દિવસ સુધી તો અમારે ને તારે મિત્રાચારીનો નાતો

હતો, પણ હવે આંબું ડુછપણું તેં ચિંતવ્યું તેણી વત્તેમાનકાલે તો તું અમારા ડુશ્મન તુલ્ય થો કે જે તેં આવા સર્વશિરોમણિ મસ્તકના મણિ સરખા મહાપુરુષની ઉપર માઠી ચિંતવના કરી ॥ ૪ ॥

પરનારીને પાપ, પ્રવોજવ બુડીએ રે ॥ પ્રવો ૦ ॥ કિમ સુરતરુની ડાલ, કુહાને કુડીએ રે ॥ કુહાડે ૦ ॥ પરજપગારી એહ, જિસ્યો જગ કેવમો રે ॥ જિસ્યો ૦ ॥ દીઠો પ્રત્યક્ક જાસ, કેમહિમા એવડો રે ॥ કેમહિમા ૦ ॥ ૫ ॥ ભોમાબ્યા દોય વાર, ઇણે તુમે જીવતા રે ॥ ઇણે ૦ ॥ ઝગરીયાં ધન માલ, જો પાસે એ હતા રે ॥ જો પાસે ૦ ॥ તાઘ્યાં ધંધ્યાં વાહણ, ઇણે આગલ રહી રે ॥ ઇણે ૦ ॥ એહવો પુરુષરત્ન, કે જગ બીજો નહીં રે ॥ કે જગ ૦ ॥ ૬ ॥ કરી એહશું ડોહ, જો વિરુજ તાકશો રે ॥ જો ૦ ॥ તો અણચૂટે કિહાંક, અંતે આકશો રે ॥ કે અંતે ૦ ॥ પ્રાગ્યે લાધી શુદ્ધિ, ઇણે જો એવમી રે ॥ ઇણે ૦ ॥ પડી કાંઈ હુર્બુદ્ધિ, ગલે તુમ જેવડી રે ॥ ગલે ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ-વલ્લી તે મિત્રો કહે છે કે હે શેઠ ! એક તો પરસ્ત્રીને પાપે જવો જવ સંસાર માંહે બુઝીએ, વલ્લી એવો મૂર્ખ પણ કોણ હોય કે જે ( સુરતરુ કે ૦ ) કલ્પવૃક્ષની માલને કુહાડે કરી કુની નાલે ? તેમ એ પુરુષ તો કલ્પવૃક્ષ સમાન છે, વલ્લી એ પુરુષ તો જગત માંહે જેવો કેવડો પરોપકારી છે તેની સમાન પરોપકારી છે. જેનો એટલો મહિમા તો પ્રત્યક્ક તમેજ દીઠો છે. ( તે આગલ કહે છે ) ॥ ૫ ॥ એક બઝરકૂટના બંદર ઉપર અને બીજા રલદ્વીપે, એ બે ઠેકાણે તો તમને મારવાની તૈયારી થઈ હતી, તે બે સ્થાનકેથી બે વાર તમોને જીવતા ( ભોમાબ્યા કે ૦ ) મૂકાવ્યા, તથા જો એ પાસે હતા તો તમારાં ધન માલ સર્વે ઝગલ્યાં, નહીં તો આજ તમારી પાસે એક કોમી પણ રહેત નહીં ને તમે



पण जीवता रद्देत नहीं. वली तमारां बहाण अंजाणां हतां ते पण एणे आगल रहीने ताखां, ते सर्व उपकार तमे चूली गया के शुं ? माटे एवो रत्न सरखो पुरुष जगतमां बीजो कोइ नथी ॥ ६ ॥ तेथी अमे तमने कहीए ढीए के जो तमे एनी साथे झोह करीने ( विरुड के० ) माहुं ( ताकशो के० ) इहशो, विचारशो, तो अंते तमे पोतेज क्याइक वगर खूटे (आकशो के०) मरण पामशो एटले आयुर्दा खुदया विना मरण पामशो. अरे ! जो एने जग्ये एणे एटली कृद्धि ( लाधी के० ) पामी तो तमारा गलाने विषे ( जेवडी के० ) एटली दुर्बुद्धि केम आवीने पमी ? अथवा एटली दुर्बुद्धि आवीने तमोने केम गले पमी ठे ? माटे अमे तो कहीए ढीए के तारुं धवल नाम ठे ते खोडुं ठे, पण तुं मलिन कठोर स्वप्नाववालो ठे, माटे कृष्ण देख्याना योगे करी तारुं कालो एवुं नाम जोइए. तुजने देखवाथी अमारो आत्मा पण मलिनपणाने पामे ॥ ७ ॥

त्रण मित्र हितशीख, ते एम देइ गया रे ॥ ते एम० ॥ चोथो कहे सुण शेठ,  
केए वैरी अया रे ॥ केए वैरी० ॥ गणीए पाप न पुण्य, के लखमी जोडीए रे  
॥ के लखमी० ॥ लखमी होये जो गांठ, तो पाप बिबोडीए रे ॥ तो पाप० ॥ ८ ॥

अर्थ—एवी रीते त्रण मित्र हितनी शिखामण आपीने पोतपोताने स्थानके गया, ( तव के० ) ते वारे चोथो कपटस्वप्नावी मित्र हतो ते फरी पण ते शेठनी पासे बेठो अने कहेवा लाग्यो के हे शेठ ! तमे सांजलो, के ए त्रण मित्र तो उलटा तमारा वैरी अया, कारण के जेणे करी तमारी मोटाइ आय तेवुं ए चिंतवता नथी, माटे गया तो जवा द्यो. हुं एकलोज तमारां मनो-वांछित पूर्ण करीश, तमे कोइ वाते चिंता करशो नहीं. मारो मत तो एवो ठे के पाप अने पुण्य कांइ पण गणीए ( न के० ) नहीं, परंतु लक्ष्मी जोमीए एटले एकठी करीए, कारण के जो लक्ष्मी गांठमां होय तो पुण्य करीने पापने बिबोमी नाखीए ॥ ८ ॥

નુપરાજી ફણે ક્ષુદ્ધિ, તે કાજે તાહરે રે ॥ તે કાજે ॥ ઘણી થાયે પ્રાગ્ય-  
 વંત, કમાઈ કોઈ મરે રે ॥ કમાઈ ॥ કરશું ઇસ્યો ઉપાય, કે એ દોલત  
 ઘણી રે ॥ કે એ ॥ અને સુંદરી દોય, કે આશે તુમ તણી રે ॥ કે આશે ॥  
 ॥ એ ॥ જિમ પામે વિશ્વાસ, મલો તિમ એહશું રે ॥ મલો ॥ મુલે મીઠી  
 કરો વાત, કે જાણે નેહશું રે ॥ કે જાણે ॥ મીઠી લાગી વાત, તે શેઠને  
 મન વસી રે ॥ તે શેઠને ॥ આવ્યો ફીટણકાલ, તે મતિ તેહની લક્ષી  
 રે ॥ તે મતિ ॥ ૨૦ ॥ હુધજ દેલે ઢાંગ, ન દેલે માંકડો રે ॥ ન દેલે ॥  
 મસ્તક લાગે ચોટ, આયે તવ રાંકમો રે ॥ આયે ॥ રોગી કરે કુપથ્ય, તે  
 લાગે મીઠું રે ॥ તે લાગે ॥ વેદન વ્યાપે જામ, તે આયે અનીઠું  
 રે ॥ તે આયે ॥ ૨૨ ॥

અર્થ-હે શેઠજી ! હું એમ ધારું હું જે એ શ્રીપાલે પુટલી ક્ષુદ્ધિ જે ઉપાર્જન કરેલી છે તે  
 સર્વ તારેજ કાજે છે, એમ જાણજે. તે ઉપર હૃદાંત કહું હું, તે સાંત્તલ. જેમ કોઈ નિર્જાગ્ય  
 પુરુષ હોય તે કમાઈ પુરુષ સંચય કરીને મરી જાય. પઠી તેની કમાયેલી લક્ષ્મીનો ધણી  
 તો કોઈ પ્રાગ્યવંત પુરુષ હોય તેજ આય, માટે આપણે કોઈ એવો ઉપાય કરશું કે જેથી એ ઘણી  
 જે દોલત છે તે અને વલી આ બે સુંદરી છે તે પણ સર્વ તમારી યશે ॥ એ ॥ માટે હવે જેમ એ  
 તમારા ઉપર વિશ્વાસ પામે તેવી રીતે તમે એની સાથે મલો તથા જેમ એ જાણે કે લેહે કરીનેજ  
 મને કહે છે તેમ તમે તમારા મુલે એની સાથે મીઠી વાત કરો. એ ચોથા મિત્રની વાત તે શેઠને  
 મીઠી સાકર જેવી લાગી, અને શેઠના મનમાં પણ વસી જે આ વાત ઠીક કહે છે, કારણ કે તેનો

फीटणकाल आव्यो ते वारे ( तेहनी के० ) तेनी मति पण खसी गइ ॥ १० ॥ तेनी उपर हठांत कहे ठे. जेम ( मांकमो के० ) बांदरो अथवा उपचारथी बिदाडो जे ठे ते दुधनेज देखे ठे, पण ( मांग के० ) मारवा तैयार करी उगामी राखेली लाकमीने देखतो नथी. पढी जे वारे मस्तके चोट लागे, ते वारे बापडो रांक थइ जाय. तथा वली जेम कोइ रोगी पुरुष होय ते कुपथ्य करे एटले खारुं खाहुं खाय ते तेने मीहुं लागे, पढी जे वारे तेना योगे शरीरमां वेदना व्यापे, ते वारे अनिष्ट थइ पडे, तेम शेरजनी पण मांकमा अने रोगीनी पेरे तत्पर थइ रह्या ठे ॥ ११ ॥

बेसे कुंअर पास, के विनय घणो करे रे ॥ के विनय० ॥ तुं प्रभु जीव आधार, के मुखे इम उच्चरे रे ॥ के मुखे० ॥ पूरव पुण्य पसाय, के तुम सेवा मली रे ॥ के तुम० ॥ पग पग तुम्ह पसाय, के अम्ह आशा फली रे ॥ के अम्ह० ॥ १२ ॥ जोतां तुम मुखचंद, के सवि सुख लेखीए रे ॥ के सवि० ॥ रखे तुमारी वात, के विरुइ देखीए रे ॥ के विरुइ० ॥ कुंवर सघली वात, ते साची सदहे रे ॥ ते साची० ॥ दुर्जननी गति प्राति, ते सज्जन नवि लहे रे ॥ ते सज्जन० ॥ १३ ॥

अर्थ-हवे शेरजनी ते चोथा मित्रनी आपेली शिखामण मुजब कुंवरनी पास आवीने बेसे अने घणो विनय करे तथा मुखथी एम कहे के हे प्रभु ! तमे मारा जीवना आधार ठो, पूर्वकृत पुण्यना पसायथी तमारी सेवा मने मली ठे, पगले पगले तमारा पसायथी अमारी आशा फली ठे ॥ १२ ॥ तमारा मुखरूप चंद्रमाने जोइने अमे सर्व सुख ( लेखीए के० ) जाणीए ठीए, मांटे रखेने तमारी कोइ ( विरुइ के० ) माठी वात अमने देखवी पडे एम कोइ वारे आशो मां. एवी रीते कपटथी वातो

करे, ते सर्व बातोने कुंवर तो साची करीने सद्देहे ठे, कारण के दुर्जन माणसनी गतिनी रीत जे ठे ते सज्जन माणस लक्ष शके नहीं, एटले जाणी शके नहीं ॥ १३ ॥

जे वाहणनी कोर, के मांचा बांधीया रे ॥ के मांचा ० ॥ दोर तणे अवलंबे, ते उपर सांधीया रे ॥ ते उपर ० ॥ तिहां बेसीने शेठ, ते कुंअरने कहे रे ॥ ते कुंअरने ० ॥ देखी अचरिज एह, के मुज मन गहगहे रे ॥ के मुज ० ॥ १४ ॥ मगर एक मुख आठ, के दीसे जूजूआं रे ॥ के दीसे ० ॥ एवां रूप सरूप, न दोशे ने हुआं रे ॥ न दोशे ० ॥ जोवा इहो साहेब, के तो आवो वही रे ॥ के तो ० ॥ पठे काठशो वांक, जे कांइ कह्यु नहीं रे ॥ जे कांइ ० ॥ १५ ॥ कुंअर मांचे ताम, चढ्यो उतावलो रे ॥ चढ्यो ० ॥ उतरीयो तव शेठ, धरी मन आमलो रे ॥ धरी ० ॥ बिहुं मित्रे बिहुं पासे, दोर ते कापीया रे ॥ दोर ० ॥ करतां एहवां कर्म, न बीए पापीया रे ॥ न बीए ० ॥ १६ ॥

अर्थ—हवे एक दिवसे ते चोथा मित्रनी सलाह प्रमाणे प्रथमथी जे वहाणनी कोरे मांचा बांध्या ठे तेने जुनां दोरकांनुं आलंबन करीने पोताथी सहेलाइए कपाय एवी रीते उपर सांधी मूक्या ठे. तिहां शेठजी पोते बेसीने कुंवरने कहेता हवा के हे स्वामिन् ! एह अचरिज देखीने माहं मन गहगहे ठे, एटले तमोने ते अचरिज देखाफवाने माहं मन उत्साह धरे ठे ॥ १४ ॥ ते अचरिज ए ठे के मगरमत्स्य तो एक ठे, पण तेनां मुख आठ ठे, ते सर्व जूदी जूदी जातिनां देखाय ठे, माटे एवां रूप स्वरूपवंत तो थयां पण नथी अने थाले पण नहीं, ए अपूर्व कौतुक में पूर्वे केवारे पण दीनुं नथी, माटे हे साहेबजी ! जो जोवाने इच्छता हो तो वहेला

अहीं आवो, नहीं कां पठी अमारो वांक काढशो के अमने केम कछु नहीं ? कारण के “घणुं जीव्याथी जोयुं जलुं” एम लोकमां कहेवत ठे ॥ १५ ॥ एवी वात सांजलीने कुंवर पण उतावलो मांचा उपर चढ्यो, ते वारे शेर मन मांहे आमलो एटले कपट धरीने मांचा उपरथी उतख्यो अने बेहु मित्रे बेहु पासे उजा रहीने दोरमां कापी नाख्यां. कवि कहे ठे के जे पापी दुष्ट प्राणी ठे ते एवां नीच कर्म करतां थका जरा पण बीता नथी ॥ यतः ॥ जली करत लगत विलंब, विलंब न बूरे विचार ॥ जवन बनावत दिन लगत, ढहत न लागत वार ॥ १ ॥ इति ॥ १६ ॥

पमतां सायर मांहि, ते नव पद मन धरे रे ॥ तेण ॥ सिद्धचक्र प्रत्यक्ष, के सवि संकट हरे रे ॥ के सविण ॥ मगरमत्स्यनी पूंठ, के बेठो अिर थइ रे ॥ के बेठोण ॥ वहाण तणी परे तेह, के पढोतो तट जइ रे ॥ के पढोतोण ॥ १७ ॥ औषधिने महिमाए, के जलत्रय निस्तरे रे ॥ के जलण ॥ सिद्धचक्र परजावे, के सुर सानिध करे रे ॥ के सुरण ॥ त्रीजे खंडे ढाल, ए पहेली मन धरो रे ॥ ए पहेलीण ॥ विनय कहे जवि लोक, के जवसायर तरो रे ॥ के जवण ॥ १८ ॥

अर्थ-दोर काप्याथी कुंवर समुद्रमां पढ्या, ते पडतां वेंतज नव पदनुं ध्यान धरता हवा, अने ए नव पद जे सिद्धचक्र ते तो सर्व संकट हरवाने प्रत्यक्ष जे, मांटे पमतां वार तेज समये एक मगरमत्स्यनी पूंठ उपर पढ्या, तेनी उपर स्थिर थइने बेठा, ते वारे वहाणनी पेरे ते मगरमत्स्य पण एक क्षणवारमां ( तट केण ) समुद्रने कांठे जइ पढोतो ॥ १७ ॥ श्रीपाल कुंवर औषधिने महिमाए करीने जलना जयनो निस्तार पाम्या तथा वली श्रीसिद्धचक्रजीना प्रजावे करी ( सुर केण ) देवता आवी सान्निध्य करे ठे. एम त्रीजा खंम्मे विषे ए पहेली ढाल ते हे श्रोताजनो !

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રકાશક-આવક ભીમસિંહ માળેક,  
જૈન પુસ્તક પ્રમિદ્ધ કરનાર તથા વેચનાર, મુવદ્

શ્રીપાળ અને વસુપાળ રાજાના સુભટો.



શાસ્ત્રી અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૭૫.

શુભશતી અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૧૦૬.

તે શ્રીપાળ કુવર કોકલુ કાઠે જઈ ઉતર્યો, તિહા ઓક વન હતુ તે માહે પહોતો, પરતુ તેને થાડાજો,  
માટે ચ પક વૃક્ષની ઝાયાની નીચે જઈ સુધ રહ્યા એટલે નિદ્રાને અનુસરેતો હવો

લક્ષ્મી ચાઈ, બાયખળા, મુ ગઈ.

તમે તમારા મનને વિષે ધરો. શ્રીવિનયવિજયજી ઉપાધ્યાય કહે છે કે હે નવ્ય લોકો ! જેમ શ્રીપાલ સંમુદ્રને તરી પાર પામ્યો, તેમ તમે પણ ( જવ કેળ ) સંસારરૂપ સમુદ્રથી તરીને પાર પામો, એવો આશીર્વાદ આપું હું ॥ ૧૯ ॥

॥ દોહા ॥

કૌંકણ કાંટે ઉતર્યો, પહોતો ફક વન માંહિ ॥ આક્યો નિડા અનુસરે,  
ચંપક તરુવર ઠાંહિ ॥ ૧ ॥ સદા લગે જે જાગતો, ધર્મમિત્ર સમરહ ॥  
કુંઝરની રક્ષા કરે, દૂર કરે અનરહ ॥ ૨ ॥ દાવાનલ જલધર હુવે,  
સર્પ હુવે ફૂલમાલ ॥ પુણ્યવંત પ્રાણી લહે, પગ પગ કહિ રસાલ ॥  
૩ ॥ કરે કષ્ટમાં પાડવા, હુર્જન કોમી ઉપાય ॥ પુણ્યવંતને તે સેવે, સુખનાં  
કારણ આય ॥ ૪ ॥ ઇલ પ્રગટે જલનિધિ વિચે, નયર રાનમાં આય ॥

વિષ અમૃત થઈ પરિણમે, પૂરવ પુણ્ય પસાય ॥ ૫ ॥

અર્થ—તે શ્રીપાલ કુંવર કૌંકણ કાંટે જઈ ઉતર્યો, તિહાં એક વન હતું તે માંહે પહોતો, પરંતુ તેને થાક લાગ્યો, માટે ચંપક વૃક્ષની ઢાયાની નીચે જઈ સુઈ રહ્યો એટલે નિડાને અનુસરતો હવો ॥ ૧ ॥ જે સદા સર્વદા લગે જાગતોજ છે એવો મહા સામર્થ્યવાન ધર્મરૂપ જે મિત્ર તે કુંવરની સાથે છે, તેજ મિત્ર કુંવરની રક્ષા કરે છે અને અનર્થને દૂર કરે છે ॥ અર્થ : ॥ આધ્યો વ્યાધ્યો વિદ્યા, હુઃસ્વાઃ કુપ્રહા પ્રહાઃ ॥ હુર્જના હુષ્શકુના, બાંધંતે નૈવ ધર્મિણમ્ ॥ ૧ ॥ રોગાદિચૌરનીરાગ્નિ, ગજમારીહુજંગમાઃ ॥ પ્રેતૈવૈતાલમ્રૂતાધ્યા, બાંધંતે ન હિ ધર્મિકાન્ ॥ ૨ ॥ હૃતિ ॥ ૨ ॥ જે પુણ્યવંત પ્રાણી છે તેને ( દાવા-નલ કેળ ) અગ્નિ જે છે તે ( જલધર કેળ ) મેઘ સમાન ( હુવે કેળ ) આય, અને સર્પ તો ફૂલની માલા સમાન આય, તથા તે પ્રાણી પગલે પગલે ( રસાલ કેળ ) મનોહર એવી ક્રિયને ( લહે કેળ )

પામે ॥ યતઃ ॥ વિલીયંતે સ્વયં વિદ્વા, હીયંતે ક્વાપિ ન શ્રિયઃ ॥ ક્લીયંતે શત્રવઃ સર્વે, પ્રસાદાત્  
 પુણ્યન્નપ્તેઃ ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ ૩ ॥ જો પણ જે હુર્જન લોક છે તે સુજનને કષ્ટમાં પામવાને માટે  
 ક્રોધ ઉપાય કરે છે, તોપણ પુણ્યવંત પ્રાણી જે છે તેને તો તે સર્વ દુઃખને બદલે બલટાં સુખનાંજ  
 કારણરૂપ થઈ પડે છે ॥ ૪ ॥ પૂર્વકૃત પુણ્યના પસાયથી જીવને ( જલનિધિ વિન્ને કેળ ) સમુદ્ર  
 માંહે પણ ( થલ કેળ ) પૃથ્વી સ્થલ પ્રગટ થાય, અને ( રાત કેળ ) અરણ્ય માંહે નગર પ્રગટ થાય,  
 તથા જે વિષ હોય તે અમૃત થઈને પરિણમે ॥ ૫ ॥

॥ હાલ बीजी ॥

॥ રાગ મધુમાદન ॥ જીરે મહારે વાળી અમીચ રસાલ, સુણતાં મુજ આશા ફલી ॥ જીરેજી ॥ એ દેશી ॥  
 જીરે મહારે જાગ્યો કુંવર જામ, તવ દેશે દોલત મલી ॥ જીરેજી ॥ જીરે  
 મહારે સુન્નટ મલા સેંબઠ, કરે વિનંતિ મન રલી ॥ જીરે જી ॥ ૨ ॥ જી ॥  
 સ્વામી અરજ અમ એક, અવધારો આદર કરી ॥ જીરે જી ॥ જી ॥ નયરી  
 ઠાણા નામ, વસે જિસી અલકાપુરી ॥ જીરે જી ॥ ૩ ॥ જી ॥ તિહાં રાજા  
 વસુપાલ, રાજ્ય કરે નરરાજીયો ॥ જીરે જી ॥ જી ॥ કૌંકણ દેશ નરિંદ,  
 જસ મહિમા જગ ગાજીયો ॥ જીરે જી ॥ ૩ ॥

અર્થ-હવે ( જામ કેળ ) જે વારે કુંવર નિદ્રામાંથી જાગત થયો, ( તવ કેળ ) તે વારે પોતાની  
 આગલ ( દેશે કેળ ) જુએ છે તો તિહાં દોલત મલેલી એકઠી અચેલી દીઠી, તે શી દોલત દીઠી ?  
 તો કે મલા સુન્નટ ( સેંબઠ કેળ ) શતવરુ પડેલે સેંકમાગમે એકઠા અચેલા સેવામાં સાવધાન  
 એવા પોતાની ચારે બાજુએ વીંઢ્યા થકા ઉઝા છે, તે સર્વ ( મન રલી કેળ ) મનને વિષે હર્ષ પામતા  
 થકા બે હાથ જોડી પોતાને વિનંતિ કરે છે, એવી રીતે દીઠા ॥ ૨ ॥ તે સુન્નટ કહે છે કે હે  
 સ્વામિન્ ! અમારી એક અરજ છે તે તમે આદર કરીને ( અવધારો કેળ ) માન્ય કરો. હે પ્રજા !



इहां ठाणापुरी नामे नगरा ठे, ते केवी ठे ? तो के साक्षात् जेवी अलकापुरी होय तेवी वसे ठे  
॥ २ ॥ तिहां वसुपाल नामे राजा राज्य करे ठे, ते आखा कोंकण देशनो राजा कहेवाय ठे. जेनो  
महिमा जगतमां गाजी रह्यो ठे ॥ ३ ॥

जी० ॥ एक दिन सन्ना मजार, निमित्तियो एक आवीयो ॥ जीरे जी ॥ जी० ॥  
प्रश्न पूवेवा हेत, शय तणे मन प्रावीयो ॥ जीरे जी ॥ ४ ॥ जी० ॥ कहो जोशी  
अम धूअ, मदनमंजरी गुणवती ॥ जीरे जी ॥ जी० ॥ तेह तणो भरतार,  
कोण आशे प्रल प्रूति ॥ जीरे जी ॥ ५ ॥ जी० ॥ किम मलशे अम तेह,  
शे अहिनाणे जाणशुं ॥ जीरे जी ॥ जी० ॥ कोण दिवस कोण मास, घर ते-  
नीने आणशुं ॥ जीरे जी ॥ ६ ॥ जी० ॥ सकल कहो ए वात, जो तुम  
विद्या ठे खरी ॥ जीरे जी ॥ जी० ॥ शास्त्र तणे परमाण, अम चिंता टालो  
परी ॥ जीरे जी ॥ ७ ॥

अर्थ-एक दिवसे ते वसुपाल राजानी सन्नेने विषे एक निमित्तप्रकाशक निमित्तियो आव्यो, ते  
निमित्तियो प्रश्न पूववाने हेते राजाना मनमां घणोज ( जाव्यो के० ) गम्यो ॥ ४ ॥ तेथी राजाए  
प्रश्न पूव्यो के हे जोशी ! तमे कहो के अमारी बहु गुणवंती एवी एक मदनमंजरी नामे ( धूअ  
के० ) पुत्री ठे, तेनो जलो प्रतार कयो प्रूति यशे ? ॥ ५ ॥ तथा ते अमने केवी रीते मलशे ?  
तथा शी अहिनाणीए अमे तेने जाणशुं ? तथा कये महीने अने कये दिवसे अमे तेने घर  
तेनीने लावशुं ? ॥ ६ ॥ माटे जो तमारी विद्या खरेखरी ठे तो ए सर्व वात अमने कहो, अने  
शास्त्रना प्रमाणे करी अमारी चिंता परी टालो, एटले दूर करो ॥ ७ ॥

जी०॥ जोशी कहे निमित्त, शास्त्र तणे पूरण बले ॥ जीरे जी ॥ जी० ॥ पूरवगत  
 आमनाय, ध्रुव तणी परे नवि चले ॥ जीरे जी ॥ ७ ॥ जी० ॥ सुदि दशमी  
 वैशाख, अढी पहोर दिन अतिक्रमे ॥ जीरे जी ॥ जी० ॥ रयणायर उप-  
 कंठ, जइ जोजो तेणे समे ॥ जीरे जी ॥ ८ ॥ जी० ॥ नव नंदन वन  
 मांहि, शयन कीध चंपा तले ॥ जीरे जी ॥ जी० ॥ जोजो तस अहिनाण,  
 तरुवर ढाया नवि चले ॥ जीरे जी ॥ २० ॥ जी० ॥ राये न मानी वात,  
 एम कहे ए शुं केवली ॥ जीरे जी ॥ जी० ॥ अमने मोकलीया आंहीं,  
 आज वात ते सवि मली ॥ जीरे जी ॥ २२ ॥

अर्थ—एवुं सांजली ते जोशी पण शास्त्रना पूर्ण बले करीने पूर्वगत आम्नायशी निमित्त कहे ठे. ते  
 निमित्त केवुं ठे ? तो के ध्रुवना तारानी परे चलायमान थाय नहीं एवुं ठे ॥ ७ ॥ ते कहे ठे के  
 राजन् ! वैशाख सुदि दशमीने दिवसे जे वखते अढी पहोर दिवस अतिक्रमे ( तेणे समे के० ) ते  
 वखते रत्नाकर जे समुद्र, तेने कांठे जइने जोजो ॥ ८ ॥ तिहां नव नंदन वन मांहे एटले मेरु पर्वतमां जे  
 नंदन वन ठे ते तो शाश्वतुं ठे, माटे ते नंदन वन तो ए नहीं, पण ते समानज इहां आ समुद्रने किनारे  
 बीजुं नवीन नंदन वन ठे, ते मांहे चंपाना वृक्षनी नीचे शयन कीध, एटले सुतो हशे, अने तेमां वली  
 एवी ( अहिनाण के० ) निशानी जोजो जे दिवसनो त्रीजो पहोर हशे तोपण तरुवरनी ढाया ते  
 पुरुषनी उपरशी चलायमान अशे नहीं, परंतु तेनी उपरनी उपरज रहेशे ॥ २० ॥ एवी निमित्त-  
 याए वात कही, पण राजाए ते वात मानी नहीं, कारण के राजाए विचाखुं जे आटली बधी  
 खुवासापूर्वक वात कहे ठे ते शुं ए केवली जगवान् ठे ? ते वातनो निर्णय करवा माटे आज

અમોને અહીં સોકલ્યા છે, તે અમે અહીં આવ્યા, અને જોશું તો આજે તે જોશીની કહેલી  
 વાત સર્વ મલી આવી ॥ ૧૧ ॥  
 જી॥ પ્રત્યુ થાઉં અસવાર, અશ્વરત્ન આગલ ધસ્યો ॥ જીરે જી ॥ જી॥ કુંઝર  
 ચાલ્યો તાન, બહુ અસવારે પરવસ્યો ॥ જીરે જી ॥ ૧૨ ॥ જી॥ આગલ  
 જહ અસવાર, નૃપને દીપ વધામણી ॥ જીરે જી ॥ જી॥ સન્મુખ આવ્યો  
 રાય, સાથે લેહ દોલત ઘણી ॥ જીરે જી ॥ ૧૩ ॥ જી॥ શણગાયા ગજ-  
 રાજ, અંબાડી અંબર અમ્મી ॥ જીરે જી ॥ જી॥ ઘંટા હુઘરમાલ, પાશ્વર  
 મણિરયણે જડી ॥ જીરે જી ॥ ૧૪ ॥ જી॥ સોવન જમિત પલાણ, તે-  
 જાલા તેજી ઘણા ॥ જીરે જી ॥ જી॥ જોતરીયા કેકાણ, રથ જાણે  
 દિનકર તણા ॥ જીરે જી ॥ ૧૫ ॥  
 અર્થ—માટે હે પ્રત્યુ ! આ અશ્વરત્ન તમારી આગલ ધસ્યું છે, તેની ઉપર તમે અસવાર થાઉં. તે  
 વારે ઘણે પરિવારે પરવસ્યો થકો કુંવર પણ અશ્વ ઉપર ચઢીને ચાલ્યો ॥ ૧૨ ॥ તિહાં એક અસવાર  
 આગલશ્રી જહને રાજાને વધામણી દીપ છે; તે સાંજલીને રાજા પણ ઘણી ( દોલત કે ) ફરિ  
 લહને કુંવરની સન્મુખ આવ્યો ॥ ૧૩ ॥ હવે રાજાએ પોતાની સાથે પરિવાર લીધો છે, તે કહે છે.  
 મદોન્મત્ત એવા ( ગજરાજ કે ) હાથીને શણગાયા છે, તેમની ઉપર અંબામીને જે નાંખેલી છે તે  
 ( અંબર કે ) આકાશમાં જહ અમ્મી રહી છે, ઇટલે લાગી રહી છે. તથા ઘંટા અને હુઘરાની  
 માલાને તેણે કરી સહિત પાશ્વર જે નાંખેલી છે, તે મણિરત્ને જમાવ છે ॥ ૧૪ ॥ વલી જેમની ઉપર  
 સુવર્ણે જમિત પલાણ નાખ્યાં છે, તેણે કરી શોજતા દેખાય છે એવા ( તેજાલા કે ) તેજદાર ( તેજી  
 કે ) તેજી નામના ઘોડા તે ઘણા પોતાની સાથે લીધા છે, તથા વલી જેને વિષે ( કેકાણ કે )

અમારાં માતા પિતાને પરહરીને જેનો સંઘાત કીધો, તે અમારો પ્રાણનાથ પણ અમારાથી ( વિઠ્ઠલ્યો કેળ ) જૂદો પડ્યો, તો હે હૈયા ! ફિટકાર છે તુને ! જે તું કેમ ફૂટી જતું નથી ? તું તે વહી શા વાસ્તે કાયમ રહે છે ? ॥ ૫ ॥

ધવલ શેઠ તિહાં આવીયો રે, કૂના કરે વિલાપ રે ॥ શું કીજે એ દૈવને રે,  
દીજે કીસ્યા શરાપ રે ॥ જીવળ ॥ ૯ ॥ હુઃખ સહ્યાં માણસ કહ્યાં રે, ખૂલ  
સહ્યાં જિમ ઢોર રે ॥ ધીરજ આપ ન મૂકીએ રે, કરીએ હૃદય કઠોર રે  
॥ જીવળ ॥ ૧૦ ॥ મણિ માણિક મોતી પેરે રે, જેહના ગુણ અગ્રિમ રે  
॥ જિહાં જાશે તિહાં તેહને રે, મુકુટ દ્વાર શિર ઠામ રે ॥ જીવળ ॥ ૧૧ ॥  
વ્યંગ વચન એહવું સુણી રે, મન ચિંતે તે દોય રે ॥ એહ કરમણે કહ્યું રે,  
અવર ન વૈરી કોય રે ॥ જીવળ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—એમ તે બાલિકાએ વિલાપ કરે છે, તિહાં ધવલ શેઠ પણ આવ્યો અને કૂના વિલાપ  
રતો કરતો કહે છે કે અરે ! આ હુષ્ટ દૈવને શું કરીએ ! અને શું કહીએ ! અને કેવા શાપ  
પીએ ॥ ૯ ॥ માટે જેમ ખૂલ સહન કરવામાં ઢોર કહ્યાં છે, તેમ હુઃખ સહન કરવામાં માણસ  
હ્યાં છે, તે માટે હુઃખ તો માણસ ઉપરજ આવી પડે છે, પરંતુ પોતાનું ધૈર્ય મૂકીએ નહીં અને  
હૃદય કઠણ કરીએ ॥ ૧૦ ॥ મણિ, માણિક અને મોતીની પેરે જેના મનોહર ગુણ છે એવા પુરુષ  
જિહાં જશે તિહાં તે મુકુટ, દ્વાર અને મસ્તકના ( ઠામ કેળ ) સ્થાનકને પામશે, માટે હે બહે !  
તમે કાંઈ હુઃખ કરો નહીં, હું તમારું હુઃખ દૂર કરીશ ॥ ૧૧ ॥ એવું ( વ્યંગ કેળ ) વાંકું વચન  
શેઠના મુલમાંથી નીકળતું સાંઝલીને તે બેહુ છીન મનમાં ચિંતવવા લાગી જે એ અઘટિત કર્મ  
પ્રણેજ કહ્યું છે. બીજો વૈરી આપણો કોઈ નથી ॥ ૧૨ ॥

स्त्रीने काने पडी, ते वारे तेमने धसक देइने धासको पड्यो. ते धासको जाणे साक्षात् वज्रना  
घा लागे तेवो तेमना हैयामां थइ लाग्यो ॥ यतः ॥ निर्माय खलजिह्वाग्रं, सर्वप्राणहरं नृणाम् ॥  
चकार किं वृथा शस्त्र, - विषवह्नीन् प्रजापतिः ॥ १ ॥ इति ॥ ४ ॥

थइ अचेत धरणी ठली रे, करती कोड विखास रे ॥ सही सहेली सवि  
मली रे, नाके जोवे निसास रे ॥ जीव ॥ ५ ॥ ठांढ्यां चंदन कमकमां  
रे, कखा वींऊणे वाय रे ॥ चेत वड्युं तव आरडे रे, हेम दुःख न माय  
रे ॥ जीव ॥ ६ ॥ कांइ प्राण पाठा वट्या रे, जो रूठो किरतार रे ॥  
पीयरीयां अलगं रह्यां रे, मूकी गयो भरतार रे ॥ जीव ॥ ७ ॥ माय  
बापने परहरी रे, कीधो जेहनो साथ रे ॥ फिट हियडा फूटे नहीं रे, वि-  
ठड्यो ते प्राणनाथ रे ॥ जीव ॥ ८ ॥

अर्थ-ते बे कुंवरीउं करोडोगमे विवाद करती थकी अचेतन थइने ( धरणी के० ) पृथ्वी उपर  
ठली पमी. ते एवी थइ गइ के जाणीए मरणज पामी होय नहीं ? ते वारे आ मरण पामी के  
शुं ? एवी शंका लावीने सखीउं साहेलीउं मलीने तेमने नाके ( निसास के० ) निःश्वास ( जोवे  
के० ) जोवा लागी ॥ ५ ॥ पढी नाकेथी निःश्वास आवतो जोइ सखीउंए कमकमां एटले अत्यंत  
बहेकतां एवां बावनाचंदन तेमनी उपर ठांढ्यां, वींजणे करी वायु कख्यो, तेथी चेतन वड्युं. ते  
वारें तरत ( आरडे के० ) आक्रंद सोरबकोर करे ठे. तेमनां हैयामां दुःख समातुं नथी ॥ ६ ॥  
ते आक्रंद करती कहे ठे के अरे ( किरतार के० ) देव ! तुं जो अमारा उपर रूठ्यो तो संपूर्ण  
केम रूठ्यो नहीं ? के जे तें अमारा प्राण कां पाठा वाट्या ? अमे मरी कां न गइ ? हवे अमारां  
पीयरीयां जे माता पिता ते पण अलगं रही गयां, अने नर्तार पण मूकी गयो ॥ ७ ॥ अमे

રોવે છે, પણ હેઠામાં હસે છે. એમ પાપે કરીને પોતાના આત્માને વગોવે છે ॥ ચત્તે ॥ ચિત્તે હુણા  
મુખે મિષ્ટાઃ, સ્વદોષે પરદોષકાઃ ॥ પ્રવિચ્ચાંતર્જનં ઘ્રંતિ, વિષમિશ્રગુલાઃ સ્વલાઃ ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ ૬ ॥

॥ હાલ ત્રીજી ॥ રહો રહો રથ ફેરવો રે ॥ ૧ ૬ દેશી ॥

જીવજીવન પ્રચુ કિહાં ગયા રે, દીયો દરિસન એક વાર રે ॥ સુગુણ સાહેબ  
તુમ વિના રે, અમને કોણ આધાર રે ॥ જીવ ૦ ॥ ૧ ॥ શિર કૂટે પીટે હિયું  
રે, મૂકે મહોટી પોક રે ॥ હાલકલોલ થયો ઘણો રે, ખેલાં હુઆં ઘણાં  
લોક રે ॥ જીવ ૦ ॥ ૨ ॥ કૌતુક જોવાને ચઢ્યા રે, માંચે વાહણની કોર રે  
॥ હૈ હૈ ! દૈવ એ શું થયું રે, ત્રૂટા જુના દોર રે ॥ જીવ ૦ ॥ ૩ ॥ જવ બેહુ  
મયણા તણે રે, કાને પડી તેવાત રે ॥ ધ્રસક પહ્યો તવ ધ્રાસકો રે, જાણે  
વજ્જનો ઘાત રે ॥ જીવ ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ—હવે શેઠ કેવી રીતે વિલાપ કરે છે ? તે કહે છે કે મારા જીવના જીવન ! તમે ક્યાં  
ગયા ? અરે ! મને એક વાર દર્શન તો આપો ! હૈ સુગુણ સાહેબ ! તમારા વિના હવે અમને ઇહાં  
બીજા કોનો આધાર છે ? ॥ ૧ ॥ માથું કૂટે છે, હૈયું પીટે છે અને મુખથી મોટી પોકો મૂકે છે,  
તેથી ઘણો હાલકલોલ થઈ રહ્યો, તે સાંઝલીને તિહાં ઘણાં લોકો ખેલાં થયાં ॥ ૨ ॥ તે પૂઠવા  
લાગ્યાં કે હૈ શેઠજી ! તમે શામાટે ઇટલું બધું રુદન કરો છો ? તે વારે કપટી શેઠે લોકોને વિ-  
શ્વાસ વેસામવા સારુ જવાબ આપ્યો કે જો લોકો ! મારા સ્વામી જે શ્રીપાલ કુંવર તે કૌતુક  
જોવાને માટે વહાણની કોરે માંચા ઉપર ચઢ્યા, તેમાં જુનાં દોરડાં હતાં તે ત્રૂટી ગયાં અને તે  
કુંવર સમુદ્રમાં પહ્યા. આમ લોકોને કહીને વલી કઢપાંત કરવા લાગ્યો કે હૈ હૈ ઇતિ હુઃસ્વે !  
હાય હાય ॥ હૈ દૈવ ! આ તે શો ગજબ થયો !!! ॥ ૩ ॥ ૧ ૬ વાત જે વારે તે બેહુ ( મયણા કે ૦ )

स्त्रीउने काने पडी, ते वारे तेमने धासक देइने धासको पड्यो. ते धासको जाणे साक्षात् वज्रनो  
घा लागे तेवो तेमना हैयामां थइ लाग्यो ॥ यतः ॥ निर्माय खलजिह्वाग्रं, सर्वप्राणहरं नृणाम् ॥  
चकार किं वृथा शस्त्र, - विषवह्नीन् प्रजापतिः ॥ १ ॥ इति ॥ ४ ॥

थइ अचेत धरणी ठली रे, करती कोड विखास रे ॥ सही सहेली सवि  
मली रे, नाके जोवे निसास रे ॥ जीवण ॥ ५ ॥ ठांढ्यां चंदन कमकमां  
रे, कखा वींऊणे वाय रे ॥ चेत वड्युं तव आरडे रे, हेम दुःख न माय  
रे ॥ जीवण ॥ ६ ॥ कांइ प्राण पाठा वड्या रे, जो रूठो किरतार रे ॥  
पीयरीयां अलगं रह्यां रे, मूकी गयो भरतार रे ॥ जीवण ॥ ७ ॥ माय  
बापने परहरी रे, कीधो जेहनो साथ रे ॥ फिट हियडा फूटे नहीं रे, वि-  
ठड्यो ते प्राणनाथ रे ॥ जीवण ॥ ८ ॥

अर्थ-ते बे कुंवरीउं करोडोगमे विषाद करती थकी अचेतन थइने ( धरणी के० ) पृथ्वी उपर  
ठली पनी. ते एवी थइ गइ के जाणीए मरणज पामी होय नहीं ? ते वारे आ मरण पामी के  
छुं ? एवी शंका लावीने सखीउं साहेलीउं सलीने तेमने नाके ( निसास के० ) निःश्वास ( जोवे  
के० ) जोवा लागी ॥ ५ ॥ पठी नाकेथी निःश्वास आवतो जोइ सखीउंए कमकमां एटले अत्यंत  
बहेकतां एवां बावनाचंदन तेमनी उपर ठांढ्यां, वींऊणे करी वायु कख्यो, तेथी चेतन वड्युं. ते  
वारे तरत ( आरडे के० ) आक्रंद सोरबकोर करे ठे. तेमनां हैयामां दुःख समातुं नथी ॥ ६ ॥  
ते आक्रंद करती कहे ठे के अरे ( किरतार के० ) देव ! तुं जो अमारा उपर रूठ्यो तो संपूर्ण  
केम रूठ्यो नहीं ? के जे तें अमारा प्राण कां पाठा वाड्या ? अमे मरी कां न गइ ? हवे अमारां  
पीयरीयां जे माता पिता ते पण अलगं रही गयां, अने चर्तार पण मूकी गयो ॥ ७ ॥ अमे

अमारां माता पिताने परहरीने जेनो संघात कीधो, ते अमारो प्राणनाथ पण अमाराथी ( विठल्यो के० ) जूदो पड्यो, तो हे हैया ! फिटकार ठे तुने ! जे तुं केम फूटी जतुं नथी ? तुं ते वली शा वास्ते कायम रहे ठे ? ॥ ८ ॥

धवल शेर तिहां आवीयो रे, कूमा करे विलाप रे ॥ शुं कीजे ए दैवने रे,  
दीजे कीस्या शराप रे ॥ जीव० ॥ ए ॥ दुःख सहां माणस कहां रे, भूख  
सहां जिम ढोर रे ॥ धीरज आप न मूकीए रे, करीए हृदय कठोर रे  
॥ जीव० ॥ २० ॥ मणि माणिक मोती परे रे, जेहना गुण अनिराम रे  
॥ जिहां जाशे तिहां तेहने रे, मुकुट द्वार शिर ठाम रे ॥ जीव० ॥ २१ ॥  
व्यंग वचन एहबुं सुणी रे, मन चिते ते दोय रे ॥ एह करम एणे कखुं रे,  
अवर न वैरी कोय रे ॥ जीव० ॥ २२ ॥

अर्थ—एम ते बालिकाउं विलाप करे ठे, तिहां धवल शेर पण आव्यो अने कूमा विलाप  
कर्तो करतो कहे ठे के अरे ! आ दुष्ट दैवने शुं करीए ! अने शुं कहीए ! एने केवा शाप  
आपीए ॥ ए ॥ माटे जेम भूख सहन करवामां ढोर कहां ठे, तेम दुःख सहन करवामां माणस  
कहां ठे, ते माटे दुःख तो माणस उपरज आवी पडे ठे, परंतु पोतानुं धैर्य मूकीए नहीं अने  
हृदय कठण करीए ॥ २० ॥ मणि, माणिक अने मोतीनी परे जेना मनोहर गुण ठे एवा पुरुष  
जिहां जशे तिहां ते मुकुट, द्वार अने मस्तकना ( ठाम के० ) स्थानकने पामशे, माटे हे नदे !  
तमे कांश् दुःख करो नहीं, हुं तमारं दुःख द्वार करीश ॥ २१ ॥ एबुं ( व्यंग के० ) वांकुं वचन  
शेवना मुखमांथी नीकलतुं सांचलीने ते बेहु खीउं मनमां चितववा लागी जे ए अघटित कर्म  
एणेज कखुं ठे. बीजो वैरी आपणो कोइ नथी ॥ २२ ॥



धन रमणीनी लालचे रे, कीधो स्वामिजोह रे ॥ मीठो थड आवी मले  
 रे, खांड गलेफीयुं लोह रे ॥ जीव० ॥ १३ ॥ शील हवे किम राखशुं  
 रे, ए करशे उपघात रे ॥ करीए कंत तणी परे रे, सायर ऊंपापात रे  
 ॥ जीव० ॥ १४ ॥ सम काले बेहु जणी रे, मन धारी ए वात रे ॥ इण  
 अवसर तिहां उपनो रे, अति विसमो उत्पात रे ॥ जीव० ॥ १५ ॥  
 हालकलोल सायर थयो रे, वाये उन्नड वाय रे ॥ घोर घनाघन गाजीयो रे,  
 बीजली चिहुं दिशि आय रे ॥ जीव० ॥ १६ ॥ कूआ थंजा कमकडे रे, उडी  
 जाये सढ दोर रे ॥ हाथे हाथ सूजे नहीं रे, थयुं अंधारुं घोर रे ॥ जीव० ॥ १७ ॥

अर्थ—एक धन अने बीजी ( रमणी के० ) स्त्रीउ तेनी लालचे ए दुष्टे अमारा स्वामीनो झोह  
 कीधो ठे, अने हवे जेम खांडे गलेफ्युं एवुं ( लोह के० ) तरवार होय, तेनी परे उपरथी मीठो  
 थड आवीने अमने मले ठे ॥ यतः ॥ मीठाबोला मानवी, केम पतीज्यां जाय ॥ मोर कंठ मधुरो  
 लवे, साप समूलो खाय ॥ १ ॥ इति ॥ १३ ॥ माटे हवे आपणे आपणुं शील ते केवी रीते राखशुं ?  
 कारण के ए तो आपणा शीलनो उपघात करशे तो हवे आपणे पण प्रर्त्तारनी परे समुद्रमां  
 ऊंपापात करीए ॥ १४ ॥ ए वातने बेहु जणीए मनमां धारी राखीने सम काले समुद्रमां ऊंपापात  
 करवानो निश्चय कल्यो. एवा अवसरने विषे तिहां अत्यंत विषम उत्पात उत्पन्न थया ॥ १५ ॥  
 उन्नड वायरो वाय ठे तेना योगे करी समुद्र हालकलोले चढ्यो एटले हालकलोले थड रह्यो  
 अने ( घोर के० ) महा प्रयंकर एवो ( घनाघन के० ) वर्षाद गाज्यो, तथा चारे दिशाए बीज-  
 लीना चमकारा थवा लाग्या ॥ १६ ॥ वहाणोना कूआ थंजा सर्व कमकडाट करवा लाग्या. सह,  
 दोर उमी जवा लाग्या. तिहां एवो ( घोर के० ) बीहामणो अंधकार थयो के जेने प्रज्ञावे करी

કોઈ માણસને હાથોહાથ મેલવવાની પણ સૂજ પડતી તથી. એવા સેંકડાગમે ઉત્પાત થવા માંડ્યા ॥ ૧૭ ॥  
 મમ મમ હમરૂ હમકતે રે, મુખ મૂકે હુંકાર રે ॥ સ્વેત્રપાલ તિહાં આવીયા  
 રે, હાથે લેઈ તરવાર રે ॥ જીવળ ॥ ૧૮ ॥ વીર બાવલે પરવસ્યા રે, હાથે  
 વિવિધ હથિયાર રે ॥ ઠનીદાર દોડે ઠડા રે, ચાર ચતુર પમિહાર રે ॥  
 જીવળ ॥ ૧૯ ॥ બેઠી મૃગપતિ વાહને રે, ચક્ર ઝમાડે હાથ રે ॥ ચક્રે-  
 સરી પાંડુધારીયા રે, દેવ દેવી બહુ સાથ રે ॥ જીવળ ॥ ૨૦ ॥ હણ્યો કુબુદ્ધિ  
 મિત્રને રે, જિણે વાંકી મતિ દીધ રે ॥ સ્વેત્રપાલે તવ તે ગ્રહી રે, સ્વં  
 સ્વં તનુ કીધ રે ॥ જીવળ ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—તે સમયે જેના પગ માંહે મમ મમ શબ્દ કરતો એવો મમરૂ તે ( હમકતે કેળ ) વાજતે  
 અને મુખમાંથી હુંકાર શબ્દ મૂકતો તથા હાથમાં તલવાર લઈને અત્યંત રોદ્ર રૂપ ધરતો એવો ક્રેત્ર-  
 પાલ દેવ પ્રથમ તિહાં આવ્યો ॥ ૧૭ ॥ તે વાર પઠી બાવન વીરોએ પરવસ્યા થકા મણિનદ્ર, પૂર્ણ-  
 નદ્ર, કપિલ, પિંગલ, એ ચારે મોટા મુઝર આદિક વિવિધ પ્રકારનાં હથિયારો જેના હાથમાં  
 હે એવા તથા કુમુદ, અંજન, વામન અને પુષ્પદંત, એ ચાર નામે ચાર દંડ હાથમાં લઈને ચાર  
 ચતુર પમિહાર એટલે પ્રતિહાર દેવતા તે ઠનીદારની પરે આગલ ઠગા દોડતા થકા ચાલે હે  
 ॥ ૧૯ ॥ અને પોતે મૃગપતિ જે સિંહ તેના વાહને બેઠેલી, હાથમાં જાડવલ્યમાન ચક્રને ઝમાડતી  
 થકી ઘણા દેવ અને દેવીઝ જેમની સાથે હે એવી ચક્રેશ્વરી દેવી તિહાં પધાણ્યાં ॥ ૨૦ ॥ તેમણે  
 આવીને પ્રથમ તો એવો હુકમ કણ્યો કે અરે ! આ હુષ્ટ બુદ્ધિનો દેવાવાલો જે શેઠનો મિત્ર હે,  
 તેજ પુરુષ નિશ્ચે સર્વ અનર્થનું મૂલ હે. એણે વાંકી મતિ એટલે વિપરીત મતિ દીધી હે, માટે એને  
 પકડ્યો, તે વારે તત્કાલ ક્રેત્રપાલે તેને પગથી વાંધી હંચો કૂઆ થંજાને વિષે ટાંગી નીચું મુલ્ય કરી

मुखमांथी वांकां वचन काढ्यां, माटे मुखमां अशुचि जरी तरवारें करी तेना ( तनु के० ) शरीरना खंडोखंड करी नाख्या. पढी जाणें शांति करवाने माटे चारें दिशाना चार दिक्पालनें बलिज आपता होय नहीं ? एवी रीते चारें दिशाए तेना शरीरना कटकाने फेंकी दीधा. ए रीते क्षेत्रपाले कुबुद्धि मित्रने हण्यो ॥ ३१ ॥

ते देखी बीहीतो घणुं रे, मयणा शरणे पड्ठ रे ॥ शेंठ पशु परे धूजतो रे, देवी चक्केसरी दीठ रे ॥ जीव० ॥ २२ ॥ जा रे मूक्यो जीवतो रे, सतीशरण सुपसाय रे ॥ अंते जाइश जीवथी रे, जो मन धरीश अन्याय रे ॥ जीव० ॥ २३ ॥ मयणाने चक्केसरी रे, बोलावे धरी प्रेम रे ॥ वत्स ! कांइ चिंता करो रे, तुम पियुने ठे खेम रे ॥ जीव० ॥ २४ ॥ मास एक मांहे सही रे, तमने मलशे तेह रे ॥ राजरमणी रुद्धि जोगवे रे, नरपति सुसरा गेह रे ॥ जीव० ॥ २५ ॥

अर्थ—ते कृत्व जोइने शेंठ बापडो पशुनी परे धूजतो थको, बीतो थको ते बहुत मयणा जे स्त्रीउ तेने शरणे जइ पेगो, तेने चक्रेश्वरी देवीए दीगो ॥ २२ ॥ ते वारे देवी कहेवा लाग्यां के थरे दुष्ट ! पापिष्ठ ! जा. हमणां तो तुजने सतीना शरणना सुपसाये करीने निश्चे जीवतो मूक्यो ठे, पण अमे कहीए ठीए के जो तुं तारा मनमां अन्याय धारण करीश तो अंते जीवथी जइश ॥ २३ ॥ ते जोइ विस्मय पामती थकी ते बहुत स्त्रीउ विनय सहित चक्रेश्वरी देवी प्रत्ये सप्रसाद एवुं वचन बोली. त्यारे तेने देवी पण प्रेम धरीने बोलावतां हवां के हे वत्से ! तमे कां चिंता करो ठो ? तमे निश्चित रहो. तमारा स्वामीने केम कुशल ठे ॥ २४ ॥ ( सही के० ) निश्चे तमने तमारो जर्तार एक मही-

નાર્મા મલશે, તમારો પતિ તો ( નરપતિ કેળ ) રાજા સસરાને ઘેર રહ્યો થકો રાજ્ય અને ( રમણી કેળ ) સ્ત્રીરૂપ ( કુદ્ધિ કેળ ) લક્ષ્મી તેને ઝોગવે છે ॥ ૩૫ ॥

બેહુને કંઠે ઠવે રે, ફૂલ અમૂલક માલ રે ॥ કહે દેવી મહિમા સુણો રે, એહનો અતિહિ રસાલ રે ॥ જીવળ ॥ ૩૬ ॥ શીલ યતન એહથી થશે રે, દિન પ્રતે સરસ સુગંધ રે ॥ જેહ કુર્મીટિ જોયશે રે, તે નર આશે અંધ રે ॥ જીવળ ॥ ૩૭ ॥ એમ કહી ચક્કેસરી રે, જતપતીયાં આકાશ રે ॥ સયલ દેવશું પરવશ્યાં રે, પહોતાં નિજ આવાસ રે ॥ જીવળ ॥ ૩૮ ॥ તવ જતપાત સવે ટલ્યા રે, વાહણ ચાલ્યાં જાય રે ॥ ચિંતા ખાંગી સર્વની રે, વાયા વાય સુવાય રે ॥ જીવળ ॥ ૩૯ ॥ મિત્ર ત્રણ કહે શેઠને રે, દીઠી પરતદ વાત રે ॥ ચોથો મિત્ર અધર્મથી રે, પામ્યો વેગે ઘાત રે ॥ જીવળ ॥ ૪૦ ॥

અર્થ-એમ કહી તે બેહુની કંઠે અમૂલ ફૂલની માલા પહેરાવીને દેવી કહે છે કે એનું અત્યંત રસાલ માહાત્મ્ય છે, તે હું કહું હું, તમે સાંજલો ॥ ૩૬ ॥ એ માલાની દિવસ દિવસ પ્રત્યે સરસ સુગંધ થતી જશે, અને એહથી તમારા શીયલની ચલા થશે, કારણ કે જે કોઈ તમને કુનજરે જોશે, તે પુરુષ આંધલો થશે ॥ ૩૭ ॥ એમ કહીને ચક્કેસરી દેવી આકાશમાર્ગે ઉત્પત્યાં, અને સર્વ દેવોની સાથે પરવશ્યાં થકાં પોતાને આવાસે પહોંતાં ॥ ૩૮ ॥ તે વારે સર્વ જે કાંઈ ઉત્પાત હતા તે ટલ્યા- હવે વહાણ પણ સુલે સમાધે ચાલ્યાં જાય છે, સર્વને જે ચિંતા પ્રાપ્ત થઈ હતી તે પણ ખાંગી, અને વાયરા પણ સુવાય એટલે રુદા વાવા લાગ્યા ॥ ૩૯ ॥ તે વખત શેઠના જે સરલ સ્વભાવી સુબુદ્ધિવાલા ત્રણ મિત્ર હતા, તે કહેવા લાગ્યા કે હે શેઠજી ! જુઝ, આ પ્રત્યક્ષ વાત બની, તે તમે દીઠી- જો આ ચોથો મિત્ર અધર્મથી ચાલ્યો તો ( વેગે કેળ ) તરતજ ( ઘાત કેળ )

मरण पाय्यो, अने तमे पण जो सतीर्तनुं शरण लीधुं तो तेना महिमाथी जीवता रह्यो ठो, नहीं कां तमारा पण तेवाज हाल आत ॥ ३० ॥

ते माटे ए चित्तथी रे, काढी मूको साव रे ॥ परलखमी परनारने रे, हवे म पडशो ख्याल रे ॥ जीवण ॥ ३१ ॥ पण दुर्बुद्धि शेठनुं रे, चित्त न आव्युं ताय रे ॥ जइवि कपूरे वासीए रे, लसण दुर्गंध न जाय रे ॥ जीवण ॥ ३२ ॥ हैडा करने वधामणां रे, अंश न दुःख धरेश रे ॥ जो बच्चो हुं जीवतो रे, तो सवि काज करेश रे ॥ जीवण ॥ ३३ ॥ जो मुज जाग्ये एवहुं रे, विघ्न अयुं विसराल रे ॥ तो मलशे ए सुंदरी रे, समशे विरहनी जाल रे ॥ जीवण ॥ ३४ ॥

अर्थ—माटे अमे तमोने कहीए ठीए के तमारा चित्तमां जे पारकी लक्ष्मी लइ लेवी अने पारकी स्त्री भोगववी, तद्रूप जे शल्य ठे ते काढी नाखो अने हवे एवा ख्यालमां क्यारे पण पदशो नहीं ॥ ३१ ॥ एवी रीते त्रण मित्रे मली शेठने शिखामण आपी, तथापि जेम लसण ठे तेने यद्यपि कपूरमां वासित करीए, तोपण तेनी दुर्गंधता जाय नहीं, तेम ते दुर्बुद्धि शेठनुं चित्त पण ठेकाणे आव्युं नहीं ॥ अर्थ ॥ यद्यपि मृगमदचंदन, -कर्पूरागरुमिश्रितो लघुनः ॥ तदपि न मुञ्चति गंधं, प्रकृतिगुणं जातिदोषेण ॥ १ ॥ इति ॥ ३२ ॥ तेम इहां धवल शेठने जो पण मित्रे आवीने शिखामण आपी, तोपण फरी एवो विचार करवा लाग्यो के हे हैडा ! हवे तो तुं वधामणां करने ? एक अंशमात्र पण दुःख धरीश नहीं, जो हुं जीवतो बच्चो हुं तो सर्व कार्य करीश ॥ ३३ ॥ जो मारा सारा जाग्ये करी एटहुं मोटुं विघ्न उपन्युं हतुं ते पण सर्व विसराल अइ गयुं

तो निश्चे हुं जाणुं हुं जे हवे आ लक्ष्मी जो सुखेथी मारे वश थइ गइ ठे, तो सुंदरीउ पण मने  
अवश्य मलशे, अने मारा विरहनी ज्वाला पण उपशम पामशे ॥ ३४ ॥

एम चिंती दूतीमुखे रे, कहावे हुं तुम दास रे ॥ नेक नजर करी निर-  
खीए रे, मानो मुज अरदास रे ॥ जीवण ॥ ३५ ॥ दूतीने काढी परी  
रे, देइ गलहहो कंठ रे ॥ तोहि निर्लज्ज लाज्यो नहीं रे, वली थयो  
उल्लंठ रे ॥ जीवण ॥ ३६ ॥ वेश करी नारी तणो रे, आव्यो मथणा पास  
रे ॥ दृष्टि गइ थयो आंधलो रे, काढ्यो करी उपहास रे ॥ जीवण ॥ ३७ ॥  
उतरीए उत्तर तटे रे, बाहण चलावो वेग रे ॥ पण सन्मुख होये वायरो  
रे, शेरु करे उद्वेग रे ॥ जीवण ॥ ३८ ॥

अर्थ—एम चिंतवी दासीने मुखे स्त्रीउ प्रत्ये कहेवराव्युं के हुं तमारो दास हुं, माटे तमे मने  
( नेक नजर के ) रुनी नजरे करी जुड़; एटली मारी विनंति मान्य करो ॥ ३५ ॥ ते सांचली  
स्त्रीउए ते दूतीने घणीज निभंठी कंठे गलहहो देइने काढी मूकी, तोपण ते निर्लज्ज शेर  
लगार मात्र पण लाज्यो नहीं. कामरूप पिशाचे पीढ्यो थको गयो ठे विवेक जेना हृदयमांथी अने  
पापमय अध्यवसायने लीधे एक क्षण मात्र पण जेने सुख आवतुं नथी एवो ते शेरु फरी पण  
उल्लंठ थयो ॥ ३६ ॥ फरी एक दिवसे ते शेरु पोते नारीनो वेश लइने बेहु स्त्रीउ पासे आव्यो,  
अने जेवी दृष्टि ते स्त्रीउनी उपर गइ के तरतज आंधलानी परे थइ गयो, एटले हारना प्रजावथी  
स्त्रीउने ते कांइ पण देखी शके नहीं एवो थको इहां तिहां जमतो रह्यो, तेने दासीउए उपहास  
करी मारी कूटीने कूतरानी परे तिहांथी बहार काढ्यो ॥ ३७ ॥ पढी शेरु नाखुदाने कहेवा लाग्यो  
के आपणे उत्तर दिशिना तटे उतरीए, अथवा उत्तर एटले बीजा कोइ तटे उतरीए, माटे तमे

वहाणोने वेगे चलावो, परंतु वायरो सन्मुख थवा लाग्यो, तेथी शेतजी घणों उद्देग करवा लाग्या ॥ ३७ ॥  
 अवर देश जावा तणा रे, कीधा कोटी उपाय रे ॥ पण वाहण कोंकण  
 तटे रे, आणी मूक्यां वाय रे ॥ जीवण ॥ ३८ ॥ त्रीजे खंमे इम कही रे,  
 विनये त्रीजी ढाल रे ॥ सिद्धचक्र गुण बोलतां रे, लहीए सुख रसाल  
 रे ॥ जीवण ॥ ४० ॥

अर्थ-शेठे ( अवर के० ) बीजा देशे जवाना करोमो उपाय कख्या, पण वायरे सर्व वहाणोने  
 कोंकण देशना ( तटे के० ) कीनारे आणी मूक्यां ॥ ३८ ॥ ए त्रीजा खंरने विषे विनयविजयजी  
 उपाध्याये त्रीजी ढाल कही. श्रीसिद्धचक्रजीना गुण बोलतां थका रसाल सुख पामीए ॥ ४० ॥

॥ दोहा ॥

कोंकण कांठे नांगख्यां, सवि वाहण तिणी वार ॥ नृपने मलवा उतखो, शेत  
 लइ परिवार ॥ १ ॥ आव्यो नरपति पाउले, मिलाणां करे रसाल ॥ बेठो  
 पासे रायने, तव दीठो श्रीपाल ॥ २ ॥ देखी कुंअर दीपतो, हेंये उपनी  
 हुंक ॥ लोचन मीचाइ गयां, रवि देखी जिम घूक ॥ ३ ॥

अर्थ-ते वारे खलासीर्जे सर्व वहाणोने कोंकण कांठे नांगख्यां, शेत पण पोताना परिवारने  
 लइने राजाने मलवा माटे वहाणो उपरथी उतखो ॥ १ ॥ तेणे आवीने राजाने पगे लागी घणीज  
 रसाल बहुमूखी वस्तुर्तनां शेटणां कख्यां. पडी राजानी पासे बेठो ते वारे श्रीपाल कुंवरने दीठो  
 ॥ २ ॥ तिहां दीपता एवा कुंवरने देखीने शेतना हेंयामां हुंक उपनी, अने जेम ( रवि के० )  
 सूर्यने देखीने ( घूक के० ) घूवर पक्कीनी आंखो मीचाइ जाय ठे, तेम तिहां शेतजीनां  
 पण लोचन मीचाइ गयां ॥ ३ ॥

નૃપ હાથે શ્રીપાલને, દેવરાવે તંબોલ ॥ શેઠ ઝલ્લી પરે ડંલણી, ચિત્ત  
 થયું મમડોલ ॥ ૪ ॥ હૈ હૈ દૈવ અટારડો, એહ કિશોં ઉતપાત ॥ નાચી  
 ફતી ચારે જલે, પ્રગટ થઇ તે વાત ॥ ૫ ॥ સપ્પા વિસરજી રાય જબ,  
 પહોતો મહોલ મઝાર ॥ તવ શેઠે પહિદારને, પૂઠ્યો એહ વિચાર ॥ ૬ ॥  
 એહ થગીધર કોણ હે, નવલો દીસે કોય ॥ તેહ કહે ગતિ એહની, સુણતાં  
 અચરિજ હોય ॥ ૭ ॥ વનમાં સુતો જાગવી, ઘર આણ્યો ઝલ્લી ઝાત ॥  
 પરણાવી નિજ કુંચરી, ન પૂઠી વાત ને જાત ॥ ૮ ॥

અર્થ—રાજાએ પણ શેઠને મોટો સાર્થવાહ જાણીને બહુમાનપૂર્વક વિશેષે કરી તેજ શ્રીપાલને  
 હાથે તેને તંબોલ તે પાનનું બીડું દેવરાવ્યું, તે વારે શ્રીપાલે પણ દેલતાં વાર ( ઝલ્લી પરે કેળ ) રુઝી  
 રીતે જાણ્યો જે એ ધવલ શેઠજ હે, અને શેઠે ઝલ્લી પરે ડંલણી લીધો જે એ શ્રીપાલજ હે, તેથી  
 તેનું ચિત્ત મમડોલ થયું ॥ ૪ ॥ તે વારે ચિંતવવા લાગ્યો જે હૈ હૈ શતિ સેદે અરે ! એ ( અટારડો  
 કેળ ) વાંકો દૈવ તેણે આ તે શ્યો ઉતપાત કહ્યો ! કે જે વાતને મેં જારા પાણીમાં એટલે જારા  
 સમુદ્રમાં નાચી દીધી હતી, તે વાત હજાં પ્રગટ થઇ !! ॥ ૫ ॥ પઠી જે વારે સપ્પા વિસ-  
 ર્જન કરી રાજા પોતાના મહોલને વિષે પહોતો, તે વારે શેઠે વિચાણું જે આ તેજ શ્રીપાલ  
 હે, કિંવા એના સરલો બીજો કોઇ પુરુષ હે ? તેની તપાસ તો કરું, કારણ કે તેને તો મેં  
 સમુદ્રમાં નાચી દીધો હે, માટે તે જીવતોજ કેમ હોય ? એવું ચિંતવન કરીને પઠી શેઠે એ  
 સંબંધી સર્વ વિચાર પોલીયાને પૂઠ્યો ॥ ૬ ॥ કે હે જાહ ! આ થગીધર તે કોણ હે ? આ  
 તો કોઇક નવો માણસ દેખાય હે. એવું સાંઝલ્લી તે પોલીયો કહે હે કે હે શેઠ ! એની ( ગતિ  
 કેળ ) વિગત સાંઝલ્લાં થકા તો માણસને અચરિજ પેદા થાય એવી હકીકત હે ॥ ૭ ॥ અને તો



वनमांथी सुतो जगावी मोटा महोत्सवे करी ज़ली ज़ाते घेर तेही आणीने राजाए पोतानी कुंवरी परणावी दीधी, पण एनी जात के ज्ञात कोण ठे ? ते वात पण कांइ पूछी नहीं ॥ ७ ॥

शेठ सुणी रीउयो घणुं, चित्तमां करे विचार ॥ एहने कष्टे पाफ़वा, ज़लुं देखाड्युं बार ॥ ए ॥ देइ कलंक कुजातिनुं, पाहुं एहनी लाज ॥ राजा दणशे एहने, सदेजे सरशे काज ॥ २० ॥ जो पण जे जे में कखां, एहने छुःखनां हेत ॥ ते ते सवि निष्फल थयां, मुज अज़िलाष समेत ॥ २१ ॥

तोपण वाज न आवीए, मन करीए अनुकूल ॥ उद्यमथी सवि संपजे, उद्यम सुखनुं मूल ॥ २२ ॥ वैरीने बाध्यो घणो, ए मुज खणशे कंद ॥

प्रथमज दणवा एहने, करवो कोइक फंद ॥ २३ ॥

अर्थ—ते वात सांनलीने शेठ घणोज रीऊ पाभ्यो, अने मनमां विचार करवा लाग्यो के एने कष्टमां पाफ़वा माटे एणे मने ज़लुं बारणुं देखाड्युं, कारण के एनी जाति ज़ाति कोइ जाणतो नथी, तो ए उपाय मारा हाथमां घणो श्रेष्ठ आव्यो ठे ॥ ए ॥ माटे हवे हुं कोइक कुजातिनुं कलंक दइने एनी लाज पाहुं के जेथी राजा एने अवश्य हणी नाखशे, ने सहेजमां मारुं कार्य सरी जशे ॥ २० ॥ जो पण आज पर्यंत एने जे जे में छुःखनां ( हेत के ) कारण कखां, ते ते सर्व कारण मारा मनना अज़िलाष सहित निष्फल थयां, एटले कारणनी निष्फलता थइ, तो ते कारण सफल करवा माटे मारा मनना जे अज़िलाषो हता, ते पण सर्व निष्फल थया ॥ २१ ॥ तोपण वाज आवीए नहीं एटले सर्व हेतु निष्फल थइ गया, माटे हवे उद्यम मूकी देवो एहुं प्रतिकूल मन करीए नहीं, परंतु उद्यम जारी राखवा माटे मनने अनुकूल करीए, कारण के उद्यम कल्याणीज सर्व कांइ संपजे, नीपजे ठे, माटे उद्यम जे ठे तेज सुखनुं मूल ठे ॥ २२ ॥ तथा वली ए तो मारो

2  
वेरी ठे, माटे जो घणो वधशे तो मने ( कंद के० ) मूलमांथी ( खणशे के० ) खोदी नाखशे, माटे  
तेनी पहेखाज एने हणवानो कोइक फंद रचवो सारो ठे ॥ १३ ॥

इम चिंतवतो ते गयो, उतारे आवास ॥

एक तस जक नहीं, मुख मूके निसास ॥ १४ ॥

उ पोताना उताराना ( आवास के० ) घरमां गयो, पण एक पलवार  
१, मुखथी निसासा मूक्या करे ठे ॥ १४ ॥

॥ ढाव चोथी ॥  
रे कहे गुरु अमृत वाण रे ॥ जोगीसर चेजा ॥ चिइने जमताथका हो लाव ॥ ए देशी ॥

नं रे, आबुं टोळुं एक रे ॥ चतुर नर ॥ उजा  
डी महत्तर डुंबने रे, शेठ कहे अविवेक रे

मारं एक करो हो लाव ॥ १ ॥ एह जमाइ  
तुमे डुंब रे ॥ चतुर ॥ लाख सोनैया तुमने आपशुं  
वलगो गले रे, सघलुं मली कुडुंब रे ॥ चतुर ॥ पाड

मानशुं हो लाव ॥ २ ॥

वसरे तिहां एक डुंबनुं टोळुं आबुं. ते उजा थका शेठनी उलग करे ठे ते वारे  
शेठे ( महत्तर के० ) मोटा डुंबने तेनीने तेने अविवेकनी वात कहेवा मांमी के हे डुंब ! तमे  
अमारं एक कार्य ठे ते करो ॥ १ ॥ ए राजानो जमाइ जे ठे तेने तमे जइने ए डुंब ठे एम कहो  
तो ए काम करवाना लाख सोनैया तमने आपीशुं, माटे तमे तमारं सर्व कुडुंब मली धाइने एने  
गले जइ वलगो तो अमे तमारो घणो पान मानशुं ॥ २ ॥

હુંબ કહે સ્વામી સુણો રે, કરસ્યાં એ તુમ કામ રે ॥ ચતુર ॥ મુજરો હમારો  
 માનજો હો લાલ ॥ કેલવશું કૂહી કલા રે, લેશું પરથ્યાં દામ રે ॥ ચતુર ॥  
 સાબાશી દેજો પહે હો લાલ ॥ ૩ ॥ હુંબ મલી સવિ તે ગયા રે, રાય તણે  
 દરબાર રે ॥ ચતુર ॥ ગાયે ઝાઝા ધૂમતા હો લાલ ॥ રાગ આઝાપે ટેકશું  
 રે, રીઝ્યો રાય અપાર રે ॥ ચતુર ॥ માગો કાંઈ મુલ્ક ઇમ કહે હો લાલ  
 ॥ ૪ ॥ હુંબ કહે અમ દીજીએ રે, મોહત વધારી દાન રે ॥ ચતુર ॥ મોહત  
 અમે વાંતું ઘણું હો લાલ ॥ તવ નરપતિ કુંઝર કને રે, દેવરાવે તસ પાન  
 રે ॥ ચતુર ॥ તેહનું મોહત વધારવા હો લાલ ॥ ૫ ॥ પાન દેવા જવ  
 આપીયો રે, કુંઝર તેહની પાસ રે ॥ ચતુર ॥ હસિત વદન જોતો હસી  
 હો લાલ ॥ વડો હુંબ વિલગો ગલે રે, આણી મન ઝલ્લાસ રે ॥ ચતુર ॥  
 પુત્ર આજ મેલ્યો ખલે હો લાલ ॥ ૬ ॥

અર્થ—તે સાંજલી હુંબ કહેતો હવો કે હે સ્વામિન્ ! એ તમારું કામ અમે કરશું, પણ અમારો  
 મુજરો માનજો, એ અમે કૂની કલા કેવલશું અને પઠી તમારી સાથે પરથેલાં ( દામ કે ) નાણાં  
 લશ્શું, પાલશી વલી સાબાશીનો સિરપાવ પણ અમને આપજો ॥ ૩ ॥ એમ કહી તે સર્વ હુંબ  
 મલીને રાજાને દરબારે ગયા. તિહાં ગોંલની નીચે ધૂમતા ઝાઝા થકા ટેક સહિત રાગની આલાપચારી  
 કરીને મધુર સ્વરે ગાવા માંડ્યું, તેથી રાજા પણ ગીત સાંજલી પાર વિનાનો તેમના ઉપર રીઝ્યો,  
 અને મુલશી કહેતો હવો કે કાંઈ માગો, તે હું આપું ॥ ૪ ॥ તે સાંજલી હુંબ કહેવા લાગ્યા કે હે  
 સ્વામિન્ ! અમને મહત્ત્વ વધારણ દાન આપો, કારણ કે અમે માન મહત્ત્વનેજ ઘણું ઇચ્છીએ છીએ.

તે વારે રાજાણ પણ છુશી થઇને તેમનું મહત્ત્વ વધારવા માટે કુંવરની પાસે પાનનું બીહું દેવરાવ્યું ॥ ૫ ॥  
 હવે જે વારે પાનનું બીહું દેવાને માટે શ્રીપાલ કુંવર તે હુંબોની પાસે આવ્યો, તે વારે તે હુંબોમાં જે  
 વસ્તો એટલે મોટો ઝુંબ છે, તે કુંવરનું હસિત વદન હસતા મુખને પોતે પણ હસીને જોતો થકો  
 અથવા પોતાના હસિત વદને હસીને શ્રીપાલને જોતો થકો મનમાં ઘણો ઉદ્ધાસ એટલે હર્ષ આણીને  
 કુંવરના ગલામાં જઇ વલગી રહ્યો, અને કહેવા લાગ્યો કે હે પુત્ર ! તું આજ ત્રણે અમને ઝેલ્યો,  
 મોટી વાત થઇ જે તું આજ અમને મલ્યો ॥ ૬ ॥

એવે આવી હુંબની રે, રોડ લાગી કંઠ રે ॥ ચતુર ॥ અંગોઅંગે ઝેટતી હો  
 લાલ ॥ વહેન થઇને એક મલી રે, આણી મન ઉત્કંઠ રે ॥ ચતુર ॥  
 વીરા જાહેં તુમ જામણે હો લાલ ॥ ૭ ॥ એક કહે મુજ માંજલો રે, એક  
 કહે જાણેજ રે ॥ ચતુર ॥ એવડા દિન તુમે કિહાં રહ્યા હો લાલ ॥  
 એક કાકી એક ફડ થઇ રે, દેસાંડે ઘણું હેજ રે ॥ ચતુર ॥ વાટ  
 જોતાં હતાં તાહરી હો લાલ ॥ ૮ ॥

અર્થ—એવામાં વલી એકી ઘરની ઝુંબની હતી તે દોમી આવીને રોતી થકી પુત્ર ! પુત્ર ! કરતી  
 કુંવરને ગલે વલગીને અંગોઅંગે ઝેટતી હવી, અને કહેતી હવી કે હે વત્સ ! આજ કેટલે કાલે તું અમને  
 મલ્યો ? એમજ વલી એક જાણી વહેન થઇને કુંવરને આવી મલી, અને કહેવા લાગી કે હે  
 વીરા ! હે વંધવ ! હું તારે જામણે જાહેં. (તેમજ એક કહેવા લાગી કે આ મારો ઝત્રીજો છે, એક  
 કહેવા લાગી કે આ મારો દેવર છે, એક કહે છે કે આ મારો ઝત્રીય છે, મને નાની પરણીને મૂકી  
 ગયો હતો તે આજ મારા પુણ્યોદયથી મને મલ્યો) ॥ ૭ ॥ તેમજ એક હુંબ કહે છે કે આ મારો મામો  
 છે, એક કહે છે કે આ મારો જાણેજ છે, અરે જાહ ! એટલા દિવસ તમે કયાં રહ્યા હતા ? તમે

परदेशमां क्यां क्यां फर्या ? हंसद्वीपे तमे कुशलै गया, पठी ऊहाज उपर चढ्या एवुं अमे सांनढ्युं हतुं, तिहांथी इहां आव्या जणाउं ठो. वली एक काकी अइ, एक फूइ अइने घणुंज हेज देखाडि ठे के हे जाइ ! अमे तारी वाट जोतां हतां ॥ ८ ॥

डुब कहै नररायने रे, ए अम कुल आधार रे ॥ चतुर ॥ रीसावी चाढ्यो हतो हो लाल ॥ तुम पसाय ज़ेलो अयो रे, सवि महारो परिवार रे ॥ चतुर ॥ ज़ांग्यां डुःख विबोहनां हो लाल ॥ ए ॥ राजा मन चिंते इस्युं रे, सुणी तेहनी वाच रे ॥ चतुर ॥ वात घणी विरुइ अइ हो लाल ॥ एह कुटुंब सवि एहनूं रे, दीसे परतक साच रे ॥ चतुर ॥ धिक मुज वंश विटाडीयो हो लाल ॥ २० ॥ निमित्तियो तेडावीयो रे, में तुज वचनविश्राम रे ॥ चतुर ॥ पुत्री दीधी एहने हो लाल ॥ किम मातंग कह्यो नहीं रे, तें दीधो गले पाश रे ॥ चतुर ॥ निमित्तियो वलतुं कहे हो लाल ॥ २१ ॥

अर्थ—हवे ते डुब राजाने कहे ठे के हे महाराज ! आ अमारा कुलनो आधार ठे, ए अमाराथी रीसाइने चाढ्यो गयो हतो ते तमारा पसायथी आज ज़ेलो अयो. ए सर्व मारो परिवार ठे, आज अमारां विबोहनां डुःख ज़ांग्यां, अमे एने सारी रीते न उलखत, पण आ पाननुं बीडुं आपवा आव्यो तेना मिषे अमे हवे सारी रीते लदणे करी उलख्यो ॥ ए ॥ एबी रीतनी ते सर्व डुब डुबकी-उनी वाणी सांजलीने राजा पोताना मनमां एवुं चितववा लाग्यो के वात तो घणीज ( विरुइ के ) माठी अइ. आ डुबोनुं कुटुंब जे ठे ते सर्व एनुंज ठे. ए प्रत्यक्ष सांचुंज देखाय ठे, माटे धिक्कार ठे एने के जेणे मारो वंश विटाड्यो ! ॥ २० ॥ एम चिंतवी राजाए निमित्तयाने तेमाव्यो अने कल्युं के में

तारा वचन उपर विश्वास राखीने एने मारी पुत्री आपी, तो ए मातंगनी जाति ठे एबुं तें प्रथम मने केम न कळुं ? माटे तेंज आ मारे गळे फांसो दीधो. एबुं सांजळी वळतुं निमित्तियो बोड्यो ॥ ११ ॥

सुज निमित्त जूतुं नहीं रे, सुणजो साची वात रे ॥ चतुरण ॥ ए बहु मातंगनो धणी हो लाव ॥ राय अरथ समजे नहीं रे, कोप्यो चिंते घात रे ॥ चतुरण ॥ कुंअर निमित्तिया उपरे हो लाव ॥ १२ ॥ ते बेहुने मारवा रे, राये कीध विचार रे ॥ चतुरण ॥ सुन्नट घणा तिहां सज कीया हो लाव ॥ मदनमंजरी ते सुणी रे, आवी तिहां ते वार रे ॥ चतुरण ॥ रायने इणी परे विनवे हो लाव ॥ १३ ॥ काज विचारी कीजीए रे, जिम नवि होय उपहास रे ॥ चतुरण ॥ जगमां जश लहीए घणुं हो लाव ॥ आचारें कुल जाणीए रे, जोइए हीये विमास रे

॥ चतुरण ॥ डुब्बल कन्ना नवि होइए हो लाव ॥ १४ ॥

अर्थ—हे राजन् ! माहं निमित्त जूतुं नथी, हुं तमने साचेसाची वात कहुं बुं, ते तमे सांजळो, के ए पोते मातंग नथी, पण ए घणा मातंगनो धणी ठे. एबुं कळुं, पण मातंग शब्दनो अर्थ राजा समजतो नथी एटले हाथीने पण मातंग कहीए अने चंमालने पण मातंग कहीए, तेथी चिंतव्यु जे एज मातंग जे उन्ना ठे, तेनो स्वामी ए हशे, एबुं विचारी कुंवरनी तथा निमित्तियानी उपर कोप्यो थको तेमनी घात करवानी चिंतवना करतो हवो ॥ १२ ॥ राजाए ते बेहु जणने मारवानो विचार करीने तिहां घणा सुन्नटोने सज्ज कल्या, तैयार कीधा. ते वात मदनमंजरीए सांजळी, ते वारे तेज वखते तिहां आवीने राजाने ए रीते विनववा लागी ॥ १३ ॥ के हे पिताजी ! जे काम करीए ते विचारीने करीए के जेम पाठलथी उपहास न थाय ! जो विचारीने करीए तोज

जगतमां घणो यश पामीए, जो हैये विचार करी जोइए तो माणसना आचार उपरथी पण कुल जाणी शकीए, पण जेनी तेनी खोटी साची वात सांजलीने तेनो सारासार समज्या विना कोइ अकार्य करी नाखबुं नहीं अने एवा दुर्बल कानवाला अइए नहीं. लोकमां पण एवी कहेवत ठे के “राजाने कान होय, पण शान न होय,” ए कहेवत प्रमाणे तमारे वर्तबुं नहीं ॥ १४ ॥

कुंअरने नरपति कहे रे, प्रगट कहो तुम्ह वंश रे ॥ चतुर ॥ जिम सांसो दूर टले हो लाल ॥ कहे कुंअर किम उच्चरे रे, उत्तम निज परशंस रे ॥ चतुर ॥ कामे कुल उलखावशुं हो लाल ॥ २५ ॥ सैन्य तुमारुं सज करो रे, मुज कर द्यो तरवार रे ॥ चतुर ॥ तव मुज कुल प्रगट अशे हो लाल ॥ माथुं मुंडाव्या पबी रे, पूढे नद्वत्र वार रे ॥ चतुर ॥ एह उखाणो साचव्यो हो लाल ॥ २६ ॥

अर्थ—एवी पोतानी पुत्रीनी वात सांजलीने राजा कुंवर प्रत्ये कहे ठे के हे वत्स! तमे तमारो वंश प्रगट करो. जेम ए वातनो मने संदेह ठे ते दूर टली जाय. ते सांजली कुंवर हसीने कहेतो हवो के हे राजन्! जे उत्तम पुरुष ठे ते पोते पोताने मुखे पोतानी प्रशंसानो उच्चार केम करे? माटे कोइ मारा जेबुं काम परुशे ते वारे हुं मारुं कुल तमोने उलखावीश ॥ २५ ॥ अथवा तमे तमारुं सर्व सैन्य सज्ज करो एटले तैयार करो, अने मारा हाथमां एक तरवार आपो, जेथी मारा हाथ तमने कुल कही देशे, ते वारे मारुं कुल प्रगट अशे. हे राजन्! तमे तो केबुं कछुं? के कोइ पुरुष माथुं मुंदावीने पबी जोशीनी पासे जइ नद्वत्र वार पूढवा लाग्यो, तेने जोशीए कछुं के जाइ! तारे नद्वत्र वार पूढवानुं शुं काम ठे? त्वारे तेणे कछुं के हुं मस्तक मुंदावी आव्यो बुं, माटे नद्वत्र वार पूढुं बुं. ते सांजली जोशी पासे जे लोक बेठेला हता ते सर्व

अमर्यन् हसीने वोढ्या के जाइ ! तुं तो घणो डाह्यो देखाय ठे जे माथुं तो प्रथमथीज मुंडावी आव्यो ठे, तो हवे पूठचानुं शुं कारण ठे ? ए उखाणो तमे पण साचव्यो देखाय ठे, कारण के तमारी पुत्री परणावीने हवे मारो वंश पूगो ओ ॥ १६ ॥

अथवा प्रवहणमां अठे रे, दोय परणी मुज नार रे ॥ चतुर ॥ तेनी पूगो तेहने हो लाइ ॥ ते कहेसो सवि माहरो रे, मूलथकी अधिकार रे ॥ चतुर ॥ इणी परे कीजे पारखुं हो लाइ ॥ १७ ॥ तेहने तेडवा मोकढ्यो रे, राये निज परधान रे ॥ चतुर ॥ ते जइने तिहां विनवे हो लाइ ॥ तव मयणा मन हरषीयां रे, पामी आदरमान रे ॥ चतुर ॥ सहि कंते तेडावीयां हो लाइ ॥ १८ ॥ बेसी रयण सुखासने रे, आव्यां राय हजुर रे ॥ चतुर ॥ जूपति मन हर्षित थयुं हो लाइ ॥ नयणे नाह नीहाइतां रे, प्रगढ्यो प्रेम अंकुर रे ॥ चतुर ॥ साचे जूठ नसाडीयुं हो लाइ ॥ १९ ॥

अर्थ—अथवा जो ए रीते मारा हाथथी माहं कुल उलखवा तमारी मरजी न होय तो हमणां जे वहाण आव्यां ठे, तेमां मारी परणेली बे स्त्रीउ ठे, तेमने तेडीने पूगो, ते मारो मूलथी मांकीने जे कांइ अधिकार ठे ते सर्व कहेसो. ए रीते पारखुं करीए ॥ १७ ॥ ते सांजली राजाए ते स्त्रीउने तेमवा मांटे पोताना प्रधानने मोकढ्यो. ते जइने तिहां ते स्त्रीउने गाममां पधारवानी विनंति करतो हवो. ते वारे ते स्त्रीउ पण आदरमान पामी, तेथी तेमनां मन हर्षायमान थयां, अने विचारवा लागी के निश्चे आपणने जतीरे तेमावी ठे ॥ १८ ॥ पढी ते वेहु जणी रह्ये जडाव सुखासने बेसीने राजानी हजुर आवी. तेमने जोइ राजा पोताना मनमां घणोज हर्ष पाय्यो अने



છીડને પણ પોતાના ( નાહ કે ) જતારને નયણે નીહાલતાં થકા પ્રેમનો અંકુરો પ્રગટ્યો. તેમ સાચે આવીને જૂઠાને નસામી મૂક્યું, ઇટલે જે વારે સાચું આવે તે વારે જૂઠું નાસી જાય, તેમ થયું ॥ યતઃ ॥ જૂઠ બિના ફીકી લગત, અધિક જૂઠ ડુઃખ ઝોન ॥ જૂઠ સાચમેં મેલીએ, જ્યું આ-ટામેં લોન ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ ૧૯ ॥

વિદ્યાધરપુત્રી કહે રે, સઘલો તસ વિરતંત રે ॥ ચતુર ॥ વિદ્યાધર મુનિ-  
વર કહ્યો હો લાલ ॥ પાપી શેઠે નાચીયો રે, સાયરમાં અમ કંત રે  
॥ ચતુર ॥ વચ્ચે આજ અમે લહ્યો હો લાલ ॥ ૨૦ ॥ તે સુણતાં જવ  
ઝલહ્યો રે, તવ હરહ્યો મન રાય રે ॥ ચતુર ॥ પુત્ર સગી પ્રગિની  
તાણો હો લાલ ॥ અવિચાસું કીધું હતું રે, પણ આવ્યું સવિ ઠાય રે  
॥ ચતુર ॥ પ્રોજન માંહે ઘી ઢલ્યું હો લાલ ॥ ૨૧ ॥ નરપતિ પૂઠે ડુંબને  
રે, કહો એ કિસ્યો વિચાર રે ॥ ચતુર ॥ તવ તે બોલે કંપતા હો લાલ ॥  
શેઠે અમ્હ વિગોડ્યા રે, લોપ્રે થયા સુવાર રે ॥ ચતુર ॥ કૂડું કપટ

અમે કેલવ્યું હો લાલ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ-પઠી રાજાના પૂઠવાથી જેમ વિદ્યાચારણ મુનિવરે રત્નદ્વીપમાં શ્રીપાલ કુંવરનું ચરિત્ર  
સત્રાની સમક્ષ કહ્યું હતું, તેમ વિદ્યાધર રાજાની પુત્રી તે સર્વ વૃત્તાંત વસુપાલ રાજાની આગલ  
કહેતી હતી. વલી કહ્યું જે આ પાપી શેઠે અમારા જતારને સમુદ્રમાં નાચ્યો તે અમે અમારા મોટા  
વચ્ચતના યોગથી આજ ( લહ્યો કે ) પામ્યા ॥ ૨૦ ॥ તે વાત સાંજલતાંજ જે વારે શ્રીપાલને ઝલહ્યો,  
તે વારે રાજા પોતાના મનમાં હર્ષ પામ્યો, જે આ તો મારી સગી વહેનનો પુત્ર છે, અરે ! મેં કામ તો  
વિચાર્યા બિના કહ્યું હતું, પણ સર્વ ઠેકાણે આવી ગયું. આ તો જોજન માંહે ઘી ઢલી પડવા જેવું બલ્લમ

काम थयुं ॥ २१ ॥ हवे राजा हुंबोने पूठतो हवो के हे हुंबो ! तमे कहो के ए कियो विचार ठे ? ते वारे ते हुंबो थर थर कंपता अका बोझा के हे महाराज ! अमने तो धवल शेठे वगोव्या, अमोने झुव आपवाने कवूल कछुं, तेना लोचथी खुवार थया. ए सर्व अमे इहां कूडुं कपट केलव्युं हतुं ॥ २२ ॥

तव राजा रीसे चढ्यो रे, बांधी अणव्यो शेठ रे ॥ चतुर ॥ हुंब सहित हणवा धर्या हो लाल ॥ तव कुंअर आडो वढ्यो रे, ओडाव्यो ते शेठ रे ॥ चतुर ॥ उत्तम नर एम जाणीए हो लाल ॥ २३ ॥ निमित्तियो तव बोलीयो रे, साचुं मुज निमित्त रे ॥ चतुर ॥ ए बहु मातंगनो धणी हो लाल ॥ मातंग कहीए हाथीया रे, तेहनो प्रभु वडचित्त रे ॥ चतुर ॥ ए राजेसर राजीयो हो लाल ॥ २४ ॥ निमित्तियाने नृप दीए रे, दान अने बहु मान रे ॥ चतुर ॥ विद्यानिधि जगमां वडो हो लाल ॥ कुंअर निज घर आवीया रे, करता नव पद ध्यान रे ॥ चतुर ॥ मयणा त्रणे एकठी मली हो लाल ॥ २५ ॥

अर्थ-ते वारे राजा ( रीसे के० ) क्रोधे चढ्यो थको शेठने बांधी अणव्यो, अने हुंबोना टोला सहित ते शेठने हणवा माटे धर्यो, एटले धार्यो, अथवा एवो विचार राजाए धर्यो, ते वारे श्रीपाल कुंवर आमो पमीने ते शेठने तथा हुंबोने ठोमावतो हवो. हे सज्जनो ! जुठे के उत्तम नरने एवी रीते ( जाणीए के० ) परखीए जे अवगुण करनारने पण गुण करे ॥ २३ ॥ ते वारे निमित्तियो बोढ्यो के हे राजन् ! मारुं निमित्त जुठे, केहुं साचुं ठे ? ए ( बहु के० ) घणा मातंगनो धणी ठे एहुं में कछुं हतुं ते खरेखरुं सत्य थयुं. त्वारे राजाए पूठुं के मातंग के कोने कहीए ? निमित्तियो बोढ्यो के मातंग शब्दे हस्तीठ जाणवा, तेनो ए ( प्रभु के० ) स्वामी

જાણવો, એટલે ઘણા હાથીડનો એને મોટો પરિવાર છે, વલી ( વડાચત્ત કેળ ) માટે ઉપર પા  
વાલો એ જાણવો, તથા એ ( રાજેસર કેળ ) રાજાડનો પણ દેશ્વર એવો ( રાજીયો કેળ ) રાજા જાણવો  
॥ ૨૪ ॥ પલી તે નિમિત્તિયાને રાજાએ ઘણું દાન દીધું, અને બહુ માન આપી વિસર્જન કર્યો-  
જગત માંહે વિદ્યાનો ( નિધિ કેળ ) સ્વજાનો તે ( વડો કેળ ) મોટો જાણવો. હવે શ્રીપાલ કુંવર  
પણ પોતાને ધેર આવ્યા, તિહાં નવ પદનું ધ્યાન ધરતા અકા રહે છે, અને ( ત્રણ મયણા કેળ )  
મદનરેલા, મદનમંજુષા અને મદનમંજરી, એ ત્રણ સ્ત્રીડે પણ એકઠી મલી છે ॥ ૨૫ ॥

કુંચર પૂરવની પરે રે, પાલે મનની પ્રીત રે ॥ ચતુરળ ॥ પાસે રાણે શેઠને  
હો લાલ ॥ તે મનથી ભંમે નહીં રે, હુર્જનની કુલ રીત રે ॥ ચતુરળ ॥  
જે જેહવો તે તેહવો હો લાલ ॥ ૨૬ ॥ બેહુ હાથ મંદ પહ્યા રે, કાજ ન  
एको सिद्ध रे ॥ चतुरण ॥ शेठ इस्युं मन चितवे हो लाल ॥ पी न शक्यो  
ढोली शकुं रे, एहवो निश्चय कीध रे ॥ चतुरण ॥ एहने निज हाथे  
हणुं हो लाल ॥ २७ ॥

અર્થ-હવે જો પણ ધવલ શેઠે શ્રીપાલને ડુઃખ દેવા માટે ઘણાએ ઉપાય કહ્યા, તોપણ શ્રીપાલ  
તો પૂર્વલી રીતેજ શેઠની સાથે મનની પ્રીતિ પાલે છે, તેથી નિરંતરપણે શેઠને તો પોતાની પાસેજ  
રાણે છે. તેમ તતાં પણ હુર્જનના કુલની રીતિ છે તે રીતિને હુષ્ટ સ્વજાવવાલો શેઠ પોતાના મનથી  
ઠાંમતો નથી, કેમકે જે જેવો હોય તે તેવોજ જાણવો. એટલે જે મલો હોય તે મલોજ હોય, અને  
જે મૂંઝો હોય તે મૂંઝોજ હોય, એમાં કાંઈ સંશય નથી ॥ યતઃ ॥ હુર્જનસ્ય સ્વજાવોડયં પરકાર્ય-  
વિનાશકઃ ॥ કથં વા કાર્યમાયાતિ, મૂષ્કો વલ્લજ્જક્ષણાત્ ॥ ૧ ॥ ગુણલક્ષં પરિત્યજ્ય, દોષં યદ્દંતિ  
હુર્જનાઃ ॥ લક્ષં દોષં પરિત્યજ્ય, ગુણં યદ્દંતિ સજ્જનાઃ ॥ ૨ ॥ ૨૬ ॥ શેઠ તો વલી પણ પોતાના

पुनर्जन्मपणाने अंगीकार करीने मन मांहे चिंतवना करतो हवो के मारा तो बेहु हाथ (अंश  
 १०) भूमि पड्या, परंतु एक पण कार्य सिध्दुं नहीं, तथापि हवे जो हुं पी शकुं नहीं तोपण  
 भूमी तो (शकुं के०) नाखुं, तेथी शेठे एवो निश्चय कीधो के ए तो सातमी भूमि ए एकलोज  
 ने, बीजुं कोइ पासे नथी, माटे हवे हुं एने (निज के०) पोताने हाथेज (हणुं के०)  
 नाखुं के जेथी वे स्त्रीउं अने एनी लक्ष्मी ते तो मारे हाथे नहीं चडे, तो पण ए पोते भोगवी  
 नहीं, एटलुं तो काम अशे. एवो निश्चय करीने ॥ ३७ ॥

कुंअर पोढ्यो ठे जिहां रे, सातमी अंश ए आप रे ॥ चतुर ॥ लेइ कटारी  
 तिहां चढ्यो हो लाल ॥ पग लपढ्यो हेगो पढ्यो रे, आवी पहेतुं पाप  
 रे ॥ चतुर ॥ मरी नरके गयो सातमी हो लाल ॥ ३८ ॥ लोक  
 प्रजाते तिहां मढ्यां रे, बोले धिक धिक वाण रे ॥ चतुर ॥ स्वामिडोही  
 ए अयो हो लाल ॥ जेह कुंअरने चिंतव्युं रे, आप लह्युं निरवाण रे

॥ चतुर ॥ उग्र पाप तरतज फले हो लाल ॥ ३९ ॥

अर्थ—जिहां सातमी भूमि ए कुंवर पोढ्यो ठे, तिहां ते धृष्ट, अनिष्ट, पापिष्ठ भवल शेर पोते  
 हाथमां कटारी लइने चढ्यो, परंतु सातमी भूमि ए क्यांएक उन्मार्गे पग सूकतां पग (लपढ्यो  
 के०) खसी गयो, तेथी सातमी भूमिथी हेगो आवी पढ्यो. तिहांथी पढतां शेठने पोताना  
 हाथमां कटारी हती ते पण लागी, अने शेठनुं पाप पण आवी पहेँव्युं, एटले पापनो घडो  
 जराणो हतो ते पण फूढ्यो. तेने बीधे शेर आर्त्त रौद्र ध्यानमां वर्त्ततो थको मरण पामीने सातमी  
 नरके गयो. एटले सातमी भूमिथी पढ्यो अने सातमी नरकपृथ्वी ए गयो, केमके एवा  
 नीच पुरुषोने एबुंज स्थानक मले, परंतु बीजुं नहीं ॥ यत्तः ॥ सो सत्तम भूमिउं, पकिउं पत्तो य

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

શ્રીપાલ અને ધવળ શેઠ.

પ્રકાશક—શ્રાવક મીંમસિંહ માળેક,

જૈન પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરનાર તથા વેચનાર, મુંબઈ.



શાસ્ત્રી અક્ષરના

પૃષ્ઠાંક ૧૧.

ગુજરાતી અક્ષરના

પૃષ્ઠાંક ૧૨૮.

જિહા સાતમી ભૂમિએ કુવર પોઢ્યો છે તિહા તે ધૂણ, અનિષ્ટ, પાપિષ્ટ ધવળ શેઠ પોતે હાથમા કટારી લઇને ચઢ્યો પર તુ સાતમી ભૂમિએ કુચાએક ઉન્માર્ગે પગ મૂકતા પગ ખસી ગયો, તેથી સાતમી ભૂમિથી હેઠા આવી પડ્યો તિહાથી પડતા શેરને પોતાના હાથમાં કટારી હતી તે પળ લાગી અને શેર તુ પાપ પળ આવી પહોચ્યુ, એટલે પાપનો ધડો ભરાણો હતો તે પળ ફૂટ્યો તેને લીધે શેઠ આર્ન રોદ્ર ધ્યાનમા વર્તેતો થડો મરણ પામીને સાતમી નરકે ગયો

લક્ષ્મી આર્ટ, ભાયખળા, મુળર્ધ

सत्तमी यूमी ॥ निरयस्स तारिसाणं, समञ्चि ठाणं किमन्नह ॥ १ ॥ इति श्रीपालचरित्रे ॥ तथा ॥  
 मित्रद्रोही कृतघ्नश्च, येऽपि विश्वासघातकाः ॥ ते नरा नरकं यांति, यावच्चंद्रदिवाकरौ ॥ १ ॥ २७ ॥  
 तिहां प्रजाते लोक एकठां मळ्यां, ते सर्व ए शेठने धिक्कार ठे ! धिक्कार ठे !!! एवी वाणी बोलतां  
 हवां. जे माटे ए स्वामिद्रोही थयो, ए पापी शेठे कुंवरने हणवानुं चिंतव्युं, ते जेवुं चिंतव्युं  
 एवुं पोतेज पाम्यो. ए अणखूटे निर्वाण पाम्यो, जे माटे कळुं ठे के ( उग्र के ) घणुं अघोर  
 पाप करे तो ते तरतज फळे ॥ २९ ॥

मृतकारज तेहनां करे रे, कुंअर मन धरे सोग रे ॥ चतुर ॥ गुण तेहना  
 संभारतो हो लाल ॥ सोवन घणुं तपावीए रे, अग्नि तणे संयोग रे  
 ॥ चतुर ॥ तोही रंग न पालटे हो लाल ॥ ३० ॥ माल पांचसें वहाणनो  
 रे, सवि संजाली लीध रे ॥ चतुर ॥ लखमीनुं लेखुं नहीं हो लाल ॥  
 मित्र त्रण जे शेठना रे, ते अधिकारी कीध रे ॥ चतुर ॥ गुणनिधि  
 उत्तम पद लहे हो लाल ॥ ३१ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल कुंवर तो शेठना मृत्युनो शोक मनमां धरतो थको शेठना मृत्यु संबंधी जे  
 अग्निसंस्कार प्रमुख कार्य करवानां ते करतो हवो, अने ते शेठना गुणने संभारतो थको रहे ठे,  
 जेम सोनाने अग्निना संयोगे घणुं तपावीए तोपण तेनो रंग पलटे नहीं, तेम पुरुषने पण सोनानी  
 समान जाणवा ॥ यतः ॥ कवित्त ॥ अगर अग्निमें जोर दहावत, तोहे सुगंध सबे विस्तारे ॥  
 चंदन काटत है ज्यों कुठारपें, तोहि कुठार बदन सुधारे ॥ यंत्रमें पीलत इस्कनकौ, उनकुं इह  
 मिष्ट जसारस ठारे ॥ सज्जनकों दुःख देत डुरी जन, सज्जन तोहि न दोष विचारे ॥ १ ॥ इति  
 ॥ ३० ॥ पांचसें वहाणेनुं जे कांइ माल करियाणुं बिगरे हतुं ते सर्वे संजाली तपासी लीधुं, ते

माँदे लक्ष्मीनुं नो लेखुंज करतां आवे नहीं एटली पार विनानी वस्तुंउं जरेली हती, ते सर्व संजाली लइने जेगना नली बुद्धिना देवावाला जे त्रण मित्र हता, तेने पांचसैं वहाणोना अधिकारी कख्या, जे माँदे जे गुणनिधि एटले गुणवान् पुरुष होय ते उत्तम पदने पामे, तेम ए शेठना त्रण मित्र जो गुणवान् हता तो ते अगणित लक्ष्मीना अधिकारी अइने उत्तम पदवीने पाम्या ॥ ३१ ॥

इंद्र तणां सुख जोगवे रे, तिहां कुंअर श्रीपाल रे ॥ चतुर ॥ मयणा त्रण परिवख्यो हो लाल ॥ त्रीजे खंफे इम कही रे, विनये चोथी ढाल रे ॥ चतुर ॥

सिद्धचक्रमहिमा फलयो हो लाल ॥ ३२ ॥

अर्थ-हवे कुंवर तिहां सुख समाधिमां रहेतो अको निःकेवल इंद्रना सरखुं सुख जोगवतो अको जेम मुनिराज त्रण गुसिए सहित होय, तेम मयणरेखादिक त्रणे स्त्रीउए करी परवख्यो अको रहे ठे. ए प्रकारे त्रीजा खंडने विषे चोथी ढाल श्रीविनयविजयजीए कही, माँदे हे जव्यो ! जुने के श्रीसिद्धचक्रजीनो महिमा एटले माहात्म्य श्रीपालजीने केबुं फलिभूत अयुं ठे ? ॥ ३३ ॥

॥ दोहा ॥

इक दिन रयवानी चख्यो, रमवाने श्रीपाल ॥ साथ बहु तिहां उत्तख्यो,  
दीगो रुद्धि विशाल ॥ १ ॥ सार्थवाह लइ जेटणुं, आव्यो कुंअर पाय ॥ तव  
तेहने पूरे इरयुं, कुंअर करी सुपसाय ॥ २ ॥

अर्थ-हवे एक दिवसे श्रीपाल कुंवर परिवार सहित रयवानीए रमवा माँदे चख्यो. त्यां नगरनी वहार एक विशाल रुद्धिवंत एवो सथवारो उत्तख्यो हतो, ते तेणे दीगो ॥ १ ॥ ते समये ते सार्थवाह पण सारी वस्तुनुं जेटणुं लइने श्रीपाल कुंवरनी पासे आव्यो, ते वारे कुंवर पण ते सार्थवाहने रुमो पसाय करीने आवी रीते पृठतो हवो ॥ २ ॥

કવણ દેશથી આવીયા, કિહાં જાવા તુમ્હ જાવ ॥ સાથવાહ તવ વિનવે,  
 કર જોમી સદ્નાવ ॥ ૩ ॥ આવ્યા કાંતિ નયરથી, કંબુદીવ ઉદેશ ॥ કુંઝર  
 કહે કોશ્ક કહો, અચરિજ દીઠ વિશેષ ॥ ૪ ॥ તેહ કહે અચરિજ  
 સુણો, નયર એક અગ્નિગમ ॥ કોશ ફહાંથી ચારસે, કુંડલપુર તસ નામ  
 ॥ ૫ ॥ મકરકેતુ રાજા તિહાં, કપૂરતિલકાકંત ॥ દોય પુત્ર ઉપર હુશ,  
 ॥ ૬ ॥ નામે તે ગુણસુંદરી, રૂપે રંજ સમાન ॥ જગમાં  
 સુતા તાસ ગુણવંત ॥ ૭ ॥

જસ હપમ નહીં, ચડસઠ કલાનિધાન ॥ ૭ ॥

અર્થ-કે હે સાર્થવાહ ! તમે કોણ દેશથી આવ્યા હો ? અને ક્યાં જવાનો તમારો જાવ  
 છે ? એવું કુંવરે પૂછ્યું તે વારે સાર્થવાહ પણ હાથ જોમી સાચા જાણે કરી વિનંતિ કરે છે ॥ ૩ ॥ કે  
 હે મહારાજ ! અમે કાંતિ નગરથી આવ્યા હીએ, અને કંબુદીપે જવાનો અમારો ( ઉદેશ  
 કે ) અગ્નિપ્રાય છે. તે સાંજલી શ્રીપાલ કુંવર તેમને કહે છે કે તમે દૂર દેશથી આવ્યા હો,  
 માટે વચમાં કાંઈ અચરિજ વિશેષ દીધું હોય તો તે અમોને કહો ॥ ૪ ॥ તે વારે તે સાર્થવાહ  
 કહે છે કે હે મહારાજ ! મેં જે અચરિજ દીધું છે તે હું તમોને કહું, તે સાંજલો. જે ફહાંથી ચારસે  
 કોશ દૂર એક મનોહર નગર છે, તેનું કુંડલપુર એવું નામ છે ॥ ૫ ॥ તિહાં મકરકેતુ નામે રાજા  
 છે, તે રાજા કપૂરતિલકા નામે રાણીનો ( કંત કે ) ચર્તાર છે, તે રાણીને બે પુત્રની ઉપર એક  
 મહા ગુણવંતી પુત્રી ઉત્પન્ન થઈ ॥ ૬ ॥ તે પુત્રીનું ગુણસુંદરી એવું નામ છે, માટે નામે કરી તો  
 ગુણસુંદરી છે. વલી રૂપે કરી રંજા નામની જે અપ્સરા તેની સમાન છે. જેને કોઈ હપમા આપીને  
 તેની બરાબરી કરીએ એવી કોઈ વસ્તુ જગતમાં નથી. એવી તે કુંવરી સ્ત્રીની જે ચોસઠ કલાહે  
 તેના નિધાનરૂપ છે. ફહાં ચોસઠ કલાનાં નામો કહે છે. ૧ નૃલ, ૨ ઐન્વિલ, ૩ ચિત્રક, ૪ વાદ, ૫



મંત્ર, ૬ તંત્ર, ૭ જ્ઞાન, ૮ વિજ્ઞાન, ૯ દંત્ર, ૧૦ જલસ્તંત્ર, ૧૧ ગીતનાદ, ૧૨ તાલમાન, ૧૩ મૈઘવૃદ્ધિ, ૧૪  
 કલાકૃષ્ટિ, ૧૫ આરામારોપણ, ૧૬ આકારગોપન, ૧૭ ધર્મેવિચાર, ૧૮ શકુન, ૧૯ ક્રિયાકલ્પ, ૨૦ સંસ્કૃત-  
 જલ્પ, ૨૧ પ્રાસાદનીતિ, ૨૨ ધર્મેનીતિ, ૨૩ વાર્ણિકાવૃદ્ધિ, ૨૪ સુવર્ણસિદ્ધિ, ૨૫ સુરત્રિતૈલકરણ, ૨૬  
 લીલાસંચરણ, ૨૭ ગજતુરંગપરીક્ષણ, ૨૮ પુરુષલક્ષણ, સ્ત્રીલક્ષણ, સામુદ્રિક, ૨૯ સુવર્ણરત્નજેદ, ૩૦  
 અષ્ટાદશલિપિરિછેદ, ૩૧ તત્કાલબુદ્ધિ, ૩૨ વાસસિદ્ધિ, ૩૩ વૈદ્યક, ૩૪ કામવિક્રિયા, ૩૫ ઘટત્રમ,  
 ૩૬ સારિપરિશ્રમ, ૩૭ અંજન, ૩૮ ચૂર્ણયોગ, ૩૯ હસ્તલાઘવ, ૪૦ વચનપાટવ, ૪૧ જોજ્યવિધિ, ૪૨  
 વાણિજ્યવિધિ, ૪૩ મુખમંમન, ૪૪ શાલિલમન, ૪૫ કથાકથન, ૪૬ પુષ્પગુંથન, ૪૭ વક્રોક્તિ, ૪૮  
 કાવ્યશક્તિ, ૪૯ સ્ફારવેષ, ૫૦ સકલ જ્ઞાપાવિશેષ, ૫૧ અન્નિધાનજ્ઞાન, ૫૨ આજ્ઞરણપરિધાન, ૫૩  
 ઋત્યોપચાર, ૫૪ ગૃહાચાર, ૫૫ કાવ્યકરણ, ૫૬ પરનિરાકરણ, ૫૭ રંધન, ૫૮ કેશબંધન, ૫૯  
 વીણાનાદ, ૬૦ વિતંત્રનાવાદ, ૬૧ અંકવિચાર, ૬૨ લોકવ્યવહાર, ૬૩ અંત્યાક્રરિકા, ૬૪ પ્રશ્નપ્રદે-  
 લિકા. એ ચોસઠ કલાનાં નામ વલી કેટલીએક પ્રતિભાં પ્રકારાંતરે પણ લખેલાં છે. એ  
 ચોસઠે કલાની જાણ તે ગુણસુંદરી છે ॥ ૭ ॥

રાગ રાગિણી રૂપ સ્વર, તાલ તંતવિતાન ॥

વીણા તસ બ્રહ્મા સુણે, ચિર કરી આઠે કાન ॥ ૮ ॥

અર્થ—હવે તે ગુણસુંદરીએ બાલપણાશ્રીજ વીણા વજામ્વાનો અન્યાસ કલ્યો છે, તે કેવી રીતે  
 કલ્યો છે ? તો કે—૧ રાગ, ૨ રાગિણી, ૩ રૂપ, ૪ સ્વર, ૫ તાલ, ૬ તંતવિતાન, ૭ટલા ગુણયુક્ત  
 વીણાના જે કાંઈ જ્ઞેદો છે તે સર્વને તે કુંવરી જાણે છે ॥ તિહાં પ્રથમ રાગ ઢ પ્રકારના છે, તેમનાં  
 નામ શ્લોકે કરી કહે છે ॥ શ્રીશ્રીરાગો વસંતશ્ર, જૈરવઃ પંચમસ્તથા ॥ મેઘરાગશ્ર વિજ્ઞેયઃ, પછો

નહનારાયણ: ॥ ૧ ॥ અર્થ-શ્રીરાગ, વસંતરાગ, જૈરવરાગ, પંચમરાગ, મેઘરાગ અને નહનારાયણરાગ, એ ઠરાગનાં નામ કહ્યાં. હવે એકેકા રાગની ઠ ઠ રાગણીંડ એટલે સ્ત્રીંડ છે, તેમનાં નામ શ્લોકે કરી કહે છે ॥ ગૌની કાલહા અંધાલી, દ્રાવિની માલકૌશિકા ॥ ષષ્ઠી સ્વાદેવગંધારી, શ્રીરાગાન્ન વિનિર્ગતા: ॥ ૧ ॥ હિંમોલા કૌશિકી ચૈવ, રામગ્રી પટમંજરી ॥ ગુદગ્રીશ્રૈવ દેશાસ્ત્રી, વસંતપ્રત્નવા ઇમા: ॥ ૨ ॥ જૈરવી ગુર્જારી ચૈવ, નાષાવેલી કુલી તથા ॥ કર્ણાટી રક્તહંસી ચ, ષડેતા જૈરવે મતા: ॥ ૩ ॥ ત્રિગુણી સંતંત્રતીર્થી ચ, આન્નરી કુક્કરી તથા ॥ વેરામ્ની ચૈવ સામેરી, ષડેતા: પંચમે મતા: ॥ ૪ ॥ બંગાલી મધુકરી ચૈવ, કામોદા દોષશાટિકા ॥ દંબગ્રીવી ચ દેવાલા, મેઘરાગાંગનાશ્ચ ષદ્ ॥ ૫ ॥ તોડિકા મોટિકા ચૈવ, મંબીત્રદા પરા તથા ॥ ગંધારી સિંધુ મદ્યારી, નહનારાયણોદ્ભવા: ॥ ૬ ॥ એ ઠ રાગની ઠત્રીશ રાગણીંડનાં નામ કહ્યાં. હવે એકેકા રાગના વલી આઠ આઠ પુત્ર છે, તે વારે ઠએના મલી અમૃતાલીશ પુત્ર થાય, તેમાં ઠ મૂલ રાગ અને ઠત્રીશ રાગણીંડ મેલવતાં સર્વાલે નેતું જોદ થયા. વલી એકેકા રાગની અને રાગણીની ચાલ તેમાં કોઈની બે, કોઈની ત્રણ, કોઈની ચાર, કોઈની પાંચ, કોઈની ઠ, કોઈની સાત થાય. એ સર્વ એના જોદજ ગણાય. એમ બીજા પણ એના અનેક પ્રકારે જોદ થાય છે, કેમકે ચક્રવર્તી પોતે મૂલગા ઠ રાગને પ્રરૂપે, અને તેની સ્ત્રી ૬૪૦૦૦ છે, તે પ્રત્યેક એકેકી સ્ત્રી, વલી નવનવી દેશીએ કરી જર્તારની સ્તવના કરે, તે વારે ચોસઠ હજાર દેશીંડ સર્વ જૂદી જૂદી રીતે ગવાતાં સર્વ મલી ચોસઠ હજાર જોદો થાય. તેમજ વાસુદેવની બત્રીશ હજાર સ્ત્રીંડ છે, તિહાં બત્રીશ હજાર દેશીંડ ગવાય, તે હાલ પણ બત્રીશ હજાર દેશીંડ ચાલુ છે, કેમકે તેહ્વા નવમા કૃષ્ણ વાસુદેવ થઈ ગયા તે વખતે બત્રીશ હજાર દેશીંડ ગવાતી હતી. તે પઠી કોઈ ચક્રવર્તી થયો નથી, માટે બત્રીશ હજારજ ચાલુ રહેલી છે. એ રીતે રાગના અનેક જોદ છે. વલી તે રાગ રાગણીનાં રૂપ, તે જે જે રાગનો જેવો આકાર છે, જેવી રીતે રાગમાલાનાં ચિત્રા-

મળ કમાય છે, તે શાસ્ત્રોક્ત સર્વનાં રૂપને જૂદાં જૂદાં તે ગુણસુંદરી જાણે છે, તેના આકાર કરી દેવાનો છે, તથા તેના પૂર્વે ચિત્રેલા આકારને ઊલલે છે. વલી સ્વર સાત પ્રકારના છે, તેનાં નામ શ્લોકે કરી કહે છે. પહ્જ રૂપચંગાંધારા, મધ્યમઃ પંચમસ્તથા ॥ ધૈવતો નિષધઃ સત, તંત્રી કંતોજ્ઞવાઃ સ્વરાઃ ॥ ૧ ॥ એ સાત સ્વરનાં નામ કહ્યાં અથવા ૧ સા, ૨ રી, ૩ ગ, ૪ મ, ૫ પ, ૬ ધ, ૭ ની, ૮ સાત ઝેદ જાણવા. વલી તાલના સાત ઝેદ છે તે કહે છે. ધૂડે, માઠો, પશુમનો, રૂપકો, જત્તિ, પન્નતાલો, એકતાલો એટલે એકતાલ, દ્વિતાલ, ત્રિતાલ इत्यादि તાલના સાત ઝેદ જાણવા. વલી તંતવિતાન એટલે તંતુનું વિસ્તારું. તિહાં કોઈ વીણા ચાર તંતુની હોય, કોઈ પાંચ તંતુની હોય, કોઈ ઠ તંતુની હોય, કોઈ સાત તંતુની હોય, તેનું સંકોચું, વિસ્તારું તેને આકુંચન પ્રસારણ કહીએ. તથા વીણા તંતુનું ચઢાવું, ઉતારું, તે સર્વ તંતુનો વિતાન કહીએ इत्यादिक અનેક વાતો વીણા સંબંધી છે, તે સર્વ રાગના ગ્રંથોથી જાણવી. ઇવી રીતે રાગ, રાગિણી, રૂપ, સ્વર, તાલ અને તંતુવિતાન, એ ઠ તેણે કરી સંયુક્ત જે વારે ગુણસુંદરી વીણા વજાવે છે તે વારે તે વીણાનો જે શબ્દ તેના ગુણથી રંજિત થયો થકો ચાર મુખને ધારણ કરનારો એવો જે બ્રહ્મા, તે પણ પોતાના આઠે કાનને સ્થિર કરીને તે વીણા સાંઝલવાને ઝજમાલ યાય છે, તો વીજા સામાન્ય જનો સાંઝલવાને તત્પર થાય તેમાં તો શુંજ કહેવું ? ॥ ૮ ॥

શાસ્ત્ર સુખાપિત કાવ્ય રસ, વીણાનાદ વિનોદ ॥

ચતુર મલે જો ચતુરને, તો ઉપજે પ્રમોદ ॥ ૯ ॥

અર્થ-વલી ( શાસ્ત્ર કે ) ધર્મશાસ્ત્ર, વિજ્ઞાનશાસ્ત્ર, શબ્દશાસ્ત્ર, આગમશાસ્ત્ર, ડ્યોતિષશાસ્ત્ર, નિમિત્તિશાસ્ત્ર, નૈયકશાસ્ત્ર, પુરાણશાસ્ત્ર. હવે શાસ્ત્રના ચાર યોગ કહ્યા છે, તેનાં નામ કહે છે. એક ધર્મકથાનુયોગ, વીજો ચરણકરણાનુયોગ, ત્રીજો ગણિતાનુયોગ અને ચોથો इत्यानુયોગ, इत्यादि

મણ કરાય છે, તે શાસ્ત્રોક્ત સર્વનાં રૂપને જૂદાં જૂદાં તે ગુણસુંદરી જાણે છે, તેના આકાર કરી દેલાડે છે, તથા તેના પૂર્વે ચિત્રેલા આકારને ઠંલણે છે. વલી સ્વર સાત પ્રકારના છે, તેનાં નામ શ્લોકે કરી કહે છે. ૧. પદ્મજ ક્ષણગાંધારા, મધ્યમઃ પંચમસ્તથા ॥ ધૈવતો નિષધઃ સત્, તંત્રી કંઠોદ્ધવાઃ સ્વરાઃ ॥ ૧ ॥ ૨. ૨ સાત સ્વરનાં નામ કહ્યાં અથવા ૧ સા, ૨ રી, ૩ ગ, ૪ મ, ૫ પ, ૬ ધ, ૭ ની, ૮ સાત શ્રેદ્ જાણવા. વલી તાલના સાત શ્રેદ્ છે તે કહે છે. ધૂઝ, માલો, પદુમનો, રૂપકો, જતિ, પદ્મતાલો, ઇકતાલ, ત્રિતાલ દર્યાદિ તાલના સાત શ્રેદ્ જાણવા. વલી તંતવિતાન ઇટલે તંતુનું વિસ્તારવું. તિહાં કોદ વીણા ચાર તંતુની હોય, કોદ પાંચ તંતુની હોય, કોદ ૭ તંતુની હોય, કોદ સાત તંતુની હોય, તેનું સંકોચવું, વિસ્તારવું તેને આકુંચન પ્રસારણ કહી ૧. તથા વીણા તંતુનું ચઢાવવું, ઝતારવું, તે સર્વ તંતુનો વિતાન કહી ૧. દર્યાદિક અનેક વાતો વીણા સંબંધી છે, તે સર્વ રાગના પ્રયોગી જાણવી. ઇવી રીતે રાગ, રાગિણી, રૂપ, સ્વર, તાલ અને તંતુવિતાન, ૨. ૭ તેણે કરી સંયુક્ત જે વારે ગુણસુંદરી વીણા વજાવે છે તે વારે તે વીણાનો જે શબ્દ તેના ગુણથી રંજિત થયો થકો ચાર મુલને ધારણ કરનારો ઇવો જે બ્રહ્મા, તે પણ પોતાના આઠે કાનને સ્થિર કરીને તે વીણા સાંતલવાને ઝજમાલ યાય છે, તો વીજા સામાન્ય જનો સાંતલવાને તરપર થાય તેમાં તો મુંજ કહેવું ? ॥ ૮ ॥

શાસ્ત્ર મુગાધિત કાવ્ય રસ, વીણાનાદ વિનોદ ॥  
ચતુર મલે જો ચતુરને, તો ઝપ્પે પ્રમોદ ॥ ૯ ॥

અર્થ—વલી ( શાસ્ત્ર કે ૦ ) ધર્મશાસ્ત્ર, વિજ્ઞાનશાસ્ત્ર, શબ્દશાસ્ત્ર, આગમશાસ્ત્ર, ડ્યોતિષશાસ્ત્ર, નિમિત્તિશાસ્ત્ર, વૈદ્યકશાસ્ત્ર, પુરાણશાસ્ત્ર. હવે શાસ્ત્રના ચાર યોગ કહ્યા છે, તેનાં નામ કહે છે. ૧. ઇક ધર્મકથાનુયોગ, વીજો ચરણકરણાનુયોગ, ત્રીજો ગણિતાનુયોગ અને ચોથો દ્રવ્યાનુયોગ, દર્યાદિ

સર્વ શાસ્ત્ર કહેવાય છે તે તથા ( સુત્રાધિત કે० ) જેમાં પ્રસ્તાવોચિત ત્રણ વચન હોય, છતાં પ્રાસ્તાવિક શ્લોક જે ચાણક્ય પ્રમુખ તેના શ્લેષ સહિત તથા ગાથાબંધના શ્લેષ, ટંદની જાતિ, સ્વૈયા કવિત્ત, કુંઠલિયા, દોહા, ગાહા, હેલી, પ્રહેલી દ્રવ્યાદિક સર્વ સુત્રાધિત જાણવાં, તથા ( કાવ્ય કે० ) હરિણી પ્રમુખથી માંડીને મહાદંક પર્યંત નવનવા ટંદની જાતિ. તિહાં જે અગીયાર અક્ષરનું પદ તે કાવ્યની પહેલી જાતિ જાણવી દ્રવ્યાદિ. ( રસ કે० ) નવ રસ, તેમનાં નામ કહે છે. શૃંગાર-રસ, હાસ્યરસ, કરુણારસ, રોદ્ધરસ, વીરરસ, ત્રયાનકરસ, બીજરસ અશ્રુતરસ અને શાંતરસ છ નવ રસ. તથા વલી ત્રણ પ્રકારના રસ. તેમાં એક સ્થાયી રસ, બીજો સાત્ત્વિક રસ, ત્રીજો સંચારી રસ, છત્રી ઉપર રાગ, અનુરાગ, અનુરતિ, તેણે કરી શુક. તથા વલી વીણનાદ તે વીણના શબ્દ તથા જૂદી જૂદી જાતિનાં વાજિત્રોના શબ્દ તે લોકનાષાણ ત્રણ પ્રકારના છે. એક ઘા, બીજો વા, ત્રીજો ઘસરકો. તથા વલી બીજા ચાર શ્લેષ કહે છે, એક ઘન તે તાલ પ્રમુખ, બીજો સુધિર તે વંશાદિક, ત્રીજો આનંદ તે મુરજાદિક, અને તત તે વીણા પ્રમુખ. હવે પ્રથમના ત્રણ શ્લેષનો અર્થ કહે છે. પ્રથમ ઘા તે ઢોલ, પઠ્ઠો, સુદંગ, પલાવજ, તાલ, કંસાલ, કરતાલ પ્રમુખ જાણવાં. બીજો વા તે શંખ, શરણાદ, ઢેરી, નર્કેરી, ઝુંગલ, કરણાટ પ્રમુખ જાણવાં. ત્રીજો ઘસરકો તે સારંગી પ્રમુખ જાણવાં. દ્રવ્યાદિક સર્વ વાજિત્ર જાણવાં. હવે વીણાનાં સાત નામ છે, તે કહે છે. વીણા, ઘોષવતી, વિપંચી, કંઠકૂણિકા, વલ્લકી, તંત્રી, પરિવાદિની. તે વીણાના સ્વામી જૂદા જૂદા હોય. શિવની વીણાનું નામ નાલંબી, સરસ્વતીની વીણાનું નામ કહ્મપી, નારદને મહતી નામે વીણા હોય, સર્વને સમ્મત તે પ્રત્નાવતી નામે વીણા જાણવી, બ્રહ્માની બૃહતી નામે વીણા છે, તુંબુરની કલાવતી નામે વીણા, ચાંદાલની કંટોલી નામે વીણા, છ વીણાના શ્લેષ જાણવા. દ્રવ્યાદિક સર્વનો ( વિનોદ કે० ) રમણ તે ગુણસુંદરી છે, છટલે છ સર્વ ચાતુર્ય ગુણસુંદરીમાં છે. છમ સાર્થવાહ જે આવ્યો છે તે શ્રીપાલને કહે છે. વલી કહે છે કે હે સ્વામિન્ ! તે કુંવરી અપ્યંત કાહી છે, વલી ચતુર

ते, माटे जो ते चतुरने मळे तोज प्रमोद जपजे अथवा चतुरने जो कोद चतुर मळे तो परस्पर ( प्रमोद के० ) हर्ष आनंद जपजे. गुणवंतने गुणवंत मळे तोज शोभे ॥ ९ ॥

रुहरो गाय तणे गळे, खटके जेम कुकठ ॥ मूरख सरसी गोठडी, पण पण द्विपडे व्हठ ॥ १० ॥ जो रुठो गुणवंतने, तो देजे दुःखपोवि ॥ दैव न देजे एक तुं, साथ गमारां गोठि ॥ ११ ॥ रसियाहुं वासो नहीं, ते रसिया दकताव ॥ छुरीने कांखर हुवे, जिम विवडी तरुनाव ॥ १२ ॥ जगति युगति समजे नहीं, सूजे नहीं जस सोज ॥ इत उत जोद जंगली, जाणे आव्युं रोज ॥ १३ ॥

अर्थ-नहींकां रुहरो एटले एने कही जाषामां गट कहै ठे, ते ( कुकठ के० ) कुकाष्ट एटले कुत्सित लाकडुं तेने ठोठर गायना गवामां बांधुं थकुं गायना पणने विषे जेम खटके ठे, तेम मूरख सरसी एटले मूरखनी साथे जे ( गोठनी के० ) गोठि करवी अथवा गोठनी एटले सहवास करवो ते पण पणले पणले एटले वारंवार हैराने विषे ( व्हठ के० ) अटक थाय, एटले खटक्या करे, हैयामां साड्या करे ॥ १० ॥ माटे हे दैव ! जो तुं गुणवंत जननी जपर रुष्टमान थाय तो तुने गमे तो तेने दुःखनी पोवो त्री त्रीने आपजे, पण मात्र गमारां एटले मूर्ख तेनी साथे ( गोठि के० ) सहवास करवो जेनाथी प्राप्त थाय एहुं दुःख दृश्य नहीं ॥ ११ ॥ वली जे माणस पोते रसिक ठे, अने तेने जो तेना जेवाज रसिक जन साथे वसवुं न थाय तो ते रसिया जन पण एकताव एक हाथे तावी न देवाय ते समान जाणवा. ते केवा समजवा ? के जेम ( तरुनाव के० ) वृक्षनी डाव, ते वृक्षथी विवनीने जूही पडी गयेली होय ते वृक्ष विना एकली रहेली छुरी छुरीने कांखरा जेवी थाय ठे, एवा ते एकताव माफकना रसिक

जन धाय ठे ॥ १२ ॥ वली जे उकि के जुकि एटले कोइ पण वातनो न्याय करवो, चतुराइ देखी-  
रवी, ते कांइ समजे नहीं, जेने कोइ पण कामकाज करवानी चतुराइशी सोज एटले शोध करवी  
तेनी सूज पडे नहीं, ( इत जत के० ) इहां तिहां अरहुं परहुं ज्यां त्यां जंगलीनी पेठे जोया करे,  
जाणे कोइ वगडानुं रोक आव्युं होय नहीं ? ॥ १३ ॥

रोऊ तणुं मन रीऊवी, न शके कोइ सुजाण ॥ नदी मांहि निशिदिन वसे,  
पवले नहीं पाषाण ॥ १४ ॥ मरम न जाणे मांहिवो, चित्त नहीं इक  
गोर ॥ जिहां तिहां माथुं घावतो, फरे हरायुं दोर ॥ १५ ॥ वली चतुरश्रुं  
बोवतां, बोली इक दो वार ॥ ते सहेली संसारमां, अवर अकज अवतार  
॥ १६ ॥ रसियाने रसिया मले, केववतां गुण गोठ ॥ हिथे न माये रीऊ  
रस, कहेणी नावे होठ ॥ १७ ॥

अर्थ—माटे एवा रोक जेवा मूर्खनुं मन तो कोइ ( सुजाण के० ) रुडो जाण पुरुष होय ते पण  
रीऊवी शके नहीं, केनी पेठे ? के जेम मगसेलीयो पथरो जे ठे, ते रात्रि दिवस नदी मांहिज  
वसे ठे, तथापि ते बिलकुल पवले नहीं तेम ते मूर्ख पण जो सुजननी पास रात्रि दिवस रहे  
तोपण कोइ रीते रीऊ पास नहीं ॥ १४ ॥ वली मूर्ख जन जे ठे ते हरेक कामनी अंदरनो मर्म जे  
रहस्य तेने जाणे नहीं, वली तेनुं चित्त पण ( इक गोर के० ) एक ठेकाणे न होय. जेम हरायुं  
एटले रखडतुं तोफानी दोर होय ते ज्यां त्यां माथुं घावतुं थकुं फरतुं फरे तेनी पेरे ते पण फरतो  
फरे ॥ १५ ॥ वली चतुरनी साथे कदाचित् वचन बोवतां एक बे वार बोलीए ते संसारमां सहेली  
एटले अवतारनो दाहो दीधो जाणवो, अने ( अवर के० ) बीजो अवतार ते ( अकज के० )  
निष्कारण निष्कल जाणवो ॥ १६ ॥ अथवा वली जे रसिया जन होय तेने जो रसिया मले

તો તેની સાથે ગુણની ગોઠ કેલવતાં થકા તેથી જે રીઝનો રસ ઊત્પન્ન થાય તે હૈયામાં પણ સમાય નહીં અને તે રીઝનો જે રસ, તે રસની જે કહેણી તે હોઠમાં આવે નહીં, ઘટલે તે રીઝનો રસ, તેની વાર્તા હોઠથી કહેવામાં આવે નહીં ॥ ૧૭ ॥

પરસ્થા પાસે પરણતાં, ઝુંહ મિલે ત્રસ્તાર ॥ જાય જમારો હુરતાં, કિરચું કરે કિરતાર ॥ ૧૮ ॥ તિણ કારણ તે કુંઝરી, કરે પ્રતિજ્ઞા સાર ॥ વીણા-વાદે જીતશે, જે મુજ તે ત્રસ્તાર ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—માટે પરીક્ષા કહ્યા વિના જો પરણીય તો ઝુંહ ઘટલે સરાવ મૂર્ખ તર્તાર મલે, તેના યોગે આલો જન્મારો હુરતાં હુરતાં જાય, તેમાં કિરતાર ઝું કરે ? ઘટલે પોતે પરીક્ષા કરવી નહીં, ને પલી કિરતાર જે દૈવ તેને દોષ દેવો તે ફોકટ છે. ઇમાં વાપનો દૈવ તે ઝું આવી કરે ? ॥ ૧૮ ॥ તે કારણ માટે હે રાજન્ ! તે કુંવરીય ઇવી ( સાર કેળ ) પ્રધાન પ્રતિજ્ઞા કરી છે કે જે પુરુષ મુજને વીણવાદમાં જીતશે તેજ મારો તર્તાર જાણવો. ઇ વધી વાત સાર્થવાદ શ્રીપાલને કહી સંત્રલાવે છે ॥ ૧૯ ॥

॥ હાલ પાંચમી ॥

॥ આહરા મહોલા હપર મેહ, ઝરુલે વીજલી ॥ હો હાલ ॥ ઝરુલે વીજલી ॥ ઇ દેશી ॥

તેહ પ્રતિજ્ઞા વાત, નયરમાં ઘર ઘરે ॥ હો હાલ ॥ નયરમાં ૦ ॥ પસરી લોક અનેક, વનાવે પેરે પેરે ॥ હો હાલ ॥ વનાવે ૦ ॥ રાજકુમાર અસંખ્ય, તે શીલણ સજ્જ થયા ॥ હો હાલ ॥ તે ૦ ॥ લેહ વીણા સાજ, તે ગુરુ પાસે ગયા ॥ હો હાલ ॥ તે ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ—હવે તે કુંવરીય કરેલી પ્રતિજ્ઞાની વાત તે કુંવલપુર નગરને વિષે ઘરોઘર પસરી ઘટલે



ફેલાદ કે કુંવરીને વીણાવાદે જે જીતે તે દુનો તર્તાર થાય. કુલ જાતિનો કાંદ મેલ નથી. દુમ જાણીને અનેક લોકો ચોજ કરીને તે વીણાના રચાવને પરે પરે દટલે અનેક પ્રકારે બનાવે છે. વલી દ વાત જાણીને અસંખ્ય દટલે ઘણા રાજકુમારો તે વીણા શીખવા માટે તૈયાર થયા, અને વીણાનો સાજ લઢને તેડ ગુરુની પાસે ગયા ॥ ૧ ॥

ત્રણ ગ્રામ સુર સાત, કે એકવીશ મૂર્હેના ॥ હો લાલ ॥ કે ૦ ॥ તાન ઝંગણ-  
પચાસ, ઘણી વિધ ઘોલના ॥ હો લાલ ॥ ઘણી ૦ ॥ વિદ્યાચાર્ય એક,  
સધાવે શીખવે ॥ હો લાલ ॥ સધાવે ૦ ॥ કરે અગ્ન્યાસ જુવાન, તે ઝમ  
નવનવે ॥ હો લાલ ॥ તે ૦ ॥ ૨ ॥ શાસ્ત્ર સંગીત વિચક્ષણ, દેશ વિદેશના  
॥ હો લાલ કે ॥ દેશ ૦ ॥ કરે સત્તા માંહે વાદ, તે નાદવિશેષના ॥ હો  
લાલ ॥ તે ૦ ॥ માસ માસ પ્રતિ દોય, તિહાં ગુણ પારિખાં ॥ હો લાલ ॥  
તિહાં ૦ ॥ મુણતાં કુમરી વીણ, સવે પશુ સારિલા ॥ હો લાલ ॥ સવે ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ—તે વીણા વજાનવાના આદિ, મધ્ય અને અંત, દ ત્રણ ગ્રામ જાણવા. તથા સ્વરજ, કૃષ્ણ, ગંધાર, મધ્યમ, પંચમ, ધૈવત અને નિષાદ, દ સાત સ્વર જાણવા, અને વીણાની માંહે એકવીશ ઝીણા પીતલના તાર થાય છે તે મૂર્હેના જાણવી. તેમજ ઝંગણપચાસ તાન જાણવાં, અને ઘોલના તો ( ઘણી વિધ કે ૦ ) ઘણા પ્રકારની કહી છે. દવી વીણા સંબંધી વિદ્યા તે એક વિદ્યાચાર્ય છે તે લ્યાં સર્વને સધાવે છે અને શીખવે છે. તિહાં ઘણા જુવાન પુરુષો નવનવા ઝમઝમર અગ્ન્યાસ કરે છે ॥ ૨ ॥ દ પ્રમાણે સંગીતશાસ્ત્રને વિષે સર્વદેશ પરદેશના જે વિચક્ષણ દટલે નાહ્યા પુરુષો છે તે લ્યાં આવીને સત્તા માંહે ( નાદવિશેષના કે ૦ ) સ્વરવિશેષના વાદ કરે છે. તે સર્વના કલા સંબંધી

गुणनी परीक्षा महीने महीने आय ठे, पण कुंवरीनी वीणा सांजलीने ते सर्व पशु घटवें  
जानवर सरखा थड जाय ठे ॥ ३ ॥

चहुटा मांहि वीण, वजावे वाणीया ॥ हो लाव ॥ वजावे० ॥ न करे कोड  
व्यापार, ते दोशी प्राणीया ॥ हो लाव ॥ ते० ॥ झणी परे वरण झडार,  
घरोघर आंगणे ॥ हो लाव ॥ घरोघर० ॥ सवळे मेडी माळे, वीणा रण-  
ऊणे ॥ हो लाव के ॥ वीणा० ॥ ४ ॥ गाय चारे गोवाव, ते वीण वजा-  
डता ॥ हो लाव ॥ ते० ॥ राजकुंझरी विवाह, मनोरथ जावता ॥ हो लाव  
॥ मनोरथ० ॥ सूनां मूकी खेव, मिळे बहु करसणी ॥ हो लाव ॥ मिळे० ॥  
शीखे वीण वजावण, दोश हिचे घणी ॥ हो लाव के ॥ दोश० ॥ ५ ॥

अर्थ—वली ते गामना चौटामां वाणीया लोको पण वीण वजाडे ठे, ते सहु पोतानां मनमां एवी  
होश राखे ठे के आपणने जो सारी वीणा वगानतां आवकशे तो राजानी कुंवरी आपणने वरशे.  
एवी होशने राखनारा प्राणीडे ते पोतपोतानो व्यापार थंधो पण करता नथी. ए प्रमाणे त्यांअडारे  
वर्णनां लोकने घेर घेर, आंगणे आंगणे, मेफीए मेडीए, अने महोळे महोळे सर्व ठेकाणे वीणाना  
शब्दो रणऊण थड रह्या ठे ॥ ४ ॥ तिहां जे गायोना चारनारा गोवावीया लोको ठे ते पण गाय  
चारतां चारतां राजकुंवरीना विवाहना मनोरथने मनमां जावता थका वीणा वजाडे ठे. तेमज  
करसणी जे खेडुत लोको ठे ते पण पोतपोतानां थान्यनां पाकेळां खेतरोने सूनां मूकीने राजकुंवरी-  
ने परणवानो पोताना हैयामां घणी होश राखता थका तिहां आवीने ( बहु के० ) घणा मळे  
ठे, घटवें ते वीणा वगानवानो जडम शीखवाने एकला थाय ठे ॥ ५ ॥

तेह नयर मांहि एहहुं, कौतुक थद रह्युं ॥ हो लाव के ॥ कौतुक ० ॥ दीठे  
 वणे ते वात, न जाये पण कह्युं ॥ हो लाव ॥ न ० ॥ सुणी कुञ्जर ते  
 वात, हिये रीउयो घणुं ॥ हो लाव ॥ हिये ० ॥ सार्धवाहने सार, दीए  
 वधामणुं हो लाव ॥ दीए ० ॥ ६ ॥ आब्यो निज आवास, कुञ्जर मन  
 चिंतवे ॥ हो लाव ॥ कुञ्जर ० ॥ नयर रह्युं ते दूर, तो किम जास्यां हवे  
 ॥ हो लाव ॥ तो ० ॥ देत विधाता पांख, तो माणस रुञ्जडां ॥ हो लाव ॥ जुवे ०  
 ॥ तो ० ॥ फरी फरी कौतुक जोत, जुवे जेम सूञ्जडा ॥ हो लाव ॥ मनोरथ ० ॥  
 ॥ ७ ॥ सिध्दचक्र मुज एह, मनोरथ पूर्यो ॥ हो लाव ॥ विघन ० ॥ थिर  
 एहीज मुज आधार, विघन सवि चूर्यो ॥ हो लाव ॥ विघन ० ॥ तन्मय  
 करी मन वच काय, रह्यो द्रक ध्यानहुं ॥ हो लाव ॥ रह्यो ० ॥ तन्मय  
 तत्पर चित्त, थयुं तस ग्यानहुं ॥ हो लाव ॥ थयुं ० ॥ ८ ॥

अर्थ—तो हे कुंवर ! ते नगरमां एवा प्रकारनुं कौतुक थद रह्युं ठे ते नजरे दीठे बने, पण  
 मुखे करी कह्युं जाय नहीं. ए वात सार्धवाहना मुखथी सांजलीने ते कुंवर पोताना हियामां  
 घणुं रीउयो. ते वारे ते सार्धवाहने वधामणीमां ( सार के ० ) प्रधान वज्रादिक ( दीए के ० )  
 आपतो हवो ॥ उकं च ॥ तावत्प्रीतिर्वेद्वोके, यावद्दानं प्रदीयते ॥ वत्सः क्षीरह्वयं दृष्ट्वा, परि-  
 त्यजति मातरम् ॥ १ ॥ इति ॥ ६ ॥ पढी श्रीपाव कुंवर संव्यासमये पोताना आवासने विषे  
 आवीने मनमां एहुं चिंतववा लाग्यो के ते नगर तो अहींथी घणुं दूर रह्युं, तो हवे तिहां  
 श्री रीते जइहुं ? अहो ! जो विधाताए पांख आपी होत तो माणस रुमां थात; अने सूफाठ

जेम फरी फरीने देश विदेशनां कौतुको जुवे हे तेम माणस पण आकाशगमन करी फरी फरीने देश विदेशनां कौतुक जोत ! ! ! ॥ ७ ॥ पण हवे मारे तो श्रीसिद्धचक्र जेवो धणी हे तो तेज मारा ए मनोरथ पूर्ण करशे, मारे तो एज आधारभूत हे, ते सर्व विघ्नोने चूर्ण करशे, एवो निश्चय करी पोतानां मन, वचन अने कायाने स्थिर करी, एक श्रीसिद्धचक्रजीनाज ध्यानमां रह्यो; ते श्रीपालनुं चित तन्मय एटवे सिद्धचक्रना ध्यानमांज तरपर एटवे तह्नीन थयुं ॥ ८ ॥

ततखिण सोहमवासी, देव ते आवीयो ॥ हो लाव के ॥ देव ॥ विमले-सर मणिहार, मनोहर लावीयो ॥ हो लाव ॥ मनोहर ॥ अद् घणो सुप्रसन्न, कुंअर कंठे ठवे ॥ हो लाव ॥ कुंअर ॥ तेह तणो कर जोडी, महिमा वरणवे ॥ हो लाव ॥ महिमा ॥ ९ ॥ जेहवुं वंठे रूप, ते थाये ततखिणे ॥ हो लाव ॥ ते ॥ ततखिण वांछित ताम, जाये गयणांगणे ॥ हो लाव ॥ जाये ॥ आवे विण अन्यास, कला जे चित्त धरे ॥ हो लाव ॥ कला ॥ विषना विषम विकार, ते सघटा संहरे ॥ हो लाव ॥ ते ॥ १० ॥

अर्थ—ते वारे ततखिण एटवे ते समयेज सौधर्मदेवलोकोनो रहेवासी विमलेसर नामे देवता ते मनोहर मणिनो हार लहने तिहां आव्यो, ते घणोज सुप्रसन्न अहने ते हार श्रीपाल कुंवरने कंठे ठवीने बे हाथ जोकी ते हारनो महिमा वर्णवे हे ॥ ९ ॥ ते कहे हे के हे कुंवर ! एक तो ए हारना प्रतावे करी जेवुं रूप वांछे तेवुं तत्काल थाय, बीजुं जे ठेकाणे जवानी वांछा करे तिहां तत्काल गयणांगणे एटवे आकाशमार्गथी जवाय, बीजुं अन्यासकत्या विना पण जे कला शीखवानुं पोताना चित्तमां धारे ते कला आवडे, अने चोथुं कोहने ( विष के ० ) फेर व्याप्युं होय अने तेना विषम एटवे आकरा विकार प्राप्त थया होय ते सर्वने संहरे एटवे नाश करे ॥ १० ॥

# श्री श्रीपाल राजानो रास

श्रीपाल अपने (वभलेभर देवता,

प्रकाशक—आवक भीमसिंह माणेक,  
जैन पुस्तक प्रसिद्ध करानर तथा वेचनेर, मुंबई



राखी अक्षरना

पृष्ठांक ९८.



ते वार लतापणु ओदवे ते समरोवर नैधर्म देवताडिने। नहुवान् विभक्षेन्मर नाओ देवता ते  
भनेए भविता दां घरने निदा आये।



गुजराली अक्षरना

पृष्ठां १३८



सिद्धचक्रनो सेवक, हुं हुं देवता ॥ हो लाव के ॥ हुं ॥ केह जखरीया  
 धीर, में एहने सेवता ॥ हो लाव ॥ में ॥ सिद्धचक्रनी त्रिकि, घणी  
 मन धारजो ॥ हो लाव ॥ घणी ॥ मुजने कोहक काम, पड़े संजारजो  
 ॥ हो लाव ॥ पड़े ॥ ११ ॥ एम कहीने देव, ते निज ध्यानक गयो ॥  
 हो लाव ॥ ते निज ॥ कुंझर पोढ्यो सेज, निचिंतो मन शयो ॥ हो  
 लाव ॥ निचिंतो ॥ जाग्यो जिसे परजात, तिसे मन चिंतये ॥ हो लाव  
 ॥ तिसे ॥ कुंझल नयर मजार, जह वेसुं हवे ॥ हो लाव ॥ जह ॥  
 १२ ॥ नयण जघाडी जाम, विलोके आगवे ॥ हो लाव ॥ विलोके ॥  
 देखे जगो आप, नयरनी जागवे ॥ हो लाव ॥ नयरनी ॥ दीठा त्रिहां  
 दरवाण, ते वीण वजावता ॥ हो लाव ॥ ते ॥ राजकुंझरीनां रूप,  
 कला गुण गावता ॥ हो लाव ॥ कला ॥ १३ ॥

अर्थ-हे कुंवर ! हुं श्रीसिद्धचक्रनो सेवक देवता हुं. ए सिद्धचक्रने सेवता एटवे सेवन कर-  
 नारा एवा केटलाएक धीरजवंतोंने में उरुखा ते, माटे तमे पण श्रीसिद्धचक्रनी त्रिकि घणी  
 मन मांहे धारजो, अने जो कोहक काम पड़े तो मने संजारजो ॥ ११ ॥ ए प्रमाणे कहीने ते  
 देवता पोताने स्थानके गयो, अने श्रीपाल कुंवर पण पोतानी सेज जपर जह पोढ्यो, एटवे सुह  
 रह्यो, तेनुं मन निश्चित थयुं ठे. हवे प्रजाते जेवो जाग्यो तेवोज कुंवर पोताना मनमां चिंतववा  
 लाग्यो के हवे कुंझलपुर नगरमां जह वेसुं ॥ १२ ॥ एहुं चिंतवीने ( जाम के ० ) जे वारे पोतानां  
 ( नयण के ० ) नेत्र जघादीने आगल ( विलोके के ० ) जुवे ठे तो ते वारे पोताने कुंझलपुर नगरनी

नागोदे आवी उयेलो देखतो हवो, अने तिहां दरवाण जे नगरना दरवाजाना साचवनारा लोको  
ते तेने पण वीणा वगाडता अने राजकुंवरीनां रूप, कला अने गुणोनुं गायन करता थका दीवा ॥ १३ ॥

चित्त मांहे चिंती रूप, करे तिहां कुबडुं ॥ हो लाव ॥ करे ॥ उन्न  
शीश निळाड, वदन जिरमुं तुंबडुं ॥ हो लाव ॥ वदन ॥ चूए चूंची  
आंख, दांत सवि सोखला ॥ हो लाव ॥ दांत ॥ वांका लांबा होठ, रहे  
ते मोकला ॥ हो लाव ॥ रहे ॥ १४ ॥ चिहुं दिशि वेतुं नाक, कान  
जिम ठीकरां ॥ हो लाव ॥ कान ॥ पूंठ जंची अति खुंध, हिये बहु  
टेकरा ॥ हो लाव ॥ हिये ॥ कोट केन जर पेट, मदी गयां हुकडां ॥ हो  
लाव ॥ मदी ॥ हुंकी साथल जंध, हाथ पग हुंका ॥ हो लाव ॥  
हाथ ॥ १५ ॥ ठक ठक ठवतो पाय, नयर मांहे नीकळो ॥ हो लाव  
॥ नयर ॥ तेह नीहावी लोक, खलक जोवा मळो ॥ हो लाव ॥ खलक ॥  
जिहां शीखे ते वीण, कला तिहां आवीयो ॥ हो लाव ॥ कला ॥  
आठ्या राजकुमार, मदी बोलावीयो ॥ हो लाव ॥ मदी ॥ १६ ॥

अर्थ—पढी पोताना चित्तमां कुबडानुं रूप करवानुं चितवन करीने कुबडानुं स्वरूप कळुं, ते  
आ प्रमाणे के प्रथम उन्नड शीश एटले मस्तक उंचुं ते, ललाट पण उंचुं ते, वदन जे मुख ते  
तुंबका जेवुं ते, अने आंखो चूंची ते, तेमांथी पाणी चूए ते एटले ऊरे ते, तथा सर्व दांत सोखला  
शह गयेला ते, तथा होठ तो वांका, लांबा अने मोकला रहेला ते, एटले एक होठने बीजो होठ  
मलतो नथी ॥ १४ ॥ तथा नाक चारे दिशाए बेसी गयेवुं ते, कान तो जाणे ठीकरांज होय

नहीं ? एवा देखाय ते, पूंठ उंची ते, घणी खुंथ नीकली ते, हैया उपर ( बहु के० ) घणा टेकरा जेवुं देखाय ते, तथा कोट, केफ, हृदय अने पेट, ए चारे हुकमां एटले पासे पासे मली गयां ते, तथा साथल अने जांघ ए बेहु टुंकां ते, तेमज हाथ तथा पग पण सर्वे टुंका ते ॥ १५ ॥ एवुं रूप करी पगने हलवे हलवे तक तक करी (तवतो के०) मूकतो थको एटले पग तवकावतो थको नगरमां नीकदयो. ते जोइने सर्व लोकनो खलक एटले समूह जोवा मदयो. एवे वेधे जिहां बीजा राजकुमार प्रमुख वीणाकला शीखे ते तिहां ते कुब्ज आव्यो, तेने जोइने राजकुमारो पण तेनी तरफ आव्या, अने ते सर्व जणोए मली तेने बोलाव्यो ॥ १६ ॥

आवो आवो जुहार, पधारो वामणा ॥ हो लाव ॥ पधारो० ॥ दीसो सुंदर रूप, घणुं सोहामणा ॥ हो लाव ॥ घणुं० ॥ किहांथी पधाखा राज, कहो कुण कारणे ॥ हो लाव ॥ कहो० ॥ केहने देशो मोहत, जइ घर बारणे ॥ हो लाव ॥ जइ० ॥ १७ ॥ कुब्ज कहे अमेदूर, थकी आव्या अहीं ॥ हो लाव ॥ थकी० ॥ हांसुं करतां वात, तुम्हे साची कही ॥ हो लाव ॥ तुमे० ॥ वीणा गुरुनी पास, अमे पण साधयुं ॥ हो लाव ॥ अमे० ॥ करशे जो जगदीश, तो तुमथी वाधयुं ॥ हो लाव ॥ तो० ॥ १८ ॥

अर्थ—के हे वामणाजी ! आवो, आवो, जुहार ते, अहींयां पधारो, अहो ! तमे तो घणा सुंदर रूपवंत अने सोहामणा देखाउं वो ! हे राजन् ! तमे क्यांथी पधाखा ? अने हो कारणे तमोने अहींयां आवयुं पड्युं ते ? तथा कोना घरने बारणे जइ तमेमान महत्त्व आपशो ॥ यतः ॥ दुर्जनोदीरितैर्दोषैर्गुणैर्मर्गिणवर्णितैः ॥ असतीदधितैः स्नेहै,—स्समानं महतां मनः ॥ १ ॥ इति ॥ १७ ॥ ते सांजली कुब्जे कहुं के हे जाइउं ! अमे घणा दूर देशथी अहींयां आव्या तीए.



तर्मे अमारं हांसुं करता थका पण वात तो साची कही ठे. हे कुमारो ! अग्ने पण गुरुनी पासे वीणानी कळाने साधयुं, अग्ने जो जगदीश करशे तो तमाराथी पण एकलासां अग्ने बधयुं ॥ १८ ॥

विद्याचारीय पास, जड एम विनवे ॥ हो लाव ॥ जड ॥ वीणानो अग्र्यास, करावो मुज हवे ॥ हो लाव ॥ करावो ॥ खड्ग अमूलिक एक, कस्युं तस नेटणुं ॥ हो लाव ॥ कस्युं ॥ तव हरण्या गुरु महोत, दीए तस अति घणुं ॥ हो लाव ॥ दीए ॥ १९ ॥ वीणा एक अनुपम, दीधी तस करे ॥ हो लाव के ॥ दीधी ॥ देखाने स्वर नाद, ठेकाणां आदरे ॥ हो लाव ॥ ठेकाणां ॥ बट बट बूटे तांत, गमा जाये खसी ॥ हो लाव ॥ २० ॥

अर्थ—पवी विद्याचार्यनी पासे जडने ते कुबनो एवी रीते विनंति करे ठे के हे गुरुजी ! हवे मने आप वीणानो अग्र्यास करावो, पण राजकुमारो तेना उपर हसता हस हस करता देखीने गुरुए तो ते समये तेनी सामुं पण जोयुं नही, ते वारे कुब्जे ते उपाध्यायने पोताना हाथ मांहेला एक अमूलक खड्गनुं नेटणुं कस्युं, ते वारे तो ते गुरुए घणा हर्षवंत थडने कुब्जने अति घणुं महत्त्व दीयुं ॥ १९ ॥ एक अनुपम पोतानी वीणा कुबनाना हाथमां आपीने स्वर तथा नादनां जे जे ठेकाणां हतां ते सर्व आदरे करी देखाड्यां, ते वारे कुंवरे पण राजकुमारोने हास-रस बधारवा माटे विपरीतपणे वीणाना गमा चढाववा मांड्या के जेथी वीणानी तांतो जे हत्ती ते सर्व बट बट बूटी गड, अग्ने गमा सर्व खसी गथा, घुटले तांतो त्रोनी नाखी, अग्ने तुंबडुं फोडी नाख्युं. एवुं विपरीतपणुं जोडने सर्व सजा खर खर हसी, तोपण उपाध्याय पासे फरी फरी घरेणां आपवाना बळे करी आदर सहित रहे ठे ॥ २० ॥

हवे परीक्षा हेतु, सत्रा महोटी मली ॥ हो लाव ॥ सत्रा ० ॥ चतुर संगीत  
 विचक्षण, बेठा मन रली ॥ हो लाव के ॥ बेठा ० ॥ आवी राजकुमारी,  
 कला गुण वरसती ॥ हो लाव ॥ कला ० ॥ बीणा पुस्तक हाथ, जे पर-  
 तख सरसती ॥ हो लाव ॥ जे ० ॥ २२ ॥ दरवाने दरबार, कुबज जब  
 रोकीयो ॥ हो लाव ॥ कुबज ० ॥ दीधुं नूषण रत्न, पढे नवि टोकीयो  
 ॥ हो लाव ॥ पढे ॥ आठ्यो कुमरी पास, द्वाजारी बडो ॥ हो लाव  
 ॥ द्वाजारी ० ॥ कुंवरी देखे सरूप, बीजा सवि कुबडो ॥ हो लाव

॥ बीजा ० ॥ २२ ॥

अर्थ-हवे जे वारे महीनो पूर्ण अयो, ते वारे परीक्षाना हेतुए मोटी सत्रा मली. ते सत्रा  
 मांहे संगीतशास्त्रने विषे चतुर अने विचक्षण एटले जाह्या पुरुषो सर्व पोतानां मनने रलीयाते  
 एटले आनंदे करी बेठा. तिहां राजकुंवरी पण कला तथा गुणनो वरसाद वरसावती अकी आवी.  
 तेना एक हाथमां बीणा ठे, अने बीजा हाथमां बीणाना शास्त्र संवंधी पुस्तक ठे, तेथी जाणीए  
 प्रत्यक्ष एटले साक्षात् सरस्वतीज होय नहीं ? एवी शोभे ठे ॥ २२ ॥ ते सत्रामां जवा माटे  
 कुब्ज जेवो प्रवेश करे ठे, तेवोज तेने दरवाने एटले पोलीयेरोकी राख्यो, तेने कुंवरे रत्ननुं आभू-  
 षण आभू, ते वारे तेणे सत्रामां जवा माटे नवि टोकीयो एटले अटकाठ्यो नहीं. पली ते ( वनो  
 के ० ) मोटो द्वाजारी एटले द्वाजामां आवे तेजा रूपने धारण करनारो जे कुंवर ते कुंवरी पास  
 आठ्यो. तिहां मात्र एकली कुंवरी तो जेवुं श्रीपावनुं मूल रूप ठे तेवुंज देखे ठे, अने बीजा  
 सर्वे तेने कुबडा जेवोज देखे ठे ॥ उक्तं च ॥ प्रतिपच्चंद्र सुरत्री, नकुर्वी नकुलः पयश्च कलहंसः ॥  
 चित्रकवर्द्धी पद्मी, सूक्ष्मं धर्मं सुधीर्वेति ॥ २ ॥ इति ॥ २२ ॥

सा चिते सुज एह, प्रतिज्ञा पूरये ॥ हो दाव ॥ प्रतिज्ञा ॥ सफल  
 जनम तो मानयुं, डर्जन कुरये ॥ हो दाव के ॥ डर्जन ॥ जो एहथी  
 नवि चांजये, मननुं अंतरं ॥ हो दाव के ॥ मननुं ॥ करी प्रतिज्ञा  
 वयर, वसाव्युं तो खरं ॥ हो दाव ॥ वसाव्युं ॥ २३ ॥ दाखे गुरु  
 आदेशे, निज वीणाकदा ॥ हो दाव के ॥ निज ॥ जाम कुमार, निज  
 समा मद आकदा ॥ हो दाव ॥ समा ॥ ताम कुमारी देखावे, निज  
 गुण चातुरी ॥ हो दाव के ॥ निज ॥ लोके चाख्युं अंतर, ग्राम ने  
 सुरपुरी ॥ हो दाव के ॥ ग्राम ॥ २४ ॥

अर्थ—हवे ( सा के ० ) ते राजकुंवरी श्रीपाल कुंवरेने जोइने पोताना मनमां चितवे ठे के मारी  
 जे प्रतिज्ञा करेली ठे ते जो एज पुरुष पूर्ण करये तो हुं मारो जन्म सफल थयो एम सानीश,  
 अने जे जे मारा डर्जनो हथे ते सर्वे कुरता रहये, अने जो आ पुरुषथी मारा मननुं अंतरं  
 नहीं चांगे तो पढी आवी प्रतिज्ञा करीने में जगतमां खरेखरं फोकट बेरज वसाव्युं एम जाणवुं  
 ॥ २३ ॥ हवे ( जाम के ० ) जे वारे गुरनो आदेश पामीने ( कुमार के ० ) सर्व राजकुमारो ते  
 ( कुमार समा के ० ) महादेवना पुत्र कार्तिकस्वामी सरखा मदे करी आकदा थइने जतावलथी  
 पोतपोतानी वीणाकदा देखाववा लाग्या, ( ताम के ० ) ते वारे कुंवरीए पण पोताना गुणनी  
 चतुराह बतावी. ते जोइ सत्राना लोके एवुं कहुं के कुंवरीनी अने राजकुमारोनी वीणा-  
 कदामां तो ग्राम अने सुरपुरी जेटवुं अंतर ठे, एटले किहां तो एक नानुं सरखुं गामडुं ! अने  
 किहां देवलोकमां इंद्रनी नगरी ! ए वेहुमां परस्पर जेटवुं अंतर ठे तेटवुं अंतर कुमारोनी अने  
 कुंवरीनी वीणाकदामां ठे ॥ २४ ॥

कुमरीकला आगे हुइ, कुंझर तणी कला ॥ हो लाव के ॥ कुंझर ० ॥  
चंदकला रवि आगे, ते बाश ने बाकला ॥ हो लाव ॥ ते ० ॥ लोक-  
प्रशंसा सांजली, वामन आवीयो ॥ हो लाव के ॥ वामन ० ॥ कहे कुंझर-  
पुरवासी, जलो जन ज़ावीयो ॥ हो लाव ॥ जलो ० ॥ २५ ॥ कुंझरी  
संकी तेण, वीणा दीए तसु करे ॥ हो लाव ॥ वीणा ० ॥ कहे कुमार  
अशु भे, ए वीणा धुरे ॥ हो लाव के ॥ ए ० ॥ वीण सगर्भने दाधो,  
दंड गले ग्रहं ॥ हो लाव के ॥ दं ० ॥ तुंबड तेण अशु भे, —पणुं मे  
तस कहं ॥ हो लाव ॥ पणुं ॥ २६ ॥

अर्थ—जेम ( रवि के ० ) सूर्यनी आगल चंद्रमानी कला निस्तेज देखाय थे, तेम राजकुंवरी नी  
कला आगल कुंवरीनी कला ते बाश बाकला जेवी अइ गइ, एटले नहीं जेवी अइ गइ. ए प्रमाणे  
लोकोनां मुखशी कुंवरीनी प्रशंसा शती सांजलीने वामनोजी तिहां आवा, तेने जोइ वज्ररति  
बोदयो के आ कुंझ तो कुंझपुरना वासी जनोने जलो ज़ावीयो देखाय थे ॥ २५ ॥ हवे राज-  
कुंवरीए तो जाणे प्रथमशी तेनी साथे संकेतज कर्ह्यो होय नहीं ? तेम ( तसु के ० ) ते कुंझराना  
( करे के ० ) हाथमां पोतानी वीणा आपी, ते वीणा जोइने कुंझर बोदयो के ( धुरे के ० ) प्रथम  
तो ए वीणाज अशु भे, केमके ए वीणाना तुंबडानो गर्भ पुरोपुरो नीकदयो नशी, कांडक मांहेली  
कोरे रही गयेलो थे, माटे ए वीणा ( सगर्भ के ० ) गर्भ सहित थे, अने वली ए वीणानो दंड  
जे थे ते अरण्यमां दग्ध अयेहुं जे वृक्ष हतुं ते वृक्षनुं काष्ठ कापीने बनावेलो थे, माटे ( दाधो  
के ० ) दग्ध अयेलो, बलेलो थे, तेथी ( गले ग्रहं के ० ) गडुं ग्रहवाणुं थे, ते पकडाइ जाय थे,

घटकी जाय ठे, तेने दीधे एनो खर विन्न आय ठे, एना गलासांथी शब्द बराबर सारो नीक-  
लतो नथी, एवी ए वीणा ठे, ( तेण के० ) तेमाटे ( तस के० ) ते तुंबडानुं अशुद्धपणुं में कहुं ॥ २६ ॥

दे(दा)खी दोष समारी, वीण ते आलवे ॥ हो लाव ॥ वीण० ॥ होइ ग्रामनी  
मूर्हना, किंपि न को चवे ॥ हो लाव के ॥ किंपि० ॥ सूता लोकनां देइ,  
मुकुट मुद्रा मणि ॥ हो लाव ॥ मुकुट० ॥ वस्त्राप्तरण देइ करी, राशि ते  
अति घणी ॥ हो लाव के ॥ राशि० ॥ २७ ॥ जाग्यां लोक अवेरुं, देखी  
एहवुं ॥ हो लाव के ॥ देखी० ॥ पूर्ण प्रतिज्ञा कुमारी, चित्त हरषित हवुं  
॥ हो लाव० ॥ चित्त० ॥ त्रिभुवनसार कुमार, गळे वरमादिका ॥ हो  
लाव ॥ गळे० ॥ हवे ठवे निज माने, धन्य ते बादिका ॥ हो लाव ॥  
धन्य० ॥ ( पाठांतर ) वीणानाद् विनोदे, ते शीरी खरी ॥ हो लाव  
के ॥ ते० ॥ कंठे ठवे वरमादा, तेहने कुंअरी ॥ हो लाव के ॥ तेहने० ॥ २८ ॥

अर्थ—ए प्रमाणे ते वीणामां दोष देखाकीने पढी कुंवरे तेने सभारीने तेनी आलापचारी करी,  
ते जेवी वीणाना ग्रामनी मूर्हना अइ तेवांज सर्व लोको मूर्हा पान्यां, ( किंपि न को चवे के० )  
कोइ लगार मात्र पण बोले नहीं, हावे चाले नहीं. एवी शीते सर्व लोकोने मूर्हावश अथेवां जोइने  
श्रीपाव कुंवरे ते सुतेवां लोकोनां मुकुट अने मणिरले जप्ति एवी मुद्रा एटले वींटीज तेमज वख  
अने बीजां पण कुंमलादिक वरेणांज लहने तेनो अत्यंत घणो मोटो राशि एटले लगवो कखो,  
अने पोते पावो वीणा बजाडवा बेसी गयो ॥ २७ ॥ ओडी बार पढी जे वारे ते लोको सर्व मूर्हा-  
सांथी जाग्यां ते वारे लोकोए एवुं अहेरुं दीवुं. अने कुंवरीनी प्रतिज्ञा पूर्ण अवाथी एनुं चित्त पण

હર્ષાયમાન યથું. હવે તે સમયે ત્રણ હ્રુવનમાં સારચૂત ઇવો જે શ્રીપાલ કુંવર, તેના ગલાને વિષે  
 વરમાલિકા તે ગુણસુંદરી ( ઠવે કે૦ ) સ્થાપતી હવી, અને તે બાલિકા જે રાજકુંવરી તે પોતાના  
 અવતારને ધન્ય માનવા લાગી ॥ પાઝાંતરે ॥ તે કુંવરી વીણાનો જે ( નાદ કે૦ ) શબ્દ તેનો ( વિનોદ  
 કે૦ ) આનંદ તેણે કરી સ્વેચ્છરી રીઝ પામીને શ્રીપાલ કુંવરને કંઠે વરમાલા પ્રાપતી હવી ॥ ૨૮ ॥

વામન વરીયો જાણી, નૃપાદિક હુઃસ્વ ધરે ॥ હો લાલ ॥ નૃપાદિક૦ ॥  
 તામ કુમાર સ્વત્રાવનું, રૂપ તે આદરે ॥ હો લાલ કે ॥ રૂપ૦ ॥ શશિ  
 રજની હર ગૌરી, હરિ કમલા જિર્યો ॥ હો લાલ ॥ હરિ૦ ॥ યોગ્ય મે-  
 લાવો જાણી, સવિ ચિત્ત ઝલ્લર્યો ॥ હો લાલ ॥ સવિ૦ ॥ ૨૯ ॥ નિજ  
 બેટી પરણાવી, રાજા ત્રલો પરે ॥ હો લાલ ॥ રાજા૦ ॥ દીપ્ત હય ગય  
 ધણ કંચણ, પૂરે તસ ઘરે ॥ હો લાલ ॥ પૂરે૦ ॥ પુણ્ય વિશાલ ઝુજાલ, તે  
 તિહાં લીલા કરે ॥ હો લાલ ॥ તિહાં૦ ॥ ગુણસુંદરીની સાથ, શ્રીપાલ તે  
 સુખ વરે ॥ હો લાલ ॥ શ્રીપાલ૦ ॥ ૩૦ ॥

અર્થ—હ્રાં કુંવરીપ્ વામણને વચ્ચો, ઇવું જાણીને જે વારે નૃપાદિક ઇટલે કુંવરીના પિતા પ્ર-  
 મુખ સર્વે હુઃસ્વ ધરવા લાગ્યા, ( તામ કે૦ ) તે વારે કુંવરે પણ પોતાનું મૂલ સ્વત્રાવનું જે રૂપ હતું  
 તે આદર્યું. પછી તે કુંવરી અને કુંવરનું જોમનું કેવું શોનવા લાગ્યું ? કે જેમ ( શશિ કે૦ ) ચંદ્રમા  
 અને રજની જે શરદ્પૂનમની રાત્રિ પ્ બેહનું જોહું જેવું શોને તેવું, તથા હર જે મહાદેવ અને  
 ગૌરી જે પાર્વતી પ્ બેહનું જોહું જેવું શોને તેવું, તથા હરિ જે શ્રીકૃષ્ણ અને કમલા જે લક્ષ્મીજી  
 પ્ વદનેનું જોહું જેવું શોને તેવું શ્રીપાલ કુંવર અને ગુણસુંદરીનું જોહું શોનવા લાગ્યું. ઇવો યોગ્ય

મેલાયો જાણીને સર્વ લોકોનાં ચિત્ત હજાસને પામ્યાં ॥ ઘત્તઃ ॥ વપુર્વશો વયો વિત્તં, વિદ્યાવિધિ-  
વિદગ્ધતા ॥ વિવેકો વિનયશ્ચેતિ, વરે સસ ગુણા અમી ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ ૨૯ ॥ રાજાણ પોતાની કુંવ-  
રીને જલ્દી પરે પરણાવીને ( હથ કેળ ) ઘોઢા, ( ગય કેળ ) હાથી, ( ધણ કેળ ) ધન અને કંચન  
જે સોતું તે ( દીણ કેળ ) દડને તેનું ઘર ( પૂરે કેળ ) પૂરે હે. અર્થાત્ ઘર સંપૂર્ણ રીતે ત્રણય પૃથું  
દાન દેતો હવો. હવે વિશાલ પુણ્યનો ધણી અને મોટી જુજાઝંબાલો જે શ્રીપાલ કુંવર, તે તિહાં  
પોતાના સસરાના ઘરને વિષે રહ્યો થકો લીલા કરે હે અને ગુણસુંદરીની સાથે સુખ તોગવે હે ॥ ૩૦ ॥

ત્રીજે સ્વંને ઢાલ, રસાલ તે પાંચમી હો લાલ ॥ રસાલ ૦ ॥ પૂરી ૯ અનુ-  
કૂલ, સુજન મન સંક્રમી ॥ હો લાલ ॥ સુજન ૦ ॥ સિદ્ધચક્ર ગુણ ગાતાં,  
ચિત્ત ન કુણ તણો ॥ હો લાલ ॥ ચિત્ત ૦ ॥ હરષે વરસે અમિય, તે વિનય  
સુજશ ઘણો ॥ હો લાલ ॥ તે ૦ ॥ ૩૧ ॥

અર્થ-૯ ત્રીજા સ્વંરને વિષે રસાલ પડલે રસે કરી સહિત ૯વી પાંચમી ઢાલ કહી. ઇહાં ત્રાવાર્થ  
૯ હે જે ૯ ઢાલની રચના કરતાં કરતાં શ્રીવિનયવિજયજી જપાધ્યાય દેવલોક પહોતા. તે પલી ૯  
ઢાલ જે અધુરી મૂકી ગયા હતા તે અનુકૂલ પડલે જેવી જોડણ તેવી રીતે શ્રીમદ્વશોવિજયજી  
જપાધ્યાયે ( પૂરી કેળ ) પૂર્ણ કરી, તે સજ્જન જનોનાં મનમાં સંક્રમી પડલે ગમી, તેમનાં હૃદયને  
આનંદદાયક થદ, તો હે જગ્યો ! ૯ શ્રીસિદ્ધચક્રજીના ગુણ ગાતાં થકા કોના ચિત્તને વિષે  
અમિય પડલે અમૃત સમાન હર્ષનો વરસાદ નહીં વરસે ? અર્થાત્ સહુ કોડના ચિત્તમાં વરસેજ,  
અને તે પ્રાણી ઘણો વિનય અને ઘણો સુયશ પામે. ઇહાં શ્રીવિનયવિજયજી તથા યશોવિજયજી  
વેહુનાં નામ પણ સૂચન કર્યાં ॥ ૩૧ ॥

॥ दोहा ॥

पुण्यवंत जिहां पग धरे, तिहां आवे सवि कृषि ॥ तिहां अयोध्या राम  
जिहां, जिहां साहस तिहां सिद्धि ॥ १ ॥ पुण्यवंतने लखीनो, दृष्टा तणो  
विलंब ॥ कोकिल चाहे कंठरव, दीए दुंब नर अंब ॥ २ ॥ पुण्ये परि-  
णति होय नली, पुण्ये सुगुण गरिठ ॥ पुण्ये अद्विय विघन टले, पुण्ये  
मिले ते दूठ ॥ ३ ॥

अर्थ—पुण्यवंत प्राणी जिहां पोतानो पग धरे तिहां सर्व प्रकारनी कृषि आवी मले, जेमके  
जिहां श्रीरामचंद्रजी होय तिहांज अयोध्या नगरी जाणवी, अने जिहां साहस वे तिहांज सिद्धि  
वे, ए दृष्टांत जाणी लेवो ॥ १ ॥ पुण्यवंत प्राणीने लखी जे लक्ष्मी पामवी ते तो मात्र तेने दृष्टा  
करवी पडे, एटलोज विलंब वे. जेम कोकिल पक्षी वे, ते जे वारे रुना ( कंठरव केण ) कंठनो  
शब्द एटले सुकंठनी दृष्टा करे वे, ते वारे तरतज तेने अंब हुक्क जे वे ते दुंब नरीने पोतानो  
महोर आपे वे ॥ २ ॥ वली पुण्यना प्रभावे करी जीवनी नली एटले रुनी परिणति शाय तथा  
पुण्यना योगे सुगुण जे रुना गुण तेणे करी गरिष्ठ एटले मोटो शाय, तथा पुण्ये करी ( अद्विय केण )  
अलीक एटले माठां विघ्न टले, तथा पुण्ये करीनेज जेनी दृष्टा होय ते दृष्ट वस्तु आवी मले ॥ ३ ॥

॥ दाल लकी ॥ सुण सुगुण सनेही रे साहिबा ॥ ए देखी ॥

इक दिन इक परदेशीयो, कहे कुमरने अद्भुत ताम रे ॥  
सुण जोयण त्राणसें जपरे, वे नयर कंचनपुर नाम रे ॥  
जुज जुज अचरिज अति नहुं ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥

अर्थ—हवे एक दिवसे एक परदेशी पुरुष श्रीपालनी हजुर आवीने एक अद्भुत स्थानकनी बात



કહે તે કે હે સ્વામિન્ ! સાંતલો, કે અહીંથી ત્રણસે યોજન હપર એક કંચનપુર નામનું નગર છે. હે મહારાજ ! તિહાં અત્યંત ત્રહું આશ્ચર્યકારી કૌતુક છે તેને તમે જુઠ, જુઠ ઇટલે દેખો, દેખો. અર્થાત્ એ તમોને જોવા યોગ્ય છે ॥ ૨ ॥

તિહાં વજ્રસેન છે રાજીયો, અરિકાલ સબલ કરવાલ રે ॥ તસ કંચનમાલા  
હે કામિની, માલતીમાલા સુકુમાલ રે ॥ જુઠં ॥ ૨ ॥ તેહને સુત ચારની  
હપરે, ત્રૈલોક્યસુંદરી નામ રે ॥ પુત્રી છે વેદની હપરે, હપનિષદ્ યથા અગ્નિ-  
રામ રે ॥ જુઠં ॥ ૩ ॥ રંચાદિક જે રમણી કરી, તે તો એહ ઘડવા કરલેલ  
રે ॥ વિધિને રચના બીજી તણી, એહનો જય જશ હલ્લેલ રે ॥ જુઠં ॥ ૪ ॥

અર્થ—તિહાં તે નગરમાં વજ્રસેન નામે રાજા છે, જેની (અરિ કેળ) શત્રુને કાલરૂપી ઈર્ષી સબલ  
ઇટલે લલ સહિત તરવાર છે. તે રાજાને માલતીનાં પુષ્પોની માલા સરખી સુકુમાલ શરીરવાલી ઈર્ષી  
કંચનમાલા નામે કામિની ઇટલે પહરાણી છે ॥ ૨ ॥ તે રાણીને ચાર પુત્ર છે. તેની હપરે વલી એક  
ત્રૈલોક્યસુંદરી એવે નામે પુત્રી થદ છે, તે જેમ ચાર વેદને માથે હપનિષદ્ શોષે છે તેમ ચારે  
પુત્રોને માથે તે કુંવરી શોષે છે, ઇટલે ચાર વેદનું રહસ્યરૂપ જેમ હપનિષદ્ છે તેમ તે ચાર પુત્ર  
તો ચાર વેદ જેવા ગુણવંત છે, અને તે ચાર વેદના દોહનરૂપ જે હપનિષદ્ છે તે સમાન મહા ગુણવાન્  
તે કુંવરી છે ॥ ૩ ॥ હવે એ ત્રૈલોક્યસુંદરીની હતપત્તિ કહેવામાં કવિ હત્રેક્ષા કરે છે કે જગતમાં સ્ત્રિનો  
કર્તા બ્રહ્મા કહેવાય છે. તિહાં જેમ કોદક ચિત્રકાર કોદ રહી હવી કરવાનું સાધન કરવા વેસે, તિહાં  
પ્રથમ તો જામાં કીણાં ચિત્રોનો અન્યાસ કરે છે, એમ કરતાં કરતાં જે વારે તેનો હાથ વલે તે  
વારે ચિંતિત પદાર્થની હવી મન પ્રતીત પ્રમાણે તે કરે છે. તેમ સ્ત્રિનો કર્તા જે વિધિ તેણે પણ એ  
ત્રૈલોક્યસુંદરીને વસ્ત્રવાને અર્થે હસ્તક્રિયા સમારવા સાર પહેલી જે (રંચાદિક કેળ) રંચા, હર્વશી,

તિલોત્તમા પ્રમુખ અપ્સરાડે વિગેરે ( રમણી કે० ) જે સ્ત્રીડ, તેના સમૂહ કહ્યા, તે તો એ ત્રૈલોક્ય-  
 સુંદરીને ઘનવાને અર્થે કરલેલ એટલે હસ્તલેખ સુધારવા માટે પ્રથમ સ્વરહો કર્યો. એમ કરતાં કરતાં  
 જે વારે તે બ્રહ્માનો હાથ વઢ્યો તે વારે તેણે વિગતોપમાન એવી એ ત્રૈલોક્યસુંદરીને ઘની, એટલે  
 બ્રહ્માને વિષે જે સ્ત્રીના રૂપમાં સૃષ્ટિ નીપજાવવાની અને રૂપવંત કરવા સંબંધી ક્રિયાકુશલતાની  
 સીમા હતી તે સઘલી તેણે એ સ્ત્રી ઘનવામાં વાપરી નાખી. હવે એથી ઉપરાંત રૂપ, કલા અને  
 ગુણવાન્ કોઈ બીજી સ્ત્રી ઘનવાની શક્તિ વિધાતામાં રહી નહીં, એમાં જેટલું ત્રહાપણ હતું તે  
 ત્રૈલોક્યસુંદરી બનાવવાના કામમાં લગાડ્યું. હવે અહીં કોઈ પ્રશ્ન કરે કે બ્રહ્મા એ પ્રથમ રંજાદિક  
 સ્ત્રીડ જે ઘડી તે તો જાણે ત્રૈલોક્યસુંદરીને ઘનવા માટે હાથ વાઢ્યો હતો તે તો સાચું છે, પણ  
 એ ત્રૈલોક્યસુંદરી નીપજાડ્યા પછી વલી બ્રહ્મા એ બીજી ઉતરતા રૂપની સ્ત્રીડ જગતમાં શામાટે નીપ-  
 જાવી ? કેમકે સાધ્યની પરિસ્માતિ એ કોઈ ક્રિયા કરે નહીં. તેનો ઉત્તર કહે છે કે “વિધિને  
 રચના બીજી તણી ” એટલે ત્રૈલોક્યસુંદરીને ઘડ્યા પછી વર્તમાન કાલે તથા આગામિક કાલે  
 બીજી ઘણી સ્ત્રીડ વિધાતા એ નીપજાવી, પણ તે સર્વનાં રૂપ, ગુણ અને કલા, એ સહુ સામાન્ય  
 કીર્ધાં; તે એટલા વાસ્તે કે ( એહનો કે० ) એ ત્રૈલોક્યસુંદરીના જયઘ્નનો ( બલેલ કે० ) બલ્કર્ષ  
 લેલ કરવા માટે, એટલે એ ત્રૈલોક્યસુંદરીને સર્વોત્તમ, સર્વથી અધિક રૂપ, કલા અને ગુણના  
 ઘ્નનો જય આપવા માટે તથા તેનો વાન વધારવા માટે નીપજાવી છે; અર્થાત્ વિધાતા એ પોતે  
 ત્રૈલોક્યસુંદરીને સર્વોત્તમ ઠરાવવાના હેતુથી તેનો મુકાબલો કરવાના નિમિત્તે બીજી ત્રૈકાલિક  
 સ્ત્રીડ કીર્ધી છે, અને તે સર્વ સ્ત્રીડનાં રૂપ, કલા અને ગુણને જીતે તેવી એ ત્રૈલોક્યસુંદરી કરી  
 છે, તેથી તેજ દીપ્તિ શ્રદ્ધ છે, કેમકે સરસ વસ્તુનું જાણપણું કેવારે થાય ? કે જે વારે તેની પાસે  
 બીજી નિરસ વસ્તુ હોય તે વારે તે મૂલગી વસ્તુ સરસ દીઠામાં આવે. તેમ બ્રહ્મા એ પણ એને

સર્વોત્તમ ઠરાવવા માટે બીજી ત્રેકાલિક સ્ત્રીજને સામાન્ય રૂપ ગુણવાદી કીધો છે. દત્તિ જ્ઞાવાર્થઃ ॥ ઉત્કંચ ॥ નેપથ્યે ॥ પુરાકૃતે જ્ઞેણમિમાં વિધાતુ, —મચ્છુદ્ધિધાતુઃ સ્વલુ હસ્તલેખઃ ॥ એવં જવજ્ઞાવિ- પુરંધ્રિસ્તદિઃ, સાસ્યે યશો વૈ જયજં પ્રદાતુમ્ ॥ ૧ ॥ દત્તિ ॥ ૪ ॥

રોમાગ્ર નિરસે તેહને, બ્રહ્માદ્ય અનુગ્રવ હોય રે ॥ સ્મર અદ્ય પૂરણ દર્શને, તેહને તુલ્ય નહીં કોય રે ॥ જુર્જ ॥ ૫ ॥ નૃપે તસ વર સરિસ્થો દેશવા, મંડપ સ્વયંવર કીધ રે ॥ મૂલ મંડપથંત્રે પૂતલી, મણિ કંચન- મય સુપ્રસિદ્ધ રે ॥ જુર્જ ॥ ૬ ॥

અર્થ—વલી તે ત્રૈલોક્યસુંદરીના રૂપનું વર્ણન તે સાર્થવાહ શ્રીપાલ કુંવરની આગલ કરે છે. તે ત્રૈલોક્ય- સુંદરીના શરીરનો રોમાગ્ર ઇટલે એક રોમનો અગ્રગાગ તેને જે પ્રાણી ( નિરસે કે ૦ ) જુવે તો તેને ( બ્રહ્માદ્ય કે ૦ ) બ્રહ્મ જે આનંદ તેનું અદ્ય ઇટલે એક્યનો અનુગ્રવ ( હોય કે ૦ ) થાય. ઇતાવતા આકારક જે જ્ઞાન તેનો અનુગ્રવ થાય, ઇટલે તે કુંવરીના રોમાગ્રને દેશવાથી ત્રૈલોક્યવર્તી જે આનંદ, તેનો એક પુંજ ઇટલે સમૂહમય થાય. અર્થાત્ દર્શક પુરુષ તેના દર્શનથી કેવલ આનંદ- મય થઈ જાય. દત્તિ જ્ઞાવઃ ॥ તથા તે સ્ત્રીના પૂર્ણ દર્શને ઇટલે યથાનુક્રમે નલ શિલ પર્યંત દેશવે કરીને સ્મર જે કંદર્પ તેનું અદ્ય જે એક્ય તેનો અનુગ્રવ થાય, ઇટલે દર્શક જે દેશનારો તે કેવલ કામમય થઈ જાય, તેને રોમે રોમે કામ ઢ્યાપી જાય. દત્તિ જ્ઞાવઃ ॥ કેમકે તે એમ વિચારે જે કામદેવ તે અશ્રુત રૂપવંત છે, અને આ કુંવરીને સંપૂર્ણ દેશવાથી પણ અર્થંત રૂપવંતપણું જાણ- વામાં આવે છે, માટે એનું રૂપ તો ઘણું સુંદર છે, અને શાસ્ત્રમાં તો એવું ઘણું સુંદર રૂપ એક કામ- દેવનું જ સાંજદ્યું છે, માટે કામદેવ તે એજ હશે ? ઇટલે કંદર્પ તે એને જ કહેતા હશે ? એમ સા- જ્ઞાત્ કંદર્પપણું ઠરાવતે કંદર્પનું વેપણું ટાલ્યું ॥ ૫ ॥ તે ત્રૈલોક્યસુંદરી કુંવરીના સરસો ( વર કે ૦ )

જતારિ વરાવવાને માટે તેના પિતાએ સ્વયંવરમંત્રપ કર્યો છે, તે મંત્રપને વિષે મૂલ્ય સ્તંભે પ્રસિદ્ધ હતી કંચનમય, મણિરહે જન્માવ એક શોભનીય પૂતલી સ્થાપી છે ॥ ૬ ॥

ચિદું પાસ વિમાણાવલી સમી, મંચાતિમંચની શ્રેણી રે ॥ ગોરવ કારણ કણરાશિ જે, ઝીંપીજે ગિરિવર તેણી રે ॥ જુનું ॥ ૭ ॥ તિહાં પ્રથમ પદ્મ-  
આષાઢની, બીજે છે વરણ સુહર્ત રે ॥ શુન બીજ ! બીજ તે કાલ છે, પુણ્ય-  
વંતને હેતુ આપત રે ॥ જુનું ॥ ૮ ॥ એમ નિસુણી સોવન સાંકડું, કુંચરે  
તસ દીધું તાવ રે ॥ ઘરે જદ તે કુઞ્જાકૃતિ ધરી, તિહાં પદોતો હાર પ્રગાવ  
રે ॥ જુનું ॥ ૯ ॥ મંડપે પદ્મસંતો વારીયો, પોલીયાને ત્રૂષણ દેદ રે ॥  
તિહાં પદોતો મણિમય પૂતલી, પાસે બેઠો સુલ્લસેંદ રે ॥ જુનું ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—વલી તે સ્વયંવરમંડપમાં જે રાજાનું પધારશે તેમને બેસવા માટે તે મંત્રપની ચારે પાસે દેવતાનું વિમાનોની આવલી ઇટલે શ્રેણી તેની સમાન તિહાં મંચાતિમંચ ઇટલે એક મંચ તે લઘુ મંચ અને બીજા અતિમંચ ઇટલે મોટા મંચ તેની શ્રેણી ઇટલે પંક્તિન કરેલી છે. વલી રાજાનું જે આવશે તેમને ગોરવ કરવાને ઇટલે નોજન દેવાને અર્થે કણ જે ધાન્ય તેના રાશિનું ઇટલે લગાવ કર્યા છે; તે કેવા છે ? તો કે ગિરિવર જે મેરુ પર્વત તેને પણ ઝીંપે એવા મોટા શોભી રહ્યા છે ॥ ૭ ॥ તિહાં આષાઢ મહીનાનો પ્રથમ પદ્મ તેની વીજને દિવસે વરવાનું સુહર્ત છે, માટે હે શુન બીજ ! ઇટલે હે ત્રાતા બીજ ! હત્તમ કુલના હપના કુંવર ! તે વીજ જે છે તે આવતી કાલેજ છે, માટે પુણ્યવંત પુરુષને અને હેતુ ઇટલે કારણ ( આપત કે ૦ ) સ્વાધીન છે ॥ ૮ ॥ પ્રમાણે તે પરદેશીના મુલ્યથી વાત સાંનવીને શ્રીપાલ કુંવરે તેને સોનાનું સાંકડું ( તાવ કે ૦ ) તે વચ્ચત દીધું. પળી પોતાને ઘેર જદ ( કુઞ્જાકૃતિ ધરી કે ૦ ) કુવન્નાનું રૂપ ધારણ કરી હારના

प्रजावे करी तिहां ते नगरने विपे जइ पहोतो ॥ ९ ॥ ते कुब्राने स्वयंवरसंनपमां पेसतां यका  
 तिहां उन्ना रहैला पोदीयाए वास्यो, ते वारे पोदीयाने आभूषण आपीने ल्यां पहोतो. जिहां  
 मंनपना मध्यजाने मणिमय पूतली हती, तेनी पासे जइ स्वस्थ थइने बेवो ॥ १० ॥

खरदंतो नाक ते नानहुं, होठ लांबा उंची पीठ रे ॥ आंख पीली केश  
 कावरा, रह्यो उन्नो मांडवा हैठ रे ॥ जुंठ ० ॥ ११ ॥ नृप पूढे केइ सोन्ना-  
 गीया, वली वागीया जागीया तेज रे ॥ कह्यो कुण कारण तुमे आवीया,  
 कहे जिण कारण तुमे हेज रे ॥ जुंठ ० ॥ १२ ॥ तव ते नरपति खमखम  
 हसे, जुंठ जुंठ ए रूपनिधान रे ॥ एहने जे वरयो सुंदरी, तेहनां काज  
 सखां वल्यो वान रे ॥ जुंठ ० ॥ १३ ॥

अर्थ—हवे ते कुब्राने केवो हे ? तो के ( खरदंतो के ० ) गधेना जेवा जेना दांत हे, नाक तो  
 नानुं हे, होठ लांबा हे, पीठ उंची हे, आंख पीली हे अने केश जेना कावरा हे एवो ते कुब्ज-  
 रूपे श्रीपाल कुंवर स्वयंवरसंनपनी नीचे जइने उन्नो रह्यो ॥ ११ ॥ हवे श्रीपाल कुब्रानुं रूप  
 धारण करी आढ्यो हे तेने तिहां स्वयंवरसंनपमां बेठेला बीजा ( नृप के ० ) राजाउं पूढे हे के  
 अमे केटलाएक राजकुंवर ते सोन्नागीया एटले सौन्नाभयवंत नाभयशाही, वली वागीया एटले  
 वावादा अने ( जागीया तेज रे के ० ) पोताना तेज प्रतापे करी जाग्रत थयेला एवा इहां कन्या  
 परणवाना कार्यने अर्थ मट्या बीए, परंतु तमे आ कारणे इहां पधाखा वो ? ते कह्यो. ते वारे  
 ते कुबडो कह्यो हवो के जे कारणे तमे आढ्या वो तेज कारणे अमे पण इहां आढ्या बीए  
 ॥ १२ ॥ एहुं कुबडाए कह्युं ते वारे ते राजाउं सर्वे खमखड हसवा लाग्या, अने मइकरीमां बोलवा  
 लाग्या के जुंठ, जुंठ, आ रूपनुं निधान एटले खजानो इहां कन्या परणवाने आढ्यो हे ! एने जे

સુંદરી વરશે તેનાં તો સર્વ કાર્ય સચાં, અને તેના શરીરનો વાન પણ વડ્યો, એમ જાણવું ॥ ૧૩ ॥  
 દ્રણ અવસરે નરપતિ કુંઞ્ચરી, વર અંબર શિવિકારૂઢ રે ॥ જાણીએ ચમકતી  
 વીજલી, ગિરિ ડપર જલધરમૂઢ રે ॥ જુઝં ॥ ૧૪ ॥ મુત્તાહલદારે  
 સોહતી, વરમાલા કર માહે લેદ રે ॥ મૂલ મંડપ આવી કુંઞ્ચરને, સહસા  
 શુચિ રૂપ પલોદ રે ॥ જુઝં ॥ ૧૫ ॥ જે સહજ સ્વરૂપ વિજ્ઞાવમાં,  
 દેશે તે અનુગ્રવયોગ રે ॥ દ્રણ વ્યતિકરે તે દરશિત હુદ, કરે હુજ  
 મુજ દ્રુ સંયોગ રે ॥ જુઝં ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—एवा अवसरे राजानी कुंवरी पण ( वर के० ) प्रधान एवां अंबर एटले वल्लोए करी  
 आह्लादित करेदी एवी शिविका एटले पावखी तेमां आरूढ अइने स्वयंवरमंरुपमां आवे हे,  
 तिहां कवीश्वर उपमा आपे हे के जेम ( जलधरमूढ के० ) मेघनी घटाए ढांकेलो एवो जे पर्वत  
 तेनी डपर चमकार करती वीजली शोजे, तेम द्रहां पर्वत समान ते पावखी जाणवी, અને ते  
 पावखी डपर जे नीला वल्लनुं मेघाढंबरवज धल्लું हे ते जाणीए जंडो गुप्त वरसाद चढी आठ्यो  
 हे, અને तेमां ऊबकारा करती वीजलीनी परे ते कन्या वेठी अकी शोजे हे ॥ १४ ॥ ते कुंवरीए  
 मुत्ताहल एटले मुक्ताफल जे मोतीज तेना हार कंठमां पहेंखा हे, तेणे करी शोजती अकी हाथमां  
 वरमाला लइने जेवी मूल मंरुपस्तंत्रने विषे आवी, तेवीज तेनी आगल जनेला श्रीपाल कुंवरनुं  
 सहसा एटले शीघ्रपणे अकस्मात् शुचि एटले पवित्र एवું रूप तेने ( पलोद के० ) देखीने मझ  
 अइ ॥ १५ ॥ तेनी डपर दृष्टांत करे हे के जेम सहज स्वरूप एटले कर्मादि मल रहित, स्फटिक  
 रत्ननी परे निर्मल, मिथ्यात्व, अविरति, कपाय અને योगधी रहित तथा ज्ञान, दर्शन, चारित्र्यमय एवું  
 जे आत्मानुं सहज स्वरूप हे तेने विज्ञावमां एटले नवनिध परिग्रहादिक जे घर, माल मिळकत,

માતા, પિતા, પુત્ર, કલત્ર, ત્રાતા, વહેન પ્રમુખ એ સર્વે બાહ્ય પરિગ્રહ વિનાવ જાણવો, અને રાગ, રૂપ, કપાયાદિક તે અંતરંગ પરિગ્રહ જાણવો, તેણે કરી સહિત જે સંસારી જીવ તે અનાદિ કાલનો વિનાવદશામાં મગ્ન થકો તે માંહેજ રાતો રહે છે. તે કોઈ વારે કર્મે વિવર દીધે થકે કષાયા-દિકની મંદતા યાવ, તે વારે આત્માની શુદ્ધ દશાની ઉગ્રતાને યોગે પોતાનું સહજ સ્વરૂપ જે જ્ઞાનાદિક ગુણમય છે તેને દેખે તે અનુગ્રવયોગ કહીયે, એ જાકિ કહી. હવે એની શુકિ દેખાડે છે. દહાં શ્રીપાદે કુંવરાનું રૂપ ધારણ કહ્યું છે, માટે મંત્રપમાં આવેલા સર્વ રાજાનું પ્રમુખ તો તેની કુલ્જાકુતિજ દેખે છે તે શ્રીપાલનું વિનાવ રૂપ છે, અને તે શ્રીપાલનું મૂલ રૂપ જે છે તે સહજ સ્વાત્તાવિક છે, તેમાં વિનાવનું રૂપ ધારણ કહ્યું છે, તે મૂકીને સ્વત્તાવના મૂલ રૂપને રાજ-કુંમારી દેખે છે, તે જાણે અનુગ્રવયોગ યાવ છે, એ શુકિ કહી. હવે શ્રીપાલનું મૂલ રૂપ જોડને કુંવરી પોતાના ચિત્તમાં વિચારે છે કે આ સર્વ મોટા મોટા રાજકુમારો વેળા છે, પણ આ કુંવરના સરણું બીજા કોઈનું રૂપ નથી અને વલી અને દેવવાથી મારું ચિત્ત વિશેષે કરી આનંદિત થયું થકું વિશ્રામ પામે છે. એ વ્યતિકરે કરી તે કુંવરી હર્ષિત થઈ થકી મનમાં કહે છે કે એ મુજને દ્રષ્ટિ ઘટલે વાંઝિત સંયોગ અર્થાત્ વિલાપ ( હુલ્લે કે ) થયો ॥ ૧૬ ॥

તસ દ્રષ્ટિ સરાગ વિલોકતો, વિચે વિચે નિજ વામનરૂપ રે ॥

દાસે તે કુમરી સુવલ્લહી, પરિ પરિ પરચે કરી ચૂંપ રે ॥ જુનું ૦ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ-હવે શ્રીપાલ કુંવરે પોતાની ઉપર તે કુંવરીની સરાગ દ્રષ્ટિ ઘટલે કુંવરી મારા ઉપર સંપૂર્ણ રાગવંતી થઈ છે એવી તેને વિલોકતો ઘટલે જોતો થકો અને મારા ઉપર કેવો પ્રેમ છે ? તેની પરીક્ષા કરવા માટે વિચાર્યું કે જોનું તો સ્વરો કે આ કુંવરીનો મારા ઉપર બાહ્ય રાગ છે કે અન્ય-તર રાગ છે ? અથવા એ મારા ઉપર સંપૂર્ણ રાગવાલી છે કે નથી ? એમ ચિંતવેને વિચ વિચમાં

વલી પોતાનું વિશેષ વામનરૂપ તેને દેલાડે છે, તેમ તેમ તે સુવહ્નહી ષ્ટલે કુંવરને ત્રલી, વહ્નત્ર, પ્રિય ઇવી તે કુંવરી પણ પરિ પરિ ષ્ટલે વારંવાર પોતાના ચિત્તમાં ચોંપ રાણીને પરીક્ષા કરવા લાગી, જોવા લાગી ॥ ૧૭ ॥

સા ચિંતે નટનાગર તણી, બાજી બાજીપ્લુતે જેમ રે ॥ મન રાજી કાજી  
શું કરે ? આજીવિત ઇહશું પ્રેમ રે ॥ જુર્ત ॥ ૧૮ ॥ હવે વરણવે જે  
જે નૃપ પ્રતે, પ્રતિહારી કરી ગુણપોષ રે ॥ તે તે હિલે કુંચરી દાલવી,  
વય રૂપ ને દેશના દોષ રે ॥ જુર્ત ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—ઇતું રૂપ કરતા કુંવર પ્રત્યે દેખીને ( સા કેળ ) તે કુંવરી ( ચિંતે કેળ ) ચિંતવવા લાગી  
કે જેમ નટનાગર જે બાજીગર છે તેની ( બાજી કેળ ) રમત તેની કોઇને સ્વભર પહે નહીં,  
અથવા ( વાજી કેળ ) ઘોનો તેની જે ( પ્લુત કેળ ) ગતિવિશેષ છે, અથવા ઘોનો દોડે છે તે  
વારે તેના જદર માંહે પ્લુત શબ્દ થાય છે તે કથે તેકાણેથી નીકલે છે તેની કોઇને ગમ પડતી  
નથી, તેમ ઇ કુંવરીના ચરિત્રની પણ સ્વભર પડતી નથી, અથવા બાજીગરની રમત તે જેમ  
વ્યર્થ છે, અને ઘોડાનો ચાલતો વેલાનો શબ્દ તે જેમ વ્યર્થ છે, તેમ આ કુંવરનું વામનરૂપ  
પણ વ્યર્થજ છે. તથાપિ “ મન રાજી તો કાજી શું કરે ? ” ઇ કહેવત પ્રમાણે મારું મન  
ઇને વરવા માટે રાજી છે, તો ઇમાં બીજો કોઇ શું કરનાર છે ? માટે મારે તો આજીવિત  
ષ્ટલે આ શરીરે કરી જિહાં સુધી જીવતી રહું તિહાં સુધી ઇની સાથેજ પ્રેમ છે ॥ ૧૮ ॥  
હવે કુંવરી રાજાજની જે શ્રેણીજ વેળી છે તેની વચાલે ચાલો, અને તેની આગલ પ્રતિહારી જે દાસી  
તે ( ગુણપોષ કેળ ) ગુણનું પોષણ કરીને જે જે રાજાજ પ્રત્યે વર્ણન કરે છે તે તે રાજાજનાં ફરી તે  
રાજકુંવરી વય, રૂપ અને દેશ સંબંધી દોષ કાઢીને હેલના કરી નાલે છે, ષ્ટલે કોઇકને તો ઇતું



કહે તે કે યા રાજા તો ( વય કેળ ) અવસ્થામાં મોટો તે અથવા નાનો છે તથા કુલે ન્યૂન છે. પૃથ્વી રીતે વય સંબંધી દોષ કાઢે. વલી કોડકને તો કહે કે આ રૂપવાન્ નથી, તથા કોડકને પહે કે ઇનો દેશ સારો નથી, ઇમાં ડુબકાલ ઘણા પડે છે, એ દેશ રસાલ નથી, ઇમાં ધાન્ય પાકતું નથી, ઇમાં રમણીય उत्तम જાતિની વીજોની પેદાશ થતી નથી, આ દેશની પેદાશ સારી નથી, દયાદિક દેશ સંબંધી દોષ દેલાડીને તેની હેલના કરી નાંચે ॥ ૧૯ ॥

વરણવતાં જમ મુલ જજહું, હેલંતાં તેહનું ર્યામ રે ॥ પ્રતિહારી યાકી-  
કુંચરને, સા નિરખે રતિ અગ્નિરામ રે ॥ જુનં ॥ ૨૦ ॥ હે મધુર યથો-  
ચિત શેલડી, દધિ મધુ સાકર ને જાણ રે ॥ પણ જેહનું મન જિહાં વેધીયું,  
તે મધુર ન બીજા લાણ રે ॥ જુનં ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—એમ પ્રતિહારી જે વારે જે જે રાજાના યશનું વર્ણન કરે, વચાણ કરે, તે વારે તો તે રાજાનું મુલ જજહું થાય, અને ફરી પ્રતિહારીના કહ્યાનંતર કુંચરી જે વારે તે રાજાના દેશાદિ સંબંધી દોષ કાઢીને હેલના કરે તે વારે તેનું ર્યામ વદન ષટલે જાંહું મુલ યદ જાય. એમ પ્રતિહારી સર્વ રાજાજનાં વર્ણન કરીને યાકી ગદ્ય; પરંતુ કોડકને કુંચરીએ કબૂલ કર્યો નહીં. રતિ જે કામ-દેવની સ્ત્રી તે સમાન ( અગ્નિરામ કેળ ) મનોહર ઇવી ( સા કેળ ) તે કુંચરી તો શ્રીપાલ કુંચરનું સાક્ષાત્ કંદર્પ સમાન મૂલ રૂપ છે તેનેજ ( નિરખે કેળ ) જુવે છે ॥ ૨૦ ॥ હવે કવિ કહે છે કે યથાપિ શેલડી પણ મીઠી છે, તેમજ દધિ ષટલે દહીં, મધ, સાકર અને દ્રાણ, એ સર્વ વસ્તુ યથો-ચિત ષટલે યથાયોગ્ય ( મધુર કેળ ) મીઠી છે, તથાપિ જેનું મન જિહાં ( વેધીયું કેળ ) લાગ્યું, તેને તેજ મધુર લાગે, પણ બીજી લાલોગમે મીઠાશવાલી વસ્તુ હોય તે તેને મીઠી ન લાગે. તેમ

ए कुंवरीनुं मन पण श्रीपाल कुंवर उपरज रुचे थे, पण बीजा लाखोगमे राजाज वेवा थे ते सर्व  
रूपे, वये तथा गुणे करी सुंदर थे तोपण कुंवरीने रुचता नथी ॥ २१ ॥

इण अवसरे अन्ननी पूतली, मुखे अवतरी हारनो देव रे ॥ कहे गुण-  
ग्राहक जो चतुर थे, तो वामन वर ततखेव रे ॥ जुं० ॥ २२ ॥ ते सुणी  
वरीयो ते कुंअरीए, दाखे निज अतिही कुरूप रे ॥ ते देखी निभूंसे  
कुब्जने, तव रुजा राणा नूप रे ॥ जुं० ॥ २३ ॥ गुण अवगुण सुग्धा  
नवि लहे, वरे कुब्ज तजी वर नूप रे ॥ पण कन्यारत्न न कुब्जनुं, उकरने  
शो वर धूप रे ॥ जुं० ॥ २४ ॥ तज माछ मराव अमे कहुं, तुं काग  
हे अति विकराव रे ॥ जो न तजे तो ए ताहरुं, गलनाव लूण कर-  
वाव रे ॥ जुं० ॥ २५ ॥

अर्थ—ए अवसरे ते सत्तंजनी पूतलीना मुख मांहे हारनो देवता जे विमलेश्वर नामे थे ते अव-  
तरीने एटले संक्रमीने कहे थे जे हे कुंवरी ! जो तुं गुणी ग्राहक, चतुर अने विचक्षण हो तो  
आ वामणाने तत्काल उतावले वर. ए प्रमाणे पूतलीद्वारा ते देव बोद्धो ॥ २२ ॥ एधां ते पूत-  
लीनां वचन सांजलीने ते राजकुंवरीए ते वामणाने वस्यो, ते वारे ते वामणे वली ( निज के० )  
पोतानुं ( अतिही के० ) अत्यंत कुरूप देखाफवा मांछुं, ते देखीने ( तव के० ) ते वारे मोटा  
मोटा नूप एटले राणा राजा ते कुब्जनी उपर ( रुजा के० ) रुष्टमान ते कोपायमान थया थका  
तेनी निर्भर्त्सना करवा लाभ्या ॥ २३ ॥ अने कहेवा लाभ्या के अरे ! ( सुग्धा के० ) अज्ञात-  
यौवना स्त्री होय ते कांड गुण अवगुणने ( लहे के० ) जाणे नहीं, माटे ( वर के० ) श्रेष्ठ एटले मोटा  
मोटा राजाजने तजीने आ कुब्जाने वस्यो, पण जेम उकरडो जे खातरनो ढगलो तेने विषे वर प्रधान

पधो दशांगी धूप ते शो ? एटले जेम उकरना उपर प्रधान दशांगी धूप घटे नहीं, तेम आ कन्यारल तं कुजने घटे नहीं, अर्थात् रल सरखी कन्यानो कुवनानी साथे संबंध योग्य नथी ॥ २४ ॥ एम विचारी ते सर्व राजा कुवला प्रत्ये कहेवा लाग्या के अमे ( मराल के० ) हंस सरखा बीए, अने तुं तो कामना जेवो अत्यंत विकराल रूपवालो बो, माटे तुने कहीए बीए के तुं ( माद के० ) वरमावा तजी आप, एटले तारा गलामां कुंवरीए जे वरमावा पहेरावी ठे ते काढी नाख, अने जो नहीं काढीश तो अमे तारं जे आ गलनाल एटले गलानी नली ठे तेने तरवारे करी दूणी नाखतुं एटले कापी नाखतुं ॥ २५ ॥

तव हसीय त्राणे वामन द्रसुं, तुमे जो नवि वरीया एण रे ॥ तो डुर्गे  
रसो मुज किरुं, रसो न विधिहुं केण रे ॥ जुनं० ॥ २६ ॥ परखी अन्नि-  
लाषना पातकी, हवे मुज असिधारातिह रे ॥ पामी तुमे शुद्ध आउं सेवे,  
देखो मुज केहवा हव रे ॥ जुनं० ॥ २७ ॥

अर्थ-ते वारे हसी करीने ते वामणोजी ( द्रसुं के० ) आ प्रकारे ( त्राणे के० ) कहेवा लाग्यो के हे डुर्गेगो ! एटले मावा नामना धणीउं ! तमने जो ( एण के० ) ए कुंवरीए नवि वखा तो मारी उपर आ वासते रसो बो ? तमे विधि जे दैव तेनी उपर कां रसणुं करता नथी ? ॥ २६ ॥ एणे मने वरमावा पहेरावी ठे, तो हवे ए खी मारी अइ चूकी, तमोने तो ए परखी अइ, तेनो तमे अन्निलाष करो बो, तेथी तमे परखी अन्निलाषना पातकी अया, माटे तेनुं प्रायश्चित्त देवा सार मारी ( असि के० ) तरवार तेनी जे धारा ते धारारूप तीर्थजल जाणतुं. ते जल पामीने तमे सर्व शुद्ध आउं तो पापरहित अयो, अने जुनं तो खरा के मारा ( हव के० ) हाथ केवा ठे ? ॥ २७ ॥

दम कही कुबजे विक्रम तिरयुं, दाख्युं जेणे नरपति नठ रे ॥ चित  
 चमक्या गगने देवता, तेणे संतति कुसुमनी वुठ रे ॥ जुं० ॥ २८ ॥  
 हुं वज्रसेन राजा खुशी, कहे बल परे दाखवो रूप रे ॥ तेणे दाख्युं रूप  
 स्वप्नावनुं, परणावे पुत्री नूप रे ॥ जुं० ॥ २९ ॥ दीयो आवास जत्तंग  
 ते, तिहां विलसे सुख श्रीपाव रे ॥ निज तिलकसुंदरी नारीशुं, जिम कम-  
 लायुं गोपाव रे ॥ जुं० ॥ ३० ॥ त्रीजे खंडे पूरण अद्, ए लठी दाव  
 रसाव रे ॥ जश गातां श्री सिध्चक्रनो, होय घर घर मंगलमाव  
 रे ॥ जुं० ॥ ३१ ॥

अर्थ—एम कहीने ते कुब्ज राजाए पोतानुं तेहुंज पराक्रम देखाड्युं के जेणे करी ते सर्व राजाउं  
 नावा. ते वखत कौतुक जोवाने अर्थ आवेला एवा ( गगने के० ) आकाशमां रहैवा जे  
 देवताउं ते पण ते कुब्जनुं पराक्रम जोडने चितमां चमकी गया, तैथी ते कुंवरना मस्तक उपर श्रेणी-  
 परंपराए फूलोनी ( संतति के० ) अविछिन्न वृष्टि करता हवा ॥ २८ ॥ एहुं कुबनानुं पराक्रम  
 जोडने कन्यानो पिता जे वज्रसेन राजा ठे ते पण खुशी अयो, अने कुंवर प्रत्ये कहेवा लाग्यो  
 के हे स्वामिन् ! जे प्रमाणे तमे तमारं बल देखाड्युं ते प्रमाणे तमारं रूप पण आहुं होहुं  
 जोडण नही, माटे बल प्रमाणे रूप पण देखानो. ते वारे ते श्रीपाव कुंवरे पण पोतानुं स्वात्ताविक जे  
 रूप हतुं ते देखाड्युं के नूपे पोतानी कुंवरी तेनी बेरे परणावी ॥ २९ ॥ पढी राजाए ते श्रीपावने  
 रहैवाने माटे ( जत्तंग के० ) वणो जंचो एवो आवास आय्यो, त्यां ते श्रीपाव कुंवर पोतानी  
 ( तिलकसुंदरी के० ) त्रैलोक्यसुंदरी नामक स्त्रीनी साथे जेम ( कमला के० ) लक्ष्मीजीनी साथे  
 ( गोपाव के० ) श्रीकृष्णजी सुख जोगवे ठे तेम सुख जोगवता हवा ॥ ३० ॥ ए त्रीजा खंफने

विषे ( रसाद के० ) शृंगारादि रसे चरित एवी बढी ढाल पूर्ण अद्. श्रीसिद्धचक्रजीना यश  
भातां यका घर घरने विषे मांगलिकनी माता थाय, एसां आ रासना कर्ता श्रीयशोविजयजीए  
पोतानुं नाम पण यश एहुं सूचव्युं ॥ ३१ ॥

॥ दोहा ॥

विलसे धवल अपार सुख, सोजागी सिरदार ॥ पुण्यबले सवि संपजे,  
वंलित सुख निरधार ॥ १ ॥ सामग्री कारय तणी, प्रापक कारण पंच ॥  
द्रष्ट हेतु पुण्यज वहुं, मेले अवर प्रपंच ॥ २ ॥ तिलकसुंदरी श्रीपावनो,  
पुण्ये हुवो संबंध ॥ हवे शृंगारसुंदरी तणो, कहीशुं जान प्रबंध ॥ ३ ॥

अर्थ—हवे सोजागी पुरुषोनो सिरदार एवो श्रीपाव कुंवर तिहां धवल एटले उज्जवल एवां अपार  
सुखने विलसे ठे, जोगवे ठे. जीवने ( निरधार के० ) निश्चेष्टी पुण्यने बले करीनेज सर्व प्रकारनां  
मनोवांलित सुख संपजे ठे ॥ १ ॥ हरेक कार्यनी सामग्रीनां प्रापक एटले प्राप्तिनां करावनारां काल,  
स्वभाव, नियति, कर्म अने उद्यम, ए पांच कारण ठे, पण तेने मेलवी आपनार तिहां द्रष्ट हेतु  
ते एक मोटु पुण्यज ठे, जे ( अवर के० ) बीजा जला प्रपंच सर्व मेलवी आपे ठे ॥ २ ॥ एज  
पुण्यना योगे करीने त्रैलोक्यसुंदरी अने श्रीपावनो परस्पर संबंध अयो. हवे शृंगारसुंदरीना जाननो  
एटले पामवानो प्रबंध कहीशुं ॥ ३ ॥

॥ दाद सातमी ॥ साहिबा मोतीनो हमारो ॥ ए देखी ॥

इक दिन राजसजाए आव्यो, चर कहे अचरिज मुज मन जाव्यो ॥  
साहिबा रंगीला हमारा ॥ मोहना रंगीला ॥ दलपत्तननो ठे महाराजा,  
धरापाव जस पख बिहु ताजा ॥ साहिबा ० ॥ मोहना ० ॥ ए आंकणी ॥ १ ॥

અર્થ—પૂર્વે કહેલાં જે પાંચ કારણ, તેનું કિંચિત્ સ્વરૂપ કહે છે. તેમાં પ્રથમ કાલ નામે કારણ  
 છે, તે કાલે કરી સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરે છે અને કાલે કરી વિનાશ પામે છે. બીજું સ્વનાવ નામે  
 કારણ તે સ્વનાવે કરી હુધમાંથી વહીં ધાય છે. ત્રીજું નિયતિ તે નિશ્ચેષી ત્રેસવ શાલાકાપુરુષ  
 ઉપજે છે અને વિલય પામે છે ॥ યતઃ ॥ નિયતિવશે મન ચિંતવ્યું, આવી મલે તત્કાલ ॥ વરસાં  
 સોનું ચિંતવ્યું, નિયતિ કરે વિસરાલ ॥ ૧ ॥ તથા ॥ કોયલ કર કર કૂંકવા, કિમ રાણી શ્રોકે  
 પ્રાણ ॥ હેવલ ઉત્તો પારથી, માથે ત્રમે સિંચાણ ॥ ૨ ॥ પારથી વિસહર હંસીયો, હાથ વિહૂટો  
 બાણ ॥ કોયલ જા ઘર અપ્પણે, સીર લખ્યો સિંચાણ ॥ ૩ ॥ એ નિયતિ કારણ જાણવું ॥ હવે ચોથું  
 ત્રવિતવ્યતા તે જ્ઞાન્ય, તેની ઉપર દૃષ્ટાંતનું કાવ્ય કહે છે. ક્ષિતઃ કેન કરંતકેડપિ જુજંગઃ કુરપી-  
 ક્ષિતો નાશકો, રાત્રી જ્ઞાદિમકાંકયા સુવિવરં કુર્વોઽુરુસ્તન્મુખે ॥ જ્ઞાન્યાદેવ તદા સ્વયં નિપતત-  
 સ્તન્માંસતૃસોઽન્નવ, —દ્વાલસ્તેન પથા ગતઃ સ્થિરતરો જોગીવ જ્ઞાન્યં ત્રવેત્ ॥ ૪ ॥ એ ત્રવિતવ્યતા  
 જે કર્મે તેની ઉપર દૃષ્ટાંત કહ્યો. હવે જ્યમ ઉપર દૃષ્ટાંત કહે છે ॥ દ્રોહો ॥ જ્યમ કરતાં માનવી, યું  
 નવિ સીકે કાજ ॥ રામે રથણાયર તરી, લીધું લંકા રાજ ॥ ૫ ॥ એ જ્યમ કારણ ઉપર દૃષ્ટાંત  
 કહ્યો. એ પાંચે કારણ સહ્ય છે ॥ હવે એક દિવસે તે વજ્રસેન રાજાની સજ્ઞામાં એક ચરણ્ટલે હલ-  
 કારો જ્ઞાવ્યો. તે કહેવા લાગ્યો કે હે રાજન્ ! હે મારા સાંહેવા ! રંગીલા ! મોહના ઉપજાવ-  
 નારા ! મેં મારા મનને જાવવું છું એક અચરિજ લીધું. તે અચરિજ કેવું લીધું ? તે સંબંધી  
 વાર્તા કહું હું તે સાંજલો. એક દલપત્તન નામે નગર છે, તેનો ધરાપાલ એવે નામે રાજા છે. જેના  
 માતૃપદ્મ તથા પિતૃપદ્મ એ બેહુ પદ્મ તાજા છે ॥ ૧ ॥

રાણી ચોરાશી તસ ગુણસ્વાણી, ગુણમાલા છે પ્રથમ વસ્ત્રાણી ॥ સાહિવા ૦ ॥  
 પાંચ બેટા ઉપર ગુણપેટી, શૃંગારસુંદરી છે તસ બેટી ॥ સાહિવા ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ-તે રાજાને ગુણોની યાદ્ય જોવી ચોરાશી રાણીઠે, તેમાં પ્રથમ પદરાણીને સ્થાનકે ગુણમાલા નામે રાણીને વચાણી છે. તે રાણીને પાંચ પુત્રની ઉપર ગુણની પેટી જોવી એક શૃંગારસુંદરી નામે પુત્રી છે ॥ ૨ ॥

પદ્મવ્રત અથર દસિત સિત ફૂલ, શૃંગ ચંગ કુચ ફલ વહુમૂલ ॥ સાહિવા ૦ ॥  
જંગમ તે છે મોહનવેલી, ચાલતી ચાલ જિસી ગજ ગેલી ॥ સાહિવા ૦ ॥  
૩ ॥ પંક્તિ વચ્ચક્રણ પ્રગુણા નામે, નિપુણા દક્ષા સમ પરિણામે ॥  
સાહિવા ૦ ॥ તેહની પાંચ સચી છે વ્યારી, સહુની મતિ જિનધર્મે  
સારી ॥ સાહિવા ૦ ॥ ૪ ॥

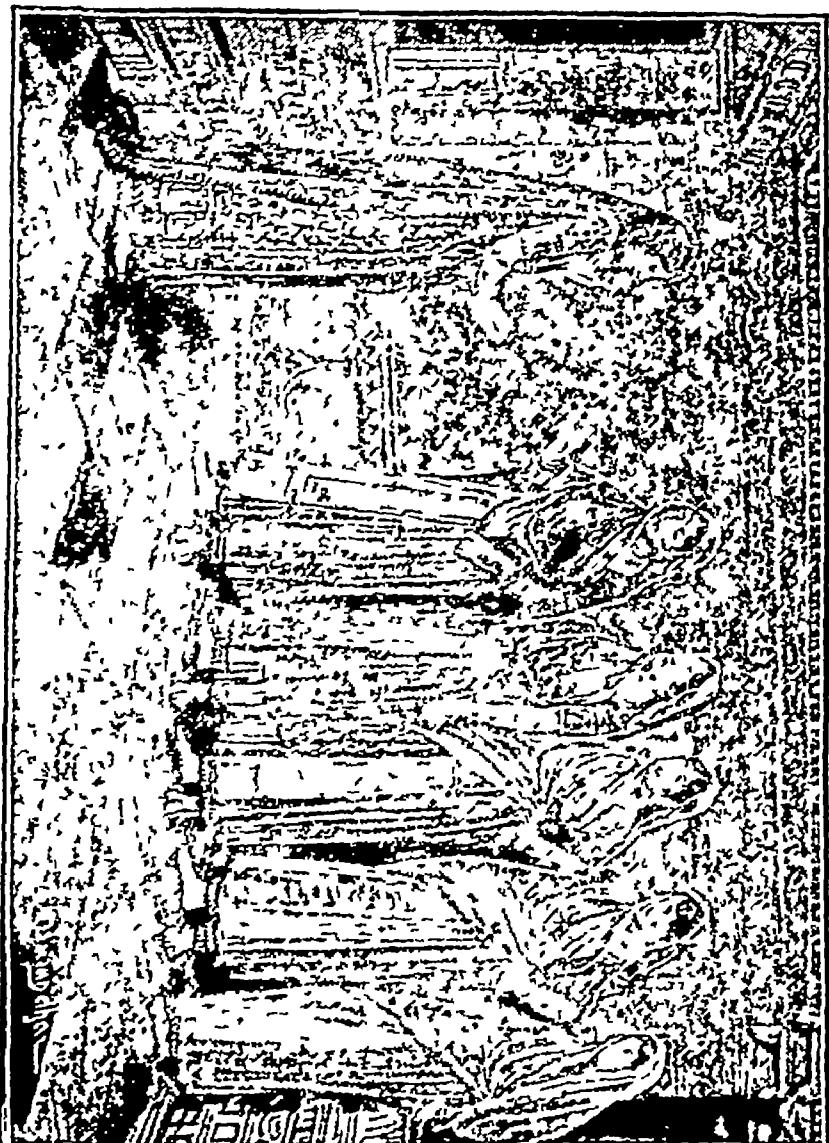
અર્થ-હવે એ શૃંગારસુંદરીનું શરીરરૂપ જંગમ મોહનવેલીનું હક્ક વચાણે છે. એટલે હક્કની ઉપમાએ કરી એના શરીરના રૂપ અને સૌંદર્યનું વર્ણન કરે છે. હક્કને પદ્મવ્રત એટલે નવાં પત્ર ફૂટે, તે જોવાં સકોમલ લાલ હોય તેના જોવા એના ( અથર કે ૦ ) હોય છે. તથા ( સિત કે ૦ ) સર્વેત જાલાં ફૂલ સમાન એની ( દસિત કે ૦ ) હસતી વચતે દાંતની પંક્તિ જાલવી દેખાય છે. તથા ( શૃંગ કે ૦ ) શરીર તે ( ચંગ કે ૦ ) મનોહર છે. તથા ( કુચ ફલ વહુમૂલ કે ૦ ) વહુમૂલાં ફલ જોવું કુચગુલ તે વે સ્તન શોભે છે. એ રીતે તે કુંવરી જંગમ મોહનવેલીનું હક્ક છે, એટલે બીજાં જો જાતમાં વનસ્પતિનાં હક્કો છે તે હાલતાં ચાલતાં નથી, માટે સ્થાવર છે, અને એ કુંવરી તો હાલે ચાલે છે, માટે જંગમ મોહનવેલીનું હક્ક કહીને વચાણી છે. વલી હક્ક જેમ ધીમે ધીમે પવને ધીમું ધીમું હાલે, તેમ એ કુંવરી ( ગજ ગેલી કે ૦ ) ગજગતિ જોવી ચાલે છે એટલે જોવી હાથણી ચાલે તેવી ગેલ કરતી ચાલે છે ॥ ૩ ॥ તે કુંવરીને એક પંક્તિ, બીજી વિચક્રણ, ત્રીજી પ્રગુણા, ચોથી નિપુણા અને પાંચમી દક્ષા, એ પાંચે જણી સમ પરિણામે એટલે સરલા પરિણામવાલી સચીઠ

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

રાજકન્યા શૃંગારરુદરી અને તેની પાંચ સખીઓ.

પ્રકાશક—શ્રાવક મીમસિંહ માર્ણેક,  
જૈન પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરનાર તથા વેચનાર, મુમ્બઈ

પ્રાચીન અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૧૧૧.



શુભરાત્રી અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૧૫૯.

હું બહેનો! આપણું મન શ્રી જિનધર્મને વિષે કામ કાળે કામ્ય મ હોજો એટલે મ થાજો, એટલા માટે સાંસારિક સુખને કારણે જે આપણને ભર્તાર વરવે તે પણ જે પુરુષ શ્રી જિનમતનો નાણુ હાય તે પુરુષનેજ વરવે, પરંતુ જિનમતના નાણુ વિના ધીજા પુરુષને વરવે તે અપ્રમાણ છે.

લક્ષ્મી આર્ટ, ભાવનગર, ગુજરાત.



ते, ते कुंवरीने वणीज प्यारी ठे, वल्लभ ठे, अने ते सर्वनी मति जैनधर्मेने विषे सारी ठे, रुकी ठे, माटे सरखा परिणामवावी पंचिने कही ठे ॥ ४ ॥

ते आगल कहे कुमरी साचुं, आपणुं म होजो मन काचुं ॥ साहिबा ॥  
सुख कारण जिनमतनो जाण, वर वरवो बीजो अप्रमाण ॥ साहिबा ॥  
५ ॥ जाण अजाण तणो जे जोग, केव कंधेरनो ते संयोग ॥  
साहिबा ॥ व्याधि मृत्यु दारिद्र वनवास, अधिको कुमित्र तणो सह-  
वास ॥ साहिबा ॥ ६ ॥ हेममुद्राए अकीक न बाजे, श्यो जलधर जे  
फोकट गाजे ॥ साहिबा ॥ वर वरवो परखीने आप, जिम न होय कर्म-

कुजोमाद्याप ॥ साहिबा ॥ ७ ॥

अर्थ-ते पोतानी पांचे सखीजनी आगल कुंवरी साचेसाचुं कहे ठे के हे बहेनो ! आपणुं मन  
श्रीजिनधर्मेने विषे कोइ कावे काचुं म होजो, एटले म याजो, एटला माटे सांसारिक सुखने कारणे  
जे आपणने ( वर के ० ) नर्तार वरवो ते पण जे पुरुष श्रीजिनमतनो जाण होय ते पुरुषनेज वरवो,  
परंतु जिनमतना जाण विना बीजा पुरुषने वरवो तो अप्रमाण ठे ॥ ५ ॥ केमके एक जाण अने बीजो  
अजाण, ए बेनो जे ( जोग के ० ) मेलाप ठे, ते जेम केवना जाफनो अने कंधेर नामे कांटाना जाफनो  
पोतपोतामां संयोग थाय तेवो दुःखदायी जाणवो, माटे ( व्याधि के ० ) रोगे करी पीदाहुं, मृत्युने  
पामहुं, दरिद्रतानी प्राप्तिनुं थवुं अने वनवास रोगववो, एटला सर्व परानव सहन करवा ते  
करतां पण कुमित्रनो सहवास ते अधिक दुःखदायी ठे ॥ ६ ॥ वली जेम हेममुद्रा एटले सोनानी  
वींटी मांहे अकीकनुं नंग जमीए तो ते बाजे नहीं, एटले शोत्रे नहीं, तथा ते ( जलधर के ० )  
मेघ पण श्या कामनो ? के जे फोकट गर्जनाज करवा करे, अने पाणीनो बांटो पण वरसे नहीं ?

તેમ આપણને પણ સોનાની વીંટીમાં અકીક જાડ્યાની પેઠે જૈનમતના જાણ વિના બીજા અકીક  
 જેવાને વરવો નહીં, તથા વ્યર્થ ગર્જારિવ કરનારા મેઘની પેઠે બહારથી સારો દેખાય અને માંહે  
 વાંદ માલ ન હોય તેવાને પણ વરવો નહીં, પરંતુ આપણે તો પરીક્ષા કરીને જૈનમતનો જાણ હોય  
 તેજ ( વર કેળ ) વર્તારિને વરવો કે જેમ કર્મકુજોનાલાપ ન હોય છટલે કર્મે કરી કુજોડાનો  
 આલાપ છટલે મલવું વા સંત્રાષણ કરવું તે ન થાય ॥ ૭ ॥

કહે પંક્તિ પરનું ચિત્ત, ત્રાવ લચીજે સુણીય કવિત્ત ॥ સાહિવાળ ॥ સીથે  
 પાક સુન્નટ આકોરે, જિમ જાણીજે શુદ્ધ પ્રકારે ॥ સાહિવાળ ॥ ૮ ॥  
 કરીય સમરયા પદ તુમે દાલો, જે પૂરે તે ચિત્ત માંહે રાલો ॥ સાહિવાળ ॥  
 દમ નિસુણી કહે કુંઝરી તેહ, વરું સમરયા પૂરે જેહ ॥ સાહિવાળ ॥ ૯ ॥

અર્થ-તે વારે શૃંગારસુંદરીની પાંચ સચી માંહેલી પહેલી સચી જે પંડિતા નામે હે, તે છું  
 કહે હે કે પરના ચિત્તનો ત્રાવ ( સુણીય કવિત્ત કેળ ) લોકત્રાણાદ્ય એમ સાંત્રલીદલીદ કે કવિત્ત  
 સાંત્રલીને પરના ચિત્તનો ત્રાવ ( લચીજે કેળ ) જાણીદ. છું કવિની તકિદ સાંત્રલીદ લીદ,  
 છટલે આપણા ચિત્તમાં જે વાત હોય તેનો ત્રાવાર્થ એક પદમાં સૂચવીને જે પરીક્ષા આપે તેની  
 આગલ તે પદ કહેવું. પલી તે આપણા મુલથી એક પદ સાંત્રલીને જે વાંદ આપણા મનમાં હોય  
 તે પ્રમાણે આણું કવિત્ત કરી આપે તો તે પુરુષ જૈનમતમાં પ્રવીણ જાણવો. જેમ ( પાક કેળ )  
 રસોદની ( સીથે કેળ ) એક દાણે કરી પરીક્ષા થાય હે, છટલે રસોદ ચૂલે મૂકેલી હોય, તેમાંથી  
 એક દાણો ચાંપી જોદદ્ય તો તરત પાકી હે કે કાચી હે ? છવી માલમ પડી જાય, તથા ( સુન્નટ  
 કેળ ) સીપાદ જે હે તેની પરીક્ષા તે આકારે કરી જાણવામાં આવે હે છટલે તેની મુલાકતિ  
 દીવાથી તેમાં કેવા પ્રકારનાં શકિત વલ્લ પરાક્રમ હે ? તેજેમ શુદ્ધ પ્રકારે જાણીજે ॥ ૮ ॥ તેમ તમે

पण जे आवे तेने समस्यानुं एक पद करीने ( दाखा के० ) देखाडो, अने पढी ते जे पूरे ते तमारा चित्तमां राखो के आपणा मनमां जे निर्धारेंहुं हतुं ते प्रमाणे तेणे त्रण पद पूरीने खरेखरं हार्द कही आणुं के नही ? एवी रीते परीक्षा करो. ( एम के० ) ए रीते पोतानी सखीनुं बोववुं सांचलीने ते कुंवरी कहेवा लागी के जे मारी समस्या ( पूरे के० ) पूरी आपे, पूर्ण करे, तेने हुं ( वरुं के० ) परणुं, पण बीजा वरने नही परणुं ॥ ए ॥

तेह प्रसिद्धि सुणीने मदीया, बहु पंडित नर बुधे बलीया ॥ साहिबा ॥  
 पण मतियेग तिहां नवि चावे, वायुवेगे नवि हुंगर हावे ॥ साहिबा ॥  
 ॥ १० ॥ पंच सखी युत ते नृपवेटी, चित परखे करी समस्या महोटी  
 ॥ साहिबा ॥ सुणीय कहे जन किम पूरीजे, पर मन डह किम आह  
 लहीजे ॥ साहिबा ॥ ११ ॥ सुणीय कुमार चमकयो आवे, घर कहे हो  
 मुज हार ! प्रजावे ॥ साहिबा ॥ दलपतनगत जिहां नृपकन्या, तिहां  
 पढोतो सखी युत जिहां धन्या ॥ साहिबा ॥ १२ ॥

अर्थ—हवे ते बात जगतमां प्रसिद्ध थइ. ते प्रसिद्धि सांचलीने ( बहु के० ) घणा पंक्ति जनो जे बुझिना बलीया वे, एटवे बलवंत बुझिना थणी, अनेक शास्त्रोना पारंगामी, एक शब्दना सो अर्थ करे, हजार अर्थ करे, एवा पुरुषो तिहां एकठा थया, पण जेम वायुना वेगथी पर्वत हावतो नथी, चलायमान थतो नथी, तेम तेमनी मति जे बुझि तेनो ( वेग के० ) प्रचार ते समस्या माहि कोइ रीते चावतो नथी ॥ १० ॥ एम पांच सखीजण ( युत के० ) सहित ते राजानी कुंवरी मोटी स-मस्या करीने सर्वनां चित्तने परखे वे, परंतु समस्यानां पद सांचलीने ते पंक्ति जन एवुं कहे वे के अमे केवी रीते ए समस्या पूरीए ? आ पारकाना मनरूप डहनो आग ते केम पामीए ? ॥ ११ ॥

ते वात कुंवर सांन्रलीने चित्तमां चमक्यो थको पोताने धेर आवीने कहे ठे के अहो मारा हार !  
हुं तारे प्रचावे तिहां पहाँचुं. एटहुं कहेतांज दलपत्तन नगरे रहेवी पांच सखीउण युक्त एवी  
राजानी कुंवरी जिहां धन्य ठे, तिहां पहोतो ॥ १२ ॥

देखी कुमर अमर सम तेह, चित्त चमकी कहे जो मुज एह ॥ साहिबा ० ॥  
पूरे समस्या तो हुं धन्य, पूरी प्रतिज्ञा होय कयपुण्य ॥ साहिबा ०  
॥ १३ ॥ पूरे कुमर समस्या कोण, कुमरी संकेत सखी कहे गोण ॥ साहिबा ० ॥  
सीसे कुमर दीए कर पूरे, पुतल तेह रहे न अधुरे ॥ साहिबा ० ॥ १४ ॥  
पंडितोवाच ॥ मनवंडित फल होइ ॥ पुतलोवाच ॥ दोहा ॥ अरिहंताइ  
सु नवह पय, निय मन धरे जु कोइ ॥ निजय तसु नरसेहरह, मन-  
वंडित फल होइ ॥ १ ॥

अर्थ—तिहां ते कुंवरी साक्षात् ( अमर सम के० ) देवता समान श्रीपाद कुंवरने जोइने चित्त  
मांहे चमकी थकी मनमां कहे ठे के जो ए पुरुष मारी समस्या पूर्ण करे तो मारो जन्म धन्य  
ठे, एनाथी मारी प्रतिज्ञा पूरी थाय तो हुं कृतपुण्य जाणवी ॥ १३ ॥ श्रीपाद कुंवरे पूछुं के तमारी  
समस्या कइ ठे ? ते कहो. ते वारे कुंवरीना संकेतथी प्रथम गोण जे मुख्य सखी एटवे ते कुंवरीथी  
न्हानी ठे, परंतु पांच सखीजमां वडेरी ठे, मोटी ठे एवी पंक्तिता सखी समस्या कहे ठे, ते वारे  
निकट रहेहुं एक पुतलुं ठे, तेना माथा जपर कुंवर ( कर के० ) हाथ मूकतो हवो, तेथी ते पुत-  
लुंज समस्या संपूर्ण रीते अधुरी न रहे तेम कहे ठे ॥ १४ ॥ हवे पंक्तिता सखी समस्यानुं पद  
कहे ठे. “मनवंडित फल होइ” ते एक पदमां बीजां नवीन आगलनां त्रण पद मेखवी गाथा  
संपूर्ण करीने पुतलुं समस्या पूरे ठे, ते गाथानो अर्थ कहे ठे. अरिहंतादिक नव पद ठे, तेने

पोताना मनने विषे जे कोइ धरे, तो निश्चे ( नरसेहरह के० ) मनुष्य मांहे शेखर शिरोमणि एवा  
( तसु के० ) ते पुरुषने मनोवांछित फल थाय ॥ १ ॥

विचक्रणोवाच ॥ अवर म ऊंखो आल ॥ पुतलोवाच ॥ अरिहंत देव  
सुसाधु गुरु, धम्मज दया विसाल ॥ जपहु मंत्र नवकार तुम, अवर  
म ऊंखो आल ॥ २ ॥ प्रणुणोवाच ॥ कर सफलो अप्पाण ॥ पुत-  
लोवाच ॥ आराहिज्जद देव गुरु, दिहु सुपत्तहिं दाण ॥ तव संजम जवयार  
करी, कर सफलो अप्पाण ॥ ३ ॥ निपुणोवाच ॥ जित्तो विह्यो निदाड ॥  
पुतलोवाच ॥ रे मन अप्पा खंची करी, चिंताजाल म पार ॥ फल तित्तो-  
हिज पामीए, जित्तो विह्यो निदाड ॥ ४ ॥

अर्थ-हवे बीजी विचक्रण सखी कहे ठे के “ अवर म ऊंखो आल ” ते वारे पूतलुं बीजां  
त्रण पद पूरीने कहे ठे के देव तो श्रीअरिहंत जाण्वा, अने गुरु ते सुसाधु जाण्वा, तथा विशाल  
एटले मोटी दया जेमां प्रधान ठे ते श्रीकेवलिनाथित धर्म जाणवो. ए देव, गुरु अने धर्म, ए  
त्रणो नवकार मंत्रमां समावेश थयेलो ठे, माटे ते नवकार मंत्रने तमे जपो, सेवन करो, अने  
( अवर के० ) बीजां जे आल पंयाल ठे, तेनी ऊंखणा म करो ॥ २ ॥ हवे बीजी प्रणुणा सखी  
कहे ठे के “ कर सफलो अप्पाण ” तेने पूतलुं आगलनां त्रण पद पूरी उत्तर आपे ठे के देव  
गुरुनुं आराधन करीए, अने सुपात्रने दान आपीए, वली तप, संयम अने ( जवयार के० ) परो-  
पकार करीने हे जीव ! तुं तारा ( अप्पाण के० ) आत्माने सफल कर ॥ ३ ॥ हवे चोथी निपुणा  
सखी कहे ठे के “ जित्तो विह्यो निदाड ” तेने पूतलुं आगलनां त्रण पदो नवां उत्पन्न करीने  
उत्तर आपे ठे के अरे मन ! तुं ( अप्पा के० ) आत्माने ( खंची करी के० ) खेंची करीने

પર્યાળે ચિંતારૂપ જાલને વિષે પામીશ નહીં, કારણ કે ફલ તો જેટલું લલાટમાં લખ્યું  
દશે તેટલુંજ પ્રાપ્ત થશે ॥ ૪ ॥

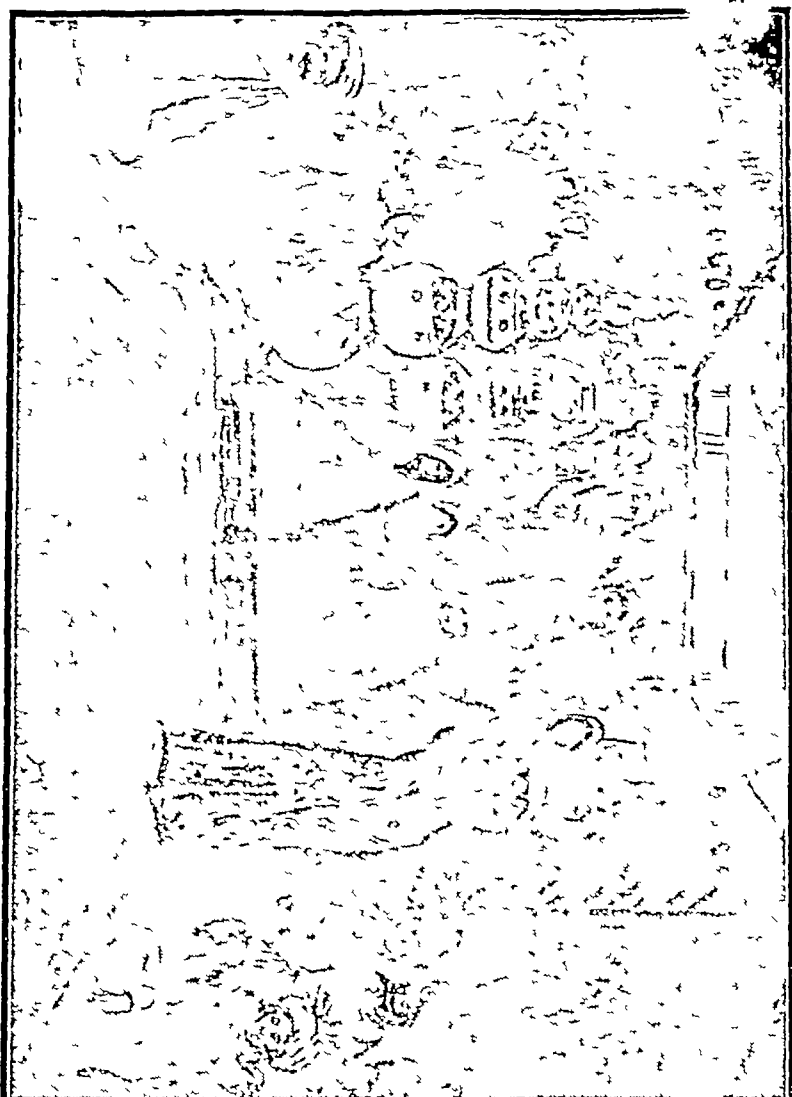
દશોવાચ ॥ તસ તિહુઅણજણ દાસ ॥ પુત્તલોવાચ ॥ અહિ નવંતર સંચીન્ન,  
પુણ સમગલ જાસ ॥ તસુ બલ તસુ મદ તસુ સિરી, તસુ તિહુઅણ-  
જણ દાસ ॥ ૫ ॥ શૃંગારસુંદર્યુવાચ ॥ રવિ પહેલા જગંત ॥ પુત્તલોવાચ ॥  
જીવંતાં જગ જસ નહીં, જસ વિણ કાંદ જીવંત ॥ જે જસ લેદ દ આશ્મ્યા,  
રવિ પહેલા જગંત ॥ ૬ ॥ ઢાલ પૂર્વની ॥ પૂરે કુમર સમસ્યા સારી, આનં-  
દિત હુદ નૃપતિકુમારી ॥ સાહિવા ॥ વરે કુમાર તે ત્રિજીવનસાર, ગુણ-  
નિધાન જીવન આધાર ॥ સાહિવા ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—હવે પાંચમી દફા સચી કહે છે.—“તસ તિહુઅણજણ દાસ” તેને પૂતલું બીજાં નવાં  
ત્રણ પદની રચના કરી જત્તર આપે છે. હમણાં જે નવ આપણે ઝોગવીણ ટીણ, તેથી પાલલ શદ  
ગયેલા નવોને નવાંતર કહીણ, તેને વિષે ( જાસ કેળ ) જેના સમગ્ર પુણ્યનો સંચય કરેલો ( અહિ  
કેળ ) છે, ( તસુ કેળ ) તે પુરુષને બલ હોય, તથા તેને ( મતિ કેળ ) બુદ્ધિ પણ હોય, અને તેને  
( સિરી કેળ ) લક્ષ્મી પણ હોય. વલી ત્રણ જીવનના જનો તેના દાસ શદને રહે ॥ ૫ ॥ હવે શૃંગાર-  
સુંદરી પોતે કહે છે. “રવિ પહેલા જગંત” તેને પૂતલું જત્તર કહે છે. જીવંતાં જેનો જગતમાં યશ  
નથી તો તેવા જીવો યશ વિવેક વિના શું જીવે છે ? અર્થાત્ તેમનું જીવતું ઢયર્થ છે, પરંતુ જે  
પ્રાણી યશ લદને જગતમાંથી અસ્ત પામ્યાં છે, તે પ્રાણી ( રવિ કેળ ) સૂર્યથી પણ પહેલાં જદય  
થાય છે, અર્થાત્ સૂર્યોદયથી પ્રથમ તેમના નામનું લોકો સ્મરણ કરે છે ॥ ૬ ॥ એમ કુંવરે તે સર્વ

## રાસ

શ્રીપાળ અને શુંગારશુ દરીનો લશ્મહોત્સવ.

પ્રકાશક—શ્રાવક ભીમસિંહ માળેક,  
જેન પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરનાર તથા વેચનાર, મુંબઈ



કારના  
પાંક ૧૧૪.

શુભશાલી અક્ષરના  
પૃષ્ઠ ૧૬૧.

હવે રાજ્યએ મનને બાવે કરી પામે સખીઓ! સહિત પોતાની પુત્રીને શ્રીપાળ અને પાણિપટલનો જોડશે  
પરજાવવાનો ઉત્સવ ધણો મોટો કર્યો!

सखीजनी समस्याठ सारी रीते पूर्ण करी, तेणे करी राजानी कुंवरी परम आनंदित थडने त्राण  
 छुवनने विषे सारभूत अने गुणतुं निधान एटवे चंनार तथा जीवननो आधारभूत एवो जे  
 कुमार ते प्रत्ये ( वरे के० ) वरती हवी ॥ १५ ॥

पूतलमुख समस्या पूरावी, राजा प्रमुख जन सवि हुडं त्रावी ॥ साहिबा० ॥  
 ए अचरित तो कहीए न दीतुं, जिम जोदए तिम दागे मीतुं  
 ॥ साहिबा० ॥ १६ ॥ राजा निज पुत्री परणावे, पंच सखी संजुत मन  
 त्रावे ॥ साहिबा० ॥ पाणिप्रदण मह सबलो कीधो, दान अतुल मन-  
 वंजित दीधो ॥ साहिबा० ॥ १७ ॥ सातमी दाव ते त्रीजे खंफे, पूरण  
 हुड गुण राग अखंफे ॥ साहिबा० ॥ सिद्धचक्रगुण जो गाडजे, विनय  
 मुजश मुख तो पाडजे ॥ साहिबा० ॥ १८ ॥

अर्थ—एम पूतलाना मुखशी समस्या पूर्ण करावी, तेणे करी राजा प्रमुख जे ( जन के० ) लोक  
 हतो ते सर्व नाविक थयो थको कहेवा दाग्यो जे आ आश्चर्य तो अमे कयारे पण दीतुं  
 नथी, एने तो जेम जेम जोदए तीए तेम तेम मीतुं दागे वे ॥ १६ ॥ हवे राजाए मनने त्रावे  
 करी पांचे सखीज सहित पोतानी पुत्रीने श्रीपाल प्रत्ये पाणिप्रदणनो एटवे परणाववानो जतरसव  
 ( सबलो के० ) घणो मोटो कखो, अने जेनी तुलना न थाय एतुं अतुल मनोवांजित दान दीतुं  
 ॥ १७ ॥ ए सातमी दाव ते त्रीजा खंफने विषे अखंफ गुणे अने अखंफ रागे करी पूर्ण थड-  
 श्रीसिद्धचक्र नगवाननां जो गुणगान करीए तो त्रलो विनय अने रुनो यश तेनुं मुख पामीए.  
 अथवा विनय, त्रलो यश अने मुख, तेने पामीजे ॥ १८ ॥



॥ दोहा ॥

अंगनद दण अवसरे, देखी कुमरचरित्र ॥ कहे सुणी एक माहरं, वचन  
विचार पवित्र ॥ १ ॥ कोद्वानपुरनो राजीयो, अवे पुरंदर नाम ॥ विजया  
राणी तेहनी, लवणिम लीलाधाम ॥ २ ॥ सात पुत्र उपर सुता, जय-  
सुंदरी हे तास ॥ रंजा लखु जंची गढ़, जोडी न आवे जास ॥ ३ ॥ लवणिम  
रूप अलंकरी, ते देखी कहे नूप ॥ ४ ॥ सरिखो वर कुण दशे, पाठक  
कहे स्वरूप ॥ ४ ॥ सो कहे दण जणतां कदा, राधावेध स्वरूप ॥ पूबहुं  
ते में वरणव्युं, साधनने अनुरूप ॥ ५ ॥

अर्थ—एवा अवसरने विषे अंगनद नामे ब्राह्मण ते श्रीपाद कुंवरनुं चरित्र जोइने कहेवा  
लायो के हे महाराज ! एक मारं (पवित्र के०) रुफा विचारवाहुं वचन सांजलो ॥ १ ॥ कोद्वान-  
पुर नगरनो पुरंदर नामे राजा हे, तेने विजया नामे राणी हे; ते केवी हे? तोके (लवणिम के०)  
चतुराद्विशेष तेनी लीलाहुं (धाम के०) घर हे ॥ २ ॥ ते राणीने सात पुत्रो हे, तेनी उपर एक  
अखंत रूपवंत एवी जयसुंदरी नामे पुत्री हे, जेना रूपने देखीने रंजा जे स्वर्गनी देवांगनाउं अप्सरा  
जर्वशी, तिलोत्तमा ते पण एनुं रूप पोताथी विशेष जाणीने (लखु के०) हलकादणुं पामी  
जंची देवलोकने विषे जती रही, पण ते कुंवरीनी बराबर रूपवाली अढ़ नही, माटे (जास के०)  
जेनी (जोनी के०) बराबरीमां आवे तेवी कोद्वीजी खी नथी ॥ ३ ॥ एवी ते कुंवरी (लव-  
णिम रूप के०) सुंदर चतुराद्विशेष अने रूप तेणे करी अलंकृत शोभायमान हे, तेने देखीने  
पाठकजीने राजाए पूबहुं के हे पाठकजी ! ए कुंवरीना सरखो एटले जेवी ए कुंवरी हे तेवो एने

योभ्य वर कोण हृशे ? तेनुं स्वरूप अमने कहो ॥ ४ ॥ ते वारे (सो के०) ते पावकजी कहेता हवा के हे राजन् ! ए कुंवरीए मारी पासे कलाठ जणतां अका राधावेध नामनी कलानुं स्वरूप मने पूव्हुं हतुं ते में पण तेना साधनने अनुरूप एटवे योभ्य रीते वर्णव्युं हतुं ॥ ५ ॥

आठ चक्र श्रंत उपरे, फरे दक्षिण ने वाम ॥ अरविवरोपरि पूतली,  
काठनी राधा नाम ॥ ६ ॥ तेल कढा प्रतिबिंब जोड, मूके अधोमुख बाण  
॥ वेधे राधा वाम अहि, राधावेध सुजाण ॥ ७ ॥ धनुर्वेदनी ए कदा,  
चार वेदशी उड्ड ॥ उत्तम नर साधी शके, नवि जाणे कोड मूढ ॥ ८ ॥  
ते सुणी तुज पुत्री नृपति, करे प्रतिज्ञा एम ॥ वरहुं राधावेध करी,  
बीजो वरवा नेम ॥ ९ ॥

अर्थ—ते आगळ कहे ठे के एक श्रंतनी उपरे आठ चक्र मांडवां, तेमां चार चक्र दक्षिण बाजु सवळां फरे, अने चार चक्र वाम बाजु अवळां फरे, ते आठ चक्रना आरानां (विवरोपरि पूतली के०) विवर जे ठिड ठे, तेनी उपर राधा एवे नामे काढनी पूतली बेसाफवी ॥ ६ ॥ अने ते स्तंभनी नीचे एक तेलनी कढाड जरी राखवी. ते तेलनी कढाडमां उपरनी राधा नामे पूतलीनुं प्रतिबिंब लक्ष्मां लड जोडने अधोमुख एटवे पोतानुं मुख नीचुं राखीने उंचे बाण नाखे, ते एवी शुकिशी नाखे के उपर रहेली जे राधा नामनी पूतली ठे, तेनी (वाम के०) दावी बाजुनी जे (अहि के०) आंख ठे तेने वेधे, एटवे तेनो वेध करे, तेने राधावेध कहीए. ए कदा कोड सुजाण पुरुष होय ते जाणे ॥ ७ ॥ ए चार वेद मांहेला धनुर्वेदनी कदा ठे. ते चारे वेदशी (उड्ड के०) ऊर्ध्व एटवे उंची ठे, माटे कोड उत्तम पुरुष होय ते एने साधी शके, पण कोड (मूढ के०) मूर्ख एनो नेद

जाणे नदी ॥ ८ ॥ हे राजन् ! ए बात मारा मुखशी सांजलीने तारी पुत्रीए एवी प्रतिज्ञा करी ते  
कं जे राधावेध साध्यो तेने हुं वरीश, परंतु बीजा कोइने वरीश नहीं, एवो एणे नियम करेवो ते ॥ ८ ॥

महेटा मंडप मांणीए, राधावेधनो संच ॥ करीए जिम वर पामीए, पाठक  
कहे प्रपंच ॥ १० ॥ मंडप नृप मंजवीया, राधावेध विचार ॥ पण नवि  
को साधी शके, पण साधयो कुमार ॥ ११ ॥ एम निमुणी ते जडने,  
कुंडल देइ कुमार ॥ रयणी निज वासे वसी, चाढ्यो प्रात जदार ॥ १२ ॥  
पहोतो ते कोझाणपुर, कुमर दृष्टि सब साखी ॥ साध्यो राधावेध तिहां,  
हारमहिमणुण दाखी ॥ १३ ॥ जयसुंदरीए ते वख्यो, करे नृप विवाह ॥  
तास दत्त आवासमां, रहे सुजश जहाह ॥ १४ ॥

अर्थ—माटे मोटा मंरुप मांणीने राधावेधनो संच करीए, जेम कुंवरीनो वर पामीए. ए रीते  
ते पाठके प्रपंच कह्यो ॥ १० ॥ ते प्रमाणे ते राजाए पण मंरुप मंजवीया हे, तेमां राधावेधनो  
विचार जेम पाठके कह्यो तेम कख्यो हे, परंतु ते कला कोइ साधी शकतो नथी, पण हे कुंव-  
रजी ! हुं जाणुं हुं जे तसे साधयो ॥ ११ ॥ एवी वार्ता जडना मुखशी सांजलीने श्रीपाळ कुंवर  
तेने कुंमल देतो हवो. पढी रात्रे पोताने ( वासे के० ) घेर ( वसी के० ) रहीने जदार चित्तनो  
धणी जे श्रीपाळ ते प्रजातनो तिहांशी चाढ्यो ॥ १२ ॥ ते कोझाणपुरे जइ पहोतो, तिहां कुंवरे  
सर्व लोकनी नजरे देखतां सर्वनी साखे दृष्टि राखीने हारना महिमानो गुण देखाफी राधावेध  
साध्यो ॥ १३ ॥ तेने जयसुंदरीए वरमाळा पहिरावीने वख्यो, ते वारे राजाए विवाह करीने पुत्री  
परणावी. पढी ( तास दत्त के० ) ते राजाना दीधेला आवासमां सुजश उत्साहपूर्वक रहेतो हवो ॥ १४ ॥

॥ दाढ आठमी ॥ बन्धो रे कुंवरजीरो सेहरो ॥ ए देखी ॥

हवे माजल नृप पेसीया, आठ्या नर आणाकाज रे ॥ विनीत ॥ लीला-  
वंत कुंअर जळो ॥ ए आंकणी ॥ कुंअरे पण निज सुंदरी, तेभावी  
अधिके हेज रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १ ॥ सैन्य मळ्युं तिहां सामडुं, हय गय  
रथ जड चतुरंग रे ॥ वि० ॥ तिण संयुत कुंअर ते आवीयो, ठाणा-  
त्रिध पुर अति चंग रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ २ ॥ आणंदीयो माजल नरपति,  
तस सिरि वर सुंदरी देखी रे ॥ वि० ॥ आपे राज श्रीपावने, करे विधि  
अत्रिषेक विशेष रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ३ ॥ सिंहासन वेगो सोदीए, वर  
हार किरिट विशाळ रे ॥ वि० ॥ वर चामर वज्र शिरे धर्यां, मुखकज  
अनुसरत मराळ रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे श्रीपावनो माजल जे मामो राजा तेणे ठाणापुरथी श्रीपावने जोवाने अर्थ (पेसीया  
के०) मोकळ्या एवा जे विनीत एटले विनयवंत (नर के०) मनुष्य ते (आणाकाज के०)  
राजानी आझाने काजे तिहां आठ्या, अने जळा लीलावंत कुंवरने मळ्या. ते वारे कुंवर पण  
पोतानी परणेळी खीज जिहां जिहां हती तिहांथी अधिके हेजे करी माणसो मोकळीने तेडावी  
लीथी, ते पण पोताना बंधुज सहित तिहां आवी पहोती ॥ १ ॥ तिहां (हय के०) घोना,  
(गय के०) गज ते हाथी, रथ अने (जड के०) जड ते सुजटो, ए चतुरंग एटले चार अंग-  
वाळुं अर्थात् चार प्रकारतुं सैन्य सामडुं मळ्युं, एटले एकडुं अयुं. ते चतुरंग सैन्ये करी संयुक्त  
एवो श्रीपाळ कुंवर अत्यंत (चंग के०) मनोहर ठाणापुर एवुं वे (अत्रिध के०) नाम जेवुं एवा

नगरने विपं आढयो ॥ २ ॥ ते वारे ( तस के० ) ते श्रीपावनी ( सिरि के० ) लक्ष्मी अने वढी  
 अष्ट पद्मी सुंदरीज जे स्त्रीज तेने देखीने ( माजल नरपति के० ) मामो राजा जे श्रीपावनो मामो  
 थाय अने ससरो पण थाय, ते आनंद पाम्यो थको विधिण सहित अन्निषेक विशेष करीने श्रीपा-  
 वने राजपट्टे स्थापतो हवो ॥ ३ ॥ तिहां श्रीपाव सिंहासन जपर बेगो थको ( वर के० ) श्रेष्ठ  
 पद्मा द्वार अने ( किरिट के० ) मुकुट तेणे करी ( विशाल के० ) घणुं सोहीण पटवें शोभे ते.  
 वढी ( वर के० ) प्रधान चामर अने लज शिर जपर थखां ते. ते चामर सपेत होय ते अने हंस  
 पक्षी पण सपेत होय ते, माटे कवि जत्नेका करे ते के श्रीपावना मुखरूप कमलने बे चामररूप  
 ( सराव के० ) हंस ( अनुसरत के० ) आश्रयता ते ॥ ४ ॥

सोवें सामंते प्रणमीण, हय गय मणि मोतीय नेट रे ॥ वि० ॥ चतुरंगी  
 सेनाए परवखो, चावें जननी नमवा नेट रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ५ ॥ गाम  
 ठामे आवंतडो, प्रणमितो नूपे सुपवित रे ॥ वि० ॥ नेटी जंतो बहु नेटणे,  
 सोपारय नगरे पहुत्त रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ६ ॥

अर्थ—वढी जे बल, कृद्धि अने परिवारे करी पोताथी कांडक न्यून होय तेने सामंत राजा  
 कह्णीण, तेवा सोल सामंत ते नकिरणे करी सहित थका जेनी सेवामां तरपर रहेला ते, माटे  
 सोल सामंते प्रणमी जतो, घणा घोडा, हाथी, मणि, रत्न, माणक अने मोतीजनां नेटणां लहने  
 पढी चतुरंगी सेनाए परवखो थको ( नेट के० ) निश्चयेथी पोतानी जननी जे माता तेने नमवाने  
 माटे ताणापुर नगरथी चाढ्यो ॥ ५ ॥ ते श्रीपाव ग्राम स्थानके आवतो, पवित्र राजाए प्रणमितो,  
 ( बहु के० ) घणा प्रकारनां नेटणां नेटी जंतो पटवें नेटणांनी नेटो लेतो थको मार्गने लहंघन  
 करतो अनुक्रमे सोपारक नामे नगरे आवी पहतो ॥ ६ ॥

ते परिसर सैन्ये परवखो, आवासे ते श्रीपाव रे ॥ वि० ॥ कहे जगति  
 जाकति नवि दाखवे, शुं सोपारक नरपाव रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ७ ॥ कहे  
 प्रधान नवि एहनो, अपराध अवे गुणवंत रे ॥ वि० ॥ नामे महसेन  
 ठे ए जळो, तारा राणी मनकंत रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ८ ॥ पुत्री तस कुखे  
 जपनी, ठे तिलकसुंदरी नाम रे ॥ वि० ॥ ते तो त्रिभुवनतिलक समी  
 वनी, हरे तिलोत्तमानुं धाम रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ९ ॥ ते तो सृष्टि ठे चतुर  
 मदन तणी, अंगे जीत्यां सवि जपमान रे ॥ वि० ॥ श्रुतिजड जे ब्रह्मा  
 तेहनी, रचना ठे सकल समान रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १० ॥

अर्थ—ते श्रीपाव ( सैन्ये के० ) सैन्यना परिवारे परवखो अको सोपारक नगरना परिसर एटले  
 समीपे आवीने ( आवासे के० ) तंहुमां आवी जतारो कीधो. ते वार पळी श्रीपाव कहेवा जाग्यो  
 के आ सोपारक नगरनो राजा कांड जकि एटले त्रेटणुं लडने आवीने नमस्कार करे तेने जकि  
 कहीए अने शक्ति एटले शस्त्र लड सामो आवीने शुरू करे तेने शक्ति कहीए. ए वे बातो  
 मांहेजी कोड पण बात देखामतो नथी, तेनुं कारण शुं ठे ? ॥ ७ ॥ ८ ॥ एहुं श्रीपावनुं बोलवुं सांज-  
 लीने प्रधान कहेवा जाग्यो के हे गुणवंतजी ! ए राजानो कांड पण अपराध नथी, ए महसेन  
 नामे जळो राजा ठे, ते तारा राणीनो ( मनकंत के० ) मननो बह्मन ठे, एटले तारा राणीनो  
 जर्तार ठे ॥ ८ ॥ ( तस के० ) ते राणीनी कुखे एक पुत्री उत्पन्न अड ठे, तेनुं तिलकसुंदरी एहुं  
 नाम ठे, परंतु ते कुंवरी तो त्रण भुवनने विषे एक तिलक समान बनी ठे. ए रीते नाम प्रमाणे  
 तेमां शुण पण ठे, अने वली रूपे करी तो तिलोत्तमा जे इंद्रनी अप्सरा, उर्वशी, रंजा, तेनुं  
 ( धाम के० ) तेज तेने ( हरे के० ) हरे एवी ठे, अथवा तेनुं ( धाम के० ) स्थानक तेने हरे

प्रथी रूपयंत ठे ॥ ए ॥ हवे ते तिलकसुंदरीनुं रूप अति अद्भुत ठे, ते माटे कवी श्वर एवी संजा-  
 यता परे ठे के ते तिलकसुंदरी तो चतुर जे माह्यो अरयंत निपुण एवो ( मदन के० ) कंदर्प एटले  
 कामदेव तेनी सृष्टि ठे, एटले कामदेवनी घडेली ठे, ते शा उपरशी जाणवामां आव्युं ? एवी  
 कोइ आशंका करे तो त्यां तेने उत्तर कहि ठे के जगतमां चंद्रपद्मादिक एटले चंद्र सरखुं वदन  
 ठे, कमलनी पांखणी सरखां नेत्र ठे, एवी रीति अंग अंगनी जपमा आपीने घणी स्त्री आदिकना  
 रूपनुं वर्णन कराव ठे, परंतु ते तो सर्व कदंकादि दूषणे करी दूषित ठे, माटे ए कुंवरीने ( अंगे  
 के० ) दारीरे तो ते सर्व जपमानने दूषवीने जीती लीधां ठे, तेथी ए कुंवरीनी जोफी जेवी जग-  
 तमां वीजी कोइ स्त्री नथी, माटे जाणीए लीए जे ए कुंवरीनुं रूप ते चतुर मदनकृतज ठे. बली  
 कोइ शंका करे के मदनने रचनाचतुर शा वास्ते कहो बो ? तेनो उत्तर कहि ठे के सर्वथी सूक्ष्म  
 परमाणु ठे, ते परमाणुरूप मन जाणवुं. ते मन माहे प्रवेश करीने विकार उत्पन्न करी सर्व ईश्व-  
 रादिक देवोनां चितने पण हरण करी लीए ठे एवो ए कंदर्प ठे. ते माटे एने अत्यंत निपुण  
 कल्यो, तेनी करेदी ए सुंदरीरूप सृष्टि ठे, परंतु श्रुति जे वेदनो ध्वनि वेदान्यास तेनो निरंतर  
 निर्घोष करवो तेणे करी जगत्तरूप अथेलो कारण के लोकोक्तिए पण अत्यंत केवल वेदपावी जे होय  
 तेने दोरप्राय कहि ठे, एटले “वेदीउ दोर ” कहैवाय ठे, ते माटे वेदपाव ज्ञानीने जगत्तरूप अथेलो  
 एवो जे ब्रह्मा तेनी रचेली ए न कही. यद्यपि कोइ कहेशे के सकल जगत्सृष्टिनो अधिकार तो  
 ब्रह्माने ठे, तो ए सुंदरीरूप सृष्टि ब्रह्माकृत केम न कही ? तेनो हेतु कहि ठे. जे ज्ञणी ( तेहनी  
 के० ) ते श्रुतिमां जग अथेलो जे ब्रह्मा तेनी रचना, ते तो ( सकल के० ) सबली सर्व जगतमां सर्व  
 स्थले ( समान के० ) माने करी सहित एटले प्रमाणे सहित ठे, अर्थात् एक एकनी जोफ मली  
 आवे ठे, माटे जपमाए सहित कहेली ठे, कारण के ( जपमानेन सहितं सोपमानं ) एटले जप-  
 माने करी जे सहित होय ते सोपमान कहीए. ( इयं तु निरपमाना, निर्गतं जपमानं यस्याः सा

નિરુપમાના તેન મદનકૃતસૃષ્ટિર્જાયતે ) ઇટલે આ તિલકસુંદરી તો ગયું છે જપમાન જેના થકી  
 ઇવી છે, તે માટેજ આ તિલકસુંદરી કંદર્પસૃષ્ટિ છે, ઇટલે જપમાસહિત હોત તો એને પણ બ્રહ્માકૃત  
 કહેત, પરંતુ આ કુંવરીનું રૂપ તો જપમા રહિત અતિ અદ્ભુત છે, માટે એને મદનકૃત કહી. ઇત્યા-  
 વતા ઇ કન્યા ઘણીજ રૂપવંત છે ॥ ૧૦ ॥

દીહપીઠે ડંસી સા સુતા, કીધા બહુવિધ જપચાર રે ॥ વિ૦ ॥ મણિ મંત્ર  
 ઔષધ બહુ આણીયાં, પણ ન થયાં ગુણ તે લગાર રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦  
 ॥ ૧૧ ॥ તે માટે હુઃસ્વે પીઢીયો, મહસેન નૃપતિ તસ તાત રે ॥ વિ૦ ॥  
 નવિ આઘ્યો દહાં ઇ કારણે, મત ગણજો બીજો ઘાત રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦  
 ॥ ૧૨ ॥ રાજા કહે કિહાં છે દાસવો, તે કીજે તસ જપગાર રે ॥ વિ૦ ॥  
 એમ કહી તુરગારૂઢે તિણે, દીઠાં જાતાં બહુ નર નાર રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦  
 ॥ ૧૩ ॥ સમશાને લેદ જાતી જાણી, તિહાં પહોતો તે નરનાહ રે ॥ વિ૦ ॥  
 કહે દાસો મુજ હું સજ કરું, મૂર્ઠિતને મ દીયો દાહ રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—તે કુંવરીને હમણાં દીર્ઘપૃષ્ઠ જે સર્પ તેણે ઋસેલી છે, તેના ઘણા પ્રકારના જપચાર ઇટલે  
 જપાય કહ્યા, મણિ તથા વિસહર ફુલિંગ દ્રવ્યાદિ મંત્ર તેમજ ઔષધ પણ ઘણાં આણ્યાં, તોપણ  
 લગાર માત્ર પણ ગુણ થયો નહીં ॥ ૧૧ ॥ તે માટે હુઃસ્વે પીઢ્યો થકો તે કુંવરીનો પિતા જે મહસેન  
 નામે રાજા તે ઇ કારણ માટે દહાં તમારી પાસે આવી શક્યો નથી, પરંતુ બીજો કોઈ પણ ઘાત  
 તમે ગણશો નહીં ॥ ૧૨ ॥ એવું પ્રધાનનું બોલવું સાંજલીને શ્રીપાલ રાજા કહે છે કે તે કુંવરી  
 કિહાં છે ? મને દેખાડો તો તેનો જપકાર કરીશ. એમ કહીને સેવકને મોકલી અશ્વ મગાવી  
 ( તુરગારૂઢે કે૦ ) ઘોડા જપર સ્વાર થયો તે વારે તેણે નગરની બહાર ઘણા પુરુષોના તથા



જીવના સમૂહને જતાં દીઠા ॥ ૧૩ ॥ પઠી રાજા, પ્રધાન તથા નગરલોકનાં હંદ મલીને કુંવરીને સ્થાને લદ્દ જતી સેવકના મુલ્યથી જાણીને તે ( નરનાહ કેપ ) નરનો નાથ શ્રીપાલ રાજા તિહાં પહોતો, અને કહેતો હવો કે કુંવરી મુજને દેલાનો તો હું તેને સાજી કરું, પરંતુ મૂર્ખા પામેલી હે તેને દાહ દેશો નહીં ॥ ૧૪ ॥

મહિયત મૂકી તે આનિકે, કરી હાર નમણ અન્નિષેક રે ॥ વિ૦ ॥ સજ કરી સવિ લોકનાં ચિત્તશું, શદ્દ વેળી ધરીય વિવેક રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૧૫ ॥ મહસેન મુદિત કહે રાજીયો, વત્સ તુજને ઇ શું હોત રે ॥ વિ૦ ॥ જો નાવત ઇ વડગાગીયો, ન કરત જપગાર જ્યોત રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—તેણે શ્રીપાલ રાજાના કહ્યાથી કુંવરીની મહિયતને તેજ સ્થાનકે પૃથ્વીય મૂકી, તે વારે શ્રીપાલે હારના નહવણનો અન્નિષેક કરીને તે કુંવરીને સજ્જા કરી છૂટલે સાજી કરી, તે વારે તત્કાલ તે કુંવરી સર્વ લોકનાં ચિત્તની સાથે આવસ મોખી વિવેક ધરી વેળી શદ્દ-દ્રહાં જાવાર્થ ઇ હે જે કુંવરી મરણ પામવાથી રાજા આદે દદ્દને નગરવાસી પ્રમુલ્ય સર્વ લોકનાં ચિત્ત ચિંતાતુર શદ્દને પઢી ગયાં હતાં, તે શ્રીપાલે આવોને જે વારે કુંવરીને જીવતી કરી તે વારે સર્વ લોકનાં ચિત્ત જે હદાસ શદ્દને પખી ગયાં હતાં તે જઠ્યાં છૂટલે સર્વ લોકનાં ચિત્ત આનંદમય થયાં, વિક-સ્થર થયાં. તેથી તે સર્વ લોકનાં પખી ગયેલાં ચિત્ત પણ વેળાં થયાં, માટે ઇ કુંવરી સર્વ લોકનાં ચિત્તની સાથે વિવેક ધરીને વેળી શદ્દ ઇમ કહ્યું ॥ ૧૫ ॥ તે વારે મહસેન નામે રાજા તે ( મુદિત કેપ ) હર્ષવંત થયો અકો પોતાની પુત્રીને કહે હે કે હે વત્સ ! તુજને હમણાં આ ટેકાણે શું થાત ! ! જો આ મોટા જામ્યનો ધણી શ્રીપાલ દ્રહાં નહીં આવત અને તારા જપર જપકારરૂપ જ્યોત નહીં કરત તો અમે તુજને મરણ પામેલી સમજીને અગ્નિસંસ્કાર કરત ! ॥ ૧૬ ॥

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

શ્રીપાળ અને રાજાદિ જનસમૂહ.

પ્રકાશક—શ્રીચક્ર ભીમસિંહ માળેક,  
જૈન પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરનાર તથા વેચનાર, મુંબઈ

ચાચી અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૧૧૯.



ગુજરાતી અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૧૬૭.

તે વાંચે શ્રીપાળ હારના નહવણનો અભિપ્રેક કરીને તે કુવરીને સજ્જ કરી એટલે સાજી કરી

तुज प्राण दीया ठे एहने, तुं प्राण अधिक ठे मुज रे ॥ वि० ॥ एहने तुं  
 देवी मुज घटे, ए जाणे हृदयतुं गुफ रे ॥ वि० ॥ दी० ॥ १७ ॥ स्त्रिभ  
 मुभ दग देखतां, दम कहेतां ते श्रीपाल रे ॥ वि० ॥ मन चिते महारा  
 प्रेमनी, गति एहशुं ठे असराव रे ॥ वि० ॥ दी० ॥ १८ ॥

अर्थ—माटे हे पुत्री ! हमणां तारा प्राण जता हता ते ए श्रीपाल राजाए पावा दीया ठे, अने  
 मारे तो तुं मारा प्राणशी पण अधिक वहावी ठो, अने ए श्रीपाले तुजने मरणना तयशी बचावी  
 राखी, माटे तयात्रायते इति तर्त्ता, माटे मारे तुं ए श्रीपाल राजाने देवी घटे ठे, ए मारा हृद-  
 यतुं ( गुफ के० ) विचार चिंतवन ठे ते तुं जाणजे, तेथी तारे पण एनेज वरवो ॥ १७ ॥ मह-  
 सेन राजाए पोतानी पुत्रीने एवी रीते कहेतां अका ( ते के० ) ते कुंवरी ( स्त्रिभ के० ) स्नेहावी,  
 सरस, रागवंत अने ( मुभ के० ) नद्रक जोदी एवी ( दग के ) दृष्टिए करी ( श्रीपाल के० ) श्रीपाल  
 प्रत्ये ( देखतां के० ) देखती अकी मनमां चिंतववा लागी के मारा प्रेमनी गति ( एहशुं के० ) ए  
 श्रीपालनी साथे ( असराव के० ) अकल ठे, अत्रिनव ठे, अवाच्य एटवे मुखशी कही जाय  
 नहीं एवी ठे, इहां मुभ पदे करी वक्र कटाकादि क्रियावैदग्ध्यसहितपणानो अनुदय सूचव्यो,  
 एटवे कामक्रीमा प्रमुख विषयरसमां आसक हजी श्रु नथी. हमणां नवयौवननो उद्गम ठे, अने  
 बाढ्यावस्था विरमी यौवनावस्थानी प्राप्तिनो अवसर ठे, एने वयःसंधि कह्णीए, माटे अविलसित-  
 यौवना ठे. जो संपूर्ण विलसितयौवना होय तो ते वक्र कटाकादिक क्रियामां विदग्ध होय,  
 तेथी तेना नेत्रविलसिततुं ज्ञान प्रगट न शाय, अने आ तो हजी मुभा ठे, तेथी एना नेत्र-  
 विलासना ज्ञाननो उदय राजाने शयो ठे. एवी ते कुंवरीए मुभ नद्रक दृष्टिए एटवे रागजरे  
 अनिमेष लोचने श्रीपालने जोयो, ते जोतांज पूर्वेत्रव राग संबंधशी कोद वचने कहामां न आवे

एवो अनिर्वचनीय परम प्रेमोद्गम अथो, तेने अनुभवने कुंवरी मनमां चितववा लागी के  
मारे ए श्रीपावननी साथे प्रेमना संबंधनी कोइ असराव एटवे अकल गति देखाय थे. ते  
विचार आगल कहे थे ॥ १८ ॥

जो प्राण कहुं तो तेहथी, अधिको किम लखीए प्रेम रे ॥ वि० ॥ कहुं  
त्रिन्न तो अनुभव किम मिदे, अविरुद्ध उन्नय गति केम रे ॥ वि०  
॥ दी० ॥ १९ ॥

अर्थ—हवे पूर्वे कहेली वातनेज दहावे थे. चित्तनी आसक्तिविशेष तेने प्रेम कहे थे. ते इहां  
कुंवरी विचारे थे के जो ए पुरुषने हुं मारा प्राण कहुं तो ते पण ठीक लागतुं नथी, झा माटे ?  
जे प्राणथी पण अधिको एनी उपर प्रेम उपजे थे, माटे प्राण कहुं तो तेथी प्रेम अधिको केम  
( लखीए के० ) जाणीए ? केमके प्राण होय तोज प्रेम बने थे, पण प्राण विना प्रेम बनतो  
नथी, ए देखे प्राणथी प्रेम अधिको न होय, ल्यारे तो प्राण अने प्रेम वेहु तुल्य थाय, अने जग-  
तमां तो प्राणथी प्रेम अधिक देखाय थे, केमके घणा जनो तो प्रेमने अर्थे प्राण गुमावे थे, परंतु  
सज्जन पुरुषो प्राणने अर्थे प्रेम निर्गमता नथी ॥ यतः ॥ धन देइ जीव रखीए, जीव देइ रखीए  
लाज ॥ प्राण लाज दोय दीजीए, एक प्रेमके काज ॥ १ ॥ एवी रीते तो प्राणने प्रेमरूप कहेतां  
बनतुं नथी. ए अयेकाए तो प्राणथी प्रेम अधिक अथो देखाय थे, अने जाणवामां पण प्राणथी  
प्रेम अधिक आवे थे. एम विचारतां तो प्राण अने प्रेम वेहु त्रिन्न थाय थे, अने ए रीते जो प्राण  
अने प्रेम ए वेहुने त्रिन्न कहुं तो अनुभव केम मदे ? एटवे वेहुने त्रिन्न कहुं तो अनुभव मवतो  
नथी, कारण के प्राण विना प्रेमने जाणनारो कोण होय ? प्रेमने जाणनारा तो प्राणज थे,  
तेथी जे वस्तु जेथी अत्रिन्न दोय तेनोज अनुभव थाय थे, पण त्रिन्न वस्तुनो अनुभव न थाय. जो

ત્રિદા વસ્તુનો અનુગ્રવ માનીએ તો અતિપ્રસંગ થાય છે, અને પ્રેમનો અનુગ્રવ તો મુજને થાયજ છે.  
 એમ પરસ્પરે વિરોધી ત્રિદાત્રિદા સ્વરૂપ છે. તે એ પ્રેમ પદાર્થને વિષે એકત્ર સમાવેશપણે અવિરોધ-  
 ત્રાવે કેમ રહ્યો છે ? અત એવ ષ્ટદાજ કારણ માટે જાણું હું જે મારા પ્રેમની ગતિ એ શ્રીપાલની  
 સાથે કોઈ (અસરાલ કે) કોઈએ કલી જાય નહીં એવી અકલ છે, અલૌકિક છે. ઇતિ ત્રાવાર્થઃ ॥ ૧૯ ॥

ઇમ સ્નેહલ સા નિજ ઝંગજા, શ્રીપાલ કરે દીએ ત્રૂપ રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૨૦ ॥  
 સા ઝાટે તસ મલી, દયિતા અતિ અહુત રૂપ રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૨૧ ॥  
 અહ દિદિ સહિત પણ વિરતિને, જિમ વંહે સમકિતવંત રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૨૨ ॥  
 પ્રવચનમાત સહિત મુનિ, સમતાને જિમ ગુણવંત રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૨૩ ॥

અર્થ-એમ એ પ્રકારે સ્નેહલ તે સ્નેહરસે સહિત ષ્ટલે સ્નેહે કરી ઝલ્લાસ પામતી પ્રેમસુધા સિંધુ  
 નિમગ્ન ષ્ટલે પ્રેમરૂપ અમૃત તરૂપ સમુદ્રમાં નિમગ્ન થયેલી એવી ( સા કે) તે પોતાની પુત્રી  
 જે તિલકસુંદરી તેને મહાસેન રાજાએ શ્રીપાલને હાથે દીધી. ( સા કે) તે કન્યા શ્રીપાલે  
 પરણી ષ્ટલે પાણિગ્રહણ કર્યું, તે વારે ( તસ કે) તેના મલવાથી ( અતિ અહુત રૂપ કે)  
 અત્યંત અહુત રૂપને ધરનારી એવી આવ સ્ત્રીજ થઈ. તેનાં નામ કહે છે. ૧ મદનસેના, ૨ મદન-  
 મંજૂષા, ૩ મદનમંજરી, ૪ ગુણસુંદરી, ૫ ત્રૈલોક્યસુંદરી, ૬ શૃંગારસુંદરી, ૭ જયસુંદરી, ૮ તિલક-  
 સુંદરી, ૯ આવનાં નામ જાણવાં, તથા શૃંગારસુંદરીની પંક્તિ પ્રમુખ પાંચ સસ્ત્રીજનું પાણિગ્રહણ  
 કર્યું તે પણ પાંચ સ્ત્રીજ છે, પરંતુ ઇહાં તે શૃંગારસુંદરીની અંતર્ગત આવી, તે માટે એકજ શૃંગાર-  
 સુંદરી ગણીને આવ સ્ત્રીજ શ્રીપાલની સાથે છે, તથા પ્રથમની પરણેલી મયણાસુંદરી તે ઝલ્લયણીમાં  
 છે, માટે તે સહિત સર્વે નવ સ્ત્રીજ જાણવી ॥ ૨૦ ॥ હવે ઇહાં શ્રીપાલ યદ્યપિ આવ સ્ત્રીજ સહિત  
 છે તથાપિ નવમી મયણાસુંદરીને મલવા માટે ઝલ્લયણિત થયો થકો તિહાંથી આગલ પ્રયાણ કરવાને

बांवे थे. तिहां कवि उपमा कहे थे के जेम मित्रा, तारा, बला, दीसा, स्थिरा, कांता, प्रज्ञा, परा, ए  
 आठ दृष्टि सहित जे सम्पदृष्टि जीव थे ते पण जेम नवमी विरतिने बांवे थे, तथा वली पांच  
 समिति ने त्रण गुति ए आठ प्रवचनमाता सहित गुणवंत मुनीश्वर होय ते जेम नवमी समताने  
 बांवे थे, तेम श्रीपाल राजा जो पण आठ स्त्री सहित थे तोपण नवमी मयणाने मलवा चाहै थे.  
 अही कोइ पूरे के आठ दृष्टि सहित जे होय ते विरतिपणाने दहे एम कह्युं, तो हुं आठ दृष्टि-  
 वंत पुरुष जे थे ते विरतिपणाथी रहित थे के वली विरतिपणानी बांवा करे थे ? एना उत्तरमां  
 कोइक एम कहे थे के नावविरतिने दहे थे, एहुं कहे थे ते यत्किंचित् जाणहुं, केमके दृष्टिवंतने जे  
 विरतिपणुं होय ते नावथीज होय थे. तथा वली कोइक एम पण कहे थे के आठ दृष्टि सहित  
 अविरति सम्पदृष्टि पण होय, तेमाटे ते विरतिपणाने दहे थे. ते पण उत्तरनो आनासज जाणवो.  
 जे तणी श्रीहरिन्द्रसूरिकृत योगदृष्टिसमुच्चय ग्रंथने मते तो ठठी दृष्टि सुधी अविरति संनवे थे  
 अने उपरनी बे दृष्टिवालो तो विरतिवंतज होय, ते माटे दहां एवो उत्तर करवो के जे एक दृष्टि  
 पाम्यो ते अवश्य आठे दृष्टिने संनवे, निश्चेथी पामे, ते तणी एकतर दृष्टि आगामिक नये तो भूत-  
 वत् उपचार करीने एक दृष्टिवंतने आठ दृष्टि सहित कही बोलाव्यो, एटले चतुर्थादि दृष्टिवंत ते  
 विरतिने दहे थे ते अन्निप्राय थे, परंतु सातमी आठमी दृष्टिवालो विरतिनो दहक नथी. अथवा  
 कदापि विरति ते आ ठेकाणे सर्व संवरविरतिपणुं लहीए, ते चौदमे गुणगणे होय थे, अने आठ  
 दृष्टि तो तेथी पहेलीज पामे थे, ते माटे आठ दृष्टिवंत मुनीश्वर ते सर्व संवररूप विरतिने  
 दहे थे, एम कहेहुं. इति सर्वं सुस्थम् ॥ २१ ॥

अड बुद्धि सहित पण सिद्धिने, अड सिद्धि सहित पण मुक्ति रे ॥ वि० ॥ प्रिया  
 आठ सहित पण प्रथमने, नित ध्यावे ते दण मुक्ति रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ २२ ॥

અર્થ—તથા શુશ્રૂષા, શ્રવણ, પ્રહણ, ધારણા, ઝહ, અપોહ, અર્થવિજ્ઞાન અને તત્ત્વજ્ઞાન, ઇ  
 આવ બુદ્ધિ તેણે કરી સહિત ઇવો યોગીશ્વર તે જેમ નવમી સિદ્ધિને દ્રહે છે, તથા અણિમા, મ-  
 હિમા, ગરિમા, લાધિમા, વશિતા, દૈશિતા, પ્રાકામ્ય, કામાવસાધિત્વ, ઇ આવ સિદ્ધિ છે, તેણે  
 કરી સહિત જે યોગીશ્વર હોય છે, તે જેમ નવમી મુક્તિ જે પરમપદ મોક્ષપદ તેને દ્રહે છે,  
 ( ડ્રણ શુક્તિ કે૦ ) ઇ શુક્તિ કરીને શ્રીપાલ કુંવર પણ પરિણીત આવ પ્રિયા ઇટલે આવ  
 સ્ત્રીર્જ્ઞ કરી સહિત થકો પણ પ્રથમ પરિણીત મયણાસુંદરીને મલવા માટે નિત્ય પ્રત્યે ( ધ્યાવે  
 કે૦ ) ધ્યાય છે, દ્રહે છે ॥ ૨૨ ॥

હતકંઠિત ચિત તેહશું, વલી જનનીને નમવા હેજ રે ॥ વિ૦ ॥ શ્રીપાલ  
 પ્રયાણે પૂરીયું, દેવરાવે ઢક્કા તેજ રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૨૩ ॥ હય ગય રહ  
 નરુ મણિ કંચણે, વલી સહ વહ બહુમૂલ રે ॥ વિ૦ ॥ પગ પગ ઝેટીજે નૃપ-  
 વરે, તેહનું ચક્રવર્તી સમ સૂલ રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—ઇમ ઇક તો તે મયણાસુંદરીને મલવા માટે હતકંઠિત ચિત્તવાલો થયો છે, અને વલી  
 પોતાની માતાને નમવાનું હેજ છે, તે માટે શ્રીપાલે સતેજ થકે પ્રયાણે પૂરીયું, ઇટલે પ્રયાણની  
 તૈયારી કરીને ( ઢક્કા કે૦ ) જયના ઢંકા દેવરાવતો હવો ॥ ૨૩ ॥ હવે શ્રીપાલ તિહાંથી ચાલ્યો,  
 ત્યારપલી ( હય કે૦ ) ઘોડા, ( ગય કે૦ ) હાથી, ( રહ કે૦ ) રથ અને ( નરુ કે૦ ) સુન્નટ તથા  
 મણિરત્ન, કંચન ઇટલે સુવર્ણ તેમજ વલી ( બહુમૂલ કે૦ ) બહુ મૂલ્યવાતાં ઇવાં ( સહ કે૦ ) રાસ્ર  
 અને ( વહ કે૦ ) વસ્ત્ર, ઇવી વસ્તુર્જનાં ઝેટણાં કરી પગલે પગલે ( નૃપવરે કે૦ ) શ્રેષ્ઠ રાજાર્જ્ઞ  
 ઝેટી જતો થકો ઇટલે પગલે પગલે રાજાર્જને નમાવતો થકો તેમની પાસેથી પૂર્વોક્ત વસ્તુર્જનાં

નેટણાં દેતો યકો ઇવો જે શ્રીપાલ તેનું ચક્રવર્તી રાજાની સમાન (સૂલ કેળ) પ્રવર્તન થયું  
અથવા ચક્રવર્તી સમાન સૂલ ઇટલે પરાક્રમ થયું ॥ ૨૪ ॥

તસ સૈન્યત્રે ત્રારિત મહી, અહિપતિફણમણિગણપ્રોત રે ॥ વિ૦ ॥  
તેણે ગિરિ પણ જાણું નવિ ગિરિયા, શશી સૂર નયણ વિધિ જોત રે

॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—હવે કવિ હરપ્રેક્ષા કરે છે કે જેમ અણીયાલી વસ્તુના ઉપર ત્રાર આવવાથી તેની  
ઉપર રહેલી વસ્તુ પરોવાડ જાય છે, યથા “કંટકેન પાદઃ” જેમ કાંટો હલવો છે, અને  
પગ ત્રારે છે, તોપણ કાંટાની તીક્ષ્ણતાણ કરી તે પગ કાંટા માંહે પરોવાડ જાય છે, તેમ  
(તસ કેળ) તે શ્રીપાલના (સૈન્યત્રે કેળ) સૈન્યના ત્રારે કરી ત્રારિત થઈ થકી દ્વાણી  
ણી જે (મહી કેળ) પૃથ્વી તે અહિપતિ જે શોષનાગ, તેની ફણ ઉપરનાં જે મણિર્જના (ગણ  
કેળ) સમૂહ, સમુદાય તેણે કરી (પ્રોત કેળ) પરોવાણી, ઇટલે પરોવાડ ગઈ, (તેણે  
કેળ) તેથી જાણીય જે (ગિરિ કેળ) પર્વત તે નવિ ગિરિયા ઇટલે પહ્યા નહીં ! પરંતુ જો  
ય પૃથ્વી શોષનાગની ફણનાં મણિર્જનાં પરોવાણી ન હોત તો સૈન્યના ત્રારે કરી  
દિશાણ પૃથ્વી નમી જાત, તે વારે સમ ઝૂમિય રહેલા પર્વતાદિક પણ હલી પડત, માટે ય કવિય  
હરપ્રેક્ષા કીધી કે સૈન્યને ત્રારે પૃથ્વી ઇક દિશાણ નમી નહીં, તેથી શોષનાગની ફણનાં મણિર્જ  
પરોવાણી દેખાય છે. ય મોટું આશ્ચર્ય સાંત્રલીને તે સમયે સૂર્ય અને ચંદ્ર જે રાત્રિ દિવસ શ્રીપાલના  
સૈન્યને જુવે છે, તે જાણીય સૂર્ય ચંદ્ર નથી ! પરંતુ વિધિ જે બ્રહ્મા તેજ શશી સૂર ઇટલે ચંદ્ર સૂર્ય  
તટ્ટુપ નયણ જે નેત્ર તેને વિકાસીને (જોત કેળ) જુવે છે, અને મનમાં ચિંતવે છે કે ત્રાજું થયું  
જે પૃથ્વી શોષનાગની ફણનાં મણિર્જ પારોવાડ ગઈ, નહીં તો આ શ્રીપાલના મોટા સૈન્યના ત્રારે



जो ए पृथ्वी नमी जात तो तेथी मारी करेली पृथ्वीनी विषमता अद्भुत जात. एम चकित थयो अको श्रीपालना सैन्यने अद्यापि सुधी चंद्र सूर्यरूप चक्रेण करी ब्रह्मा जोयाज करे ठे ॥ २५ ॥

महरठ सोरठ मेवाडना, वली लाट जोटना त्रूप रे ॥ वि० ॥ ते आठ्यो सवला साधतो, माळव देशे रविरूप रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ २६ ॥ आगमन सुणी परचक्रनुं, चरमुखशी माळव राय रे ॥ वि० ॥ त्रयन्तीत ते गढने सज करे, तेहनुं नवि तेज खमाय रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ २७ ॥ कप्पन चुप्पन तूण कण घणां, संग्रहे ते दंघण नीर रे ॥ वि० ॥ सन्नद्ध होय ते सुन्नट वना, कायर कंपे नदीं धीर रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ २८ ॥

अर्थ—ते श्रीपाल कुंवर महरठ देश, सोरठ देश, मेवाड देश, वली लाट देश अने जोट देशना राजाड ते सवलाजने साधतो अको माळव देशने विषे रविरूप एटले सूर्य समान तेजे करी देदीप्यमान एवो आठ्यो, जेम सूर्य निषध पर्वतशी उदय थयो अको हरिवास, हिमवंत, चरतादिक क्षेत्र अने गिरिजने उद्योत करतो संघ्याए पावो फरी निषध पर्वते पहोंचे तेम श्रीपाल कुंवर पण माळव देशशी नीकट्यो हतो ते राजक्रुकि, रमणी, धन, चतुरंगिणी सेनाना परिवार युक्त सर्व देशोने साधतो अको पावो माळव देशे आठ्यो. इति रहस्यम् ॥ २६ ॥ ते समये माळव देशनो राजा चर एटले दूतना मुखशी परचक्र एटले परराजाना सैन्यनुं आगमन सांचलीने त्रयन्तीत थयो अको पोताना गढने समारवा लाग्यो, कारण के तेनाशी तेनुं तेज खमी शकातुं नशी ॥ २७ ॥ वली ते माळव देशनो राजा कप्पन एटले वखादिक अने चुप्पन एटले घुत, तैलादिक, तूण एटले घास, कण एटले धान्य, दंघण एटले लाकडां अने नीर एटले पाणी, ए

સર્વને ઘણાં સંગ્રહે, તેમજ મોટા સુગટ જે હતા તે સન્નઠ્ર ધાય છે, અને જે કાપર પ્રાણીઝ છે તે કંપવા લાગ્યા, પણ ધૈર્યવંત કંપતા નથી ॥ ૨૯ ॥

દમ ઝર્જેણી હુદ નગરને, લોકે સંકીર્ણ સમીપ રે ॥ વિ૦ ॥ વીંટી શ્રીપાલ  
સુગટે તદા, જિમ જલધિ અંતરદ્વીપ રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૨૯ ॥ ફેરા  
દીધા સવિ સૈમ્યના, પહેલો હુઝ રજનીજામ રે ॥ વિ૦ ॥ જનની ઘર  
પહોતા પ્રેમયું, નૃપ હારપ્રનાવે તામ રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૩૦ ॥ લાલ પૂરી  
થદ આઠમી, પૂરણ હુઝ ત્રીજો ઘંડ રે ॥ વિ૦ ॥ હોય નવ પદ વિધિ  
હારાથતાં, જિન વિનયે સુજશ અઘંદ રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૩૧ ॥

અર્થ—અમ ઝર્જાયણી નગરીમાં સર્વ આઠા માલવા દેશની પાસેનાં ગામનાંનાં લોક આવી  
પેલાં, તેણે કરી સંકીર્ણ ઇટલે સાંકની થદ, સ્વીચોસ્વીચ ત્રાણી, તેને ( તદા કે૦ ) તે સમયે  
સમીપ ઇટલે હુકના શ્રીપાલના સુગટે આવીને વીંટી લીધી, તેથી તે કેવી શોનવા લાગી ? કે  
જેમ ( જલધિ અંતરદ્વીપ કે૦ ) સમુદ્રની વચમાં દ્વીપ હોય તેમ લીસવા લાગી, ઇટલે જેમ સમુ-  
દ્રના અંતરદ્વીપની ચારે બાજુ ઇ પાણી વીંટ્યું હોય તેમ ઝર્જેણીને ચારે બાજુ ઇ શ્રીપાલના સૈન્યે વીંટિલી  
જાણવી ॥ ૨૯ ॥ તિહાં શ્રીપાલ રાજા ઇ ડેરા તંબુ લીધા, તેમાં સર્વ સૈન્ય ઝતલ્યું. પલી જે ચારે ( રજની  
કે૦ ) રાત્રિનો પહેલો ( જામ કે૦ ) પહેરે થયો, ઇટલે પ્રથમ પ્રહર રાત્રિ ગદ તે ચારે ( નૃપ  
કે૦ ) શ્રીપાલ રાજા હારને પ્રનાવે કરીને પ્રેમ સહિત જનની જે માતા તેને ઘેર પહોતો ॥ ૩૦ ॥  
અ આઠમી લાલ સંપૂર્ણ થદ, અને ત્રીજો ઘંદ પણ સંપૂર્ણ થયો. અ નવ પદને વિધિપૂર્વક આરા-  
થતાં થકા જિનરાજની ત્રિકિ કરતાં થકા વિનયવંત ધાય, તથા તે પ્રાણીનો અઘંદ સુથશ ધાય ॥ ૩૧ ॥

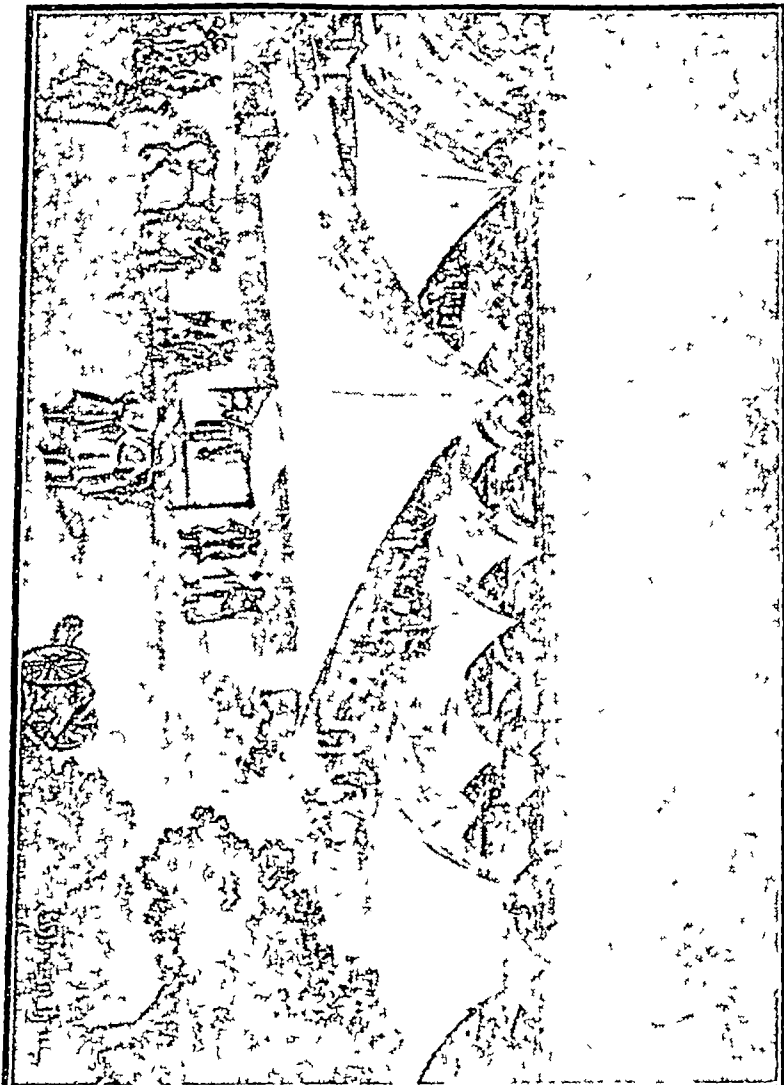
# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

શ્રીપાળ અને તેનું સૈન્ય

પ્રકાશક—શ્રાવક ઓમકિંહ માળેક,  
જૈન ગ્રન્થક પ્રસિદ્ધ કરનાર તથા વેચનાર, મુલક.



રાણી અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૧૨૩.



તિહા શ્રીપાળ રાજાએ કેરા તણુ દીધા, તેમા સર્વ સૈન્ય હિતરથુ.



ગુજરાતી અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૧૭૨.



॥ चोपाद ॥

खंड खंफ मीठाद् घणी, श्री श्रीपादचरित्रे नृणी ॥

ए वाणी सुरतरुवेवडी, किमी डाख ने किमी सेवडी ॥ २ ॥

अर्थ—खंफ खंफने विषे घणी मीठाश ते श्री श्रीपाद राजाना चरित्रे नृणी, एटले वर्णवी ठे. ए श्रीजिनेश्वरनी वाणी ते कदपवृद्धनी वेव समान मनोवांछित पूर्ण करनारी ठे. ए वाणीनी आगव डाखनी मीठाश तथा शेवडीनी मीठीश ते श्री गणतीमां ठे ? ॥ १ ॥

॥ इति श्रीमन्महोपाध्यायश्रीविनयविजयगण्ड्युपक्रांते महोपाध्यायश्रीयशोविजयगण्ड्युपक्रांते  
सिद्धचक्रमहिमाधिकारे श्रीश्रीपादचरित्रे प्राकृतप्रबंधे विमलेश्वरदेवेनार्पितहारप्राप्ति-  
मनोनीष्टदायकषट्कन्यापाणिप्रहणसर्वसैन्यसहितोज्ञयिनीनगरीप्राप्तिप्रभृति-  
कथने तृतीयः खंफः समाप्तः ॥ ३ ॥

॥ इति श्रीश्रीपादचरित्रे तृतीयखंडस्य बालावबोधः समाप्तः ॥ ३ ॥



॥ श्री सङ्गरुच्यो नमः ॥

॥ अथ चतुर्थः खंडः प्रारभ्यते ॥

॥ दोहा ॥

त्रीजो खंरु अखंरु रस, पूरण हुं प्रमाण ॥ चोथो खंड हवे वर्णवुं,  
श्रोता सुणो सुजाण ॥ १ ॥ शीस धुणावे चमकीयो, रोमांचित करे देह ॥  
विकसित नयनवदन मुद्दा, रस दीए श्रोता तेह ॥ २ ॥ जाणज श्रोता अगळे,  
वक्ता कळा प्रमाण ॥ ते अगळे घन हुं करे, जे मणसेव पाषाण ॥ ३ ॥  
दर्पण अंधा अगळे, बहिरा अगळ गीत ॥ मूरख अगळे रसकथा,  
त्राणे एकज रीत ॥ ४ ॥

अर्थ—श्रीपावन रासनो त्रीजो खंरु ते अखंरु रसे करीने रुढी रीत प्रमाणे पूर्ण अर्थो. हवे  
चोथो खंड वर्णवुं हुं, ते हे सुजाण ! एटले चतुर श्रोताजनो ! तमे सांनवो ॥ १ ॥ हवे सुजाण  
श्रोतानां लक्षणो कहे ठे. जे अर्थ सांनवतो थको चमत्कार पामी अवरसरसथी मस्तक धुणावे,  
अने जेना शरीरनी रोमराजि जह्वास पामे एटले रोम जत्रां थाय, तथा नयन जे चहु अने  
वदन विकसर थाय, ते श्रोता हर्ष करी रस आपे, अथवा नेत्र विकसर थाय अने वदन जे मुख  
ते हसे, एवो श्रोता होय ते वक्ताने रस आपे ॥ २ ॥ एवो जाण श्रोता होय, तेनी अगळ वक्ता  
जे वांचनार, तेनी कळा प्रमाण थाय, परंतु मणसेवीया पाषाणी अगळ घन जे वरसाद ते-हुं  
करे ? तेम जे श्रोता कवण हृदयवालो होय ते पवळे नहीं तो ते अगळ वक्ता हुं करे ? ॥ ३ ॥  
जेम अंधा अगळ दर्पण जे आसीसो ते थस्यो थको मिथ्या, जेम बहिरा अगळ गीतगान करवां  
ते व्यर्थ थाय, तेम मूर्ख जननी पास सारी सारी श्रंगारगडि रसनी कथाउं करवी ते व्यर्थ ठे. ए

જાણેની એકજ રીત છે, માટે તેની જપર દૃષ્ટાંતનો એક દોહો કહે છે ॥ યતઃ ॥ મૂરખને પ્રતિબોધતાં,  
મતિ પોતાની જાય ॥ ટપલો સરાણે તલાવતાં, આરીસો નવિં થાય ॥ ૪ ॥

તે માટે સજ શ્વ સુણો, શ્રોતા ડીજે કાન ॥ બુકે તેહને રીકડું, લક ન  
ત્રૂલે ગ્યાન ॥ ૫ ॥ આગે આગે રસ ઘણો, કથા સુણતાં થાય ॥ હવે  
શ્રીપાલચરિત્રના, આગે ગુણ કહેવાય ॥ ૬ ॥

અર્થ—તે માટે છે શ્રોતાજનો ! તમે સજા શ્વ કાન લક સાવધાન શ્વને સાંતલો. જે શ્રોતાજનો  
બુકે ઇટલે સમજે તેને હું રીકડું, ઇટલે જે જાણ હોય, વેત્તા હોય તેને રીકડી ચાકીય, કારણ કે  
જાણ હોય તે નર્વાં નર્વાં શૃંગારાદિક રસમય વ્યાખ્યાન સાંતલીને રીક પામે, કવિનો આચાર  
જાણે, પોતાના જ્ઞાનથી લક જે સાધ્ય તે ત્રૂલે નહીં, શૃંગારાદિક રસ સાંતલીને હેયોપાદેય  
યથાયોમ્ય આલંબને જોડે, પરંતુ જે અજાણ હોય તે સામા વક્તાના દોષો કાઢે ॥ ૫ ॥  
આ કથાને આગલ આગલ સુણતાં થકા ઘણો રસ તપલ થાય એવી છે, માટે હવે શ્રીપાલચરિત્રના  
જે ગુણો છે તે આગલ કહેવાય છે ॥ ૬ ॥

॥ લાલ પહેલી ॥

॥ ધન દિન વેલા ધન ધની તેહ, અચિરારો નંદન જિન યદિ ત્રેટસ્યાં જી ॥ ૧ ॥

રહીયો રે આવાસ હવાર, વયણ સુણે શ્રીપાલ સોહામણો જી ॥  
કમલપ્રગા રે કહે એમ, મયણા પ્રતિ મુજ ચિત્ત એ હુઃખ ઘણો જી ॥ ૨ ॥

અર્થ—હવે સોહામણો શ્રીપાલ કુંવર એક પહોર રાત્રિ ગયે થકે માતાના ઘરને દ્વારે જગો રહ્યો.  
તિહાં પોતાની માતાનું તથા મયણાસુંદરીનું જે માંહોમાંહે બોલવું થાય છે, તે વચન સાંતલે

ते. तिहां कमलप्रजा मयणा प्रत्ये एम कहे ते के हे वहू ! मारा चित्तमां ए दुःख धाणुं  
वे. हुं दुःख वे ? ते आगल कहे वे ॥ १ ॥

वींटी वे ए परचक्र, नगरी सघवोद लोक हिह्वोवीयो जी ॥ १ ॥ शी गति  
होशे इण ठाम, सुत्तने सुख होजो बीजो घोवीयो जी ॥ २ ॥ घणा  
रे दिवस अया तास, वादिंन तुज जे गयो देशांतरे जी ॥ ३ ॥ वजीय न  
आवी कांद शुद्धि, जीवे रे माता दुःखणी किम नवि मरे जी ॥ ३ ॥  
मयणा रे बोले म करो खेद, म धरो रे जय मनमां परचक्रनो जी ॥  
नव पद ध्याने रे पाप पलाय, डरित न चारो वे ग्रह वक्रनो जी ॥ ४ ॥

अर्थ—के परचक्र जे बीजा राजानुं लहकर तेणे आवीने आ नगरीने वींटी वे, तेथी सघवो  
लोक हावकलोव थद रह्यो वे, माटे हवे आ स्थानके हुं जाणीए ! आपणी शी गति अशे ? आ-  
पणी तो ठीक, परंतु मारा सुत्तने एटले पुत्रने सुख होजो, एटले कुशल याजो. बीजो सर्व घोड्यो  
एम कहुं. इहां कोद पूवे के कमलप्रजा पोते समकितधारी वे तो ते सर्व जगतवासी जंतुने  
करुणादृष्टि जेवे वे, तो पोतानाने कुशल वंले अने अपरने घोड्यो एम केम कहे ?  
तेने त्यां उत्तर आर्षे वे के एणे जे घोड्यो एवो शब्द कह्यो वे ते स्वनिष्ठित तन, धन,  
शुहादिक आश्रयी वे, एटले पोतानी माव मिढकतने गमे ते थाउ ए अन्निप्राये कह्यो  
वे, परंतु बीजा कोद नगरजनादिक आश्रयी घोड्यो कह्यो नथी ॥ २ ॥ ववी हे वहू !  
तारो बावम देशांतरे गयो वे, तेने घणा दिवस थद गया वे, पण हजी लगण कांद तेनी शुद्धि  
आवी नथी, माटे हुं तेनी माता दुःखणी जीवती रहुं हुं, पण मरती केम नथी ? ॥ ३ ॥  
ते सांजवी मयणासुंदरी बोवी के हे सासुजी ! तमे खेद म करो, अने ए परसैन्यनो जय

કાંદ પણ મનમાં ધરો નહીં, કારણ કે નવ પદ્ધતીના ધ્યાને કરી સર્વે પાપ પલાયન કરાવવાથી વલ્લી ઇના ધ્યાન આગલ ગ્રહ વક્ર જે વાંકા ગ્રહ તેની ( હરિત કેળ ) માલી ચાર જે ગતિ તેનું જોર કાંદ પણ ન હે ઇટલે નથી ચાલતું ॥ ૪ ॥

અરિ કરિ સાગર દરિ ને વ્યાલ, જ્વલન જલોદર બંધન ત્રય સર્વે જી ॥  
જાય રે જપતાં નવ પદ્ જાપ, લહે રે સંપત્તિ રૂઢ ત્રવે પરત્રવે જી ॥ ૫ ॥  
બીજાં રે સ્વોર્જે કોણ પ્રમાણ, અનુત્રવ જાગ્યો મુજ ઇ વાતનો જી ॥ હુઝ  
રે પૂજાનો અનુપમ ત્રાવ, આજ રે સંધ્યાણ જગતાતનો જી ॥ ૬ ॥

અર્થ—( અરિ કેળ ) શત્રુ, ( કરિ કેળ ) હાથી, ( સાગર કેળ ) સમુદ્ર, ( દરિ કેળ ) સિંહ  
અને ( વ્યાલ કેળ ) સર્પ, ( જ્વલન કેળ ) અગ્નિ, ( જલોદર કેળ ) જલોદર રોગ, ( બંધન કેળ )  
બંદિસ્તાનું, ઇ આઠ જાતિના મોટા જે ત્રય હે તે સર્વે નવ પદ્ધતી જાપ જપતાં થકા દૂર નાસી  
જાય, અને આ ત્રવે તથા પરત્રવે સંપત્તિ પામી ઇ, તો હે સાસુજી ! આ પરચક્રનો ત્રય તે નવ  
પદ્ધતી જાપ આગલ કોણ માત્ર હે ? ॥ ૫ ॥ વલ્લી પણ મયણા કહે હે કે હે સ્વામિનિ ! બીજાં  
પ્રમાણને કોણ ( સ્વોર્જે કેળ ) ઢુંદે ? અથવા પરચક્રની ચિંતા ઉપની તેને નિવારવા માટે કેટલા ઇક  
મુખ પ્રાણીઝ જ્યોતિષ, નિમિત્તાદિકનાં કારણ હે તેની સ્વોર્જ કરે, ઇટલે જોવારવે, તે કોણ પ્રમાણ ?  
ઇટલે ઇવાં લૌકિક પ્રમાણ જોવાથી હું થાય ? મુજને તો ઇ વાતનો અનુત્રવ જાગ્યો જે ચિત્તમાં  
પરચક્રનું કાંદક ચિંતન હતું તે હવે આજ સંધ્યાણ શ્રીજગતાત ઇટલે ત્રણ જગતજનને પિતા  
સમાન ઇવા શ્રીઅરિહંત દેવ તેની ધૂપ, દીપ, પૂજા કરવાના અવસરે કોદ્ડ ઉપમા ન આવે ઇવો  
અનુપમ ત્રાવ થયો. તે ઇવો કે જે અનાદિ કાલનો ઇ જીવ ચાર ગતિમાં ત્રમણ કરતાં અનંતી  
વાર શ્રાવકનું કુલ પામ્યો, ધર્મ પણ ઝંલર્યો અને દેવની પૂજા પણ કરી, પરંતુ ઇ જીવને વિનાવ-



દશાની વહુલ દોહધી પરપરિણતિમાં વિશેષ રમણ હતું, માટે તદ્દુપ ધર્મે ન ઝલર્યો, તેથી મન આદિકની ઇકાગ્રતાએ અનુપમ ત્રાવ સહિત પૂજા બદ્ય આવી નહીં. તે અનુપમ ત્રાવ મુજને આજ સંધ્યાએ પરમેશ્વરની પૂજા કરતાં આઠ્યો હતો. આજ પરચક્રની ચિંતામાં મુજને એ વાતનો અનુત્તર જામ્યો, તેનું લક્ષણ આગલી ગાથાએ કરી કહે છે, તે નિદ્રા પરહરીને ધારજો ॥ ૬ ॥

તદગતચિત્ત સમયવિધાન, ત્રાવની વૃદ્ધિ ત્રવત્રય અતિ ઘણો જી ॥ ૭ ॥

વિસ્મય પુલક પ્રમોદ પ્રધાન, લક્ષણ એ છે અમૃતક્રિયા તણો જી ॥ ૮ ॥

અર્થ—એક તો ( તદગતચિત્ત કેળ ) જે ક્રિયા કરતો હોય તેજ ક્રિયાનો ઉપયોગી હોય, પરંતુ કેપ જે મનની ઘ્યગ્રતા તદ્દુપ કેપક દોષાદિ શુક ન હોય, બીજો ( સમયવિધાન કેળ ) આગમને વિષે જે વેલાએ જે વિધિ કરવાનો કહ્યો છે, તે વેલાએ તેજ કરવા યોગ્ય શુભ ક્રિયાવિધાન કરતો હોય, ત્રીજો તત્સમયોચિત ક્રિયા કરતો હોય, તેમાં ( ત્રાવની વૃદ્ધિ કેળ ) ચિત્ત બહુસિત થાય, પરિણામધારાની પુષ્ટિ થાય, ચોથો ત્રવ જે સંસાર તેનો અત્યંત ઘણોજ ત્રવ બપજે, એટલે જન્મનાં ડુઃખની, જરાનાં ડુઃખની બીક લાગે, દયાદિક ત્રવ બપજે, પાંચમો ( વિસ્મય કેળ ) ચમત્કાર બપજે, એટલે તત્સમયોચિત ક્રિયામાં અતિ પુષ્ટતર સાધ્યની કારણતા દેખી ચિત્તમાં અપ્રાપ્ત પૂર્વેની પરે ચમત્કાર પામે, ઠઠો ( પુલક કેળ ) રોમોઝમ હોય, એટલે પુષ્ટ કારણ પ્રાપ્ત થવાથી અત્યંત હર્ષ બપજે, અને અધિર સંસારત્રમણત્રયથી રોમોઝમ થાય, સાતમો ( પ્રમોદ કેળ ) મહાહર્ષ થાય, આત્મિક સુખાનુભવ હોય, જેમ આંધલાને નેત્રનો લાત્ર થયેથી તથા સુન્નટને શત્રુ જીતવાથી જેવો પ્રમોદ થાય, તેથી પણ અધિક પ્રમોદ સમયોચિત ક્રિયા કરવામાં થાય. એ સર્વે અમૃત-ક્રિયાનાં ( પ્રધાન કેળ ) મુખ્ય લક્ષણો છે, એટલે ચિહે અમૃતક્રિયા જાણીએ. એ ક્રિયા દ્રહ લોક અને પરલોકે અત્રય ફલદાયક હોય, એટલે નિશ્ચે ફલદાયક હોય ॥ ભક્તં ચ ॥ સદ્જો ત્રાવ-

ધર્મો હિ, શુરુચંદનગંધવત્ ॥ ઇતર્જનમનુષાન,—મમૃતં સંપ્રચક્તે ॥ ૧ ॥ શાસ્ત્રાર્થલોચનં સમ્યક્,  
પ્રણિધાનં ચ કર્મેણિ ॥ કાલાધંગવિપર્યાસો,—સ્મૃતાનુષાનલક્ષણમ્ ॥ ૨ ॥ ઇતિ ॥ ૩ ॥

અમૃતનો લેશ લહ્યો દ્રક વાર, બીજું રે ઔષધ કરવું નવિ પડે જી ॥ અમૃત-  
ક્રિયા તિમલહી એક વાર, બીજાં રે સાધન વિણ શિવ નવિ ઝરે જી ॥ ૮ ॥  
ઇહયો રે પૂજામાં મુજ ત્રાવ, આવ્યો રે ત્રાવ્યો ધ્યાન સોહામણો જી ॥  
હજી અ ન માયે મન આણંદ, શિણ શિણ હોયે પુલક નિકારણો જી ॥ ૯ ॥  
ફુરકે રે વામ નયન ઝરોજ, આજ મિલે છે વાદિન માહરો જી ॥ બીજું  
રે અમૃતક્રિયા સિધ્ધિરૂપ, તુરત ફલે છે તિહાં નહીં અંતરો જી ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—માટે જેમ રોગી ઇ અમૃતનો લેશજ માત્ર ( લહ્યો કે ૦ ) પામ્યો હોય તો તેને બીજું ઔષધ  
કરવું પડે નહીં, તેમ સંસારરૂપ રોગે ગ્રસ્ત જીવે જો એક વાર અમૃતક્રિયા પામી હોય તો પછી તે  
બીજાં સાધન કર્યા વિના ( શિવ કે ૦ ) મોક્ષ જવામાં અડે નહીં, ઇટલે અટકે નહીં ॥ ૮ ॥ માટે  
હે સાસુજી ! ઇવો પૂજામાં મુજને ત્રાવ આવ્યો, તે ત્રાવે કરી સોહામણું ઇટલે સુંદર ધ્યાન મેં  
ત્રાવું, જાણું. તે ત્રાવ ધ્યાવતાં તે વચ્ચે જે મારા ચિત્તમાં આનંદ આવ્યો છે તે આનંદ મારા  
મનને વિષે હજી સુધી સમાતો નથી, તેણે કરી નિકારણ ઇટલે કારણ વિના ક્રણે ક્રણે ( પુલક  
કે ૦ ) રોમોઝમ થાય છે, હર્ષ થાય છે. નિકારણ તે ત્રય અને હર્ષ, ઇ બે નિમિત્ત વિના જે વારે  
પોતાની મેલે રોમોઝમ થાય ઇટલે શરીરની રોમરાજી વિકસર થાય, તે વારે અકસ્માત્ અણચિં-  
તવું કોઇ પણ વલ્લત આવી મલે, ઇવું નિમિત્તશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે. ઇ લક્ષણ આજ મને થયું છે,  
માટે તે લક્ષણ વાંળીયું નિષ્ફલ ન થાય, પણ ફલદાયક થવું જોઇ. ઇમ મયણા કહે છે ॥ ૯ ॥  
વલી મારું કાહું નેત્ર અને કાહું સ્તન ફરકે છે, તેથી હું જાણું છું જે આજ મારો વાલમ મને ( મિલે

તે કેળું મલશ્ચે. વીજું વલી આજ અમૃતક્રિયા મુજને પ્રાપ્ત થદ છે તે સિદ્ધિરૂપ છે, માટે તરતજ કલે છે. તેમાં કાંઈ અંતરો ષ્ટલે અંતર પડે નહીં ॥ ૧૦ ॥

કમલપ્રત્ના કહે વત્સ સાચ, તાહરી રે જીને અમૃત વસે સદા જી ॥  
તાહારું રે વચન હોશે સુપ્રમાણ, ત્રિવિધ પ્રત્યય છે તે સાધ્યો મુદા જી  
॥ ૧૧ ॥ કરવા રે વચન પ્રિયાનું સાચ, કહે રે શ્રીપાલ તે બાર જઘામીણ  
જી ॥ કમલપ્રત્ના કહે ઇસુતની વાણી, મયણા કહે જિનમત ન મુધા હુયે  
જી ॥ ૧૨ ॥ જઘાડીયાં બાર નમે શ્રીપાલ, જનનીનાં ચરણસરોજ મુહંકર  
જી ॥ પ્રણમી રે દયિતા વિનય વિશેષ, બોલાવે તેહને પ્રેમ મનોહર જી  
॥ ૧૩ ॥ જનની રે આરોપી નિજ સ્વંધ, દયિતા રે નિજ હાથે દેહ રાગહું  
જી ॥ પહોતા રે હાર પ્રત્નાવેરાય, શિવિર આવાસે જલસિત વેગહું જી ॥ ૧૪ ॥

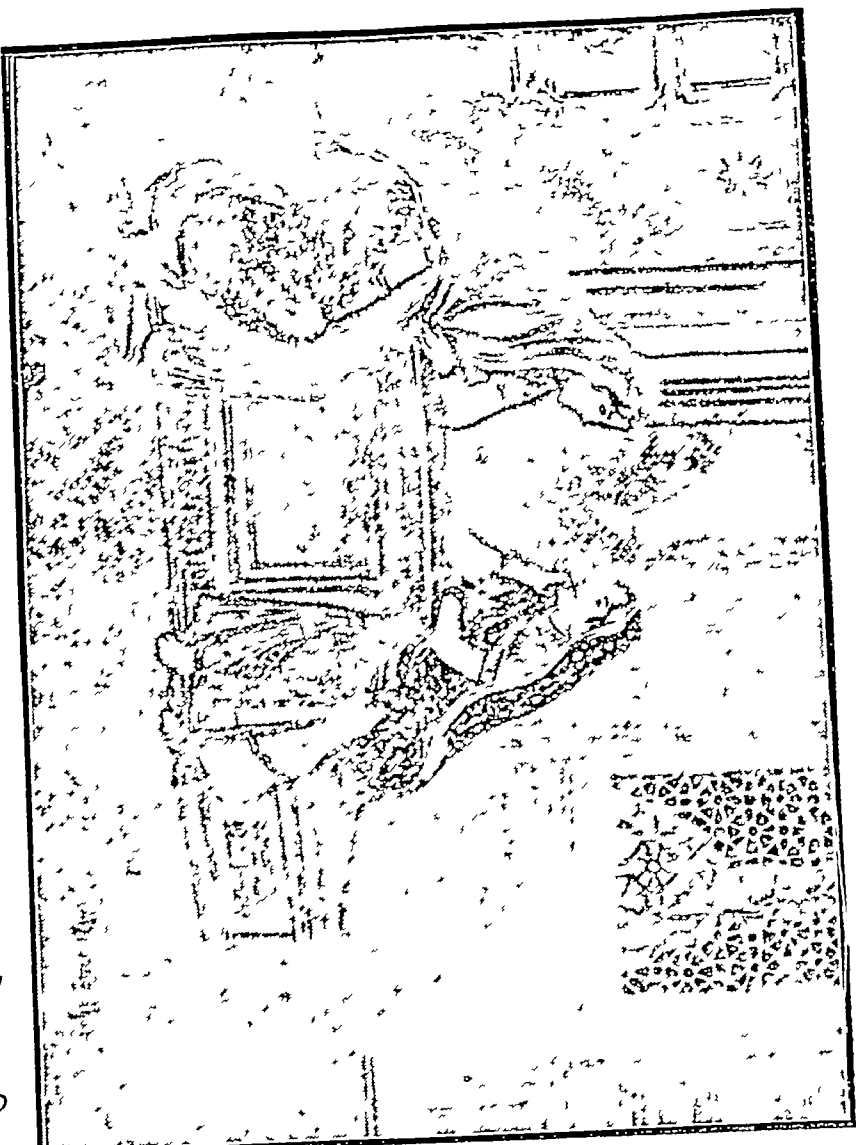
અર્થ—તે સાંતલી કમલપ્રત્ના કહે છે કે જે વત્સ ! તેં કહ્યું તે સાચું જ છે, તારી જીને સદા નિરંતર અમૃતજ વસે છે, તારું વચન સુપ્રમાણ થશે, તેં ( ત્રિવિધ પ્રત્યય કેળું ) આરાધ્યો છે ॥ ૧૧ ॥ પઢી કાયા ઇ ત્રિકરણ શુરે મુદા ષ્ટલે હર્ષે કરીને ધર્મને ( સાધ્યો કેળું ) આરાધ્યો છે ॥ ૧૨ ॥ પઢી પોતાની પ્રિયા જે સ્ત્રી તેનું વચન સાચું કરવાને અર્થે શ્રીપાલ કહે છે કે બારણું જઘામીણ. તે સાંતલી કમલપ્રત્ના ઇ કહ્યું કે ઇ મારા સુતની વાણી છે, તે બારે મયણા કહે કે શ્રીજિનેશ્વરનો મત કદાપિ કાલે ( મુધા કેળું ) છોટો થાય નહીં ॥ ૧૩ ॥ પઢી માતા ઇ બારણાં જઘાડ્યાં કે શ્રીપાલ પોતાની જનનીનાં સુલ્લકારક ઇવાં ચરણરૂપ સરોજ ષ્ટલે કમલ તે પ્રત્યે નમતો હવો, અને દયિતા જે મયણાસુંદરી તે પણ વિનયવિશેષે કરીને પોતાના સ્વામીને પ્રણમી ષ્ટલે પગે લાગી, તેને શ્રીપાલે મનોહર પ્રેમે કરી બોલાવી ॥ ૧૩ ॥ પઢી જનની જે માતા તેને પોતાના સ્વંધને વિષે

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

મયણાસુંદરી અને શ્રીપાળની ખાત.

પ્રકાશક—શ્રાવક મીમંસિહ માળેક,  
જેન પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરનાર તથા વેચનાર, મુમ્બઈ

રાસાઈ અક્ષરના  
પૃથાંક ૧૨૭.



ગુજરાતી અક્ષરના  
પૃથાંક ૧૭૭.

તે સાબળી કમળપ્રભા કહે છે કે હું વસા। તે કહ્યું તે સાચું છે, તારી જીભે સદા નિરંતર  
અશ્વત્થ વસે છે, નાંડ વચન સુપ્રમાણ ધરી.

आरोपी एटले बेसामी, तथा दयिता जे स्त्री मयणासुंदरी, तेने घणा रागधी पोताना हाथमां लइने हारना प्रजावे करी शिबिर एटले सैन्यना जिहां डेरा दीधा ठे ते आवासने विषे श्रीपाव राजा ( जलसित वेगथुं के० ) उद्वास पामतो थको तरत अति जतावलो जइ पहोतो ॥ १४ ॥

बेसामी रे नज्जसने नरनाथ, जननीने प्रेमे इणी परे विनवे जी ॥ माताजी देखो ए फल तास, जपीयां में नव पद जे सुगुरे दीयां जी ॥ १५ ॥ वहरो रे आठे लागी पाय, सासुने प्रथम प्रिया मयणा तणे जी ॥ तेहनी रे शीश चढावी आशीष, मयणा रे आगे वात सकल जणे जी ॥ १६ ॥ पूढे रे मयणाने श्रीपाव, तहारो रे तात अणायुं किए परे जी ॥ सा कहें कंठे धरीय कुहाड, आवे तो कोइ आशातना नवि करे जी ॥ १७ ॥

अर्थ—पढी जननीने नज्जसने बेसाडीने नरनाथ जे श्रीपाव राजा, ते प्रेमे करी आवी रीते विनवे ठे के हे माताजी ! सद्गुरुए जे नव पद दीयां हतां, तेनो में जाप जथो तेनुं ए फल थयुं, ते नव पदनो सहिमा प्रगटपणे देखो एटले जुड, ते केवो ठे ? ॥ १५ ॥ पढी बीजी आवे वहरो प्रथम पोतानी सासुने पगे लागी, अने पढी प्रथम प्रिया एटले पहेली परणेली जे मयणासुंदरी ठे तेने पगे लागी. तेने बने जणीए आशीष आपी, ते आशीष आवे स्त्रीजण मस्तके चढावीने पढी श्रीपावनी पावलनी हकीकत जे देशांतरने विषे बनी हती, ते संबंधी सर्व वात मयणानी आगल ( जणे के० ) कहें ॥ १६ ॥ हवे श्रीपाव कुंवर मयणासुंदरीने पूढे ठे के तारा पिताने केवी रीते अहीं तेभावुं ? ते वारे ( सा के० ) ते मयणासुंदरी कहें ठे के कंठ उपर कुहाफो मूकीने आवी मले तो फरी श्रीजिनधर्मनी दुःखोत्पादकरूप आशातना अवज्ञा कोइ न करे. इहां केटलाएक एवो अर्थ करे ठे के कोइ जिनशासननी आशातना न करे एटला माटे कंठे कुहाडो धरी तेफवानुं

કહ્યું તે, તે યત્કિંચિત્ જાણું. જે ત્રણી પ્રજાપાલ રાજાએ તો પ્રથમજ મયણા યુક્ત શ્રીપાલને દેખીને પોતાનું માન મૂખ્યું હે અને ધર્મરુચિ થયો હે, જૈનધર્મની પ્રશંસા પણ કીધી હે, ઉદ્ધતિ કીધી હે, તે ઉપર ફરી સમ્યગ્દષ્ટિ જીવને ષટ્તો સ્વેદ ન હોય, કેમકે એ રાજા કાંદ તે કાલે જૈનનો પ્રત્ય-નીક નથી, પરંતુ ડલટો સહાયકારી હે, માટે લોકોને જણાવવાને અત્તિપ્રાયે તેનું અપમાન કરવા માટે કાંદ રાજાને કંટે કુહાડો મૂકાવી તેહ્યો નથી, પરંતુ લોકોને જાણવા સ્વરૂપવિશેષથી કર્મની પ્રતીતિ કરાવવાને અર્થે તથા વિશેષથી ધર્મના મહા અચ્યુદય ફલવિશેષની પ્રતીતિ કરાવવાને માટે એવી અવસ્થાએ તેહ્યો હે ॥ ૧૭ ॥

કહેવરાવ્યું દૂતમુખે તિણ વાર, શ્રીપાલે તે રાજાને વચણહું જી ॥ કોપ્યો  
 રે માલવ રાજા તામ, મંત્રી રે કહે નવિ કીર્તે એવહું જી ॥ ૧૮ ॥ ચોથે  
 રે સ્વંને પહેલી ઢાલ, સ્વંડ સાકરથી મીઠી એ ત્રણી જી ॥ ગાયે જે નવ  
 પદ સુજશ વિલાસ, કીરતિ વાધે જગમાં તેહ તણી જી ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—શ્રીપાલે તેજ વચતે દૂતને મુખે પ્રજાપાલ રાજાને તેજ રીતે કહેવરાવ્યું, (તામ કેળ) તે વારે માલવ દેશનો રાજા કોપ્યો. તેને પ્રધાને કહ્યું જે મહારાજ ! એવડો કોપ મ કરો, ક્રોધમાં ફાયદો નથી ॥ ૧૮ ॥ એ ચોથા સ્વંને વિષે પહેલી ઢાલ તે સાકરના (સ્વંન કેળ) કટકાથી પણ મીઠી (ત્રણી કેળ) કહી, તે જે ત્રણી નવ પદના રુના યશને વિલાસ સહિત ગાય તો તેની જગ-તમાં કીર્તિ વધે, તથા અહીં કવિ યશોવિજયજીએ પોતાનું નામ પણ સૂચવ્યું ॥ ૧૯ ॥

॥ દોહા ॥

મંત્રી કહે નવિ કોપીએ, પ્રવલ પ્રતાપી જેહ ॥

નાચીને યું કીર્તીએ, સૂરજ સામી સ્વેદ ॥ ૨ ॥

अर्थ—हवे मालव देशना राजाने तेनो प्रधानकहे ठे के जे प्रबल प्रतापी पुरुष होय तेनी उपर कोपीए नही. तिहां दृष्टांत कहे ठे के जेम पंथीजनने मार्गे चालतां सूर्यनो आकरो ताप लागे, ते वारे (खेह के०) धूलनी पसली चरीने सूर्यनी सामी नाखे तो ते धूल पावी आवी तेना पोताना मुख उपर पडे, माटे सूर्य सामी धूल नाखीने झुं करीए ? तेम प्रबल प्रतापी उपर क्रोध करवो ते पण पोतानेज दुःखदायी थाय ॥ १ ॥

उरुत उपरे आशङ्कु, पसरंतुं पण धाम ॥

उट्हाए जिम दीपनुं, लागे पवन उद्दाम ॥ २ ॥

अर्थ—वली प्रधान कहे ठे के हे राजन् ! अंधारं ते देशनाषाए उरुत शब्दे अंधकार कहे ठे. ते अंधकारनी उपरे आशङ्कु, एटले आवी पङ्कु, (पसरंतुं के०) ते मांहे विस्तार पामतुं, परंतु एम नही जे आशङ्कीने पाहुं आवी पङ्कु, अर्थात् आकरा अंधकारने टाळे एहुं दीपनुं (धाम के०) तेज ठे, एहुं तेज पण (उद्दाम के०) आकरो पवन लागे ते वारे उट्हाड जाय. द्रहां प्रधाने पोतानी निपुणादए राजाने अरज कीधी, तेमां एहुं सूचवुं जे तमे तो दीवा सरखा ठो, तमारं तेज असखलित ठे, ते बीजा अंधारा सरखा घणा राजाउनी उपर पङ्कु, ते सर्व राजाउने तमे वश कीधा ठे, पण ए हमणां आवेलो राजा ते उद्दाम पवन सरखो ठे, माटे ए जेम कहे ते रीते करवुं, एने समजावी बोलाववो युक्त ठे, जेम आकरो पवन लागवायी दीपकने एक स्थलधी उपानी बीजे स्थले मूकतां दीपकपदनी हानि अती नथी, महत्ता घटती नथी, तेम एने अनु-कूल प्रवर्ततां आपणने कांड हानि नथी. एम प्रधाने पोताना राजाने दीवा समान कही तेनुं महत्त्व राखुं, अने तेने उद्दाम पवननी उपमा आपी. उल्लंव चावे बलवान् सूचव्यो, एटले प्रबल उल्लंव साथे विरोध करवो युक्त नथी. १. बीजो अर्थ उरुत एटले अज्ञान तत्पर्यंत तेनी उपर

ज्ञानमुं तेज विस्तार पामतुं आथङ्युं, तेने मिथ्यास्वरूप जहाम पवन लागे अके ज्ञानमुं तेज जवाइ जाय. २. ए. रीते साम वचने करी पोताना राजाने प्रधाने समजाव्यो, ते वारे प्रजापाल राजानुं चित्त श्रीपालजीने मलवा जत्कंठित थयुं ॥ २ ॥

जे किरतारे वडा कीया, तेहथुं न चळे रीस ॥ आप अंदाजे चावीए, नामीजे तस शीश ॥ ३ ॥ दूत कहे ते कीजीए, अनुचित करे बलाय ॥ जेहनी वेला तेहनी, रक्षा एहज न्याय ॥ ४ ॥ एहवां मंत्रिवयण सुणी, धरी कुहाडो कंठ ॥ मालव नरपति आवीयो, शिबिर तणे उपकंठ ॥ ५ ॥ ते श्रीपाल लोफवीयो, पहिराव्यो अलंकार ॥ सत्ता मध्ये तेज्यो नृपति, आप्युं आसन सार ॥ ६ ॥ तव मयणा निज तातने, कहे बोल जे मुज्ज ॥ कर्मवशे वर तुमे दीयो, तेहनं जुड ए मुज्ज ॥ ७ ॥

अर्थ—जेने किरतारे मोटा कऱ्या ते तेनी साथे रीस करवी चाले नहीं, माटे पोताना अंदाजे एटले गजा प्रमाणे अदबधी चावीए अने तेने मस्तक नसावीए ॥ ३ ॥ माटे हे राजन् ! आ दूत कहे ते ते करीए, अनुचित काम आपणी बला करे ते, एटले अणघटतुं काम आपणे शामाटे करीए ? जेनी वेला एटले जेनो अवसर तेनीज रक्षा एटले रखोपुं, एज न्याय ते ॥ ४ ॥ एवां प्रधाननां वचन सांजली मालव देशनो राजा खांधे कुहाडो धरीने क्षिप्रानदीनी ( उपकंठ के० ) पास जेहां श्रीपालनुं सैन्य ते तिहां आव्यो ॥ ५ ॥ तेवोज श्रीपाल ते कुहाडो खांधधी लोफाव्यो एटले उत्तराव्यो, अने अलंकार पहिराव्यो एटले रुपां वस्त्रावरण पहिराव्यां, पालो सत्तामां तेनीने बेसवा माटे श्रेष्ठ आसन आप्युं ॥ ६ ॥ ते वारे मयणा पोताना पिताने कहे ते के हे पितजी ! मारो बोल संजारी, जे कर्मने वशे तमे वर दीयो हतो तेनुं ( मुज्ज के० ) चाप्य जड केवें ते ? ॥ ७ ॥



तव विस्मित मातव नृपति, जामातव प्रणमंत ॥ कहे न स्वामी तुं  
 उलख्यो, गिरुं बहु गुणवंत ॥ ८ ॥ कहे श्रीपाल न माहरो, एहवो  
 एह बनाव ॥ गुरुद्वैत नव पद तणो, ए ठे प्रबल प्रभाव ॥ ९ ॥ ते  
 अचरिज निमुणी मिट्यो, तिहां विवेक जदार ॥ सौत्राभ्यसुंदरी रूपसुंदरी,  
 प्रमुख सयल परिवार ॥ १० ॥ स्वजन वर्ग सयलो मिट्यो, वरयो आणंद  
 पूर ॥ नाटककारण आदिशे, श्री श्रीपाल सनूर ॥ ११ ॥

अर्थ—ते वारे मातव देशनो राजा विस्मय पाग्यो थको जमाइने प्रणाम करीने कहेवा लाग्यो  
 जे हे स्वामिन् ! में तुजने उलख्यो नहीं, तुं गिरुं ठो, महागुणवंत ठो ॥ ८ ॥ ते सांजली श्रीपाल  
 कहे ठे के ए जे बनाव ठे ते कांइ मारो नथी, परंतु ए तो गुरुए जे नव पद देखाड्यां तेनो ए  
 प्रबल ( प्रभाव के० ) महिमा ठे ॥ ९ ॥ ते अचरिज जेवी बात सांजलीने तिहां विवेक जदार  
 एटले मोटो विवेकवंत एवो सौत्राभ्यसुंदरी अने रूपसुंदरी प्रमुख सर्व परिवार एकठो मट्यो  
 ॥ १० ॥ एम स्वजनवर्ग सर्व एकठो मले थके आनंदनो पूर वर्तते नाटक कराववाना कारण माटे  
 सनूर एटले तेजे करी सहित एवो श्रीपाल आदेश देतो हवो ॥ ११ ॥

॥ दाव बीजी ॥

॥ होजी तुंवे तुंवे वरसेलो मेह, आज दिहापो धरणी बीजरो हो दाव ॥ ए देयी ॥

होजी पहेतुं पेहुं ताम, नाचवा जठे आफणी हो दाव ॥

होजी मूल नटी पण एक, नवि जठे बहु परे नणी हो दाव ॥ १ ॥

अर्थ—( ताम के० ) ते वारे नाटकनां घणां पेनां ठे, तेमांथी पहेतुं पेहुं एटले टोतुं नाचवाने

माटे खेड़ाए जन्तुं थयुं, पण ते माहिं एक मूल नटी एटले मुख्य नाटकणी ठे, तेने टोले मलीने  
( बहु परे तर्णी के० ) घणी रीते कहुं तोपण ते नाचवा जठे नहीं ॥ १ ॥

होजी जवानी बहु कष्ट, पण जहाह न सा धरे हो लाव ॥ होजी हा हा  
करी सविषाद, छहो एक मुखे जच्चे हो लाव ॥ २ ॥ दोहो ॥ किहां माखव  
किहां शंखपुर, किहां बबबर किहां नड ॥ सुरसुंदरी नचावीए, दैवे दल  
विमरट्ट ॥ ३ ॥ दाद पूर्वनी ॥ होजी वचन सुणी तव तेह, जननी जनकादिक  
सवे हो लाव ॥ होजी चिंते विस्मित चित्त, सुरसुंदरी किम संजवे हो  
लाव ॥ ४ ॥ होजी जननी कंठ विदग्ग, पूबी जनके रोवती हो लाव ॥  
होजी सघटो कहे वृत्तंत, जे रुद्धि तुमे दीधी हती हो लाव ॥ ५ ॥

अर्थ—तथापि तेने बहु कष्टे करी जवानी तोपण ( सा के० ) ते नटी नाचवाने माटे जरसाह  
धरती नथी, अने मुखथी विषाद सहित वे बार हा हा एवो शब्द करती एक दोहो पोताना  
मुखथी जच्चारती हवी ॥ २ ॥ तेनो अर्थ कहे ठे के किहां माखव दैवो जन्म अने किहां शंखपुरे  
परणावी, तथा किहां बबबर दैवो वेची अने किहां ए नाटक करवा शीखी. दैवे मरड ते मरड  
एटले आमलो, वांकाड, मानपणुं दली नाखीने सुरसुंदरीने नचावनी करी ॥ ३ ॥ ते नाटकणीनां  
एवां वचन सांचलीने जननी जे माता अने जनकादिक जे पिता प्रमुख सर्व सज्जन विस्मित  
चित्ते करी चित्तवतां हवां के ए सुरसुंदरी ते नाटकणी थड, ए केम संजवे ! ॥ ४ ॥ ते माता  
पिता पोतानां मनमां विमासे ठे के केम ए सुरसुंदरी ठे, किंवा नथी ! एटलामां तो सुरसुंदरी  
तिहांथी जठीने पोतानी जननीने गले आवी वलगी. तेने रोवती थकी देखीने जनके एटले पिताए  
पूछुं, ते बारे तेनी आगाद सघटो वृत्तांत कहे ठे के हे पिताजी ! तमे मजने जे रुद्धि दीधी हती ॥ ५ ॥

होजी हुं ते ऋद्धि समेत, शंखपुरीने परिसरे हो लाव ॥ होजी पहोतं।  
 मुहुरत हेत, नाथ सहित रही बाहिर हो लाव ॥ ६ ॥ होजी सुनट  
 गया केद गेह, ठोवे साथे निशा रही हो लाव ॥ होजी जामाता तुज नठ,  
 धाडी पडी तिहां हुं ग्रही हो लाव ॥ ७ ॥ होजी वेची मूढ्ये धाडी, सुनटे  
 देश नेपावमां हो लाव ॥ होजी सारथवाहे वीध, फले लख्युं जे जालमां  
 हो लाव ॥ ८ ॥ होजी तेणे पण बबबर कुल, महाकाव नगरे धरी हो  
 लाव ॥ होजी हाटे वेची वेश, वेद शीखावी नटी करी हो लाव ॥ ९ ॥  
 होजी नाटकप्रिय महाकाव, नृप नटपेटकशुं ग्रही हो लाव ॥ होजी वि-  
 विध नचावी दीध, मयणसेनापतिने सही हो लाव ॥ १० ॥

अर्थ-ते ऋद्धि सहित हुं शंखपुरी नगरीनी ( परिसरे के० ) समीपे पहोती, पण ते दिवसे  
 नगरमां पेसवानुं मुहूर्त न हतुं, ते हेतु माटे हुं मारा ( नाथ के० ) चर्चार सहित गाम बहार  
 रही ॥ ६ ॥ पोतानुं नगर जाणीने केटलाएक सुनटो पोतपोताने घेर गया, अने ठोवे एटले थोडे  
 सथवार तिहां हुं रात्रिए रही, एटलामां मध्य राते हणो हणो करती चोरोनी मोटी धान आवी  
 पकी, ते वारे तमारो जमाइ तो मने मूकीने नासी गयो, अने चोरोए तमारं आपेबुं धन देखीने  
 जने ग्रही एटले पकनी वीधी ॥ ७ ॥ पडी ते धानना सुनटोए मने लइने नेपाव  
 वेची, तिहां सार्थवाहे वीधी. जे जालमां एटले कपालमां लख्युं होय ते

य, परंतु तेमां अधिकुं उहुं घायज नहीं ॥ ८ ॥ ते सार्थवाहे पण बबबर  
 कुलने विषे महाकाव राजाने नगरे ( धरी के० ) लइ जइने वेझाने हाटे वेची, तेणे लइ नाटक-

पत्ता प्रीखार्वा ने नटी करी ॥ ९ ॥ पढी नाटक ठे प्रिय जेने एवो तिहांनो जे महाकाल राजा  
 तेंणे ते नाटकना पेटक एटले येनानी साथे मने अही एटले वेचाती लहने विविध प्रकारे मने  
 नचावी करीने पढी जे वारे पोतानी पुत्री मयणसेना परणावी, ते वारे तेना पत्तिने दायजामां  
 (सही के०) निश्चे नाटकनां नवे येनां दीधां, तेमां मने पण (दीध के०) दीधी ॥ १० ॥

होजी नाटक करतां तास, आगे दिन केता गया हो लाव ॥ होजी देखी  
 आप कुटुंब, जल्लरयुं डःख तुम हुद दया हो लाव ॥ ११ ॥ होजी  
 मयणाडःख तव देखी, निज गुरुअत्तण मद कीयो हो लाव ॥ होजी  
 ते मयणापति दास, -जावे अब मुज सलकीयो हो लाव ॥ १२ ॥ होजी  
 एकज विजयपताक, मयणा सयणामां लहे हो लाव ॥ होजी जेहनुं शील  
 सलिल, महिमाए सुगमद महमहे हो लाव ॥ १३ ॥

अर्थ—ते श्रीपालनी आगल नाटक करतां करतां आगल केटलाएक दिवस वही गया, परंतु  
 आज तो आपणुं कुटुंब सह देखीने मारा उपर तमारी दया अह तेथी डुःख जल्लसी आव्युं  
 ॥ ११ ॥ तमे मने परणावी ते वारे मयणानुं डुःख देखीने (निज गुरुअत्तण के०) मेंमारी मोटा-  
 इनो मद कखो, अहंकार कखो, तेना पसायथी (अब के०) हमणां तेज मयणानो पति जे  
 श्रीपाल, तेना (दासजावे) सेवकजावे दासीचूत अहने में दासीपणुं कखुं, माटे में जे मद करेलो  
 हतो, (ते के०) ते मद सलक्यो ॥ १२ ॥ हवे सुरसुंदरी मयणासुंदरीनी स्तुति करे ठे, एकज विजय-  
 पताक एटले अद्वितीय विजयपताकाने ते मयणासुंदरी पोताना सयणामां एटले सगां कुटुंबमां  
 लहे, एटले पामी ठे, वली जेनुं शीलरूप जे (सलिल के०) पाणी ते महिमाए करीने सुगमद जे  
 कस्तूरी तेनी परे महमहाट करी रह्युं ठे, एटले जगतमां जेना शीलनो सुगंध विस्तार पामी रह्यो ठे ॥ १३ ॥

होजी मयणाने जिनधर्म, फलीयो बलीयो सुरतर हो लाव ॥ होजी मुज मने मिथ्याधर्म, फलीयो विषफल विषतर हो लाव ॥ १४ ॥ होजी एकज जलधि जप्पन्न, अमिय विषे जे आंतरो हो लाव ॥ होजी अम बिहुं बहेनी मांहि, तेह ठे मत कोइ पांतरो हो लाव ॥ १५ ॥ होजी मयणा निज कुलदाज, ज्योतक मणिदीपिका हो लाव ॥ होजी हुं तुं कुलमल-हेतु, सघन निशानी जीपिका हो लाव ॥ १६ ॥ होजी मयणा दीठे होय, समकितशुद्धि सोहामणी हो लाव ॥ होजी मुज दीठे मिथ्यात, धीताइ होये अति घणी हो लाव ॥ १७ ॥

अर्थ—मयणाए श्रीजिनधर्म सेव्यो, ते तेने बलवंत एहुं जे ( सुरतर के० ) कल्पवृक्ष ते समान प्रत्यक्ष दृश्यमान शुन्नरूप फले फले करी फल्यो, अने में मिथ्यात्व धर्म सेव्यो, ते मुजने जेम विषतर एटले विषवृक्षमां विषफल जपजे, ते समान दुःखरूप फले फले करीने फल्यो. एटले जेवां बीज वाढ्यां, तेवां फल पाम्यां ॥ १४ ॥ इहां कोइ अजाण पूढे के एकज कुलमां जपनी तमे बे बहेनो वो, ते मांहि एटलो फेर केम पड्यो ? तेने दृष्टांतपूर्वक उत्तर कहे ठे के जेम एकज ( जलधि के० ) समुद्र जल्पतिनुं स्थानक ठे, तेमां अमृत अने विष बेहु जपजे ठे, ने तेमां आंतरं ठे, केमके अमृत ठे ते रोगापहारकपणे जीवात्मनार ठे अने विष जे ठे ते तो सर्वथा मारनारज ठे, तेम इहां पण असो बेहु बहेनो मांहि तेटलो अंतर ठे, एटले मयणा अमृत तुल्य ठे, अने हुं विष सरखी हुं. मत कोइ पांतरो एटले कोइ फेरफार जाणशो नही ॥ १५ ॥ बली मयणा पोताना कुलनी लाजने ज्योतक एटले प्रकाश करवामां मणिदीपिका एटले मणिरत्ननी दीवी समान ठे, अने हुं तो कुलने मलिन करवानी हेतु एटले कारण हुं. ते केवी हेतु हुं ? तो के ( सघन निशा के० )

वरसाद सदित अंधारी रात्रि होय तेनी पण कीपिका एटले कीपनारी तुं, एटले कुलने मलिन कर-  
वासां तो सघन रात्रिने जीतुं एवी हुं हुं ॥ १६ ॥ बली मयणाने दीठे अके सोहामणी समकितनी  
शुद्धि थाय, अने मुजने देखवाथी मिथ्याव लक्षण अत्यंत धीगाइ एटले वक्रता पेदा थाय ॥ १७ ॥

होजी एहवा बोली बोल, सुरसुंदरीए उपाइयो हो लाव ॥ १८ ॥ होजी श्रीपादे  
आनंद न तेह, नाटिक शतके पण कीयो हो लाव ॥ होजी सुरसुंदरी तसु  
वडवेण, हवे अरिदमण अणवीयो हो लाव ॥ १९ ॥ होजी ते दंपती श्रीपाव,  
दीध, बहु रुद्धे बोलावीयो हो लाव ॥ २० ॥ होजी पामे समकितशुद्धि, अध्यवसाये  
मयणाने सुपसाजवे हो लाव ॥ होजी कुष्टी पुरुष शत सात, मयणावयणे  
अति जेदे हो लाव ॥ २० ॥ होजी अपराधी जिनधर्म, नीरेणी सवला थया  
लही दया हो लाव ॥ होजी

हो लाव ॥ २१ ॥

अर्थ—इहां श्रीपादे लोकोने आनंद उपजाववा मांढे सुरसुंदरीने नाटक करवानी आह्वा करी  
हती. ते एक नाटक तो हुं ? पण ( नाटक शतके के० ) सेंकनागमे नाटक करवाथी पण जे  
आनंद ( न के० ) न उपजे, ( तेह के० ) ते आनंद पोताना दोष अने मयणाना गुण ते जेमां  
एवी पोतानी वचनचतुराइए करी पूर्वोक्त बोल बोलीने सुरसुंदरीए ( उपाइयो के० ) उपजावयो  
॥ १८ ॥ हवे श्रीपादे वणी ताकीदथी अरिदमन राजाने तेजावी तेने सुरसुंदरी दीधी, तथा वणी  
रुद्धि आपीने बोलावयो, विदाय कस्यो ॥ १९ ॥ ते दंपती एटले अरिदमन अने सुरसुंदरी पण  
श्रीपाव तथा मयणाना सुपसायथी रुमा अत्यंत जला अध्यवसाये एटले पोताना परिणामनी  
शुद्धताए समकित पाम्यां ॥ २० ॥ हवे मयणाना वचनथी दयाने ( लही के० ) पामीने

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

શ્રીપાલ રાજા અને ભતિસાગર પ્રધાન

પ્રકાશક-શ્રાવક ખમિસિંહ માળેક,  
જેન ગુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરનાર તથા વેચનાર, મુબદ્

ચાલ્દી અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૧૩૨.



ગુજરાતી અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૧૮૫.

વળી ભતિસાગર નામે પ્રધાન પણ આવી શ્રીપાળ રાજાને યહો લાગ્યો, તે પૂર્વે પોતાના પિતાનો મોટો પ્રધાન હતો, તેની પેરે વળી પણ શ્રીપાળે તેને સર્વમા વડેરો મોટો પ્રધાન કર્યો.

श्रीजैनधर्म आराधीने सर्व नीरोगी यथा हता एवा जे सातसें कुष्ठी पुरुषा ते श्रीपावनो  
यथा सांचवलीने तिहां आठ्या ॥ २१ ॥

होजी ते पण नृप श्रीपाव, प्रणमे बहुदे प्रेमसुं हो लाव ॥ होजी राणिम  
दीए नृप तास, वदनकमल नित जह्नसुं हो लाव ॥ २२ ॥ होजी आवी  
नमे नृप पाय, मतिसागर पण मंत्रवी हो लाव ॥ होजी पुरव परे नर-  
नाह, तेह अमात्य कीयो कवि हो लाव ॥ २३ ॥ होजी सुसरा सावा नृप,  
माजव बीजा पण घणा हो लाव ॥ होजी तेहने दीए बहु मान, नृप  
आदरनी नहीं मणा हो लाव ॥ २४ ॥ होजी ज्ञाव मिलित करपद्म,  
सवि सेवे श्रीपावने हो लाव ॥ होजी इक दिन विनवे मंत्री, मति-  
सागर नृपावने हो लाव ॥ २५ ॥

अर्थ—ते पण श्रीपाव राजाने घणा प्रेमे करी प्रणम्या. ते सातसेंने श्रीपाव राणिम एटवे  
राणानी ते जमरावनी पदवी देतो हवो. ते सर्वने सैन्यना नायक कल्या. ते श्रीपावनुं वदन जे  
मुख तद्रूप कमल ते नित्य एटवे निरंतर सदाय जह्नसुं, एटवे विकसित शकुं रहे ॥ २२ ॥  
वली मतिसागर नामे प्रधान पण आवीने श्रीपाव राजाने पगे लाग्यो, ते पूर्व पोताना पितानो  
मोटो प्रधान हतो, तेनी पेरे वली पण श्रीपावे तेने ( अमात्य कीयो कवि के० ) सर्वमां वडिरो  
मोटो प्रधान कखो ॥ २३ ॥ वली ससरा अने सावा पद्मना राजा तथा माजव एटवे मोसाव  
पद्मना राजा तेमज बीजा पण घणा राजाज अने सुजट आठ्या हे, तेमने श्रीपाव बहुमान देतो  
हवो. श्रीपाव राजा आदर सन्मान आपवामां कांड उठप राखतो नथी ॥ २४ ॥ ते सर्व पोताना  
ज्ञावस्थवने विषे मिळाव्यां हे ( करपद्म के० ) हाथरूप कमल जेमणे एवा यका एटवे सर्व हाथ



જોમી પોતાને મસ્તકે લગામી નમ્ર શ્વ માથું નીચું નમાવીને શ્રીપાલ રાજાની સેવા કરે છે. હવે એક સમયને વિષે મતિસાગર પ્રધાન આવીને શ્રીપાલને વિનવે છે ॥ ૨૫ ॥

હોજી ચોથે સ્થંભે ઢાલ, બીજી હુદ્ સોહામણી હો લાલ ॥  
હોજી ગુણ ગાતાં સિદ્ધચક્ર, જશ કીરતિ વાધે ઘણી હો લાલ ॥૨૬॥

અર્થ—એ ચોથા સ્થંભને વિષે શ્રોત્રનીય બીજી ઢાલ સંપૂર્ણ શ્વ. શ્રીસિદ્ધચક્રજીના ગુણ ગાતાં થકા ષટ્તલે સ્તવતાં થકા ઘણો યશ્વ અને કીર્તિ વધે ॥ ૨૬ ॥

॥ દોહા ॥

મતિસાગર કહે પિતૃપદે, ઠવીઝ બાલપણ જેણ ॥ જગાવીયો તો તુજ અરિ,  
તે સહી દિત્તમણ ॥ ૧ ॥ અરિ કરગત જે નવિલીણ, શક્તિ લેતે પિતૃરજા  
॥ લોક હસે બલ ફોક તસ, જેમ શારદ ઘન ગજા ॥ ૨ ॥ એ બલ એ શુદ્ધિ એ  
સકલ, સૈન્ય તણો વિસ્તાર ॥ શું ફલશે જોલેશો નહીં, તે નિજ રાજ જદાર ॥ ૩ ॥

અર્થ—હવે મતિસાગર પ્રધાન શ્રીપાલને કહે છે કે બાલપણે તમને તમારા પિતૃપદે ષટ્તલે પિતાને પાદે આપ્યા હતા, તિહાંથી ( જેણ કે ૦ ) જે તમારા ( અરિ કે ૦ ) શત્રુએ તમને જગાડ્યા, તે તમારો શત્રુ ( સહી કે ૦ ) નિશ્ચે ( દિત્તમણ કે ૦ ) દીક્ષમદેન ષટ્તલે દીપતા મદે કરી શુક છે ॥ ૧ ॥ માટે અરિ જે શત્રુ તેના કરગત ષટ્તલે હાથમાં મથું ઘડું જે ( પિતૃરજા કે ૦ ) પિતાનું રાજ્ય તેને પોતાની લતી શક્તિએ જે ન લીધે તો તેનો લોક માંહે હાંસી ધાય અને તેનું બલ પણ ફોક ષટ્તલે વ્યર્થ જાણવું. કેની પેટે ? તો કે જેમ શારદ્કાલનો ઘન જે વરસાદ તે ફોકટ ગર્જના કર્યા કરે, પણ પાણીનું ટીપું વરસે નહીં, તેની પેરે નિર્ઘર્ષક જાણવું ॥ ૨ ॥ માટે જો તે પોતાનું જદાર રાજ્ય તમે

નહીં લેશો તો તમારં ઇ બલ્લ, પરાક્રમ તથા કૃષ્ણિ જે દોલત અને વલ્લી આ સૈન્યનો વિસ્તાર, તે  
 સર્વે હું ફલશે ? ઇટલે ઇ સર્વે પામ્યાનું હું ફલ ? અર્થાત્ કાંદજ નહીં ॥ ૩ ॥

નૃપ કહે સાચું તેં કહ્યું, પણ હે ચાર જપાય ॥ સામે હોય તો ઢંડ રૂપો,  
 સાકરે પણ પિત્ત જાય ॥ ૪ ॥ અહો બુદ્ધિ મંત્રી ત્રણે, દૂત ચતુરમુખ  
 નામ ॥ નૃપ શીખાવી મોકલ્યો, પહોતો ચંપા ગામ ॥ ૫ ॥

અર્થ—૧ર્વા પ્રધાનનાં વચન સાંતલીને રાજા કહેવા લાગ્યો કે હે મંત્રીશ્વર ! તેં કહ્યું તે સત્ય  
 છે, પણ રાજ્ય લેવાના સામ, દામ, ઝેદ અને દંરુ, ઇ ચાર જપાયો છે, તેમાં જો સામ ઇટલે મિષ્ટ  
 વચનથી જ કાર્ય થાય તો ફળનું હું કામ ? જો સાકર સ્વાધાથી પિત્ત રોગ જતો હોય તો વલ્લી  
 કરનું ઔષધ શામાટે કરી ઇ ? ॥ ઝક્કે—ચ ॥ સામ પ્રેમપરં વાક્યં, દાનં ચાર્યવિસર્જનમ્ ॥ ઝેદઃ  
 પરજનાક્રુષ્ણિ,—નિષ્પ્રહઃ પરપીક્તનમ્ ॥ ૧ ॥ ઇતિ તત્ત્વમ્ ॥ ૪ ॥ ઇહું શ્રીપાલનું વચન સાંતલી મંત્રી  
 જે પ્રધાન તે કહે છે કે અહો સ્વામિન્ ! તમારી બુદ્ધિ તો મોટી છે, સમુદ્ર જેવા ગંત્રીર જો, તો  
 હવે આ ચતુરમુખ નામે દૂતને મોકલો, તે સામાદિ ચાર ઝેદને જાણનારો છે તથા મુખની  
 વાચાલતામાં ચતુર છે, માટે ચતુરમુખ ઇનું નામ છે. પહો તેને રાજા ઇ શીખાવીને મોકલ્યો, તે  
 પણ ચંપા નગરીને ગામે જઈ પહોતો ॥ ૫ ॥

॥ ઢાલ ત્રીજી ॥

॥ રાગ વંગાલો ॥ કિસકે ચેલે કિસકે પૂત, આતમરામ ઇકિલા અવધૂત ॥ મન માન લે ॥ ઇ દેશી ॥

અજિતસેન હે તિહાં નૃપાલ, તે અગલ કહે દૂત રસાલ ॥ સાહિવ સેવી ઇ ॥

કલા શીખવા જાણી બાલ, જે તેં મોકલ્યોયો શ્રીપાલ ॥ સાહિવ ૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ—તિહાં અજિતસેન નામે રાજા વેગો છે, તેની અગલ તે દૂત આવીને પોતાની ચલુ-

રાદર્શી અનુક્રમે મીઠાં, ળાટાં અને કહવાં ણવાં ત્રણ પ્રકારનાં રસાલ વચનો કહે છે. તિહાં પ્ર-  
થમ મીઠાં વચન કહે છે કે હે રાજન્ ! તમે હુઠ્ઠ અથા હો, માટે હવે સાહેબ જે પરમેશ્વર, તેને  
સંવો, અથવા અમારા સાહેબની સેવા સ્વીજમત કરો, જે તમારા ત્રાહનો હોકરો શ્રીપાલ પોતાના  
વાપને રાજ્યપાટે આપ્યો હતો તેને તમે પુષ્ટિવીનો ત્રાર સ્વમી શકવાને અસમર્થ જાણીને તેની જપ-  
રથી ત્રાર જતારી તમે તમારી પોતાની સ્વાંધે ચઢાવી લીધો, અને તેને બાલક જાણી કરવાનું  
શ્રીસ્વવા માટે વહાર મોકલી દીધો હતો ॥ ૧ ॥

સકલ કલા તેણે શ્રીસ્વી સાર, સેના લદ્દ ચતુરંગ જદાર ॥ સાહિબ ॥  
જ્યાવ્યો છે તુજ સ્વંધનો ત્રાર, જતારે છે ણ નિરધાર ॥ સાહિબ ॥ ૨ ॥  
જીરણ ધંત્ર તણો જે ત્રાર, નવે ઠવીજે તે નિરધાર ॥ સાહિબ ॥ લોકે  
પણ જુગાતું છે ણ, રાજ દેહ દાસો તુમે નેહ ॥ સાહિબ ॥ ૩ ॥

અર્થ—તે શ્રીપાલ ( સાર કે ૦ ) પ્રધાન સર્વ કલાનું શ્રીસ્વી, જદાર ણલે ઘણી મોટી ણવી  
ચતુરંગી સેના લદ્દને તમે હુઠ્ઠ અથા જાણી તમારે સ્વંધે પહેલો રાજ્યકારત્રાર સંબંધી જે ત્રાર  
છે તેને ( નિરધાર કે ૦ ) નિશ્ચે જતારે છે, ણલે જતારવા કબૂલ અથ છે ॥ ૨ ॥ તે જપર દષ્ટાંત  
કહે છે કે જેમ ( જીરણ કે ૦ ) જૂના અદ્દ ગયેલા ધાંત્રલા જપર ત્રાર પહેલો હોય તે જતારીને  
નિશ્ચેથી પાલો ફરી નવે ધાંત્રલે ઠવીજે, ણલે નવા ધાંત્રલા જપર મૂકીણ, ણ વાત લોકને વિષે  
પણ યુક્ત છે જે જૂનો ધંત્ર કાઢીને નવો ધંત્ર વેસામીણ, તે કારણે તમે પણ હવે હુઠ્ઠ જૂના ધંત્ર જેવા  
અથા હો, માટે નવા ધંત્રરૂપ શ્રીપાલને રાજ્ય દદ્દને તેને સ્નેહ દેશાનો. ઘણું હું કહું ! અહીં ત્રણ  
ગાથા સુધી વધાં મીઠાં વચન કહ્યાં છે ॥ ૩ ॥

बीजुं पयपंकज तस नूप, सेवे बहु नत्ति अनुरूप ॥ साहिब ॥ तुमे  
 नवि आढ्या जपायो विरोध, नवि असमर्थ थे तेह हुं शोध ॥ साहिब ॥ ४ ॥  
 किहां सरशव किहां मेरु गिरींद, किहां ताश किहां शारद चंद ॥ साहिब ॥  
 किहां खद्योत किहां दिननाथ, किहां सायर किहां विद्वर पाथ ॥  
 साहिब ॥ ५ ॥ किहां पंचायण किहां मृगबाब, किहां ठीकर किहां  
 सोवनथाब ॥ साहिब ॥ किहां कोदब किहां क्रूर कपूर, किहां कुकश  
 ने किहां घृतपूर ॥ साहिब ॥ ६ ॥ किहां शून्य वेडी किहां आराम,  
 किहां अन्यायी किहां नृप राम ॥ साहिब ॥ किहां वाथ ने किहां वली  
 बाग, किहां दयाधरस किहां वली याग ॥ साहिब ॥ ७ ॥

अर्थ—हवे आश्वल एटले खाटां धीठां वचन कहै थे. बीजुं वली ( बहु के ० ) वण ( नूप के ० )  
 राजाज ते श्रीपालना पदपंकजने नत्ति अनुरूप एटले अनुकूल नत्ति करीने सेवे थे, पण तमे  
 पोताना यका तेनी सेवा करवा आढ्या नहीं, तेशी विरोध जपजाव्यो, तो ते विरोधनो शोध कर-  
 वाने ते श्रीपाल हुं असमर्थ थे ? ( नवि के ० ) ना, असमर्थ नथी ॥ ४ ॥ तेनामां अने तमारामां  
 तो वणोज अंतर थे, ते हुं कहुं हुं, सांजलो. क्यां तो सरशवनो एक दाणो अने क्यां मेरु पर्वत !  
 वली क्यां ताराजुं तेज अने क्यां शरद पूनमना चंद्रमानुं तेज ! क्यां खद्योत एटले आगीयो जी-  
 वनो उडे थे तेजुं तेज अने क्यां दिननाथ जे सूर्य जगे थे तेजुं तेज ! वली क्यां सायर एटले  
 समुद्रनी लहेर अने क्यां विद्वर पाथ एटले एक खबोचीयानी लहेर ! ॥ ५ ॥ वली क्यां पंचा-  
 नन जे सिंह तेजुं बल अने क्यां मृगलाना बालकनुं बल ! तथा क्यां एक ठीकरानी शोना अने

રાદ્ધી અનુક્રમે મીઠાં, ઘાટાં અને કડવાં ઇવાં ત્રણ પ્રકારનાં રસાલ વચનો કહે છે. તિહાં પ્ર-  
થમ મીઠાં વચન કહે છે કે હે રાજન્ ! તમે હુઠ્ઠ અથા ઠો, માટે હવે સાહેવ જે પરમેશ્વર, તેને  
સેવો, અથવા અમારા સાહેવની સેવા સ્વીજમત કરો, જે તમારા નાદનો ઠોકરો શ્રીપાલ પોતાના  
વાપને રાજ્યપાટે ચાપ્યો હતો તેને તમે પ્રથિવીનો ત્રાર સ્વમી શકવાને અસમર્થ જાણીને તેની જપ-  
રથી ત્રાર જતારી તમે તમારી પોતાની સ્વાંધે ચઢાવી લીધો, અને તેને બાલક જાણી કલાત્ર  
શ્રીસવવા માટે બહાર મોકલી લીધો હતો ॥ ૧ ॥

સકલ કલા તેણે શ્રીસી સાર, સેના લદ્દ ચતુરંગ જદાર ॥ સાહિબ ॥  
જ્યાવ્યો છે તુજ સ્વંધનો ત્રાર, જતારે છે ઇ નિરધાર ॥ સાહિબ ॥ ૨ ॥  
જીરણ ધંત્ર તણો જે ત્રાર, નવે ઠવીજે તે નિરધાર ॥ સાહિબ ॥ લોકે  
પણ જુગતું છે ઇહ, રાજ દેહ દાસો તુમે નેહ ॥ સાહિબ ॥ ૩ ॥

અર્થ—તે શ્રીપાલ ( સાર કે ૦ ) પ્રધાન સર્વ કલાત્ર શ્રીસી, જદાર ઇટલે ઘણી મોટી ઇર્થી  
ચતુરંગી સેના લદ્દને તમે હુઠ્ઠ અથા જાણી તમારે સ્વંધે પડેલો રાજ્યકારત્રાર સંબંધી જે ત્રાર  
છે તેને ( નિરધાર કે ૦ ) નિશ્ચે જતારે છે, ઇટલે જતારવા કબૂલ થાય છે ॥ ૨ ॥ તે જપર દૃષ્ટાંત  
કહે છે કે જેમ ( જીરણ કે ૦ ) જૂના શ્દ ગયેલા ધાંતલા જપર ત્રાર પડેલો હોય તે જતારીને  
નિશ્ચેથી પાલો ફરી નવે ધાંતલે ઠવીજે, ઇટલે નવા ધાંતલા જપર મૂકીય, ઇ વાત લોકને વિષે  
પણ શુક છે જે જૂનો ધંત્ર કાઢીને નવો ધંત્ર વેસાનીય, તે કારણે તમે પણ હવે હુઠ્ઠ જૂના ધંત્ર જેવા  
અથા ઠો, માટે નવા ધંત્રરૂપ શ્રીપાલને રાજ્ય દદ્દને તેને સેહ દેલાનો. ઘણું શું કહું ! અહીં ત્રણ  
ગાથા સુધી વર્ધાં મીઠાં વચન કહ્યાં છે ॥ ૩ ॥

કયાં એક સોનાના ચાલની શોજા ! તથા કયાં કોદાના ધાન્યનું ષોજન અને કયાં કપૂર સમાન ઉજ્જવલ કૂરનું ષોજન ! તથા કયાં કૂશકાના ઢોકલાનું ષોજન અને કયાં દુતના પૂરે સહિત ધેવરનું ષોજન ! ॥ ૬ ॥ વલી કયાં શૂન્ય વગરની શોજા અને કયાં આરામ ઇટલે વાડી બગીચાની શોજા ! વલી કયાં તે અન્યાયી રાજાઈ અને કયાં શ્રીરામચંદ્રજી જેવા ન્યાયવંત રાજા ! તથા કયાં વાઘનું બલ અને કયાં ભાગ ઇટલે બોકદાનું બલ ! વલી કયાં દયામય ધર્મ અને કયાં વલી યાગ જે પાપારંજ સહિત યજ્ઞધર્મ ! ॥ ૭ ॥

કિહાં જૂઠું ને કિહાં વલી સાચ, કિહાં રતન કિહાં ઁંડિત કાચ ॥ સાહિબ ॥  
 ચઢતે ઁંટે છે શ્રીપાલ, પડતે તુમ સરિલા ખૂપાલ ॥ સાહિબ ॥ ૬ ॥  
 જો તું નવિ નિજ જીવિત રુઠ, તો પ્રણમી કરે તેહજ તુઠ ॥ સાહિબ ॥  
 જો ગર્વિત છે દેહી રજા, તો રણ કરવા આયે સજા ॥ સાહિબ ॥ ૭ ॥

અર્થ-વલી કયાં તે જૂઠું બોલનારો અને કયાં સત્ય ત્રાષણ કરનારો ! તથા કયાં તે રત્નની શોજા અને કયાં કાચના કટકાની શોજા ! તો હે રાજન્ ! આ આટલાં ઁંટાં જે મેં તમોને કહ્યાં, તે માંહે જે ચડતાં ઁંટાં કહ્યાં તેવો તો શ્રીપાલ રાજા જાણવો, અને જે પડતાં ઁંટાં કહ્યાં તે સમાન તમારા સરલા રાજા જાણવા. ઇહાં ચોથી ગાથાથી આઠમી ગાથા સુધીની પાંચ ગાથામાં ચાટાં વચન કહ્યાં છે ॥ ૬ ॥ હવે કટુ વચન કહે છે કે હે રાજન્ ! જો તું તારા પોતાના જીવિતવ્ય ઉપર રુષ્ટ થયો ન હો તો આવીને શ્રીપાલને પ્રણમીને તેનેજ ( તુઠ કે ૦ ) સંતુષ્ટ કર, અથવા શ્રીપાલ રાજાને પ્રણામ કર તો તેજ પોતાની મેલે તારા ઉપર સંતુષ્ટ થશે, અને જો તું ( રજા કે ૦ ) રાજ્ય દેહીને ગર્વિત હો તો રણ ઇટલે સંગ્રામ કરવાને ( સજા કે ૦ ) સાવધાન થાજે ॥ ૭ ॥

તસ સેનાસાગર માંહિ જાણ, તુજ દલ સાથુચૂર્ણ પ્રમાણ ॥ સાહિબ ॥  
 મહોટાશું નવિ કીજે જુઝ, સવિ કહે એહબું બુઝ અબુઝ ॥ સાહિબ ॥  
 ૨૦ ॥ બોલી એમ રહ્યો જવ દૂત, અજિતસેન બોલ્યો અફ્રૂત ॥ રાજા  
 નહીં મલે ॥ કહેજે તું તુજ નૃપને એમ, દૂતપણાનો જો છે પ્રેમ ॥ રાજા ॥  
 ચંપાનગરીનો રાય ॥ રાજા નહીં મલે ॥ ૨૧ ॥ આદિ મધ્ય અંતે છે જાણ,  
 મધુર આમ્લ કદુ જેહ પ્રમાણ ॥ રાજા ॥ યોજન વચને સમ પરિણામ,  
 તિણે ચતુરમુખ તહારું નામ ॥ રાજા ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—વલી ( તસ કે ૦ ) તે શ્રીપાલની સેનારૂપ સાગર માંહે તારું ( દલ કે ૦ ) લશ્કર તે  
 સાથુભેં જે જુવારની ધાણીના ડેંગણાનો લોટ હોય તે પ્રમાણે ( જાણ કે ૦ ) જાણજે. વલી મોટાની  
 સાથે ચુઝ કરીએ નહીં. એ રીતે સર્વ બુઝ તથા અબુઝ એટલે જાણ અને અજાણ સર્વ લોકો કહે  
 છે ॥ ૨૦ ॥ એમ પૂર્વે કહેલી રીતે વચન બોલીને જે વારે દૂત બોલતો બંધ થયો તે વારે અજિત-  
 સેન રાજા શૂતાવેશની પેરે ક્રોધ યુક્ત અફ્રૂત બોલ્યો કે જો સાચો દૂતપણાનો તુજને પ્રેમ છે તો હું  
 કહું હું તેજ પ્રમાણે તું તારા રાજાને જશને એમ કહેજે કે બીજા રાજા આવીને તુજને મલીને  
 નમ્યા, પણ આ ચંપાનગરીનો અજિતસેન રાજા તુજને મલે નહીં અને નમે પણ નહીં ॥ ૨૧ ॥ હે  
 દૂત ! તું જે મારી આગલ વચન બોલ્યો તે ( આદિ કે ૦ ) પ્રથમ મધુર અને ( મધ્ય કે ૦ ) વચમાં  
 આમ્લ એટલે લાટાં તથા અંતમાં કદુ એટલે કમ્બાં છે, તે તારાં વચન અને યોજન એ બેહુને  
 માંહોમાંહે સમ એટલે સરખાં પરિણામ છે, એટલે ( જેહ પ્રમાણ કે ૦ ) જે પ્રમાણે યોજન પણ આ-  
 થમાં મિષ્ટ અને વચમાં આમ્લ તથા અંતે તિલ્ત જમાય છે, તેમ એ તારાં વચન પણ ( જાણ કે ૦ )  
 જાણી લેજે, માટે એ ત્રણ ગુણ તારા મુલમાં છે, તેથી તારું નામ ચતુરમુખ છે ॥ ૨૨ ॥

निज नहीं तेह अमारो कोउ, शत्रुनाव वहीए ठे दोउ ॥ राजा० ॥ जीवतो  
 मूक्यो जाणी रे बाल, तेणे अमे निबल सबल श्रीपाल ॥ राजा० ॥ २३ ॥  
 निज जीवितने हुं नहीं रुठ, रुठ्यो तस जमराय अपूठ ॥ राजा० ॥  
 जेणे जगाव्यो सूतो सिंह, मुज कोपे तस न रहे लीह ॥ राजा० ॥ २४ ॥  
 जस बल सायर साशु प्राय, जेहना बल ते बीजा राय ॥ राजा० ॥ तेहमां  
 हुं वरुवानल जाण, सवि ते शोषुं न करुं काण ॥ राजा० ॥ २५ ॥ कहजे  
 दूत तुं वेगो जाइ, आबुं तुं तुज पूठे धाइ ॥ राजा० ॥ बल परखीजे रण-  
 भेदान, खरुगनी पृथ्वी ने विद्याबुं दान ॥ राजा० ॥ २६ ॥

अर्थ—हवे जेटलां वचन दूते कल्यां हतां ते सर्वनो उत्तर राजा आपे ठे के हे दूत ! तुं  
 कहे ठे के श्रीपाल तमारो ठे, पण ते अमारो कोइ नथी ! अने कदापि ते अमारो ठे तोपण  
 अमो वेहु पोतपोतामां शत्रुनावे वहीए ठीए, एटले ते अमारो शत्रु ठे ने अमे तेना शत्रु ठीए-  
 अमे एने बालक जाणीने जीवतो मूक्यो हतो, तेणे हवे अमे निर्बल यथा अने ए श्रीपाल बलवान्  
 थयो ॥ २३ ॥ वली हुं मारा जीवितने तो रुठ्यो नथी, पण अपूठो एटले उलटो यमराजा तेनी उपर रुठ्यो  
 ठे, कारण के जेणे सूता सिंहने आवी जगाव्यो, ते माटे हवे मारो कोप थयो तो एनी ( लीह  
 के० ) रेखामात्र पण रहे नहीं ॥ २४ ॥ वली ( जस के० ) जेमनुं श्रीपालना सैन्यसमुद्रमां साथ व  
 प्रमाणे बल ठे एवा निर्बल तो बीजा राजा जाएवा, परंतु मने तो तुं तेनी समुद्र सरखी सेनामां वरुवा-  
 नल अग्निसरखो जाणजे. हुं सर्व श्रीपालना सैन्यरूप समुद्रने शोषी लउं, परंतु तेमां उठप राखुं नहीं  
 ॥ २५ ॥ माटे हे दूत ! तुं वेगो एटले उतावलो जइने तारा राजाने कहजे ने हुं पण तारी  
 पठवाडेज धायो थको लमाइ करवा माटे आबुं तुं, बलनी परीक्षा रणभेदानमां करीए, ए वचनमां



વાદ શા કામનો ! જેનું ધાંડું ગાજતું તેની પૃથ્વી જાણવી, અને જેની વિદ્યા જાગતી હોય તેનું દાન જાણવું. અથવા પૃથ્વી તો ધાંડાવાલાની છે, પણ નિર્માણની નથી; અને વિદ્યાના દાન સમાન બીજું દાન નથી ॥ ૧૬ ॥

ચોથે ધ્વંસે ત્રીજી ઢાલ, પૂરણ હુદ્દ એ રાગ બંગાલ ॥ રાજા ૦ ॥

સિદ્ધચક્રગુણ ગાવે જેહ, વિનય સુજશ સુખ પાવે તેહ ॥ રાજા ૦ ॥ ૨૭ ॥  
 અર્થ—ચોથા ધ્વંસે ત્રીજી ઢાલ બંગાલ રાગમાં પૂર્ણ થઈ. જે પ્રાણી શ્રીસિદ્ધચક્રજીના ગુણ ગાય તે પ્રાણી વિનય, સુયશરૂપ સુખ પામે ॥ ૨૭ ॥

॥ દોહા ॥

વચન કહે વયરી તણાં, દૂત જઈ અતિ વેગ ॥ કહુઝાં કાને તે સુણી,  
 હુઝે શ્રીપાલ સતેગ ॥ ૨ ॥ ઉઞ્ચ ધ્રૂમિ તટિનીતટે, સેના કરી ચતુરંગ  
 ॥ ચંપા દિશિ જઈ તિણે દીયા, પટ આવાસ ઉત્તંગ ॥ ૨ ॥ સામો આઘ્યો  
 સબલ તવ, અજિતસેન નરનાહ ॥ માંહોમાંહિ દલ બિહું મલ્યાં, સગ-  
 રવ અધિક ભત્સાહ ॥ ૩ ॥

અર્થ—હવે વૈરીનાં વચન સાંજલીને તિહાંથી દૂતે અત્યંત ઉતાવળા જઈને તે શ્રીપાલને આવી સંજલાઘ્યાં. તે કહુ વચન કાને સાંજલીને શ્રીપાલ રાજા ( સતેગ કે ૦ ) તરવારે સહિત થયો, ઇટલે લગાઈ કરવાને ભજમાલ થયો ॥ ૨ ॥ પઠી તટિની જે નદી તેના તટ ઉપર જિહાં બંચી ધ્રૂમિ છે, તિહાં ચતુરંગિણી સેના તૈયાર કરીને શ્રીપાલ રાજાએ ચંપા નગરીની દિશાએ જઈ ( ઉત્તંગ કે ૦ ) ઘણા બંચાં ઇવાં ( પટ કે ૦ ) વસ્ત્ર તેના આવાસ ઇટલે તંબુ દીધા, અર્થાત્ તંબુ સ્થાપના કર્યા ॥ ૨ ॥ તેની સામો અજિતસેન રાજા પણ સબલ સૈન્ય સહિત આઘ્યો, તે વેહુ ( દલ કે ૦ ) કટક

માંહોમાંહે આવી મહ્યાં, પણ તે કેવાં છે ? તો કે ( સગરવ કેળ ) ગર્વે કરી સહિત અને સંગ્રામ કરવાનો અધિક ઉત્સાહ ધરતાં છે ॥ ૩ ॥

॥ ઢાલ ચોથી ॥ કડલાની દેશી ॥

ચંગ રણરંગ મંગલ હુડ્યાં અતિ ઘણાં, ચૂરિ રણતૂર અવિદૂર વાજે ॥  
કૌતુકી લાલ દેલણ મલ્યા દેવતા, નાદ હુંહુનિ તણે ગયણ ગાજે ॥ ચંગ ૦  
॥ ૨ ॥ ઉગ્રતાકરણ રણઝૂમિ તિહાં શોધીએ, શોધીએ અવધિ કરી  
શસ્ત્રપૂજા ॥ બોધીએ સુખટ કુલ વંશ શંસા કરી, ચોધીએ કવણ વિણ  
તુજા દૂજા ॥ ચંગ ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ—( ચંગ કેળ ) મનોહર, ઘણો સુંદર એવો જે ( રણરંગ કેળ ) સંગ્રામ કરવાનો ઉત્કર્ષ, તે કરવા માટે બંદિજન સિંધુના રાગમાં અત્યંત મનને આહ્વાદકારક એવાં ઘણાં માંગલિક કરતા હવા, ઇટલે જે કાર્યનો પ્રારંભ કરીએ તેની ધુરે મંગલ વિના તે કાર્યની સિદ્ધિ થાય નહીં, તે માટે ઘણાં મંગલ થયાં. વલી ( ચૂરિ કેળ ) ઘણાં એવાં ( રણતૂર કેળ ) સંગ્રામનાં કાહલી, શરણાદ પ્રમુખ વાજિત્ર તે ( અવિદૂર કેળ ) અત્યંત નજીક અથવા અસલલિત વાજે, પણ માંહોમાંહે સઘન જિત્ર ચિન્ન સ્વરે વાજે એમ નહીં. એવાં ઘણાં વાજિત્ર વાજતે થકે વલી તિહાં સૈન્યને વિષે યુદ્ધ જોવાનો અનિલાષ છે જેમને એવા નિકટવર્તી કૌતુકી લક્ષ્ય રૂ દેવતા તે યુદ્ધનું કૌતુક જોવા માટે મલ્યા છે. તે દેવતાનું પણ આકાશે રહ્યા થકા હુંહુનિનું વગામી રહ્યા છે, તેના ( નાદ કેળ ) શબ્દે કરી તમામ ગયણ જે આકાશ તે ગર્જાવ કરી રહ્યું છે. તે શબ્દે કરી બેહુ સૈન્યના સુન્નોટોને માંહોમાંહે યુદ્ધ કરવાનો અનિલાષ વધતો હવો ॥ ૨ ॥ હવે અમે હહાં સંગ્રામ કરશું, એવી ( ઉગ્રતાકરણ કેળ ) મોટાદ કરવાને અર્થે તિહાં રણઝૂમિ ઇટલે સંગ્રામ કરવાની ઝૂમિને ( શોધીએ

કે૦) કચરો, કાંટો, કાંકરો કાઢી નાખી શોધીને સાફ કરે, તથા ઊંચી નીચી વિષમ ટાલીને બરોબર સરખી કરે. પઠી તે જગાની અવધિ એટલે મર્યાદા કરી પોતાની હૃદ સુધી નિશાન સ્થાપીને તેટલી ત્રૂમિ પોતપોતાને વાસ્તે રોધે એટલે રોધી રાખે. પઠી બેહુ સૈન્યના સુન્નટ માંહોમાંહે પોતપોતાનાં શસ્ત્ર જે સ્થાપાદિક આયુધ તેની પુષ્પ, ચંદન, ધૂપ, દીપે કરી પૂજા કરે. વલી બેહુ સૈન્યમાં ( બોધીએકે૦ ) બંદિજન જે બિરુદાવલીના બોલનારા ત્રાટ, ચારણ પ્રમુખ, તે સુન્નટોના કુલ વંશ તે પિતાના પદ્મનું કુલ અને માતાના પદ્મનો ( વંશ કે૦ ) જાતિ એટલે આ અમુક સુન્નટ અમુક કુલનો ઉપન્યો છે, એ અમુક જાતિનો છે, એવી રીતે કુલ વંશની ( શંસા કે૦ ) પ્રશંસા કરીને કહે છે કે ત્રલા ત્રલા હે સુન્નટો ! તમને શાબાસ છે ! આજ તમારા સ્વામીનું કામ પહ્યું છે, માટે સ્વામિજીત્કનું એ લક્ષણ છે કે જીવિતવ્ય પર્યંત સ્વામીના કામમાં પાઠો પગ ઝરવોજ નહીં. તે માટે અહો સુન્નટો ! આજ હ્રાં ( વિણ તુજા દૂજા કે૦ ) તમારા વિના બીજા કોણ ( યોધીએ કે૦ ) ઝુફશે ! એવી કીર્તિ બોલીને સુન્નટોને શુરપણું હઢાવે છે ॥ ૨ ॥

ચરચીએ ચારુ ચંદનરસે સુન્નટ તનુ, અરચીએ ચંપકે મુકુટ સીસે ॥

સોદીએ હૃહૃવરવીરવલયે તથા, કલપતરુ પરિબન્યા સુન્નટ દીસે ॥ ચંગ ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ-વલી ( ચારુ કે૦ ) મનોહર સુગંધ યુક્ત એવો ચંદનરસ એટલે બાવના ચંદનનો રસ, તેણે કરી ( સુન્નટ કે૦ ) સુન્નટો તનુ એટલે શરીરને ( ચરચીએ કે૦ ) ચર્ચે છે, વિલેપન કરે છે, તે કેસરે કરી ગરકાવ થયા છે, તે યોદ્ધા હે ચુરુમાંથી જય મેલવ્યા વિના પાઠા હરેજ નહીં. આજ પણ લલાટમાં જે કેસરિયાં વસ્ત્ર કરે છે તે ચુરુમાંથી પાઠા ફરતા નથી, અવશ્ય ચુરુને જીતેજ અને જો ન જીતે તોપણ જીવતા નાસી જાય નહીં. એ બે માર્ગે તેમના છે. તથા વલી ( ચંપકે કે૦ ) ચંપક વૃદ્ધનાં ફૂલનાં ઢોંગાંડે કરી સુન્નટો પોતાનાં માથાંને વિષે રહેલા મુકુટને અર્ચે છે,

પટલે ફૂલનાં ઓગાં મુકુટમાં લટકાવે છે, તે પણ શુરુમાંથી પાઠા પગ જરે નહીં, એમ લોકો કોત્તિ છે. તેમજ કેટલાએક સુન્નટો પોતાના ( હઠ કેળ ) હાથને વિષે ( વર કેળ ) શ્રેષ્ઠ એવાં ( વીર-વલય કેળ ) વીરપણાનાં કર્મોં પહેરે છે, ઇટલે વીરવલયે કરી જેના હાથ શોષે છે તે પણ વીરનું બિરુદ ધારણ કરે છે, માટે તે સંગ્રામમાંથી પાઠા પગ જરે નહીં. એવી રીતે ચંદને બિલેપિત અંગવાલા તથા ચંપાનાં ફૂલોનાં ઓગાં ધરનારા અને વીરવલય પહેરનારા ઇત્યાદિક શોષાણ કરી સુશોભિત થકા તે સુન્નટો જાણીણ સાક્ષાત્ કલ્પવૃક્ષ હોય નહીં ? તેની પરે બન્યા થકા દીસે છે ॥ ૩ ॥

કોઈ જનની કહે જનક મત લાજવે, કોઈ કહે માહરું બિરુદ રાખે ॥  
જનક પતિ પુત્ર તિહું વીર જશ ડજલા, સોહિ ધન જગતમાં અ-  
ણીય આખે ॥ ચંગળ ॥ ૪ ॥

અર્થ—હવે તે સુન્નટો ઘરથી તૈયારી કરી શુરુ કરવા માટે નીકલ્યા, તે વખતે કોઈક સુન્નટ પોતાની માતાની તેમજ કોઈક પોતાની સ્ત્રીની શીખ માગે, તે વારે તેને ( જનની કેળ ) માતા એમ કહે છે કે હે પુત્ર ! તારા ( જનક કેળ ) પિતા મહા શૂરવીર હતા, કોઈ સ્થલે સંગ્રામમાંથી પાઠા હવ્યા નથી, એવા વીરબિરુદના ધારક હતા, માટે તેને તું લજાવીશ નહીં, તું પણ જયવંત થઈને મુજને મુલ દેખાડજે, અથવા શત્રુને હણતાં મરણ પામજે, પણ નાસજે નહીં. વલ્લી કોઈક સુન્નટની માતા એમ કહે છે કે તું મારું બિરુદ રાખજે, કેમકે હું વીરપુત્રી અને વીરપત્ની એ બે બિરુદધારક તો કહેવાણી હું, ઇટલે મારો પિતા અને મારો જત્તાર એ બે તો શૂરવીર થઈ ગયા છે, હવે તું પણ શૂરવીર થજે કે જેણે કરી હું ત્રીજા વીરપ્રસૂતા નામે બિરુદની ધારણ કરનારી પણ કહે-વાણું ! ઇટલે જનક, પતિ અને પુત્ર, એ ત્રણે જેના વીર યશે કરી ડજલા જગત્રયમાં આવી અ-ણીણ રહે તે ધન્ય. એવાં માતાનાં વચન સાંજલી તે સુન્નટ વીરપણું આદરી સંગ્રામમાં આવ્યા ॥ ૪ ॥

कोइ रमणी कहे हसीय तुं सहीश किम, समर करवाल शर कुंत धारा  
॥ नयणबाणे हण्यो तुज में वश कीयो, तिहां न धीरज रह्यो कर वि-  
चारा ॥ चंगण ॥ ५ ॥ कोइ कहे माहरो मोह तुं मत करे, मरण जी-  
वन तुज न पीठ बांडुं ॥ अधररस अमृतरस दीय तुज सुलज ठे, जगत  
जय हेतु हो अचल खांडुं ॥ चंगण ॥ ६ ॥

अर्थ-वली कोइक सुनट सन्नद्ध थइ पोतानी स्त्रीनी शीख मागे ठे, ते वारे ते स्त्री तेनी  
सामुं जोइ हसीने कहे ठे के हे स्वामिन् ! तुं शुरू करवा जाय ठे, पण तिहां तो शूरवीर अने  
धैर्यवंतनुं काम ठे, ते तारामां देखातुं नथी, तो ( समर केण ) संग्रामने विषे ( करवाल केण )  
खज्ज, ( शर केण ) बाण अने ( कुंत केण ) जालां तेनी तीक्ष्ण एवी धारालेने तुं केम सहन  
करी शकीश ? ए वातनुं मने आश्चर्य लागे ठे, कारण के तुं सहन करी शकीश एवी मने  
कांइ प्रतीति आवती नथी. एवी स्त्रीनी बाणी सांजलीने सुनट बोदयो के हे प्रिये ! ते  
मारी अधीरता क्यां दीठी ? ते वारे स्त्री बोली के रतिने अवसरे में मारां नेत्ररूप बाणे  
करीने हण्यो, तेथी तुं विंथाइ गयो, अने तुजने में वश करी लीधो, तो त्यां तारुं धैर्य निश्च-  
लताए रखुं नहीं, माटे शत्रुनां बाणो केम सहन करीश ? तेनो विचार तुं कर. ते सांजली  
सुनट बोदयो के हे प्रिये ! रतिने अवसरे तो इन्द्र, ब्रह्मा, हरि, हरादिक जे सहस्रगमे अक्षौ-  
हिणी सैन्यने जीते एवा सामर्थ्यवाला हुता, तोपण ते स्त्रीनी आगल निर्बल थया तो मारुं शुं गजुं ठे ?  
॥ ५ ॥ तथा कोइक सुनटनी स्त्री कहे ठे के तुं मनमां लावीश नहीं के कदाचित् संग्राममां हुं मरण  
पामीश तो पठी मारी स्त्री कोना आधारे जीवशे ? एवो तुं मारो मोह करीश नहीं, केमके मारुं मरबुं  
तथा जीवबुं बधुं तारी पठवाडेज ठे. हुं तारी पीठ बांन्नीश नहीं, एटले तुं जो संग्राममां जीत करी

निज नहीं तेह अमारो कोउ, शत्रुजाव वहीए ठे दोउ ॥ राजा० ॥ जीवतो  
 मूक्यो जाणी रे बाल, तेणे अमे निवल सबल श्रीपाल ॥ राजा० ॥ १३ ॥  
 निज जीवितने हुं नहीं रुठ, रुठ्यो तस जमराय अपूठ ॥ राजा० ॥  
 जेणे जगाव्यो सूतो सिंह, मुज कोपे तस न रहे लीह ॥ राजा० ॥ १४ ॥  
 जस बल सायर साशु प्राय, जेहना बल ते बीजा राय ॥ राजा० ॥ तेहमां  
 हुं वझवानल जाए, सवि ते शोषुं न करुं काण ॥ राजा० ॥ १५ ॥ कहेजे  
 दूत तुं वेगो जाइ, आहुं हुं तुज पूठे धाइ ॥ राजा० ॥ बल परखीजे राण-  
 भेदान, खरगनी पृथ्वी ने विद्याहुं दान ॥ राजा० ॥ १६ ॥

अर्थ—हवे जेटलां वचन दूते कहां हतां ते सर्वनो उत्तर राजा आपे ठे के हे दूत ! तुं  
 कहे ठे के श्रीपाल तमारो ठे, पण ते अमारो कोइ नथी ! अने कदापि ते अमारो ठे तोपण  
 अमो वेहु पोतपोतामां शत्रुजावे वहीए ठीए, एटले ते अमारो शत्रु ठे ने अमे तेना शत्रु ठीए.  
 अमे एने बालक जाणीने जीवतो मूक्यो हतो, तेणे हवे अमे निर्बल थया अने ए श्रीपाल बलवान्  
 थयो ॥ १३ ॥ वली हुं मारा जीवितने तो रुठ्यो नथी, पण अपूठो एटले बलटो यमराजा तेनी उपर रुठ्यो  
 ठे, कारण के जेणे सूता सिंहने आवी जगाव्यो, ते माटे हवे मारो कोप थयो तो एनी ( लीह  
 के० ) रेखामात्र पण रहे नहीं ॥ १४ ॥ वली ( जस के० ) जेमनुं श्रीपालना सैन्यसमुद्रमां साथव  
 प्रमाणे बल ठे एवा निर्बल तो बीजा राजा जाएवा, परंतु मने तो तुं तेनी समुद्र सरखी सेनामां वमवा-  
 नल अग्नि सरखो जाएजे. हुं सर्व श्रीपालना सैन्यरूप समुद्रने शोषी लउं, परंतु तेमां ठठप राखुं नहीं  
 ॥ १५ ॥ माटे हे दूत ! तुं वेगो एटले उतावलो जइने तारा राजाने कहेजे ने हुं पण तारी  
 पठवाडिज धायो थको लमाइ करवा माटे आहुं हुं, बलनी परीक्षा राणभेदानमां करीए, ए वचनमां

વાદ શા કામનો ! જેનું ધાંડું ગાજતું તેની પૃથ્વી જાણવી, અને જેની વિદ્યા જાગતી હોય તેનું દાન જાણવું. અથવા પૃથ્વી તો ધાંડાવાલાની છે, પણ નિર્માલ્યની નથી; અને વિદ્યાના દાન સમાન બીજું દાન નથી ॥ ૧૬ ॥

ચોથે ધ્વંસે ત્રીજી ઢાલ, પૂરણ હુદ્દ એ રાગ બંગાલ ॥ રાજા ૦ ॥

સિદ્ધચક્રગુણ ગાંધે જેહ, વિનય સુજશ સુલ પાંચે તેહ ॥ રાજા ૦ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ-ચોથા ધ્વંસે ત્રીજી ઢાલ બંગાલ રાગમાં પૂર્ણ થઈ. જે પ્રાણી શ્રીસિદ્ધચક્રજીના ગુણ ગાય તે પ્રાણી વિનય, સુયશરૂપ સુલ પામે ॥ ૨૭ ॥

॥ દોહા ॥

વચન કહે વયરી તણાં, દૂત જઈ અતિ વેગ ॥ કહુઆં કાને તે સુણી,  
હુલે શ્રીપાલ સતેગ ॥ ૧ ॥ હજી ઝૂમિ તટિનીતટે, સેના કરી ચતુરંગ  
॥ ચંપા દિશિ જઈ તિણે દીયા, પટ આવાસ હતંગ ॥ ૨ ॥ સામો આવ્યો  
સબલ તવ, અજિતસેન નરનાહ ॥ માંદોમાંદિ દલ બિહું મલ્યાં, સગ-  
રવ અધિક હત્સાહ ॥ ૩ ॥

અર્થ-હવે વૈરીનાં વચન સાંજલીને તિહાંથી દૂતે અત્યંત હતાવલા જઈને તે શ્રીપાલને આવી સંજલાવ્યાં. તે કહુ વચન કાને સાંજલીને શ્રીપાલ રાજા ( સતેગ કે ૦ ) તરવારે સહિત થયો, ઇટલે લગાઈ કરવાને હજમાલ થયો ॥ ૧ ॥ પછી તટિની જે નદી તેના તટ હપર જિહાં હંચી ઝૂમિ છે, તિહાં ચતુરંગિણી સેના તૈયાર કરીને શ્રીપાલ રાજાએ ચંપા નગરીની દિશાએ જઈ ( હતંગ કે ૦ ) ઘણા હંચાં એવાં ( પટ કે ૦ ) વજ્ર તેના આવાસ ઇટલે તંબુ દીધા, અર્થાત્ તંબુ લગા કલ્યા ॥ ૨ ॥ તેની સામો અજિતસેન રાજા પણ સબલ સૈન્ય સહિત આવ્યો, તે બેહુ ( દલ કે ૦ ) કટક

ચોરીમાંદે પાપી મહ્યાં, પણ તે કેવાં છે ? તો કે ( સગરવ કેળ ) ગર્વે કરી સહિત અને સંગ્રામ  
દરવાનો અધિક ગત્સાહ્ ધરતાં છે ॥ ૩ ॥

॥ ઢાલ ચોચી ॥ કડલાની દેશી ॥

ચંગ રણરંગ મંગલ હુઆં અતિ ઘણાં, ઝૂરિ રણતૂર અવિદૂર વાજે ॥  
કૌતુકી લાલ દેલણ મદયા દેવતા, નાદ હુંહુમિ તણે ગયણ ગાજે ॥ ચંગ ૦  
॥ ૨ ॥ ગ્રતાકરણ રણઝૂમિ તિહાં શોધીએ, શોધીએ અવધિ કરી  
શસ્ત્રપૂજા ॥ બોધીએ સુઝટ કુલ વંશ શંસા કરી, ચોધીએ કવણ વિણ  
તુજા દૂજા ॥ ચંગ ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ—( ચંગ કેળ ) મનોહર, ઘણો સુંદર એવો જે ( રણરંગ કેળ ) સંગ્રામ કરવાનો ઉત્કર્ષ, તે  
કરવા માટે બંદિજન સિંધુના રાગમાં અત્યંત મનને આહ્વાદકારક એવાં ઘણાં માંગલિક કરતા  
હવા, એટલે જે કાર્યનો પ્રારંભ કરીએ તેની ધુરે મંગલ વિના તે કાર્યની સિદ્ધિ થાય નહીં, તે  
માટે ઘણાં મંગલ થયાં. વલી ( ઝૂરિ કેળ ) ઘણાં એવાં ( રણતૂર કેળ ) સંગ્રામનાં કાહલી, શરણાદ  
પ્રમુખ વાજિત્ર તે ( અવિદૂર કેળ ) અત્યંત નજીક અથવા અસ્થલિત વાજે, પણ માંહોમાંહે સઘન  
ચિત્ર ચિત્ર સ્વરે વાજે એમ નહીં. એવાં ઘણાં વાજિત્ર વાજતે થકે વલી તિહાં સૈન્યને વિષે યુદ્ધ  
જોવાનો અનિલાષ છે જેમને એવા નિકટવર્તી કૌતુકી લક્ષ્યરૂ દેવતા તે યુદ્ધનું કૌતુક જોવા  
માટે મહ્યા છે. તે દેવતાને પણ આકાશે રહ્યા થકા હુંહુમિને વગાની રહ્યા છે, તેના ( નાદ કેળ )  
શબ્દે કરી તમામ ગયણ જે આકાશ તે ગર્જાવ કરી રહ્યું છે. તે શબ્દે કરી બેહુ સૈન્યના સુઝ-  
ટોને માંહોમાંહે યુદ્ધ કરવાનો અનિલાષ વધતો હવો ॥ ૨ ॥ હવે અમે હહાં સંગ્રામ કરશું, એવી  
( ગ્રતાકરણ કેળ ) મોટાદ કરવાને અર્થે તિહાં રણઝૂમિ એટલે સંગ્રામ કરવાની ઝૂમિને ( શોધીએ



પટ્ટો ફૂલનાં ઓગાં મુકુટમાં લટકાવે છે, તે પણ યુદ્ધમાંથી પાઠા પગ ઝરે નહીં, એમ લોકો કોત્તિ છે. તેમજ કેટલાક સુન્નટો પોતાના ( હઠ કેળ ) હાથને વિપે ( વર કેળ ) શ્રેષ્ઠ એવાં ( વીર-વત્તય કેળ ) વીરપણાનાં કન્યાં પહેરે છે, ઇટલે વીરવલ્લયે કરી જેના હાથ શોન્ને છે તે પણ વીરનું નિરુદ્ધ ધારણ કરે છે, માટે તે સંગ્રામમાંથી પાઠા પગ ઝરે નહીં. એવી રીતે ચંદને વિલેપિત અંગવાલા તથા ચંપાનાં ફૂલોનાં ઓગાં ધરનારા અને વીરવલ્લય પહેરનારા શ્લ્યાદિક શોન્નાએ કરી સુશોભિત થકા તે સુન્નટો જાણીએ સાદ્વાત્ કલ્પવૃક્ષ હોય નહીં ? તેની પરે બન્યા થકા દીસે છે ॥ ૩ ॥

કોઈ જનની કહે જનક મત લાજવે, કોઈ કહે માહરું બિરુદ રાખે ॥  
જનક પતિ પુત્ર તિહું વીર જશ ઝજલા, સોહિ ધન જગતમાં અ-

ણીય આપે ॥ ચંગળ ॥ ૪ ॥

અર્થ—હવે તે સુન્નટો ઘરથી તૈયારી કરી યુદ્ધ કરવા માટે નીકળ્યા, તે વખતે કોઈક સુન્નટ પોતાની માતાની તેમજ કોઈક પોતાની સ્ત્રીની શીલ માંગે, તે વારે તેને ( જનની કેળ ) માતા એમ કહે છે કે હે પુત્ર ! તારા ( જનક કેળ ) પિતા મહા શૂરવીર હતા, કોઈ સ્થલે સંગ્રામમાંથી પાઠા હવ્યા નથી, એવા વીરબિરુદના ધારક હતા, માટે તેને તું લજાવીશ નહીં, તું પણ જયવંત થઈને મુજને મુલ દેલામજે, અથવા શત્રુને હણતાં મરણ પામજે, પણ નાસજે નહીં. વલ્લી કોઈક સુન્નટની માતા એમ કહે છે કે તું મારું બિરુદ રાખજે, કેમકે હું વીરપુત્રી અને વીરપત્ની એ બે બિરુદધારક તો કહેવાળી હું, ઇટલે મારો પિતા અને મારો પ્રતાર એ બે તો શૂરવીર થઈ ગયા છે, હવે તું પણ શૂરવીર થજે કે જેણે કરી હું ત્રીજા વીરપ્રસૂતા નામે બિરુદની ધારણ કરનારી પણ કહેવાળું ! ઇટલે જનક, પતિ અને પુત્ર, એ ત્રણે જેના વીર યજ્ઞે કરી ઝજલા જગત્રયમાં આલ્ખી અણીએ રહે તે ધન્ય. એવાં માતાનાં વચન સાંજલો તે સુન્નટ વીરપણું આદરી સંગ્રામમાં આવ્યા ॥ ૪ ॥

कोइ रमणी कहे हसीय तुं सहीश किम, समर करवाल शर कुंत धारा  
 ॥ नयणबाणे हएयो तुज में वश कीयो, तिहां न धीरज रह्यो कर वि-  
 चारा ॥ चंगण ॥ ५ ॥ कोइ कहे माहरो मोह तुं मत करे, मरण जी-  
 वन तुज न पीठ ढांडुं ॥ अधरस अमृतरस दोय तुज सुखन ठे, जगत  
 जय हेतु हो अचल खांडुं ॥ चंगण ॥ ६ ॥

अर्थ—बली कोइक सुनट सन्नद्ध थइ पोतानी स्त्रीनी शीख मागे ठे, ते वारे ते स्त्री तेनी  
 सामुं जोइ हसीने कहे ठे के हे स्वामिन् ! तुं शुरू करवा जाय ठे, पण तिहां तो शूवीर अने  
 धैर्यवंतनुं काम ठे, ते तारामां देखातुं नथी, तो ( समर के० ) संग्रामने बिषे ( करवाल के० )  
 खड्ग, ( शर के० ) बाण अने ( कुंत के० ) जालां तेनी तीक्ष्ण एवी धाराउने तुं केम सहन  
 करी शकीश ? ए वातनुं मने आश्चर्य लागे ठे, कारण के तुं सहन करी शकीश एवी मने  
 कांइ प्रतीति आवती नथी. एवी स्त्रीनी बाणी सांजलीने सुनट बोड्यो के हे प्रिये ! तें  
 मारी अधीरता क्यां दीठी ? ते वारे स्त्री बोली के रतिने अवसरे में मारां नेत्ररूप बाणे  
 करीने हएयो, तेथी तुं विंथाइ गयो, अने तुजने में वश करी लीधो, तो त्यां ताहं धैर्य निश्च-  
 लताए रखूं नहीं, माटे शत्रुनां बाणो केम सहन करीश ? तेनो विचार तुं कर. ते सांजली  
 सुनट बोड्यो के हे प्रिये ! रतिने अवसरे तो इंद्र, ब्रह्मा, हरि, हरादिक जे सहस्रगमे अद्वौ-  
 हिणी सैन्यने जीते एवा सामर्थ्यवाला हता, तोपण ते स्त्रीनी आगल निर्बल थया तो मारुं शुं गजुं ठे ?  
 ॥ ५ ॥ तथा कोइक सुनटनी स्त्री कहे ठे के तुं मनसां लावीश नहीं के कदाचित् संग्राममां हुं मरण  
 पामीश तो पठी मारी स्त्री कोना आधारे जीवशे ? एवो तुं मारो मोह करीश नहीं, केमके मारुं मरुं  
 तथा जीवुं बहुं तारी पठवाडेज ठे. हुं तारी पीठ ढांकीश नहीं, एटले तुं जो संग्राममां जीत करी

પ્રથમે ઘેર આવીશ તો મંગલદ્વયે તુને વધાવીને હું ઘરમાં તેડી જશ, અને કદાચિત્ સંગ્રામમાં મરણ પામીશ તો હું પણ તારી પઠવાડે અગ્નિપ્રવેશ કરી મરણ પામીશ. એ રીતે એક તો અધરસ એટલે પોતાનો રત્ન અને વીજો અમૃતરસ, એ વેરસ તુજને સુલજ છે. તે કેવી રીતે? તો કેજો શત્રુનો પરાજય કરીને જીવતો ઘેર આવીશ તો હું તુજને આનંદિત થકી સ્મરાતુર થઈને રતિને અવસરે આલિંગન કરશ. તે સમયે તું મારા હોઠના ચુંબનરૂપ રસનો સ્વાદ પામીશ, અને જો કદાપિ સંગ્રામમાં તારા પ્રાણનો ત્યાગ થશે તો તું સ્વર્ગને વિષે દેવતા થઈશ, અને હું તારી પઠવાડે અગ્નિપ્રવેશ કરી સતી થઈને દેવાંગના થઈશ તો ત્યાં દેવતાની પદવીમાં અમૃતરસ સુલજ છે, એટલે જો જીવતો રહ્યો તો અધરસ અને મરણ પામ્યો તો અમૃતરસ, એ બે તુજને સુલજ છે, માટે જે કામે જાય છે તેમાં સાવધાન થઈને સ્વામીનું કાર્ય સુધારજે, પણ કાયર થઈને પાઠા પગ તરીશ નહીં. જેથી દે સ્વામિન્ ! ત્રણ જગતમાં જયયશનું હેતુ એવું તારે અચલ ધાંડું (હો કે) થાડે, કેમકે જે શૂર-પણું આદરીને મરણ પામે છે તેને આ લોકમાં બલવત્તર સુન્નટપણનો યશ મલે છે, અને પરલોકમાં દેવપદ પામ્યા થકા યશકાંતિનું દીસિપણું પ્રાપ્ત થાય, અને જે કાયર થાય તે આ લોકમાં અને પરલોકમાં અપયશનું કારણ થઈ પડે ॥ ૬ ॥

इम अधिक कौतुके वीररस जागते, लागते वचन हुआ सुन्नट ताता ॥  
सूरपण कूर हुआ तिमिरदल खंडवा, पूर्व दिशि दाखवे किरण रातां॥चंग०॥७॥

અર્થ—( ૬મ કે ) એ રીતે રાત્રિષ્ જે વારે સર્વ સુન્નટો યુદ્ધમાં જવાને તૈયાર થાય છે, તે વલ્લતે કોઈની સ્ત્રીનાં, કોઈની માતાનાં વેધાલાં વચન સાંજલતે તથા વલી બંદિજનોની વિરુદ્ધાવલીના પાઠમાં પોતાના વંશની પ્રશંસા સાંજલતે અને એવાં કૌતુકે અધિક વીરરસનો ઝગમગ થાતે એટલે શૂર-વીર તો પ્રથમથીજ છે, અને વલી ઝત્તિ યુક્તિનાં વચન તે સુન્નટોને કાને લાગ્યાં, તેથી તે લાગતાં વચનને યોગે કરી વલી અધિક વીરરસે જાગત થયા થકા તે સુન્નટો યુદ્ધ કરવાને ઘણા તાતા થયા,

एटले तेजवंत थया, तेमनां शरीरमां रक्त वर्ण प्रगट थयो. जेम कोइक प्राणी प्रथमश्री कषायवंत  
 तो तेज, ते वली विशेष कषायोदय थवा योग्य एवां कोइनां वचन सांजले ते वारे तेने विशेष  
 करी कषायोद्गम थाय, तेम इहां पण सर्व सुजटो विशेष वीररसमय थया थका थुरू जणी तैयार  
 थया. ए सर्व व्यतिकर रात्रि संबंधी जाणवो. हवे प्रजात थवा लाग्यो, ते वारे कवीश्वर एवी  
 संज्ञावना करे ठे जे सूर्ये पूर्वे विचार कख्यो हतो के बहु राजानां लश्कर आव्यां ठे, माटे बेहुनुं  
 साम्य थाय तो सारी वात, परंतु तेम तो थयुं नहीं, अने बेहु लश्कर मांहोमांहे एक बीजानो  
 नाश करवाने तैयार थयां, ते जोइ सूर्ये पण विचाखुं जे हवे हुं पण मारा शत्रुनो नाश करूं. एम  
 चिंतवी पोते निषध पर्वतना कूटांतराले रह्यो हतो तिहांथी क्रूर थइ रक्तपणुं आदरी लालचोल  
 नेत्र करीने पोतानो शत्रु जे तिमिरदल एटले अंधकारनो समूह तेनुं खंरुन करवाने अर्थे पूर्व  
 दिशि जणि रातां किरणने देखाडे ठे, एटले प्रजातकाल थयो ते वारे रक्त सूर्योदय पण थयो,  
 अने सुजटो पण थुरू करवाने ताता एटले रक्त वर्णवाला थया ॥ ७ ॥

रोपी रणथंज संरंज करी अति घणो, दोइ दल सुजट तव सबल जुके ॥  
 भूमिने जोगता जोइ निज-योग्यता, अमल आरोगता रणन मुंजे ॥ चंग ॥ ८ ॥

अर्थ-हवे जे प्रथम बेहु सैन्यवालाए संग्राम करवानी भूमि थुरू करी हती तेना मध्य  
 जागे रणनो स्तंज रोपीने बे दिशाए बेहु सैन्यवालाए पोतपोतानी भूमिका स्थापी, अने पढी हाथी,  
 घोडा, रथ अने पाला सुजटनो समूह थइने अत्यंत घणो थुरूनो ( संरंज के ० ) प्रारंज करीने  
 अथवा संरंज एटले क्रोधयुक्त थइने ( दोइ दल के ० ) बेहु कटकवाला सबल जुके, एटले बल  
 सहित थया थका मांहोमांहे ( जुके के ० ) थुरू करवा मंड्या. तिहां घणा दिवसनी सुजटोनां  
 मनमां जे थुरू करवानी बांढा हती ते अहीं पूर्ण करे ठे, ने विचारे ठे जे अमारा स्वामी आगल

અમારો મુત્તમો વાવ. અમ જાણી હવેશ્રી સંગ્રામ કરે છે. તે સંગ્રામ માંહે જે મોટા મોટા હાકમ, યોદ્ધાર, નૈનાધિપતિ, પટાના સ્વેલનાર, અમીર, ઝમરાવો તથા સીપાઈ છે તે રાજાની આપેલી નુમિની નોમયતા જે નોમયતું તે પ્રમાણે પોતાની યોગ્યતા જોઈને વિચારે છે જે અમે ઘણા દિવસ અથા સ્વામીની આપેલી ધરતી ગરાસ સ્વાદ્ ટીપ, માટે આજ અમારા સ્વામીને કાર્યે સંગ્રામમાં લડતું નામને યોગ્ય છે, પત્રી યોગ્યતા જોઈ અધિક લહે છે. વલી અમલ તે કસુંવા કાઢી માંહોમાંહે આરોગતા થકા પોતપોતાની મર્યાદા તથા કુલીનપણું વિચારી અત્યંત શુરુ કરતા થકા રણસંગ્રામમાં મુંજાતા નથી. તેનાં મનમાં એવો વિચાર છે કે જેમ તેમ કરી અમારા સ્વામીની જીત થાય, પણ તે તો પુણ્યાધીન વાત છે, તથાપિ નિમિત્તશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે જેનું સૈન્ય ઝંચી ચૂમિકાણ ઝત્યું હોય, વલી જે ન્યાયવંત હોય, તેની જીત થાય. તે સર્વ પ્રકારની શુરુતા તો હાલ શ્રીપાલ રાજાને છે. વલી પુણ્યપ્રકૃતિ પણ એની સારી છે, તેથી શ્રીપાલનો જય થાય એવું દેખાય છે ॥ ૬ ॥

નીર જિમ તીર વરસે તદા યોધધન, સંચરે બગ પરે ધવલ નેજા ॥ ગાજ  
દલસાજ રુતુ આઈ પાડસ તણી, વીજ જિમ કુંત ચમકે સતેજા ॥ ચંગ ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ-હવે સંગ્રામને વર્ષાકૃતુની હપમાણ વર્ણવે છે. સંગ્રામમાં ( યોધધન કે ૦ ) સુઝટોણ કાલાં સન્નાહ પહેણ્યાં છે, તેણે કરીને ધન ઇટલે મેઘ સદૃશ દેખાય છે, તે યોજ્ઞા ( તદા કે ૦ ) તે વલતે ( નીર જિમ તીર કે ૦ ) પાણીની પેરે તીર ઇટલે બાળ તેનો વરસાદ વરસાવે છે, વલી વરસાદમાં વગલાં પહીઝનો સંચાર હોય તેની પરે ઇહાં ( સંચરે ધવલ નેજા કે ૦ ) સુઝટોના હાથમાં ધોલા તે સફેદ નેજા છે તેને લઈને સુઝટો શૂરપણે ઝહ્યા ઠામ ઠામ દોમી રહ્યા છે, તેથી તે નેજા સંચરતા થકા ફરકી રહ્યા છે, તથા ( દલસાજ કે ૦ ) લશ્કરનો સાજ જે હાથી, ઘોઘા, સુઝટ પ્રમુખનાં

# श्री श्रीपाल राजानो रास

प्रकाशक—श्रावक भीमसिंह माणिक,  
जैन पुस्तक प्रसिद्ध करनार तथा वेचनार, मुंबई.

युद्ध.



शास्त्री अक्षरना  
पृष्ठांक १४०.



गुजराती अक्षरना  
पृष्ठांक १८६.



બુંદ, તે માંહોમાંહે કોલાહલ શબ્દ કરી રહ્યાં છે, તેનો પમ્બંદો પડે છે તે ગાજી રહ્યો છે, તે જાણીએ વરસાદમાં ગાજ થતી હોય નહીં ? તેવો જણાય છે. તથા (કુંત ચમકે સતેજા કે०) તેને કરી સહિત ઇટલે તેજવંતાં જાલાંની આણીં ચમકતી ઝલકી રહી છે, તે (વીજ જિમ કે०) વીજલીની પેરે જણાય છે. એ રીતે તે સંગ્રામ જોઈને (ફતુ આઠ પાંડસ તણી કે०) જાણે વરસાદની ફતુજ આવી હોય નહીં ? એવો સંગ્રામ દેખાય છે ॥ એ ॥

પ્રંડ બ્રહ્મંડ શત ધંડ જે કરી શકે, ઊઠલે તેદવા નાલગોલા ॥  
વરસતા અગનિ રણમગન રોષે પ્રચ્છા, માનું એ યમ તણા નયણ-  
મોલા ॥ ચંગ ૦ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—હવે નાલમાંથી ગોલા બૂટે છે તેની ઉપર કવીશ્વર બ્રહ્મપ્રેક્ષા કરે છે કે ( ધંડ કે०) કુંજા-  
રના ઘરનું જૂનું જાજન, તેને જેમ પથરો મારીને સો કટકા કરી નાખીએ તેની પેરે (બ્રહ્મંડ કે०)  
સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાલરૂપ બ્રહ્માંડ, તેના પળ જે (શત ધંડ કે०) સો ધંડ ઇટલે સેંકમોગમે  
ધંડોધંડ કરી શકે તેવા મહાબલવત્તર મહાસામર્થ્યવાન્ (નાલગોલા કે०) નાલો માંહેથી  
ગલોલા ધામ ધામ ઊઠલે છે. તે જે સૈન્યના મનુષ્યને નજીક આવી લાગે તેના પ્રાણ લીએ છે. તે  
નાલગોલા કેવા છે ? તો કે (વરસતા અગનિ કે०) અગ્નિના સમૂહને વરસતા થકા રણમગન ઇટલે  
સંગ્રામમાં તન્મય થકા રોષે પ્રચ્છા ઇટલે ક્રોધે પ્રચ્છા રાતા છે. તે ગોલા એમ જાણે છે કે અમે  
ઠતાં શત્રુ કેમ રહે ? ઇહાં કવિ શુક્તિ કહે છે કે હું એમ માનું છું જે એ નાલગોલા અગ્નિ વરસતા  
નથી, પરંતુ સુજડોના પ્રાણ હરણ કરવાને વિકાસ્યા રણમાં જાણીએ યમ રાજાનાં નેત્રના ઢોલાજ  
છે ? ઇટલે જેમ યમ રાજાનાં નેત્રના ઢોલા જેની ઉપર પડે તેના પ્રાણ લીએ, તેમ એ નાલગોલા  
પણ જેની ઉપર પડે તેના પ્રાણ લીએ ॥ ૨૦ ॥

કેશ વેદે શરે અરિ તણાં શિર સુખટ, આવતાં કેશ અરિવાણ ઝાલે ॥ કેશ  
અસિ વિન્ન કરિકુંજ મુગતાફલે, બ્રહ્મરથવિહગ મુલ ગ્રાસ ઘાલે ॥ ચંગ  
॥ ૧૧ ॥ મધ્યસ સય અનવદ્ય કવિપદ્યપ્ર, વંદિજન વિરુદ્ધી અધિક  
રસિયા ॥ લોજ અરિફોજની મોજ ધરી નવિ કરે, ચમકપ્રર ધમક દડ  
માંહિ ધસીયા ॥ ચંગ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—હવે તે સૈન્યમાં કેવા કેવા પ્રકારની કલાઈવાલા સુખટો છે ? તે કહે છે. કેટલાએક  
સુખટ તો જેમ લખના પ્રહારે કરી શિર ઠેદાય તેમ ( શરે કેળ ) અર્ધચંદ્રાદિક વાળે કરીને ( અરિ  
તણાં શિર કેળ ) શત્રુસુખટનાં મસ્તકને ઠેદે છે, એવી કલાવાલા છે. વલ્લી કેટલાએક સુખટ તો  
ચુરુમાં ચારે તરફ નજર રાખતા ( અરિ કેળ ) શત્રુનાં સામાં આવતાં વાળને વચમાંથી જ ઝાલી  
રાલે છે, તથા કેટલાએક પોતા ઉપર આવતાં વાળને વચમાંથી જ ઠેદી નાલે છે, પણ આગલ  
વધવા દેતા નથી, પોતાના અંગ ઉપર આવવા દેતા નથી, એવા લઘુલાઘવી કલાવાન સુખટો છે,  
તે જાણીએ ચુરુમાં રમતજ કરી રહ્યા હોય નહીં ? હવે સુખટોનું શુજબલ કહે છે. કેટલાએક  
સુખટ ( અસિ કેળ ) તરવાર તેના એકજ ઘાએ કરી ( કરિકુંજ કેળ ) હાથીના કુંજસ્થલને ( વિન્ન  
કેળ ) ઠેદી નાલે છે, વિદારી નાલે છે. તિહાં પ્રદ્રક જાતિના હાથીના કુંજસ્થલ માંહે જે મોતીનો  
રાશિ હોય તે તેમાંથી વેરાઈ પડે છે, તે મોતીનો ગ્રહણ કરનાર ઇશ્વર કોણ હોય ? તિહાં કવિ  
સંજાવના કરે છે કે ( બ્રહ્મરથવિહગ કેળ ) બ્રહ્માના રથમાં હંસ પક્ષી જોડેલાં છે તેનાં મુલને વિષે  
( ગ્રાસ ઘાલે કેળ ) વળ ચુગાવે છે, માટેજ સુખટો તે હાથીના કુંજસ્થલને જાણે ઠેદતા હોય નહીં ?  
એમ લાગે છે. એવા અબીહ સુખટ જે છે તે બલે કરી એક ઘાએ હાથીના મસ્તકને વિદારી નાલે  
॥ ૧૧ ॥ હવે સુખટોનો રણસ વખાણે છે. ( સય કેળ ) તત્કાલનો ઉપન્યો જે ( મધ્યસ કેળ )



મદિરાનો રસ એટલે તત્કાલની લપની મદિરામાં કેફ ઘણો હોય, તે પીતાં વેંતજ મન ઘૂર્ણિત થઈ જાય, વિકલ દશાને પામી જાય, માટે તત્કાલનો લપન્યો મદિરાસ અને ( અનવધ્ય કેળ ) નિર્દૂષણ એવાં કવિપદ્ય એટલે ગણ પ્રમુખના જાણ, પિંગલ તથા અલંકારના પાઠી ઋત સદશ જે કવિએ, તેનાં રચેલાં દગ્ધાદ્ધરાદિ દોષરહિત એવાં પદ્ય જે કવિત, સવૈયા, કુંફલિયા પ્રમુખ તેનો ( ઋત કેળ ) સમૂહ, તેણે કરી બંદિજન જે ઋટ, ચારણાદિક, તે બિરુદાવલી વંશાવલી બોલી રહ્યા છે. તે સાંપલીને શત્રુની ફોજની યોજ જે ચિંતા તે પોતે મોજ ધરતા ન કરે, એટલે એ કેટલા છે ! અમે કેટલા ઠીએ ! અથવા એ ઘણા છે ! એમ રસિક એવા સુઝતજન અધિક અત્રિમાને ચહ્યા થકા ( અરિફોજની કેળ ) શત્રુની ફોજની ( યોજ કેળ ) રહે અમને એ મારી નાલે, એવી ચિંતા રાહ્યા વિના તેની અવગણના કરીને ( મોજ ધરી કેળ ) પોતાના દિલની આનંદ શુશ બલતીએ કરી ( ચમકઝર કેળ ) રોષને ઋર એટલે સમૂહે અકસ્માત્ એટલે આગલી સામી ફોજવાલાને ગવેષણા નથી જે એ થોડે પરિવારે આવીને અમારી સાથે બાધશે. તેવા અકસ્માતે ( ધમક દડ કેળ ) ધમક દડને શીઘ્રપણે ધમકામાં ગુલાંટ માહ્યાની પેઠે અથવા સિંહની પેરે પરાક્રમ ધરીને શત્રુની ફોજ માંહે ( ધસીયા કેળ ) પેઠા એટલે માંહેમાંહે શુરુ કરતા થયા, અર્થાત્ એકાએક સામાની ફોજ સેલચેલ કરી દીધી ॥ ૧૨ ॥

વાલ વિકરાલ કરવાલ હત સુઝતશિર, વેગ લબલિત રવિ રાહુ માને ॥  
ધૂલિ ધોરણી મિલિત ગગનગંગાકમલ, કોટિ અંતરિત રથ રહત  
લાને ॥ ચંગળ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—હવે એ મહાશુરુ થાય છે, એટલે ગજે ગજ, ઘોડે ઘોડા, રથે રથ અને પાલે પાલા, એમ સરલે સરલાં માંહેમાંહે બેહુ સૈન્ય શુરુ કરતાં કોડક સ્વજ્ઞ ધારણ કરનારો સુઝટ તે સામા સ્વજ્ઞ-

પામી મુગટને મદિયા લાગ્યો કે હું તારા ઉપર આવ્યો હું, માટે સ્વર રાખજે ! એમ કહી લઘુ-  
 ગાપરી તરવાળ દક્ષિણ કરમાં પ્રવળ કરેલી ( કરવાલ કે ) તરવાર, તેણે કરી શત્રુના સ્કંધ ઉપર  
 પ્રાર્થ કર્યો, તેણે કરી ( દત્ત કે ) દુળાયેલું જે સુગટનું મસ્તક તે કેવું છે ? તો કે ( વાલ  
 વિકરાલ કે ) વાલે કરી વિકરાલ એટલે વીહામણું દેખાય છે, અર્થાત્ તેના મસ્તકમાં મોટા  
 કેશપાશ વટ્ટા થઈ ગયેલા છે એવું છે. તે જે વારે ટેદાણું તે વારે તે સુગટ શૂરપણમાં હતો, તેથી  
 તામત્તી પ્રવ્રત્તિના પર્યાય તેના મસ્તકમાં રહી ગયા છે, તેને યોગે ( વેગ ઉઠલિત કે ) વેગે કરી ઉતા-  
 વણથી ઝુંજું ઉઠલવા લાગ્યું. તિહાં કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે કે સંગ્રામ આકરો થાય છે, તેમાં સુગટ  
 પાદનાદિકના પાદપ્રહારથી રજનો સમૂહ ઉઠે છે તે આકાશ સુધી પહોંચ્યો છે, તેણે કરી આકાશ  
 ગાઈ ગયું છે, માટે સૂર્ય ઢંકાઈ ગયેલો છે, તેથી દેલવામાં આવતો નથી, માટે એમ લાગે છે જે તે  
 સુગટનું જે મસ્તક ઉઢ્યું તે કેશના યોગે કરી શ્યામ દેખાય છે, તેથી ધનુ વિનાનું એકલું મસ્તક  
 દેખીને “રવિ રાહુ માને” ( રવિ કે ) સૂર્ય તેણે તેને રાહુ કરી માન્યો, તેથી પોતાના શત્રુને  
 અકસ્માત્ સામો આવતો દેખી સૂર્યે ત્રય પામીને જાણ્યું જે રાહુ મુજને ગ્રસવા આવ્યો છે, તેથી  
 પોતાના રથ સહિત તિહાંથી નાસીને ધૂલની જે ધોરણી એટલે સમૂહ તેને મલવે કરી ગગન-  
 ગંગા જે આકાશગંગા તેનાં કમલો ધૂલે કરી ઢંકાઈ ગયાં છે, તે સ્થાનક દેખીને ( કોટિ અંતરિત  
 રથ રહત ઠાને કે ) તે ગગનગંગાનાં કમલના કોતરમાં આવી સૂર્યનો રથ ઠાનો રહી ગયો,  
 અથવા ક્રોધોગમે કમલ ધૂલના યોગથી એકઠાં થયાં છે તે માંહે જાણીએ સૂર્યનો રથ ઠાનો રહ્યો  
 છે, અર્થાત્ સંગ્રામને યોગે જે ધૂલ ઊમી છે, તેને યોગે સૂર્ય આઘાદિત થયો છે તે દેખાતો નથી,  
 માટે કવિએ ઉક્તિ કરી છે ॥ ૧૩ ॥

કેઈ ગ્રંથ ખાર પરિ સીસ પરિહાર કરી, રણરસિક અધિક જુએ કંબંધે ॥  
 પૂર્ણ સંકેત હિતદેત જય જય રવે, નૃત્ય મનુ કરત સંગીતવંદે ॥ ચંગ ૦ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ-વલી સુન્નટની શ્રેણી માંહે જુલતા થકા કેશક સુન્નટનાં મસ્તકો હેદાફ ગયાં હે, તે વારે તે સુન્નટોનાં એકલાં ધમ્મજ માત્ર શુરુ કરે હે, તેની ઉપર કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે હે કે ( કેશ જટ કે ) કોશક સુન્નટે શુરુ કરતાં કરતાં વિચાણું જે પોતાની પાસે ખાર હોય તો ખુલે મને શુરુ ન થાય, છું મનમાં ધારીને ( ખાર પરિ સીસ પરિહાર કરી કે ) પોતાના મસ્તકને ખારની પરે જાણીને તેને વેગલું મેલ્યું હે, કારણ કે હલલું થવાથી શુરુ અવલ રીતે થાય, માટે મસ્તકનો પરિહાર કરી પઢી ( રણરસિક કે ) રણને વિષે રસિક થયો થકો ( કબંધે કે ) મસ્તક વિનાના થડે કરીને ( અધિક જુકે કે ) ઘણો ઘણો જુકે હે. હવે તે ધમ્મ જે હે તે હાથમાં લજ્જ લજ્જ જુકે હે, તેની ઉત્પ્રેક્ષા કરે હે તે એવી રીતે કે જાણીએ તે સુન્નટો શુરુ કરવાને સાવધાન થયા હતા, તે વારે એવો કાંઈ સંકેત કહ્યો હતો જે શત્રુને જીતવો, અથવા પોતાના જીવનો હેહ કરવો, અથવા લાખોગમે માણસોનો સંહાર કરવો. તે ( પૂર્ણ સંકેત કે ) સંકેત પૂર્ણ થયો જાણીને તેના ( હિત-હેત કે ) હિતના કારણ થકી ( જય જય રવે કે ) જય જય શબ્દે કરી ધમ્મ જુકે હે. હવે ધડ જુકે હે તિહાં કવિ કહે હે કે હું એમ માનું હું જે એ ધમ્મ જુક્તું નથી, પરંતુ સંગ્રામ કરી પોતે જયપણું પામ્યું તેને અર્થે જય જય રવે કરી ( નૃત્ય મનુ કરત સંગીતબદ્ધ કે ) જાણીએ હર્ષચરે સંગીતબદ્ધ નાટકજ કરતું હોય નહીં ? ॥ ૧૪ ॥

ઞરિ રણતૂર પૂરે ગયણ ગમ્મર્મે, રથ સબલ શૂર ચકચૂર ખાંજે ॥ વીર  
હક્કાય ગય હય પુલે ચિહું દિશે, જે હુવે શૂર તસ કોણ ગાંજે ॥ ચંગ ૦ ॥ ૨૫ ॥

અર્થ-હવે સુન્નટોનું શૂરપણું વલાણે હે. તિહાં સંગ્રામમાં ( ઞરિ કે ) ઘણાં ઘણાં ( રણતૂર કે ) સંગ્રામનાં વાજિત્ર જે નગારાં, શરણાફ, ઢોલ અને રણશિંગાં પ્રમુખ તેના શબ્દને ( પૂરે કે ) સમૂહે કરીને ( ગયણ કે ) આકાશ તે ( ગડગડે કે ) ગર્જાવ કરી રહ્યું હે. ( સબલ શૂર કે )

नथी, पण जाणीए ढीए जे ते दिवसे तो ते तृप्त थयो हशे ! वली थुरू जोवाना अजिलाषी जे व्यंतरनिकायना देवता, ते पण अनेक सुन्नटो मरण पाम्या देखीने प्रेमे करी सहित प्रीतिवंत थया, एटले हर्षजर संतुष्ट थया, अने बेहु दलवाला सुन्नटोए पण प्रथम संग्रामनी आद्यमां जे विचाछुं हतुं के राजानी भूमि खाइए ढीए, तेने माटे मारामां आवी थुरूनी कला ठे ते हुं लमाइमां करी देखामीश, ते ते प्रमाणे ते ते सुन्नटोए तेवी तेवी कलाए करी थुरू कछुं, तेथी तिहां कोइ पण सुन्नटने लगाइ करवानी हौश अधूरी रही नहीं ॥ १६ ॥

देखी श्रीपाल नट भ्रांजीयुं सैन्य निज, उठवे तव अजितसेन राजा ॥  
 नाम मुज राखवो जोर फरी दाखवो, दो सुन्नट विमल कुल तेज  
 ताजा ॥ चंगण ॥ २७ ॥

अर्थ—एम मांहोमांहे थुरू थतां थका पोताना सैन्यने श्रीपालना सुन्नटे ( भ्रांजीयुं केण ) न-साङ्गुं एवुं देखीने एटले महाबलिष्ठ पराक्रमी एवा श्रीपालना सुन्नटे शस्त्रे करी घणा हत ग्रहत कख्या, तेथी कायर थयेला, निर्बल थयेला, मरणथी बीक पामता, पाठा पग देता, नासता एवा पोताना सुन्नटोने देखीने अजितसेन राजा पोते स्वारी करी थुरू करवा सावधान थइने तेमने उठवे एटले पाठा थुरू करवा सावधान करे, हिम्मत आपे जे जागो मां, हवे हुं आगेवान थाउं हुं, तमे कशी वाते चिंता करो नहीं, हमणां शत्रुना सैन्यने दशे दिशाए नसामी देखुं. एवी रीते जागतां थका तमारी अने अमारी आबरु केम रहेशे ? माटे हे सुन्नटो ! ( नाम मुज राखवो केण ) मारे नाम राखवुं ठे, तेथी तमारुं पण नाम रहेशे जे फलाणा सुन्नट हता तेणे पोताना खामीनी आवी जीत करी देखामी, ते माटे तमे तमारुं फरीथी जोर देखामो. ( विमल सुन्नट कुल केण ) हे निर्मल कुलना उपन्या सुन्नटो ! तमे कुत्रीना ( तेज ताजा

કેળ) તેજે કરી તાજા ( હો કેળ) આડે, પાઠા પગ મ ઝરો, એમ સુન્નટોને કરી ફરી લખવાને તૈયાર કહ્યા ॥ ૧૭ ॥

તેહ હમ બુઝતો સન્ય સજી જુઝતો, વીંટીયો ઝતિ સય સાત રાણે ॥ તે વડે નૃપતિ અન્નિમાન ત્યજી હજીય તું, પ્રણમી શ્રીપાલ હિત એહ જાણે ॥ ચંગળ ॥ ૨૬ ॥ માનધન જાસ માને ન તે હિતવચન, તેહશું જુઝતો નવિય આંકે ॥ બાંધીયો પામી કરી તેહ સત સય ઝટે, હુઝે શ્રીપાલજશ પ્રગટ વાંકે ॥ ચંગળ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—(તેહ કેળ) તે અજિતસેન રાજા પોતાના સુન્નટને (હમ બુઝતો કેળ) એવી રીતે જણાવતો થકો સજ્જ થઈ શ્રીપાલના સૈન્ય સાથે જુઝતો થકો સૈન્યને વિલોડવા લાગ્યો, તે જોઈ સાતસે રાણા લડવા આવ્યા. તેની સામે તેહ એ ચુરૂ કરતા તેના સુન્નટોને દૂર કરી (ઝતિ કેળ) ઝટિતિ તત્કાલ અજિતસેન રાજાને ચારે તરફ ધેરો કરી વીંટી લીધો, અને પઠી તે રાણા કહેવા લાગ્યા કે હે નૃપતિ ! હજી સુધી તારું કાંઈ ગયું નથી, માટે તું અન્નિમાન ઠાંરૂ, અહંકાર રાખવો ચુક્ત નથી, પૂર્વે પણ અહંકારથી ઘણા રાજાઓનાં રાજ્ય ગયાં છે, માટે અમારું વચન માની આવીને શ્રીપાલ રાજાનાં ચરણ કમલ પ્રત્યે પ્રણામ કર. ( એહ કેળ) એ શ્રીપાલ રાજા કેવો છે ? તો કે ( હિત જાણે કેળ) હિતનો જાણ છે, માટે પ્રણમીશ તો તારા ગુન્હા સર્વ બક્ષીસ કરશે ॥ ૨૬ ॥ એવાં વચન રાણાએ કહ્યાં, પણ અજિતસેનના ચિત્તમાં નરમાશ આવી નહીં, કેમકે ( જાસ કેળ) જેને ( માનધન કેળ) અહંકારરૂપ ધન છે તે પોતાના હિતનાં વચન માને નહીં, તેમ અજિતસેન પણ તે રાણાઓનાં વચનની અવગણના કરતો અન્નિમાને પૂરિત થકો મનમાં વિશેષ ક્રોધ ધરતો ( તેહશું કેળ) તે સાતસે રાણાઓની સાથે ચુરૂ કરતો કોઈ રીતે થાકતો નથી. મનમાં વિચારે છે જે મારા સુન્નટો બહ-

हीन थया तो शुं थयुं ? पण मांरं बल तो क्यांहि गथुं नथी, एम धारी थुरू करे ठे. ते थुरू करतां ते राणाउए हाथीनी सूढ जाळी दंतूशल उपर पग दइ अजितसेननो पग जाळी हाथीना होदा उपरथी पानी करीने मुसके टाट बांधी लीधो. ते वारे श्रीपाल राजानो यश ( प्रगट वाके के० ) प्रगट शब्दे थयो. श्रीपाल राजा जील्यो. सैन्यमां श्रीपालनी डुहाइ फरी जे हवे थुरू करशो नहीं. ते वारे अजितसेननी सेना पण विलखी थइ ॥ १ए ॥

पाय श्रीपालने आणीयो तेह नृप, तेणे ठोडावीयो उचित जाणी ॥  
 न्रूमिसुख जोगवो तात मत खेद करो, वदत श्रीपाल इम मधुर वाणी  
 ॥ चंग० ॥ १० ॥ खंरु चोथे हुइ ढाल चोथी न्रली, पूर्ण कडखा तणी  
 एह देशी ॥ जेह गांवे सुजश एम नव पद तणो, ते लहे रुद्धि सवि  
 शु० लेशी ॥ चंग० ॥ ११ ॥

अर्थ-पढी ते बांधेला अजितसेन राजाने लइने राणाउए श्रीपाल राजाना पग आगल आणी मूक्यो, तिहां ते विलखो थयो थको नीची दृष्टिकरी रह्यो. एवो तेने देखीने श्रीपाल राजाने तत्काल दया आवी ने वली विचाळुं जे आ मारो काको ठे, ते मारी आगल बांध्यो पड्यो रहे ते उचित कहेवाय नहीं, माटे एने ठोफी मूकवो उचित ठे एम चिंतवीने तेने तरतज ठोडाव्यो, अने श्रीपाल कहेवा लाग्यो के हे तातजी ! तमे तमारी पोतानी जे न्रूमि ठे तेने सुखे जोगवो, अने लगार मात्र तमारा चित्तमां खेद करशो मां. एवी रीते श्रीपाल राजाए अजितसेन राजाने मधुर एटले मीठी वाणीए कळुं ॥ १० ॥ ए चोथा खंरुने विपे न्रली एवी चोथी ढाल पूरी थइ, ए संपूर्ण कम्खानी देशी ठे. जे प्राणी ए नव पदनो रुडो यश गाय, अथवा श्रीयशोविजय गणि

કહે છે કે એ નવ પદને જે રુની રીતે ગાય તે પ્રાણી ( શુદ્ધ લેશી કે ) વિશુદ્ધ નિર્મલ લેશ્યાના ધણી થઈને સર્વ ક્ષુદ્રિ પામે ॥ ૨૧ ॥

॥ દોહા ॥

અજિતસેન ચિંતે કહ્યું, અવિમાસ્યું મેં કાજ ॥ વચન ન માન્યું દૂતનું, તો ન રહી નિજ લાજ ॥ ૧ ॥ આપ શક્તિ જાણે નહીં, કરે સવલણું જુઝ ॥ સુહિતવચન માને નહીં, આપે પેઠે અબુઝ ॥ ૨ ॥ કિહાં વૃદ્ધપણે હું સદા, પરડોહ કરવા પાવ ॥ કિહાં બાલપણ એ સદા, પરડપકાર સ્વપ્નાવ ॥ ૩ ॥ ગોત્રડોહ કીરતિ નહીં, રાજડોહ નવિ નીતિ ॥ બાલડોહ સદ્ગતિ નહીં, એ ત્રણે મુજ ખીતિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—હવે અજિતસેન રાજા ચિંતવે છે કે મેં અવિમાસ્યું એટલે અણત્રિચાલું કારજ કહ્યું. પ્રથમથીજ દૂતનું વચન માન્યું નહીં, તો મારી લાજ રહી નહીં ॥ ૧ ॥ જે પ્રાણી પોતાની શક્તિ જાણતો નથી અને બલવંત સાથે શુદ્ધ માંડે છે, અને સુહિતવચન તે રહું હિતનું વચન અથવા જલાહિતચિંતક વડેરા પુરુષોનું વચન માને નહીં, તે અબુઝ પ્રાણી પોતે પાઠો પડે ॥ ૨ ॥ જુઝ કે ક્યાં તો હું વૃદ્ધપણે સદા સર્વદા પરડોહરૂપ પાપનો કરનારો ! અને ક્યાં એ શ્રીપાલ કે જે બાલપણથીજ સદા સર્વદા ઉપકારનો સ્વપ્નાવ રાખે છે ! માટે મારા વૃદ્ધપણને ધિક્કાર છે અને ધન્ય છે એ શ્રીપાલના બાલપણને ! કે જે હજી લગણ પણ મને કહે છે કે હે પિતાજી ! મૂમિસુખ મોગવો અને અને ખેલ મ કરો ॥ ૩ ॥ વલ્લી શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે જે ગોત્રડોહ કરે તેની કીર્તિ ન હોય અને જે રાજડોહ કરે તેણે ન્યાય ઉલ્લંઘ્યો, માટે એ નીતિ નહીં, તથા બાલડોહ કરવાથી સદ્ગતિ પામે નહીં, માઠી ગતિ પણ જાય, એ ત્રણે અર્કાર્ય મેં કહ્યાં છે, તેની મુજને ( ખીતિ કે ) વીક છે ॥ ૪ ॥

કો ન કરે તે મેં કશું, પાતક નિતુર નિજાણ ॥ નહીં બીજું બહુ પાપને,  
 નરક વિના મુજ ઠાણ ॥ ૫ ॥ એવા પણ બહુ પાપને, ઉઘરવા દીણ હૃદ ॥  
 પ્રવ્રજા જિનરાજની, છે ઇક શુદ્ધ સમઢ ॥ ૬ ॥ તે હુઃખવૃદ્ધીવનદહન,  
 તે શિવસુખતરુકંદ ॥ તે કુલધર ગુણગણ તણું, તે ટાલે સવિ દંદ  
 ॥ ૭ ॥ તે આકર્ષણ સિદ્ધિનું, પ્રવનિઃકર્ષણ તેહ ॥ તે કષાયગિરિન્નેદ-  
 પવિ, નોકષાય દવમેહ ॥ ૮ ॥

અર્થ—જે કોઈ પણ પ્રલો માણસ ન કરે તેવું નિતુર ઇટલે હીણું પાપ મેં અજાણ મૂર્ખ ઠતે  
 તરોર પરિણમે હુધ્યાંને કરી કશું, તે માટે એવાં બહુ પાપનો કરનારો જે હું, તેને નરકની ગતિ  
 વિના બીજું ક્યાંહિ રહેવાનું ઠેકાણું નથી ॥ ૫ ॥ એવા સારા સરખા ઘણાં પાપ કરનારને પણ ઉદ્ધ-  
 રવાને હાથ દીણ છે એવી પણ એક શ્રીજિનરાજની ઉપદેશેલી શુદ્ધ નિર્મલ પ્રવ્રજા ઇટલે ચારિત્ર,  
 તેજ એક સમર્થ છે કે જેથી નરકે જવાનું બંધ થાય છે ॥ ૬ ॥ તે ચારિત્ર કેવું છે ? તો કે હુઃખરૂપ  
 વૃદ્ધીના વનને નાશ કરવા માટે ( દહન કે ) અગ્નિ સમાન છે, વલી તે ચારિત્ર ( શિવ કે )  
 નિરુપદ્રવ સ્થાનક જે મોદ, તેના સુખરૂપ વૃદ્ધના ( કંદ કે ) મૂલ સમાન છે, વલી તે ચારિત્ર  
 ગુણના ગણ જે સમૂહ, તેને રહેવાનું કુલધર છે, વલી તે ચારિત્ર સર્વ જગન્નયનાં દંદ ઇટલે આપ-  
 દાનું ટાલણહાર છે ॥ ૭ ॥ વલી તે ચારિત્ર સિદ્ધિનું આકર્ષણ છે ઇટલે સિદ્ધિપદને રેવે છે, કારણ  
 કે ચારિત્રીયો સાતમે આઠમે ગુણઠાણે રહ્યો થકો વિશુદ્ધ, વિશુદ્ધતર, વિશુદ્ધતમ એવા આત્માના  
 અધ્યવસાયને યોગે બંધ, ઉદય, ઉદીરણ અને સત્તાની કર્મપ્રકૃતિ ઠેદીને નવમે ગુણઠાણે દ્વપક-  
 શ્રેણી માંડી ઘનઘાતી ચાર કર્મ દય કરી તેરમે ગુણઠાણે કેવલજ્ઞાન પામી સિદ્ધિ વરે, તેમાં કોઈ  
 ચારિત્રીયો અંતર્મુહૂર્તમાં મોદે જાય, કોઈ આયુઃકર્મની યાવત્રપ્રમાણ પૂર્તિ કરી મોદે જાય, માટે



ચારિત્ર તે સિદ્ધનું આકર્ષણ છે, વલી તેજ ચારિત્ર યવ જે સંસાર તેને નિઃકર્ષણ ઇટલે દૂર કરનાર છે, વલી તે ચારિત્ર ક્રોધ, માન, માયા અને લોચરૂપ કષાયના જે (ગિરિ કેળ) પર્વત છે, તેનું શ્રેદન કરવાને ( પવિ કેળ ) વજ્ર સમાન છે, તેમજ વલી તે ચારિત્ર હાસ્યાદિક નવ નોકષાયરૂપ ( દવ કેળ ) દાવાનલ, તેને ઉપશમાવવાને ( મેહ કેળ ) મેઘ સમાન છે ॥ ૬ ॥

પ્રવજ્ઞા ગુણ શ્મ ગ્રહે, દેશે પ્રવજલદોષ ॥ મોહમહામદ મિટ ગયો, હુણે  
પ્રાવનો પોષ ॥ ૯ ॥ પ્રેદાણી બહુ પાપથિતિ, કર્મે વિવરજ દીધ ॥ પૂરવ  
પ્રવ તસ સાંપ્રણ્યો, રંગે ચારિત્ર લીધ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—એમ તે અજિતસેન રાજા પ્રવજ્ઞાના ગુણ ગ્રહણ કરે છે, ઇટલે ચારિત્ર એ પ્રકારના ગુણનું કર્તા છે, તે વિચાર કરતાં કરતાં જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રરૂપ ગુણ ગ્રહણ કરતો કેવલ યવજલ જે સંસાર-સમુદ્ર, તેનો જે દોષ તેને દેશે છે, કારણ કે જેમાં ગુણ હોય તો તેના ગુણનીજ ગવેષણા થાય છે, પણ તેની દૃષ્ટિએ અવગુણ જોવામાં આવે નહીં, તેમ ચારિત્રમાં ગુણજ છે, માટે ગુણ દીઠા, તેના ગુણ ગ્રહણ કર્યા, તેથી વિચાણું જે આત્મા જ્યાં લગણ ચારિત્ર સહિત થયો નથી ત્યાં લગણ સંસાર વિટંબના છે, એ આત્માનો દોષ છે, તેનેજ દેશે છે, અને ચિંતવન કરે છે જે આત્માને અનાદિ મોહ છે, તે સંસારમાં યમાહે છે, જ્યાંસુધી સમકિત મોહની, મિશ્ર મોહની અને મિથ્યાત્વ મોહની તથા અનંતાનુબંધી કષાયની ચોકની, એ સાત પ્રકૃતિનો કાયોપશ્મ નથી થયો ત્યાંસુધી તે આત્મા મિથ્યાત્વ ગુણગણે છે. એવી રીતે એ અજિતસેનને ચારિત્ર ગુણ ગ્રહવે કરી સાત પ્રકૃતિનો ઉપશ્મ થાતે ક્ષાયિક પરિણામ વર્તવાના યાવ થકી મોહરૂપ મહામદ જે હતો તે મટી ગયો. તે વારે ઉપશ્મ સમકિતાદિક ઉત્તમ યાવનો પોષ થયો, ઇટલે ઉપશ્મ સમકિતે ઔપશમિક યાવ થાય, અને કાયોપશ્મ સમકિતે કાયોપશ્મિક યાવ થાય, તથા ક્ષાયિક સમકિતે ક્ષાયિક યાવ થાય. એ ત્રણ સમકિત

માંહેલું જે સમકિત ઉપજે તે જાવનો પોષ થાય. તે ફ્રાં અજિતસેન રાજાને અંતર્ગત જાવનો પોષ થયો, તેથી વૈરાગ્યવંત થયો ॥ ૯ ॥ એમ અજિતસેનને સંસારને અનિત્ય જાવે ચિંતવન કરતાં ઘણી પાપની સ્થિતિ બેદાણી, તે વારે કર્મે ( વિવર કેળ ) માર્ગે દીધો, એટલે આકરાં કર્મે હતાં તે શિથિલ થયાં, અનાદિ મિથ્યાત્વ મટ્યું, તે વારે આત્માના અધ્યવસાય જે પૂર્વે વ્યારે એવા ન થયા હતા તે થયા, તેથી સમકિતની રોધક અશુભ કર્મપ્રકૃતિ બંધથી ટલી, ચોથું અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણગાળું પામ્યા. તે સમકિત પામતે જાતિસ્મરણજ્ઞાન ઉપન્યું, તેને યોગે પોતાનો પાઠલો જવ દીધો, તે પાઠલો જવ દેખતાં જવ લી જવજન્ય વિશેષ ઉપન્યો, તે વારે લી આત્માના વિશુદ્ધ અધ્યવસાયને બલવત્તરપણે અપ્રત્યાહ્યાની કષાયની ચોકડી અને પ્રત્યાહ્યાની કષાયની ચોકડીનો બંધ ગયે થકે ઠંડું ગુણગાળું આપ્યું, તે વારે અજિતસેન રાજા ( રંગે કેળ ) હર્ષે કરી ચારિત્ર લીધું અને ઠઠા સાતમા ગુણગાળાના અધિકારી થયા ॥ ૩૦ ॥

॥ ઢાલ પાંચમી ॥

॥ આરે માથે પચરંગી પાગ, સોનારો ઢોગલો ॥ મારુજી ॥ એ દેશી ॥

હુએ ચારિત્ર જુત્તો સમિતિ ને ગુત્તો ॥ વિશ્વનો તારુ જી ॥ શ્રીપાલ તે દેખી સુગુણ ગવેષી મોહીયો ॥ વારુજી ॥ પ્રણમે પરિવારે પ્રતિ ઉદારે ॥ વિશ્વનો ॥ કહે તુજ ગુણ થુણીએ પાતક દહાણીએ આપણં ॥ વારુજી ॥ ૨ ॥

અર્થ—હવે પાંચ સમિતિએ સમિતા અને ત્રણ ગુણિએ ગુણિએ આઠ પ્રવચન માતા, તેણે કરી ( જુત્તો કેળ ) યુક્ત ચારિત્ર થયું. ( વિશ્વ કેળ ) જગત્ત્રયને તારવા સમર્થ એવા સર્વ સાવધ યોગ વ્યાપારથી વિમુક્ત થયેલા અજિતસેન રાજાને દેખીને જલા ગુણોની ગવેષણાનો કરનારો એવો શ્રીપાલ રાજા તેમની ઉપર મોહ્યો થકો પોતાના પરિવાર સહિત પાંચ અન્નિગમ સાચવીને તે મુનિના

ચરણરેજે જાલસ્યલ લગામીને ( પ્રણમે કે० ) પ્રણામ કરે, હદાર ઋક્તિએ કરીને સ્તવના કરે  
 છે, ને કહે છે કે હે પ્રભુ ! તમારા સાધુપણના ગુણને ( શ્રુણીએ કે० ) સ્તવીને પાતક હણીએ એટલે  
 અમારાં ઋવોજવનાં સંચેલાં જે પાપ, તેને હણીએ એટલે દૂર કરીએ ॥ ૩ ॥

ઉપશમઅસિધારે ક્રોધને મારે ॥ વિ० ॥ તું મદ્વવજ્ઞે મદગિરિ ઋજ્ઞે  
 મોટકા ॥ વા० ॥ માયાવિષવેલી મૂલ ડખેલી ॥ વિ० ॥ તેં અજ્ઞવકીલે  
 સહજ સલીલે સામટી ॥ વા० ॥ ૨ ॥ મૂર્ઝાજલ ઋરીયો ગહન ગુહરિયો  
 ॥ વિ० ॥ તેં તરીયો દરિયો મુત્તિતરીશું લોઝનો ॥ વા० ॥ એ ચાર કષાયા  
 ઋવતરુપાયા ॥ વિ० ॥ બહુ ઋદે રેદે સહિત નિકંદી તું જયો ॥ વા० ॥ ૩ ॥

અર્થ—હવે શ્રીપાલ સ્તવના કરે છે કે હે મુનીશ્વર ! રાગ દ્રેષ એ વેને એકપણે આણવા તેને ઉપશમ  
 ગુણ કહીએ, તે ઉપશમરૂપ ( અસિધારે કે० ) તરવારની ધારાએ કરીને ક્રોધરૂપ શત્રુને તમે માર્યો,  
 માટે તમે ક્રોધરહિત થયા હો, તેથી શમતામય હો. વલી માનત્યાગેન માર્દવમ્ એટલે માનને જાવે  
 કરીને માર્દવ ગુણ ઉપજે છે, તે માર્દવ જે કોમલતા તદ્રૂપ વજ્ર એટલે સર્વ શસ્ત્રોમાં ઉત્તમ એવું  
 ઇંદ્રનું આશુધ તે અત્યંત આકરું છે, તેણે કરીને ( મદગિરિ ઋજ્ઞે મોટકા કે० ) મોટા એવા જે  
 મદરૂપ પર્વત, તેનાં જે આઠ શિખર છે તે ય્યાંસુધી આમાં આવે ત્યાંસુધી સ્તબ્ધપણે કોઇ પણ વિનય  
 વિવેક ન આવે, તેને તમે ઋજ્ઞે એટલે જાંજી નાહ્યા, માટે તમે અહંકારરહિત થયા હો. વલી  
 ( માયાવિષવેલી કે० ) માયા જે કપટ તેહીજ વિષવેલી. તે કેવી છે ? તો કે સાધુપણમાં તપ  
 પ્રમુખને પણ સ્ત્રીવેદની દેવાવાલી છે એવી ડુઃખદાયી જાણીને તેને તમે ( અજ્ઞવકીલે કે० )  
 માયાના ત્યાગથી આર્જવ જે સરલતા તદ્રૂપ રીલાએ કરીને ( સહજ સલીલે કે० ) સહેજે મહેતન  
 વિના રીલાએ કરી સહિત ( સામટી કે० ) એકઠી કરીને જન્મ મૂલથી ડખેલીને નાહી દીધી

એવા થો ॥ ૨ ॥ વલી પરિગ્રહની ઉપર વાંઠા જે ડહા તેને મૂર્છા કહીએ, તે મૂર્છારૂપ જલે કરીને  
 નચ્યો, અને ( ગહન કેળ ) બેઠો ( ગુહરિયો કેળ ) જેનો પાર પામીએ નહીં એટલે કષાયવંત સા-  
 માન્ય પુરુષ જેનો પાર પામી શકે નહીં, તે અન્નવ્યને અનાદિ અનંત છે, અને વ્યવ્યને અનાદિ  
 સાંત છે એવો ( લોચનો કેળ ) લોચન કષાયનો ( દરિયો કેળ ) સમુદ્ર, તે મૂર્છારૂપ પાણીએ ખરેલો  
 છે, તેને ( તેં કેળ ) તમે ( મુત્તિતરીશું કેળ ) મુક્તિ જે નિર્લોચ્છતારૂપ ગુણ તડૂપ તરી એટલે વહાણ  
 કહીએ, તેણે કરીને ( તરીયો કેળ ) તચ્ચો, એટલે તરીને પાર પામ્યા, એતાવતા તમે નિર્લોચ્છી  
 થયા થો. એ ઉક્ત ક્રોધ, માન, માયા અને લોચન મલી ચાર કષાય જે છે તે કેવા છે ? તો કે ચાર  
 ગતિને વિષે જે સંસારું તેને સંસાર કહીએ. તેજ ( કષ કેળ ) સંસાર તેનો છે ( આય કેળ ) લાજ  
 જેને વિષે તેને કષાય કહીએ, માટે એ ચાર કષાય તે ( જવ કેળ ) સંસાર તડૂપ ( તરુ કેળ ) વૃક્ષ  
 એટલે સંસારરૂપ વૃક્ષ તેના પાયા છે, કેમકે જ્યાંસુધી એ કષાય છે ત્યાંસુધી એ સંસાર છે, જવ-  
 તરુના પાયા છે, તે ચાર કષાયના અનંતાનુબંધી આદિક ઘણા મેદો છે, અને ઘણા રેવદના દેનારા  
 છે, તે રેવદાદિક દોષ સહિત ચારે કષાયને ( નિકંદી કેળ ) નિકંદન કરી નાખ્યા, માટે ( તું જયો  
 કેળ ) તમે જયવંતા વર્તો. અર્થાત્ કષાયને કંદ જે મૂલ તે સહિત કાઢવાને તમે સમર્થ થયા થો ॥ ૩ ॥

કંદર્પે દર્પે સવિ સુર જીત્યા ॥ વિળ ॥ તે તેં ઇક ધક્કે વિક્રમ પકે મો-  
 મીયો ॥ વાળ ॥ હરિનાદે જાજે ગજ નવિ ગાજે ॥ વિળ ॥ અષ્ટાપદ આ-  
 ગલ તે પાળ બાગલ સારિલો ॥ વાળ ॥ ૪ ॥

અર્થ-વલી હે સ્વામિન્ ! તમે કેવા થો ? તો કે સર્વ જગતમાં સુર અસુરાદિકમાં પણ કંદર્પ  
 મહાબલવાન્ છે. જે કંદર્પે પોતાના બલને ( દર્પે કેળ ) અહંકાર જે બુન્માદ તેણે કરીને ઇંદ્ર, ચંદ્ર,  
 નાગેંદ્ર, હરિ, હર, બ્રહ્માદિક ( સવિ સુર જીત્યા કેળ ) સર્વે દેવતાને જીત્યા છે, પરંતુ દેવતા માંહે

ચરણરેજે જાલસ્યલ લગામીને ( પ્રણમે કે० ) પ્રણામ કરે, હદાર જાકિણ કરીને સ્તવના કરે  
 છે, ને કહે છે કે હે પ્રજુ ! તમારા સાધુપણના ગુણને ( શુભીએ કે० ) સ્તવીને પાતક હણીએ એટલે  
 અમારાં જીવોજીવનાં સંચેલાં જે પાપ, તેને હણીએ એટલે દૂર કરીએ ॥ ૧ ॥

ઉપશમઅસિધારે ક્રોધને મારે ॥ વિ० ॥ તું મદવવજે મદગિરિ જીજે  
 મોટકા ॥ વા० ॥ માયાવિષવેલી મૂલ ઝલેડી ॥ વિ० ॥ તેં અજ્ઞવકીલે  
 સહજ સલીલે સામટી ॥ વા० ॥ ૨ ॥ મૂર્ખાંજલ ખરીયો ગહન ગુહરિયો  
 ॥ વિ० ॥ તેં તરીયો દરિયો મુત્તિતરીશું લોખનો ॥ વા० ॥ એ ચાર કષાયા  
 જવતરુપાયા ॥ વિ० ॥ બહુ પ્રેદે સેદે સહિત નિકંદી તું જયો ॥ વા० ॥ ૩ ॥

અર્થ—હવે શ્રીપાલ સ્તવના કરે છે કે હે મુનીશ્વર ! રાગ દ્રવ્ય એ વેને એકપણે આણવા તેને ઉપશમ  
 ગુણ કહીએ, તે ઉપશમરૂપ ( અસિધારે કે० ) તરવારની ધારાએ કરીને ક્રોધરૂપ શત્રુને તમે માર્યો,  
 માટે તમે ક્રોધરહિત થયા હો, તેથી શમતામય હો. વલી માનત્યાગેન માર્દવમ એટલે માનને જાવે  
 કરીને માર્દવ ગુણ ઉપજે છે, તે માર્દવ જે કોમલતા તદ્રૂપ વજ્ર એટલે સર્વ શત્રુઓમાં ઉત્તમ એવું  
 ઇંદ્રનું આયુધ તે અત્યંત આકરું છે, તેણે કરીને ( મદગિરિ જીજે મોટકા કે० ) મોટા એવા જે  
 મદરૂપ પર્વત, તેનાં જે આઠ શિખર છે તે ય્યાંસુધી આમાં આવે ત્યાંસુધી સ્તબ્ધપણે કોઈ પણ વિનય  
 વિવેક ન આવે, તેને તમે જીજે એટલે જાંજી નાહ્યા, માટે તમે અહંકારરહિત થયા હો. વલી  
 ( માયાવિષવેલી કે० ) માયા જે કપટ તેહીજ વિષવેલી. તે કેવી છે ? તો કે સાધુપણમાં તપ  
 પ્રમુખને પણ સ્ત્રીવેદની દેવાવાલી છે એવી ધુઃખદાયી જાણીને તેને તમે ( અજ્ઞવકીલે કે० )  
 માયાના ત્યાગથી આર્જવ જે સરલતા તદ્રૂપ લીલાએ કરીને ( સહજ સલીલે કે० ) સહેજે મહેતન  
 વિના લીલાએ કરી સહિત ( સામટી કે० ) એકઠી કરીને જમ મૂલથી ઝલેડીને નાહી દીધી

રતિ અને અરતિ છે તેને તમે નિવારી, અને વલી ઇહલોક ત્રય, પરલોક ત્રય ઇલાદિક સાત જે ત્રારે ત્રય છે તે પણ હે મુનીશ્વર ! તમે મનને વિષે ધ્યાન નહીં, ઇટલે એ સાત ત્રયને તો તમે ગણતીમાં ગણાજ નહીં, પરંતુ તમારામાંથી ક્રોધાદિક ગયે થકે એમને તમારી પાસે રહેવું હુષ્કર થઈ પહું, તેથી તેજ સર્વ ત્રય ઊલટા તમારાથી ( ફરીયા કે ) બીતા થકા પોતાની મેલેજ દૂર લક્ષી ગયા, માટે તમે મોટા ક્ષીશ્વર હો. વલી હે સ્વામિન્ ! જ્યાંસુધી ચિત્તમાં શુન્ન અશુન્ન રાગ દ્વેષનાં જોર ક્ષીણ થયાં નથી ત્યાંસુધી હુગંઠા છે, પરંતુ તે તમારામાં નથી, માટે તે હુગંઠા પણ તમે તજી, તો હવે શી તુજ વંઠા ઇટલે કાંઈ પણ વાંઠા તમારે રહી નથી. વલી તમે ( પુગલ કે ) પુગલ અને ( અપ્પા કે ) આત્મા, ઇટલે પૂરણ ગલન લક્ષણ છે જેનો તેને પુગલ કહીએ, તે પુગલ અનિત્ય અત એવ વિનાશી છે, અને આત્મા તે નિશ્ચે અવિનશ્વર નિત્ય છે, તે વેહુને પોતપોતાના લક્ષણને ઊલલેવે કરી જૂદા જૂદા પદ્ધે કરી વેહુ પોતપોતામાં ચિન્ન છે એમ કરી સ્થાપ્યા છે ॥ ૫ ॥

પરિસહની ફોજે તું નિજ મોજે ॥ વિ ॥ નવિ જાગો લાગો રણ જિમ  
નાગો એકલો ॥ વા ॥ ઊપસર્ગને વર્ગે તું અપવર્ગે ॥ વિ ॥ ચાલંતાં ન-  
હીયો તું નવિ પડીયો પાશમાં ॥ વા ॥ ૬ ॥

અર્થ-વલી હે સ્વામિન્ ! હુધા, પિપાસા આદે દઈને બાવીશ પરિસહની ફોજ તે આવે થકે તેમાંથી તમે પોતાની મોજે સંયમમાર્ગે ચાલ્યા ગયા, પરંતુ પરિસહના સમૂહથી બીક પામીને ( નવિ જાગો કે ) તમે પાઠા જાગ્યા નહીં, લગારમાત્ર પણ તેનો ત્રય ગણ્યો નહીં. ઊલટા સામા સંયમ-માર્ગમાં લાગી રહ્યા. તે કયા દષ્ટાંતે ? તો કે ( રણ જિમ નાગો એકલો કે ) નાગો જે હાથી તે જેમ રણસંગ્રામમાં એકલોજ લાગ્યો રહે, શસ્ત્રના ઘણા પ્રહાર પોતાની ઊપર પડે તોપણ રણમાંથી પાઠો ઊસરે નહીં, તેમ તમે પણ પાઠા જાગતા નથી, માટે એ આશ્ચર્ય જાણવું. વલી ઊપસર્ગોં વે પ્રકારના છે. તેમાં જે સ્ત્રીના હાવજાવ, વિઘ્નમંડિલાસાદિક વિષયપ્રાર્થના પ્રમુલ્ય કરવે કરીને થાય

કોઈએ કંદર્પને જીત્યો નથી, અર્થાત્ સર્વ સ્વાનુકૂલ ચેષ્ટાવંત કીધા એવો સર્વોત્તમ બલિષ્ઠ જે કંદર્પ તેને તમે તમારા ( વિક્રમ પદ્મે કેળ ) પંક્તિવીર્યોદ્ધાસરૂપ પરિપક્વ બલ પરાક્રમ સ્વરૂપાગ્નિરમણરૂપ ધ્યાનના એક ધક્કાએ મરતી નાણ્યો, હેલામાં મોતી નાણ્યો, અર્થાત્ અધ્યાત્મમાર્ગીને કામ જીતવો પુર્વજ નથી. અથવા તમારા પરાક્રમને પરિપાકપણે ઇટલે ચોથા વ્રતના નવકોટિ પદ્મસ્કાણને કરવે કરીને ( તેં ઇક ધક્કે કેળ ) તમે એક ધક્કામાંજ ઇટલે ઘણા કાલ અગ્ન્યાસ કરવો ન પડ્યો, માત્ર એક ધક્કામાંજ તે કંદર્પને મોટી નાણ્યો, ઘૂર કરી નાણ્યો. હવે એ ઉક્ત અર્થ દૃષ્ટાંતે કરીને દૃઢ કરે છે. સર્વ તિર્યચો માંહે સિંહ બલિષ્ઠ છે, કેમકે જો પણ મદ્ સહિત ગર્જારવ કરતા એવા સહસ્રગમે હાથીભંતી ઘટા મલેલી હોય, તોપણ એક ( હરિનાદે કેળ ) સિંહને નાદે ઇટલે શબ્દ કરવે કરીને તે ગજની શ્રેણી ગાજે નહીં ઇટલે ગર્જારવ કરી શકે નહીં. સિંહનો શબ્દ સાંજલી સર્વે ગજો દશ દિશાને વિષે ઝાગી જાય, પણ કોઈ ઊંચો રહે નહીં. એવો બલિષ્ઠ સિંહ છે તે પણ અષ્ટાપદ નામે જનાવરની આગલ ( ઢાગલ કેળ ) બોકના જેવો થઈ જાય. અર્થાત્ સર્વ જનાવરોમાં ઢાગ નિર્બલ કહેવાય છે તેની સરખો થઈ જાય, તેમ હે મુનીશ્વર ! તે કંદર્પે સર્વને જીત્યા, પણ કંદર્પને જીતનાર તે તમેજ એકલા થયા, માટે તમે નિર્વિષયી થયા છો ॥ ૪ ॥

રતિ અરતિ નિવારી પ્રય પણ પ્રારી ॥ વિ૦ ॥ તેં મન નવિ ધરીયા તે-  
હજ ઢરીયા તુજથી ॥ વા૦ ॥ તેં તજીય હુગંગા શી તુજ વંગા ॥ વિ૦ ॥ તેં  
પુગલ અપ્પા વિહું પસ્કે અપ્પા લક્ષણે ॥ વા૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ-હવે રતિ આદિક નોકબાય જે છે એ પણ કબાયનાજ વધારનારા છે, તે માટે હે સ્વામિન્ ! રતિ જે કોઈ માન પૂજાદિ સત્કાર કરે તે વારે શાતા વેદવી પડે તે રતિ, અને અરતિ તે અપમાન, તિરસ્કાર, હપસર્ગાદિક હપજે તે વારે અશાતા વેદવી પડે, એ વે શાતા અશાતારૂપ જે

( નવિ મારગ લેવા કેળ ) કાંઈ માર્ગનું લેખું નથી, એટલે સંસારસમુદ્ર તરીને કાંઠે જવાય તેના ઘણા માર્ગો છે, અર્થાત્ જેટલા જીવના ઝેદ છે તેટલા માર્ગ પણ અનુમાને જાણવા, માટે ( વિગત કેળ ) ગયું છે વિશેષપણે જેથી એમ કહ્યાથી આટલાજ માર્ગ થયા એવી સ્ખર ન પડે, જે આ માર્ગે અમુક ગતિનો, અમુક જીવવિશેષનો એમ સ્પષ્ટ માલમ પડે નહીં, એવા ગણતી વિનાના સંસારસમુદ્રના માર્ગે છે ॥ ૭ ॥

તિહાં યોગનાલિકા સમતા નામે ॥ વિ૦ ॥ તેં જોવા માંડી ઊતપથ ઢાંડી  
 ઊઘમે ॥ વા૦ ॥ તિહાં દીઠી દૂરે આનંદપૂરે ॥ વિ૦ ॥ ડડાસીનતા શેરી  
 નહીં ઋવફેરી વક્ર છે ॥ વા૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ—તિહાં હે સ્વામિન્ ! તમે અધ્યવસાયની સ્થિરતાએ કરીને વિચાણું જે મારે તો મુક્તિપુરી સાથે પ્રયોજન છે, તે વારે મનની જિહાં ચંચલતા છે તિહાં તો ઋવાઝિનંદીપણું છે, માટે તમે મનની ચંચલતાનો સ્થિર ઋાવ કરી મન, વચન, કાયા એ ત્રણેનું જે ઝિન્નપણું છે, તે ત્રણેની એકાગ્રતા કરી, તે વારે સમતા એટલે સમપણે અધ્યવસાય કહ્યા. એવા ત્રણ યોગરૂપ સમતા નામે યોગની જે પ્રનાલિકા તેને તમે તિહાં જોવા માંડી અને બીજા ઘણા માર્ગે દેહીને તે સર્વને ઊન્માર્ગે કરી જાણ્યા, એટલે તમે જોયું જે બીજે માર્ગે સિદ્ધપણું નથી. સમતા નામે યોગની નાલિકા જો જડે તો તેજ કામની છે, તે વારે ઊતપથ જે ઊન્માર્ગ તેને ઢાંડી ઊઘમે કરી તે સમતા યોગનાલિકાને જ નિશ્ચલપણે જોવા માંડી. તે સમતા નાલિકા જોતાં જોતાં તિહાં ( દૂરે કેળ ) વેગલેથી સમતારૂપ જે યોગનાલિકા તેને ( આનંદપૂરે કેળ ) આનંદના પૂરે હે મુનીશ્વર ! તમે દીઠી. અથવા યોગનાલિકા દીઠી તે વારે આનંદનો પૂર થયો. હવે તે યોગનાલિકા સુધી કેમ પહોંચવું ? તે માટે તેનો સરલ માર્ગ જોવા લાગ્યા. તે માર્ગે જોતાં ડડાસીનતા નામે શેરી હાથમાં આવી,



તે અનુલોમ ઉપસર્ગ કહીએ, અને અનેક પ્રકારનાં તાડન, તર્જનાદિક કરવે કરીને જે થાય તે પ્રતિલોમ ઉપસર્ગ કહીએ. એવા જે ઉપસર્ગનો વર્ગ ઇટલે સમૂહ, તે હે મુનિ ! અપવર્ગ જે મોક્ષ તેના માર્ગ જાણી ચાલતાં થકા તમને નહ્યો, પરંતુ તમે તે ઉપસર્ગના પાશમાં પહ્યા નહીં એવી તમારી સમર્થાઈ છે, માટે ધન્ય છે તમને ! હે સ્વામિન્ ! તમે મોક્ષસુખના અગ્નિલાષી ઠો, અને તમે સંસારને હુઃખમય જાણ્યો છે ॥ ૬ ॥

દોય ચોર ઝળંતા વિષમ વ્રજંતા ॥ વિ૦ ॥ ધીરજપવિદંતે તેજ પ્રચંડે તા-  
હીયા ॥ વા૦ ॥ નદ્ધારણ તરતાં પાર ઉતરતાં ॥ વિ૦ ॥ નવિ મારગ લેલા  
વિગત વિશેષા દેખીએ ॥ વા૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ-વલી હે મુનિ ! તમને મોક્ષમાર્ગે જાવા જાણી આત્માના અધ્યવસાય શુભ પ્રવર્તતાં એ માર્ગે ચાલતાં રાગ અને દ્વેષ એ બે ચોર ઊઠ્યા. એ બે કેવા છે ? તો કે ચાર કષાયનાં મૂલ છે, કારણ કે ક્રોધ અને માન એ બે દ્વેષનાં છે, તથા માયા અને લોભ એ બે રાગનાં છે, તે રાગ દ્વેષ-રૂપ બે ચોર ઝળંતાં તેમણે વિષમ ઇટલે પરમ આકરે જવપર્યંતનરૂપ માર્ગે ( વ્રજંતા કે૦ ) લઇ જવાનું મન કરવા માંહ્યું. તેમણે વિચાહ્યું જે એ જીવ સંસાર મધ્યે આપણા ટોલા માંહેથી જતો રહે છે, માટે તેને લેવા તે ચોર ઊઠ્યા, પરંતુ તમારી કોઈ આત્મપરિણામની નિર્મલ ધારારૂપ ધીરજ જે ધૈર્ય, તદ્દૂપ ( પવિદંડે કે૦ ) વજ્રનો જે દંડ તેણે કરી ( તેજ પ્રચંડે કે૦ ) પ્રચંદ તેજપણે ઇટલે આક-રાશપણે ( તામ્રીયા કે૦ ) તામ્રના કરી હણ્યા, તે બેહુ તમારાથી દૂર રહ્યા. તે એવા કે ફરી પાઠા સંસાર માંહે તમને ટૂંકના પણ આવે નહીં એવી શીલામણ તેને મલી. વલી ( નદ્ધારણ કે૦ ) નદીનો ધરનાર જે સમુદ્ર છે તે ફહાં અપારાવાર જે સંસારસમુદ્ર, તેને પોતાને ઝુજવલે, પોતાને પરાક્રમે, કોઈની સહાય લીધા વિના તરતાં ઇટલે તરીને તેનો પાર જે કાંગો તેને ઉતરતાં થકા

( નવિ મારગ લેવા કેળ ) કાંઈ માર્ગનું લેખું નથી, ઇટલે સંસારસમુદ્ર તરીને કાંઠે જવાય તેના ઘણા માર્ગો છે, અર્થાત્ જેટલા જીવના ઝેદ છે તેટલા માર્ગ પળ અનુમાને જાણવા, માટે ( વિગત કેળ ) ગણું છે વિશેષપણું જેથી એમ કહ્યાથી આટલાજ માર્ગ થયા એવી ખબર ન પડે, જે આ માર્ગ અમુક ગતિનો, અમુક જીવવિશેષનો એમ સ્પષ્ટ માલમ પડે નહીં, એવા ગણતી વિનાના સંસારસમુદ્રના માર્ગ છે ॥ ૭ ॥

તિહાં યોગનાલિકા સમતા નામે ॥ વિળ ॥ તેં જોવા માંડી ઉતપથ ઢાંડી  
 ઉદ્યમે ॥ વાળ ॥ તિહાં દીઠી દૂરે આનંદપૂરે ॥ વિળ ॥ ઉદાસીનતા શેરી  
 નહીં ધ્રવફેરી વક્ર છે ॥ વાળ ॥ ૬ ॥

અર્થ—તિહાં હે સ્વામિન્ ! તમે અધ્યવસાયની સ્થિરતાએ કરીને વિચાહું જે મારે તો મુક્તિપુરી સાથે પ્રયોજન છે, તે વારે મનની જિહાં ચંચલતા છે તિહાં તો ધ્રવાઝિનંદીપણું છે, માટે તમે મનની ચંચલતાનો સ્થિર ધ્રાવ કરી મન, વચન, કાયા એ ત્રણેનું જે ઝિન્નપણું છે, તે ત્રણેની એકાગ્રતા કરી, તે વારે સમતા ઇટલે સમપણે અધ્યવસાય કહ્યા. એવા ત્રણ યોગરૂપ સમતા નામે યોગની જે પ્રનાલિકા તેને તમે તિહાં જોવા માંડી અને બીજા ઘણા માર્ગ દેખીને તે સર્વને ઉન્માર્ગ કરી જાણ્યા, ઇટલે તમે જોયું જે બીજે માર્ગે સિદ્ધપણું નથી. સમતા નામે યોગની નાલિકા જો જહો તો તેજ કામની છે, તે વારે ઉતપથ જે ઉન્માર્ગ તેને ઢાંડી ઉદ્યમે કરી તે સમતા યોગનાલિકાનેજ નિશ્ચલપણે જોવા માંખી. તે સમતા નાલિકા જોતાં જોતાં તિહાં ( દૂરે કેળ ) વેગલેથી સમતારૂપ જે યોગનાલિકા તેને ( આનંદપૂરે કેળ ) આનંદના પૂરે હે મુનીશ્વર ! તમે દીઠી. અથવા યોગનાલિકા દીઠી તે વારે આનંદનો પૂર થયો. હવે તે યોગનાલિકા સુધી કેમ પહોંચવું ? તે માટે તેનો સરલ માર્ગ જોવા લાગ્યા. તે માર્ગ જોતાં ઉદાસીનતા નામે શેરી હાથમાં આવી,

एटले सर्व संसारी चाव गगनाच्चवत् क्षणिक दृष्टनष्ट एवी रीते धनादिक उपर जे उदासीन  
 परिणाम तेने उदासीनता कहीए, ते उदासीनताने आदरीने ते उदासीनता शेरी हे सुनि !  
 तमे हाथ कीधी, अने ते उदासीनता जेणे आदरी तेने ( नहीं चवफेरी वक्र ठे के० ) जे  
 संसार ते मांहे फरबुं तेनुं वक्रपणुं नथी, एटले तेनी वांकाइ जिहां नथी एवी ठे अर्थात् जेने  
 एक सरल गति तेने एक मोक्षगतिज होय, तेथी तमे पण तेज गतिप्रापक ठो ॥ ७ ॥

ते तुं नवि मूके जोग न चूके ॥ वि० ॥ बाहिर ने अंतर तुंज निरंतर सत्य  
 ठे ॥ वा० ॥ नय ठे बहुरंगा तिहां न एकंगा ॥ वि० ॥ तुंमे नयपक्षकारी  
 ठो अधिकारी मुक्तिना ॥ वा० ॥ ए ॥

अर्थ—ते उदासीनता शेरी तमारे हाथ आव्या पठी तेने ( तुं नवि मूके के० ) तमे मूको नहीं, कारण  
 के तमे मन मांहे विचाखुं जे अनादि कालना चवकांतर मांहे अटन करतां करतां अपूर्व अज्यासे  
 आत्मानી परिणति सुधरे, तेथी चिंतामणि, कामकुंज, कामगवीनी परे दुष्प्राप्य एवी वस्तु पामीने  
 जो प्रमादादि दोष लगामीश तो ए मुजथी वेगली जती रहेशे, एम चिंतवीने हवे ते शेरीने तमे  
 न मूको अने ( जोग न चूके के० ) मन, वचन, कायना योग एकाग्रतामां लीधा ठे तेने तमे न  
 चूको, एटले न मूको, माटे ( तुंज के० ) तमेज ( बाहिर ने अंतर के० ) बाह्य अने अन्धंतरमां ( निरंतर के० )  
 अंतर रहित हरहमेश ( सत्य ठे के० ) साचा ठो, एटले चिन्न नथी, जेवा बाह्य सत्य ठो तेवा  
 मांहे अंतरमां पण सत्य ठो. वली हे स्वामिन् ! ( नय ठे बहुरंगा के० ) नय ते घणा प्रकारना  
 ठे, ते जेमके नैगम, संग्रह, व्यवहार, कजुसूत्र, शब्द, समच्चिरूढ अने एवंभूत, एसात मूल नय  
 जाणवा. ते एकेका नयना वली सो सो जेद ठे, सर्व मली सात नयना सातसें जेद थाय ठे, ते  
 सर्वना चिन्न चिन्न स्वभाव ठे, पण तिहां ते नय ( न एकंगा के० ) एकंगा नथी. ते मूल सात

નયમાં પણ વલી એક અપેક્ષાએ પ્રથમના ચાર નય તે ધ્યવહારના ઘરના છે, અને ઉપરના જે ત્રણ નય તે નિશ્ચયના ઘરના છે, અને બીજી અપેક્ષાએ પહેલા ત્રણ નય ધ્યવહારના ઘરના છે, અને પાઠલા ચાર નય નિશ્ચયના ઘરના છે. તે સર્વના મત જૂદા જૂદા છે, પણ શ્રીવીતરાગનો મત સર્વ નય સમ્મત છે, એવા વિવિધ પ્રકારના રંગના નય તે એકંગા નથી, તેમાં તમે (નયપદ્ધત્કારી કે) ઉપરના નિશ્ચયના ઘરના જે ત્રણ નય છે તેના પદ્ધત્કારી હો, તમે કેવલ એક અદ્વિતીય કર્મલેપ-રહિત મોક્ષના અધિકારી હો. એતાવતા હવે તમારે મોક્ષ વિના બીજે ક્યાંક જાવું નથી ॥ ૯ ॥

તુમે અનુગ્રવ જોગી નિજ ગુણ જોગી ॥ વિ૦ ॥ તુમે ધર્મસંન્યાસી શુદ્ધ પ્રકાશી તત્વના ॥ વા૦ ॥ તુમે આતમદરસી ઉપશમ વરસી ॥ વિ૦ ॥ સિંચો ગુણ વાહી આયે તે જાહી પુણ્યશું ॥ વા૦ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ-વલી હે મુનીશ્વર ! તમે અનુગ્રવ જે આત્મસ્વચાવરમણ તેના યોગી હો. આત્માના મૂલ ગુણનો જે खरेखरो વિચાર કરવો, તદ્દૂપ અનુગ્રવ તમને પ્રગટ્યો છે. વલી તમે અનંતજ્ઞાન, અનંત-દર્શન, અનંતચારિત્ર, અકષાયી, અવેદી, અયોગી, અલેશી, અતીંદ્રિય પ્રમુખ ( નિજ ગુણ કે) પોતાના ગુણ તેના જોક્તા હો. વલી તમે આત્મધર્મ ચોથા ગુણઠાણાથી મંદાણો તે ધ્યવહાર ધર્મ, તેમાં ચૌદમા ગુણઠાણાનો નિશ્ચય ધર્મ એવા ધર્મને સમ્યક્ પ્રકારે ( ન્યાસ કે) જે સ્થાપે છે તેને ધર્મસંન્યાસી કહીએ. તે તમે ધર્મસંન્યાસી હો. વલી જે માર્ગથી મુક્તિપદ પામીએ તે તત્ત્વમાર્ગ જાણવો. તે તત્ત્વમાર્ગના શુદ્ધ પ્રકાશના કરનાર હો. વલી હે મુનીશ્વર ! તમે ( આતમદરસી કે) આત્માને વિગ્નાવ દશાથી નિવારીને સ્વચ્છાવ દશામાં સ્થાપ્યો, કેવલજ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરૂપ આત્માનો મૂલ ધર્મ છે તેનેજ એકાંતે સ્થાપીને આત્મગવેષણા કરો એવા તમે આત્મદર્શી હો. વલી તમે શાંત રસને નિકટવર્તી કરીને ચેટાદિક દોષને દૂર કરી કેવલ ઉપશમરૂપ વરસાદની વૃષ્ટિના

વરસાવનારા હો. વલી તમે તમારા આત્મિક ગુણની વાની તેને ઉપશમ રસ જે શાંત રસ, તદ્દુપ પાળીએ કરીને સિંચો, જેમ તે ( પુણ્યશું કેળ ) પુણ્ય સંઘાતે જાડી થાય, તેજવંતી થાય, પુષ્ટ થાય, એટલે ગુણ પુષ્ટ થાય, ગુણગણદ્વિમત્તાએ પુણ્યથી ધર્મે વધે, પઠી દ્રવ્યધર્મથી જાવધર્મ પણ પામો ॥ ૨૦ ॥

અપ્રમત્ત પ્રમત્ત ન દ્વિવિધ કહીજે ॥ વિ૦ ॥ જાણંગ ગુણઠાણંગ એકજ  
જાવ તે તેં ગ્રહ્યો ॥ વા૦ ॥ તુમે અગમ અગોચર નિશ્ચય સંવર ॥ વિ૦ ॥  
ફરસ્યું નવિ તરસ્યું ચિત્ત તુમ કેરું સ્વપ્નમાં ॥ વા૦ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ-વલી ઠંડું પ્રમત્ત ગુણઠાણું અને સાતમું અપ્રમત્ત ગુણઠાણું એ બે ગુણઠાણું સાધુ ચારિત્રી-  
યાને રહેવાનાં છે. તેની એકેકની અંતર્મુહૂર્ત્ત પ્રમાણ સ્થિતિ છે, બે ગુણઠાણાંની મલી દેશે જાણી  
એક પૂર્વકોટિ વર્ષની સ્થિતિ છે, તે બે ગુણઠાણાં યતિ આશ્રયી કહ્યાં છે, પણ હે સ્વામિન્ ! તમારે  
વિષે એ બે ગુણઠાણાં ( ન દ્વિવિધ કહીજે કેળ ) બે પ્રકારે છે એમ નહીં કહેવાય, તમારે વિષે તો  
( જાણંગ કેળ ) ઉપયોગ શુક જે ( ગુણઠાણંગ કેળ ) ગુણનું સ્થાનક ( એકજ જાવ તે કેળ ) તે  
એકજ અપ્રમત્ત ગુણઠાણાના જાવે ( તેં ગ્રહ્યો કેળ ) તમે ગ્રહણ કહ્યું છે, એટલે તમે તો એક સાતમા  
અપ્રમાદી ગુણઠાણાનોજ જાવ ગ્રહણ કહ્યો છે, કેમકે ઘણા સાધુજનોને અંતર્મુહૂર્ત્ત ઠંડું પ્રમત્ત  
એટલે પ્રમાદી ગુણઠાણું રહે છે, વલી અંતર્મુહૂર્ત્ત સાતમું અપ્રમાદી ગુણઠાણું રહે છે. તિહાં અંત-  
ર્મુહૂર્ત્ત તે જઘન્યથી તો નવ સમયનું છે, અને ઉત્કૃષ્ટું બે ઘઠીમાં એક સમય ડેઠાનું છે, અને મધ્યમ  
તો અંતર્મુહૂર્ત્તના અસંખ્યાતા વિકલ્પ થાય છે, તે માંહે જે સાધુ લઘુ જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત્તના કાલ-  
પ્રમાણ ઢંઢે ગુણઠાણે રહીને ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મુહૂર્ત્ત કાલપ્રમાણ સાતમે ગુણઠાણે રહે, તે વારે તે સા-  
તમે અપ્રમાદી ગુણઠાણેજ ઘણો રહ્યો કહેવાય. તેમ તમે પણ સાતમે ગુણઠાણે ઘણા કાલ લગણ  
અપ્રમાદી થકાજ રહ્યો હો, માટે તમે એકજ સાતમા ગુણઠાણાનો જાવ ગ્રહ્યો છે, તેનાજ અંગીકાર-

કર્તા હો. વલી તમારું સ્વરૂપ કોઈને ગમ્ય નથી, માટે તમે અગમ હો. વલી હે સ્વામિન્ ! તમારા આત્માના અધ્યવસાય ચર્મદષ્ટિવાલાને ગોચર નથી, માટે તમે અગોચર હો. વલી તમારું ચારિત્ર નિશ્ચયથી છે, માટે તમે નિશ્ચયરૂપ હો. તથા ( સંવર કેળ ) તમે પાંચ ઇન્દ્રિયને સંવરી છે. હવે નવાં કર્મ તમને બાંધવાં નથી, પરંતુ મૂલગાં છે તેને ક્ષય કરશો, માટે તમે સંવરરૂપ હો. વલી હે પ્રજુ ! તૃષ્ણારૂપ તૃષાણ તમારું ચિત્ત સ્વપ્નમાં પણ ફરસ્યું નથી, ઇટલેતૃષ્ણા છે તે કર્મની વધાર- નારી છે તેને તો તમે પ્રથમથીજ પોતાને વશવર્ત્તી કરી છે, કેમકે જો વશ ન હોય તો સ્પર્શ, માટે તમારું ચિત્ત સ્વપ્નમાં પણ તૃષ્ણા સ્પર્શ્યું નથી. વલી પ્રકારાંતરે હે મુનીશ્વર ! સાધુ ઠઠા સાતમા ગુણગાણના વાસી હોય, પણ તમારામાં એ બે ગુણગાણાં નથી. તમારે વિષે જાણપણું તો બે ગુણ- ગાણાંનું છે, પણ ખાવથી એક સાતમું ગુણગાણુંજ ગ્રહ્યું છે ॥ ૧૧ ॥

તુજ મુદ્રા સુંદર સુગુણ પુરંદર ॥ વિળ ॥ સૂચે અતિ અનુપમ ઉપશમ  
લીલા ચિત્તની ॥ વાળ ॥ જો દહનગદન હોય અંતરચારી ॥ વિળ ॥ તો કિમ  
નવપદ્મવ તરુચ્ચર દીસે સોદતો ॥ વાળ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ-વલી હે મુનિરાજ ! ( તુજ મુદ્રા સુંદર કેળ ) તમારી બાહ્ય પ્રકારે મુખ પ્રમુખ શરીરની મુદ્રા દેખતાં શકા ઘણીજ ( સુંદર કેળ ) મનોહર લાગે છે, માટે તે મુદ્રા ( સુગુણ કેળ ) ત્રલા ગુણ તેની ( પુરંદર કેળ ) ઇંદ્ર છે, કારણ કે સંસારી જીવમાં પહેલા ગુણગાણાવાલાથી ચોથા ગુણ- ગાણાવાલામાં ઘણા ગુણ હોય. વલી ચોથાવાલાથી પાંચમા ગુણગાણે વર્તેતા જીવોમાં વધારે ગુણ હોય. તેથી પણ તમે તો ઠઠા સાતમા ગુણગાણે રહ્યા હો, માટે તે ગુણગાણાં પ્રમાણેજ તમારા ત્રલા ગુણ બાહ્ય આકારે દેખાય છે. એવી જે તમારી બાહ્યની મુદ્રા, તેજ અમોને અત્યંત અનુપમ ઇટલે ઉપમાએ રહિત એવી તમારા અંતરમાં ( ચિત્તની કેળ ) અંતઃકરણની પણ ઉપશમ ઇટલે શાંત રસ-

મય જે લીલા, તેને (સૂચે કેળ) સૂચવે છે, ઇટલે જણાવે છે. અર્થાત્ જેવી તમારી બાહ્ય થકી ઉપશમ રસની લીલા દેખાય છે તેવુંજ અંતરમાં તમારું ચિત્ત પણ ઉપશમ રસમયજ છે. इहाँ કોઈ પૂછે જે બાહ્ય ઇંગિતાકાર દેહીને અંતરમાં પણ તેવોજ પરિણામ હશે, એમ તમે શા ઉપરથી જાણો છો ? કદાપિ બહારની મુદ્રા તો સુંદર દેહો છો, પણ અન્યંતરમાં દોષ સહિત હશે તો ? એમ પૂઠનારને હઠાંતર્પૂર્વક ઉત્તર આપે છે કે જો (તરુશ્વર કેળ) વૃક્ષ તેને (અંતરચારી કેળ) અંતરંગ વચાલે થડમાં કોટર માંહે (દહન કેળ) અગ્નિ ઝર્યો હોય તો પછી તે વૃક્ષ બહારથી પણ કેવી રીતે નવપદ્મવ થકું (સોહતો કેળ) શોઝતું દેખાય ? અર્થાત્ નજ દેખાય. તેમ તમારા અંતર માંહે જો ઉપશમ લીલા ન હોય તો બાહ્યાકારે પણ સમતામય મુદ્રા કયાંથીજ હોય ? માટે હું જાણું છું જે બાહ્ય થકી તમારી મુદ્રા ગુણવંતી દેખાય છે, તો અંતરંગમાં પણ તમે ઉપશમ ગુણે કરી સંમૃત છો, તેથી સુગુણ પુરંદર છો ॥ ૧૨ ॥

વૈરાગી ત્યાગી તું સોઝાગી ॥ વિળ ॥ તુજ શુઝ મતિ જાગી ઝાવઠ ઝાંગી  
મૂલથી ॥ વાળ ॥ જગપૂજ્ય તું મારો પૂજ્ય છે પ્યારો ॥ વિળ ॥ પહેલાં  
પણ નમીયો હવે ઉપશમીયો આદર્યો ॥ વાળ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—વહી છે સ્વામિન્ ! તમે વૈરાગી ઇટલે રાગરહિત છો. વહી તમે બાહ્ય અને અન્યંતર એવા બે પ્રકારના સંયોગના ત્યાગી છો. તિહાં બાહ્યથી તો છી, પુઝ, ધન, ધાન્યાદિક પરિગ્રહ, તેથી રહિત છો, અને અંતરંગથી ક્રોધાદિક કષાય જે રાગ દ્વેષાદિક યોગ તથા અવિરતિ, મિથ્યાત્વથી રહિત છો, માટે ત્યાગી છો. વહી તમે સૌઝાગ્યવંત છો. વહી છે કૃષીશ્વર ! તમને ઝલ્લી મતિ જે રુઝી બુદ્ધિ તે જાગ્રત થઈ, અને કુમતિનો નાશ થવાથી સુમતિનું રાજ્ય થયું, તેથી ઝવઝમણપરંપરા-દિકની જે ઝાવઠ હતી તે ઝાંગી ગઈ, ઇટલે તમારે ઝવનો હઠ તથા ઝવની અનાદિ સ્થિતિ તથા

જાત્રુ એટલે દરિદ્રપણું તે સર્વ મૂલશ્રી જાંગી ગયું, માટે હવે તમે નીહાલ થયા. વલી હે મુનિ ! તમે સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાલરૂપ ત્રણ જગતમાં સુર, અસુર અને મનુષ્ય તેહને હુંદે પૂજનીય હો, માટે તમે જગન્નયપૂજ્ય હો, એટલે ત્રણ જગતને પૂજવા યોગ્ય હો, અને મારા તો વલી અત્યંત વલ્લજ પ્યારા પૂજ્ય હો, શામાટે જે પહેલાં પણ ( નમીયો કે ) પૂર્વે પણ ગૃહસ્થાશ્રમમાં તમે મારે નમવા યોગ્ય હો, કેમકે તમે મારા કાકા થાવ હો, તે પિતાને ઠેકાણે હો, જે માટે ઉત્તમ વિવેકવંત પુરુષ પને વૃદ્ધનો વિનય કરવો ઉચિત છે. વિનય છે તે સહજ શ્રીજિનશાસનનું મૂલ છે. વિનયી પુરુષ ધર્મ પામે, સુલજ્જલોધી થાય, વિનયશ્રી દેવ, દાનવ સર્વ વશવર્તી થાય, આચારનું મૂલ પણ વિનય છે, સર્વ શુભ ગુણ વિનયને વશ છે, માટે તમે પ્રથમ પણ નમવા યોગ્ય હતા, અને હવે તો વલી ઉપશમીયો એટલે કષાયાદિક ઉપશમકારક જે ધર્મ તેને તમે આદર્યો એટલે અંગીકાર કલ્યો, અર્થાત્ ચારિત્ર આદર્યું, તેથી તમે ત્રણે જગતને નમવા યોગ્ય થયા. તેમાં મારા તો વલી વિશેષે કરી નમસ્કાર કરવા યોગ્ય તથા પૂજા, સત્કાર, સન્માન કરવા યોગ્ય હો, માટે હું આપને વારંવાર વાંડું હું. એમ અનેક યુક્તિ સહિત જ્ઞાનના જાણવા થકી વિનયવચને કરીને જ્ઞતિ સહિત અનેક પ્રકારની સ્તવના શ્રીપાલે કરી. તેમાંથી કિંચિત્ માત્ર ઇહાં કહી દેવાની છે ॥ ૧૩ ॥

એમ ચોથે સ્વં રાગ અંશ્વમે સંશ્રુણ્યો ॥ વિ ૦ ॥ જે મુનિ શ્રીપાલે પંચમી ઢાલે તે કહ્યો ॥ વા ૦ ॥ જે નવપદ મહિમા મહિમા એ મુનિ ગાવશે ॥ વિ ૦ ॥ તે વિનય સુજશ ગુણ કમલા વિમલા પાવશે ॥ વા ૦ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે ચોથા સ્વંને વિષે અંશ્વન રંગે એટલે અંશ્વન આનંદે કરી સહિત અથવા પાઠાંતરે રાગ અંશ્વંડે એટલે પૂર્ણ રાગે કરી જે ( મુનિ કે ) અજિતસેન મુનિ મહારાજને ( શ્રીપાલે



કેળ) શ્રીપાલ રાજાએ ( સંશુણ્યો કેળ) સંસ્તવ્યો, તે હ્રાં પાંચમી હાલે કરીને કહ્યો. શ્રીસિદ્ધ-  
 ચક્ર પ્રતિષ્ઠિત નવ પદનો મહિમા તેને મોટા મહિમાએ કરીને જે મુનિ સાવચ વ્યાપાર રહિત  
 થકો ગાવશે, અથવા હ્રાં મુનિની પ્રધાનતા કરી, પરંતુ ઉપચારથી ગૃહસ્થ પણ લેવો, માટે મુનિ  
 અથવા ગૃહસ્થ જે ગુણ ગાશે તે વિનય અને જલો યશ તદ્દુપ ગુણ તેની ( કમલા કેળ) લક્ષ્મીને  
 ( વિમલા કેળ) નિર્મલપણે પામશે. અથવા એ રાસ પ્રથમ શ્રીવિનયવિજય ગણિએ રચવા પ્રારંભ  
 કર્યો હતો. તેમણે ત્રીજા ચંદ્રની પાંચમી હાલ માંહેલી એકવીશ ગાથા પર્યંત રચી તેવારે સમા-  
 થિસ્થ થયા, કાલ પ્રાપ્ત થયા. તદનંતર શ્રીયશોવિજય ગણિએ પૂર્ણ કર્યો. તે અનુસારે શ્રીવિનય  
 અને યશ એ બે કવિ કહે છે કે જે મુનિ નવ પદ મહિમાને મહિમાએ કરી ગાશે, અથવા ( મહી  
 માંહે કેળ) પૃથ્વીને વિષે ગાવશે તે જલા ગુણ સહિત સિદ્ધિરૂપ કમલાને પામશે. એમ જાણી  
 ઉત્તમ પુરુષે નવ પદનું ધ્યાન ત્રિકાલ કરવું ॥ ૧૪ ॥

॥ દોહા ॥

અજિતસેન મુનિ હમ થુણી, તેહને પાટ વિશાલ ॥ તસ અંગજ ગજગતિ  
 સુમતિ, આપે નૃપ શ્રીપાલ ॥ ૧ ॥ કારજ કીધાં આપણાં, આરજને સુલ  
 દીધ ॥ શ્રીપાલે બલ પુણ્યને, જે બોલ્યું તે કીધ ॥ ૨ ॥

અર્થ-એ પ્રકારે અજિતસેન મુનિનું સ્તવન કરીને પઠી તેનો અંગજ એટલે પુત્ર ગજગતિ એવે  
 નામે તે સુમતિ એટલે રમી બુદ્ધિનો ધણી છે, તેને શ્રીપાલ રાજાએ અજિતસેનની પાટે સ્થાપ્યો  
 ॥ ૧ ॥ એ રીતે પોતાનાં કાર્ય કર્યાં, અને આરજ જે સજ્જન પુરુષો તેમને સુલ દીધાં, એટલે સુલ  
 કહ્યા. એમ શ્રીપાલે પોતાના પુણ્યને બલે કરી જે મલશ્રી લોકોને તેમને તેમને મલ મલ્યું ॥ ૨ ॥

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રકાશક—શ્રાવક भीमसिंह माणेक,  
जैन पुस्तक प्रसिद्ध करनार तथा वेचनार, मुंबइ.

શ્રીપાળ રાજા અને સૈન્ય.



રાણી અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૧૫૩.



ગુજરાતી અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૨૧૧.



હવે શ્રીપાળ રાજા પોતાની છત કરીને ચંપા નગરી માહે પ્રવેશ કરતો હોવો.

॥ હાલ ઠંઠી ॥ વલદ ત્રલા છે સોરઠી રે લાલ ॥ એ દેશો ॥

વિજય કરી શ્રીપાલજી રે લાલ, ચંપા નગરીએ કરે પ્રવેશ રે ॥ સોનાગી  
॥ ટાલ્યા લોકના સકલ કલેશ રે ॥ સો ॥ ચંપા નગરી તે બની સુવિશેષ  
રે ॥ સો ॥ શણગાર્યાં હાટ અશેષ રે ॥ સો ॥ પટકૂલે બાયા પ્રદેશ રે  
॥ સો ॥ જય જય ત્રણે નર નારીડે રે લાલ ॥ ૧ ॥ ફરકે ધ્વજા તિહાં  
ચિહું દિશે રે લાલ, પગ પગ નાટારંત્ર રે ॥ સો ॥ માંડ્યા તે સોવન ધંત્ર  
રે ॥ સો ॥ ગાવે ગોરી અદંત્ર રે ॥ સો ॥ જેણે રૂપે જીતી છે રંત્ર રે  
॥ સો ॥ બંત્રને પણ હોય અચંત્ર રે ॥ સો ॥ જય ॥ ૨ ॥

અર્થ-હવે શ્રીપાલ રાજા ( વિજય કરી કે ૦ ) પોતાની જીત કરીને ચંપા નગરી માંહે પ્રવેશ  
કરતો હવો. વલી લોકનાં મનમાં એવા કલેશ હતા જે આ ઠેકાણે શું જાણીએ શું થશે? તે સદા  
સૌનાગી એવા શ્રીપાલે સર્વ લોકના કલેશ ટાલ્યા. તે સમયે ચંપા નગરીની શોના વિશેષ પ્રકારે  
બની રહી, લોકોએ ચંપા નગરીનાં ( અશેષ કે ૦ ) સમસ્ત હાટની શ્રેણી શણગારી, પટકૂલ જે  
હીરાગલ વસ્ત્ર તેણે કરી તેના પ્રદેશ એટલે હાટની ખીંતોને બાહી લીધી છે. ચંપા નગરીનાં નર  
નારી સર્વ લોકો તે ઠામ ઠામ શ્રીપાલ રાજાનો યશ જય જય શબ્દે બોલવા લાગ્યાં ॥ ૧ ॥ ચારે  
દિશાએ મોટી ધ્વજાડે ફરકી રહી છે, પગલે પગલે નાટારંત્ર અડ રહ્યો છે, ઠામ ઠામ સોનાના  
આંત્રલા માંડ્યા છે, તે ધંત્ર ઉપર માંચા માંડ્યા છે, તેની ઉપર વેઠી થકી ( ગોરી કે ૦ )  
છીડે તે ( અદંત્ર કે ૦ ) કપટરહિતપણે માંગલિકનાં ગીત ગાય છે. તે છીડે રૂપે કરી રંત્રાને  
પણ જીતે એવી છે, તે દેહી ( બંત્રને કે ૦ ) બ્રહ્માને પણ અંત્રંબો ધાય જે આવા રૂપવાલી  
છીડને મેં કયે દિવસે ઘની છે ? ॥ ૨ ॥

સુરપુરી જંપા જે કરી રે લાલ, ચંપા હુહ તેણ વાર રે ॥ સો ૦ ॥ મદમોદ  
 સમુદમાં સાર રે ॥ સો ૦ ॥ ફલીયો સાહસ માનું ઉદાર રે ॥ સો ૦ ॥ તિહાં  
 આવ્યો હરિ અવતાર રે ॥ સો ૦ ॥ શ્રીપાલ તે કુલ બહાર રે ॥ સો ૦  
 ॥ જય ૦ ॥ ૩ ॥ મોતીય ચાલ ત્રી કરી રે લાલ, વધાવે વર નાર રે  
 ॥ સો ૦ ॥ કરકંકણના રણકાર રે ॥ સો ૦ ॥ પગ જાંઝરના ઝમકાર રે  
 ॥ સો ૦ ॥ કટિમેંઘલના ઘલકાર રે ॥ સો ૦ ॥ વાંજે માદલના ધોંકાર રે  
 ॥ સો ૦ ॥ જય ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ—ઇહાં દૃષ્ટાંત કહે છે. જેમ કોઈક પુરુષ તપસ્યા કરવી, અથવા સત્ય બોલવું આદિક  
 અનેક પ્રકારનાં સાહસ કરે છે, તેમાંના કોઈક સાહસને અંગીકાર કરીને પઠી તે સાહસ કર-  
 વાથી કોઈ પણ પ્રકારનું શુભ સ્થાનક પામે, તેમ ( સુરપુરી કે ૦ ) સ્વર્ગપુરીએ વિચાલું જે આ  
 સ્થાનક કરતાં કોઈ વધારે કીર્તિનું સ્થાનક પામું તો સારું ઇવો ( મદ કે ૦ ) અહંકાર તેનો ( મોદ કે ૦ )  
 હર્ષ ધરતી ચક્રી તેણે ( સાર કે ૦ ) પ્રધાન સમુદમાં ( જંપા કે ૦ ) જંપાપાત કલ્યો. તે હું એમ  
 માનું હું કે તે સુરપુરીનું ( ઉદાર કે ૦ ) મોહું જે ( સાહસ કે ૦ ) ધૈર્ય તે ફલ્યું. જે ( તેણી વાર  
 કે ૦ ) તે વલતે તે ચંપારૂપ થઈ, અને તિહાં પોતાના કુલનો બહાર કરનાર ઇવો જે શ્રીપાલ તે  
 ( હરિ કે ૦ ) ઇંદ્રાવતાર થયો. અર્થાત્ તે ચંપા નગરી ઇંદ્રપુરીથી પણ અધિક વની રહી છે, અને  
 તિહાં શ્રીપાલ તે ઇંદ્રના અવતાર તુલ્ય છે ॥ ૩ ॥ હવે શ્રીપાલ રાજા જે વારે નગરીમાં પ્રવેશ કરે  
 છે તે વારે મોતીબના ચાલ ત્રી કરીને ( વર કે ૦ ) પ્રધાન સૌજાગ્યવતી સ્ત્રીબ તેને વધાવી લીધે  
 છે, અને વધાવતી વલતે તે સ્ત્રીબના ( કર કે ૦ ) હાથમાં કંકણ પહેલ્યાં છે તેના રણકાર શબ્દ  
 થાય છે, પગમાં જાંઝર પહેલ્યાં છે તેનો ઝમકાર થઈ રહ્યો છે, કમરમાં મેંઘલા પહેરી છે તેનો ઘલ-

કાર શબ્દ થઈ રહ્યો છે, વહ્ની ( માદલ કેળ ) પલાવાજના ધમપ ધમપ ધૌંકાર શબ્દ થાય છે ॥ ૪ ॥

સકલ નરેસર તિહાં મલી રે લાલ, અન્નિષેક કરે ફરી તાસ રે ॥ સો ૦ ॥  
પિતૃપદે આપે હદ્વાસ રે ॥ સો ૦ ॥ મયણા અન્નિષેક વિશેષ રે ॥ સો ૦ ॥  
લઘુ પદે આઠ જે શેષ રે ॥ સો ૦ ॥ સીધો જે કીધો હદેશ રે ॥ સો ૦ ॥  
જય ૦ ॥ ૫ ॥ એક મંત્રી મતિસાગર રે લાલ, તિન ધવલ તણા જે મિત્ત  
રે ॥ સો ૦ ॥ એ ચોરે મંત્રી પવિત્ત રે ॥ સો ૦ ॥ શ્રીપાલ કરે શુભ્ર ચિત્ત  
રે ॥ સો ૦ ॥ એ તો તેજે હુઝે આદિત્ત રે ॥ સો ૦ ॥ સ્વરચે બહુલું નિજ  
વિત્ત રે ॥ સો ૦ ॥ જય ૦ ॥ ૬ ॥ કોસંબી નયરી ઁકી રે લાલ, તેડાબ્યો  
ધવલનો પુત્ત રે ॥ સો ૦ ॥ તેનું નામ વિમલ છે યુત્ત રે ॥ સો ૦ ॥ તેહ શેઠ  
કલ્યો સુમુહત્ત રે ॥ સો ૦ ॥ સોવન પટ બંધ સંયુત્ત રે ॥ સો ૦ ॥ કીધા  
કોશ તે અલ્પ સુગુત્ત રે ॥ સો ૦ ॥ જય ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ—પઠી ( સકલ કેળ ) સમસ્ત રાજાડે મલીને ( તાસ કેળ ) તે શ્રીપાલ રાજાનો પદ્માન્નિષેક  
ફરીથી કરે, એટલે એક તો પૂર્વે બાલપણમાં પદ્માન્નિષેક કલ્યો હતો, તેનો વિરહ થયા પઠી ફરી  
હમણાં પદ્માન્નિષેક કલ્યો, માટે ફરીથી ( પિતૃપદે કેળ ) પિતાની પાંટે ઘણા હદ્વાસથી સ્થાપીને  
રાજ્યાન્નિષેક કરતા હવા અને નવ સ્ત્રી માંહે મયણાસુંદરીને ( વિશેષ કેળ ) પદરાણીપણે  
સ્થાપીને અન્નિષેક કલ્યો, અને શેષ જે આઠ સ્ત્રીડે રહી તેને લઘુ સ્ત્રીડેને સ્થાનકે પદ્માન્નિષેક  
કલ્યો. શ્રીપાલે જે હદેશ ધાલ્યો હતો કે મારા હુજબલથી રાજ લગું તે સર્વ કાર્ય સિંહુ ॥ ૫ ॥  
એક મતિસાર નામે પ્રધાન જે બુદ્ધિનો સમુદ્ર છે તે અને બીજા ધવલ શેઠના જે ત્રણ મિત્ર હતા

તે મલીને ચારે મહા પવિત્ર પ્રધાન તે શ્રીપાલે પોતાના શુભ ચિત્તે કરીને કહ્યા. એ શ્રીપાલ તેજે કરી (આદિત્ત કેળ) આદિત્ય એટલે સૂર્ય જેવો થયો, અને ઘણું પોતાનું (વિત્ત કેળ) દ્રવ્ય તિહાં સ્થર-ચલા લાગ્યો ॥ ૬ ॥ વલી કોસંબી નગરીથી ધવલ શેઠના પુત્રને તેમ્નાઓ, તે નિર્મલ મનનો છે, માટે તેનું નામ નિમલ છે તે શુભ જ છે, તેને શુભ મુહૂર્તે સોનેરી (પટ કેળ) વસ્ત્રબંધ સહિત નગરશેઠ કહ્યો, વલી તેના (કોશ કેળ) ઝંકાર સ્વજાના તે (અલ્પ કેળ) કોઈ કાલે હાથ આપ્યો નહીં

એવા (સુ કેળ) જલે પ્રકારે (ગુત્ત કેળ) ગુપ્ત કહ્યા ॥ ૭ ॥  
 બ્રહ્મચર્ય ચૈત્ય અઠાદ્યાં રે લાલ, વિરચાવે વિધિ સાર રે ॥ સો ॥ સિદ્ધ-  
 ચક્રની પૂજા ઉદાર રે ॥ સો ॥ કરે જાણી તસ ઉપગાર રે ॥ સો ॥ તેનો  
 ધર્મી સહુ પરિવાર રે ॥ સો ॥ ધર્મે બલ્લસે તસ દાર રે ॥ સો ॥ જય ॥  
 ॥ ૮ ॥ ચૈત્ય કરાવે તેહવાં રે લાલ, જેહ સ્વર્ગશું માંને વાદ રે ॥ સો ॥  
 વિધુમંદલ અમૃત આસ્વાદ રે ॥ સો ॥ ધ્વજ જીહે લીએ અવિવાદ રે  
 ॥ સો ॥ તેણે ગાજે તે ગુહિરે નાદ રે ॥ સો ॥ મોંને કુમતિના ઉન્માદ  
 રે ॥ સો ॥ જય ॥ ૯ ॥

અર્થ-હવે તે શ્રીપાલ પરમેશ્વરના ચૈત્યને વિષે અઠાદ આદિક મહોત્સવ શ્રેષ્ઠ વિધિ કરીને (વિરચાવે કેળ) રચાવે છે. તિહાં (ઉદાર કેળ) મોટી સિદ્ધચક્રની પૂજા તે શ્રીસિદ્ધચક્રની (વિરચાવે કેળ) રચાવે છે. એમ તે શ્રીપાલનો સર્વ પરિવાર ધર્મિષ્ઠ છે, અને તેની (દાર કેળ) સ્ત્રીને પણ ધર્મને ઉપકાર જાણીને કરે છે. એમ તે શ્રીપાલ પામે છે ॥ ૮ ॥ વલી જે સ્વર્ગની સાથે પણ વાદ કરે એવાં પરમેશ્વરનાં વિષે બલ્લસે એટલે ઉદાસ પામે છે ॥ ૯ ॥ વલી જે સ્વર્ગની સાથે પણ વાદ કરે એવાં પરમેશ્વરનાં દેરાં કરાવે છે, જે ચૈત્ય પોતાની ધ્વજારૂપ (જીહે કેળ) જીન્ને કરીને વિધુમંદલ જે ચંદ્રમાનું મંદલ તે માંહે રહ્યું જે અમૃત તેનું અવિવાદપણે આસ્વાદન કરે છે, (તેણે કેળ) તેને યોગે કરી

તે ધ્વજાળ ગુહિર ઇટલે ગંઝીર શબ્દે કરીને ગાજી રહી છે. એ ઉત્પ્રેક્ષા અલંકાર જાણવો. વલી  
કુમતિ જે માઠી મતિના ધણી તેના હુન્માદને મોહે છે, ઇટલે દૂર કરે છે ॥ એ ॥

પડહ અમારી વજાવીયા રે લાલ, દીધાં દાન અનેક રે ॥ સો ૦ ॥ સાચ-  
વીયા સકલ વિવેક રે ॥ સો ૦ ॥ સમકિતની રાखी ટેક રે ॥ સો ૦ ॥  
ન્યાયે રામ કહાયો તે બેક રે ॥ સો ૦ ॥ તે રાજહંસ બીજા બેક રે ॥ સો ૦  
॥ જય ૦ ॥ ૨૦ ॥ અચરિજ એક તેણે કહ્યું રે લાલ, મન ગુપ્ત ગૃહે હુતા  
જેહ રે ॥ સો ૦ ॥ કર્ણાદિક નૃપ સસનેહ રે ॥ સો ૦ ॥ બોમવીયા સઘલા  
તેહ રે ॥ સો ૦ ॥ નિજ અદ્ભુત ચરિત અબેહ રે ॥ સો ૦ ॥ દેખાવી નિજ  
ગુણગેહ રે ॥ સો ૦ ॥ જય ૦ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ-વલી શ્રીપાલે અમારીના પરુહ વજડાવ્યા, સુપાત્રને અનેક પ્રકારનાં દાન દીધાં. એમ  
તેણે ધર્મ સંબંધી સર્વ વિવેક સાચવ્યા. તથા શુરુ દેવ, શુરુ ગુરુ અને શુરુ ધર્મરૂપ જે સમકિત,  
તેની ટેક રાखી. એ શ્રીપાલ ન્યાયમાર્ગમાં તો બેક રામચંદ્રજી જેવો કહેવાણો, માટે તે સમયે  
શ્રીપાલ તે રાજહંસ સરખો છે, અને બીજા રાજા તે બેક ઇટલે દેવકાં સરખા છે ॥ ૨૦ ॥ વલી  
તે શ્રીપાલે એક અચરિજ કહ્યું તે કહે છે કે પૂર્વે જે કરણાદિક રાજાહ અથા છે તે શૂરપણે, ત્યાગી-  
પણે, ઝોગીપણે, ગુણવંતપણે લોકનાં મનમાં સલ્લેહપણે રહેતા હતા, તેથી જાણીએ જે તે મનરૂપ જે  
ગુપ્ત ગૃહ ઇટલે બંદીલાનું તેમાં પહચા હોય નહીં ? તે જે વારે એ શ્રીપાલ મહાગુણવંત ઇગટ થયો  
તે વારે એણે અદ્ભુત ઇટલે આશ્ચર્યકારી અબેહ ઇટલે બેહરહિત પાર વિનાનું પોતાનું ચરિત્ર દેખા-  
વીને જગતમાં ગુણનું ઘરરૂપ પોતે થયો, ઇટલે દાને કરી, યજ્ઞે કરી તે સર્વથી વધતો થયો, તેથી

સર્વ જન એનેજ પૂર્વોક્ત વિરુદ્ધ દેવા લાગ્યા, અને આગલનાં રાજવીઠનાં નામને વિસારવા લાગ્યા, માટે એ શ્રીપાલે તે સર્વને મનરૂપ વંદીલાનામાંથી ઠોકાવ્યા, એ આશ્ચર્ય કહ્યું ॥ ૧૧ ॥

શ્રીપાલ પ્રતાપથી તાપીયો રે લાલ, વિધિ શયન કરે અરવિંદ રે ॥ સો ૦ ॥  
કરે જલધિવાસ મુકુંદ રે ॥ સો ૦ ॥ હર ગંગ ધરે નિસપંદ રે ॥ સો ૦ ॥  
ફરે નાઠા સૂરજ ચંદ રે ॥ સો ૦ ॥ અરિ સકલ કરે આક્રંદ રે ॥ સો ૦ ॥  
જય ૦ ॥ ૧૨ ॥ તસ જશ છે ગંગા સારિલો રે લાલ, તિહાં અરિ અપજશ  
સેવાલ રે ॥ સો ૦ ॥ કપૂર માંહે અંગાર રે ॥ સો ૦ ॥ અરવિંદ માંહે અલિ-  
બાલ રે ॥ સો ૦ ॥ અન્યોન્ય સંયોગ નીહાલ રે ॥ સો ૦ ॥ દીએ કવિ હપમા  
તતકાલ રે ॥ સો ૦ ॥ જય ૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ-હવે શ્રીપાલ રાજાના પ્રતાપનું વર્ણન કરે છે. તે શ્રીપાલના અત્યંત આકરા તેજ પ્રતાપ-  
રૂપ અગ્નિથી તપ્યો થકો વિધિ જે બ્રહ્મા તેણે શીતલ થવા માટે ( અરવિંદ કે ૦ ) કમલ તેમાં  
જશ શયન કહ્યું, અને મુકુંદ જે શ્રીકૃષ્ણ તેણે ( જલધિ કે ૦ ) સમુદ્રમાં જશ વાસ કહ્યો. પ્રાગ-  
વરુનાં પાંદમાં ઉપર જશ સુદ્ધ રહ્યો. વલી ( હર કે ૦ ) મહાદેવ પોતાને શીતલતા કરવા માટે માથાની  
ઉપર ( નિસપંદ કે ૦ ) નિશ્ચલપણે ( ગંગ ધરે કે ૦ ) ગંગા નદીને ધારણ કરે છે, અને ચંદ્ર સૂર્ય તો  
નાસતાજ ફરે છે. તથા ( અરિ કે ૦ ) શત્રુ તે સર્વ ( આક્રંદ કે ૦ ) ભૂમો પાડી રહ્યા છે ॥ ૧૨ ॥ વલી  
તે શ્રીપાલનો યશ તો ગંગા સરલો ઉજલો છે, તે ગંગા નદીમાં સેવાલ જોડે, માટે તિહાં શત્રુના  
અપયશરૂપ સેવાલ છે, વલી કપૂર સરલો ઉજલો શ્રીપાલનો યશ, તિહાં અંગાર ઇટલે કોયલા  
સરિલો શત્રુનો અપયશ છે, તથા કમલ સમાન શ્રીપાલનો યશ, તિહાં ( અલિબાલ કે ૦ ) ત્રમરાના



वाल्मीकि सरखो कालो शत्रुनो अपयश ठे एम अन्योऽन्य संयोगे ( नीहाल के० ) जोड़ुं. श्रीपालनो यश अने शत्रुनो अपयश, ए बेनी कवीश्वर सहगामी उपमा आपे ठे ॥ १३ ॥

सुरतरु स्वर्गशी उतरी रे लाल, गयां अगम अगोचर ठाम रे ॥ सो० ॥  
 जिहां कोइ न जाणे नाम रे ॥ सो० ॥ तिहां तपस्या करे अजिराम रे  
 ॥ सो० ॥ जब पाम्युं अद्भुत ठाम रे ॥ सो० ॥ तश करअंगुलि हुआं  
 ताम रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १४ ॥ जश प्रताप गुण आगलो रे लाल,  
 गिरुजे ने गुणवंत रे ॥ सो० ॥ पाले राज महंत रे ॥ सो० ॥ बयरीनो  
 करे अंत रे ॥ सो० ॥ मुखपद्म सदा विकसंत रे ॥ सो० ॥ लीला-  
 लहेर धरंत रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १५ ॥

अर्थ—हवे ( सुरतरु के० ) कदपवृद्धो तेनो स्वर्गमां निवास ठे, परंतु तेमणे विचारुं जे अमारो  
 अर्थी इहां कोइ नशी, एम विचारीने स्वर्गशी उतखां, ते ( अगम के० ) कोइने गम न पड़े,  
 ( अगोचर के० ) कोइ देखे नहीं, तथा कोइ उलखे नहीं, जिहां एनुं कोइ नाम पण न जाणे  
 एवे स्थानके गयां. तिहां जइने अजिराम एटले मनोहर तपस्या करता हवां. ते तपस्या करतां  
 करतां तेमणे तपस्यानुं फलरूप एबुं कोइ स्थानक पोताने रहेवानुं जगतमां दीनुं नहीं के जे तेनी  
 पासे जइने रहे, एबुं कोइ ठेकाणुं पामता न हतां. एम जोतां जोतां ( जब के० ) जे वारे तेमणे  
 अत्यंत अद्भुत स्थानक पाम्युं ते वारे ( तस के० ) ते श्रीपाल राजाना ( कर के० ) हाथनी अंगु-  
 लिरूप थयां, एटले कदपवृद्धो पोतानी तपस्याना माहात्म्यशी श्रीपाल राजानी अंगुलिरूप थयां.  
 ते दान दीए ठे, माटे श्रीपाल राजा कदपवृद्ध समान दानेश्वरी ठे, तेथी कविए ए उपमा दीधी  
 ठे ॥ १४ ॥ वली जे ( जश के० ) यश कीर्ति, ( प्रताप के० ) तेज अने गुण, तेणे करी श्रीपाल

સર્વ માંહે ( આગલો કેળ ) અગ્રેસર છે, અથવા યશ, પ્રતાપ અને ગુણ તે જેના ( આગલો કેળ ) સર્વથી અગ્રેસર છે, વલી ગિરુલે છે અને મહાગુણવંત છે, ( મહંત કેળ ) મોટું હદાર રાજ્ય જોગલે છે, જેની ( અંત કેળ ) દ્વય કરે છે એવો પરાક્રમી છે, રાજ્યની લીલાલહેરનો ધરનારો છે, જેનું મુખરૂપ ( પદ્મ કેળ ) કમલ તે સદા નિરંતર વિકસર ચકુંજ રહે છે ॥ ૧૫ ॥

મેરુ મવે જે અંગુલે રે લાલ, કુશઅગ્રે જલનિધિનીર રે ॥ સો ૦ ॥ ફરસે  
આકાશ સમીર રે ॥ સો ૦ ॥ તારાગણ ગણિત ગંઝીર રે ॥ સો ૦ ॥ શ્રી-  
પાલ સુગુણનો તીર રે ॥ સો ૦ ॥ તે પણ નવિ પામે ધીર રે ॥ સો ૦ ॥  
જય ૦ ॥ ૧૬ ॥ ચોણે ચંદ્રે પૂરી થઈ રે લાલ, એ બઠી હાલ અગ્રંગ રે  
॥ સો ૦ ॥ ઇહાં ઉક્તિ ને શુક્તિ સુચંગ રે ॥ સો ૦ ॥ નવ પદ મહિમાનો  
રંગ રે ॥ સો ૦ ॥ એહથી લઢીએ જ્ઞાનતરંગ રે ॥ સો ૦ ॥ વલી વિનય સુયશ  
સુખસંગ રે ॥ સો ૦ ॥ જય ૦ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—હવે શ્રીપાલ રાજાના ગુણ અગણિત છે, માટે કવીશ્વર ઉપમા આપે છે કે કોઈ પુરુષ એવો પણ હોય જે મેરુ પર્વત લાલ યોજનનો ઊંચો છે તેને પોતાની અંગુલિએ કરીને ( મવે કેળ ) માપી જાય, તથા ( કુશઅગ્રે કેળ ) માત્રની અણીએ કરી ( જલનિધિનીર કેળ ) સમુદ્રના પાણીને માપી સમુદ્ર ખાલી કરે, તથા ( સમીર કેળ ) વાયરો આકાશને ફરસે, તથા તારાનો ( ગણ કેળ ) સમૂહ તેની પણ કોઈ ( ગણિત કેળ ) સંખ્યા કરી આપે, એટલાં વાનાં ડુબ્કર છે, તે પણ કદા-ચિત્ કોઈ ગંઝીર બુદ્ધિમંત પુરુષથી દૈવયોગે ધાય, પણ શ્રીપાલ રાજાના ત્રલા ગુણનો ( તીર કેળ ) કાંઠો તે ધીર થકો પણ ન પામે, એટલે ન પામી શકે ॥ ૧૬ ॥ એ ચોથા ચંદ્રને વિષે બઠી હાલ અગ્રંગપણે પૂર્ણ થઈ- ( ઇહાં કેળ ) એ હાલમાં ઉક્તિ તે કવિની ચતુરાઈ અને શુક્તિ તે ન્યાય ટેર-

વવો તેજ ( સુ કેળ ) જલો ( ચંગ કેળ ) મનોહર છે, અને નવ પદના મહિમાનો ( રંગ કેળ ) આનંદ છે, તેથી જ્ઞાનના ( તરંગ કેળ ) કલ્પોલ પામીએ, વહી વિનય અને સુયશ એટલે જલો યશ તડૂપ સુલ્લનો ( સંગ કેળ ) સમાગમ પામીએ ॥ ૧૭ ॥

॥ દોહા ॥

एहवे रायक्रुषि जलो, अजितसेन जसु नाम ॥ उहिनाए तस उपन्युं, शु-  
चरण परिणाम ॥ २ ॥ तिण नगरी ते आवीयो, सुणी आगमन उदंत ॥  
रोमांचित श्रीपाल नृप, हर्षित हुं अत्यंत ॥ ३ ॥ वंदन निमित्ते आ-  
वीयो, जननी जज्ञ समेत ॥ मुनि नमी करीय प्रदक्षिणा, बेवो धर्म-  
संकेत ॥ ३ ॥ सुणवा वंठे धर्म ते, गुरु सन्मुख सुविनीत ॥ गुरु पण तेहने  
देशना, दे नय समय अधीत ॥ ४ ॥

અર્થ—હવે અજિતસેન નામ છે જેનું એવો રાજર્ષિ, તે ચૂમિતલે વિહાર કરતાં શુદ્ધ ( ચરણ કેળ ) ચારિત્રના પરિણામની લહેરો વૃદ્ધિવંત થતાં તેને અનુગામી અપ્રતિપાતિપણે ( ઉહિનાણ કેળ ) અવધિજ્ઞાન હપન્યુ ॥ ૨ ॥ તે વિહાર કરતો તેજ ચંપા નગરીએ આવ્યો. તેના આગમનના ( હદંત કેળ ) સમાચાર વનપાલકના સુલ્લથી સાંજલીને શ્રીપાલ રાજા રોમાંચિત થયો થકો અત્યંત હર્ષિત થયો ॥ ૩ ॥ પઠી જનની જે માતા અને ( જજ્ઞ કેળ ) જાર્યા એટલે સ્ત્રી, તેણે સહિત મુનિને વાંદવાને નિમિત્તે આવ્યો. તિહાં મુનિરાજને નમી ત્રણ પ્રદક્ષિણા દર્શ કરીને ધર્મ સાંજલવાના સંકેતે બેઠો ॥ ૩ ॥ તે શ્રીપાલ ગુરુની સન્મુલ સુવિનીતપણે ધર્મ સાંજલવાને રહે છે, અને ગુરુ પણ તેને ( નય કેળ ) નિશ્ચય વ્યવહાર નયે કરી શુક્ત તથા નય હપનય શુક્ત જે ( સ-મય કેળ ) સિદ્ધાંત તેને અધીત થકા ધર્મની દેશના દીએ છે ॥ ૪ ॥

॥ ढाल सातमी ॥ हस्तिनागपुरवर जळें, जिहां पांशु राजा सार रे ॥ ए देशी ॥

प्राणी वाणी जिन तणी, तुम्हे धारो चित्त मळार रे ॥ मोहे मुंज्या मत  
फिरो, मोह मूके सुख निरधार रे ॥ मोह मूके सुख निरधार, संवेग गुण  
पालीए पुण्यवंत रे ॥ पुण्यवंत अनंत विज्ञान, वदे इम केवली जगवंत  
रे ॥ २ ॥ दश दृष्टीं दोहिलो, मानवजव ते पण लढ रे ॥ आरय क्षेत्रे  
जन्म जे, ते दुर्लभ सुकृत संबंध रे ॥ ते दुर्लभ ० ॥ संवेग ० ॥ २ ॥

अर्थ-हवे अजितसेन मुनि देशना आपे ठे, अने श्रीपाल प्रमुख सर्व सत्ता सांजले ठे. ते देशना  
अज्ञानने योग्य नहीं, माटे मोक्षयोग्य जे ज्ञान जीव ठे तेने उद्देशीने कहे ठे के अरे ज्ञान  
प्राणी ! जेमां दयाधर्म मुख्य ठे एवी मोक्षमार्गाधिकारिणी, दुर्गतिदुःखनिवारिणी, पापसंताप-  
हारिणी, संसारसमुद्रतारिणी जे श्रीजिननी वाणी ठे ते तमें तमारा (चित्त मज्जार के०) मननी मध्ये  
धारो, पण सांजळ्युं आणसांजळ्युं म करो. ते वाणी सांजळीने मोहे मुंज्या मत फिरो, एटले  
मोहदशामां मुंज्या थका फरो नहीं. ते मोह क्यां सुधी ठे ? तो के ज्यां सुधी जीवने क्षायिक गुण  
प्रगट्यो नशी त्यां सुधी ठे, माटे ते मोह मूकशो ते वारेज (निरधार के०) निश्चे सुख पामशो.  
ते निश्चय सुख तो सिद्धना जीवोने ठे, माटे ते पामवानो उपाय ए ठे जे संवेग गुण पालवो.  
ते संवेगीपणुं कोने कहेवुं ? तो के जेमां मोक्षमार्गानुयायी क्रियानुं करवुं होय तेने संवेगी-  
पणुं कहीए, माटे ते पालवुं. हे पुण्यवंत जीवो ! तमे सांजलो, ए हितशिक्षा कोनी कहेली  
ठे ? तो के जे महापुण्यवंत, अनंत विज्ञानना धणी, अनंत शक्तिना धणी, अनंत बलवंत  
एवा जे केवली जगवंत, तेणे (वदे के०) कहेली ठे. ते आगली गाथाए कहे ठे ॥ २ ॥  
हे ज्ञान्यो ! तमे सांजलो के ॥ चुहग पासग धन्ने, जूए रयणे अ सुमिण चक्के अ ॥ कुम्म

જુગે પરમાણુ, દસ દિઠંતા મણુઅલપ્પે ॥ ૧ ॥ इति दृष्टान्त गाथा ॥ ए गाथाમાં कहेला दश दृष्टान्ते करी पामवो दुर्लज एवो ( मानवजव के० ) मनुष्यनो जव ठे, ते पण जो घणोज पुण्यनो संचय होय तो पामीए. ते कदाचित् मनुष्यजव पण ( लख के० ) पाम्यो, तेमां पण वली आर्य देशमां जन्म पामवो घणो दुर्लज ठे. जो घणी ( सुकृत के० ) शुज करणीनो संबंध होय तोज आर्य देश मांहे जन्म पामीए. तिहां जरतक्षेत्रमां बत्रीश हजार देश ठे. ते मांहे पण साम्राज्यवीश आर्य देश ठे, अने बीजा सर्व अनार्य देश जाणवा. ते आर्य देश कोने कहेवो ? तो के जिहां शुद्ध देव, शुद्ध गुरु अने श्रीवीरागनो जाखेलो धर्म, तेनी सामग्रीना प्रवर्तक जे साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका, आचार्य, उपाध्याय अने शिविर, ए सात होय, तेने आर्य देश कहीए ॥ २ ॥

आर्य क्षेत्रे जनम हुज, पण उत्तम कुल ते दुर्लज रे ॥ व्याधादिक कुले  
उपनो, शुं आरज क्षेत्र अचंज रे ॥ शुं ॥ संवेग ॥ ३ ॥ कुल पामे  
पण दुल्लहो, रूप आरोग आउ समाज रे ॥ रोगी रूपरहित घणा, हीण  
आउ दीसे ठे आज रे ॥ हीण ॥ संवेग ॥ ४ ॥

अर्थ-ते पण कोइ पूर्वजवधर्मकर्तव्ययोगे आर्य देशमां जन्म अयो तोपण तेथी शी सिद्धि थाय ? ते आर्य देशमां पण जे मोटा इज्य व्यवहारिया, शेठ, सेनापति, धन धान्यादिके पूरित तथा कुल ते पितानो पद अने जाति ते मातानो पद ए बे जेना विशुद्ध निर्मल होय तेने उत्तम कुल क-  
हीए, ते पामवुं दुर्लज ठे. आर्य देशमां पण जो कदाचित् व्याधादिक जे कोली, वाघरी, जिह्व,  
माढी, कसाइ, मांस वक्षण करनार इत्यादिक हिंसक लोकने व्याध कहीए, तेमना कुलमां उपन्यो  
अने आर्य क्षेत्र पाम्यो तो तेमां इयो अचंबो जाणवो ? फोकट जव हारी जाय, माटे पाम्यो ते

ન પામ્યા જેવું થયું ॥ ૩ ॥ વલી કદાપિ પૂર્વ જન્મના પુણ્યોદયથી પૂર્વોક્ત ઉત્તમ કુલ પામ્યો  
 તોપણ તેમાં રૂપવંતપણું તથા આરોગ્ય એટલે રોગરહિતપણું અને આયુ, એટલાં વાનાંનો ( સમાજ  
 કે ) સંપૂર્ણ યોગ પામવો તે યોગીનો હુલ્લેખ છે, કેમકે આજના કાલ માંહે ઉત્તમ કુલ પામીને  
 પણ ઘણા પ્રાણી રોગિષ્ઠ, વલી ઘણા પ્રાણી રૂપરહિત તથા ઘણા પ્રાણી હીનાયુ એટલે અલ્પાયુવાલા  
 દેખાય છે, માટે તેમને પુણ્યકાર્યમાં એટલી લાભી રહી, તેણે કરી રૂપ ન પામે, તેથી લોકોને  
 દ્રષ્ટ ન લાગે, તથા રોગ સહિત હોય તો ધર્મનાં કાર્ય સાધી શકે નહીં, વલી હીનાયુવાલાથી  
 પણ કાંઈ સુકૃત થાય નહીં. તે વારે તે જીવ ઉત્તમ કુલ પામ્યો તોપણ શું ? અને ન પામ્યો  
 તોપણ શું ? કાંઈજ નહીં ॥ ૪ ॥

તે સવિ પામે પણ સહી, હલહો છે સુગુરુ સંયોગ રે ॥ સઘલે લેવે નહીં  
 સદા, મુનિ પામીજે શુભ યોગ રે ॥ મુનિ ० ॥ સંવેગ ० ॥ ૫ ॥

અર્થ—એ પૂર્વોક્ત મનુષ્યનો જન્મ, આર્ય દેવ, ઉત્તમ કુલ, રૂપવંતપણું, રોગરહિતપણું અને સંપૂર્ણ  
 આયુષ્ય, એ સર્વ વાનાં પામે, પણ ( સહી કે ) નિશ્ચય થકી સજીવનો સંયોગ પામવો મહા હુ-  
 લ્લેખ છે, એટલે જે પંચમ ગતિના સાધક પોતે સંસારના પાશથી મુક્તિ મૂકાણા અને બીજાને મુક્તિ  
 સમર્થ તે ગુરુ મલવા હુલ્લેખ છે. તે ગુરુ શાસ્ત્રમાં ત્રણ પ્રકારના કહ્યા છે, તેમાં એક તો પહર સમાન  
 તે પોતે પણ બૂંડે અને આશ્રય કરનારને પણ બૂંડાડે, બીજા કાષ્ઠ સમાન તે પોતે પણ તરે અને  
 આશ્રય કરનારને પણ તારે, ત્રીજા પિપ્પલપત્ર સમાન તે પોતે તરે અને આશ્રય કરનારને બૂંડાડે.  
 એ ત્રણ જ્ઞેદ માંહેલા બીજા જ્ઞેદવાલા કાષ્ઠ સમાન એવા સુગુરુ, ઉત્તમ ગુરુ, મહામુનિ, અકિંચની,  
 નિર્લોચી, પરોપકારી, તેનો જલો યોગ તે સર્વ દેવને વિષે આ પંચમ કાલમાં સદા સર્વદા ન પા-  
 મીએ, કેમકે ગુણહીન ઘણા હોય અને ગુણવંત થોડા હોય ॥ ૫ ॥

મહોટે પુણ્યે પામીએ, જો સદ્ગુરુ સંગ સુરંગ રે ॥ તેર કાઠીયા તો કરે,  
 ગુરુદર્શનન ઉત્સવ ઝંગ રે ॥ ગુરુ ॥ સંવેગ ॥ ૬ ॥ દર્શન પામે ગુરુ તણું,  
 ધૂર્તે વ્યુદ્ધાહિત ચિત્ત રે ॥ સેવા કરી જન નવિ શકે, હોયે સ્વોટો પ્રાવ  
 અમિત રે ॥ હોયે ॥ સંવેગ ॥ ૭ ॥

અર્થ-તે પણ કદાપિ જો મોટાં પુણ્યકાર્ય કહ્યાં હોય તો ત્રલા રંગે કરી સહિત રુમા  
 ગુરુનો પણ સંગ પામીએ, અને તે ગુરુ ગામમાંજ છે, ધર્મશાસ્ત્રની દેશના પણ આપે છે, તથા  
 આપણે પણ તેવા ગુરુનું દર્શન કરીને ઉપદેશ સાંઝલીએ ! એવું જે વારે મન કરીએ તો તે  
 વારે તેર કાઠીયા છે તે ગુરુદર્શનના ઉત્સુકપણનો ઝંગ કરે છે. હવે તે તેર કાઠીયાનાં નામ,  
 કહે છે. / એક ગુરુ પાસે જતાં આલસ થાય તે આલસ કાઠીયો, બીજો પુત્ર કલત્રે વીંઢ્યો રહે,  
 તેથી ગુરુ પાસે જવાય નહીં તે મોહ કાઠીયો, ત્રીજો ગુરુ કાંઈ ળાવા આપશે નહીં, જો ધંધો  
 કરશું તો ળાશું, એમ ચિંતવી ન જાય તે અવિનય કાઠીયો, ચોથો મોટાડ મનમાં રાખે, જે  
 કોણ સર્વને પગે લાગે ? તે અત્રિમાન કાઠીયો, પાંચમો ગુરુની આગતા સ્વાગતા ન કરે, બોલાવે  
 નહીં, ધર્મલાજ ન આપે તે ક્રોધ કાઠીયો, ઠઠો પ્રમાદમાં ત્રસ્યો રહે તે પ્રમાદ કાઠીયો, સાતમો  
 રાખે ગુરુ પાસે જતાં કાંઈ પૈસા ચરચવા પડે, એવી કુપણતા રાખે તે કુપણ કાઠીયો, આઠમો ત્રય  
 રાખે તે ત્રય કાઠીયો, નવમો શોકને યોગે ન જાય તે શોક કાઠીયો, દશમો અજ્ઞાનતાને લીધે  
 ગુરુ પાસે ન જાય તે અજ્ઞાન કાઠીયો, અગીયારમો વિકથા કરવામાં તત્પરપણે ગુરુ પાસે ન જાય  
 તે વિકથા કાઠીયો, બારમો ગુરુ પાસે જતાં માર્ગમાં કૌતુક જોવા ઉત્તો રહી જાય તે કૌતુક  
 કાઠીયો, અને તેરમો વિષયમાં માત્રી રહે, તેથી ગુરુ પાસે જવાય નહીં, માટે તે વિષય કાઠીયો  
 જાણવો. / એ તેર કાઠીયાનાં નામ કહ્યાં ॥ ૬ ॥ કદાપિ પૂર્વકૃત પુણ્યોદયે કરી તેર કાઠીયાનો

અંતરાય નિવારીને ગુરુનું દર્શન પામ્યો, અને ધર્મદેશના પણ સાંઝલી, તો તે ગુરુનાં હિતકારક વચન પોતાના ચિત્તમાં ધારે નહીં, શામાટે ? જે ( ધૂર્તે ઠ્યુદ્ગ્રાહિત ચિત્ત કે ) પૂર્વે કુગુરુની સંગતિ કરી છે, તેણે પોતાનાં મિથ્યા ઉપદેશવચન દટપણે તેને રુચાવ્યાં છે, તે કદાગ્રહપણે અસ્થિ-મજ્જામય કરી રાખ્યાં છે, એવો खोटો ધર્મ દેખાતો વલી એવું કહ્યું છે કે હું કહું છું એથી ઉપ-રાંત બીજો કોઈ ધર્મનો સાર હેજ નહીં, તે માટે રલેને તું એ ધર્મથી ચલાયમાન થશ જા ! તુજને બીજો કોઈ પાંખંતી મલશે, તે પોતાનો ધર્મોપદેશ કરશે તેને તું સલ્ય જાણીશ નહીં ! એમ વારં-વાર વચનશુક્તિએ તેને કુગુરુએ પ્રથમ સમજાવેલો છે, અને તે મુગ્ધ જીવે પણ તેનું વચન પોતાના મનમાં તેમજ નિર્ધાર કરી રાખ્યું છે કે ણે જે કહ્યું તેજ સલ્ય છે. એ રીતે પ્રથમ કુગુરુરૂપ ધૂર્તે તેનું ચિત્ત ઠ્યુદ્ગ્રાહિત કહ્યું છે. તેને સદ્ગુરુ મલ્યા, તેણે સંસાર તરવારૂપ ધર્મ કહ્યો, પરંતુ પૂર્વે કુધર્મ અંગીકાર કરેલો છે તેને યોગે તેં ચરા ધર્મને આદરી શકતો નથી, તેથી તે ( જન કે ) પુરુષ સદ્ગુરુની સેવા કરી શકે નહીં. બલતો તે મૂર્ખનો ગુરુ ઉપર અમિત્રતા ઇટલે શત્રુપણાનો खोटો જાવ થાય. એવા પ્રાણી જે હોય તે ધર્મ પામી શકે નહીં. તેની ઉપર એક દષ્ટાંત કહે છે કે કોઈ એક જોગી ગુરુ અને ચેલો એ બે જાણ જમતાં જમતાં એક મોટા નગરમાં આવ્યા. તિહાં ગુરુ નગર બહાર બેઠો, અને ચેલાને ત્રિકા લેવા નગરમાં મોકલ્યો. તે ચેલો કોઈ શાહુકારની હવેલીમાં ગયો, ત્યાં સર્વના હાથમાં સોનાનાં કમાં પહેરેલાં લીલાં, તેથી તેને પણ કમાં પહેરવાની હૌશ થઈ. પઠી ત્રિકા લઈ ગુરુ પાસે આવ્યો. તિહાં ગુરુ સાથે જમી લીધા પઠી ગુરુને કહેવા લાગ્યો કે તુમ મેરેકોં સોનેકે કહે પહેરાલ ! તબ મેં તુમેરી બંદગી કરુંગા ! તેને ગુરુએ કહ્યું કે બેટા ! યોગ-માર્ગમેં એક દમડીત્રી પાસ નહીં રલની, તો ફેર સોનેકે કહે કિસતરે રલ્યા જાવે ! ઇસ વાસ્તે મેરે તેરે નહીં બને ! એમ કહી યોગી ચેલાને ત્યાંજ મૂકી ચાલ્યો ગયો. પાઠલથી ચેલાએ પૈસા પેંદા કરી કડાં પહેરવાનો નિશ્ચય કહ્યો. નિત્ય પ્રજાતનો ગામમાં જઈ કણ આટો માગી ઝેલો કરી



वेचीने पैसा करवा मांड्या. एम करतां त्रण चार वर्षमां चारसैं पांचसैं रूपैया एकठा कऱ्या. पढी ते नगरमां एक सोनी रहे थे तेनी साथे मित्राड करी मांहोमांहे घणा खेहे मले, पण सोनी कपटी थे तेनी जोगीने खबर नथी. एक दिवसे जोगीए सोनीने कऱ्युं के हे मेरे मित्र ! मैने चारसैं पांचसैं रूपैया एकिठे कीये है, उसका अढा सुन्ना लेके मेरेकौं कऱ्यां बना दे. एवुं सांजली सोनीए कऱ्युं के तुं मारो मित्र ठो अने मारी आबरु गाममां सारी नथी, तेथी गामना सोनी, सराफ अने नाणावटी सर्वे मारी साथे ईर्ष्या राखे थे, माटे तुं बीजा कोड सोनी पास घऱ्हावी ले. ए सर्व सोनीना बोद जोगीए सत्य करी मान्या, अने फरी सोनीने कऱ्युं के तुं मेरा मित्र है, तो तेरेकुं ठोरुंके दूसरेकी पास में नहीं बनवाउंगा, तोपण सोनीए विश्वास बेसाफवा सारु एक बे वार नाकारो कऱ्यो, परंतु जोगीए पराणे कऱ्यां घऱ्हा सौप्यां. सोनीए पण खरा सोनानां कऱ्यां घडी तैयार करी जोगीने आप्यां, अने कऱ्युं के मारुं नाम लडश नहीं, अने आखा गाममां दे-खाडी आव के आ मारी चीछी प्रमाणे किमत थाय थे के नहीं ? जो चीछी प्रमाणे किमत थाय तो मने साचो मानजे. जोगीए पण नाणावटी, सराफ, सोनीउ आदिक घणाने देखानो किमत करावी तो बराबर सोनीए करी आपेली चीछी प्रमाणे कायम थड, तेथी वली जोगीने सोनी उपर पूर्ण विश्वास आव्यो. ते वारे कडां पाठां लड आवीने सोनीने उपवा सारु आप्यां. सोनीए कऱ्युं के प्रजातना लड जजे. पढी सोनीए ते कऱ्यां जेवांज बीजां पीतलनां कडां घऱ्ही तोलमां सरखां करीने तेनी उपर रंग आपी उपी प्रजाते जोगीना हाथमां आप्यां, अने कऱ्युं के वली पण हुं एक पारखुं देखाडुं. जे आ कऱ्यां थे ते गड काळे ज्यां देखाड्यां त्यांज मारुं नाम लडने देखाडजे, तो बधा पीतलनां कदेशे, कारण के मारा सर्व छेपी थे. चेलाए पण तेमज कऱ्युं, अने फरी बधाने सोनीनुं नाम लड कडां देखाड्यां ते वारे सर्वे कहेवा लाग्या के आ पीतलनां थे. तेने जोगीए कऱ्युं के तुम सब लोक यह सोनीके दुश्मन हो. कल तो तुम सच्चे कहते थे. ते वारे ते

परीक्षकोए कलुं के कालनां वीजां कहां हतां अने आ बली बीजां ठे, माटे तुं उगाय ठे, तोपण जोगीए तेमनी वात सर्वथा नहींज मानी. ए दृष्टांते वुद्ध्याहित चित्तवालो पण सर्वथा सद्गुरुनुं वचन नज माने ॥ ७ ॥

गुरुसेवा पुण्ये लही, पासे पण बेठा नित्त रे ॥ धर्मश्रवण तोहे दोहिलुं,  
निजादिक दीए जो नित्त रे ॥ निजादिक ॥ संवेग ॥ ८ ॥ पामी श्रुत  
पण डल्लही, तत्त्वबुद्धि ते नरने न होय रे ॥ शृंगारादिक कथारसे, श्रोता  
पण निज गुण खोय रे ॥ श्रोता ॥ संवेग ॥ ९ ॥

अर्थ-बली कदापि पूर्वकृत पुण्योदये करी गुरुनी सेवा ( लही के ० ) पामी अने गुरुनी पासे पण नित्य जइने बेठा, तथापि जे बेलाए गुरु धर्मोपदेश आपे ते बेलाए अंतरायने योगे ते धर्म सांजलवो दुर्लभ थइ पड़े, केमके ते वारे तेने निद्राज आवे, अथवा आदि शब्दथी विकथादिक प्रमादमां रुचि आय, तेथी धर्मश्रवण कयांथी थइ शके ? एटले धर्म सांजलवामां निद्रादिक प्रमाद जो आनो आवी चींत जेवो थइ पड़े तो अटकावी नाखे, माटे प्रमाद लोडीने धर्म आदरवो ॥ ८ ॥ कदापि पुण्ययोगे गुरुनी पासे जइ निद्रा, विकथा, विषय, प्रमाद अने कषाय तेनो त्याग करी धर्मनुं सांजलवुं पाम्युं, तोपण ते नरने धर्म संबंधी तत्त्वनी बुद्धि आववी घणी दोहिली होय, कारण के अहोरात्र शृंगारादि रस जेमां प्रधान ठे एवी ( कथा के ० ) जाषाग्रंथ, कोकशास्त्र अनंगरंग, वात्स्यायनसूत्र प्रमुख, जेमां निःकेवल शृंगारनीज वातो ठे, तथा आदि शब्दथी स्त्री अने राज प्रमुखनी कथा लेवी, ते सांजलवामांज प्राणी मग्न थइ रहे, माटे एवा शृंगारादिक रसे करी युक्त जे ग्रंथ तेना रसे करी ते श्रोता धर्म सांजले, तेथी सांजलतो थको पण आत्मगुणने खोइ नाखे, माटे तत्त्वनी बुद्धि धारवी ॥ ९ ॥

તત્ત્વ લઢે પણ હુલ્લહી, સદ્દહણા જાણો સંત રે ॥ કોઈ નિજ મતિ આગલ  
કરે, કોઈ ડામાડોલ ફિરંત રે ॥ કોઈ ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૦ ॥ આપ વિચારે  
પામીએ, કહો તત્ત્વ તણો કિમ અંત રે ॥ આલસુઆ ગુરુ શિષ્યનો, ફહાં  
જાવજો મન વૃત્તંત રે ॥ ફહાં ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—કદાપિ પૂર્વકૃત શુદ્ધ કર્મના ઉદયથી દેશના સાંજલીને ધર્મનું તત્ત્વ ધાણું, પરંતુ ( સંત  
કે ૦ ) હે સજ્જનો ! તે શ્રોતાને તત્ત્વની વાત ઉપર સદ્દહણા આવવી ઘણીજ દોહિલી છે. શામાટે  
જે કોઈક શ્રોતા તો પોતાના મનથી ઉત્પન્ન થઈ જે કલ્પનાજાલ તેથી પોતાની મતિ આગલ કરે,  
પટલે કહે કે ગુરુ જલે આમ કહે છે, પણ વાત તો મેં ધારી છે તે પ્રમાણેજ હશે, તથા કેટલા-  
એક શ્રોતા તો કામાફોલ થઈ પ્રમાદમગ્ન થકા ફસ્યા કરે, પટલે પ્રથમ જેની પાસે જે ધર્મ  
સાંજલ્યો હોય તે જલો હશે કે આ કહે છે તે જલો હશે ? એમ ચિંતવતા ફરે, પોતાના મહા-  
પણમાં સમાય નહીં, તેથી સદ્દહણા રાખ્યા વિના સર્વ ઠાર ઉપર લીપણા સમાન છે ॥ ૨૦ ॥ માટે  
તત્ત્વની શ્રદ્ધા વિના તત્ત્વ કેમ પામીએ ? આ શુદ્ધ છે તે આદરવા યોગ્ય છે અને આ અશુદ્ધ છે  
તે ત્યાગવા યોગ્ય છે, એવી વાતો તો જે વારે ગુર્વાદિકના મુલ્યથી સાંજલીને ધારે તે વારે તે તત્ત્વ  
પામે, પરંતુ કહો કે ( આપ કે ૦ ) પોતાના વિચારથી તત્ત્વ તે કેમ પામીએ ? જે આલસુ થઈ ઘરમાં  
બેસી રહે, ગુરુની પાસે ધર્મ સાંજલવા ન જાય તે તત્ત્વ કેમ પામે ? તત્ત્વ તો જે આલસ ત્યાગીને  
ચિત્તમાં ધર્મ સાંજલવાની રુચિ વધારીને ગુરુમુલે જિનોક્ત વચન સાંજલે, તિહાં જે શંકા ઉપજે તે  
પૂઠી સંદેહ ટાલી હઠતા કરે, તે પામે. આંહી કોઈ અન્યદર્શની ગુરુ અને શિષ્ય એ બે જણ આ-  
લસુ હતા, તેનો વૃત્તાંત મનને વિષે જાવજો. તે વૃત્તાંત કહે છે. કોઈ ગુરુ શિષ્ય એક નગરની બહાર  
ઊંપકી બાંધી રહ્યા છે, વચ્ચરહિત છે, ગામમાં જિદ્દા માગી ઉદરપૂરણા કરે છે, એવામાં પોષ માસના

દિવસ આવ્યા, ઠાર ઘણો પડવા લાગ્યો, પણ તે વે જણ નિરુદ્યમી છે, તેથી ગામમાં ત્રિકા માગવા માટે પણ એકાદ જગાએ ફરે. તિહાંથી ઓહું ઘણું જે મલે તે લઈ આવીને ઉદરપૂરણા કરે, પણ વધારે જગાએ ફરે નહીં. વલી ઉઠવાને કપહું તો લાવેજ ક્યાંથી ? એમ કરતાં એક દિવસે તો વહુ ટાઢ પડી, તેથી તે ગુરુ શિષ્ય અથર કંપતા ત્રિકા જહી, નહીં જમી, એવે હાલે તુરત ગામમાંથી આવીને મહીની અંદર પણ આલસને લીધે ગયા નહીં. એમજ જીર્ણ વસ્ત્રે મુલ્લ ઢાંકીને બહાર આવી સુતા, પાઠલી રાત્રિએ જાગ્યા, તે વારે પણ નેત્ર ઉઘારીને જોવા જેટલો ઉદ્યમ ન કરતાં એમજ ઢાંકેલે મુલ્લે ગુરુ શિષ્યને પૂઠવા લાગ્યો કે હે શિષ્ય ! ટાઢ ઘણી પડે છે, માટે હું ખુંપડીમાં હું કે બહાર હું ? તે વારે શિષ્ય વલી ગુરુથી પણ વધારે આલસુ છે, માટે તેણે પણ ઢાંકેલે મુલ્લેજ જવાબ આપ્યો જે આપણે ખુંપડીમાં ઢીએ. એવામાં વલી શીતના ત્રયથી કોઈક કુતરો આવીને ગુરુની પાસે સુતેલો હતો તેનું પૂઠહું ગુરુના હાથમાં આવ્યું. તે વારે ગુરુ શિષ્યને કહેવા લાગ્યો કે “ જો શિષ્ય ! મમ પુહં વર્તેતે. તદા શિષ્યેણ ચિંતિતં કઠ્ઠાટિકાંબરલ્લં ગૃહીત્વા ત્રવાન્ પૃથ્વીતીતિ, શિષ્યઃ પ્રાહ જો ગુરવઃ !! તત્પુહં વસ્ત્રાંતં તદજલ્પનપરેણ શયને ત્વયા યતિતલ્લયં.” એમ બે જણા ઉદ્યમરહિત થકા ત્યાંજ ટાઢમાં સુઈ રહ્યા, પરંતુ બેમાંથી એક પણ આલસરહિત થઈ મળીમાં ગયો નહીં. પ્રાતઃકાલે હિમ પહ્યું, તેથી બેહુ જણ હિમથી ઢાંકીને મરણ પામ્યા. તેમ જે આલસુ હોય તે પોતાની મતિકલ્પનાએ કુમતિ કરે, પણ કોઈને પૂઠે નહીં. ઉદ્યમ ન કરે તો તરવ પણ પામે નહીં. જો ગુરુ શિષ્ય બેહુએ ઉદ્યમ કલ્યો હોત અને મહીમાં ગયા હોત તો જીવતા રહેત, માટે એ આલસુ ગુરુ શિષ્યનો વૃત્તાંત મનોજાવિત ગવેષવો ॥ ૨૧ ॥

બઠર ભાત્ર ગજ આવતાં, જિમ પ્રાપ્ત અપ્રાપ્ત વિચાર રે ॥ કરે ન તેહથી  
 જગેરે, તેમ આપમતિ નિરધાર રે ॥ તેમ ॥ સંવેગ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—હવે વલી આપમતિ ઉપર બીજો દૃષ્ટાંત કહે છે. જેમ કોઈ (બઠર કેળ) મૂર્ખ (ભાત્ર કેળ) શિષ્ય છે, તે વેદાદિક શાસ્ત્ર તો જાણ્યો છે, પરંતુ અર્થની વિવેચનાને અણજાણતો છે. તે કોઈ કામને અર્થે વજારમાં ગયો છે, એવામાં રાજાનો મદોન્મત્ત હાથી લૂટ્યો છે. તે ગજને પોતાની સામો આવતો देखे છે, એટલામાં હાથીનો મહાવત લોકોને કહે છે કે જાણે! એ હાથી મારા હાથમાં નથી, માટે તમે દૂર થઈ જાઉં. તે સાંત્વલી સર્વ લોક નાગાં, તે વારે બઠર ભાત્ર ચૌટામાં ગયો, તેને પણ લોકે કહ્યું કે તુને હાથી મારશે, માટે ઇહાંથી અલગો જતો રહે, તોપણ તે તિહાં ઉત્તો રહીને વિચારવા લાગ્યો કે આ લોક કહે છે કે હાથી મનુષ્યને મારે છે, તે (પ્રાસ કેળ) પામ્યાને મારે છે કેવા અપ્રાસ એટલે અણપામ્યાને મારે છે? જો પામ્યાને મારતો હોય તો મહાવત એની ઉપર બેઠો છે તેને કેમ મારતો નથી? અને જો અણપામ્યાને મારતો હોય તો સર્વ જગતનાં લોક એને અણપામ્યાં જેવાં છે તેને કેમ મારતો નથી? એમ વિચાર કરે છે એટલામાં હાથીએ આવી સુંઢથી જાલીને તેને ચીરી નાલ્યો, તેથી મરણ પામ્યો. જેમ એ બઠર ભાત્રે લોકનાં વચન માન્યાં નહીં, અને તે આપમતે વિચાર કરતો તિહાંજ ઉત્તો રહ્યો, તેથી મરણ પામ્યો, પણ તેથી ઊગલ્યો નહીં, તેમ જે આપમતિ હોય તે પણ (નિરધાર કેળ) નિશ્ચેથી ડુઃખ પામે, માટે જે તત્ત્વ-ગવેષક હોય તે ગુરુમુખથી જાણી તેને કહેલે માર્ગે પ્રવર્તન કરે તો તત્ત્વ પામે, પરંતુ આપમતિ હોય તે નરક નિગોદનાં ડુઃખ પામે, માટે આપમતિ ન થવું ॥ ૧૨ ॥

આગમને અનુમાનથી, વલી ધ્યાનરસે ગુણગેહ રે ॥ કરે જે તત્ત્વગવે-  
ષણા, તે પામે નહીં સંદેહ રે ॥ તેળ ॥ સંવેગળ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—(આ કેળ) સમસ્ત પ્રકારનું જેમાં ગમ એટલે જ્ઞાન છે તેને આગમ કહીએ. તે આગમ શ્રીજિનેશ્વરના કહેલા અર્થ અને ગણધરોનાં ગુંથ્યાં સૂત્ર તેના અનુમાનથી એટલે આગમમાં જગ-

યાને તત્ત્વની વાત જેવી રીતે કહેલી છે તેના અનુમાનથી તથા વલી ( ધ્યાનરસે કે ) આદર કરવા યોગ્ય જે ધર્મધ્યાન અને શુક્લધ્યાન તેના એકેકના ચાર ચાર પાયા છે, તેણે કરી ચિંતવન કરતાં તેથી ઉપન્યો જે રસ, તેને ધ્યાનરસ કહીએ, એટલે ધ્યાનરસે કરીને ગુણનું ગેહ એટલે ગુણનું સ્થાનક પ્રાપ્તિરૂપ જે તત્ત્વ, તે તત્ત્વની જે ગવેષણા કરે તે તત્ત્વ પામે, એમાં સંદેહ નહીં. અથવા તત્ત્વ પામવાનાં ત્રણ કારણ છે, એક આગમથી અને બીજું અનુમાનથી, ત્રીજો ધ્યાનરસ તે અનુ-તત્ત્વ પામવાનાં ત્રણ પ્રકારે જે ગુણનું ઘર થઇને તત્ત્વની ગવેષણા કરે તે નિઃસંદેહ તત્ત્વ પામે ॥ ૧૩ ॥

તત્ત્વબોધ તે સ્પર્શ છે, સંવેદન અન્ય સ્વરૂપ રે ॥ સંવેદન વંધ્યે હુદ્, જે સ્પર્શ તે પ્રાપ્તિરૂપ રે ॥ જે ॥ સંવેગ ॥ ૧૪ ॥ તત્ત્વ તે દશવિધ ધર્મ છે, યંત્ર્યાદિક શ્રમણનો શુદ્ધ રે ॥ ધર્મનું મૂલ દયા કહી, તે યંત્રિ ગુણે અવિરુદ્ધ રે ॥ તે ॥ સંવેગ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ-તત્ત્વનું જાણપણું તે તત્ત્વબોધ કહીએ. તેના બે જોડ છે. એક સ્પર્શ તત્ત્વબોધ, બીજો સંવેદન તત્ત્વબોધ. તિહાં તત્ત્વનાં શાસ્ત્ર જે આગમ તે સાંજલીને શ્રીજિનાગમજાપિત તત્ત્વ સમ્યક્ત્વાદિ પ્રાપ્તિ-પૂર્વક શ્રદ્ધાપૂર્વક નવ તત્ત્વાદિકનો અવબોધ થાય, શુદ્ધ અધ્યવસાયે આત્મપરિણતિપરિપાકપણે મન વચન કાયાની એકાગ્ર સ્થિરતાએ જાવની વિશુદ્ધતાએ સદ્ગુરુપદેશામૃતયોગથી સદ્દહણામય વસ્તુધર્મ ગ્રહણરૂપણે જે ચિત્તની વૃત્તિ થાય એવો જે તત્ત્વબોધ તે સ્પર્શરૂપ જાણવો, અને શ્રદ્ધા-રહિત સમ્યક્ પ્રકારે વસ્તુના સ્વરૂપને જાણપણામાં ધારે તે સંવેદન તત્ત્વબોધ જાણવો. તે સ્પર્શ તત્ત્વબોધથી ( અન્ય કે ) જૂદે રૂપે જાણવો. એ સંવેદન તત્ત્વબોધ તે ( વંધ્યે કે ) વાંજળી સ્ત્રી જેવો હોય, કાંઈ ફલ આપે નહીં, અને સ્પર્શ તત્ત્વબોધ તે પ્રાપ્તિરૂપ છે, ફલદાયક હોય, તે માટે સંવેદન વાંજળી અને સ્પર્શ આદરવો ॥ ૧૪ ॥ હવે દશ પ્રકારનો યતિધર્મ તે પરમ તત્ત્વ છે. યંત્રિ

આદે દરને શુદ્ધ ધર્મ સ્પર્શ તત્ત્વબોધ તે દશ પ્રકારે (શ્રમણ કે ૦) યતિનો જાણવો. (ખંત્યાદિક કે ૦) ક્રમા આદે દરને ઇટલે ૧ ખંતિ જે ક્રમા તે ક્રોધનો જય, ૨ માર્દવ તે માનનો લ્યાગ, ૩ આર્જવ તે માયાનો લ્યાગ, ૪ મુક્તિ તે નિર્લોચતા, ૫ બાર પ્રકારની તપસ્યા, ૬ સત્તર ઝેદે કરી શુક્ત સંયમ, ૭ ચાર નિદેપે કરી સત્ય જાણણ કરવું, ૮ શૌચ તે જાવશૌચાદિક, ૯ અકિંચનત્વ તે પરિગ્રહરહિતપણું, ૧૦ અઢાર ઝેદે શુક્ત બ્રહ્મચર્ય. ૧૧ દશ પ્રકારનો ધર્મ સેવ્યાથી ચાર ગતિનો રોધ કરે અને પંચમી ગતિ પમાડે. તે ધર્મનું મૂલ દયા કહી છે. જિહાં દયા નથી તિહાં ધર્મ નથી. તે દયા જે છે તે તો (ખંતિ કે ૦) ક્રમા ગુણથી અવિરોધપણે છે, ઇટલે મલતી છે. ક્રોધ જાય તે વારે ક્રમા આવે, અને જિહાં ક્રમા આવી તિહાં દયા અવશ્ય ઉપજે, તે માટે દયામય ધર્મ છે. ૧૧ પહેલો યતિધર્મ કહ્યો ॥ ૧૫ ॥

વિનયને વશ છે ગુણ સર્વે, તે તો માર્દવને આયત્ત રે ॥ જેહને માર્દવ મન વસ્યું, તેણે સવિ ગુણગણ સંપત્ત રે ॥ તેણે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૧૬ ॥ આર્જવ વિણ નવિ શુદ્ધ છે, નવિ ધર્મ આરાધે અશુદ્ધ રે ॥ ધર્મ વિના નવિ મોદ્ધ છે, તેણે રુજુભાવી હોય બુદ્ધ રે ॥ તેણે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—હવે બીજો માર્દવ ગુણ વખાણે છે. તે એવી રીતે જે દેવ, ગુરુ, ધર્મ, ૧૧ સર્વ વિનયથી ફલ-દાયક થાય છે, માટે જેટલા કાંઈ ગુણ છે તે સર્વ વિનયને વશ છે, અને જો સર્વોત્તમ કરાવી કરે છે, તેમાં પણ જો વિનય નથી હોતો તો સર્વ શૂન્ય પ્રાય છે, એવો વિનયગુણ છે તે પણ માર્દવને (આ-યત્ત કે ૦) વશ છે, માર્દવથી નજીક છે, તે માર્દવગુણ માનનો લ્યાગ કરે તે વારે પ્રગટ થાય, પણ અત્તિમાન, અહંકાર, મત્સર, દ્રોહ, ઈર્ષ્યાદિ દોષ સહિત પ્રાણીને માર્દવ ગુણ ન આવે, પરંતુ ૧૧ દોષોના લ્યાગથી માર્દવ ગુણ જીવને આવે. એવો માર્દવગુણ જે પ્રાણીના મન માંહે વસ્યો છે તે પ્રાણી (સવિ ગુણગણ સંપત્ત કે ૦) સર્વ ગુણના સમુદાયને પામ્યો, અને ગુણ સહિત થયો તે વારે ધર્મપ્રાપ્તિને

પામ્યો. એ ત્રીજો યતિધર્મ જાણવો ॥ ૧૬ ॥ હવે ત્રીજો આર્જવ ગુણ વલાણે છે. આર્જવ ગુણ તે ( આર્જવ કેળ ) સરલપણું તે વિના શુદ્ધ નથી, અને ધર્મ આરાધન પણ નથી, અશુદ્ધ છે, માટે કુટિલતા, વ્રક્તા, માયાવીપણું, એ સર્વ માયાનાં ઘરનાં છે, અને આત્માના બલવત્તરપણે શુદ્ધ ચારિત્રના અશુદ્ધ દયથી નિર્મલ આત્માના યોગ થકી કુટિલતાદિકનો ત્યાગ કસ્યાથી આર્જવ ગુણ લપજે છે. તે આર્જવ વિના ધર્મની શુદ્ધિ નથી, અશુદ્ધ છે, માટે તે શુદ્ધ ધર્મ આરાધી શકે નહીં, અને શુદ્ધ ધર્મ આરાધ્યા વિના મોક્ષ નથી. તે માટે જે ( બુદ્ધ કેળ ) જ્ઞાની તે ( કુજુનાવી કેળ ) સરલ સ્વભાવી હોય, જે થકી આર્જવ ગુણની પુષ્ટિ થાય. એ ત્રીજો યતિધર્મ કહ્યો ॥ ૧૭ ॥

દ્રવ્યોપકરણ દેહનાં, વલી પ્રકૃત પાન શુચિ જાવ રે ॥ જાવશૌચ જિમ નવિ ચલે, તિમ કીજે તાસ બનાવ રે ॥ તિમ ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૬ ॥ પંચાશ્રવથી વિરમીએ, ઇન્દ્રિય નિગ્રહીજે પંચ રે ॥ ચાર કષાય ત્રણ દંડ જે, તજીએ તે સંજમ સંચ રે ॥ તજીએ ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—હવે શૌચધર્મ કહે છે. તેના બે પ્રેદ છે. એક દ્રવ્યશૌચ, બીજું જાવશૌચ. તે માંહે ( દેહ કેળ ) શરીરનાં દ્રવ્યોપકરણ તે હાથ, પગ, આંગલી પ્રમુખ તે સર્વ દ્રવ્યથી દેહનાં દ્રવ્યોપકરણ, અથવા દ્રવ્યોપકરણ તે પુસ્તકાદિક તથા વસ્ત્ર પાત્રાદિક તેમજ વલી જાત પાણી તેને રાગરહિત ધર્મપુષ્ટિદાયક જાણી ( શુચિ જાવ કેળ ) પવિત્ર જાવયુક્ત, બેતાલીશ દોષરહિત એવા વિધિએ આહારાદિકને ગ્રહણ કરવે કરીને દ્રવ્યશૌચ થાય. તે જેમ આત્માના પવિત્ર ચોલા અધ્યવસાય થરવે, મનની લહેર કષયાદિક રહિત શુદ્ધ પરિણામની વધતી ધારાએ જાવશૌચ થાય છે. તે જાવશૌચ જેમ ચલે નહીં, માટે નહીં તેવી રીતે તેને ગ્રહણ કરવા બનાવ કીજે, ઇટલે જેમ જેમ જાવશૌચ વધે તેમ તેમ યતિધર્મ પણ વધે, યતિધર્મ વધતે મોક્ષપ્રાપ્તિ પણ સુલભ થાય. એ ચોથો



શોચધર્મ કહ્યો ॥ ૧૬ ॥ હવે સંયમ ગુણ વખાણે છે. ૧ પ્રાણાતિપાત, ૨ મૃષાવાદ, ૩ અદત્તાદાન, ૪ મૈથુન અને ૫ પરિગ્રહ, એ પાંચ આશ્રવશી ( વિરમીએ કે ) દૂર રહીએ, એ અનાદિકાલના આત્માના સહચારી પાપોપચિતપણે ટુટ્ટ ગતિદાયક છે. તથા ૧ સ્પર્શેન્દ્રિય, ૨ રસેન્દ્રિય, ૩ શ્રાણેન્દ્રિય, ૪ ચક્ષુરેન્દ્રિય, ૫ શ્રોત્રેન્દ્રિય, એ પાંચે ઇન્દ્રિયનો નિગ્રહ કરીએ એટલે દમીએ. વલી ૧ ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા, ૪ લોભ, એ ચાર કષાયને ઠાંકીએ, તથા ૧ મનોદંડ, ૨ વચનદંડ, ૩ કાયદંડ, એ ત્રણ દંડને ( તજીએ કે ) ત્યાગ કરીએ. એવી રીતે એ સત્તર વાનાં દૂર કરે થકે આત્માને વિષે સંયમ ઠરે, પણ એમાંથી એક ટુર્ગુણ હોય ત્યાંસુધી સંયમને મલિન કહીએ, માટે એ સત્તર દોષ ટાલીને એના પ્રતિપક્ષી સત્તર ગુણ પ્રગટે, તેનો સંચય મોહાર્થીએ કરવો. તે વારે શુદ્ધ સંયમ કહીએ. એ પાંચમો સંયમધર્મ કહ્યો ॥ ૧૭ ॥

બાંધવ ધન ઇન્દ્રિય સુખ તણો, વલી ત્રય વિગ્રહનો ત્યાગ રે ॥

અહંકાર મમકારનો, જે કરશે તે મહાજાગ રે ॥ જૈ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—હવે ઠઠો મુક્ત ગુણ વખાણે છે. બાંધવ શબ્દે જ્ઞાહ, સ્ત્રી, માતા, પિતા, પુત્ર, બહેન પ્રમુખ અને ( ધન કે ) સોનું, રૂપું, ઘર, હાટ પ્રમુખ, વલી ઇન્દ્રિયસુખ તે જ્ઞાતું, પીતું, વસ્ત્ર, ઘરેણાં પ્રમુખના વિલાસ, શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધાદિક એ સર્વ સુખનો ત્યાગ કરે, વલી ( ત્રય કે ) ઇહ-લોક, પરલોક આજીવિકાદિ સાત ત્રય અને ( વિગ્રહ કે ) કલેશ, વિષાદ, ઈર્ષ્યા એનો પણ ત્યાગ કરે, તથા અહંકાર તે જગતમાં હુંજ હું, બીજો કોઈ નથી, અને મમકાર તે આ સર્વ માંહે છે, “ એવં અહં મમેતિ બુદ્ધ્યા સર્વજગદંધીચૂતં ” માટે એનો ત્યાગ કરે તે મહાજાગ્યવંત જાણવો. જ્યાંસુધી એટલાં વાનાંનો ત્યાગ કહ્યો નથી ત્યાંસુધી સંસારત્રમણ વધે છે, માટે એનો ત્યાગ કરી નિર્લોચી ગુણ કરવો. એ ઠઠો ધર્મ કહ્યો ॥ ૧૯ ॥

અવિસંવાદન જોગ જે, વલી તન મન વચન અમાય રે ॥ સત્ય ચતુર્વિધ  
જિન કહ્યો, બીજે દર્શન ન કહાય રે ॥ બીજે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૧ ॥ ષડ્-  
વિધ બાહિર તપ કહ્યું, અન્યંતર ષડ્વિધ હોય રે ॥ કર્મ તપાવે તે સહી,  
પમ્સોઅવૃત્તિ પણ જોય રે ॥ પહિસોઅ ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ-હવે સાતમો સત્ય ગુણ વણાણે છે. અવિસંવાદન યોગ તે જેમાં કોઈ જાતિનો વિશ્લેષ વિસંવાદપણું  
નથી તે અવિસંવાદન યોગ કહીએ, તેને ધરે. વલી તન, મન અને વચન, એ ત્રિકરણ અમાયપણે કપટ-  
રહિતપણે પ્રવર્તે, તે સત્યપણું રાખે. તે સત્ય ચાર પ્રકારનું છે. તિહાં ૧ કૃષ્ણ, અજિતાદિક એ નામ-  
સત્ય, ૨ તેનાં વિંબ જે કાષ્ઠ, પાષાણાદિકની સ્થાપના કરીએ, અથવા અક્ષરે નામ લખીએ તેથી તે  
સ્થાપનાસત્ય, તથા ૩ જ્ઞાવિજિન જે શ્રેણિક પ્રમુખ યશો તે દ્રવ્યસત્ય અને ૪ સીમંધર પ્રમુખ વિચરતા  
તીર્થંકર તે જ્ઞાવસત્ય. એ ચાર નિકેપે કરી સત્ય તે ( જિન કે ૦ ) તીર્થંકરે કહ્યું એટલે શ્રીઠાણંગ સૂત્રમાં  
કહ્યું છે, પણ બીજે દર્શને કહેવાય નહીં. એ સાતમો સત્યધર્મ કહ્યો ॥ ૨૧ ॥ હવે આઠમો તપોગુણ વણાણે  
છે. ૧ જઘન્ય નોકારશી, ૨ ઉત્કૃષ્ટ જાવજીવ સુધી અશન પાન વર્જવું, ૩ શેષ રહ્યું તે મધ્યમ, તે એમ-  
કે- ૧ જેમાં છાંબું પીવું નહીં તે અણસણ તપ તથા ૨ જાણોદરી તે આહારના પ્રમાણ માંહેથી કોલીયો,  
બે કોલીયા, ચાર કોલીયા ડેઠા કરે તે જાણોદરી તપ, ૩ દ્રવ્યનો સંકેપ કરવો તે વૃત્તિસંકેપ તપ,  
૪ રસનો ત્યાગ કરવો તે રસત્યાગ તપ, ૫ લોચ પ્રમુખ વલેશ સહન કરવો તે કાયવલેશ તપ, ૬  
પાંચ ઇંદ્રિયને ગુપ્ત કરવી તે સંલીનતા તપ, એ ૭ પ્રકારનું બાહ્ય તપ કહ્યું છે, તથા ૧ ગુરુદત્ત પ્રાય-  
શ્ચિત્ત લેવું, ૨ વિનય સાચવવો, ૩ ગુરુનો વિનય તથા વેયાવચ્ચ કરવાં, ૪ સજ્જાય ધ્યાન કરવું, ૫  
ધ્યાન ધરવું, ૬ ઉપસર્ગ તપ તે એકધ્યાને કાઠસ્સગ કરવો તથા શરીરનું ઠાંઠવું, એ ૭ પ્રકારે  
અન્યંતર તપ મલીને બાર ઝેદે તપ કહ્યું. એ તપ દ્રવ્યથી તથા જ્ઞાવથી કરવું. એ તપ કર્મને તપાવે,

વાલી ઝસ કરે, તે તપ નિશ્ચેથી પ્રતિશૌચવૃત્તિ પણ જોય એટલે ઇંદ્રિયને ન અનુકૂલ વૃત્તિ અર્થાત્ ઇંદ્રિયને જે ગમે તે ન કરવું તે પક્ષિસોઅવૃત્તિ તે પણ તપ કહીએ ॥ ૨૨ ॥

દિવ્ય ઔદારિક કામ જે, કૃત કારિત અનુમતિ પ્રેદ રે ॥ યોગ ત્રિકેતસ વર્જવું, તે બ્રહ્મ હરે સવિ સ્વેદ રે ॥ તે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૩ ॥ અધ્યાતમવેદી કહે, મૂર્ખા તે પરિગ્રહ પ્રાવ રે ॥ ધર્મ અર્કિંચનને પ્રાપ્યો, તે કારણ પ્રવજલ નાવ રે ॥ તે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ-હવે બ્રહ્મચર્ય ગુણ કહે છે. ( દિવ્ય કે ૦ ) વૈક્રિય શરીર સંબંધી કામ તથા બીજું ઔદારિક શરીર સંબંધી કામ, એ બેનું કરવું, કરાવવું અને અનુમોદવું, એ ત્રણે ગુણતાં ૭ પ્રેદ થયા. તે એકેકાને મન, વચન અને કાયા, એ ત્રણ યોગે વર્જતાં અહાર પ્રેદ થાય, એ બ્રહ્મચર્ય સર્વ સ્વેદનું હરનારું છે, અથવા એના બીજી રીતે ૧૦૦૦૦ પ્રાંગા થાય છે તે લખે છે. ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપ્કાય, ૩ તેજકાય, ૪ વાયુકાય, ૫ વનસ્પતિકાય, ૬ વેદંદ્રિય, ૭ તેદંદ્રિય, ૮ ચર્બરિંદ્રિય, ૯ પંચેંદ્રિય, ૧૦ અર્જીવ, એ દશને દશ યતિધર્મે ગુણતાં ૧૦૦ થાય. તે એક શ્રોત્રેંદ્રિયે થયા. તેવી પોતાની પાંચ ઇંદ્રિયો છે, તેની સાથે ગુણતાં ૫૦૦ પ્રેદ થાય. તે એક આહારસંજ્ઞાએ થયા. તેવી ત્રયસંજ્ઞા, મૈથુનસંજ્ઞા અને પરિગ્રહસંજ્ઞા, એ ચારે ગુણતાં ૨૦૦૦ થાય, તેને મન, વચન અને કાયા, એ ત્રણે ગુણતાં ૬૦૦૦ થાય. તે કરવું, કરાવવું અને અનુમોદવું, એ ત્રણે ગુણતાં ૧૦૦૦૦ પ્રેદ થાય ॥ ૨૩ ॥ હવે અર્કિંચનધર્મ કહે છે. જે “આત્માનમધિકૃત્યાધ્યાત્મમ્” એટલે આત્માને અધિકારીને કરે તે ચોથા ગુણગાણી માંમીને ચૌદમા ગુણગાણા સુધી છે, તેને અધ્યાત્મ કહીએ, અને તે અધ્યાત્મના જાણ જે હોય તેને અધ્યાત્મવેદી કહીએ. તે એમ કહે છે કે જે મૂર્ખા છે તેજ પરિગ્રહનો પ્રાવ છે, એટલે પોતા પાસે ખાવાને મલતું ન હોય, પણ મૂર્ખા સર્વ વસ્તુ ઉપર રહી હોય તો તે

પરિગ્રહજ છે. તથા ધન, કુટુંબ, ઘર, વાની, વાગ અને વગીલા છે તોપણ તેની ઉપર જો મૂર્ખો નથી તો તે પરિગ્રહ ન કહીએ, માટે તે મૂર્ખા ન રાખવી તેને અર્કિચનપણું કહીએ, અને સાધુધર્મ તે અર્કિચનનેજ કહ્યો છે, માટે સંસારસમુદ્રથી તરવાને નાવ સમાન એ ધર્મ છે. એ અર્કિચનપણું તે અર્કિચનનેજ કહ્યો છે, એ દશમો અર્કિચનધર્મ થયો. એ દશ પ્રકારના યતિધર્મ કહ્યા.

આદ્યાથી ત્રવનિસ્તાર થાય. એ દશમો અર્કિચનધર્મ ॥ ૨૪ ॥

પાંચ પ્રેદ છે સ્ત્રિના, ઉવચારવચાર વિવાગ રે ॥ વચન ધર્મ તિહાં ત્રીન  
 છે, લૌકિક દોષ અધિક સોપ્રાગ રે ॥ લૌકિક ॥ સંવેગ ॥ ૨૫ ॥  
 અનુષ્ઠાન તે ચાર છે, પ્રીતિ પ્રક્રિયા વચન અસંગ રે ॥ ત્રણ દ્વમા છે દોયમાં,  
 અગ્રિમ દોયમાં દોય ચંગ રે ॥ અગ્રિમ ॥ સંવેગ ॥ ૨૬ ॥

અર્થ—( પાંચ પ્રેદ છે સ્ત્રિના કેળ ) હવે એ દશ પ્રકારનો જે યતિધર્મ કહ્યો તેમાં પ્રથમ દ્વમા-ધર્મના પાંચ પ્રેદ છે તે કહે છે. તેમાં એક તો જે આપણો ઉપકારી હોય તે જે કાંઈ કરવાં વચન કહે તે સ્વમવાં પડે તેને ( ઉવચાર કેળ ) ઉપકારદ્વમા કહીએ. બીજી આગલો માણસ જોરાવર છે, તેના ઉપર કાંઈ પરાક્રમ ચાલે તેમ નથી, માટે જો આ માણસની સામું બોલશું તો તરત તિરસ્કાર પામશું, એમ જાણી તેની સામું ન બોલે તે બીજી ( અવચાર કેળ ) અપકારદ્વમા. ત્રીજી કર્મદિકના ત્રયથી સ્વમવાં પડે તે વિપાકદ્વમા. ચોથી કોઈને આકરે વચને હુલવે નહીં, અને પોતે પણ કોઈનાં આકરાં વચનથી હુલવાય નહીં, એમ વચનનો પરિસહ ઉપસર્ગ સહન કરવો, સાવધ વચન ન બોલવાં તે વચનદ્વમા. પાંચમી ગજસુકુમારની પેરે છે આત્મન્ ! તારો ધર્મજ દ્વમા છે, માટે તુજને દ્વમાજ જોઈએ, આત્મધર્મ દ્વમામયજ છે એવું જાણી મૂલ ધર્મમાં સ્થિર રહે, સંપૂર્ણ ધર્મ આરાધે, તેરમા ચૌદમા ગુણાણની ઇચ્છા કરે તે ધર્મદ્વમા જાણવી. એ પાંચ દ્વમા કહી. તિહાં

પહેલી ઉપકાર, બીજી અપકાર અને ત્રીજી વિપાક, એ (ત્રીન કેળ) ત્રણ ક્રમાડે જે છે તે લૌકિક છે. એટલે લૌકિક સુખની દેવાવાલી છે તથા ચોથી વચનક્રમા અને પાંચમી ધર્મક્રમા એ (દોઢ કેળ) બે ક્રમા જે છે તે અધિક સૌન્દર્યની એટલે મોક્ષસુખની દેવાવાલી છે ॥ ૩૫ ॥ હવે ક્રમાનાં ચાર અનુષ્ઠાન છે. અનુષ્ઠાન શબ્દે ક્રિયા કહેવી. તેનાં ષડાવશ્યક છે. તેમાં ૧ શ્રાવકનું પન્નિક્રમણું અથવા યતિનું પગમ, સજ્જાય, અતિચાર, આલોચના પ્રમુખ તે પન્નિક્રમણાવશ્યક, તથા ૨ જ્ઞાન, વર્ણન, ચારિત્રના કાઉસ્સગ કરવા તે કાઉસ્સગ નામે આવશ્યક, ૩ શક્તિ પ્રમાણે પચ્ચક્ષાણ કરવાનું આવશ્યક, એ ત્રણ આવશ્યકમાં એક પ્રીતિ અનુષ્ઠાન જાણું, અને ૧ સામાયિક આવશ્યક, ૨ ચતુર્વિસહો તે જિનવંદનાવશ્યક, ૩ વાંદણાં દેવાં તે ગુરુવંદનાવશ્યક, એ ત્રણ આવશ્યક માંહે બીજું શક્તિ અનુષ્ઠાન જાણું, અને ત્રીજું આગમને અનુસારે પ્રવર્તન તે વચન અનુષ્ઠાન જાણું, તથા જે સહેજે થાય તે ચોથું અસંગાનુષ્ઠાન જાણું. એ ચાર અનુષ્ઠાનને પૂર્વોક્ત ક્રમાના પાંચ શ્રેદમાં વહેંચણ કરે છે, એટલે પહેલી ઉપકાર, બીજી અપકાર, ત્રીજી વિપાક, એ ત્રણ ક્રમા છે તે (અગ્નિમ દોયમાં કેળ) પહેલાં પ્રીતિ અને શક્તિ એ બે અનુષ્ઠાનમાં છે, અને ચોથી વચનક્રમા તથા પાંચમી ધર્મક્રમા, એ (દોય કેળ) બે ક્રમા તે પાઠલાં વચનાનુષ્ઠાન અને અસંગાનુષ્ઠાન, એ બે અનુષ્ઠાનમાં છે, માટે પાઠલાં બે અનુષ્ઠાન તે (ચંગ કેળ) મનોહર જાણીને આદરવાં ॥ ૩૬ ॥

વદ્ધપ્ર સ્ત્રી જનની તથા, તેહના કૃત્યમાં જૂઝે રાગ રે ॥ પઢિક્રમણાદિક કૃત્યમાં, એમ પ્રીતિ પ્રતિનો લાગ રે ॥ એમ ॥ સંવેગ ॥ ૩૭ ॥

અર્થ-હવે અનુષ્ઠાનનાં લક્ષણ કહે છે. સ્ત્રી તો બેહુ છે, એક પોતાની ખાર્યા તે પણ સ્ત્રીજાતિ છે, તથા પોતાની (જનની કેળ) માતા તે પણ સ્ત્રીજાતિ છે. એ બેહુ વદ્ધપ્ર છે, પણ તેના કૃત્યમાં રાગ જૂદો જૂદો

હે. તે આવી રીતે કે છી ઉપર પ્રીતિરાગ છે અને માતા ઉપર જ્ઞાતિનો રાગ છે. તેમ પશ્ચિમનાદિક ગુણમાં પણ પ્રીતિ જ્ઞાતિનો રાગ વિચારવો. તે આવી રીતે કે એક પશ્ચિમણું, બીજો કાલસંગ, ત્રીજું પશ્ચિમણું, એ ત્રણમાં પ્રીતિ અનુષ્ઠાન છે, કેમકે એની સંગતથી આગલ ગુણ વધે, માટે પ્રીતિરાગ છે, અને એક સામાયિક તે ચારિત્ર અને બીજો ચલવિસહો તે પ્રજુને વાંદવું, તથા ત્રીજાં વાંદણાં તે ગુરુને વાંદણાં દેવાં, એમ ચારિત્રધર્મ તથા દેવ અને ગુરુ, એ ત્રણમાં જ્ઞાતિ અનુષ્ઠાન છે, માટે એ ત્રણ ઉપર જ્ઞાતિરાગ છે. એમ શ્લોક આશે પ્રીતિ અને પરલોક આશે જ્ઞાતિ, એ બે અનુષ્ઠાનનો લાગ હોય ॥ ૨૭ ॥

વચન તે આગમ આશરી, સહેજે ધ્યાયે અસંગ રે ॥ ચક્રત્રમણ જિમ  
દંમથી, ઉત્તર તદ્જાવે ચંગ રે ॥ ઉત્તર ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૮ ॥ વિષ ગરલ  
અનુષ્ઠાન છે, તહેતુ અમૃત વલી હોય રે ॥ ત્રિક તજવા દોય સેવવા, એ  
પાંચ મેદ પણ જોય રે ॥ ૨૯ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૯ ॥

અર્થ—હવે ત્રીજું વચનાનુષ્ઠાન અને ચોથું અસંગાનુષ્ઠાન કહે છે. જેમ કુંજારના ચક્રનું ત્રમણ દંમને યોગે થાય, પઠી પોતાની મેલે સહેજે ફર્યા કરે, તેમ શ્રીવીતરાગ જ્ઞાપિત આગમમાં જેમ જ્ઞાનક્રિયાનાં આલંબન પ્રરૂપ્યાં છે તે (આશરી કે ૦) અનુસારે આજ્ઞા પ્રમાણે ધર્મમાં પ્રવર્તન કરે તે વચનાનુષ્ઠાન જાણવું, અને પઠી ઉત્તર કાલે (તદ્જાવે કે ૦) તેને અન્નાવે પણ (ચંગ કે ૦) મનોહર હોય એટલે જેને કોણું આલંબન નહીં, પણ સહેજે એવુંજ લક્ષણ થઈ રહે તે અસંગાનુષ્ઠાન જાણવું ॥ ૨૮ ॥ યતિધર્મ માંહે પાંચ ક્રિયા કહી છે તે કહે છે. પહેલી વિષક્રિયા, બીજી ગરલક્રિયા, ત્રીજી અનુષ્ઠાનક્રિયા, ચોથી તરુતુક્રિયા અને પાંચમી અમૃતક્રિયા. એ પાંચ મેદે ક્રિયા જાણવી. તે માંહે વિષક્રિયા, ગરલક્રિયા અને અનુષ્ઠાનક્રિયા, એ (ત્રિક કે ૦) ત્રણ મેદ તજવા, આદરવા યોગ્ય નથી, જાણવા યોગ્ય છે. તે આચર્યાથી ચારિત્રીયો ચારિત્ર તાર

કરે, જવપરંપરા વધારે, અને તરૂંતુક્રિયા તથા અમૃતક્રિયા એ (દોહ કેળ) બે જોદ તે (સેવવા કેળ) આદરવા યોગ્ય છે. તે આદરવાથી મુક્તિ પમાડે, માટે એ ક્રિયાના પાંચ જોદ પણ જાણવાને અર્થે તેના જૂદા જૂદા અર્થ આગલ વખાણશે ॥ ૩૯ ॥

વિષકિરિયા તે જાણીએ, જે અશનાદિક ઉદ્દેશ રે ॥ વિષ તતલિણ મારે  
યથા, તેમ એહજ જવ ફલ લેશ રે ॥ તેમળ ॥ સંવેગળ ॥ ૩૦ ॥ પરજવે  
ફંડાદિક શુદ્ધિની, ફહા ઘરતાં ગરલ આય રે ॥ તે કાલાંતર ફલ દીએ,  
મારે જિમ હડકીયો વાય રે ॥ મારેળ ॥ સંવેગળ ॥ ૩૧ ॥

અર્થ—હવે એ પાંચ ક્રિયા માંહે પહેલી વિષક્રિયા, તે જે ચારિત્રીયો અશન, પાનાદિકને ઉદ્દેશીને ચારિત્ર પાલે, જ્ઞાનક્રિયાનો અભ્યાસ કરે તે સર્વ આહારાદિકને અર્થે કરે, કોઈ ગૃહસ્થ અને તે વારે લોકદેલામણી ક્રિયા કરે, તે ગૃહસ્થ ગયા પઠી કશી ક્રિયા કરે નહીં, જયણાએ ન પ્રવર્તે, અને તે ગૃહસ્થ તો આચારની શુદ્ધતા જાણીને અશનાદિકની ઋક્તિ કરે તે વિષક્રિયા જાણીએ. જેમ વિષ લાધું થકું તત્કાલ મારે તેમ એ ક્રિયાથી આ જવ માંહેજ અશન લાવાનું લેશ માત્ર ફલ પામે. જેમ ઊંચેર લાવાથી શીઘ્ર ફલ મલે તેમ કપટક્રિયાનું પણ તરત ફલ મલે એમ જાણવું ॥ ૩૦ ॥ હવે ગરલક્રિયાનું લક્ષણ કહે છે. જેમ કોઈ ચારિત્રીયાને ચારિત્ર પાલતાં પાલતાં ચિત્તના અધ્યવસાય એવા થાય જે ફંડની પદવી તથા દેવતાદિક ચક્રવર્તી પ્રમુખની રાજલક્ષ્મી પામીએ અથવા ધન, ધાન્યાદિકની ફહા કરતાં ગરલક્રિયા થાય, તે ગરલક્રિયા કાલાંતરે ફલ આપે, હમકીયા વાયુની પરે. જેમ કોઈ પ્રાણી હમકેલ જનાવરે કરલ્લો હોય, તેનો હમકવા ત્રણ વરસ સુધી જાગે. તે જે વારે હમકવા જાગે તે વારે મરણ પામે. તેમ ચારિત્રીયો અતિ નિયાળું કરે તો બે ત્રણ જવે તે વસ્તુ પામે, પણ શુદ્ધ ચારિત્રનું ફલ પામે નહીં, માટે એ ગરલક્રિયા ત્યાગ કરવારૂપ જાણવી ॥ ૩૧ ॥

લોક કરે તિમ જે કરે, ઉઠે બેસે સંમૂર્ઢિમ પ્રાય રે ॥ વિધિ વિવેક જાણે  
 નહીં, તે અન્યાનુષ્ઠાન કહાય રે ॥ તે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૩૨ ॥ તર્કેતુ તે શુદ્ધ  
 રાગથી, વિધિ શુદ્ધ અમૃત તે હોય રે ॥ સકલ વિધાન જે આચરે, તે  
 દીસે વિરલા કોય રે ॥ તે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૩૩ ॥

અર્થ—હવે ત્રીજી અનુષ્ઠાનક્રિયા કહે છે. જેમ કોઈક અજ્ઞાની ચારિત્રીયો પારણા નિમિત્તે અ-  
 થવા પ્રદ્ધાન નિમિત્તે ક્રિયા કરે, તે જેમ બીજા લોક ઉઠ બેસ કરે તેમ તે પણ ઉઠ બેસ  
 સંમૂર્ઢિમની પરે કરે. એતાવતા કોઈ ચારિત્રીયો હુધિત થકો દીક્ષા લીધે તેને કેવલ  
 એક અશનનીજ ઇચ્છા રહે છે. તે મનરહિત થકો ક્રિયા કરે, માટે સંમૂર્ઢિમની ઉપમા દીધી,  
 કારણ કે જે પોતાના ચિત્તમાં વિધિ વિવેક કાંઈ જાણે નહીં જે આ રીતે બેસવું, આ રીતે ઉઠવું,  
 આ રીતે પૂંજવું ઇત્યાદિક કાંઈ વિધિ જાણે નહીં, તથા વિવેક તે ગુરુ, દેવ, જ્ઞાન, ધર્મચાર્ય પ્રમુ-  
 ખનો વિનય કરવો, ગુરુ સામે આ રીતે જવું, આવવું, બેસવું ઇત્યાદિક સર્વ વિધિ જાણે તેને વિવેક  
 કહીએ. તે વિધિ તથા વિવેકને અજાણતો મનરહિત જે ક્રિયા કરે તે કાંઈ ફલદાયક જાણવી  
 નહીં ॥ ૩૨ ॥ હવે ચોથી તર્કેતુક્રિયા કહે છે. ચારિત્રનો હેનારો વૈરાગ્યવંત બ્રહ્મકપરિણામી દેશના  
 સાંનજી સંસારનો સર્વ જાવ અનિત્ય જાણી સંસારી વર્ગ થકી વિરક્ત થઈને ચારિત્ર લીધે, તે શુદ્ધ  
 રાગે વધતે મનોરથે ક્રિયા કરે, પણ વિધિ શુદ્ધ હોય નહીં, પરંતુ સરવાલે તેથી વિધિ શુદ્ધ થાય,  
 માટે એ ક્રિયા ફલદાયક જાણવી. હવે પાંચમી અમૃતક્રિયાનાં લક્ષણ કહે છે. જે આગમોક્ત  
 વિધિ કહ્યો છે તે પ્રમાણે શુદ્ધ વિધિએ શુદ્ધ ચિત્તના અધ્યવસાયપણે કરીને ( સકલ વિધાન કે ૦ )  
 સમસ્ત ક્રિયાના અનુષ્ઠાનની આચરણા કરે એવા તો સંસાર માંહે કોઈક વિરલા પ્રાણી દીસે છે,  
 માટે પાંચ ક્રિયા માંહે અમૃતક્રિયા તે કેવલ અહુત સુરમણિ સમાન છે, એ શુદ્ધ ક્રિયા આવેથી



સંસારનો પાર પામે, અને મોક્ષની પ્રાપ્તિપૂર્વક શુદ્ધ જ્ઞાવપણે રહે, પણ એ ક્રિયા આવ્યા વિના સંસારનો નિસ્તાર થતો નથી ॥ ૩૩ ॥

કરણ પ્રીતિ આદર ઘણો, જિજ્ઞાસા જાણનો સંગ રે ॥ શુદ્ધ આગમ નિર્વિ-  
ઘનતા, એ શુદ્ધ ક્રિયાનાં લિંગ રે ॥ ૧૦ ॥ સંવેગ ॥ ૩૪ ॥ દ્રવ્યલિંગ  
અનંતાં ધર્યાં, કરી કિરિયા ફલ નવિ લહ રે ॥ શુદ્ધ ક્રિયા તો સંપજે,  
પુજલ આવર્તને અહ રે ॥ પુજલ ॥ સંવેગ ॥ ( પાઠાંતર ) મારગ  
અનુગતિ જાવ જે, અપુનર્બંધકતા લહ રે ॥ કિરિયા નવિ ઉપસંપજે,  
પુજલ આવર્તને અહ રે ॥ પુજલ ॥ સંવેગ ॥ ૩૫ ॥

અર્થ-હવે શુદ્ધ ક્રિયાનાં લક્ષણ કહે છે. જે ક્રિયા કરવામાં ઘણી પ્રીતિ ધરે, ઘણો ઘણો આ-  
દર કરે, ક્રિયાના પ્રયત્નને વિષે નિરંતર ઉદય કરે, ( જિજ્ઞાસા કે ) તત્ત્વ જાણવાની વાંઠના કરે,  
તથા ( જાણનો સંગ કે ) જે જન શુદ્ધ ક્રિયાના જાણ હોય તેનો સંગ કરે, પણ વિકથા અન્ય-  
દર્શની પ્રમુખનો સર્વથા સંગ ન કરે, અને ( શુદ્ધ આગમ કે ) જલો જિન કથિત આગમ સ્વાદ્ધ-  
પરૂતિરચનારૂપ રત્નવાક્યજક્તિ એવા ઉત્તમ સિદ્ધાંતને વિદ્યરહિતપણે આદરે, હજારો કામ  
મૂકીને કેવલ એક આગમશ્રુતપંથે સ્વપ કરે, એ શુદ્ધ ક્રિયાનાં ( લિંગ કે ) લક્ષણ જાણવાં ॥ ૩૪ ॥  
હવે શુદ્ધ ક્રિયા તે કેવારે પ્રાપ્ત થાય ? તે કહે છે. યતિના વેષે ઉઘો, મુહપત્તિ ગ્રહણ કરવે કરી  
એ રીતે અનંતી વાર દ્રવ્યલિંગ યતિના વેષે ધર્યાં. મેરુપર્વત જેવો ઢગલો થાય, એટલા ઉઘા, મુહ-  
પત્તિ ધર્યાં, તથા ક્રિયા પણ વિશેષપણે વિવિધ પ્રકારની કરી, પરંતુ તે ક્રિયાનું ફલ તથા યતિ-  
પણાનું ફલ પામ્યો નહીં. શામાટે ? જે બોધબીજ વિના જેટલી ક્રિયા, જેટલાં લિંગ, તે સર્વ નિ-  
ષ્ફલ છે. “જાવશૂન્યાઃ ક્રિયા ન ફલંતીતિ તત્ત્વમ્ ॥” તે માટે શુદ્ધ ક્રિયા તો તે વારે જીવ પામે કે

જે વારે અર્ધ પુજલપરાવર્ત સંસાર વાકી રહે, “અંતો મુંહુત્તમિત્તં પિ, ફાસિઅં હુજ્જા જેહિં સંમ્મત્તં ॥ તેસિં અવઠ્ઠુપુગલ, પરિઅટ્ઠો ચેવ સંસારો ॥ ૧ ॥” તે વારે અંતર્મુંહુત્તં પ્રમાણે માત્ર સમકિતને ફરસી અર્ધ પુજલપરાવર્ત સંસાર કરે, તથા જેને સમકિત આવીને પાહું જાય નહીં તો તે ઠાસઠ સાગરોપમ કાકેરા સંસારમાં રહે, પઠી મોકે જાય ॥ ૩૫ ॥

અરિહંત સિદ્ધ તથા બ્રહ્મા, આચારિજ ને ઉવચાય રે ॥ સાધુ નાણ દંસણ  
ચરિ, તવ નવ પદ મુગતિ ઉપાય રે ॥ તવ ॥ સંવેગ ॥ ૩૬ ॥ એ નવ  
પદ ધ્યાતાં થકા, પ્રગટે નિજ આતમરૂપ રે ॥ આતમદરિસણ જેણે કહ્યું,  
તેણે મૂંઘો બ્રવબ્રયકૂપ રે ॥ તેણે ॥ સંવેગ ॥ ૩૭ ॥

અર્થ—હવે મોકનો ઉપાય કહે છે. રાગ દુષ્ઠરૂપ શત્રુને જીતી ઘનઘાતી કર્મેનો દય કરી કેવલ-જ્ઞાન પામ્યા તે અરિહંત. તથા આઠ કર્મેનો દય કરી સિદ્ધ થયા તે સિદ્ધ. પાંચ આચારને પાલવે કરી ગહનિર્વાહ કરે તે બ્રહ્મા આચાર્ય. અંગોપાંગ બ્રણે, બ્રણવે તે ઉપાધ્યાય. જીવનાં સર્વ કાર્ય સાધવાને ઉત્તમ કાર્ય કરે તે સાધુ. જેથી ચથાર્ય વસ્તુ જણાય તે જ્ઞાન. સમકિત દર્શન પામવાનાં કારણ ધરે તે દર્શન. આઠ કર્મેના સંચયને ધાલી કરે તે ચારિત્ર. નિકાચિત્ત કર્મેમલ શોધીને દૂર કરે તે ( તવ કે ૦ ) તપ. એ નવ પદનું એકાગ્ર મન, વચન, કાયાએ કરી ધ્યાન ધરતાં થકા મોકપ્રાપ્તિ થાય, માટે એજ મોકનો ઉપાય છે ॥ ૩૬ ॥ એ નવ પદને ધ્યાતાં થકા પોતાના આત્માનું સ્વાત્માવિક સ્ફટિક રત્ન સમાન ઉજ્જ્વલ રૂપ પ્રગટ થાય. જેમ સ્ફટિક રત્ન નિર્મલ છે, પણ ઉપાધિયોગે ષ્ટલે લાલને સંગે રક્ત થાય, શ્યામને સંગે શ્યામ થાય, પણ તેની પોતાની મૂલ ઉજ્જ્વલતા ન જાય, તેમ આત્મા કર્મે લેપાયો થકો સંસારી વિનાવી દેવાય છે. તેને એ નવ પદના

ધ્યાનથી કર્મમલરહિત સહજ પોતાનો જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રરૂપ ભુજ્જ્વલ ગુણ પ્રગટ થાય તેને આત્મ-  
દર્શન કહીએ. એ આત્મદર્શન જેણે કહ્યું તેણે ( જવ કે ) સંસારના ત્રયરૂપ જે કૂવો, તે ( મૂંઘો  
કે ) ઢાંચ્યો, એટલે તેણે સંસાર મર્યાદારૂપ કહ્યો, માટે સદા સર્વદા નવ પદનું ધ્યાન ધરવું ॥ ૩૭ ॥

દ્રુણ અર્ધ જે અઘ ટલે, તે ન ટલે જવની કોહી રે ॥ તપસ્યા કરતાં  
અતિ ઘણી, નહીં જ્ઞાન તણી હે જોમી રે ॥ નહીં ॥ સંવેગ ॥ ૩૮ ॥  
આત્મજ્ઞાને મગન જે, તે સવિ પુજલનો खेल રે ॥ ઇંદ્રજાલ કરી લેખેવે,  
ન મિલે તિહાં દેહ મન મેલ રે ॥ ન ॥ સંવેગ ॥ ૩૯ ॥

અર્થ—હવે જ્ઞાનનું બહુ માન કરે છે. જે જ્ઞાની પુરુષ છે તેનું એક ઘમ્મીમાં હ દ્રુણ થાય એવા  
અર્ધ દ્રુણ માંહે જે (અઘ કે) પાપ ટલે તે અજ્ઞાનીને જવની કોહી પણ ન ટલે, અતિ ઘણી તપસ્યા  
કરતાં પણ જ્ઞાનની જોડે કાંઈ હોય નહીં ॥ ૩૭ ॥ માટે જે પ્રાણી આત્મજ્ઞાન માંહે મગ્ન થકો સંસારી  
દશાને વિન્નાવ કરી લેખે છે, અને સદા સ્વપ્નાવ દશા માંહે મગ્ન થઈ આત્મરમણ કરે છે તે દેહ,  
ધન તથા ઇંદ્રિયનાં સુખ તે પુજલના खेल ઇંદ્રજાલ સમાન કરી લેખે છે. તિહાં મનનો મેલ દશને  
તેહયું મલે નહીં. તે ચિત્ત માંહે વિચારે જે પુજલે કરી પુજલ પોષવા તે ઠીક નહીં. પુજલનો ધર્મ  
સમુણ પરુણ વિધ્વંસનરૂપ છે. તેમાં હુંલંપટ થયો, તેથી સંસારમાં અનંતા કાલ સુધી પર્યટન કહ્યું, પણ  
હવે તો જિનોક્ત વાણીથી પુજલને સારી પેઠે ડુઃખદાયી, બાજીગરની બાજી સરખો જાણ્યો, એટલે  
બાજીગરની બાજી સાચી હોય તો પુજલનો खेल સાચો હોય, એવી રીતે જાણ્યો. તો જેમ ઇંદ્રજાલ  
ઉપર પણ અજ્ઞાની રક્ત થાય તેમ એ પુજલ ઉપર પણ અજ્ઞાનીજ રક્ત થાય, પરંતુ જ્ઞાની પુરુષ તો  
આત્મજ્ઞાન માંહેજ મગ્ન રહે, પણ પુજલ સાથે મન દશને મલે નહીં ॥ ૩૯ ॥

જાણ્યો ધ્યાયો આતમા, આવરણરહિત હોય સિદ્ધ રે ॥ આતમજ્ઞાન તે  
 હુઃસ્વ હરે, एहीज शिवहेतु प्रसिद्ध रे ॥ एहीज० ॥ संवेग० ॥ ४० ॥  
 चोखे खंभे सातमी, ढाल पूरण अइ ते खास रे ॥ नव पद महिमा जे  
 सुणे, ते पामे सुजश विलास रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ ४१ ॥

અર્થ—માટે આત્માને જ્ઞાનીનાં વચને કરી જાણ્યો, જાણીને તેનેજ તદ્દુપપણે હીરનીરવત તથા  
 અગ્નિલોહપિંચવત્ ધ્યાયો તો તે ધ્યાનાર પ્રાણી આઠ કર્મના આવરણરહિત થાય. આત્માના મૂલ  
 ગુણ પ્રગટ કરીને સિદ્ધપણું પામે, માટે આત્માને આત્મજ્ઞાનપણે રમણ કરતાં તેજ આત્મજ્ઞાન તે  
 સર્વ હુઃસ્વનો હર્તા થાય, અને પ્રસિદ્ધપણે તેજ (શિવ કે०) મોક્ષનો હેતુ થાય, એમ નિઃસંશયપણે  
 જાણું, માટે મોક્ષના વાંઠક પ્રાણીએ આત્મપરિણતિ સુધારવી. “આત્મૈવ સુખદુઃસ્વકર્તા નિજગુણ-  
 મોક્ષતા આત્મા આત્મનૈવાત્માનં પश्यति ॥ यदात्मात्मानं पश्यति तदात्मा सहजगुणधारकः स्यात्  
 ॥ शुद्धस्वभावः उज्ज्वललोकाग्रे स्वतृतीयचागन्यूनावगाहनायां सर्वसिद्धा वसंति” ॥ ૪૦ ॥ ए  
 चोथा खंभे विषे सुंदर सातमी ढाल पूरी अइ. ए नव पदनो महिमा जे प्राणी सांचले ते  
 प्राणी रुमा जशना विलासने पामे ॥ ४१ ॥

॥ दोहा ॥

झणी परे देइ देशना, रह्यो जाम मुनिचंद ॥ तव श्रीपाल ते विनवे, धरतो  
 विनय अमंद ॥ २ ॥ जगवन ! कह्यो कुण कर्मशी, बालपणे मुज देह ॥  
 महारोग ए उपनो, कुण सुकृते हुवो बेह ॥ ३ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે દેશના દર્શને જે વારે મુનિ માંહે ચંદ્રમા સમાન અજિતસેન રાજર્ષિ બોલી  
 રહ્યા તે વારે શ્રીપાલ ઘણો વિનય ધરતો થકો મુનિને વિનવે છે કે ॥ ૨ ॥ ( જગવન્ કે० ) હે

ज्ञानवंत ! कहो, जे कया कर्मना पसायथी बालपणे मारे शरीरे ए महा अधोर रोग उपन्यो ? वली में जन्मांतरे शुं सुकृत कछुं हतुं के जेथी ते रोग मढ्यो ? ॥ ३ ॥

कवण कर्मथी में लही, ठाम ठाम बहु रुद्धि ॥ कवण कुकर्में हुं पढ्यो, गुणनिधि जलनिधि मध्य ॥ ३ ॥ कवण नीच कर्में हुं, हुं बपणो मुनि-  
राय ॥ मुजने ए सवि किम हुं, कहीए करी सुपसाय ॥ ४ ॥

अर्थ-वली कया पुणना योगथी हुं ठेकाणे ठेकाणे बहु रुद्धि पाम्यो ? वली हे गुणनिधि ! हे गुणसमुद्र ! हुं कया माठा कर्मना योगथी ( जलनिधि के ) समुद्रमां पढ्यो ? ॥ ३ ॥ वली मुनिराज ! कया नीच कर्में करीने हुं हुं बपणाना कलंकने पाम्यो ? ए सर्व मारे केम थयुं ? ते मुजने रुनो पसाय करीने कहो ॥ ४ ॥

॥ ढाल आठमी ॥ सांजरीया गुण गावा मुज मन हीरता रे ॥ ए देखी ॥

सांजलजो हवे कर्मविपाक कहे मुनि रे, कांइ कीधुं कीधुं कर्म न जाय रे ॥ कर्मवशे होय सघलां सुख दुःख जीवने रे, कर्मथी बलीयो को नवि पति महोठो ते श्रीकंत रे ॥ २ ॥ जरतक्षेत्रमां नयर हिरण्यपुरे हुं रे, मही-  
वारे वारे राणी एकंत रे ॥ व्यसन तेहने लागुं आहेमा तणुं रे, कांइ  
अर्थ-हवे अजितसेन राजर्षि कर्मनां फल कहे ठे ते हे श्रोताजनो ! तमे सांजलजो. जे कांइ  
कर्म कछुं होय ते जोगव्या विना जाय नहीं, माटे हे श्रीपाल ! जगत्त्रय मांहे जीवने सर्व  
दुःख ते कर्मना पसायथी आय ठे, पण कोइ जीव कर्मथी बलीयो नथी, माटे कर्म मोटुं ठे  
करे ठे मुनि कहे ठे जे हे श्रीपाल ! आ जरतक्षेत्र मांहे हिरण्यपुर नामे नगरे श्रीकांत नामे  
वीए, माटे का-

॥ ५ ॥

મોટો રાજા ઋયો. તેને આહેડી રમવાનું વ્યસન લાગ્યું, તે જોઈને તેની રાણી એકાંતમાં ચારંચાર વારતી હ્લી ॥ ૨ ॥

રાણી તેહની જાણો સુગુણા શ્રીમતી રે, સમકિત શીલની રેખ રે ॥  
જિનધર્મે મતિં રુહી કૂહી નહીં મને રે, દાણે દાણે શિખ વિશેષ રે ॥  
સાંપ્રલજો ॥ ૩ ॥ પિયુ તુજને આહેમે જાણું નવિ ઘટે રે, જેહને કર્મે  
ઠે નરકની ખીતિ રે ॥ ધરણી ને પરણી બે લાજે તુજ ધકી રે, માંડી જેણે  
જીવહિંસાની અનીતિ રે ॥ સાંપ્રલજો ॥ ૪ ॥ મુખ તુણ દીધે અરિ પણ  
મૂકે જીવતો રે, એહવો ઠે રુહો દ્વત્રીનો આચાર રે ॥ તુણ આહાર સદા  
જે મૃગ પશુ આચરે રે, તેહને મારે જે આહેમે તેગમાર રે ॥ સાંપ્રલજો ॥  
૫ ॥ સસલાં નાસે પાસે નહીં આયુધ ધરે રે, રાણીજાયા બાણી તેહને  
કેહ રે ॥ જે લાગે તે આગે હુઃખ લહેશે ઘણાં રે, નાગાણું બલ ન કરે  
દ્વત્રી વેહ રે ॥ સાંપ્રલજો ॥ ૬ ॥

અર્થ-તે શ્રીકાંત રાજાની ચલો ગુણવંત શ્રીમતી નામે રાણી ઠે. તે સમકિત અને શીલની  
રેખા સરખી ઠે. જૈનધર્મને વિષે જેની રુહી મતિ ઠે, પણ મનમાં કપટ નશી. એવી તે રાણી રાજાને  
કહી કહીને ઘણી વિશેષ શિખામણ દીણે ॥ ૩ ॥ હે સ્વામિન્ ! તુજને આહેમી કર્મે જબું ઘટતું નશી-  
શામાટે ? જે એ કર્મની કેહે નરકની બીક ઠે, માટે હે સ્વામિન્ ! (ધરણી કે ૦) પૃથ્વી અને (પરણી  
કે ૦) જાર્યા તે હું, એ વેહુ તુજથી લજ્જાને પામીએ ઢીણ, કેમકે જેણે આ જીવહિંસાની ઘણી અ-  
નીતિ માંડી ઠે ॥ ૪ ॥ જે શત્રુ હોય તે પણ સામો જે કોઈ મુખ માંહે તરણું ઘાલે તો તેને

જીવતો મૂકી આપે એવો કૃત્રિયનો રુઝો વ્યવહાર છે, તો નિરંતર ( તુણ કેળ ) ઘાસનો આહાર કરીને જે વનને વિષે મૃગ પશુ રહે છે તેને આહેડામાં જે મારે તે ગમાર જાણવા ॥ ૫ ॥ સસલાં વિચારાં નાસી જાય છે, પણ પાસે હથિયાર રાખતાં નથી, તો જે રાણીના જાયા બાણી પુરુષ બાણ હાથમાં ગ્રહણ કરીને જે પશુની કેહે લાગીને બાણે કરી મારે છે તે રાણીના જાયા આગલ નરકા-દિકનાં ઘણાં ડુઃખ પામશે. વલી ક્ષત્રીજાયો જે છે તેનાવાની પઠવાહે કેડ કરીને બલ કરે નહીં ॥ ૬ ॥

અબલકુલાશી ઝલને નિજ ડુમ પીડતાં રે, યગને મૃગને તુણખઢીને દોષ રે ॥ હણતાં નૃપને ન હોય ઇમ જે ઉપદિશે રે, તેણે કીધો તસ હિં-સક કુલ પોષ રે ॥ સાંખલજો ॥ ૭ ॥ હિંસાની તે હિંસા સઘલે સાંખલી રે, હિંસા નવિ રુહી કિણહી હેત રે ॥ આપ સંતાપે પર સંતાપે પાપીયો રે, આહેડી તે જાણો કુલમાં કેત રે ॥ સાંખલજો ॥ ૮ ॥

અર્થ—પાપશાસ્ત્રના ધારક તે રાજાને એમ ઉપદેશ આપે છે કે રાજાની પૃથ્વી માંહે જે જલ છે તેનો રાખનાર રાજા છે, માટે ( અબલ કેળ ) નિર્બલ છે કુલ જેમનું એવા નાના મત્સ્ય તેમને મોટા ( ઝલ કેળ ) મત્સ્ય તે રાજાના હુકમ વિના ( અશી કેળ ) યદ્દાણ કરે છે તેને, તથા રાજાની પૃથ્વી માંહે ઊગ્યાં જે ( ડુમ કેળ ) વૃક્ષ તેમને પીરુા ઉપજાવનાર એવાં જે ( યગ કેળ ) પઢી તેને, તથા રાજાની પૃથ્વી માંહે ઊગ્યાં જે નવાં ( તુણ કેળ ) ઘાસ પ્રમુલ તેને યદ્દાણ કરતાં એવાં મૃગલાં પ્રમુલને, એ સર્વ રાજાના ગુનાહમાં આવ્યાં, માટે રાજાનાં અપરાધી થયાં, તેને હણતાં થકા રા-જાને કાંઈ દોષ લાગતો નથી, એમ જે હિંસક કુરુ ઉપદેશે છે તે તો પોતાના હિંસક કુલને પોષણ કરે છે એમ જાણવું ॥ ૭ ॥ વલી હિંસાની ( હિંસા કેળ ) નિંદા તે સર્વ ષડ્દર્શન માંહે સાંખલી એ ટીપ, માટે કોઈ કારણે પણ હિંસા કરવી રુઝી નથી. પાપી આહેડી તે પોતાને પણ સંતાપ ઉપ-

જાવે અને જે જીવને હણવા ધારે તે પર જીવને પણ સંતાપ ઉપજાવે, તે કુલ માંહે ( કેત કેળ )

અરિષ્ટસૂચક કેતુ ગ્રહ સરિખો કુલનો ક્ય કરનાર જાણવો ॥ ૭ ॥

જાનું રસાતલ વિક્રમ જે હુર્બલ હણે રે, એ તો લેશ્યા કૃષ્ણનો ઘન પરિ-  
ણામ રે ॥ ઝૂંડી કરણીથી જગ અપજશ પામીએ રે, લીહાલો ખાતાં મુલ  
હોવે તે શ્યામ રે ॥ સાંત્રલજો ॥ ૯ ॥ એહવાં રાણીએ વયણ કહ્યાં પણ  
રાયને રે, ચિત્ત માંહે નવિ જાગ્યો કોઈ પ્રતિબોધ રે ॥ ઘન વરસે પણ નવિ  
ત્રીજે મગસેલીયો રે, મૂર્ખને હિત ઉપદેશે હોય ક્રોધ રે ॥ સાંત્રલજો ॥  
॥ ૨૦ ॥ અન્ય દિવસે શત સાત ઉલ્લંઘે પરવસ્યો રે, મૃગયાસંગી આઘ્યો  
ગહન વન રાય રે ॥ મુનિ તિહાં देखી કહે વ્યાધે હે પીલ્યો કોઢીયો રે, ઝ-  
લ્લંઘ તે મારે દેડ ઘન ઘાય રે ॥ સાંત્રલજો ॥ ૨૨ ॥

અર્થ-વલી જે હુર્બલ પશુને મારે તેનું પરાક્રમ રસાતલ માંહે પેસી જાડે ! એ હિંસકપણું તો  
કૃષ્ણ લેશ્યાનું આકરું પરિણામ જાણવું. જેમ ( લીહાલો કેળ ) કોયલો ખાતાં મોહું શ્યામ શ્યા  
તેમ ઝૂંડી કરણી કરીએ તેથી જગતને વિષે અપજશ પામીએ ॥ ૯ ॥ એવાં રાણીએ વચન કહ્યાં,  
પણ રાજાના ચિત્તને વિષે કોઈ પ્રકારનો પ્રતિબોધ જાગ્યો નહીં. જેમ ( ઘન કેળ ) વરસાદ વરસે  
શકે મગસેલીયો પાષાણ ઝીંજે નહીં તેમ રાજાને પ્રતિબોધ લાગ્યો નહીં. જેમ મૂર્ખને હિતશિક્ષા  
દેતાં ઉલટો તેને ક્રોધ ઉપજે તેમ એ દૃષ્ટાંતે અહીં પણ જાણવું ॥ ૨૦ ॥ પઠી અન્યદા દિવસે સા-  
તસેં ઉલ્લંઘ પુરુષે પરવસ્યો શકો મૃગયા રમતો શકો રાજા ગહન વને આઘ્યો. તિહાં રોગે પીલ્યો  
એવો એક મુનિ કાઠસ્સગધ્યાને ડાકો હે, તેને જોઈ રાજા કહે હે, એ તો વ્યાધિથી પીલ્યો કો-  
ઢીયો હે. એમ કહે શકે ( ઘન કેળ ) આકરા ઘાળે કરીને ઉલ્લંઘ તે સાધુને મારવા લાગ્યા ॥ ૨૨ ॥



જિમ તામે તે મુનિને તિમ નૃપને હુવે રે, હાસ્ય તણો રસ મુનિમન તે રસ  
 શાંત રે ॥ કરી ઉપસર્ગને મૃગયાથી વહ્યા સાતસે રે, નૃપ સાથે તે પહોતા ઘર  
 મન ખાંત રે ॥ સાંપ્રલજો ॥ ૨૭ ॥ અન્ય દિવસ મૃગ પૂંઠે ધાયો એકલો  
 રે, રાજા મૃગલો પેઠો નહતટ રાન રે ॥ ઞૂલો નૃપ તે દેશે નહતટ સાધુને રે,  
 બોલે નહજલમાં મુનિ જાલી કાન રે ॥ સાંપ્રલજો ॥ ૨૮ ॥ કાંઈક કરુણા  
 આવી કઠાવ્યો નીરથી રે, ઘેર આવીને રાણીને કહી વાત રે ॥ સા કહે  
 બીજાની પણ હિંસા હુઃખ દીએ રે, જનમ અનંતા હુઃખ દીએ ઋષિઘાત રે  
 ॥ સાંપ્રલજો ॥ ૨૯ ॥ રાજા જાણે નવિ કરશ્યું ફિરી એહબું રે, વીતા  
 કેતાઈક વાસર જામ રે ॥ ગોંઘ થકી મુનિ દીઠો ફિરતો ગોચરી રે, વિ-  
 સારી રાણીની શિક્ષા તામ રે ॥ સાંપ્રલજો ॥ ૩૦ ॥

અર્થ-હવે તે ઉદ્ધવ જેમ મુનિને તાડના તર્જના કરે છે તેમ તેમ રાજાને મન માંહે હાસ્ય-  
 રસ ઉપજે છે, અને તે મુનિના મન માંહે શાંતરસ ઉપજે છે. એ રીતે મુનિને ઉપસર્ગ કરીને સા-  
 તસે જાણ મૃગયા રમીને પાઠા વહ્યા. તે હર્ષ પામતા થકા રાજાની સાથે ઘેર આવ્યા ॥ ૨૭ ॥  
 વલી અન્ય દિવસે રાજા હરણ પઠવાડે એકલો દોહ્યો જાય છે. મૃગલો નાસીને નદીને કાંઠે  
 રાનમાં પેઠો, રાજા ઞૂલો પહ્યો થકો તિહાં નદીને કાંઠે એક સાધુને તેણે દીઠા. તે વારે તે મુનિને  
 કાન જાલીને નદીના પાણી માંહે જબકોહ્યા ॥ ૨૮ ॥ વલી કાંઈક રાજાને કરુણા આવી, તેથી  
 મુનિને જલથી બહાર કાઢ્યા. પઠી ઘેર આવીને તે મુનિના ઉપસર્ગની સર્વ વાત રાણીને કહી  
 તે વારે રાણીએ કહ્યું કે હે સ્વામિન્ ! બીજા જીવોને હિંસા કરી હોય તે પણ હુઃખ દેવાવાલી

ધાર, તો રૂપિની વાત તો અનંતા જવ પર્યંત ડુઃખની દેવાવાલી હોય તેમાં તો શુંજ કહેવું? ॥ ૧૪ ॥  
તે વારે રાજા કહેવા લાગ્યો જે હે રાણી ! હવે ફરીથી એવું પાપ કોઈ વારે પણ નહીં કરશું.  
તારી કેટલાક દિવસ વીલ્યા પછી રાજાએ ગોંધને વિષે બેઠા થકા ગોચરીએ ફરતા એવા કોઈ  
પ્રકર મુનિને દીઠા. તે વારે રાણીની શિલામણ વિસારીને ॥ ૧૫ ॥

નગરી વિટાલી ખીચે કહે નૃપ હલ્લંતને રે, કાઠો બાહિર દૂધને ઝાલી કંઠ  
રે ॥ રાણીએ દીઠા ગોંધ થકી તે કાઢતા રે, રાજાને આદેશે લાગા લંઠ  
રે ॥ સાંપ્રલજો ॥ ૧૬ ॥ રાણી રુઠી રાજાને કહે શું કરો રે, પોતાનું  
બોલ્યું પાલો ન વચન રે ॥ મુનિ ઉપસર્ગે સર્ગે જાણું દોહિલું રે, નરકે જાવા  
લાગ્યું હે તુજ મન્ન રે ॥ સાંપ્રલજો ॥ ૧૭ ॥ નૃપ ઉપશમીયો નમીયો  
મુનિ તેહી ઘરે રે, રાણી ખાસે રાજા એ અન્નાણ રે ॥ મુનિ ઉપસર્ગે પાપ  
કશું દાણે મોટુંકું રે, એ હૂટે તે કહીએ કાંઈ વિન્નાણ રે ॥ સાંપ્રલજો ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—રાજા હલ્લંત પુરુષને કહેવા લાગ્યો જે આ ત્રિલોક આપણી નગરી વિટાલે છે, માટે એને  
ગલ્લે જાલી નગરીથી બહાર કાઢી મૂકો. તે વારે રાજાને આદેશે કરી તે હલ્લંત પુરુષ મુનિનું ગલું  
જાલી બહાર કાઢે છે, તે રાણીએ ગોંધ થકી દીઠા ॥ ૧૬ ॥ તે વારે રાણી લીજીને કહેવા લાગી  
જે હે રાજન્ ! આ તમે શું કરો તો ? પોતાનું બોલ્યું વચન પોતેજ પાલતા નથી ? અને હું જાણું  
હું જે મુનિને ઉપસર્ગ કરે તેને સ્વર્ગ માંહે જાણું દોહિલું છે, પણ તમારું મન તો નરક માંહે જવાને  
લાગેલું છે, એમ આ તમારું કર્મજ સ્પષ્ટ કહી આપે છે ॥ ૧૭ ॥ એવાં રાણીન વચન સાંજલી રાજા  
ઉપશાંત થયો થકો મુનિને ઘરને વિષે તેહી પગે લાગ્યો. તે વારે મુનિને રાણી કહે છે જે આ

રાજા અઙ્ગાની છે. મુનિને ઉપસર્ગ કરવે કરીને એણે મોટું પાપ કહ્યું છે, માટે એ પાપથી ભૂટે એવું કાંઈક ( વિન્નાણ કેળ ) વિજ્ઞાન ઇટલે પાપ ટાલવાનું પ્રાયશ્ચિત્ત કહ્યો ॥ ૧૬ ॥

સજ્જાન જે ઝૂંડું કરતાં રહું કરે રે, તેહનાં જગમાં રહેશે નામ પ્રકાશ રે ॥  
આંબો પઢર મારે તેહને ફલ દીએ રે, ચંદન આપે કાપે તેહને વાસ રે  
॥ સાંખલજો ॥ ૧૯ ॥ મુનિ કહે મહોટા પાતકનું શું પાલણું રે, તોપણ  
જો હોય એહનો ખાવ ઉદ્ધાસ રે ॥ નવ પદ જપતાં તપતાં તેહનું તપ ઝલું  
રે, આરાધે સિદ્ધચક્ર હોય અઘનાશ રે ॥ સાંખલજો ॥ ૨૦ ॥ પૂજા તપ  
વિધિ શીખી આરાધ્યું નપે રે, રાણી સાથે તે સિદ્ધચક્ર વિચ્યાત રે ॥  
ઉજમણા માંહે આટે રાણીની સહી રે, અનુમોદે વલી નૃપનું તપ શત  
સાત રે ॥ સાંખલજો ॥ ૨૧ ॥

અર્થ-જેમકે સજ્જાન તો તેને કહીએ જે ઝૂંડું કરતાં પણ રહું કરે. તેનાં નામ જગત્રય માંહે પ્રકાશપણે રહેશે. ઝલા માણસના ગુણ વિષે દૃષ્ટાંત કહે છે. તે જેમકે-આંબાને કોઈ પઢર મારે છે તેને ઊલટું આંબો ફલ આપે છે, તથા ચંદનને જે કાપે છે તેને ચંદન પોતાનો સુવાસ આપે છે ॥ ૧૯ ॥ હવે મુનિ કહે છે કે હે રાણી ! મોટું પાપ કહ્યું છે, તે પાપ મટાફવાને પાલવાનું શું કહીએ ? તોપણ જો એ રાજાનો ઉદ્ધાસ ખાવ હોય તો કહું હું જે નવ પદનો જાપ જપતાં થકા તથા તેનું ઝલું તપ તપતાં થકા તે તપ પણ ઝલું છે. એ સિદ્ધચક્રને આરાધે થકે સર્વ ( અઘ કેળ ) પાપનો નાશ થાય ॥ ૨૦ ॥ તે વારે પૂજા તથા તપનો વિધિ શીખીને રાજાએ રાણીની સાથે પ્રગટ-પણે તે સિદ્ધચક્રને આરાધ્યા. તપ પૂરું થયું તે વારે તેનું ઉજમણું કહ્યું. તે સમે રાણીની આઠ સહી-ઉંણ રાણીના તપની અનુમોદના કરી. વલી સાતસે ઉઘંટે રાજાના તપની અનુમોદના કરી ॥ ૨૧ ॥

અન્ય દિવસ તે ગયા સિંહ નૃપ ગામડે રે, જાજી તે વલીયા લેઇ ગોવગ  
 રે ॥ કેડ કરીને સિંહે માચ્યા તે મરી રે, કોઢી હુઆ खत्री मुनि उवसग  
 રે ॥ સાંત્રલજો ॥ ૨૨ ॥ પુણ્યપ્રજાવે રાજા હુઇ શ્રીકંત તું રે, શ્રીમતી  
 રાણી મયણાસુંદરી તુજ રે ॥ કુષ્ઠિપણું જલમજ્જન હુંબપણું તુમ્હે રે, પામ્યું  
 એ મુનિ આશાતના ફલ ગુજ રે ॥ સાંત્રલજો ॥ ૨૩ ॥ સિંહચક્ર શ્રીમતી-  
 વયણે આરાહીયું રે, તેહથી પામ્યો સઘલો ઋદ્ધિવિશેષ રે ॥ આઠ  
 સહી રાણીનું તપ અનુમોદીયું રે, તેણે તે લણુ દેવી હુઇ તુજ શુભવેષ રે  
 ॥ સાંત્રલજો ॥ ૨૪ ॥ સાપ ચાઇ તુજ આઠમીએ કહ્યું શોક્યને રે, તેણે  
 સાપે દંસી ન ટલે પાપ રે ॥ ધર્મપ્રશંસા કરી રાણા હુઆ તે સાતસે રે,  
 ઘાતવિધુર તે સિંહ લીએ વ્રત આપ રે ॥ સાંત્રલજો ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—તે વાર પઠી કેટલાએક દિવસે તે રાજા સાતસે ઉઢંઠે પરવચ્ચો સિંહ રાજાને ગામડે ગયો.  
 તે ગામને જાંજીને સર્વ ગાયોનો વર્ગ લઇને પાઠા વડ્યા. તે વારે સિંહ રાજાએ કેમ કરીને તે સાતસેને  
 માચ્યા. તે મરીને દ્વત્રિયોના વંશમાં ઉપન્યા, પણ મુનિને ઉપસર્ગ કહ્યો, તેથી તે સર્વ કોઢીયા થયા  
 ॥ ૨૨ ॥ પુણ્યના પ્રજાવચ્ચી શ્રીકાંત રાજા ચ્યવીને તું શ્રીપાલ થયો. તારી શ્રીમતી રાણી મરીને મયણા-  
 સુંદરી થઇ, અને કોઢીયાપણું તથા જલ માંહે મુલવાપણું તથા હુંબપણું જે તું પામ્યો તે સર્વ  
 મુનિની આશાતનાં ફલ હે એ ગુહ્ય જાણવાં ॥ ૨૩ ॥ શ્રીમતી રાણીને વચને કરીને સિદ્ધચક્રનું  
 આરાધન કહ્યું, તેથી જિહાં જિહાં ગયો તિહાં સર્વ ટેકાણે (ઋદ્ધિવિશેષ કે) વિશેષ  
 સંપદા પામ્યો. આઠ સહીએ તપની અનુમોદના કરી હતી, તેણે કરીને તારી નાની આઠ સ્ત્રીનું

शुभ वेपनी धरनारी थइ ॥ १४ ॥ आठमी सखीए शोक्यने कछुं हतुं जे तुजने साप खाउं,  
 तेथी तेने सापे करमी, माटे पाप कख्यां ते भोगव्या विना बूटे नहीं. तारा धर्मनी प्रशंसा  
 करी हती, तेणे करी सातसें उद्धंव ते राणा थया. सिंह राजाए (घात के०) शस्त्रना घाते  
 करी सातसें उद्धंवने माखा, ते घातथी (विधुर के०) बीतो थको (आप के०) पोतानी  
 मेले (व्रत दीए के०) चारित्र लइने ॥ १५ ॥

मास अणसणे अजितसेन ते हुं हुज रे, बालपणे तुज राज्य हथुं ते राण  
 रे ॥ बांधी पूरव वैरे तुज आगल धरे रे, पूरव अग्र्यासे मुज आव्युं  
 नाण रे ॥ सांभलजो ॥ १६ ॥ जाति संजारी संयम ग्रही लही उहिने  
 रे, इहां आव्यो जेणे जेवां कीधां कर्म रे ॥ तेहने तेहवां आव्यां फल  
 सुख छःख तणां रे, सद्गुरु पाखे जाणे कुण ए मर्म रे ॥ सांभलजो ॥  
 ॥ १७ ॥ चौथे खंमे ढाल हुइ ए आठमी रे, एहमां गायो नव पद  
 महिमा सार रे ॥ श्रीजिनविनये मुजश लहीजे एहथी रे, जगमां होवे  
 निश्चे जयजयकार रे ॥ सांभलजो ॥ १८ ॥

अर्थ-एक मासनुं अणसण करी तिहांथी च्यवीने हुं अजितसेन थयो. पाठले जवे तें मारुं  
 राज्य लीधुं हतुं, माटे आ जवे में बालपणामां तारुं राज्य हरी लीधुं, अने सातसें उद्धंवने में  
 माखा हता, ते पूर्व जवना वैरथी ते सातसें राणाए बांधीने मुजने तारा मुख आगल धख्यो.  
 वली पाठले जवे में चारित्र लीधुं हतुं, ते पूर्व अग्र्यासथी मुजने ज्ञान उदय आव्युं ॥ १६ ॥  
 तेथी जातिस्मरणज्ञान उपन्युं. तेना योगे पूर्व जव संजारीने संयम ग्रह्युं. ते चारित्र पालतां (उ-  
 हिने के०) अवधिज्ञानने पामीने इहां तारी पासे आव्यो, माटे जेणे जेवां कर्म कख्यां हतां

नेने तैरां सुख दुःखनां फल उदय आव्यां. सजुरु विना एवा मर्मने बीजो कोण जाणे ? कोश  
 नेने तैरां ॥ २७ ॥ चोथा खंनने विषे ए आठमी ढाल संपूर्ण अश. ए ढाल मांहे सारभूत रुडो  
 जालो नही ॥ २७ ॥ श्रीजिनराजना विनयथी जलो जश पामीजे. ए सिद्धचक्रना पसा-  
 नय पदनो महिमा गायो ठे. ॥  
 यथी जगत्त्रयने विषे निश्चे जयजयकार थाय ॥ २८ ॥

॥ दोहा ॥

इम सांजली श्रीपाल नृप, चिंते चित्त मजार ॥ अहो अहो जवनाटके,  
 लहीए इस्या प्रकार ॥ १ ॥ कहे गुरु प्रते हवणां नथी, मुज चारित्रनी  
 सत्ति ॥ करी पसाय तिणे उपदिसो, उचित करण पडिवत्ति ॥ २ ॥ बलतुं  
 मुनि जाखे नृपति, निश्चय गति तुं जोय ॥ करम जोग फल तुज घणुं,  
 इह जव चरण न होय ॥ ३ ॥ पण नव पद आराधतां, पामीश नवमुं  
 सर्ग ॥ नर सुर सुख क्रमे अनुजवी, नवमे जव अपवर्ग ॥ ४ ॥ ते सुणी  
 रोमांचित हुज, निज घर पढोतो जूप ॥ मुनि पण विहरंतो गयो,

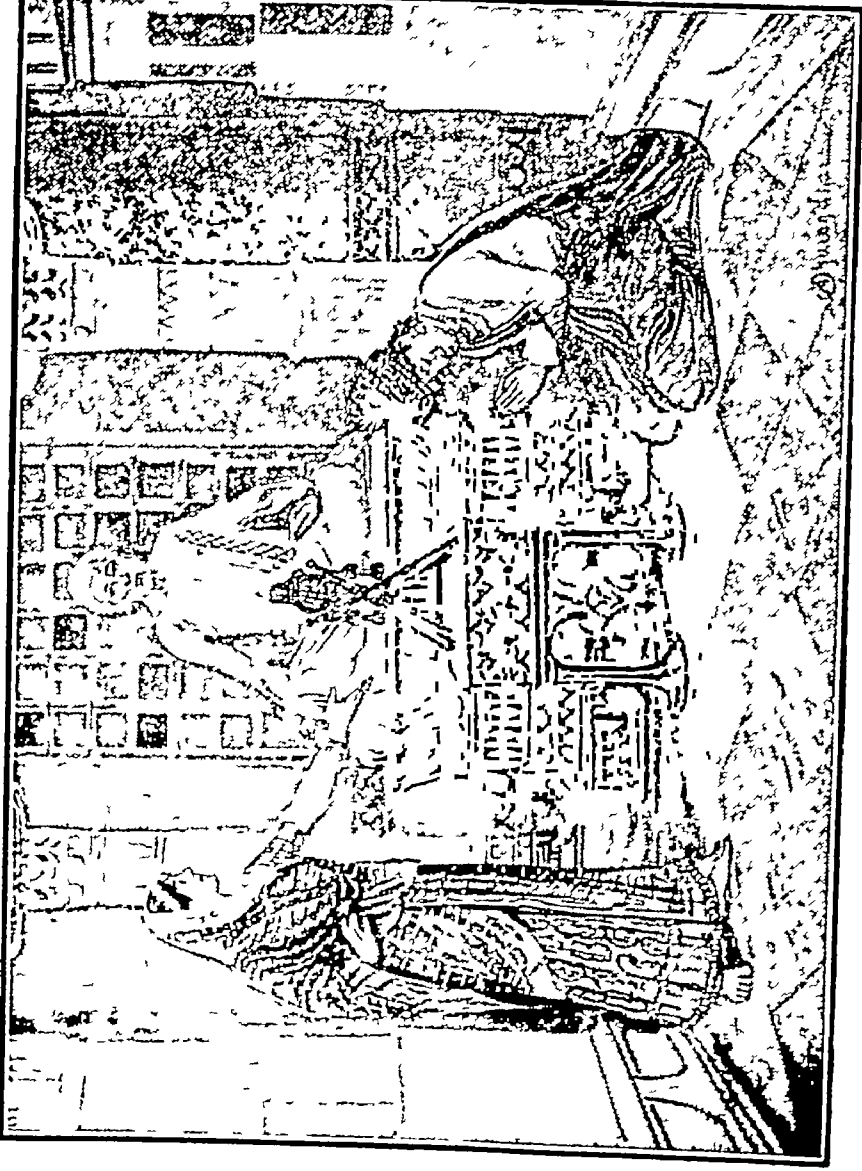
ठाणांतर अनुरूप ॥ ५ ॥

अर्थ-एम अजितसेन मुनिनी देशना सांजली श्रीपाल राजा पोताना चित्तने विषे चिंतवे ठे  
 के अहो ! इति आश्चर्ये ! जे संसारनाटकमां आवा प्रकारना प्रपंच पामीए ठीए ? ॥ १ ॥ हवे  
 श्रीपाल गुरु प्रत्ये कहे ठे जे हमणां तो मुजमां चारित्र लेवानी शक्ति नथी, माटे मारा उपर  
 कृपा करीने मारे योग्य प्रतिपत्ति करवाने कहो, एटले मुजथी बनी आवे एवो धर्म कहो ॥ २ ॥  
 बलतुं मुनि कहे ठे जे हे राजन् ! तारी निश्चये गति तुं जो के हजी पण तारे जोगववा योग्य  
 कर्मनुं फल घणुं बाकी ठे, माटे तारे आ जवने विषे चारित्र उदय थजे नही ॥ ३ ॥ पण नव

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રકાશક-શ્રાવક भीमसिंह माणेक,  
जैन पुस्तक प्रसिद्ध करनार तथा वेचनार, मुंबई.

શ્રીકાંત રાજા તેની શ્રીમતી રાણી અને મુનિ.



શાલો અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૧૭૩.

શુભરાતી અક્ષરના  
પૃષ્ઠાંક ૨૩૭.

તે વારે મુનિને રાણી કહે છે જે આ રાજા અજ્ઞાની છે મુનિને ઉપસર્ગ કરવે કરીતે એણે મોટું પાપ કર્યું છે, માટે એ પાપથી છૂટે એવું કાઠક વિજ્ઞાન એટલે પાપ ટાળવાનું પ્રાયશ્ચિત્ત કહે।

લક્ષ્મી આર્ટ, બાયપળા, મુલમ.

પદના આરાધનથી તું નવમા દેવલોકને પામીશ. પઠી અનુક્રમે ( નર કેળ ) મનુષ્યના અન ( પુર કેળ ) દેવતાનાં સુખ ( અનુજ્ઞવી કેળ ) જોગવીને નવમા ધવને વિષે ( અપવગ્ગ કેળ ) મોકનું સુખ પામીશ ॥ ૪ ॥ તે સાંજલીને શ્રીપાલ રાજા રોમાંચિત થયો થકો પોતાને ઘેર ગયો, અને મુનિ પણ તિહાંથી વિહાર કરતા થકા ( અનુરૂપ કેળ ) પોતાને ઇહિત ઇવા ( ગાણાંતર કેળ ) અન્ય સ્થાનકે ગયા ॥ ૫ ॥

॥ હાલ નવમી ॥ કંત તમાકુ પરિહરો ॥ ॥ ૬ દેશી ॥

હવે નરપતિ શ્રીપાલ તે, નિજ પરિવાર સંયુત ॥ મેરે લાલ ॥ આરાધે સિદ્ધચક્રને, વિધિ સહિત ગ્રહી સુસુહુત ॥ મેરે લાલ ॥ મનનો મહોટો મો-  
જમાં ॥ ૧ ॥ મયણસુંદરી ત્યારે જાણે, પૂર્વે પૂજ્યું સિદ્ધચક્ર ॥ મેરે લાલ ॥ ધન ત્યારે થોડું હતું, હવણાં તું ઋદ્ધ શક્ર ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૨ ॥ ધન મહોટે બોટું કરે, ધર્મ ઝજમણું તેહ ॥ મેરે ૦ ॥ ( પાઠાંતર ) જે કરણી ધર્મનું તેહ ॥ મેરે ૦ ॥ ફલ પૂરું પામે નહીં, મ મ કરજો તિહાં સંદેહ ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૩ ॥ વિસ્તારે નવ પદ તણી, તિણે પૂજા કરો સુવિવેક ॥ મેરે ૦ ॥ ધનનો લાહો લીજીએ, રાखો મોટી ટેક ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ—હવે મોટા મનનો ધણી શ્રીપાલ રાજા પોતાના પરિવારે સંયુત થકો વિધિ સહિત રહું મુહૂર્તે લક્ષને મોજમાં ઇટલે આનંદમાં શ્રીસિદ્ધચક્રને આરાધે હે ॥ ૧ ॥ તે વારે મયણસુંદરી શ્રીપાલ રાજાને કહે હે જે પૂર્વે આપણે સિદ્ધચક્રને પૂજ્યા હતા તે વારે તો આપણી પાસે ધન થોડું હતું, અને હમણાં તો ઋદ્ધિ કરીને તું ( શક્ર કેળ ) ઇદ્ર સરિચો હે ॥ ૨ ॥ માટે દ્રવ્ય ઘણું હોય અને ધર્મની કરણી નિમિત્તે જે પુરુષ થોડું દ્રવ્ય વાવરે તે પ્રાણી પૂરું ફલ પામે નહીં. તિહાં કાંઈ પણ સંદેહ કરશો નહીં ॥ ૩ ॥ તે માટે નવ પદ જે હે તેની પૂજા વિસ્તારે કરી રહ્યા



નિયંત્ર સહિત કરો. ધન પામ્યા ઓ તેનો લાહો લ્યો. મનને વિષે મોટી ટેક રાખીને પૂજા કરો ॥ ૪ ॥  
 મયણા વચણાં મન ધરી, ગુરુત્તકિ શક્તિ અનુસાર ॥ મેરે ૦ ॥ અરિહં-  
 તાદિક નવ પદ ત્રલાં, આરાધે તે સાર ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૫ ॥ નવ  
 જિનઘર નવ પહિમા ત્રલી, નવ જીર્ણોદ્ધાર કરાવ ॥ મેરે ૦ ॥ નાનાવિધ  
 પૂજા કરી, જિન આરાધન શુભ ત્રાવ ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૬ ॥ એમ સિદ્ધ  
 તણી પ્રતિમા તણું, પૂજન ત્રિહું કાલ પ્રણામ ॥ મેરે ૦ ॥ તન્મય ધ્યાને  
 સિદ્ધનું, કરે આરાધન અન્નિરામ ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૭ ॥ આદર ત્ર-  
 ગતિ ને વંદના, વેચાવઝાદિક લગ્ગ ॥ મેરે ૦ ॥ શુશ્રૂષા વિધિ સાચવી,  
 આરાધે સૂરિ સમગ્ગ ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે મયણાનાં વચન મનમાં ધરીને ( ગુરુ કે ૦ ) મોટી હે ત્તકિ જેની એવો જે શ્રીપાલ  
 રાજા, તે પોતાની શક્તિને અનુસારે સારત્રૂત જે અરિહંતાદિક ત્રલાં નવ પદ હે તેને આરાધે  
 ॥ ૫ ॥ હવે શ્રીપાલ રાજા નવ પદનું આરાધન વિસ્તારપૂર્વક કરે હે. તેમાં પ્રથમ અરિહંતપદની  
 ત્તકિ કરે હે. તિહાં નવની સંખ્યાએ પ્રાસાદ, બાવન જિનાલય નવાં કરાવ્યાં. તેમાં નવ અરિ-  
 હંતનાં બિંબ નવાં ત્રાવીને સ્થાપ્યાં. વલી નવ જીર્ણ પ્રાસાદના હઝાર કરાવ્યા. તેની ત્રણ ઝેદે,  
 પાંચ ઝેદે, આઠ ઝેદે, સત્તર ઝેદે, એકવીશ ઝેદે, એકસો આઠ ઝેદે, એમ વિવિધ પ્રકારની પૂજા  
 કરી. એ રીતે શુભ ત્રાવે કરી જિનપદ આરાધે ॥ ૬ ॥ હવે બીજા સિદ્ધપદનું આરાધન કરે હે  
 તે કહે હે. ( એમ કે ૦ ) પૂર્વે કહેલા પ્રકારે સિદ્ધની પ્રતિમાને પણ ત્રણ કાલ પૂજા પ્રણામ કરે  
 હે. ચેતનને નિબિરુ આનંદના ઉદયમે નિરાવરણ કર્માજનરહિત એવા સિદ્ધને ( તન્મય ધ્યાને  
 કે ૦ ) મન, વચન, કાયાની એકાગ્રતાએ કરી મનોહર આરાધન કરે હે ॥ ૭ ॥ હવે ત્રીજા આચાર્ય-

પદની જાતે કરે છે તે કહે છે. આદરનું કરવું તથા જાતિરાગે વંદના દાદશાવર્ત સહિત સાચવે છે, અને વૈયાવચ્ચાદિક માંહે (લગ્ન કેળ) લગ્ન ઇટલે સાવધાન રહે છે, તથા શુશ્રૂષા, પર્યુપાસના, સેવના, અશનાદિક વસતી પ્રમુખ સર્વ વિધિ સાચવીને સમગ્ર આચાર્યની સેવના કરે છે. આચાર્ય તે ગણના રક્ષક માટે તેને વિશેષે આરાધે છે ॥ ૬ ॥

અધ્યાપક જાણતાં પ્રતિ, વસનાશન ળાણ બનાય ॥ મેરે ૦ ॥ દ્વિવિધ જાતિ કરતો થકો, આરાધે નૃપ ઉવજ્ઞાય ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૯ ॥ નમન વંદન અન્નિગમનથી, વસહી અશનાદિક દાન ॥ મેરે ૦ ॥ કરતો વૈયાવચ્ચ ઘણું, આરાધે મુનિપદ ળાણ ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ-હવે ચોથા ઉપાધ્યાયપદની જાતિ કરે છે. તેમાં ઘણા પાંચ સંધ્યાએ આગમના પાઠ જાણનારને અને જાણાવતાં પ્રત્યે (વસન કેળ) વસ્ત્ર આપે છે, તથા (અશન કેળ) અન્ન આપે છે, એમ (ગાળ કેળ) વસવાનું સ્થાનક બનાવી આપે છે. ધર્મશાલા, પઠનશાલા પ્રમુખ કરાવે છે. મનની એકાગ્રતાએ કરી ઉપાધ્યાયપદની જાતિ કરતો થકો પાઠકપદને શ્રીપાલ રાજા આરાધે છે ॥ ૯ ॥ હવે પાંચમા મુનિપદની જાતિ કરે છે તે કહે છે. તેમાં મુનિને (અન્નિગમનથી કેળ) ગુરુ આવે ત્યારે સન્મુખ જડને (નમન કેળ) મસ્તક નમાવવું, અને વંદન તે હાથ જોડવા. એમ સાધુને નમન વંદન કરતાં વિનય ગુણ વધે, વિનયથી ધર્મની પ્રાપ્તિ થાય, ધર્મ પામવાથી જ્ઞાન પામે, જ્ઞાનથી મોક્ષસુખ પામે. તથા (વસહી કેળ) વસતી તે રહેવાનું સ્થાનક અને ચાર પ્રકારે અશન પ્રમુખનું દાન આપે છે, તેથી મુનિ સંયમમાર્ગે માંહે નિશ્ચલ રહે. એમ ઘણું વૈયાવચ્ચ કરતો થકો મુનિપદરૂપ સ્થાનકને આરાધે છે ॥ ૧૦ ॥

નીર્ઘયાત્રા કરી અતિ ઘણી, સંઘપૂજા રહજત ॥ મેરે ૦ ॥ આરાધે દર્શન-  
 પદ ખલું, શાસન ઉન્નતિ દૃઢ ચિત્ત ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૨૨ ॥ સિદ્ધાંત  
 લિખાત્રી તેહને, પાલન અર્ચાદિક હેત ॥ મેરે ૦ ॥ નાણપદારાધન કરે,  
 સજ્જાય ઉચિત મન દેત ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૨૨ ॥ વ્રત નિયમાદિક  
 પાલતો, વિરતિની જ્ઞાતિ કરંત ॥ મેરે ૦ ॥ આરાધે ચારિત્રધર્મને, રાગી  
 જતિધર્મ એકંત ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—હવે ઠઠા દર્શનપદનું આરાધન કરે છે તે કહે છે. તે ઠેકાણે ઠેકાણે અતિ ઘણી તીર્થ-  
 યાત્રા જ્ઞાતિ સહિત કરી તિહાં લાત્રપૂજા, મહોત્સવ પ્રમુખ ઘણા કહ્યા, તથા સંઘપૂજા સ્વામિ-  
 વાતસલ્ય કરે, તથા ( રહજત કે ૦ ) રથયાત્રા એટલે કલ્યાણક પ્રમુખના દિવસે પ્રતિમાજીને  
 રથમાં સ્થાપી વાજિત્રને સમૂહે તથા ચતુર્વિધ સંઘે યુક્ત થકો નગર માંહે ગીત ગાયન પ્રમુખ  
 ધવલમંગલ સહિત ગમન કરે તેને રથયાત્રા કહીએ. એ રીતે શાસનની ઉન્નતિ દૃઢ ચિત્તે કરી  
 ઘણી શોખા વધારતો થકો શ્રીપાલ રાજા ખલું દર્શનપદ આરાધે છે ॥ ૨૨ ॥ હવે સાતમા જ્ઞાન-  
 પદની જ્ઞાતિ કરે છે તે કહે છે. ( પાલન અર્ચાદિક હેત કે ૦ ) સિદ્ધાંતના પાલન અર્ચાદિકને  
 વિષે છે હેત જેને એવો શ્રીપાલ રાજા સિદ્ધાંત લખાવીને તેની ફલાદિકે કરી પૂજા કરે છે, અને  
 જ્ઞાનનાં ઉપકરણ જે પાટી, પોથી, ઠવણી, સાપદા, વહી, દસ્તરી, ડલ્લીયા, પૂગાં, હમાલ,  
 હિંગલો અને મષી પ્રમુખ મેલવી જ્ઞાનપદનું આરાધન કરે છે. વલ્લી પોતાની યોગ્યતાએ ચિત્ત  
 દર્શને સજ્જાય કરે, એમ સાતમે પદે જ્ઞાનપદની જ્ઞાતિ કરે છે ॥ ૨૩ ॥ હવે આઠમા ચારિત્રપદની  
 જ્ઞાતિ કરે છે તે કહે છે. તે પોતે લીધેલાં બાર વ્રતને પાલતો તથા ગુરુમુખશ્રી લીધા નિયમને

પાલ્લતો વિરતિની એટલે ગૃહસ્થ વ્રતધારી તથા યતિ ચારિત્રીયાની અન્ન વસ્ત્રાદિકે કરી દ્રવ્યથી જ્ઞાતિ કરે, તથા જાવથી સ્તુતિ વંદનાદિક કરે. એમ નિશ્ચલતાએ એકાંત યતિધર્મનો રાગી યકો ચારિત્રધર્મને આરાધે છે ॥ ૧૩ ॥

તજી દૃઢા દૃહ પરલોકની, હુદ્ધ સઘલે અપ્રતિબદ્ધ ॥ મેરે ૦ ॥ ષટ્ બાહ્ય અપ્રત્યંતર ષટ્ કરી, આરાધે તવપદ શુદ્ધ ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૧૪ ॥  
 ઉત્તમ નવ પદ દ્રવ્ય જાવથી, શુભ જ્ઞાતિ કરી શ્રીપાલ ॥ મેરે ૦ ॥ આ-  
 રાધે સિદ્ધચક્રને, નિત પામે મંગલમાલ ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૧૫ ॥ હમ-  
 સિદ્ધચક્રની સેવના, કરે સાડા ચાર તે વર્ષ ॥ મેરે ૦ ॥ હવે ઉજમણાવિધિ  
 તણો, પૂરે તપ ઉપનો હર્ષ ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—હવે નવમા તપઃપદની જ્ઞાતિ કરે છે તે કહે છે. તે દૃહલોક તથા પરલોકની દૃઢા તજી સર્વ સ્થાને અપ્રતિબદ્ધપણું આદરી કર્મ તપાવવાને અર્થે જ્ઞાતિ પ્રમાણે ઠ પ્રકારે બાહ્ય તપ તથા ઠ પ્રકારે અપ્રત્યંતર તપ કરી “તપસા ક્ષીયતે કર્મ” इत्यादि वचन છે, માટે શુદ્ધપણે તપઃપદનું આરાધન કરે છે ॥ ૧૪ ॥ એમ ઉત્તમ નવ પદને દ્રવ્યથી તથા જાવથી એ બે પ્રકારે જલ્દી જ્ઞાતિ કરીને શ્રીપાલ રાજા શ્રીસિદ્ધચક્રને આરાધે છે. તિહાં દ્રવ્યથી પૂજાનાં ઉપકરણ પ્રમુખ અને જાવથી આત્મવીર્યોદ્ધાસ શુક્ત આરાધન કરતો યકો નિત્ય પ્રત્યે માંગલિકની માલા પામે છે ॥ ૧૫ ॥ એમ સાડા ચાર વર્ષ સુધી સિદ્ધચક્રની સેવના કરે, તે નવ પદનું તપ જે વારે પૂરું થયું તે વારે શ્રીપાલ રાજાને ઉજમણનો વિધિ કરવાનો હર્ષ ઉપન્યો, તેથી વીર્યોદ્ધાસપૂર્વક ઉજમણું કરવા માંડ્યું ॥ ૧૬ ॥

ચોથે છેલ્લે પૂરી થઈ, હાલ નવમી ચઢતે રંગ ॥ મેરે ० ॥ વિનય સુજશ  
 મુખ તે લહે, સિંદુચક્ર યુણે જે ચંગ ॥ મેરે ० ॥ મનનો ० ॥ ૨૭ ॥  
 અર્થ—૫ ચોથા ચંદ્રને વિષે નવમી હાલ ચઢતે રંગે પૂરી થઈ. જે ( ચંગ કે ૦ ) મનોહર સિંદુ-  
 ચક્રની સ્તવના કરે તે વિનય અને ત્રણ ગણ સુખને પામે ॥ ૨૭ ॥

॥ દોહા ॥

હવે રાજા નિજ રાજની, લઢી તણે અનુસાર ॥

રૂઝમણું તેહ તપ તણું, માંદે અતિહિ ઉદાર ॥ ૨ ॥

રાજા પોતાના રાજ્યની લઢ્ઢીને અનુસારે તે તપનું રૂઝમણું વિધિ કરી  
 આદર સહિત વધુ માનથી કરવા માંડતો હવો. તે રૂઝમણાનો વિધિ આગલની

॥ ૨ ॥

॥ હાલ દશમી ॥ જોલીના હંસા રે વિષય ન રાચી ૫ ॥ ૫ દેશી ॥

ત્રેસ્તીરણ જિનત્રવને વિરચી ૫, પુણ્ય ત્રિવેદિક પીઠ ॥

ત્રિંદ્રચંદ્રિકા રે ધવલ યુવનતલે, નવ રંગ ચિત્ર વિસીઠ ॥ ૨ ॥

રૂઝમણાનો વિધિ કહે છે. ( વિસ્તીરણ જિનત્રવને કે ૦ ) કોઈ એક વિસ્તારવંત એવા  
 હંતના દેરામાં ( પુણ્ય કે ૦ ) જાણી ૫ પુણ્યનાં પીઠજ રચ્યાં હોય નહીં ? એવા ત્રણ ગઢરૂપ  
 ( ત્રિવેદિક પીઠ કે ૦ ) ત્રિવેદિકા ઇટલે ત્રણ પીઠ સ્વરૂપે ( વિરચી ૫ કે ૦ ) રચી ૫ ઇટલે રચના  
 કરે, તે ત્રણ વેદિકા ઉપરા ઉપર સમોસરણની મેરે રચી ૫. તે ત્રિંદ્રચંદ્રિકા ઇટલે રૂઝવલ જાણી ૫  
 ત્રિંદ્રમાની યોતિજ હોય નહીં ? એવી ધવલ ઇટલે રૂઝવલ યુવનતલે ઇટલે યુવનની ધરતી તેને

ઓદને નવ રંગ એટલે આઠા સફેદ રંગનાં । ચંત્ર । વસીઠ એટલે વિશેષ્ટ ખલાં । ચંત્રામણ સહિત કરે. દહાં પ્રસંગે શ્રીઅરિહંતાદિક નવ પદના વર્ણ લખીએ ઢીએ. શ્રીઅરિહંત ધોલે વર્ણે છે, શ્રીસિદ્ધ ગવાન્ રાતે વર્ણે છે, શ્રીઆચાર્યજી પીલે વર્ણે છે, શ્રીઝયાધ્યાયજી નીલે વર્ણે છે, સાધુજી ઝયામ છે, અને શેષ દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર અને તપ, એ ચાર પદ હજલે વર્ણે છે ॥ ૧ ॥

તપ હજમણું રે દણી પરે કીજીએ, જિમ વિરચે રે શ્રીપાલ ॥ તપફલ વાધે રે હજમણે કરી, જેમ જલ પંકજનાલ ॥ તપ ॥ ૨ ॥ પંચ વરણનાં રે શાલિ પ્રમુખ ભલાં, મંત્ર પવિત્ર કરી ધાન્ય ॥ સિદ્ધચક્રની રે રચના તિહાં કરે, સંપૂર્ણ શુભ્ર ધ્યાન ॥ તપ ॥ ૩ ॥ અરિહંતાદિક નવ પદને વિષે, શ્રીફલ ગોલ ઠવંત ॥ સામાન્યે ઘૃત ધ્રુવ સહિત સર્વે, નૃપ મન અધિકી રે ધ્રુવ ॥ તપ ॥ ૪ ॥ જિનપદ ધ્રુવનું રે ગોલક તે ઠવે, શુચિ કર્કેતન અઠ ॥ ચોત્રીશ હીરે રે સહિત વિરાજતું, ગિરુહં સુગુણ ગરિહ ॥ તપ ॥ ૫ ॥

અર્થ-હે જગ્ય પ્રાણીહં ! તપનું હજમણું તે જેમ શ્રીપાલ રાજા ( વિરચે કે ૦ ) રચે છે તે રીતે કરવું, અને તપનું ફલ પણ હજમણું કરે તેથી વધે. તે કેની પેઠે ? તો કે ( જેમ જલ કે ૦ ) પાણીએ કરીને જેમ કમલનું નાલ વધે તેની પરે. અર્થાત્ જલ વિના જેમ કમલનાલ વધે નહીં તેમ હજમણા વિના વ્રતફલપ્રાપ્તિ પણ થાય નહીં ॥ ૨ ॥ પંચ વર્ણનાં ( શાલિ કે ૦ ) ચોલા પ્રમુખ ઉત્તમ ધાન્ય મેલત્રી તેને પવિત્ર મંત્રે મંત્રીને શ્રીસિદ્ધચક્રની રચના સંપૂર્ણપણે શુભ્ર ધ્યાને કરીને કરે, એટલે જે જે વર્ણે જે જે પદ હોય તે તે વર્ણનું તિહાં ધાન્ય ઝરવું, એમ નવ પાંચકીનું કમલ રચવું ॥ ૩ ॥ અરિહંતાદિક નવ પદને વિષે શ્રીફલના ગોલા કાઢી તે માંહે ઘૃત તથા ધ્રુવ જરીને

ચોથે યંદે પૂરી અહ, હાલ નવમી ચઢતે રંગ ॥ મેરે ० ॥ વિનય સુજશ  
 ગુપ્ત તે લહે, સિદ્ધચક્ર યુગે જે ચંગ ॥ મેરે ० ॥ મનનો ० ॥ ૨૭ ॥  
 અર્થ-પ. ચોથા યંમને વિષે નવમી હાલ ચઢતે રંગે પૂરી અહ. જે ( ચંગ કે ૦ ) મનોહર સિદ્ધ-  
 ચક્રની સ્થાપના કરે તે વિનય અને ચલા યશરૂપ સુલને પામે ॥ ૨૭ ॥

॥ દોહા ॥

હવે રાજા નિજ રાજની, લઢી તણે અનુસાર ॥  
 હુજમણું તેહ તપ તણું, માંને અતિહિ ઉદાર ॥ ૨ ॥  
 અર્થ-હવે શ્રીપાલ રાજા પોતાના રાજ્યની લઢ્ઢીને અનુસારે તે તપનું હુજમણું વિધિ કરી  
 આતિ મોટાદ્ આદર સહિત વહુ માનશ્રી કરવા માંમતો હવો. તે હુજમણાનો વિધિ આગલની  
 હાલ માંહે કહે છે ॥ ૨ ॥

॥ હાલ દશમી ॥ જોલીમા હંસા રે વિપય ન રાચીએ ॥ એ દેશી ॥

વિસ્તીરણ જિનન્નવને વિરચીએ, પુણ્ય ત્રિવેદિક પીઠ ॥  
 ચંદ્રચંદ્રિકા રે ધવલ યુવનતલે, નવ રંગ ચિત્ર વિસીઠ ॥ ૨ ॥

અર્થ-હવે હુજમણાનો વિધિ કહે છે. ( વિસ્તીરણ જિનન્નવને કે ૦ ) કોઈ એક વિસ્તારવંત એવા  
 શ્રીઅરિહંતના દેરામાં ( પુણ્ય કે ૦ ) જાણીએ પુણ્યનાં પીઠજ રચ્યાં હોય નહીં ? એવા ત્રણ ગઢરૂપ  
 ( ત્રિવેદિક પીઠ કે ૦ ) ત્રિવેદિકા એટલે ત્રણ પીઠ સ્વરૂપે ( વિરચીએ કે ૦ ) રચીએ એટલે રચના  
 કરે, તે ત્રણ વેદિકા ઉપરા ઉપર સમોસરણની મેરે રચીએ. તે ચંદ્રચંદ્રિકા એટલે હુજવલ જાણીએ  
 ચંદ્રમાની હ્યોતિજ હોય નહીં ? એવી ધવલ એટલે હુજવલ યુવનતલે એટલે યુવનની ધરતી તેને

બોદને નવ રંગ એટલે આઠા સફેદ રંગનાં ચિત્ર વિસીઠ એટલે વિશિષ્ટ ત્રણાં ચિત્રામણ સહિત કરે. દહાં પ્રસંગે શ્રીઅરિહંતાદિક નવ પદના વર્ણ લખીએ ઢીએ. શ્રીઅરિહંત ધોલે વર્ણે છે, શ્રીસિદ્ધ જગવાન્ રાતે વર્ણે છે, શ્રીઆચાર્યજી પીલે વર્ણે છે, શ્રીભગવાનજી નીલે વર્ણે છે, સાધુજી શ્યામ વર્ણે છે, અને શેષ દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર અને તપ, એ ચાર પદ ભજલે વર્ણે છે ॥ ૧ ॥

તપ ભજમણું રે દાણી પરે કીજીએ, જિમ વિરચે રે શ્રીપાલ ॥ તપફલ વાધે રે ભજમણે કરી, જેમ જલ પંકજનાલ ॥ તપ ॥ ૨ ॥ પંચ વરણનાં રે શાલિ પ્રમુખ મલાં, મંત્ર પવિત્ર કરી ધાન્ય ॥ સિદ્ધચક્રની રે રચના તિહાં કરે, સંપૂર્ણ શુભ્ર ધ્યાન ॥ તપ ॥ ૩ ॥ અરિહંતાદિક નવ પદને વિષે, શ્રીફલ ગોલ ઠવંત ॥ સામાન્યે ઘૃત સ્વંરુ સહિત સવે, તૃપ મન અધિકી રે સ્વંત ॥ તપ ॥ ૪ ॥ જિનપદ ધવલું રે ગોલક તે ઠવે, શુચિ કર્કેતન અઠ ॥ ચોત્રીશ હીરે રે સહિત વિરાજતું, ગિરુલું સુગુણ ગરિઠ ॥ તપ ॥ ૫ ॥

અર્થ-હે જવ્ય પ્રાણીલ ! તપનું ભજમણું તે જેમ શ્રીપાલ રાજા ( વિરચે કે ૦ ) રચે છે તે રીતે કરવું, અને તપનું ફલ પણ ભજમણું કરે તેથી વધે. તે કેની પેઠે ? તો કે ( જેમ જલ કે ૦ ) પાણીએ કરીને જેમ કમલનું નાલ વધે તેની પરે. અર્થાત્ જલ વિના જેમ કમલનાલ વધે નહીં તેમ ભજમણા વિના વ્રતફલપ્રાપ્તિ પણ આપ નહીં ॥ ૨ ॥ પંચ વર્ણનાં ( શાલિ કે ૦ ) ચોલા પ્રમુખ ઉત્તમ ધાન્ય મેલવી તેને પવિત્ર મંત્રે મંત્રીને શ્રીસિદ્ધચક્રની રચના સંપૂર્ણપણે શુભ્ર ધ્યાને કરીને કરે, એટલે જે જે વર્ણે જે જે પદ હોય તે તે વર્ણનું તિહાં ધાન્ય ઝરવું, એમ નવ પાંલકીનું કમલ રચવું ॥ ૩ ॥ અરિહંતાદિક નવ પદને વિષે શ્રીફલના ગોલા કાઢી તે માંહે ઘૃત તથા સ્વંરુ ઝરીને



પ્રથમ સામાન્યપણે તે પદના કેટલા ગુણ છે તે પદના કેટલા ગોલક તે શ્રીપાલ રાજા મનને  
 વિષે ( અગિયે સ્વંન કે૦ ) અધિક ઉજમણની છાંતે ( ઉચંત કે૦ ) મૂકે છે ॥ ૪ ॥ પહેલા જિન-  
 પદ કે૦ ) અરિહંતપદના ચાર ગુણ છે, તથા અરિહંતપદ ( ધવલું કે૦ ) ધોલું છે, માટે શ્વેત ચંદને  
 રંગીને તાર ગોલક મૂક્યા. વલી આવ મહાપ્રાતિહાર્યરૂપ આવ મૂલ ગુણ છે તેનાં પવિત્ર કર્કેતન  
 આવ રત્ન મૂક્યાં. વલી ચોત્રીશ અતિશય છે, માટે તિહાં ચોત્રીશ હીરાઈ સહિત શોજાયમાન કહ્યું.  
 ( ગિરુહ કે૦ ) શ્રેષ્ઠ, મલે ગુણે કરી ગરિહ તે મોટું જે અરિહંતપદ તેની જાક્તિ કરે છે ॥ ૫ ॥

સિદ્ધપદે અરુ માણિક રાતમાં, વલી ઇગતીસ પ્રવાલ ॥ ઘુસૃણ વિલપિત  
 ગોલક તસ ઉવે, મૂરતિ રાગ વિશાલ ॥ તપ૦ ॥ ૬ ॥ પણ મણિ પીત  
 ઠત્રીશ ગોમેદકે, સૂરિપદે ઉવે ગોલ ॥ નીલ રચણ પચવીસ પાઠકપદે,  
 ઉવે વિપુલ રંગરોલ ॥ તપ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ-હવે સિદ્ધ રાતે વણે અને આવ ગુણે સહિત છે, માટે તિહાં ( રાતમાં કે૦ ) રાતાં આવ  
 માણિક સ્થાપે. વલી વીજા એકત્રીશ ગુણ છે, માટે પ્રવાલાં એકત્રીશ ( ઉવે કે૦ ) મૂકે. વલી ( ઘુસૃણ  
 કે૦ ) રાતા વાવનાચંદને વિલેપન કરેલા રંગીત ગોલક એકત્રીશ તે સિદ્ધની ( મૂરતિ કે૦ )  
 સ્થાપના આગલ વિશાલ રાગ ધરીને મૂકે છે ॥ ૬ ॥ હવે આચાર્યના પાંચ આચાર છે, માટે પાંચ  
 પુષ્કરાજ નામક મણિ રત્ન સ્થાપે. વલી ઠત્રીશ ગુણ છે, માટે ( પીત કે૦ ) પીલાં ઠત્રીશ ગોમેદક  
 રત્ને સહિત પીલે રંગે રંગીત કરી ઠત્રીશ ગોલક ઘૂત ટાંકે જરી મૂકે. વલી ( પાઠક કે૦ )  
 ઉપાધ્યાયપદે પચીશ ગુણ છે, માટે પચીશ નીલાં રત્ન મૂકે, તથા નીલે વણે રંગી પચીશ ગોલક  
 ( વિપુલ કે૦ ) ઘણા રંગરોલે કરી ( ઉવે કે૦ ) મૂકે ॥ ૭ ॥

રિષ્ટ રતન સંગવીસ તે મુનિપદે, પંચ રાયપટ અંક ॥ સગસઠિ ઇગવન્ન  
 સિત્તરી પંચાસ તે, મુગતા શેષ નિઃશંક ॥ તપ૦ ॥ ૬ ॥ તે તે વરણે રે  
 ચીરાદિક ઠવે, નવ પદ તણે રે હદેશ ॥ બીજી પણ સામગ્રી મોટકી, માંડે  
 તેહ નેરેશ ॥ તપ૦ ॥ ૯ ॥ બીજોશં સ્વેરેક દાડિમ ખલાં, કોહોલાં સરસ  
 નારંગ ॥ પૂગીફલ વલી કલશ કંચન તણા, રત્નપુંજ અતિ ચંગ ॥ તપ૦  
 ॥ ૨૦ ॥ જે જે ગામે રે જે ઠવલું ઘટે, તે તે ઠવે રે નરિંદ ॥ ગ્રહ દિક્-  
 પાલપદે ફલ ફૂલડાં, ધરે સવરણ આનંદ ॥ તપ૦ ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—હવે મુનિપદે એટલે સાધુપદે સત્યાવીશ ગુણ છે, માટે રિષ્ટરત્ન એટલે શ્યામ પાનાં ( સગ-  
 વીસ કે૦ ) સત્યાવીશ મૂકે. વલી પંચ મહા વ્રતના ધણી છે, માટે પાંચ રાજપટ નામે રત્નવિશેષ  
 શ્યામ વર્ણે હોય તે મૂકે. વલી શ્યામ રંગે સત્યાવીશ ગોલક ઠવે. તથા દર્શનપદના ( સગસઠિકે૦ )  
 સમ્પસઠ પ્રેદ છે, અને જ્ઞાનપદના ( ઇગવન્ન કે૦ ) એકાવન પ્રેદ છે, તેમજ ચારિત્રપદના ( સિત્તરી  
 કે૦ ) સિત્તેર પ્રેદ છે, તથા તપઃપદના ( પંચાસ કે૦ ) પચાસ પ્રેદ છે, માટે દર્શનપદે સમ્પસઠ  
 મોતી અને સાત ગોલક સ્થાપે, તથા જ્ઞાનપદે એકાવન મોતી અને પાંચ ગોલક સ્થાપે, તથા ચારિત્ર-  
 પદે સિત્તેર મોતી ને પાંચ ગોલક, તપઃપદે પચાસ મોતી ને બાર ગોલક નિઃશંકપણે મૂકે ॥ ૬ ॥  
 વલી નવ પદના જે જે વર્ણ છે તે તે વર્ણે તે તે વર્ણનાં ખલાં ( ચીરાદિક કે૦ ) વહ્નાદિક ( ઠવે કે૦ )  
 સ્થાપે. તેને ચંદ્રવા ઉપર બાંધે. આદિ શબ્દે પુષ્પાદિક જાણવાં. એ રીતે નવ પદને હદશે નવ પદના  
 ઉજમણાને અર્થે બીજી પણ મોટી સામગ્રી માંડે. જે નવ નવ વાનાં કહ્યાં છે તે સર્વ આણીને પદે  
 પદે સ્થાપે. એમ શ્રીપાલ રાજા ચિત્તની હદારતાએ સર્વ લોકને જિનશાસનની ઉન્નતિ દેલાહિ છે

॥ ९ ॥ वली आटली वस्तु नव नवनी संख्याए मेले ते कहे ठे के बीजोरां, खारेक, चलां दाडिम, कोहोलां, रसे सहित नारंगी, ( पूगीफल के० ) सोपारी, सोनाना कलश, अति मनोहर रत्नना पुंज ते ढगला, ए सर्व नव नवनी संख्याए मूके ठे. एम जे देशमां जे फल, मेवा, सुखनी प्रमुख मले ते सर्व नव नवनी संख्याए लाबीने श्रीसिद्धचक्रनुं चक्रिए करी उजमणुं करे ॥ १० ॥ एम नव पदना मंडपने विषे जे जे ठेकाणे जे जे वस्तु स्थापनी घटे ते ते स्थानके ते ते वस्तु श्रीपाल राजा स्थापे. नव ग्रह तथा दश दिक्पालने पदे फल तथा फूल आनंद सहित स्थापे. पोतपोताने वर्णे ज्यां जे जे वर्णनां घटे ते ते स्थापे ॥ ११ ॥

गुरु विस्तारे रे उजमणुं करी, न्हवण उत्सव करे राय ॥ आठ प्रकारी रे जिनपूजा करे, मंगल अवसर आय ॥ १२ ॥ संघ तिवारे रे तिलक माला तणुं, मंगल नृपने करेइ ॥ श्रीजिन माने रे संघे जे कखुं, मंगल ते शिव देइ ॥ तप० ॥ १३ ॥

अर्थ-एम ( गुरु विस्तारे के० ) मोटे विस्तारे उजमणुं करी उत्सवने अंते श्रीपाल राजा प्रभुना बिंबने न्हवण करावे. पही जल, चंदन, फूल, धूप, दीप, अक्षत, फल अने नैवेद्य, ए अष्टप्रकारी पूजा करी, आरति उतारी मंगलदीपक प्रगट करे. ते वखते मंगलनो अवसर आय ॥ १२ ॥ ते वारे सर्व संघ मलीने इंद्रमाला पहिराववानुं कुंकुमनुं तिलक करी उपर अक्षत चोनी राजाने मंगल करे. जे इंद्रमाला पहिरावी तेज मंगलतिलक ते श्रीसंघ करे. जे श्रीसंघ करे ते तीर्थकर पण मान्य करे. नमो तिष्ठस्स. तीर्थ शब्दे संघनुं मंगल ते मोक्षपदनुं देवावाळुं ठे, माटे ए मंगल करनुं ॥ १३ ॥

તપ ઝજમણે રે વીર્યઝઘ્વાસ જે, તેહજ મુક્તિનિદાન ॥ સર્વ અઞ્જયે રે તપ  
 પૂરાં કહ્યાં, પણ નાવ્યું પ્રણિધાન ॥ તપ ॥ ૨૪ ॥ લઘુકર્માને રે કિરિયા  
 ફલ દીએ, સફલ સુગુરુ ઝવણ ॥ સર હોયે તિહાં કૂપખનન ઘટે, નહીં  
 તો હોય કિલેશ ॥ તપ ॥ ૨૫ ॥ સફલ હુતે સવિ નૃપ શ્રીપાલને, ડ્રવ્ય  
 ખાવ જસ શુદ્ધ ॥ મત કોઈ રાત્રો રે કાત્રો મત લેઈ, સાત્રો બિહું  
 નય શુદ્ધ ॥ તપ ॥ ૨૬ ॥ ચોથે ઁંડે રે દશમી ઢાલ એ, પૂરણ હુદ્  
 સુપ્રમાણ ॥ શ્રી જિન વિનય સુજશ ઝગતિ કરી, પગ પગ હોય  
 કટયાણ ॥ તપ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—તપનું ઝજમણું તે આત્મવીર્યોઘ્વાસઝાવરૂપ છે. વીર્યોઘ્વાસ વિના જે કરણી તે સર્વ નિર્થક  
 છે, માટે વીર્યોઘ્વાસ તેજ ( નિદાન કેળ ) નિશ્ચે મુક્તિ છે, નહીં તો સર્વ અઞ્જયે પણ તપ તો  
 અનંતી વાર પૂરા કહ્યાં, પણ સમક્તિ શુદ્ધ આઘ્યા વિના પ્રણિધાન શુદ્ધ આઘ્યું નહીં, ઇટલે  
 શુદ્ધોપયોગે વીર્યોઘ્વાસ ન થયો ॥ ૨૪ ॥ લઘુકર્મા જીવ જે ક્રિયા કરે તે ફલ આપે, ઝલા  
 ગુરુના ઉપદેશથી તે સફલ થાય. જેમકે ળ્યાં પાણીની સર હોય તિહાં કૂવો ળણવો ઘટે, પણ  
 સર ન હોય અને કૂપ ળણવા જાય તો જલપ્રાપ્તિ ન થાય, પરંતુ ઝલટો બલેશ થાય ॥ ૨૫ ॥  
 તે સર્વ ઉપદેશ, તપાનુષ્ઠાન ઝજમણું તે શ્રીપાલ રાજાને ફલ સહિત થયું. જેના મનને વિષે ડ્રવ્ય  
 તથા ખાવ એ બેની ઘણી શુદ્ધતા છે તેને સર્વ શુદ્ધ છે, માટે રે ડ્રવ્ય પ્રાણીત ! કોઈ કાત્રો, ઇટલે  
 જે ડ્રવ્યથીજ શુદ્ધ કરશું એવો મત અંગીકાર કરી રાત્રો માં. સાત્રો ( બુદ્ધ કેળ ) પંક્તિ તે કે  
 જે ડ્રવ્ય અને જાવ એ બેહુ નયને સાધે છે ॥ ૨૬ ॥ એ ચોથા ઁંડને વિષે દશમી ઢાલ ઝલે પ્રમાણે

કરી પૂરી થઈ. શ્રીજિનનો વિનય કલ્યાણી, ઘલો જશ કલ્યાણી તડૂપ નક્કિએ કરી પગલે પગલે  
કલ્યાણ હોય ॥ ૧૭ ॥

॥ દોહા ॥

નમસ્કાર કહે એહવા, હવે ગંત્રીર ઉદાર ॥ યોગીસર પણ જે સુણી,  
ચમકે હૃદય મઝાર ॥ ૧ ॥ અથ શ્રી સિદ્ધચક્રનમસ્કારઃ ॥ કવિત્ત ॥  
જો ધુરિ સિરિ અરિહંત, મૂલ દહ પીઠ પડઢિં ॥ સિદ્ધ સૂરિ ઉવઝાય,  
સાહુ ચિહું પાસ ગરિઢિં ॥ દંસણ નાણ ચરિત્ત, તવહિ પહિસાહા  
સુંદરુ ॥ તત્તરુકર સરવગ્ગ, લહિ ગુરુ પયદલ હુંબરૂ ॥ દિસિવાલ જરુક  
જરુકિણિ પમુહ, સુર કુસુમેહિં અલંકિં ॥ સો સિદ્ધચક્ર ગુરુ કપ્પતરુ,  
અમ્હ મનવંઢિય ફલ દીં ॥ ૨ ॥

અર્થ-હવે તે શ્રીપાલ રાજા શ્રીસિદ્ધચક્ર આગલ ગંત્રીર ઉદાર વચને કરી નમસ્કાર કહે છે.  
જે સાંઝલીને યોગીશ્વર સરિલા પણ હૃદય માંહે ચમત્કાર પામે ॥ ૧ ॥ તે શ્રીસિદ્ધચક્રને નમ-  
સ્કાર કરતાં કલ્પવૃક્ષની ઉપમા આપે છે કે ( જો ધુરિ કેળ ) જેને ધુરમાં શ્રીઅરિહંતની સ્થાપના  
છે તે સિદ્ધચક્રરૂપ કલ્પવૃક્ષની દહ મૂલ પીઠિકાનું પ્રતિધાન છે એટલે સ્થાનક છે, અને સિદ્ધ  
તથા સૂરિ, ઉપાધ્યાય અને સાધુ, એ ચાર પદ, તે ચારે પાસે તેને ( ગરિઢિં કેળ ) મોટી  
શાલારૂપ છે, વલી દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર અને તપ, એ ચાર પદરૂપ જેને ( પન્નિસાહા કેળ )  
પ્રતિશાલા તે સુંદર લઘુ શાલારૂપ છે, એટલે મોટી શાલામાંથી જે નીકલે તે પ્રતિશાલા જાણવી.  
વલી તત્ત્વાકર તે છે જ્ઞી પ્રમુલ વીજાકર તથા ( સરવગ્ગ કેળ ) સ્વર અક્ષરનો વર્ગ જે સમૂહ

અકારાદિક, કકારાદિક, જલે આદિક તથા ( ગુરુ લઙ્કિ કે० ) મોટી અઠ્યાવીશ લઙ્કિરૂપ તે સર્વ ( પયદલ ડુંબરૂ કે० ) પત્ર, દલના સમૂહ છે જેમાં તથા દશ દિક્પાલ અને ચોવીશ જદ્દ જદ્દાણીડ, વલી પ્રમુલ શબ્દે લોકપાલ, વિમલેશ્વર દેવતા તથા ચંદ્રેસરી દેવી અને નવ ગ્રહ ઇત્યાદિક સુર ઇટલે દેવતારૂપ ( કુસુમેહિં કે० ) ફૂલે કરી ( અલંકિત કે० ) અલંકૃત શોભાયમાન છે એવું સિદ્ધચક્રરૂપ ( ગુરુ કે० ) મોટું કદપવૃદ્ધ તે અમારા મનોવાંઙિત પ્રત્યે ( દીઠ કે० ) આપો. એતાવતા મોક્ષસુખની વાંઙા છે, માટે મોક્ષનું દાયક સિદ્ધચક્રરૂપ કદપવૃદ્ધ છે, એમ જાણી નવ્ય પ્રાણીએ તેની સેવના કરવી ॥ ઇતિ મંગલમ્ ॥ ૨ ॥

નમસ્કાર કહી ઝઘરી, શક્રસ્તવ શ્રીપાલ ॥ નવ પદ સ્તવન કહે મુદા,  
સ્વર પદ વર્ણ વિશાલ ॥ ૩ ॥ મંગલ તૂર વજાવતે, નાચતે વર પાત્ર ॥  
ગાયંતે બહુ વિધિ ધવલ, વિરુદ્ધ પઢંતે ભાત્ર ॥ ૪ ॥ સંઘપૂજા સાહમિવલલ,  
કરી તેહ નરનાથ ॥ શાસન જૈન પ્રભાવતો, મેલે શિવપુરસાથ ॥ ૫ ॥

અર્થ—એમ નમસ્કાર કહીને ચૈત્યવંદન કરી ( શક્રસ્તવ કે० ) નમુહુણના પાઠ ઝઘારીને શ્રીપાલ ( મુદા કે० ) હર્ષ સહિત નવ પદ સ્તવન કરે છે. તિહાં “ ઉપન્ન સન્નાણ મહોમયાણં ” ઇત્યાદિક ચૈત્યવંદન કહે છે. તે કેવી રીતે ? તો કે સ્વર તે ઝઘ સ્વર તથા પદ અને ( વર્ણ કે० ) શુદ્ધ અક્ષર તેણે કરી ( વિશાલ કે० ) વિસ્તીર્ણપણે કહે છે ॥ ૩ ॥ એ રીતે તિહાં માંગલિકનાં વાજિત્ર વાજતે થકે, પ્રધાન પાત્રો નાચતે થકે, ઘણા પ્રકારનાં ( ધવલ કે० ) ઝઘલ મંગલ ગાવતે થકે અને ભાત્ર તે જાટ ચારણ વિગેરે વિરુદ્ધાવલી ( પઢંતે કે० ) બોલતે થકે ॥ ૪ ॥ શ્રીપાલ રાજા સંઘની પૂજા, સ્વામિવાત્સલ્ય ઇત્યાદિક ધર્મકૃત્ય કરીને શ્રીજિનશાસનની પ્રભાવના કરતો થકો ( શિવપુરસાથ કે० ) મોક્ષના સાથને મેલવતો હવો ॥ ૫ ॥

પટદેવી પરિવાર અન્ય, સાથે અવિહડ રાગ ॥ આરાધે સિદ્ધચક્રને, પામે  
 પ્રવજલ તાગ ॥ ૬ ॥ ત્રિશ્રુવનપાલાદિક તનય, મયણાદિક સંયોગ ॥  
 નવ નિરુપમ ગુણનિધિ હુઆ, યોગવતાં સુખયોગ ॥ ૭ ॥ ગય રહ સહસ  
 તે નવ હુઆ, નવ લખ જન્મ તુરંગ ॥ પતિ હુઆ નવ કોહિ તસ, રાજ-  
 નીતિ નવરંગ ॥ ૮ ॥ રાજ નિકંટક પાલતાં, નવ શત વરસ વિલીન ॥  
 આપી તિહુઅણપાલને, નૃપ હુનં નવ પદ લીન ॥ ૯ ॥

અર્થ—પટદેવી જે મયણા તથા ( અન્ય કેળ ) બીજી રાણીને અને પાંચ સહીને શૃંગારસુંદરીની  
 સાથે શ્રીપાલે પરણી છે, માટે તે પણ સ્ત્રીને છે, તે પરિવારની સાથે ( અવિહર કેળ ) અવિચલ રાગ  
 ધરતો બીજા પણ ઘણા આવક, આવિકાર્તની સાથે સિદ્ધચક્રને આરાધે છે, જેથી સંસારસમુદ્રનો  
 તાગ છૂટે પાર પામે ॥ ૬ ॥ હવે શ્રીપાલ રાજાને સંસારના ( સુખયોગ કેળ ) વિષયસુખ યોગવતાં  
 થકા ( મયણાદિક કેળ ) મયણાસુંદરી પ્રમુખ સ્ત્રીનેના ( સંયોગ કેળ ) સંયોગથી ( નિરુપમ કેળ )  
 કોહની પણ જેને ભપમા અપાય નહીં એવા અત્યુત્તમ અને ( ગુણનિધિ કેળ ) ગુણોના ઝંઝારરૂપ  
 ત્રિશ્રુવનપાલ જેમાં મુખ્ય છે એવા નવ તનય છૂટે પુત્ર થયા. અર્થાત્ પદરાણી જે મયણાસુંદરી  
 તેને ત્રિશ્રુવનપાલ નામે પુત્ર થયો, અને બીજી આઠ સ્ત્રીને એક એક પુત્ર થયો, એમ સર્વ મલી  
 મનોહર નવ પુત્રો થયા ॥ ૭ ॥ નવ હજાર હાથી, તથા નવ હજાર રથ, અને નવ લાખ જાતિવંત  
 ઘોડા થયા તથા પાયદલ લશ્કર નવ ક્રોડ સંખ્યાએ થયું. એ રીતે ચતુરંગિણી સેના થઈ. એમ  
 શ્રીપાલ રાજાની રાજનીતિ સર્વ નવરંગી થઈ ॥ ૮ ॥ એ રીતે ( નિકંટક કેળ ) શત્રુ રહિત રાજ  
 પાલતાં થકા નવસો વર્ષ ( વિલીન કેળ ) વહી ગયાં. પછી મયણાનો પુત્ર જે ત્રિશ્રુવનપાલ, તેને

રાજપાટે સ્થાપીને શ્રીપાલ રાજા નવ પદના ધ્યાન માંહે લયલીન થયો, એટલે એકાગ્ર ધ્યાને ધ્યાતો થકો નવ પદનુંજ ધ્યાન સ્મરણ કરવા લાગ્યો ॥ ૯ ॥

॥ ઢાલ અગીયારમી ॥ શ્રીસીમંધર સાહેબ આગે ॥ ૯ દેશી ॥

ત્રીજે ત્રવ વર આનક તપ કરી, જેણે બાંધ્યું જિનનામ ॥ ચોસઠિ ઇંદ્રે  
પૂજિત જે જિન, કીજે તાસ પ્રણામ રે ॥ ત્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્રપદ વંદો,  
જિમ ચિર કાલે નંદો રે ॥ ત્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૧ ॥ ૯ આંકણી ॥

અર્થ—હવે શ્રીપાલ રાજા નવ પદનું ધ્યાન કેવી રીતે કરે છે? તે ઇહાં એકેક પદ પાંચ પાંચ ગાથાએ કરી વર્ણવે છે. તિહાં પ્રથમ પાંચ ગાથાએ શ્રીઅરિહંતપદનું વર્ણન કરે છે. જે ત્રાવિ જિન અનાર હોય તે તીર્થંકરપણું પામવાની પૂર્વે ત્રીજે ત્રવે એટલે શેષ ત્રણ ત્રવ સંસાર રહે તે વારે (વર કેળ) પ્રધાન સ્થાનકનું તપ કરીને એટલે બધાં મલી શ્રીઅરિહંતાદિક વીશ સ્થાનક છે, તેમાં કોઈ એક પદનું, કોઈ બે પદનું, કોઈ ત્રણ પદનું એમ યાવત્ કોઈક તો સંપૂર્ણ વીશે પદોનું સવિસ્તર વિધિએ શુરુ ત્રાવે આરાધન કરીને જેણે નિકાચિતપણે (જિનનામ કેળ) શ્રીતીર્થંકર નામકર્મ બાંધ્યું છે એવા, વલી વીશ ત્રવનપતિના, બત્રીશ વ્યંતરના, બે જ્યોતિષીના અને દશ વૈમાનિકના, એમ સર્વે મલી ચોસઠ ઇંદ્ર થયા, તેણે પૂજિત વંદિત એવા જે જિન એટલે શ્રીતીર્થંકર દેવ શ્રીઅરિહંત ત્રગવંત પ્રથમ પદે છે તેને પ્રણામ કરીએ. અરે ત્રવિજનો! તમે શ્રીસિદ્ધચક્રપદને વંદો. જેમ (ચિર કાલે કેળ) ઘણા કાલ પર્યંત આનંદને પામો. જેણે રાગદ્વેષરૂપ અરિ જે શત્રુ તેને હણ્યા, માટે અરિહંત કહીએ. ઇંદ્રાદિકને પૂજવા યોગ્ય થયા, માટે અર્હંત કહીએ. વલી ફરી સંસારમાં બીજરૂપ અવતરવું નશી, માટે અરુ-હંત કહીએ. એ ત્રણ નામ યથાર્થ થયાં છે એને એવા શ્રીઅરિહંત તે નવ પદમાં પ્રથમ પદે છે ॥ ૧ ॥



જેહને હોય કલ્યાણક દિવસે, નરકે પણ અજુઆલું ॥ સકલ  
અધિક ગુણ અતિશય ધારી, તે જિન નમી અઘ ટાલું રે ॥  
પ્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨ ॥

અર્થ-જેહને ઇટલે જે શ્રીજિનેશ્વરને એક હયવનકલ્યાણક, બીજું જન્મકલ્યાણક, ત્રીજું દીક્ષા-  
કલ્યાણક, ચોથું કેવલજ્ઞાનકલ્યાણક અને પાંચમું નિર્વાણકલ્યાણક, એ પાંચ કલ્યાણકને દિવસે  
અંતર્મુહૂર્તે પર્યંત જિહાં સર્વદા અંધકારજ રહે છે એવા નરકને વિષે પણ અજુઆલું થાય, ત્યાંના  
સર્વ જીવોને જ્ઞાતા થાય. વલી ( સકલ કે ) સમસ્ત જે ઉત્તમ ગુણ છે તેથી અધિક ગુણના  
ધારક છે. વલી ચોત્રીશ અતિશયના ધારક છે, તેનાં નામ લખીએ હીએ. એક પ્રસ્વેદ, મલ, રોગે કરી  
રહિત અને શુદ્ધ ગંધ તથા અદ્ભુત રૂપ સહિત શરીર હોય. બીજો રુધિર અને માંસ, એ બે ગાયના  
દુધ જેવાં ઉજલાં હોય, દુર્ગંધતા રહિત સુગંધ શુદ્ધ હોય. ત્રીજો આહાર, નિહાર અદૃશ્ય હોય.  
ચોથો શ્વાસોહ્વાસ કમલના ગંધની પરે સૌગંધિક હોય. એ ચાર અતિશય સહજના જન્મથીજ  
પ્રચુને હોય. હવે ચાર ઘાતીકર્મના કલ્પથી બીજા અગીયાર અતિશય થાય છે તે કહે છે. પ્રથમ  
માત્ર એક યોજન પ્રમાણ સમવસરણ હોય તે માંહે ત્રણ યુવનના લોક સમાય. બીજો મનુષ્ય,  
તિર્યંચ અને દેવતા સર્વ પોતપોતાની જાણમાં પ્રચુની ધર્માવબોધક વાણી સમજે. તથા એક જિહાં  
પ્રચુ વિચરતા હોય તિહાં ચારે બાજુ પચીશ યોજન ક્ષેત્ર માંહે પૂર્વોત્પન્ન રોગ ઉપશમી જાય, બીજો  
માંહોમાંહે વૈરજાવ મટી જાય. ત્રીજો દુર્નિક્ક દુષ્કાલ ન હોય. ચોથો સ્વચક્ર પરચક્રનો યત્ર ન  
હોય. પાંચમો મારી મરકી ન હોય. ઠઠો ઇતિ તે ઘણા વિનાશકારક જીવજંતુની ઉત્પત્તિ ન હોય.  
સાતમો અતિવૃદ્ધિ ન હોય. આઠમો અનાવૃદ્ધિ ન હોય. એ આઠ અતિશય પ્રચુના વિહારક્ષેત્ર

આશ્રયી કહ્યા, તેની સાથે આગલના બે મેલવતાં દશ થયા, અને અગીયારમો પ્રચુની પૂઠે ઉઘોત-  
મય ત્રામંડલ ઝલહલાટ કરતું રહે. એવં અગીયાર અતિશય દ્વાયિક જાવશી હોય. હવે ઊગ-  
ણીશ અતિશય દેવકૃત હોય તે કહે છે. એક મણિરત્નમય સિંહાસન સહચારી હોય. બીજો ત્રણ  
ઠત્ર શ્રીજિનેશ્વરને મસ્તકે દેલાય. ત્રીજો ઇંદ્રધ્વજ સદા આગલ ચાલે. ચોથો શ્વેત ચામરનાં  
જોનાં આણવીંજ્યાં વીંજાય. પાંચમો સર્વદા ધર્મચક્ર આકાશમાર્ગે રહ્યું ચાલે. ઠઠો પ્રચુના શરી-  
રથી ચાર ગુણું ઉંચું એવું અશોકવૃક્ષ પ્રચુની ઉપર ઢાયા કરતું સાથે રહે. સાતમો ચતુર્મુખે શોજતી  
દેશના આપે. આઠમો મણિ, કનક અને રૌપ્યમય ત્રણ ગઢ હોય. નવમો નવ સંખ્યાએ  
સુવર્ણમય કમલની ઉપર પ્રચુ ચાલે. દશમો કાંટા અધોમુખ થઈ જાય. અગીયારમો સંયમ લીધા  
પઠી કેશ, નલ્લ અને રોમ વધે નહીં. ચારમો ઇંદ્રિયના અર્થ પાંચે મનોહર હોય. તેરમો સર્વ કૃતુ  
સુલદાયિની હોય. ચૌદમો સુગંધી પાણીની વૃષ્ટિ હોય. પંદરમો જલસ્થલનાં ઉપજેલાં પાંચે વર્ણનાં  
ફૂલ તે સમવસરણમાં જાનું લગે ઊંધી બીટિ પથરાય. સોલમો પક્ષી સર્વ પ્રદક્ષિણા દેતાં ફરે.  
સત્તરમો વાયુ સાનુકૂલ હોય. અઠારમો વૃક્ષ સર્વ નીચાં નમીને પ્રણામ કરતાં રહે. ઊગણીશમો  
આકાશમાં દેવડુંડુન્નિ વાજે. એ ચાર મૂલના તથા અગીયાર દ્વાયિક જાવશી અને ઊગણીશ  
દેવોના કરેલા મલી ચોત્રીશ અતિશયના ધરનાર શ્રીઅરિહંત હોય, (તે જિન કેળ) તે શ્રીઅરિહંતને  
(નમી કેળ) નમસ્કાર કરીને મારાં જવોજવનાં (અથ કેળ) પાપને ટાલું ॥ ૨ ॥

જે તિહુ નાણ સમગ્ગ ઉપ્પન્ના, જોગ કરમ સ્થિણ જાણી ॥ લેહ્ દીદ્ધા શિક્ષા  
દીએ જનને, તે નમીએ જિન નાણી રે ॥ ત્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૩ ॥

અર્થ-વલી જે મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાન, એ ત્રણ (નાણ સમગ્ગ કેળ) સમગ્ર  
જ્ઞાન સહિત આવીને ગર્જને વિષે ઉપન્યા, એટલે શ્રીતીર્થંકર દેવ સર્વે દેવગતિમાંથી તથા નારકી-

માંથી આવે તે વારે ત્રણ જ્ઞાને કરી સહિત આવે. તિહાં જે સ્થાનકથી આવે તે સ્થાનકે જેટલો અવધિ-જ્ઞાનનો વિષય હોય તેટલેજ વિષયે इहां पण तेमने अवधिज्ञान होय. एरीते गृहस्थपणामां सर्व तीर्थंकरोने मांहोमांहे ज्ञानमां तफावत जाणवो, माटे श्रीतीर्थंकरने जवप्रत्ययी ज्ञान ठे, ते ज्ञाने કરી પોતાનાં જોગાવલી કર્મનો ક્ષય જાણીને ગૃહસ્થપણાનો ત્યાગ કરી નમો તિહસ્સ કહી કરેમિ પ્રંતે સામાર્થ્ય ઉચ્ચરી પાંચ મહાવ્રતનો ઉચ્ચાર કરી દીક્ષા લઇને જ્ઞવ્ય, સુલજ્ઞબોધી, પરીતસંસારી એવા જદ્રક પરિણામવાલા જે જગનિવાસી જન તેમને શિક્ષા એટલે શીખામણ દેવા માટે કર્મ યપાવી એવા જદ્રક પામી ઘણા જીવને બોધબીજ પમાડી સંસારસમુદ્રના પાર પ્રત્યે પહોંચાડે. એવા જગડુ-કેવલજ્ઞાન પામી ઘણા જીવને સહિત તે અરિહંતને નમીએ. એ નાણી કેવા છે? તો કે પોતે પકારી જે શ્રીજિન નાણી એટલે જ્ઞાને સહિત તે અરિહંતને નમીએ. એ નાણી કેવા છે? તો કે પોતે સંસારસમુદ્રથી તથ્યા અને બીજાને તારે એવા છે. એવી રીતનું શ્રીપાલ રાજા ધ્યાન ધરે છે ॥ ૩ ॥

મહાગોપ મહામાહણ કહીએ, નિર્યામક સત્તવાહ ॥ ઉપમા એહવી

જેહને ગાજે, તે જિન નમીએ ઉઘાહ રે ॥ પ્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ० ॥ ૪ ॥

અર્થ—વલી પ્રજુ કેવા છે? તો કે મહાગોપ, મહામાહણ, નિર્યામક અને સાર્થવાહ, એવી ચાર ઉપમા જેને ગાજે છે તે ( જિન કે ૦ ) અરિહંતને પોતાના હૃદયમાં ઘણોજ ઉત્સાહ ધરીને નમીએ એટલે નમસ્કાર કરીએ એમ શ્રીપાલ કહે છે. હવે એ ચાર ઉપમાના અર્થ કહે છે. જેમ ગોપ જે ગોવાલીયા છે તે ગાયોને પાલે છે, સર્પ સાવજના જયથી રાખે છે, પર્વત અટવીને વિષે ઘણું તુણ ચરાવે છે, વલી વન માંહે પાણી પીવરાવે છે, એવું રાખોપું કરે છે, તેમ इहां श्रीअरिहंतजी पण ठ जीवनिकारूप गायोनो समूह तेने जन्म मरणादिकना जयशी उछरी मोक्ष नगर प्रत्ये पहोंचाडे છે, માટે એમને મહાગોપ કહીએ. હવે મહામાહણ કેવી રીતે કહીએ? તે કહે છે. સાધુ મુનિરાજ જે ઠકાયની રક્ષા કરે છે તે શ્રીજિનેશ્વરનાં વચનથી કરે છે, જગજાંતુને

કરુણારૂપ ત્રણ જગતમાં દયાનો પરુહ વજમાવે છે, માટે મહામાહણ એજ શબ્દનો નિર્દોષ છે, તેથી મહામાહણ કહીએ. તથા જેમ કોઈ સાર્થવાહના આશ્રયી પ્રાણી તે અત્યંત કષ્ટે બહાન કરવા યોગ્ય એવી અટવીને પણ તેના કહી દેખાડેલા માર્ગથી બહાનને વાંઠિત નગરે પહોંચે છે, તેમ ત્રવરૂપ અટવીમાં પડેલા જીવ પણ શ્રીજિનેશ્વરના ઉપદેશોલા માર્ગે કરી મોક નગરે પહોંચે છે, કેમકે અટવીરૂપ ત્રવકાંતાર બહાનવાનો માર્ગ દેખાનુર શ્રીજિનેંદ્રજ છે, એટલે સંસારરૂપ અટવીને વિષે અનાદિનું જે મિથ્યાત્વ અજ્ઞાન તેણે મોહરૂપ તિમિરે કરી મુંજિત માર્ગે જીવને પાડ્યો છે, તે શ્રીજિને કહેલા સમ્યક્ત્વદર્શને કરી દીધો. પઠી ત્રલે જ્ઞાને કરી પામ્યો જે ત્રણ-સિત્તરી કરણસિત્તરીરૂપ નિર્વાણનો માર્ગ, તેણે કરી શાશ્વતું નિરાબાધપણું જિહાં છે એવા અજ-રામર સ્થાનક પ્રત્યે પ્રાણી પામે, માટે સાર્થવાહ સમાન છે. તથા જેમ સમુદ્રમાં કોઈ એક વહાણ પરદ્વીપે જાય છે, તેમાં બેઠેલા લોકોને તે વહાણનો ચલાવનાર જે નાહુદો છે તે સમુદ્રનો પાર પમાડી ચિંતિત દ્વીપે પહોંચાડે, તેમ શ્રીઅરિહંત પણ ત્રવસમુદ્રમાં રહેલા ત્રવ્ય જીવોને જેમ ગર્જને પરિપાકે ગર્જ પ્રસવ થાય તેમ ત્રવ્યસ્થિતિને પરિપાકે અનાદિ મિથ્યાત્વનો વિરહ થયે થકે શ્રીજિનોપકારથી કર્મદ્વય કરાવી ચૌદમા ગુણઠાણને અંતે એક સમયમાં સિદ્ધરૂપ પાટણે પહોંચાડે, માટે નિર્યામિક કહીએ. એ ચાર ઉપમાનો અર્થ કહ્યો ॥ ૪ ॥

આઠ પ્રાતિહારજ જસ ભજે, પાંત્રીશ ગુણ યુત વાણી ॥ જે પ્રતિબોધ કરે જગજનને, તે જિન નમીએ પ્રાણી રે ॥ ત્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૫ ॥

અર્થ—ત્રલ્લી જે શ્રીઅરિહંતને અશોકવૃક્ષ, દેવકુસુમવૃદ્ધિ, યોજનગામિની દિવ્ય વાણી, ચામર-યુગ્મ, સિંહાસન, ત્રામંરુલ, દેવડુંડુત્રિ અને ભત્રત્રય, એ આઠ મહાપ્રાતિહાર્ય તે ભજે છે. ત્રલ્લી

એમની પાંત્રીશ ગુણે કરી ચુકત વાણી છે, તે વાણીએ કરીને જે જગતના જનને પ્રતિબોધ કરે છે, હે ત્રવ્ય પ્રાણીડ ! તે શ્રીજિનેશ્વરને વિશેષે કરી નમીએ એટલે નમસ્કાર કરીએ. હ્રદાં વાણીના પાંત્રીશ ગુણનાં નામ લખીએ ઢીએ. પ્રથમ જે સ્થાનકે જે ત્રાષા બોલવાનો વ્યવહાર છે તિહાં તેજ ત્રાપાને બોલે, અર્ધમાગધી સહિત બોલે. બીજો ઉચ્ચ સ્વરે દેશના આપે, જેથી એક યોજન પ્રમાણ સમવસરણમાં બેઠેલા લોક સર્વ સાંત્રલે. ત્રીજો ગ્રામિક તુહ ત્રાષા ન બોલે, પ્રૌઢ ત્રાષા બોલે. ચોથો મેઘની પરે ગર્જારવ સહિત ગંત્રીર વાણી બોલે. પાંચમો શબ્દોપેત એટલે પદ્મંદા સહિત વાણી બોલે, અને સાંત્રલનારને ત્રિન્ન શબ્દ જણાઈ આવે તેમ બોલે. ઢઠો સાંત્રલનારને સંતોષકારક માન સહિત સરલતા ચુકત બોલે. સાતમો સાંત્રલનાર સહુ જૂદા જૂદા પોતપોતાનાં હૃદય માંહે એમ સમજે જે ત્રગવાન્ અમનેજ ઉદ્દેશીને બોલે છે, એમ સહુને બહુમાન ઉત્પન્ન કરવા- વાલી ત્રાષા બોલે. એ સાત ગુણ શબ્દાશ્રયી જાણવા. આઠમો ઘણા પુષ્ટ વિસ્તાર અર્થ સહિત બોલે. નવમો પૂર્વાપર અવિરોધ એટલે સરિલો મલતો અર્થ બોલે. દશમો મોટાશનાં વચન બોલે કે જેથી સાંત્રલનારા એમ કહે જે એ વચન એવા મોટા પુરુષથીજ બોલાય, પણ બીજાથી ન બોલાય એમ પ્રશંસા કરે, તથા અત્રિમત સિદ્ધાંતોકત બોલે. અગીયારમો એવું સ્પષ્ટ બોલે કે જેથી કોઈ પણ સાંત્રલનારને બિલકુલ સંદેહ રહે નહીં. બારમો પ્રશુ જે અર્થનું વ્યાખ્યાન કરે તેને કોઈ દૂષણ આપી શકે નહીં. તેરમો જે વિષય ઘણો સૂક્ષ્મ અને બહુ કઠણ હોય તે વિષય એવી રીતે બોલે કે જેથી સાંત્રલનારાનાં હૃદય માંહે તે વાત તુરત રમી જાય. ચૌદમો પ્રસ્તાવો- ચિત એટલે જિહાં જેવું બોલવા યોગ્ય હોય તિહાં તેવું બોલે, માંહોમાંહે અર્થ મલે એમ બોલે, વૃદ્ધવાદી ગુરુને દૃષ્ટાંતે. પંદરમો પરમેશ્વરને જે વસ્તુ વિવક્ષિત છે તેજ સિદ્ધાંત લશ્ બોલે અર્થાત્ ષડ્ દ્રવ્ય નવ તત્ત્વ પુષ્ટ અવારૂપ અપેક્ષા સહિત બોલે. સોલમો વિષય, સંબંધ, પ્રયોજન અને

અધિકારી સહિત બોલે. સત્તરમો પદરચનાની અપેક્ષા લઈ બોલે. અઢારમો નવ તત્ત્વ ને ષઢ્ઢ  
 દ્રવ્યની પટુતા બોલવામાં હોય તેમ બોલે. ડગણીશમો એવી રીતે સ્લિઘ મધુર બોલે કે જેથી  
 સાંજલનારને ઘૃતં ગોલથી પળ મીઠાશ વધારે ડપજે. વીશમો એવી ચતુરાઈથી બોલે કે જે માંહે  
 પારકા મર્મે જણાઈ ન આવે. એકવીશમો ધર્મ અર્થ પ્રતિબદ્ધ બોલે. બાવીશમો ડદાર-  
 પળે દીપક જેવો પ્રકાશકારી અર્થ બોલે. ત્રેવીશમો જે માંહે પરની નિંદા તથા પોતાની મોટાઈ  
 દીઠામાં ન આવે એમ બોલે. ચોવીશમો જે બોલવાથી લોકોને એવો જાસ ન ડાય જે  
 આ પુરુષ સર્વ ગુણ સંપન્ન હે એમ બોલે. પચીશમો કર્તા, કર્મ, ક્રિયા, લિંગ, કારક, કાલ  
 અને વિજ્ઞકિત્તે સહિત બોલે. ઠવીશમો સાંજલનારને વિસ્મય ડાય, આશ્ચર્ય ડપજે એવું બોલે.  
 સત્યાવીશમો સ્વસ્થ ચિત્તે અતિ ધીરતા સહિત બોલે, પળ ડતાવલની પરેન બોલે. અઠવાવીશમો  
 વિલંબ રહિત બોલે. ડગણત્રીશમો મનની ડ્રાંતિ રહિત બોલે. ત્રીશમો વૈમાનિક, જવનપતિ,  
 મનુષ્ય, તિર્થંચ, સર્વ પોતપોતાની જાણમાં સમજે તેમ બોલે. એકત્રીશમો જેમ શિષ્યોને વિશેષ  
 બુદ્ધિ ડપજવાપણું ડાય તેમ બોલે. બત્રીશમો પદના અર્થને અનેકપળે વિશેષ આરોપળ કરી બોલે.  
 તેત્રીશમો સત્ત્વ પ્રધાનપળે એટલે સાહસિકપળે બોલે. ચોત્રીશમો પુનરુક્તિદોષ રહિત બોલે. પાંત્રી-  
 શમો સાંજલનારને સ્વેદ શ્રમ ન ડપજે એવું બોલે. એ પ્રજ્ઞની વાણીના પાંત્રીશ ગુણ કહ્યા ॥ ૫ ॥

સમય પર્ણસંતર અળખરસી, ચરમ તિત્રાગ વિશેષ ॥ અવગાહન લહી  
 જે શિવ પહોતા, સિદ્ધ નમોતે અંશેષ રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ० ॥ ૬ ॥

અર્થ-હવે સિદ્ધપદની સ્તવના પાંચ ગાથાએ કરે છે. જે એક સમય વિના વીજો સમય પરસે  
 નહીં, તેમજ ચૌદમા ગુણઠાણના અંતથી આકાશના અસંખ્યાતા પ્રદેશ છે, તે મધ્યે જીવ જે

પ્રદેશની શ્રેણીએ પ્રવર્તન કરે તેથી બીજા પ્રદેશને (અણફરસી કેળ) ફરસે નહીં, ઇટલે સમ-  
શ્રેણીના પ્રદેશને અંતરે રહ્યા જે બીજા પ્રદેશ તેમને ફરસ્યા વિના જે પ્રદેશો સિદ્ધ થયા તેજ પ્રદેશો  
સમશ્રેણીએ એક સમયમાં સિદ્ધગતિ પામે. જે વારે તિહાં પહોંચે તે વારે (ચરમ કેળ) ઠેલ્લા  
શરીરનો (તિનાગ કેળ) ત્રીજો ત્રાગ વિશેષ ઘટે, ઇટલે નવ હાથની કાયા હોય તો ઠ હાથની  
કાયા રહે, એવી અવગાહના લક્ષને સિદ્ધગતિ પામ્યા તે (અશેષ કેળ) સમસ્ત સિદ્ધને નમ-  
સ્કાર કરો ॥ ૬ ॥

પૂર્વપ્રયોગ ને ગતિપરિણામે, બંધનઠેદ અસંગ ॥ સમય એક ઝરથ  
ગતિ જેહની, તે સિદ્ધ સમરો રંગ રે ॥ ત્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૭ ॥

અર્થ—એક પૂર્વપ્રયોગ જે પૂર્વે બલપણું હતું તે માટે, બીજું જીવમાં સહેજે ગતિપરિણામ છે તેથી,  
ત્રીજું કર્મનો બંધનઠેદ થયો માટે, ચોથું અનાદિ પ્રસંગી ટલ્યો, અસંગી થયા માટે, એક  
સમય પર્યંત ઝર્થ ગતિ છે, પઠી અચલ છે. હવે એ સિદ્ધગતિએ પહોંચવાના ચાર દૃષ્ટાંતનો અર્થ  
કહે છે. તેમાં ધનુષ્ય ચડાવી બાણ મૂકવાને અવસરે પૂર્વપ્રયોગ વિધિએ પાળવું પ્રેચું જેમ બાણ  
જાય તેમ આત્મા પૂર્વે કર્મ સહિત હતો તે સર્વ કર્મની એકસો અઠાવન પ્રકૃતિનો બંધ, હૃદય,  
હૃદીરણા અને સત્તાનો દ્વય થાય, તે વારે જીવ ઊંચો જાય, સિદ્ધ થાય, તે જીવનું પૂર્વપ્રયોગ-  
લક્ષણ કહીએ. બીજો જેમ અગ્નિ માંહેથી ધૂમ્ર નીકલે તે તુરત ઊંચો ચડે તેમ આત્મા કર્મથી  
વેગલો થાય તો એની ગતિ પણ ઊંચી જવાની છે, માટે ઊંચો ચડે તેને ગતિપરિણામ સ્વત્તાવ  
કહીએ. ત્રીજો જેમ ઇરંદ વૃક્ષનાં ફલ પાકે તે આતપને યોગે સુકાયા પઠી ફાટે, તે વારે તેનું  
બીજ નીકલે તે ઊંચું ઊઠલે તેમ ત્રવરૂપ વન માંહે મનુષ્યરૂપ વૃદ્ધ છે, તેનું સમકિતરૂપ સ્થલ

હે, અને વ્રતરૂપ શાલા છે, જાવનારૂપ પ્રતિશાલા છે, અને ઘનઘાતી કર્મદાયરૂપ ફૂલ છે, તથા તેરમા અને ચૌદમા ગુણગણારૂપ ફલ તે શેષ પંચાશી પ્રકૃતિ સત્તાદાયરૂપ આતપે કરી આત્મા પુદ્ગલથી ચિદ્ર થયો. તે બંધનનો હેદ થયો. તે વારે જીવની ગતિ હંચી થાય, તેથી સિદ્ધ થાય. કર્મબંધનનો હેદ થયો, માટે તેને બંધનહેદયોગ કહીએ. ચોથો જેમ કુંજાર પ્રથમ વેગથી ચક્રને ફેંકે કરી જમાડે, પહેલો કોઈ હાથ ન લગાડે તોપણ તે ચક્ર પોતાની મેલે ફાલ્યા કરે, તેમ જીવ અસંગક્રિયાને બંધે કર્મમલ રહિત થઈ રહ્યો છે, અને ઉપાધિનાં કારણ સર્વ મટી ગયાં છે, તેથી સંગ રહિત થકા જીવની ગતિ હંચીજ હોય. એમ ચાર પ્રકારે કરી એક સમય માંહે જેની (જરૂર કે) હંચી ગતિ છે, પઠી અચલ છે તે સિદ્ધને તમે (રંગ કે) હર્ષે કરી સમરો, નમો ॥ ૭ ॥

નિર્મલ સિદ્ધશિલાની ઉપરે, જોયણ એક લોકંત ॥ સાદિ અનંત તિહા સ્થિતિ જેહની, તે સિદ્ધ પ્રણામો સંત રે ॥ ઋવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૮ ॥

અર્થ—(નિર્મલ કે) સ્ફટિક રત્નમયી મલ રહિત જાતિવંત અર્જુન સોનાની જે સિદ્ધશિલા તે ઉપરે ઉત્સેધ અંગુલને માને કરી એક યોજનને અંતે લોકનો અંત છે. તે યોજનના ચોવીશ ભાગ કરીએ, તેમાં ત્રેવીશ ભાગ હેવા પક્તા મૂકીએ અને ઉપરલે ચોવીશમે ભાગે સર્વ સિદ્ધના જીવ અવગાહી રહ્યા છે. તિહાં અનેક પ્રકારની અવગાહના છે. કોઈ પલાંઠી વાલ્યા સિદ્ધ થયા તેની તેવી અવગાહના. કોઈ કાઝસગમુદ્રાએ સિદ્ધ થયા તેની તેવી અવગાહના જાણવી. ઉત્કૃષ્ટ પાંચસે ધનુષ્ય શરીર-વાલા સિદ્ધ થયા, મધ્યમ સાત હાથના શરીરવાલા અને જઘન્ય બે હાથના શરીરવાલા સિદ્ધ થયા. તે જાયગા હંચપણે ત્રણસો તેત્રીશ ધનુષ્ય, એક હાથ ને ચાર અંગુલ પ્રમાણ છે. તિહાં સર્વ



પ્રદેશની શ્રેણી એ પ્રવર્તન કરે તેથી વીજા પ્રદેશને ( અણફરસી કેળ ) ફરસે નહીં, એટલે સમ-  
 શ્રેણીના પ્રદેશને અંતરે રહ્યા જે વીજા પ્રદેશ તેમને ફરસ્યા વિના જે પ્રદેશો સિદ્ધ થયા તેજ પ્રદેશો  
 સમશ્રેણી એ એક સમયમાં સિદ્ધગતિ પામે. જે વારે તિહાં પહોંચે તે વારે ( ચરમ કેળ ) ઢેલ્યા  
 શરીરનો ( તિન્નાગ કેળ ) ત્રીજો ત્તાગ વિશેષ ઘટે, એટલે નવ હાથની કાયા હોય તો ઠ હાથની  
 કાયા રહે, એવી અવગાહના લક્ષને સિદ્ધગતિ પામ્યા તે ( અશેષ કેળ ) સમસ્ત સિદ્ધને નમ-  
 સ્કાર કરો ॥ ૬ ॥

પૂર્વપ્રયોગ ને ગતિપરિણામે, બંધનહેદ અસંગ ॥ સમય એક કુરધ  
 ગતિ જેહની, તે સિદ્ધ સમરો રંગ રે ॥ નવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૭ ॥

અર્થ—એક પૂર્વપ્રયોગ જે પૂર્વે બલપણું હતું તે માટે, બીજું જીવમાં સહેજે ગતિપરિણામ છે તેથી,  
 ત્રીજું કર્મનો બંધનહેદ થયો માટે, ચોથું અનાદિ પ્રસંગી ટલ્યો, અસંગી થયા માટે, એક  
 સમય પર્યંત ઝલ્લે ગતિ છે, પઠી અચલ છે. હવે એ સિદ્ધગતિ એ પહોંચવાના ચાર દષ્ટાંતનો અર્થ  
 કહે છે. તેમાં ધનુષ્ય ચડાવી બાણ મૂકવાને અવસરે પૂર્વપ્રયોગ વિધિ એ પાળવું પ્રેરું જેમ બાણ  
 જાય તેમ આત્મા પૂર્વે કર્મ સહિત હતો તે સર્વ કર્મની એકસો અઠાવન પ્રકૃતિનો બંધ, હૃદય,  
 હૃદીરણા અને સત્તાનો ક્ય થાય, તે વારે જીવ ડંચો જાય, સિદ્ધ થાય, તે જીવનું પૂર્વપ્રયોગ-  
 લક્ષણ કહીએ. ત્રીજો જેમ અગ્નિ માંહેથી ધૂમ્ર નીકલે તે તુરત ડંચો ચહે તેમ આત્મા કર્મથી  
 વેગલો થાય તો એની ગતિ પણ ડંચી જવાની છે, માટે ડંચો ચહે તેને ગતિપરિણામ સ્વત્તાવ  
 કહીએ. ત્રીજો જેમ એરંદ વૃક્ષનાં ફલ પાકે તે આતપને યોગે સુકાયા પઠી ફાટે, તે વારે તેનું  
 બીજ નીકલે તે ડંચું ડલે તેમ તવરૂપ વન માંહે મનુષ્યરૂપ વૃક્ષ છે, તેનું સમકિતરૂપ સ્થલ

तेने सर्व ज़िह्न मली पूठवा लाग्या के तुं क्यां गयो हतो ? ते वारे तेणे कछुं के हुं नगरमां गयो हतो. तेमणे पूछुं के तिहां खावा पीवानुं शुं मलतुं हतुं ? तथा नगरनां स्थानक केवां हतां ? वल्ल केवां हतां ? एम पूठवा लाग्या, पण ते ज़िह्न तेमने कांइ कही शके नहीं, पोते मनमां सर्व जाणे, पण समजावी शके नहीं, ए दृष्टांते. तथा जेम कोइक मुंगाने गोल खवरा-वीने तेनो खाद पूठीए तो ते संझाए बतावे, पण कही शके नहीं, तेम श्रीसिद्धनां सुखने पण ( उपमा विण नव मांहे के० ) जगत मांहे कोइ चीजनी उपमा दइने वर्णन करी शकाय नहीं. ते सिद्धनां सुखने ( नाणी के० ) केवलझानी पुरुष जाणे खरा, पण तेनुं मुखश्री वर्णन करी शके नहीं, एवा सुखनो अनुभव करनारा जे श्रीसिद्ध जगवान् ते मुजने उह्वास प्रत्ये आपो ॥ ए ॥

ज्योतिशुं ज्योति मिली जस अनुपम, विरमी सकल उपाधि ॥ आतम-  
राम रमापति समरो, ते सिद्ध सहज समाधि रे ॥ प्रविका॥ सिद्धचक्र ० ॥ २० ॥

अर्थ—वली सिद्ध केवा ठे ? तो के जेनी ज्योति मांहे ज्योति मली रही ठे. एक सिद्धनी अवगाहना मांहे ( अनुपम के० ) जेनी उपमा आवेज नहीं एवी अनंता सिद्धनी ज्योति दीप-कने दृष्टांते मली रही ठे, एटले जेम एक उरमा मांहे एक दीवानो प्रकाश समाइ रह्यो ठे, तेमां वली बीजा अनेक दीपक करीए तो तेनो प्रकाश पण तेमांज समाइ जाय, ए दृष्टांते जाणवुं. वली संसार संबंधी सकल उपाधि विरमी ठे एवा तथा जेमना आत्माना मूल गुण साक्षात् प्रगट थया ठे, मांटे आत्मारामरूप ने ( रमा के० ) मोक्षलक्ष्मी तेना ( पति के० ) स्वामी एवा जे सिद्ध तेने ( समरो के० ) स्मरण करो. ते सिद्ध सहज स्वगुणरूप समाधिनुं

सिद्ध आश्रयी अनादि अनंत स्थिति ठे अने एक सिद्ध आश्रयी सादि अनंत स्थिति ठे जेनी एवा जे सिद्ध तेने हे ( संत के० ) सज्जन पुरुषो ! तमे प्रणाम करो. ते सिद्धनी अवगाहनाना अगीयार जेद आवश्यकनिर्युक्ति मांहे कह्या ठे. तेमांनो अगीयारमो कर्मद्वयना सिद्धनो जेद ए सिद्धने ठे एवा सिद्धने नमो, जेम मोक्षसुखने पामो ॥ ७ ॥

जाणे पण न शके कही पुरगुण, प्राकृत तिम गुण जास ॥ उपमा विण नाणी नव मांहे, ते सिद्ध दीयो उद्वास रे ॥ प्रविका ॥ सिद्धचक्र ० ॥ ए ॥

अर्थ-बली ते सिद्ध केवा ठे ? तो के जेम ( प्राकृत के० ) जित्ठ ठे ते ( पुर के० ) नगरना गुण जाणे ठे, पण मुखशी कही शके नहीं, एटले जेम कोइ एक नगरनो राजा एकदा वक्र-शिक्षित अश्वे चम्की अटवीमां गयो, पठी वाग खंचवाशी हाथ दुःखवा लाग्या ते वारे लगाम मूकी दीधी, तेथी घोडो पण उन्नो रह्यो, ते वारे राजा नीचे उतरी अश्वने वृद्धनी ठाय्या बांधी पोते पण ठायामां बेगो, पण तृषा घणी लागी ठे, एटलामां एक जित्ठ वनमांशी आव्यो, तेनी पासेथी राजाए हाथनी संझाए पाणी माग्युं. जित्ठे विचाखुं जे आ कोइक नलो माणस देखाय ठे, एम धारी पाननो दम्नीयो करी पाणी नरी लाव्यो. राजाए पाणी पीधुं अने प्राण रह्या, तेथी खुशी थयो, एटलामां राजानी सेना पण पगले पगले चालती तिहां आवी पहेती, ते पण राजाने जोइ आनंद पामी, प्रधानादिके जोजन मुख आगल मूक्युं. राजा ते जित्ठने जमानी वल्ल पहेरावीने तेने साथे तेम्नी नगरमां आव्यो. तिहां एक मंदिरमां जित्ठने राख्यो, घणा सेवक तेनी पासे राख्या, जित्ठ पण गोंखमां बेसी नगरना तमासा जोया करे, मेवा मीठाइनां जोजन करे, चुवा चंदननां विलेपन करे, केटलाएक दिवसो पठी ते जित्ठ पोताना संबंधी पासे गयो,

तेने सर्व ज़िह्न मली पूठवा लाग्या के तुं क्यां गयो हतो ? ते वारे तेणे कछुं के हुं नगरमां गयो हतो. तेमणे पूठुं के तिहां खावा पीवानुं शुं मलतुं इतुं ? तथा नगरनां स्थानक केवां हतां ? वल्ल केवां हतां ? एम पूठवा लाग्या, पण ते ज़िह्न तेमने कांइ कही शके नहीं, पोते मनमां सर्व जाणे, पण समजावी शके नहीं, ए दृष्टांते. तथा जेम कोइक मुंगाने गोल खवरा-वीने तेनो खाद पूठीए तो ते संझाए बतावे, पण कही शके नहीं, तेम श्रीसिद्धनां सुखने पण (उपमा विण जव मांहे के०) जगत मांहे कोइ चीजनी उपमा दइने वर्णन करी शकाय नहीं. ते सिद्धनां सुखने (नाणी के०) केवलज्ञानी पुरुष जाणे खरा, पण तेनुं मुखथी वर्णन करी शके नहीं, एवा सुखनो अनुभव करनारा जे श्रीसिद्ध जगवान् ते मुजने उद्वास प्रत्ये आपो ॥ ए ॥

ज्योतिशुं ज्योति मिली जस अनुपम, विरमी सकल उपाधि ॥ आतम-  
राम रमापति समरो, ते सिद्ध सहज समाधि रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ० ॥ २० ॥

अर्थ-वली सिद्ध केवा ठे ? तो के जेनी ज्योति मांहे ज्योति मली रही ठे. एक सिद्धनी आवगाहना मांहे (अनुपम के०) जेनी उपमा आवेज नहीं एवी अनंता सिद्धनी ज्योति दीप-कने दृष्टांते मली रही ठे, एटले जेम एक उरमा मांहे एक दीवानो प्रकाश समाइ रह्यो ठे, तेमां वली बीजा अनेक दीपक करीए तो तेनो प्रकाश पण तेमांज समाइ जाय, ए दृष्टांते जाणवुं. वली संसार संबंधी सकल उपाधि विरमी ठे एवा तथा जेमना आत्माना मूल गुण साक्षात् प्रगट थया ठे, मांहे आत्मारामरूप ने (रमा के०) मोदलक्ष्मी तेना (पति के०) स्वामी एवा जे सिद्ध तेने (समरो के०) स्मरण करो. ते सिद्ध सहज स्वगुणरूप समाधिनुं

स्थानक ठे, जे माटे जीवने अनादि कालनां लागेलां जे आठ प्रकारनां कर्म, तेने शोषव्यां, धम्यां, तेथी सिद्ध थया. ते सिद्धनां सुख केवां ठे ? तो के यावन्मात्र जेटला देवताना समूह ठे ते सर्वना त्रणे कालनां सुख एकठां करीए, पिंमीचूत करीने तेने वली अनंतगुणां करीए, तेथी पण सिद्धनां सुख अनंतगुणां ठे. एम पांच गाथाए करीने श्रीसिद्धपदनी स्तवना श्रीपाल राजाए करी ॥ १० ॥

पंच आचार जे सूधा पाळे, मारग जाखे साचो ॥ ते आचारिज नमीए तेदशुं, प्रेम करीजे जाचो रे ॥ त्रविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ११ ॥

अर्थ-हवे त्रीजा आचार्यपदनी स्तवना पांच गाथाए करी करे ठे. जे पोते ज्ञान त्रणे, परने ज्ञान त्रणावे, पोते ज्ञान लखे, परने ज्ञान लखवानो उद्यम करावे, पोते ज्ञानत्रंडारा करे, परने ज्ञानत्रंडारा करावे, ज्ञानवंत देखीने तेनी उपर राग धरे, ते ज्ञानाचार कहीए. तथा पोते सम-कित पाळे, बीजाने समकित पलावे, समकितथी पदतो होय तेने वचनकथने करी फरी सम-कितमां दृढ करे, तेने दर्शनाचार कहीए. तथा चारित्र पोते पाळे, बीजाने पलावे, चारित्र पालता होय तेने अनुमोदे, ते चारित्राचार कहीए. तथा बार प्रकारनुं तप पोते करे, परने तप करावे, जे तप करतो होय तेने अनुमोदन आपे, ते तपाचार कहीए. तथा ए पूर्वोक्त ज्ञानादि चार प्रकारना आचारने विषे विशेष शक्ति फोरवे, पडिक्कमणुं, पडिलेहण प्रमुखने विषे वीर्य गोपवे नहीं, ते पांचमो वीर्याचार कहीए. ए पंचविध आचारने जे सूधा एटले निरतिचारपणे पाळे, वली श्रीजिनोक्त दयारूप पुण्यमय धर्म तेनो साचो एटले सत्य मार्ग जाखे ते आचार्य कहीए, तेने नमीए, अने ( तेहशुं के० ) तेमनी साथे धर्मनो जाचो प्रेम करीजे, केमके तेथी आचार पामीए ते माटे ॥ ११ ॥

વર ટવીશ ગુણે કરી સોહે, યુગપ્રધાન જન મોહે ॥ જગ બોહે ન રહે  
 યુગ કોહે, સૂરિ નમું તે જોહે રે ॥ પ્રવિકા ॥ સિઢચક્ર ० ॥ ૧૨ ॥ નિત  
 અપ્રમત્ત ધર્મ ઉવણે, નહીં વિકથા ન કષાય ॥ જેહને તે આચારિજ  
 નમીએ, અકલુષ અમલ અમાય રે ॥ પ્રવિકા ॥ સિઢચક્ર ० ॥ ૧૩ ॥

અર્થ-વલી આચાર્ય કેવા છે ? તો કે ( વર કે ૦ ) પ્રધાન એવા પંચેંદ્રિયના નિગ્રહ આદિક  
 ટવીશ ગુણ જે આચાર્યના છે તેણે કરી શોભે છે. વલી યુગપ્રધાન પદવીના ધરનાર, દ્વાદશાંગીના  
 જાણ, સર્વ જનને મોહ પમારનાર તથા ( જગ બોહે કે ૦ ) સર્વ જગતના જનને બોધે, ઇટલે  
 પ્રતિબોધ આપવામાં સમર્થ, તથા ( ન રહે યુગ કોહે કે ૦ ) એક દાણમાત્ર પણ જે ક્રોધમાં  
 રહેતા નથી, ઇટલે દાણમાત્ર પણ ક્રોધ ધરતા નથી, એવા ( સૂરિ કે ૦ ) આચાર્ય, તેને ( જોહે કે ૦ )  
 પરચીને હું નમું હું ॥ ૧૨ ॥ વલી ( નિત કે ૦ ) નિરંતર જઠર્ય જીવને બપકારબુદ્ધિ શુદ્ધ અપ્ર-  
 મત્ત ધર્મનો ઉપદેશ આપે છે, કેમકે પ્રમાદ જે છે તે જીવને સંસારમાં પર્યટન કરાવનારો છે,  
 માટે પ્રમાદને દૂર કરી અપ્રમાદપણે પ્રવર્તતાને અંતર્મુહૂર્તમાં સંસારનો ત્રય મટી જાય. તથા વલી  
 રાજકથા, દેશકથા, યોજનકથા અને સ્ત્રીકથા, એ ચાર પ્રકારની વિકથા અથવા સમ્યક્ત્વ ઢીલ-  
 ણીયા અને ચારિત્ર ઢીલણીયા, એ બે પ્રકારની વિકથા, તે જેને કરવી નથી, સર્વદા ચારિત્ર અને  
 સમ્યક્ત્વની પુષ્ટિ કરે છે, તેમજ સોલ કષાય અને નવ નોકષાય, એ પચીશ કષાય જેને નથી,  
 વલી સર્વદા શુદ્ધ આચાર પાલવાને તત્પર રહે છે તે આચાર્યને નમીએ. તે કેવા છે ? તો કે અક-  
 લુષ ઇટલે જોલાશપણું અર્થાત્ કલુષજાવ તેણે કરી રહિત, તથા અમલ ઇટલે કોઈ પ્રકારનું શ્રદ્ધામાં  
 મલિનપણું જેને નથી, તથા અમાય ઇટલે કપટ, માયા, ઈર્ષ્યા અને મત્સર, તેણે રહિત છે ॥ ૧૩ ॥

જે દીઁ સારણ વારણ ચોયણ, પઢિચોયણ વલ્લી જનને ॥ પઢધારી ગઠ-  
 ધંત્ર આચાર્ય, તે માન્યા મુનિમનને રે ॥ ત્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૪ ॥  
 અઢમીઁ જિનસૂરજ કેવલ, ચંદે જે જગદીવો ॥ યુવનપદારથ પ્રગટન  
 પડુ તે, આચાર્ય ચિરં જીવો રે ॥ ત્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—વલ્લી જે આચાર્ય ચાર પ્રકારની શિક્ષા દીઁ છે તે કહે છે. એક તો જે સાધુ ક્રિયા અનુષ્ઠાનમાં તત્પર થકાને મૂલ પહે તેને સંત્રારી આપે તે સારણા કહીઁ. બીજી જે સાધુ ખોટી ક્રિયા કરતા હોય તથા ખોટું પ્રણતા હોય તેને વારે તે વારણા જાણવી. ત્રીજી સાધુને ક્રિયા કરવામાં પ્રેરણા કરે તે ચોયણા જાણવી. ચોથી સાધુને પ્રમાદ કરતા જાણી તિરસ્કારપૂર્વક આકરે વચને કરી વિશેષ પ્રેરણા કરે તે પંદિચોયણા જાણવી. એ ચાર પ્રકારની શિક્ષા આપી લોકોને ધર્મકરણીમાં વિશેષ પ્રકારે જોડે. વલ્લી પઢધારી ઇટલે સૌધર્મપદ્ધતંપરાના ધરનારા, તથા ગઠ જે ગણ, સાધુનો સમુદાય તેને ધંત્ર સમાન ઇટલે ગઠના સ્તંત્રમૂત એવા આચાર્ય જગવાન્ તે મહા-મુનિરાજોનાં મનને વિશેષે માન્યા છે ॥ ૨૪ ॥ વલ્લી શ્રીઆચાર્ય જગવાન્ કેવા છે? તો કે જેમ જગતમાં સૂર્યનાં કિરણોનો જે વારે પ્રસાર હોય તે વારે અંધકારનાં પમલો સર્વે દૂર થઈ જાય છે, અને જે વારે સૂર્ય અસ્ત થઈ જાય તે વારે ચંદ્રમાનો પ્રકાશ અંધકારને દૂર કરે છે. વલ્લી કૃષ્ણ-પદ્મમાં જે વારે ચંદ્રમાનો પ્રકાશ પણ ન હોય તે વારે દીપક પણ અંધકારને વિનાશ કરે છે, તેમ જ્ઞાં પણ સાક્ષાત્ જાવતીર્થકર જે વારે વિદ્યમાન વિચરતા હોય તે વારે તે કેવલજ્ઞાનરૂપ સૂર્યે કરી રૂપી અરૂપી પદાર્થને પ્રગટ કરતા રહે, તેથી મિથ્યાત્વરૂપ અંધકારનો પ્રસાર ન હોય, અને જે વારે ( અઢમીઁ જિનસૂરજ કે ૦ ) જિન જે શ્રીતીર્થકર દેવરૂપ સૂર્ય તે અસ્ત થાય, ઇટલે

શ્રીતીર્થકર નિર્વાણપદ પામ્યા પઠી ( કેવલચંદે કેળ ) કેવલજ્ઞાનના ધારક સામાન્ય કેવલીરૂપ ચંદ્રે કરી જગતમાં પ્રકાશ રહે, અને જે વારે કેવલી જગવાનરૂપ ચંદ્રમાનો પ્રકાશ ન હોય તે વારે ( જે જગદીવો કેળ ) જગતને વિષે મિથ્યાત્વરૂપ અંધકાર દૂર કરવાને દીપક સમાન જે આચાર્ય પ્રજ્ઞુ છે તેજ પ્રકાશકર્તા છે, એટલે જગતમાં અજ્ઞાનરૂપ અંધકારના પ્રસારને દૂર કરવા માટે શ્રીઆચાર્ય જે છે તે દીપક સમાન છે, માટે તે જીવનપદારથ એટલે ત્રણ જીવનના પદાર્થને પ્રગટન એટલે પ્રગટ સ્પષ્ટ ( પટુ કેળ ) ચતુરાદ્યથી કહેવાને તે સમર્થ છે, એવા શ્રીઆચાર્ય જગવાન તે ( ચિરં જીવો કેળ ) ઘણા કાલ લગે વિદ્યમાન રહો. એ રીતે પ્રાન્નાવિકાશાસનના શોજા-કારક શ્રીઆચાર્યજીની સ્તુતિ શ્રીપાલ રાજા કરે છે તે પાંચ ગાથાએ કહી ॥ ૧૫ ॥

દ્વાદશ અંગ સજ્ઞાય કરે જે, પારંગ ધારક તાસ ॥ સૂત્ર અરથ વિસ્તાર રસિક તે, નમો ડવજાય ડદ્વાસ રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૧૬ ॥ અર્થ સૂત્રને દાનવિજાગે, આચારય ડવજાય ॥ જવ ત્રણે લહે જે શિવસંપદ, નમીએ તે સુપસાય રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—હવે પાંચ ગાથાએ કરીને શ્રીડપાધ્યાયપદની સ્તવના કરે છે. જે શ્રીઆચારંગાદિ દ્વાદશ અંગ એટલે વાર અંગ છે તેનું સઘાય ધ્યાન નિરંતર કરે છે તથા એ દ્વાદશાંગી જે ગણિપિટક તેના અર્થના પારંગામી છે, અને તેના રહસ્યના ધારણહાર છે, વલી સૂત્રથી તથા અર્થથી તે દ્વાદશાંગીનો વિસ્તાર કરવાને રસિક થકા પોતે જાણે, વીજાને જાણવે, એવા શ્રીડપાધ્યાયજીને ડદ્વાસ સહિત એટલે ચિત્તના હર્ષથી નમો એટલે નમસ્કાર કરો ॥ ૧૬ ॥ જે સૂત્ર અને અર્થરૂપ જ્ઞાન-દાનની વહેંચણને વિજાગે શ્રીઆચાર્યજી જે તીર્થકરની પેરે અર્થનું દાન કરે, અને ડપાધ્યાયજી



मूत्रनुं दान करे. ए रीते आचार्य अने उपाध्यायनी मर्यादा हे. एवा गुणवंत विधि क्रियाकारक जे श्रीआचार्य उपाध्याय, ते त्रण जवने अंते एटले तेहीज जवे अथवा त्रीजे जवे शिवसंपद जे मोक्षरूप लक्ष्मी, तेने ( बहे के० ) पामे. एवा चला पसायना करनार तेने चित्तनी प्रसन्नताए त्रिविध एकाग्रपणे करी नमस्कार करीए ॥ १७ ॥

मूरख शिष्य निपाइ जे प्रभु, पहाणेने पद्धव आणे ॥ ते उवऊाय सकल जन पूजित, सूत्र अग्रथ सवि जाणे रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १८ ॥ राजकुंवर सरिखा गणचिंतक, आचारिजपद जोग ॥ जे उवऊाय सदा ते नमतां, नावे जवजय शोग रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १९ ॥ बावनाचंदनरस सम वयणे, अहित ताप सवि टाले ॥ ते उवऊाय नमीजे जे वली, जिनशासन अजुआले रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ २० ॥

अर्थ—वली जे श्रीउपाध्याय ते मूर्ख शिष्य होय तेने जणावीने पंडित करे, माटे जाणीए पढरने अंकुरा आणी नवपद्धव करे हे. ते उपाध्याय समस्त जन पूजित एटले पूजवा योग्य, सूत्र तथा अर्थ सर्वने जाणे एवा हे ॥ १८ ॥ वली उपाध्याय केवा हे? तो के राजकुंवर सरिखा गणचिंतक एटले जेम राजा न होय ते वारे सुवराजा होय ते राज्यजार चलावे, तेम श्रीतीर्थकरने अन्नावे आचार्य गणचिंतक कहा हे, ते श्रीआचार्यना पद एटले पाटे थापवा योग्य एवा जे श्रीउपाध्यायजी तेने ( सदा के० ) निरंतर नमतां थका जव जे संसार तेना जयनो शोक आवे नहीं ॥ १९ ॥ जेम पित्तविकार तापादिकनो पराजव थयो होय तेने बावनाचंदनने रसे करी सिंघ्यो थको सर्व ताप दूर थइ जाय, तेम श्रीउपाध्यायजी पण जे प्राणी अनादि काल मिथ्यात्व, अवि-

રતિ, કપાયરૂપ અહિતના કરનારા તાપે તત્ત્વ થઈ રહ્યા છે તેમને બાવનાચંદનના રસ સદૃશ શીતલ વચને કરીને શીતલતા ઉપજાવી તેહના અહિતરૂપ સર્વ તાપને ટાલે, અને સર્વને શીતલતા ઉપ- જાવે, તે ઉપાધ્યાયને નમીજે. વલી જે શ્રીજિનશાસનને અજુઆલે છે એટલે ઉદ્યોત કરે છે. એ રીતે પાંચ ગાથાએ કરી શ્રીઉપાધ્યાયપદની સ્તુતિ કરી ॥ ૨૦ ॥

જિમ તરુફૂલે ઝમરો બેસે, પીમા તસ ન ઉપાયે ॥ લઈ રસને આતમ સંતોષે, તિમ મુનિ ગોચરી જાયે રે ॥ ઝવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૧ ॥  
પંચ ઇંદ્રિ ને કષાય નિરૂંધે, ષટકાયક પ્રતિપાલ ॥ સંયમ સત્તર પ્રકારે આરાધે, વંડું તેહ દયાલ રે ॥ ઝવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—હવે પાંચ ગાથાએ કરી સાધુપદ વર્ણવે છે. જેમ કોઈ સુગંધ વૃક્ષનાં ફૂલ છે, તેની વાસ- નાળ આગ્રહતો ઝમરો આવી બેસે છે, પણ તે ઝમરો ફૂલને પીમા ન ઉપજાવે, તે ફૂલમાંથી થોમોક રસ લઈને ફરી વીજા ફૂલે જઈને તે ફૂલનો રસ લીધે, એમ થોમો થોડો રસ લઈને પોતાના આત્માને સંતોષે, પણ ફૂલને કિલામણા ઉપજાવે નહીં, તેમ મુનિરાજ પણ ગોચરીએ જાય છે તે વારે વૈતાલીશ દોપરહિત શુદ્ધ આહાર જોઈને ફરી ફરીને ઘરઘરથી થોમો થોમો ચિક્કા લાવે, તેથી ગૃહસ્થને પણ અંતરાય ન થાય, કોઈ કિલામણા ન ઉપજે, અને સાધુ પણ સંયમમાર્ગનો નિર્વાહ કરવાને અર્થે આહાર લઈ નિરસ ત્યાજ્ય તુલ્ય આહારે કરી આત્માનો પોષ કરે ॥ ૨૧ ॥  
વલી સાધુ કેવા છે? તો કે જે પંચેન્દ્રિય અને ચાર કષાયને નિરૂંધે છે પાઠાંતરે (પંચેન્દ્રિયને જે નિત્ય જીતે કે ૦) પાંચ ઇન્દ્રિયને જે નિત્ય એટલે નિરંતર જીપે, તથા પૃથ્વી આદિક ઠકાયના જીવોની રક્ષા કરે છે, માટે તેના પ્રતિપાલન કરનારા જાણવા. તથા સત્તર પ્રકારે સંયમને આરાધે. તે દયાલ એટલે દયાવંત મહામુનિને હું વાંડું હું ॥ ૨૨ ॥

અઢાર સહસ શીલાંગના ધોરી, અચલ આચાર ચરિત્ર ॥ મુનિ મહંત  
 જયણા યુત વાંદી, કીજે જન્મ પવિત્ર રે ॥ ઋવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ० ॥ ૨૩ ॥  
 નવવિધ બ્રહ્મ ગુપતિ જે પાલે, બારસવિહ તપ શૂરા ॥ એહવા મુનિ  
 નમીએ જો પ્રગટે, પૂરવ પુણ્ય અંકુરા રે ॥ ઋવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ૦ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—બધી અઢાર હજાર શીલાંગ રથના ધોરી એટલે તે રથને ચલાવવાને માટે વૃષજ સમાન  
 છે. એનો વિસ્તાર પૂર્વે દેશનાની ઢાલમાં કહ્યો છે તિહાંથી જાણવો. વલી કોણું ચલાવું ચાલે નહીં  
 એવું અચલ છે આચારરૂપ ચરિત્ર જેમનું એવા મહંત એટલે મોટા મુનિ તે જયણા યુક્ત છે, કેમકે  
 મુનિરાજ જે છે તે ક્રિયા કલાપમાં સુતાં, બેસતાં, ઉભતાં, આહાર લેતાં, આવતાં, જાતાં, મલ  
 મૂત્ર પરઠવતાં સદા જયણા સહિત વિચરે છે, તેમને વાંદીને પોતાનો જન્મારો પવિત્ર કરીએ અથવા  
 એવા મુનિને જયણા યુક્ત વાંદીને જન્મ પવિત્ર કરીએ ॥ ૨૩ ॥ વલી જે નવ પ્રકારે નવ વારુરૂપ  
 બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિ પાલે છે. તે ગુપ્તિનાં નામ કહે છે. પ્રથમ જે વસ્તિમાં સ્ત્રી, પશુ, પંચુ તે નપુંસક  
 હોય એવી વસ્તિમાં રહે નહીં, બીજી સ્ત્રીની કથા વાત્તની સરાગપણે સાંજલે નહીં, સ્ત્રીની સાથે છૂકાંતે  
 એકલો વાત ન કરે. ત્રીજી જે ઋમિકાને વિષે અથવા માંચી, પાટ, પાટલો, ઢોલીયો ઇત્યાદિક  
 જે આસન ઉપર સ્ત્રી બેઠેલી હોય તે આસન ઉપર બે ઘડી સુધી બેસે નહીં, તેમજ જે શ્રાવક  
 બ્રહ્મચારી હોય તે પણ તિહાં બે ઘડી લગણ બેસે નહીં. ચોથી સ્ત્રીનાં અંગોપાંગ તથા ઇન્દ્રિયોને  
 સરાગપણે ઝુલે નહીં. પાંચમી જીત પરિચ્છવ ત્રાટી પ્રમુલ્કને આંતરે જિહાં સ્ત્રી તથા પુરુષ શયન  
 કરતાં હોય, હાસ્ય વિનોદ કરતાં હોય, કામગોગની ક્રીડા કરતાં હોય તિહાં રહે નહીં. ઠઠી  
 પૂર્વે સંસારી અવસ્થામાં જે કાંઈ સ્ત્રીની સાથે કામગોગ વિલાસાદિક સેવ્યા હોય તે સંજારે નહીં.

રાત્રીમાં પરિમિત માત્ર આહાર કરે. આવડી અતિમાત્રા તે સરસ પુષ્ટિકારક આહાર લીધું નહીં. અત્યંત ઘણો આહાર કરે નહીં. એટલે પેટ ખરી જો નહીં. નવગી શરીરને વિષે આચૂષણાદિક પહેરી સોજા કરે નહીં. એ નવ પ્રકારે બ્રહ્મચર્યની વાક્યરૂપ ગુણિ છે તે પાલે. તથા વાર પ્રકારની તપસ્યા કરવાને શૂરવીર છે. એવા ગુણવંત મહામુની શ્રીર મંત્રા ગતિના સાધક, સંસારદુઃસવારક, સદા ધર્મધ્યાનમાં સાવધાન, સર્વ જીવના રક્ષક તેમને નમીજી. જો પૂર્વ જન્મનાં રાંતેલાં ગુણના અંકુરા પ્રગટે તો એવા મુનિરાજની જોગવાઈ મહે ॥ ૨૪ ॥

સોના તણી પરે પરીક્ષા દીસે, દિન દિન ચઢતે વાને ॥ સંયમ સ્વપ્ન કરતા  
મુનિ નમીએ, દેશ કાલ અનુમાને રે ॥ પ્રવિકા ॥ સિંહચક્ર ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—વહી લેની સોનાની પરે પરીક્ષા દેખાય છે, એટલે ॥ મથા ન્તુર્ધિઃ કનકં પરીક્ષતે, નિર્ધર્મેણ હેદનતાપતામ્નૈઃ ॥ જેમ સોનાની પરીક્ષા નિર્ધર્મેણ તે કસોટી ઉપર ધસતું, હેદન કરતું, તપાવતું અને હથોળાદિકે તાપન કરતું, એ ચાર પ્રકારે કરીએ તેમ તેમ ચઢતે વાને દેખાય, તેમ મુનિને પણ કોઈ મિથ્યાત્વી હેદન, હેદન, તાપન, તાડનાદિક કરે તોપણ તે દિવસે વિવેચે ચઢતે વાને દેખાય, એવા દેશ કાલને અનુમાને શુદ્ધ સંયમનો સ્વપ્ન કરતા એટલે હમણાંના કાલ પ્રમાણે આત્માર્થી નિઃશલ્યવાન્ એવા મહામુનિને નમીએ. અહીં કોઈ કહેશે કે એવાજ સાધુ હોય તે વારે તેને નમીએ, સેવા કરીએ, પણ બીજાને નહીં. હાં તેને ઉત્તર કહે છે કે કદાપિ આ કાલમાં કોઈ ક્રિયાએ શિથિલ હોય તોપણ જે જે યોગ્ય, જ્ઞાનવંત, શુદ્ધ માર્ગના પ્રરૂપક, સાવધ યોગથી દૂર રહેલા, વ્યવહારમાર્ગે આશ્રયી એવા વક્તાપણાના ગુણ જોઈને તે મુનિની સેવા કરીએ, તેના મુલ્યથી પંચાંગી પ્રમાણે આગમ સાંજલવાનો સ્વપ્ન કરીએ, કેમકે તેવા સાધુ ઉપદેશ દેવાને યોગ્ય છે. એમ પાંચ ગાથાએ સાધુપદની સ્તવના કરી ॥ ૨૫ ॥

શુદ્ધ દેવ ગુરુ ધર્મ પરીક્ષા, સદ્દહણા પરિણામ ॥ જેહ પામીજે તેહ  
 નમીજે, સમ્યગ્દર્શન નામ રે ॥ પ્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૬ ॥  
 મલ્લ ઉપશમ ક્ષય ઉપશમ ક્ષયથી, જે હોય ત્રિવિધ અંગ્રંગ ॥ સમ્યગ્-  
 દર્શન તેહ નમીજે, જિનધર્મે દૃઢ રંગ રે ॥ પ્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—હવે પાંચ ગાથાએ કરી સમ્યક્ત્વદર્શન વર્ણવે છે. શુદ્ધ દેવ તે અઢાર દૂષણ રહિત એવા  
 શ્રીઅરિહંત જાણવા, અને શુદ્ધ ગુરુ તે પંચ મહાવ્રતના પાલક, દશવિધ યતિધર્મના ધારક, શુદ્ધ  
 માર્ગના દેલામુનારા એવા સુસાધુ જાણવા, તથા શુદ્ધ ધર્મ તે દયા મૂલ વિનય વિવેક સહિત  
 શ્રીકેવલિજ્ઞાપિત જાણવો. એ ત્રણ તત્ત્વની પરીક્ષાને કરવે કરી સદ્દહણાના એટલે શ્રદ્ધાના પરિ-  
 ણામ સહિત જે સમકિત પામીજે તેનું નામ સમકિતદર્શન કહીએ. તે સમકિતદર્શનને નમીજે  
 એટલે પ્રણમીએ, કારણ કે એક સમકિત શુદ્ધ છે તો સર્વ શુદ્ધ છે. સમકિત વિના સર્વ ઠાર ઉપર  
 લીપણા સમાન જાણવું ॥ ૨૬ ॥ પ્રથમ મલ્લ જે મોહનીય કર્મ તદ્દુપ મલ્લ તેની સાત પ્રકૃતિ, તેમાં ચાર  
 પ્રકૃતિ અનંતાનુબંધીની, પાંચમી મિથ્યાત્વ મોહની, ઠઠી મિશ્ર મોહની અને સાતમી સમકિત મોહની,  
 એ સાત પ્રકૃતિના ઉપશમ એટલે ઉપશમે કરીને ઉપશમ સમકિત થાય. ત્રીજું ( ક્ષય ઉપશમ  
 કે ૦ ) તે પૂર્વોક્ત મોહનીય કર્મની જે સાત પ્રકૃતિ છે, તેમાંથી જે ઉદય આવી તે ક્ષય પામી,  
 અને જે ઉદય નહીં આવી તે ઉપશમી, પણ પ્રદેશોદયપણે છે. એમ સાત પ્રકૃતિના ક્ષય અને  
 ઉપશમથી ક્ષયોપશમ સમકિત કહીએ. ત્રીજું ( ક્ષયથી કે ૦ ) એ સાતે પ્રકૃતિનો સંપૂર્ણ ક્ષય  
 થવાથી ક્ષાયિક સમકિત કહીએ. એવી રીતે સમકિત તે ત્રિવિધ એટલે કોઈને ઉપશમ, કોઈને  
 ક્ષયોપશમ અને કોઈને ક્ષાયિક, એ ત્રણ પ્રકારે અંગ્રંગ રૂપે હોય. તે સમ્યક્ત્વદર્શનને નમીજે

एटले नमस्कार करीए. जे प्राणीनो श्रीजिनधर्मने विषे दृढ रंग होय ते प्राणी समकित चोखुं राखे. ए समकित आव्याथी मुक्तिनी प्राप्ति सुगम आय. घणामां घणुं संसारमां रहे तोपण ते जीव अर्द्धपुजलपरावर्त्तनश्री वधारें रहे नहीं ॥ १७ ॥

पंच वार उपशमीय लहीजे, खय उवशमीय असंख ॥ एक वार खाधिक ते समकित, दर्शन नमीए असंख रे ॥ प्रविका ० ॥ सिद्धचक्र ० ॥ १८ ॥ जे विण नाण प्रमाण न होयें, चारित्रतरु नवि फलीयो ॥ सुख निर्वाण न जे विण लहीए, समकितदर्शन बलीयो रे ॥ प्रविका ० ॥ सिद्धचक्र ० ॥ १९ ॥

अर्थ—ते संसार मांहे जवनी परंपरा करतां पांच वार उपशम समकित लहीजे, अने पशम समकित तो असंख्यात वार आवे अने वली पाहुं जाय, माटे ते असंख्यात वार लहीए, तेमज जे कायिक समकित ठे ते तो आखी जवपरंपरामां एकज वार लहीए एटले पामीए. ए एक जीव आश्रयी कछुं. एवा समकितदर्शन धरनारा जीव सदा सर्वदा असंख्याता पामीए, तेने नमीए एटले बंदीए ॥ १७ ॥ वली जे समकित विना ( नाण के ० ) ज्ञान ते प्रमाण न होय, केमके समकित विना जे ज्ञान होय ते अज्ञानपणेज परिणमे, माटे अज्ञान जाणवुं. जे कारण माटे समकित रहितने अवधिज्ञान ते पण विभंगपणे होय. वली समकित विना चारित्ररूप ( तरु के ० ) वृद्ध ते पण फलीभूत आय नहीं, अंगारमर्दकाचार्यनी परे निष्फल चारित्र आय, माटे सम्यक्त्व सहित चारित्र ते तन्नव मोक्षफल आयें. जो तेम न बने तोपण सात आठ जव तो उल्लंघेज नहीं, माटे समकितज प्रधान ठे. वली जे समकित विना निर्वाण जे मोक्ष तेनां अक्षय सुख पण न पामीए. ते माटे सर्व मांहे सम्यक्त्वदर्शन ते घणुंज बलीयुं ठे, माटे ज्ञान, दर्शन, चारित्रमय देव, गुरु दृढतापणे करे ॥ १९ ॥

સડસઠિ બોલે જે અલંકરીયું, જ્ઞાન ચારિત્રનું મૂલ ॥ સમકિતદર્શન તે નિત  
પ્રણમું, શિવપંથનું અનુકૂલ રે ॥ ઋવિકા ૦ ॥ ૩૦ ॥ ઋદ્ધ  
અઋદ્ધ ન જે વિણ લહીએ, પેય અપેય વિચાર ॥ કૃત્ય અકૃત્ય ન જે  
વિણ લહીએ, જ્ઞાન તે સકલ આધાર રે ॥ ઋવિકા ૦ ॥ સિદ્ધચક્ર ૦ ॥ ૩૨ ॥  
પ્રથમ જ્ઞાન ને પઠી અહિંસા, શ્રીસિદ્ધાંતે જ્ઞાણું ॥ જ્ઞાનને વંદો જ્ઞાન મ  
નિંદો, જ્ઞાનીએ શિવસુખ ચાણું રે ॥ ઋવિકા ૦ ॥ સિદ્ધચક્ર ૦ ॥ ૩૨ ॥

અર્થ—વલી જે સમકિત ચાર સદ્ગુણ આદિક સદ્ગુણ બોલે કરી અલંકરીયું એટલે ઋષિત  
હે, શોજતું હે, તથા જ્ઞાન અને ચારિત્રનું મૂલ પણ એ સમકિતજ હે, કારણ કે સમકિત વિના  
જ્ઞાન, ચારિત્ર સર્વ ધર્મ હે. તે સમકિતદર્શનને નિત્ય પ્રત્યે હું પ્રણામ કરું હું, જે માટે તે શિવ-  
પંથ જે મોક્ષમાર્ગ તેનું અનુકૂલ હે, એટલે તેનું સહાયચૂત હે. इहां समकितना सदसठ बोलनां  
नाम समकित पचीशी तथा सदसठ बोलनी सहायादिक ग्रंथोमां ठपाइ गयां हे, माटे अही  
लख्यां नथी. एम पांच गाथाए सम्यक्त्वनी स्तवना करी ॥ ३० ॥ हवे पांच गाथाए करी सातमुं  
ज्ञानपद वर्णवे हे. ( ऋद्व के० ) खावा योग्य, निरवद्य, निर्दूषण, सचित्त मिश्र दोष रहित ते अने  
अऋद्व ते बावीश अऋद्वय, बत्रीश अनंतकाय प्रमुख वस्तु जाएवी. ए ऋद्वानऋद्वनो विचार ते  
जे विना न लहीए एटले न जाणीए, तथा पेय ते पाणी, ठाश, दुध प्रमुख पीवा योग्य  
वस्तु अने अपेय ते मदिरा तानी प्रमुख न पीवा योग्य वस्तु, ते संबंधी विचार,  
तथा कृत्य ते यति अने गृहस्थने दिनकरणी प्रमुख जे करवा योग्य हे ते, अने अकृत्य  
ते लोक विरुद्ध प्रमुख न करवा योग्य जे कार्य ते ज्ञान विना न लहीए एटले न पामीए,  
माटे ज्ञान ते ए ( सकल के० ) सर्व वस्तु जाएवानो आधार हे, परंतु ज्ञान विना तो चट्ट रहित

આંધલા સરખા જાણવા ॥ ૩૧ ॥ વલી પ્રથમ જ્ઞાન અને પઠી અહિંસા, તે જ્ઞાને કરી જ્ઞાની જાણે તે વારે દયા પાલે. જ્ઞાન વિના અહિંસાનો માર્ગ સમજાય નહીં, એમ શ્રીજિનોક્ત સિદ્ધાંત ઇટલે આગમ માંહે જાણ્યું છે, કહ્યું છે. તે માટે જ્ઞાનને વંદો, જ્ઞાનને કોઈ નિંદશો માં. જે જ્ઞાનમાં લયલીન હતા તે જ્ઞાનીએજ શિવસુખ ઇટલે મોક્ષસુખ ચાણ્યું છે ॥ ૩૨ ॥

સકલ ક્રિયાનું મૂલ તે શ્રદ્ધા, તેહનું મૂલ જે કહીએ ॥ તેહ જ્ઞાન નિત નિત વંદીજે, તે વિણ કહો કિમ રહીએ રે ॥ પ્રવિકા ૦ ॥ સિદ્ધચક્ર ૦ ॥ ૩૩ ॥  
પાંચ જ્ઞાન માંહે જેહ સદાગમ, સ્વપર પ્રકાશક તેહ ॥ દીપક પરે ત્રિષ્ટુવન  
ઝપગારી, વલી જિમ રવિ શશી મેહ રે ॥ પ્રવિકા ૦ ॥ સિદ્ધચક્ર ૦ ॥ ૩૪ ॥

અર્થ-સમસ્ત ક્રિયાનું મૂલ તે શ્રદ્ધા છે ઇટલે પ્રતીતિ છે, પણ શ્રદ્ધા વિના ક્રિયા ચોલી કહે-વાય નહીં. તે શ્રદ્ધાનું મૂલ પણ જ્ઞાનજ કહીએ, કારણ કે જ્ઞાન વિના શ્રદ્ધા પણ બેસે નહીં. એવું જે જ્ઞાન તેને નિત્ય વાંદીજે. તે જ્ઞાન જવહુઃખનું હેદનાર છે, માટે કહો કે તે જ્ઞાન વિના એક દુષણમાત્ર પણ કેવી રીતે રહી શકીએ ? ॥ ૩૩ ॥ તે જ્ઞાન પાંચ પ્રકારનું છે. એક મતિજ્ઞાન, બીજું શ્રુતજ્ઞાન, ત્રીજું અવધિજ્ઞાન, ચોથું મનઃપર્યવજ્ઞાન અને પાંચમું કેવલજ્ઞાન. તે માંહે જે ( સદાગમ કે ૦ ) શ્રુતજ્ઞાન છે તે સર્વમાં અધિક છે, તે સ્વમત અને પરમતનું પ્રકાશક છે, અથવા એ શ્રુતજ્ઞાન જે છે તે સ્વ ઇટલે પોતાનું અને પર ઇટલે બીજાં જે ચાર જ્ઞાન તેનું પ્રકાશક છે, ઇટલે પાંચે જ્ઞાન એનાથી જાણ્યાં જાય. વલી દીપકની પેરે ત્રણ ઝુવનને વિષે હપકારી છે, ઇટલે જેમ અંધકારમાં દીપક પ્રગટ થાય તે વારે ઘટ પટાદિક પદાર્થ સર્વ દેખાડ આવે, તેમ શ્રુત-જ્ઞાનથી ત્રણ ઝુવનમાં રહ્યા જે જીવાંજીવાદિ પદાર્થ તે સર્વ જાણવામાં આવે. વલી જેમ રવિ જે સૂર્ય અને શશી ઇટલે ચંદ્રમા તથા મેહ ઇટલે મેઘ, એ ત્રણે હપકારી છે, ઇટલે સૂર્ય પ્રકાશ કરે



તે, ચંદ્રમા ઉદ્યોત કરે છે અને શીતલતા પણ ઉપજાવે છે, તથા મેઘ વરસે છે, પણ તે કોઈ પ્રત્યુ-  
પ્કાર કરાવવાની વાંઝા રાખતા નથી, તેમ શ્રુતજ્ઞાનના આધારે જીવ સંસાર નિસ્તાર પામે છે ॥ ૩૪ ॥

લોક કુરધ અધ તિર્યગ ડ્યોતિષ, વૈમાનિક ને સિંધ ॥ લોક અલોક પ્રગટ  
સવિ જેહથી, તે જ્ઞાને મુજ શુદ્ધિ રે ॥ પ્રવિકા ૦ ॥ સિંધચક્ર ૦ ॥ ૩૫ ॥  
દેશવિરતિ ને સર્વવિરતિ જે, ગૃહી યતિને અગ્નિરામ ॥ તે ચારિત્ર જગત  
જયવંતું, કીજે તાસ પ્રણામ રે ॥ પ્રવિકા ૦ ॥ સિંધચક્ર ૦ ॥ ૩૬ ॥

અર્થ-વલી લોક તે ચૌદ રાજલોક, તેમાં સંન્નૂતલાથી કુરધ ઇટલે ડુંચા સાત રાજમાં (વૈમા-  
નિક ને સિંધ કે ૦) બાર દેવલોક, નવ-ત્રૈવેયક, પાંચ અનુત્તરવિમાન, એ સર્વ વૈમાનિક દેવ  
કહેવાય અને સિંધુશિલાની ઉપર સિંધુના જીવ છે, તથા (અધ કે ૦) નીચે સાત રાજલોકમાં  
વાણવ્યંતર, વ્યંતર, યુવનપતિ, સાત નરકપૃથ્વી છે, અને તિર્યગ તે તિર્થોલોક, તેમાં પીસ્તાલીશ  
લાલ યોજનને વિષે મનુષ્યકેત્ર છે તથા બીજા સ્વયંભૂરમણ સમુદ્ર પર્યંત અસંખ્યાતા દ્વીપ, સમુદ્ર  
એ સર્વ એક રાજમાં છે, એમાં ડ્યોતિષી દેવો પણ છે, એ સર્વ લોક શબ્દે ચૌદ રાજલોક જાણવા,  
તેમજ અલોક અનંતો છે. તેના સર્વ જાવ જે જ્ઞાનથી પ્રગટ થાય એવું નિર્મલ શુદ્ધ પ્રકાશક  
જે જ્ઞાન, તેણે કરી મારી પણ શુદ્ધિ થાય. એવી રીતે શ્રીપાલ રાજા જ્ઞાનની સ્તવના કરે છે. એ  
જ્ઞાનપદ કહ્યું ॥ ૩૫ ॥ હવે પાંચ ગાથાએ કરી આઠમું ચારિત્રપદ વચાણે છે. દેશવિરતિ ચારિત્ર  
તે ગૃહસ્થને હોય, અને સર્વવિરતિ ચારિત્ર તે (યતિને કે ૦) સાધુને હોય. એવાં એ બે પ્રકારનાં  
ચારિત્ર તે ગૃહસ્થ તથા મુનિને અગ્નિરામ ઇટલે મનોહર હોય, તિહાં દેશવિરતિ ચારિત્રવાલો ઉત્કૃષ્ટથી  
બારમા દેવલોક મુધી જાય, અને સર્વવિરતિ ચારિત્રવાલો ઉત્કૃષ્ટપણે મોકે જાય. તે ચારિત્ર જગતમાં  
જયવંતું વર્તે છે. જે ચારિત્રની દેવ મન્નથ પ્રમુખ સેવા કરે છે (તાસ કે ૦) તે ચારિત્રને પ્રણામ કરીએ ॥ ૩૬ ॥

તુણ પરે જે ષટ્ સ્વંદ સુખ ઠંડી, ચક્રવર્તી પણ વરીયો ॥ તે ચારિત્ર  
 અલ્પ સુખકારણ, તે મેં મન માંહે ધરીયો રે ॥ પ્રવિકા ૦ ॥ સિદ્ધચક્ર ૦  
 ॥ ૩૭ ॥ હુઆ રાંકપણે જેહ આદરી, પૂજિત ઇંદુ નરિંદે ॥ અશરણશરણ  
 ચરણ તે વંડું, પૂંચું જ્ઞાન આનંદે રે ॥ પ્રવિકા ૦ ॥ સિદ્ધચક્ર ૦ ૩૮ ॥ બાર  
 માસ પર્યાયે જેહને, અનુત્તરસુખ અતિક્રમીએ ॥ શુક્લ શુક્લ અન્નિજાત્ય  
 તે ઉપર, તે ચારિત્રને નમીએ રે ॥ પ્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ૦ ॥ ૩૯ ॥

અર્થ-વલી ચક્રવર્તી સરખાએ પણ ષટ્ સ્વંદના સુખને તરણની પેરે ઠાંત્રીને જે ચારિત્રને વચ્ચું  
 છે એટલે આદલું છે તે ચક્રવર્તી ગોચરી ગયા થકા કોઈ તર્જાના કરે તોપણ તેથી લગારમાત્ર  
 સ્વેદ પામે નહીં. એવું ચારિત્ર તે અલ્પ સુખ જે નિરાબાધ મોક્ષનાં સુખ, તેનું કારણશ્રૂત છે, તેને  
 મેં મારા મન માંહે ધલું છે ॥ ૩૭ ॥ વલી જે ચારિત્રને રાંકપણે આદરી એટલે રાંક સરખા પણ  
 આદરીને ચારિત્રમાં મન સ્થિર કરતા થકા સંપ્રતિ રાજાવત્ ઇંદ્ર અને નરિંદ્ર જે રાજા તેણે પૂજિત  
 એટલે પૂજન કરેલા ( હુઆ કે ૦ ) થયા, માટે સંસારશ્રી બીતા જે પ્રાણી, જેને કોઈ શરણ નથી  
 એવા અશરણને શરણરૂપ જે ( ચરણ કે ૦ ) ચારિત્ર તેને હું વાંડું હું. તે ચારિત્ર જ્ઞાને સહિત આનંદે  
 પૂરિત છે, તે પ્રત્યે વાંડું હું ॥ ૩૮ ॥ વલી જે ચારિત્રના પર્યાય તે ચઢતે અધ્યવસાયે બાર માસના  
 જેટલા સમય થાય તેટલાં સમયસ્થાન હલ્લંધ્યાં, તે વારે તે ચારિત્રીયાને જે સ્વરૂપના રમણનું સુખ  
 થાય તે સુખ અનુત્તરવિમાનતા દેવતાના સુખને પણ અતિક્રમીએ એટલે અતિક્રમી જાય છે, અર્થાત્  
 તેના કરતાં પણ અધિક સુખ તે ચારિત્રીયાને થાય છે. પઢી ( તે ઉપર કે ૦ ) તે ઉપરાંત ચારિત્ર  
 ( શુક્લ શુક્લ કે ૦ ) હજ્જવલ હજ્જવલ પરિણમે ( અન્નિજાત્ય કે ૦ ) તરતમાદિ યોગ શુક્લ ગુણ  
 સહિત હોય. તે ચારિત્રને નમીએ ॥ ૩૯ ॥

ચય તે આઠ કર્મનો સંચય, રિત્ત કરે જે તેહ ॥ ચારિત્ર નામ નિરુત્તે  
 પ્રારુથું, તે વંડું ગુણગેહ રે ॥ પ્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૪૦ ॥ જાણંતા ત્રિહું  
 જ્ઞાને સંયુત, તે પ્રવ મુગતિ જિણંદ ॥ જેહ આદરે કર્મ ખપેવા, તે તપ  
 શિવતરુકંદ રે ॥ પ્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૪૧ ॥ કરમ નિકાચિત પણ  
 खय जाइ, खिमा सहित जे करतां ॥ ते तप नमीए जेह दीपावे, जिन-  
 शासन उजमंतां रे ॥ प्रविका ॥ सिद्धचक्र ॥ ४२ ॥

અર્થ-હવે ચારિત્ર શબ્દનો અર્થ કહે છે. ચય એટલે જ્ઞાનાવરણીયાદિક જે આઠ કર્મ તેનો સંચય એટલે ઘણી પ્રકૃતિનું એકતું થવું તેને સંચય કહીએ. તેને જે ( રિત્ત કેળ ) ચાલી કરે ( તેહ કેળ ) તેનું નામ ચારિત્ર કહીએ. એવું નામ નિર્યુક્તિમાં પ્રાણું છે, તે ચારિત્રને હું વંડું હું. તે ચારિત્ર ( ગુણગેહ કેળ ) ગુણનું ઘર છે. એ ચારિત્રપદ કહ્યું ॥ ૪૦ ॥ હવે પાંચ ગાથાએ કરી તપ-પદનું વર્ણન કરે છે. ( જિણંદ કેળ ) શ્રીતીર્થંકર દેવ અનંતા થયા, વલી અનંતા થશે, તે સર્વ મતિ, શ્રુત અને અવધિ, એ ત્રણ જ્ઞાને કરી સંયુક્ત થકા માતાના હૃદયમાં આવી હપજે છે. તે જન્મ્યા પછી અવધિજ્ઞાને કરી જાણતા થકા છે જે અમે આ પ્રવમાંજ મોક્ષ જશું તોપણ જે તીર્થંકર શેષ કર્મપ્રકૃતિ ચપાવવાને અર્થે તપને આદરે છે, અનેક પ્રકારનાં તપ કરીને સર્વ કર્મને ચપાવે છે, એવું એ તપ છે તે તપ શિવતરુ એટલે મોક્ષરૂપ વૃક્ષનો ( કંદ કેળ ) કાંદો એટલે મૂલસંકંધ જાણવું ॥ ૪૧ ॥ વલી ક્રમાએ કરી સહિત તપ કરતાં થકા નિકાચિત નિવિરુ આકારાં જે કર્મ, તે સર્વ ક્ષય થઈ જાય, તે તપને નમીએ, જે તપને ( હજમંતાં કેળ ) એટલે હજમણું કરતાં થકા શ્રીજિનશાસનને દીપાવે ॥ ૪૨ ॥

આમોસહી પમુહા બહુ લધિ, હોવે જાસ પ્રત્નાવે ॥ અષ્ટ મહાસિદ્ધિ નવ  
નિધિ પ્રગટે, નમીએ તે તપ પ્રાવે રે ॥ ત્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૪૩ ॥

અર્થ-વલી ( જાસ કે ૦ ) જે તપના પ્રત્નાવથી ( આમોસહી કે ૦ ) આમશૌષધિ પ્રમુખ ઘણી  
લબ્ધિને ઉપજે છે. તે લબ્ધિને સર્વ મલી અત્યાવીશ છે. તેનાં નામ કહે છે. પ્રથમ જે કૃષીશ્વરના  
હસ્તપાદસ્પર્શ માત્રે કરી રોગ જાય તે આમશૌષધિ લબ્ધિ જાણવી. બીજી જે મુનિરાજના મલ મૂત્રે  
કરી રોગ જાય તેને વપ્પૌષધિ, વિદુપુરીષ લબ્ધિ કહીએ. ત્રીજી જે કૃષીશ્વરનો શ્લેષ્મ ઔષધિરૂપ  
હોય તેને ચેલૌષધિ લબ્ધિ કહીએ. ચોથી જે કૃષીશ્વરના શરીરનું પ્રસેદજલ ઔષધિરૂપ હોય તેને  
જલૌષધિ લબ્ધિ કહીએ. પાંચમી જે કૃષીશ્વરનાં કેશ, રોમ, નલાદિક એ સર્વ ઔષધિરૂપ હોય, સર્વ  
પ્રકારના રોગ નિવારવાને સમર્થ હોય અને સુગંધ યુક્ત હોય તેને સર્વૌષધિ લબ્ધિ કહીએ. ઠઠી જે એકજ  
વારે સઘલી ઇંદ્રિયોએ સાંત્રલવાની શક્તિ હોય અથવા એક ઇંદ્રિયે કરી સર્વ ઇંદ્રિયોના વ્યાપારલેવાની  
શક્તિ હોય અથવા બાર યોજનમાં ચક્રવર્તીનું કટક હોય, તે કટકમાં જે વારે એકજ સમયે સર્વ  
જાતિનાં વાજિત્ર વાજે તે વારે તે સમકાલે વાજતાં એવાં સર્વ પ્રકારનાં વાજિત્રોના શબ્દને જૂદા  
જૂદા જાણી શકે તે શક્તિને સંજિન્નશ્રોત્રલબ્ધિ કહીએ. સાતમી અવધિજ્ઞાનવાલાની જે જાણવાની  
શક્તિ તેને અવધિજ્ઞાનરૂપ લબ્ધિ કહીએ. આઠમી જેથી મનઃપર્યવહાને કરી સામાન્ય માત્ર જાણે,  
ઘટલે આ અમુક જીવે મન માંહે ઘટ ચિંતવ્યો છે ઘટલુંજ જાણે, પણ એ ઘટ કેવો અને કયાંનો  
હતો ઇત્યાદિક ન જાણે, અથવા અઢીઠીપના મનુષ્યનાં મન સંબંધી બાદર પર્યાય જાણે તેને ક્ષુમતિ  
લબ્ધિ કહીએ. નવમી એવું જાણે જે એણે ઘટ ચિંતવ્યો છે તે સોનાનો છે અને પામલીપુરનો નીપન્યો  
છે, અથવા અઢીઠીપ સંબંધી મનુષ્યનાં જે મન, તેના સૂક્ષ્મ પર્યાય જાણે તેને વિપુલમતિ લબ્ધિ  
કહીએ. દશમી ચારણ લબ્ધિ બે પ્રકારે છે, એક જંઘાચારણ અને બીજી વિદ્યાચારણ, એને ચારણ-

સહિ કહીએ. અગીયારમી જેથી દાઢા વિષ શુક્ત હોય તેને આશીર્વિષ લહિ કહીએ. તે એક જાતિઆશીર્વિષ અને બીજી કર્મઆશીર્વિષ એ બે પ્રકારે છે. તેમાં વહી જાતિઆશીર્વિષ તે સર્પ, વીંઠી, દેનુકાં અને મનુષ્ય, એ ચાર પ્રકારે જાણવી, અને કર્મઆશીર્વિષ તો તિર્યંચ તથા મનુષ્ય-નેજ હોય, માટે તિર્યંચ અને મનુષ્ય આશ્રયી બે પ્રકારે છે. એ તપ અને ક્રિયા અનુષ્ઠાનાદિકે કરી ઉપજે છે, તે સર્પાદિકની પેરે સર્પાદિકે કરી અનેરોને વિણાસે તેને આશીર્વિષ લહિ કહીએ. બારમી કેવલજ્ઞાનપ્રાપ્તિ તેને કેવલ લહિ કહીએ. તેરમી શ્રીગણધરને ગણધરપણાની લહિ કહીએ. ચૌદમી પૂર્વધરને પૂર્વધર અથવા શ્રુતજ્ઞાન લહિ કહીએ. પંદરમી શ્રીતીર્થંકરને તીર્થંકર લહિ કહીએ, અથવા સમોસરણની રચના કરી તીર્થંકર જેવો મહિમા કરી દેલાડે તે કૃષીશ્રરને તીર્થંકર લહિ કહીએ. સોલમી જેથી ચક્રવર્તીપણું પામે, અથવા ચક્રવર્તીની રાજકૃત્તિ કરી દેલાડે તેને ચક્રવર્તીપણાની લહિ કહીએ. સત્તરમી બલદેવને અથવા જે બલદેવની કૃત્તિ ફોરવે તેને બલદેવપણાની લહિ કહીએ. અઠારમી વાસુદેવને અથવા વાસુદેવની કૃત્તિ જે કૃષિ ફોરવે તેને વાસુદેવપણાની લહિ કહીએ. ઉગણીશમી જેની વાણીમાં ડુધ સાકર કરતાં પણ વધારે મીઠાશ ઉપજે તેને ક્ષીરાશ્રવ તેમજ મધ્યાશ્રવ, ઘૃતાશ્રવ તથા દહતુરસાશ્રવ લહિ કહીએ. વીશમી જે કૃષિના કોઠા માંહે પેટીની પરે સમસ્ત સૂત્રાર્થ નિશ્ચલરૂપ કૃત્તિ જરી હોય તેને કોષ્ઠક લહિ કહીએ. એકવીશમી પદાનુસારિણી લહિ ત્રણ પ્રકારે છે. એક જેની ધુરલા પદનો અર્થ અથવા ધુરલું પદ સાંનજલીને ઢેલ્યા પદ પર્યંત અર્થની વિચારણાને વિષે મોટી બુદ્ધિ હોય તેને અનુશ્રુતપદાનુસારિણી લહિ કહીએ. બીજી ઢેલ્યા પદના અર્થને સાંનજલવે કરી પ્રતિકૂલ પદે કરી ધુરલા પદ સુધી વિચારણા કરવામાં જેની ચતુરાશ હોય તે પ્રતિકૂલપદાનુસારિણી લહિ જાણવી. ત્રીજી લેને મધ્ય પદ એટલે વચ્ચું એક પદ સાંનજલવાથી પહેલા અને ઢેલ્યા પદનું વિજ્ઞાન થઈ જાય છે તેને ઉત્તમપદાનુસારિણી લહિ કહીએ. એમ પદાનુસારિણી લહિ ત્રણ પ્રકારે જાણવી. બાવીશમી જેમ કર્ષણી

રુદ્ધી રીતે કસાયેલી ઝૂમિને વિષે બીજ વાવે, પઠી તે બીજ અનેક બીજનું આપનાર થાય, તેમ જ્ઞાનાવરણીયાદિક કાર્યોપશમના અતિશયથી એક અર્થરૂપ બીજને સાંજલવે કરી અનેક અર્થ-રૂપી બીજોનું જાણપણું જે લલિધથી હોય તેને બીજબુદ્ધિ લલિધ કહીએ. ત્રેવીશમી ક્રોધના અધિકપણથી પોતાના શત્રુને સુલે બાલવાને સમર્થ એવી અગ્નિની જાલ મૂકવાની જે શક્તિ તેને તેજોલેશ્યા લલિધ જાણવી. તે અનેક યોજનને આશ્રિત વસ્તુવિશિષ્ટને બાલે, અને ષષ્ઠ તપે કરી પારણે કુલમાષના વાકુલાની એક સૂઝી અને ઉપર ચલૂ જર હણ પાણીને લીએ તેને ઠ મહીનામાં ઉપજે છે. ચોવીશમી આહારક શરીર કરવાની જે શક્તિ તે આહારક લલિધ. પચીશમી શીત એવું જે એક પ્રકારનું તેજ તે તેજોલેશ્યાને હણવાને માટે તેના ઉપર મૂકવાની જે શક્તિ તે શીતલેશ્યા લલિધ જાણવી. ઠવીશમી વિષ્ણુકુમારની પરે વૈક્રિયશરીર કરવાની શક્તિ તે વૈક્રિય લલિધ જાણવી. તે અણુત્વ મહત્ત્વ इत्यादि અનેક પ્રકારે છે. સત્યાવીશમી અંતરાય કર્મના કાર્યોપશમથી થોડું પણ અન્ન કોઈએ જિદ્દાએ કરી આણું ઠતાં તે લલિધવંત પુરુષ પોતે જમે તો ચોટ આવે, પરંતુ બીજા હજારો મહાત્મા જો તે અન્ન જમવા વેસે તો ચૂટે નહીં, એવી જે શક્તિ તેને અક્ષીણમહાનસી લલિધ કહીએ. ૯ ગૌતમાદિકને પ્રસિદ્ધપણે હતી. અઠ્યાવીશમી જે શક્તિ તેને અઠ્યાવીશ લલિધ કહી. વલી તે તપને પ્રજાવે કરી અણિમાદિક આઠ મહા-સિદ્ધિ પ્રગટ થાય છે, તેનાં નામ કહે છે. પ્રથમ જેથી જીણા ટિડ્ર માંહે પેસે, અથવા કમલના નાલ માંહે પેસીને ચક્રવર્તીની ફાડુ વિસ્તારે તે અણિમા સિદ્ધિ જાણવી. બીજી મેરુ થકી પણ મોટું શરીર કરવાની શક્તિ તે મહિમા સિદ્ધિ જાણવી. ત્રીજી વાયુથી પણ અત્યંત હલકું શરીર કરવાની શક્તિ તે લલિમા સિદ્ધિ જાણવી. ચોથી વજ્રાદિકથી પણ ગારે શરીર કરવે કરીને ઇંદ્રાદિકનો પણ પરાજય કરે તે ગરિમા સિદ્ધિ જાણવી. પાંચમી ઝૂમિ ઉપર વેળાં થકા સૂર્યમંડલા-

ત્રિકને સ્પર્શ કરવાની શક્તિ તે કામવશાદત્વ સિદ્ધિ જાણવી. ઠઠી જલ ઉપર ધૂમિકાની ધેરે ધાલે, અને ધૂમિ માંહે પાણીની ધેરે હુવકી ધાથ તે પ્રાકામ્ય સિદ્ધિ જાણવી. સાતમી ત્રણ લોકનું ઠકુરાશ્વપણું યોગવે, અથવા તીર્થકરની કિંવા ઇંદ્રની ક્ષિદ્ધિ વિસ્તારે તે ઇશિત્વ સિદ્ધિ જાણવી. આઠમી સર્વે જીવોને વશ કરવાની જે શક્તિ તે વશિત્વ સિદ્ધિ જાણવી. એ રીતે આઠ મહાસિદ્ધિ કહી છે. તથા તે તપના પ્રજાવશી નવ નિધિ પ્રગટ થાય છે. તેનાં નામ મહાપદ્મ, પદ્મ, પાંચુક, નૈસર્પ, પિંગલ, સર્વેરત્નક, કાલ, મહાકાલ અને માણવક, એ પ્રકારે જાણવાં. એ પૂર્વે કહેલા પદાર્થની જે તપશ્ચી પ્રાપ્તિ થાય છે તે તપને જાવે કરી નમીએ ॥ ૪૩ ॥

ફલ શિવસુખ મહોદું સુર નર વર, સંપત્તિ જેહનું ફૂલ ॥ તે તપ સુરતરુ સરિહું વંડું, શમ મકરંદ અમૂલ રે ॥ ઋવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૪૪ ॥ સર્વ મંગલ માંહિ પહેલું મંગલ, વરણવીએ જે ગ્રંથે ॥ તે તપપદ ત્રિહું કાલ નમીજે, વર સહાય શિવપંથે રે ॥ ઋવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૪૫ ॥

અર્થ—હવે તપને કલ્પવૃક્ષની ઉપમાએ સ્તવે છે. મોક્ષનાં સુખ પામવાં તેરૂપ જેનું મોડું ફલ છે તથા ( સુર કેળ ) દેવતાની ગતિ અને ( નર કેળ ) મનુષ્યની ગતિરૂપ જે ( વર કેળ ) પ્રધાન સંપત્તિ એટલે સંપદા તે જેનું ફૂલ છે. એમ તે તપ તે સુરતરુ એટલે કલ્પવૃક્ષ સરિહું મનોવાંઢિતનું દેનારું છે, તેને હું વાંડું હું, નમસ્કાર કરું હું. તે તપરૂપ વૃક્ષનો ( શમ કેળ ) શમતારૂપ અમૂલક મકરંદ એટલે ફૂલનો રસ છે એવું જે તપ, તે કલ્યાણી ધન એટલે નિવિરુ કર્મને શિથિલ કરે ॥ ૪૪ ॥ વલી લૌકિક તથા લોકોત્તર જે માંગલિકનાં કારણ છે, અથવા મંગલ જે છે તે સર્વ મંગલ માંહે પહેલું મુખ્ય મંગલ તે તપ છે. જે સર્વ ગ્રંથે તપ મંગલનું વર્ણન કરીએ ઢીએ. જે માટે શ્રી આવશ્યક માંહે પણ ઢેહું તપ મંગલ કહ્યું છે. સર્વ ગ્રંથ માંહે આથ, મધ્ય અને અંત્ય, એ ત્રણ

મંગલ જોડ્ય. તિહાં આઘ્ય મંગલ તે ગ્રંથની પૂર્તિ માટે કરાય છે અને મધ્ય મંગલ તે ગ્રંથની સ્થિરતા માટે કરાય છે તથા અંત્ય મંગલ તે પરંપરાએ વિસ્તાર માટે કરાય છે. તે માટે તપ તે મુખ્ય મંગલ જાણવું. તે તપઃપદને મોટું મહિમાવંત જાણીને ચૂત, ગ્રાવી ને વર્તમાન, એ ત્રણે કાલ નમીજે. જે ( શિવપંથે કેળ ) મોક્ષપંથે જતાં ( વર કેળ ) પ્રધાન ( સહાય કેળ ) સલાહ જાણવું, એટલે સહાયી જાણવું. એ પાંચ ગાથાએ તપઃપદ વચાણું ॥ ૪૫ ॥

ઇમ નવ પદ યુણતો તિહાં લીણો, હુઠં તનમય શ્રીપાલ ॥ સુજય વિલાસ  
હે ચોથે સ્વેડે, એહ ઇગ્યારમી ઢાલ રે ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૪૬ ॥

અર્થ—ઇમ એકેકા પદની પાંચ પાંચ ગાથાએ કરી જે રીતે ઇહાં નવ પદનું વર્ણન કહ્યું તેવી જ રીતે એ અરિહંતાદિક નવ પદને ( યુણતો કેળ ) સ્તવતો થકો શ્રીપાલ રાજા નવ પદના ધ્યાન માંહે લીન થયો થકો તન્મય થયો. એ ચોથા સ્તવમાં ગ્રહા યજ્ઞનોજ વિલાસ છે, અથવા શ્રીયશો-વિજયજી કવીશ્વર કહે છે કે ચોથા સ્તવને વિષે એ અગીયારમી ઢાલ પૂરી થઈ ॥ ૪૬ ॥

॥ દોહા ॥

ઇમ નવ પદ યુણતો થકો, તે ધ્યાને શ્રીપાલ ॥ પામ્યો પૂરણ આઢલે,  
નવમો કલ્પ વિશાલ ॥ ૨ ॥ રાણી મયણા પ્રમુલ સવિ, માતા પણ શુભ  
ધ્યાન ॥ આઢલે પૂરે તિહાં, મુલ યોગવે વિમાન ॥ ૨ ॥

અર્થ—એ રીતે નવ પદને યુણતો થકો તેજ ધ્યાને કરીને ધ્યાનમાં લયલીન થયો થકો શ્રીપાલ રાજા સંપૂર્ણ આઢલે ( વિશાલ કેળ ) મોટો એવો ( નવમો કલ્પ કેળ ) નવમો દેવલોક તેને પામ્યો, એટલે નવમા દેવલોકમાં જે ઉત્કૃષ્ટાયુ છે તેને પૂર્ણાયુ કહીએ, તે આઢલે તિહાં ઉપન્યો ॥ ૨ ॥ વલી મયણા પ્રમુલ સર્વે નવે રાણી તથા શ્રીપાલની માતા કમલપ્રજ્ઞા, તે પણ શુભ ધ્યાનમાં



रत्नां यकां तिहांज नवमा देवलोके पूर्ण आउखे उपन्यां, अथवा सर्व आयु पूर्ण करीने तिहां उपन्यां. तिहां विमाननां सुख जोगवे ठे ॥ २ ॥

नरअव अंतर स्वर्ग ते, चार वार लही सर्व ॥ नवमे अत्र शिव पामशे, गौतम कहे निर्गर्व ॥ ३ ॥ ते निसुणी श्रेणिक कहे, नव पद उल्लसित जाव ॥ अहो नव पद महिमा बडो, ए ठे अत्रजलनाव ॥ ४ ॥ बलतुं गौतम गुरु कहे, एक एक पद त्रुत्ति ॥ देवपाल सुख सुख लह्यां, नव पद महिम तहत्ति ॥ ५ ॥ किं बहुना मगधेश तुं, इक पद त्रुत्ति प्रजाव ॥ होइश तीर्थकर प्रथम, निश्चय ए मन जाव ॥ ६ ॥

अर्थ—तिहांशी वली नरअव पामीने वली स्वर्गें जशे. एम चार वार देवपणुं ने चार वार मनुष्यपणुं पामी ठेह्यो नवमो मनुष्यअत्र पामीने नव राणीड, माता तथा पोते सर्व मली अगीयारे जण शिव जे निरुपद्रव मोक्षस्थानक तेने पामशे. ए प्रकारे श्रेणिक राजानी आगल गर्व रहित एवा श्रीगौतमस्वामी श्रीपालनो वृत्तांत कहेता हवा ॥ ३ ॥ ते श्रीगौतमस्वामीनां वचन सांजलीने नव पदने विषे उल्लास पाम्यो ठे जाव जेनो एवो श्रेणिक राजा कहे ठे के अहो ! इति आश्चर्ये ! ए नव पदनो महिमा जुड. केवो मोटो ठे ? ए नव पद जे ठे ते संसार-समुद्रमां नाव समान ठे ॥ ४ ॥ बलता श्रीगौतम गुरु कहेता हवा के एकेका पदनी त्रुत्ति करवाना महिमाशी देवपाल प्रमुखे सुख लह्यां, पाम्यां, तीर्थकरगोत्र बांध्युं. ते विचारामृतसंग्रह ग्रंथ मांहे एकेका पदना वर्णने वीश दृष्टांत विस्तारे कथा सहित वखाण्यां ठे, एवो नव पदनो महिमा तहत्ति एटले सत्य ठे ॥ ५ ॥ हे मगधेश ! एटले मगध देशना अधिपति ! किं बहुना एटले

घणुं शुं कहीए ? तुं एक समकित पदनी जक्तिने प्रजावे करी आवती चोवीशीमां पद्मनाज एवे नामे प्रथम तीर्थकर थइश. ए निश्चयथी मनने विषे जाव, एटले जावना कर ॥ ६ ॥

गौतमवचन सुणी इस्यां, उठे मगध नरिंद ॥ वधामणी आवी तदा,  
आव्या वीर जिणेंद ॥ ७ ॥ देवे समवसरण रच्युं, कुसुमवृष्टि तिहां  
कीध ॥ अंबर गाजे डुंछजि, वर अशोक सुप्रसिद्ध ॥ ८ ॥ सिंहासन मांछ्युं  
तिहां, चामर ठत्र ठलंत ॥ दिव्य ध्वनि दीए देशना, प्रभु जामंडलवंत  
॥ ९ ॥ वधामणी देइ वांदवा, आव्यो श्रेणिक राय ॥ वांदी बेठो परखदा,  
उचित धानके आय ॥ १० ॥ श्रेणिक उद्देशी कहे, नव पद महिमा वीर ॥  
नव पद सेवे बहु जविक, पाम्या जवजलतीर ॥ ११ ॥

अर्थ—एवां गौतमस्वामीनां वचन सांजलीने मगध देशनो राजा श्रेणिक तिहांशी लठ्यो.  
( तदा के० ) ते वारे वधामणी आवी जे श्रीवीर जिनेश्वर आव्या ठे ॥ ७ ॥ देवताए समवसरण  
रच्युं, तथा कुसुमनी वृष्टि करी, आकाशमां देवडुंडुजिनो गर्जारव आय ठे. जिहां प्रधान एहुं  
अशोकवृक्ष सुप्रसिद्ध ठे ॥ ८ ॥ तिहां सिंहासन मांछ्युं ठे, चामर ठली रखां ठे, जण ठत्र मस्तके  
बिराजे ठे. तिहां जामंडलवंत एवा जे प्रभु ते दिव्य ध्वनिए देशना आपे ठे. ए कुसुमवृष्टि  
मांझीने दिव्य ध्वनि पर्यंत प्रभुनां आठ प्रातिहार्य कहां ॥ ९ ॥ तिहां श्रेणिक राजा पण वधा-  
मणीयाने वधामणी दइने प्रभुने वांदवाने माटे आव्यो. ते वांदीने पर्षदाने विषे उचित एटले  
योग्य स्थानके आवीने बेठो ॥ १० ॥ वीर जगवान् पण श्रेणिक राजाने उद्देशीने नव पदनोज  
महिमा कहे ठे के ए नव पद सेव्याधी घणा जव्य जीव संसारसमुद्रनो (तीर के०) कांठो पाम्या ठे ॥ ११ ॥

આરાધનનું મૂલ જસ, આતમજાવ અઢેહ ॥ તિણે નવ પદ હે આતમા,  
 નવ પદ માંહે તેહ ॥ ૨૨ ॥ ધ્યેય સમાપત્તિ હુયે, ધ્યાતા ધ્યાન પ્રમાણ ॥  
 તિણ નવ પદ હે આતમા, જાણે કોઈ સુજાણ ॥ ૨૩ ॥ લહી અસંગ-  
 ક્રિયાવલે, જસ ધ્યાને જિણે સિદ્ધિ ॥ તિણે તેહનું પદ અનુગ્રવ્યું, ઘટ  
 માંહિ સકલ સમૃદ્ધિ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—( જસ કેળ ) જેનું ઇટલે જે નવ પદનું મૂલ આરાધન તો નિશ્ચયે આતમજાવ હે, ઇટલે  
 એ નવ પદનું આરાધન જે કરવું તેનું મૂલ હેહ રહિત આતમજાવજ જાણવો. તે માટે નવ પદ તે  
 આતમાજ હે, અને નવ પદ માંહે પણ એજ આતમા હે ॥ ૨૨ ॥ જે વસ્તુ ધ્યાવવા યોગ્ય હે તેને ધ્યેય  
 કહીએ. તે ધ્યેયની સમાપત્તિ તે સંપૂર્ણતા અર્થે ઇટલે સમ્યક્ પ્રકારે પામવે કરીને ધ્યાતા જે ધ્યા-  
 નારો જીવ, તેનું ધ્યેય વસ્તુનું જે ધ્યાન, તેનું પ્રમાણપણું થાય. જે માટે ધ્યેયપૂર્તિ વિના ધ્યાનની  
 પૂર્તિ નહીં, ધ્યાતાના ધ્યાનનું જે પ્રમાણ તે ધ્યેય સમાપ્તે હોય. તે માટે એ નવ પદ તેજ આતમા હે.  
 એ કોઈ સુજાણ હોય તે જાણે ॥ ૨૩ ॥ શુક્લધ્યાનના ચોથા પાયાને ધ્યાને અસંગક્રિયા ( લહી કેળ )  
 પામીને તે અસંગક્રિયાને બલે કરી એ નવ પદ માંહેલા ( જસ ધ્યાને કેળ ) જે પદના ધ્યાન  
 આરાધનથી જોણે સિદ્ધિ પામી તે પ્રાણીએ તેનુંજ પદ અનુગ્રવ્યું ઇટલે જોગવ્યું, માટે નિશ્ચય નરે  
 ઘટમાંજ સકલ સમૃદ્ધિ હે ॥ ૨૪ ॥

॥ હાલ બારમી ॥ સ્વામી સીમંધર ઉપદિશે ॥ એ દેશી ॥

અરિહંતપદ ધ્યાતો થકો, દ્વહ ગુણ પજાય રે ॥

પ્રેદ હેદ કરી આતમા, અરિહંતરૂપી યાય રે ॥ ૨ ॥

અર્થ—દ્રશ્ય પ્રથમ ગૌતમસ્વામીએ નિશ્ચય નય આશ્રયીને વ્યવહાર દેશના લીધી હતી, તે હવે

કરવાથી તથા મુંઝન કરવાથી, કેશલોચ કરવાથી શું થાય ? एथी कांइ परमार्थ नथी ॥ ६ ॥  
 હવે સમ્યક્ત્વપદ વર્ણવે છે. શમ, સંવેગ, આદિ શબ્દથી નિર્વેદ, અનુકંપા અને આસ્તિક્યતા, ए  
 पांच गुण ते दय तथा उपशमे जे आवे, तेथી जे सभ्यक्त्वदर्शन प्रगटे तेने सभ्यक्त्व-  
 दर्शन कहीए, ते आत्माज जाणवो, एम निश्चये विचारुं, पण अमे समकिती ठीए एवुं  
 नाम धराव्याथी શું થાય ? ॥ ७ ॥

જ્ઞાનાવરણી જે કર્મ છે, દય ઉપશમ તસ થાય રે ॥ તો હોયે एहज  
 आतमा, ज्ञान अबोधता जाय रें ॥ वीर० ॥ ८ ॥ जाणो चारित्र ते आतमा,  
 निज स्वभाव मांहि रमतो रें ॥ लेइया शुद्ध अलंकस्यो, मोहवने नवि  
 जमतो रें ॥ वीर० ॥ ९ ॥ इहारेधे संवरी, परिणति समता योगे रें ॥  
 तप ते एहीज आतमा, वरते निज गुण योगे रें ॥ वीर० ॥ १० ॥

અર્થ—હવે જ્ઞાનપદ વચાણે છે. જ્ઞાનાવરણીય કર્મ જે છે તેની પાંચ પ્રકૃતિ છે. તે માંહેલી  
 કેટલીએક દય થાય, કેટલીએક પ્રકૃતિ ઉપશમ થાય તો ए आत्मा तेज ( ज्ञान के० ) ज्ञान-  
 रूप ( होय के० ) थाय, અને अबोधता હોય તે जती रहे ॥ ८ ॥ हवे आठमुं चारित्रपद वर्णवे  
 ठे. आत्मा विज्ञावथी विरम्यो, निज स्वभावमां एटले पोताना आत्मस्वभावमां रमण करतो शुद्ध  
 लेइयाए अलंकस्यो एटले शुक्ल लेइयाए विभूषित थको फरी मोहरूप वनने विषे जमतो नथी  
 तो तेज आत्मा ते चारित्र जाणवुं ॥ ९ ॥ हवे नवमुं तपःपद वखाणे ठे. समतारूप थइ सम-  
 ताना योगमां आत्मानી परिणति थाय तो स्वपरिणतिने योगे संवर गुणने आदरतो इहानो रोध  
 करे, पोताना मूल गुणने जोगे एटले जोगववे वर्त्ततो कषायना कंडक घटागतो समता अने कामाना  
 कंडक वृद्धिमंता करे तो तप ते एहीज आत्मा आणवो ॥ १० ॥

અને પાંચમું સુમેરુપીઠ. હવે ઇતું વિવરણ લખીએ ઠીએ. પ્રથમ વિદ્યાપીઠ તેનો અંત્ર બાર પદનો વર્તમાન યિયા પ્રમુખ સૂરિમંત્ર સવા કોટિ જાપૂર્વક જપતો સાધને સાધતો કોટિશ્રુતનો જાણ થાય. વીજું સૌજાગ્યપીઠ તે તેજ પૂર્વોક્ત મંત્ર વિધિપૂર્વક આરાધવે કરી સકલ જનને વલ્લજ, આદેય વચન સૂરિ હોય. ત્રીજું લક્ષ્મીપીઠ તે તેજ મંત્રારાધને રાજાદિ વશ હોય, મહિમાવંત હોય. ચોથું મંત્રરાજપ્રયોગપીઠ તે મંત્ર આરાધને સર્વ ફેતિ તે ઉપદ્રવ, કામણ, મોહન, વશ્યાદિ હોય. પાંચમું સુમેરુપીઠ તે ઇંદ્રાદિકને માન્ય હોય, ગૌતમાદિકની પેરે લબ્ધિવંત હોય, અજેય હોય ॥ ૪ ॥

તપ સજ્જાથે રત સદા, દ્વાદશ અંગનો ધ્યાતા રે ॥ ઉપાધ્યાય એ આતમા,  
જગબંધવ જગન્નાતા રે ॥ વીર૦ ॥ ૫ ॥ અપ્રમત્તે જે નિત રહે, નવિ હરવે  
નવિ શોચે રે ॥ સાધુ સૂધા તે આતમા, શું મુંઢવે શું લોચે રે ॥ વીર૦  
॥ ૬ ॥ શમ સંવેગાદિક ગુણા, સ્વયં ઉપશમ જે આવે રે ॥ દર્શન તેહજ  
આતમા, શું હોય નામ ધરાવે રે ॥ વીર૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ-હવે ચોથું ઉપાધ્યાયપદ કહે છે. તપસ્યા જગન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ જોડે કરવામાં તથા સદ્વાય ધ્યાનમાં સદા રક્ત છે, રાતા છે, દ્વાદશાંગીના ધ્યાતા છે એવા જે ઉપાધ્યાય તેનું ધ્યાન કરતાં થકા એ આત્મા તેજ ઉપાધ્યાયપણું પામે. તે ઉપાધ્યાય કેવા છે ? તો કે જગતના બંધવ ઇટલે સંબંધી, મિત્ર તુલ્ય અને જગતના વ્રાતા ઇટલે જાદુ તુલ્ય એવા ઉપગારી શ્રીઉપાધ્યાયજી તે નિશ્ચયથી આત્માજ છે ॥ ૫ ॥ હવે પાંચમું સાધુપદ વર્ણવે છે. જે નિત્ય પ્રત્યે અપ્રમત્તપણે ઇટલે સાતમે ગુણગણે રહે, પ્રમાદની આંચરણા ન કરે, વલ્લી સ્તવના કરવાથી હર્ષે પણ ન કરે, અને ઉપદ્રવ કરવાથી શોચ પણ ન કરે એવા સૂધા સાધુ તે નિશ્ચે આત્માજ જાણવો, પણ સાધુનો વેશ ધારણ

કરવાથી તથા મુંઝવણ કરવાથી, કેશલોચ કરવાથી શું થાય ? એથી કાંઈ પરમાર્થ નથી ॥ ૬ ॥  
 હવે સમ્યક્ત્વપદ વર્ણવે છે. શમ, સંવેગ, આદિ શબ્દથી નિર્વેદ, અનુકંપા અને આસ્તિક્યતા, એ  
 પાંચ ગુણ તે ક્ષય તથા ઉપશમે જે આવે, તેથી જે સમ્યક્ત્વદર્શન પ્રગટે તેને સમ્યક્ત્વ-  
 દર્શન કહીએ, તે આત્માજ જાણવો, એમ નિશ્ચયે વિચારવું, પણ અમે સમક્તિથી ઠીએ છું  
 નામ ધરાવ્યાથી શું થાય ? ॥ ૭ ॥

જ્ઞાનાવરણી જે કર્મ છે, ક્ષય ઉપશમ તસ થાય રે ॥ તો હોયે એહજ  
 આત્મા, જ્ઞાન અબોધતા જાય રે ॥ વીર ૦ ॥ ૬ ॥ જાણો ચારિત્ર તે આત્મા,  
 નિજ સ્વપ્નાવ માંહિ રમતો રે ॥ લેશ્યા શુદ્ધ અલંકર્યો, મોહવને નવિ  
 જમતો રે ॥ વીર ૦ ॥ ૭ ॥ ઇહારોધે સંવરી, પરિણતિ સમતા યોગે રે ॥  
 તપ તે એહીજ આત્મા, વરતે નિજ ગુણ જોગે રે ॥ વીર ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ—હવે જ્ઞાનપદ વર્ણવે છે. જ્ઞાનાવરણીય કર્મ જે છે તેની પાંચ પ્રકૃતિ છે. તે માંહેલી  
 કેટલીએક ક્ષય થાય, કેટલીએક પ્રકૃતિ ઉપશમ થાય તો એ આત્મા તેજ ( જ્ઞાન કે ૦ ) જ્ઞાન-  
 રૂપ ( હોય કે ૦ ) થાય, અને અબોધતા હોય તે જતી રહે ॥ ૬ ॥ હવે આઠમું ચારિત્રપદ વર્ણવે  
 છે. આત્મા વિજ્ઞાવથી વિરમ્યો, નિજ સ્વપ્નાવમાં એટલે પોતાના આત્મસ્વપ્નાવમાં રમણ કરતો શુદ્ધ  
 લેશ્યાએ અલંકર્યો એટલે શુક્લ લેશ્યાએ વિઞ્નૂષિત થકો ફરી મોહરૂપ વનને વિષે જમતો નથી  
 તો તેજ આત્મા તે ચારિત્ર જાણવું ॥ ૭ ॥ હવે નવમું તપઃપદ વર્ણવે છે. સમતારૂપ થઈ સમ-  
 તાના યોગમાં આત્માની પરિણતિ થાય તો સ્વપરિણતિને યોગે સંવર ગુણને આદરતો ઇહાનો રોધ  
 કરે, પોતાના મૂલ ગુણને જોગે એટલે જોગવવે વર્તતો કષાયના કંડક ઘટાડતો સમતા અને કામાના  
 કંડક વૃદ્ધિમંતા કરે તો તપ તે એહીજ આત્મા આણવો ॥ ૮ ॥

આગમ નોઆગમ તણો, જાવ તે જાણો સાચો રે ॥ આતમજ્ઞાવે શિર  
 હોજો, પરજ્ઞાવે મત રાચો રે ॥ વીર૦ ॥ ૨૧ ॥ અષ્ટ સકલ સમૃદ્ધિની,  
 ઘટ માંહે ઋદ્ધિ દાણી રે ॥ તિમ નવ પદ ઋદ્ધિ જાણજો, આતમરામ હે  
 સાચી રે ॥ વીર૦ ॥ ૨૨ ॥ યોગ અસંખ્ય હે જિન કહ્યા, નવ પદ મુખ્ય  
 તે જાણો રે ॥ એહ તણે અવલંબને, આતમધ્યાન પ્રમાણો રે ॥ વીર૦  
 ॥ ૨૩ ॥ ઢાલ બારમી એહવી, ચોથે ખંડે પૂરી રે ॥ વાણી વાચક જશ તણી,  
 કોઈ નથે ન અધૂરી રે ॥ વીર૦ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—માટે આગમ તે સિદ્ધાંત જાણવા, તે શ્રુતજ્ઞાન હે, અને નોઆગમ તે એક શ્રુતજ્ઞાન વિના  
 ચાર જ્ઞાન જાણવાં. અથવા આગમ તે જ્ઞાનીઅનુપયોગી અને નોઆગમ તે જ્ઞાનીઅપયોગી એમ  
 આગમ નોઆગમ એ બેના જ્ઞેદ જાણી એ બેનો જાવ તે સાચો જાણો. તે સાચો જાણીને ચંચલતા  
 મટાકી આતમજ્ઞાવે શિર હોજો, પરજ્ઞાવમાં રાચશો માં. इहां आगमर्थी जावनिक्षेपो लक्षणे  
 એ નવ પદ કહ્યાં હે. જે અરિહંતને અપયોગે તે ધ્યાને પરિણમ્યો તે જીવને ઋજુસૂત્ર નથે અરિહંત  
 કહીએ. તે માટે અરિહંતપદને ધ્યાવતો અરિહંતપદવી નીપજાવતો તે અરિહંત કહીએ. એમ નવે  
 પદની જાવના કરવી ॥ ૨૧ ॥ માટે ( સકલ કેળ ) સર્વ જે અષ્ટ એટલે અણિમા, લઘિમા પ્રમુખ  
 આઠ સિદ્ધિ તેની સમૃદ્ધિ એટલે પરિપૂર્ણતા તે ઘટ માંહે ( દાણી કેળ ) દેણાકી હે, તેમ એ નવ  
 પદની ઋદ્ધિ પણ ઘટ માંહેજ જાણજો, એનો આત્મારામ ચિદાનંદ સાક્ષી હે ॥ ૨૨ ॥ મોક્ષસાધન  
 કરવાના તથા આત્મા શુદ્ધ થવાના અસંખ્યાતા યોગ ( જિન કેળ ) શ્રીવીતરાગ દેવે કહ્યા હે. તે  
 સર્વ માંહે એ નવ પદ તે મુખ્ય જાણો, જે માટે એ નવ પદને આલંબને જે આતમધ્યાન કરવું તેજ

પ્રમાણ છે ॥ ૧૩ ॥ એવી ચોથા સ્વર્ણને વિષે બારમી ઢાલ પૂર્ણ થઈ છે. (વાચક કે०) ઉપાધ્યાય શ્રીયશોબિજયજી કહે છે કે શ્રીતીર્થંકરકથિત વાણી તે નૈગમાદિક સાત નય માંદેલા કોઈ નયે પણ અધૂરી નથી, સર્વ નયે સમ્મત છે. અથવા મારી વાણી તે કોઈ નયે અધૂરી નથી. એમ બે પ્રકારે અર્થ કવીશ્વરે સૂચવ્યો છે. અથવા વાણી “વાચક જશ તણી, કોઈ થઈ ન અધૂરી રે” એવો પાઠ પણ કેટલીએક પ્રતોમાં લખેલો છે ॥ ૧૪ ॥

॥ દોહા ॥

વચનામૃત જિન વીરનાં, નિસુણી શ્રેણિક ઝૂપ ॥ આનંદિત પહોતો ઘરે,  
ધ્યાતો શુદ્ધ સ્વરૂપ ॥ ૧ ॥ કુમતિતિમિર સવિ ટાલતો, વર્ધમાન જિન-  
ઝાણ ॥ ઋવિકકમલ પડિબોદતો, વિહરે મહિયલ જાણ ॥ ૨ ॥ એ  
શ્રીપાલ નૃપતિકથા, નવ પદ મહિમ વિશાલ ॥ ઋણે ગુણે જે સાંજલે,  
તસ ઘર મંગલમાલ ॥ ૩ ॥

અર્થ—હવે એવાં શ્રીવીર જિનેશ્વરનાં અમૃત સમાન વચન સાંજલીને શ્રેણિક રાજા શ્રીવીરને નમી આનંદિત થકો પોતાને ઘર પહોતો, ચિત્તમાં શુદ્ધ સ્વરૂપ ચિદાનંદધનને ધ્યાતો થકો પ્રવર્તે છે ॥ ૧ ॥ અને કુમતિરૂપ (તિમિર કે०) અધંકાર તે સર્વને ટાલતો, (જિન કે०) સામાન્ય કેવલીને વિષે (જાણ કે०) સૂર્ય સરલો, સંપૂર્ણ ષટ્કવચના સ્વરૂપનો જાણ એવો શ્રીવર્ધમાન સ્વામી તે ઋવિકરૂપ કમલને પ્રતિબોધ દેતો (મહિયલ કે०) મહીતલ જે પૃથ્વીતલ તેને વિષે વિચરે છે ॥ ૨ ॥ જેમાં (વિશાલ કે०) મોટો નવ પદનો મહિમા છે એવી એ શ્રીપાલ રાજાની કથા તેને જે ઝાણી ઋણે, ગુણે અને સાંજલે તેના ઘરને વિષે માંગલિકની માલા થાય ॥ ૩ ॥



॥ ढाढ तेरमी ॥ राग धन्याश्री ॥

॥ शुणीयो शुणीयो रे प्रभु तुं सुरपति जिन शुणीयो ॥ ए देशी ॥

तूगो तूगो रे मुज साहिव जगनो तूगो ॥ ए श्रीपालनो रास करंतां,  
ज्ञान अमृतरस वूगो रे ॥ मुज ० ॥ १ ॥ पायसमां जिम वृद्धिनुं कारण,  
गोयमनो अंगुगो ॥ ज्ञान मांहि अनुभव तिम जाणो, ते विण ज्ञान ते  
जूगो रे ॥ मुज ० ॥ २ ॥ उदकपयोमृतकढपज्ञान तिहां, ब्रीजो अनुभव  
मीगो ॥ ते विण सकल तृषा किम भ्रांजे, अनुभव प्रेम गरीगो रे ॥ मुज ० ॥ ३ ॥

अर्थ—हवे आ रासनो प्रारंभ कखो हतो ते कार्य पूर्ण थ्युं. तेनो आनंद उपन्यो, तेश्री कवी-  
श्वर अनुभवज्ञाननी महत्तापूर्वक हर्षनां वचन कहे ठे के मुजने जगतनो साहेब जे श्रीजिनेश्वर  
ते संतुष्ट थयो. ए श्रीपालनो रास करंतां ज्ञानरूप अमृतरसनो वरसाद थयो ॥ १ ॥ ( पायसमां  
के ० ) खीर मांहि जेम श्रीगौतमस्वामीनो अंगुगो वृद्धिनुं कारण ठे, जेणे खीरना एक परधामांश्री  
पंदरसें ने त्रण तापसने भोजन कराव्युं, तेम ज्ञान मांहि पण अनुभवज्ञान ते वृद्धिनुं कारण जाणो.  
ते अनुभवज्ञान विना जे ज्ञान ठे ते जूगो एटले मिथ्या जाणवुं, माटे अनुभवज्ञान मोडुं  
ठे ॥ २ ॥ ज्ञान त्रण प्रकारनुं ठे. एक व्याकरणादि, शब्दशास्त्र, काव्यशास्त्र ते नव रसादिकनां  
शास्त्र इत्यादिक लौकिक शास्त्र तथा प्राकृत, चरित्रानुवाद, कथानक, चोपाद, रास, जाषा प्रमुख  
ते ( उदक के ० ) उदककढपज्ञान एटले पाणी सरखुं ज्ञान जाणवुं. जेम पाणी पीधे थके तृषा  
मटे, पण थोनी वार पढी वढी लागे, तेम ग्रंथ सांजले, जणे, वांचे तिहांसुधी रस उपजे, पण  
पढी कांइ नहीं. तथा बीजुं आगम सूत्र सिद्धांतनुं उपयोगरहितपणे ज्ञान ते पयःकढपज्ञान  
एटले दुध सरखुं जाणवुं. जेम दुधनुं पान कखाथी तृषा अने कुधा बेहु मटी जाय, परंतु केट-

લેક કાલે ફરી ઉદય થાય. ત્રીજું અમૃતકલ્પજ્ઞાન તે શ્રદ્ધાપૂર્વક આગમજ્ઞાન શ્રેદ્ધાવ ધારીને ઉપયોગસહિતપણે વર્તન તે જેમ અમૃતપાન કરવાથી છુદ્ધા, તૃષા, રોગ, શોક, ઉપદ્રવ અને વ્યાધિ પ્રમુખ સર્વ દૂર થઈ જાય, ફરી પાઠા ઉદય આવેજ નહીં, તેની સમાન ત્રીજું અનુબ્રવજ્ઞાન મીઠું છે, તેથી અનુબ્રવજ્ઞાન વિના સકલ અનાદિ કાલની જાવત્રમણરૂપ તૃષા કિમ જાંજે ? માટે અનુ-  
બ્રવનો પ્રેમ તે ગરીબો ઇટલે મોટો, વહેરો છે ॥ ૩ ॥

પ્રેમ તાળી પરે શીખો સાધો, જોઈ સેલડી સાંગો ॥ જિહાં ગાંઠ તિહાં રસ  
નવિ દીસે, જિહાં રસ તિહાં નવિ ગાંઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૪ ॥ જિનહી પાયા  
તિનહી બિપાયા, એ પણ એક છે ચીઠો ॥ અનુબ્રવ મેરુ બિપે કિમ મહોટો,  
તે તો સઘલે દીઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૫ ॥ પૂરવ લિખિત લિખે સવિ લેઈ,  
મસી કાગલ ને કાઠો ॥ જાવ અપૂરવ કહે તે પંડિત, બહુ બોલે તે  
બાંઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ—માટે જેમ સાંસારિક પ્રેમને જોઈ, દેહ, લેહું કરી એકપણું કરે, તે પ્રેમની પરે અનુબ્રવને  
શીખો, સાધો, સેલડીના સાંગાનું દૃષ્ટાંત જોઈને. જેમ સેલડીના સાંગા માંહે જિહાં ગાંઠ હોય તિહાં  
રસ દેખાય નહીં, અને જિહાં રસ હોય તિહાં ગાંઠ ન હોય. એની પરે અનુબ્રવ પ્રેમ પણ જાણવો.  
ઇટલે જિહાં કર્મરૂપ ગાંઠ છે તિહાં અનુબ્રવરસ નથી, અને જિહાં અનુબ્રવરસ છે તિહાં કર્મરૂપ  
ગાંઠ નથી ॥ ૪ ॥ કોઈક કહે છે કે અનુબ્રવનો રસ જેણે પામ્યો તેણેજ બિપાવ્યો, માટે પ્રગટ દેખાય  
નહીં. એ કહેવત પણ એક ચીઠો ઇટલે કાગલની ચીઠીપ્રાય છે, કેમકે અનુબ્રવરૂપ મોટો મેરુ પર્વત  
તે બિપાયો કેમ બિપે ? તે તો સઘલે દીઠો છે, ઇટલે સર્વત્ર છે. એવું જિનવચનથી જાણું. વસ્તુતઃ દીઠામાં  
આવે, પણ જેણે પામ્યો તે તેનોજ આત્મા જાણે, પરંતુ બીજો કોઈ ન જાણે ॥ ૫ ॥ મસી તે શાઈ,

કાગલ અને કાગો તે કલમ એ ત્રણ चीज લઈને પૂરવ લિખિત ઇટલે પૂર્વે લખેલાં જે પાનાં પોથી હોય તેને જોઈને સર્વ કોઈ લખી નાખે તે તો સુગમ છે, પણ જે પૂર્વે કોઈએ લખ્યા ન હોય એવા અપૂર્વે જાવ કહે તે પંક્તિ જાણવો, અને જે વહુ બોલે ઇટલે ઘણું બોલે તે લબાફ જાણવો ॥ ૬ ॥

અવયવ સવિ સુંદર હોય દેહે, નાકે દીસે ચાઠો ॥ ગ્રંથજ્ઞાન અનુષ્ઠવ વિણ તેહું, શુક જિસ્યો શ્રુતપાઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૭ ॥ સંશય નવિ જાંજે શ્રુત-જ્ઞાને, અનુષ્ઠવ નિશ્ચય જેઠો ॥ વાદવિવાદ અનિશ્ચિત કરતો, અનુષ્ઠવ વિણ જાય હેઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૮ ॥ જિમ જિમ બહુશ્રુત બહુજનસંમત, વહુલ શિષ્યનો શેઠો ॥ તિમ તિમ જિનશાસનનો વયરી, જો નવિ અનુ-ષ્ઠવ નેઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૯ ॥

અર્થ—વહી એક દૃષ્ટાંત કહે છે કે ( દેહે કે ૦ ) શરીરને વિષે અંગોપાંગાદિક સર્વ અવયવ સુંદર હોય અને નાકે ચાતું હોય તે જેમ લરાવ દેલાય, ઇટલે સર્વ અવયવની શોખા તે કુશોખા હોય, તેમ ગ્રંથ ઘણાય જાણ્યા હોય, ગ્રંથનું જ્ઞાન સબલ હોય, પરંતુ અનુષ્ઠવ ન હોય તો તે કંઠ-શોષની પરે નિર્રર્થક જાણું. જેમ ( શુક કે ૦ ) પોપટ તે અજ્ઞાની થકો મનુષ્યની પ્રેરણાએ અચરે અચરે રામ કથાદિક શુક પાઠ કરે તેમ કંઠશોષ જાણવો ॥ ૭ ॥ જેને અનુષ્ઠવનું જ્ઞાન ન હોય તે શ્રુતજ્ઞાને કરી મનના સંશય જાંજી શકે નહીં, માટે નિશ્ચયશ્રી અનુષ્ઠવજ્ઞાન તે ( જેઠો કે ૦ ) જ્યેષ્ઠ મોટું જાણું. વાદ તે સ્વધર્મની ચર્ચારૂપ અને વિવાદ તે પરમતર્કનરૂપ એવા વાદવિવાદમાં પણ અનિશ્ચિત ઇટલે વિતંડાવાદ તે છોટો વાદ કરતાં અનુષ્ઠવ વિના હારે, હેઠો પડે, જાંજો પડે, અથવા સત્તામાં નીચું જોતું પડે ॥ ૮ ॥ જેમ જેમ બહુશ્રુત હોય ઇટલે ઘણું જાણ્યો હોય, અને બહુજનસંમત ઇટલે ઘણા જનને માન્ય હોય, તથા ( વહુલ શિષ્યનો કે ૦ ) ઘણા શિષ્યનો શેઠો

एटले श्रेष्ठ स्वामी होय तेम तेम ते जिनशासननो बैरी जाणवो. जो नेट अनुभव न होय तो, माटे अनुभवनी मुख्यता ठे ॥ ए ॥

माहरे तो गुरुचरणपसाये, अनुभव दिल मांहि पेगो ॥ कृद्धि वृद्धि प्रगटी घट मांहि, आतमरति हुइ बेगो रे ॥ मुज ० ॥ २० ॥ उग्यो समकित रवि ऊलहलतो, प्रमतिमिर सवि नागो ॥ तगतगता दुर्नय जे तारा, तेहनो बल पण घागो रे ॥ मुज ० ॥ २१ ॥ मेरुधीरता सवि हर लीनी, रह्यो ते केवल जागो ॥ हरी सुरघट सुरतरुकी शोभा, ते तो माटी कागो रे ॥ मुज ० ॥ २२ ॥ हरव्यो अनुभव जोर हतो जे, मोहमद्व जग लुंगो ॥ परि परि तेहना मर्म देखावी, जारे कीधो जूंगो रे ॥ मुज ० ॥ २३ ॥

अर्थ—मारे तो निज गुरुचरणप्रसादशी अनुभव दिल मांहि एटले चित्त मांहि पेगो, एटले प्रतिष्ठित थयो. हवे कृद्धि अने वृद्धि सर्व मारा घट मांहि प्रगटी, तेथी आत्मरति शातामय अइ बेगो. ए कविनां वचन गर्वित ठे. वली एहुं पण जाणीए ठीए जे अनुभववंत जीवने होय तेज सूचव्यां हशे, पण सूत्रानुसारे एम जणालुं नथी ॥ २० ॥ जे वारे समकितरूप सूर्य ऊलहलतो घटमां उग्यो ते वारे ब्रमरूप ( तिमिर के० ) अंधकार जे हतो ते सर्व नागो. वली सूर्य उग्याशी तगतगता तारानुं बल जेम घटी जाय तेम इहां ( दुर्नय के० ) मागा नयरूप जे तारा हता तेनुं बल जे तेज ते पण ( घागो के० ) विघटित थयुं, एटले क्षय पाम्युं ॥ २१ ॥ अनुभवज्ञानीए मेरु पर्वतनी धीरता जे हती ते सर्व हरी लीधी ते वारे ते केवल जागो एटले पहर समान रह्यो, वली सुरघट जे कामकुंज तथा सुरतरु जे कदपवृक्ष तेनी शोभा पण सर्व हरी लीधी ते वारे ते सुर-घट तो केवल माटी समानज रह्यो, अने सुरतरु ते ( कागो के० ) काष्ठ समान रह्युं ॥ २२ ॥

વધી જગનમાં મોહરૂપ મદ્ધ તે ( લૂંગો કેળ ) મહાપરાક્રમી છે, તેનું જે જોર હતું તે અનુજવે હરવ્યો  
 પડેલે દુઝાબું, દુઝાવીને પઠી તે મોહના પરે પરે મર્મ દેખાવી એટલે તેનાં બિદ્ર હતાં તે સર્વ પ્રગટ  
 કરી દેખામીને તેને જારે ચૂંગો કીધો, એટલે અત્યંત ત્રષ્ટ કીધો, ફરી હુકલો ન આવે એવો કીધો.  
 પવો અનુજવ આત્મા સાથે લીન થયો જે કોઈનો દૂર કલ્યો પણ દૂર ન થાય ॥ ૧૩ ॥

અનુજવ ગુણ આવ્યો નિજ અંગે, મિથ્યો રૂપ નિજ માગો ॥ સાહિબ  
 સન્મુખ સુનજર જોતાં, કોણ થાયે ઉપરાંગો રે ॥ મુજળ ॥ ૨૪ ॥ ઓઢે  
 પણ દંત્રે હુઃખ પામ્યા, પીઠ અને મહાપીઠો ॥ અનુજવંત તે દંત્ર ન  
 રાખે, દંત્ર ધરે તે ધીઠો રે ॥ મુજળ ॥ ૨૫ ॥ અનુજવંત અદંત્રની રચના,  
 ગાયો સરસ સુકંઠો ॥ જાવ સુધારસ ઘટ ઘટ પીયો, હુજે પૂરણ ઉત-  
 કંઠો રે ॥ મુજળ ॥ ૨૬ ॥

અર્થ—અનુજવના ગુણ જે વારે પોતાને અંગે આવ્યા તે વારે ( નિજ કેળ ) પોતાનું જે અનાદિ  
 કાલનું જવપરંપરા કરવારૂપ માનું રૂપ હતું તે મદ્ધ. જે વારે પોતાનો સાહેબ તે સુનજર એટલે  
 જલી નજરે કરી સન્મુખ જોતાં થકા બીજો કોણ ઉપરાંગો એટલે પરાહ્મુખ થાય ? ॥ ૨૪ ॥ ઓઢો  
 પણ દંત્ર જો પીઠે અને મહાપીઠે કલ્યો તો તે હુઃખ પામ્યા, ધર્મમાં કપટ કહ્યું તેથી સ્ત્રીવેદપણું  
 પામ્યા, તે માટે જે અનુજવંત પ્રાણી હોય તે ( દંત્ર કેળ ) કપટ ન રાખે, અને જે દંત્ર રાખે તે  
 ધીઠો એટલે મૂર્ખ શઠ જાણવો ॥ ૨૫ ॥ અનુજવંત તે ( અદંત્ર કેળ ) અકપટી કપટ રહિત તેની  
 રચના તેને રસે કરી સહિત ત્રલે કંઠે કરી ગાયો. એની મધ્યગત જે જાવ તદ્દુપ સુધારસ  
 એટલે જે અમૃત સમાન રસ તેને ઘટ ઘટ પીયો. તે પીતાં ( ઉતકંઠો કેળ ) ઉત્સુક અર્થાત્ તરબ

पामेला एवा तमे पूरण एटले तस थाडे. अथवा अमृत समान रस ठे तेने तमे घट घट पीयो  
अने पीतां पूर्ण उत्कंठित थाडे ॥ १६ ॥

॥ कलश ॥ राग धन्याश्री ॥ ते तरीया रे चाइ ते तरीया ॥ ए देशी ॥

तपगह्ननंदन सुरतरु प्रगट्या, हीरविजय गुरुराया जी ॥ अकबरशाहे  
जस उपदेशे, पडह अमारि वजाया जी ॥ १ ॥ हेम सूरि जिनशासनमुद्राए,  
हेम समान कहाया जी ॥ जाचो हीरो जे प्रभु होतां, शासन सोह चढाया  
जी ॥ २ ॥ तास पेटे पूर्वाचल उदयो, दिनकर तुल्य प्रतापी जी ॥ गंगा-  
जल निर्मल जस कीरति, सघले जग मांहि व्यापी जी ॥ ३ ॥ शाह सप्ता  
मांहे वाद करीने, जिनमत धिरता आपी जी ॥ बहु आदर जस शाहे  
दीधो, बिरुद सवाइ आपी जी ॥ ४ ॥

अर्थ-तपगह्नरूप नंदनवनने विषे सुरतरु एटले कल्पवृक्ष समान श्रीहीरविजय गुरुराजजी  
प्रगट थया. जेमना उपदेशाशी बादशाह अकबरशाहे अमारीनो परुह वजडाव्यो ॥ १ ॥ ते प्रभु  
श्रीहीरविजय सूरि तो श्रीजिनशासनरूप मुद्रा एटले बीटी तेने विषे जाचो हीरो एटले जाल्य-  
वंत हीरा समान होता हवा. जेणे जिनशासननी घणी शोना चढावी, ते वखते हेम सूरि ते  
श्रीजिनशासनरूप मुद्रामां हेम समान कहेवाणा ॥ २ ॥ ते श्रीहीरविजय सूरिना पाटरूप पूर्वा-  
चल एटले उदय पर्वतने विषे दिनकर एटले सूर्य तुल्य प्रतापवंत एवा जेमनी कीर्ति गंगाजलनी  
परे निर्मल एवी जगतमां सर्वत्र व्यापी रही ॥ ३ ॥ वली जेमणे शाह एटले बादशाहनी सप्ता  
मांहे वाद करीने सर्व अन्य दर्शनोनुं खंरुन करी एक सत्यपणे श्रीजिनमतनी स्थिरता स्थापन  
करी, तेथी जेमने बादशाहे घणो आदर आप्यो, अने बिरुद सवाइ एटले जगजुरुनी पदवी आपी ॥ ४ ॥

શ્રીવિજયદેવ સૂરિ તસ પટધર, उदया बहु गुणवंता जी ॥ जास नाम दश  
 दिशि ठे चाबुं, जे महिमाए महंता जी ॥ ५ ॥ श्रीविजयप्रज्ञ तस पट-  
 धारी, सूरि प्रतापे गजे जी ॥ एह रासनी रचना कीधी, सुंदर तेहने राजे  
 जी ॥ ६ ॥ सूरि हीर गुरुनी बहु कीरति, कीर्त्तिविजय उवछाया जी ॥ ७ ॥ विद्या  
 सीस तास श्रीविनयविजय वर, वाचक सुगुण सोहाया जी ॥ ८ ॥ विद्या  
 विनय विवेक विचक्षण, लक्षण लक्षित देहा जी ॥ सोजागी गीतारथ

सारथ, संगत सखर स्नेहा जी ॥ ९ ॥

અર્થ—એવા શ્રીવિજયસેન સૂરિ થયા. વલી તેમને પાટે બહુ ગુણવંત એવા શ્રીવિજયદેવ સૂરીશ્વર  
 ઉદય પામ્યા. જેમનું નામ દશ દિશાને વિષે ( ચાબું કેળ ) પ્રખ્યાત છે તથા જે મહિમાए કરી  
 મહંતા એટલે મોટા હતા, અથવા જે મહિમાં એટલે પૃથ્વીમાં મહંતા એટલે મોટા હતા ॥ ૫ ॥  
 તેમના પટધારી શ્રીવિજયપ્રજ્ઞ સૂરિ તે સૂરિ એટલે પંક્તિ અને પ્રતાપી એટલે તેજસ્વી અર્થાત્ સૂર્ય  
 જેવા તેજસ્વી પ્રતાપે કરી ભાજતા થયા. તેમના સુંદર એટલે મનોહર રાજ્યમાં આ શ્રીપાલ રાજાના  
 રાસની રચના કીધી ॥ ૬ ॥ તે પૂર્વોક્ત બહુ કીર્તિના ધરનારા સૂરિ શ્રીહીરવિજય ગુરુની સાક્ષાત્  
 રૂપવતી બહુ કીર્તિજાણે હોય નહીં ? એવા શ્રીકીર્તિવિજયજી ઉપાધ્યાય થયા. તેમના ( વર  
 કેળ ) પ્રધાન શિષ્ય (વાચક કેળ) ઉપાધ્યાયપણાના રુદ્ધા ગુણે કરી શોભાયમાન શ્રીવિનયવિજયજી  
 થયા ॥ ૭ ॥ તે વિદ્યાए કરી, વિનયે કરી તથા વિવેકે કરી વિચક્ષણ થયા. જેનું ( દેહ કેળ )  
 શરીર તે ઉત્તમ લક્ષણે કરી લક્ષિત હતું. વલી સૌજાગ્યવંત, ગીતાર્થના સમૂહને વિષે સાર્થકપણું  
 છે જેમનું એવા એટલે ગીતાર્થપણને સાર્થક કરનારા, વલી જેની સંગત એટલે સોબત તે સખર  
 એટલે સારી હતી, રહી હતી, વલી રહ્યા સ્નેહવાલા હતા ॥ ૮ ॥

સંવત્ સત્તર અડત્રીસા વરસે, રહી રાનેર ચોમાસે જી ॥ સંઘ તણા  
 આગ્રહથી માંહ્યો, રાસ અધિક ઉદ્ધાસે જી ॥ ૧૯ ॥ સાર્દ સસ શત ગાથા  
 વિરચી, પહોતા તે સુરલોકે જી ॥ તેહના ગુણ ગાવે ઢે ગોરી, મિલી મિલી  
 ઓકે ઓકે જી ॥ ૨૦ ॥ તાસ વિશ્વાસપ્રાજન તસ પૂરણ, પ્રેમ પવિત્ર  
 કહાયા જી ॥ શ્રીનયવિજય વિબુધપયસેવક, સુજશવિજય ડવઝાયા જી  
 ॥ ૨૧ ॥ પ્રાગ આકતો પૂરણ કીધો, તાસ વચન સંકેતે જી ॥ તિણે વલી  
 સમકિતદષ્ટિ જે નર, તેહ તણે હિત હેતે જી ॥ ૨૨ ॥ જે પ્રાવે ૯ પ્રણશે  
 ગુણશે, તસ ઘર મંગલમાલા જી ॥ બંધુર સિંધુર સુંદર મંદિર, મણિમય  
 ઠાકઠમાલા જી ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—તે શ્રીવિનયવિજયજી ઉપાધ્યાયે સંવત્ સત્તરસે ને આઠત્રીશાના વર્ષમાં શ્રીરાનેર (રાંદેર)  
 ગામને વિષે ચોમાસું રહીને શ્રીસંઘના આગ્રહથી આ રાસને અધિક ઉદ્ધાસે કરવા માંહ્યો ॥ ૧૯ ॥  
 તેની (સાર્દ કે ૦) પચાસ અને (સસ શત કે ૦) સાતસેં ૯૮લે સાતસેં પચાસ ગાથા (વિરચી  
 કે ૦) રચીને શ્રીવિનયવિજયજી ઉપાધ્યાય દેવલોકે પહોતા. જેના ગુણને (ગોરી કે ૦) સ્ત્રી ૭ તે  
 ઓકે ઓકે મલીને ગાય ઢે ॥ ૨૦ ॥ તે શ્રીવિનયવિજયજી ઉપાધ્યાયના વિશ્વાસના પ્રાજન-  
 રૂપ, વલી સંપૂર્ણ પ્રેમવંતનું પવિત્ર બિરુદ કહેવરાવતા ૯૮૫ જે શ્રીનયવિજય પંક્તિના પદકમલના  
 સેવક રુડા યશોવિજયજી ઉપાધ્યાય ॥ ૨૧ ॥ તેમને શ્રીવિનયવિજય ઉપાધ્યાયજી ૯ આ રાસ પૂર્ણ  
 કરવાને કહેલું હતું, માટે તેમના વચનનો સંકેત હતો, તેણે કરીને તથા વલી સમકિતદષ્ટિ જે  
 નર તેના હિતને (હેતે કે ૦) કારણે આ રાસનો જે આકતો ૯૮લે અધુરો રહેલો પ્રાગ, તે પૂર્ણ



कीर्त्तय ॥ १२ ॥ ए श्रीसिद्धचक्रजीना रासने ज्ञात्रे करीने जे प्राणी जणशे गुणशे तेना घरने  
निगे मांगलिकनी मावा यशे तथा ते ( बंधुर के० ) उन्नत मोटा एवा ( सिंधुर के० ) हाथी पामशे,  
( गुंदर के० ) रुक्मां मंदिर पामशे, तथा मणिरले जकाव एवा जाकफमाव एटले मुकुट कुंमल  
याचूपणादिक पामशे ॥ १३ ॥

देह सवल ससनेह परिहृद, रंग अजंग रसाला जी ॥  
अनुक्रमे तेह महोदय पदवी, लहेशे ज्ञान विशाला जी ॥ १४ ॥

अर्थ—बली सवल एटले बलवान् देह पामशे, स्नेहाली पर्पदा पामशे तथा अजंगपणे रसाल  
एवा ( रंग के० ) आनंद पामशे, ते प्राणी अनुक्रमे महोदय एटले मोक्षपदवी पामशे, तथा  
( विशाला के० ) मोहुं ज्ञान पामशे ॥ १४ ॥

इति श्रीमन्महोपाध्यायश्रीकीर्त्तिविजयगणशिष्योपाध्यायश्री विनयविजयगणिविरचिते श्री-  
श्रीपालचरित्रे प्राकृतप्रबंधे तन्मध्ये उपाध्यायश्रीयशोविजयगणिप्रितेऽयं चतुर्थः  
खंरुः संपूर्णः ॥ तत्समाप्तौ समाप्तः श्रीपालरासः ॥ सर्व खंरु चार, तत्र प्रथम-

खंडे ढाल अगीयार, द्वितीयखंडे ढाल आठ, तृतीयखंडे ढाल आठ,  
चतुर्थखंडे ढाल चौद, सर्व ढाल एकतालीश, तन्मध्ये गाथा

॥ ११५१ ॥ ग्रंथाग्रंथ श्लोक ॥ १७१५ ॥

॥ इति श्रीपालरासस्य बालाचबोधे चतुर्थः खंरुः समाप्तः ॥ ४ ॥ तत्समाप्तौ समाप्तोऽयं  
ग्रंथः ॥ बालाचबोधसंख्या ७३००, मूलश्लोकसंख्या १७१५, सर्वसंख्या ॥ १११५ ॥

॥ इहां प्रसंगशी उजमणानो विधि लखीए ठीए. साका चार वर्षे एकाशी आंबिले नव उली पूर्ण आय ते वारे उजमणुं करे. ते हालना प्रवर्त्तन मुजब विशाल श्रीजिनेश्वरना जुवनने विषे अथवा जे कोइ मोटुं विस्तारवंत उजमणुं करता होय ते पोताना घरने विषे शुद्ध निरवद्य विस्तारवंत मोकली जगाने सुशोजित करी तिहां श्रीसिद्धचक्रजीना मंडपनी रचना करे, ते आ प्रमाणे के:-प्रथम तो वचमां अरिहंतपदने श्वेत धान्यमय स्थापे, अने पूर्व दिशाए सिद्धपदने रक्त धान्यमय स्थापे, वली दक्षिण दिशे आचार्यपदने पीतवर्ण धान्यमय स्थापे, तथा पश्चिम दिशे उपाध्यायपदने नीलवर्ण धान्यमय स्थापे, अने उत्तर दिशाए साधुपदने श्यामवर्ण धान्यमय स्थापे. पढी चार विदिशिने विषे दर्शन, झा-न, चारित्र अने तप, ए चार पदने श्वेतवर्ण धान्यमय स्थापे. ते मांहे उत्तर पूर्व वचे ईशान खूणे दर्शनपद स्थापतुं अने पूर्व दक्षिण वचे अग्नि खूणे ज्ञानपद स्थापतुं, तथा दक्षिण पश्चिम वचे नैर्ऋत्य खूणे चारित्रपद स्थापतुं, वली पश्चिम उत्तर वचे वायव्य खूणे तपःपद स्थापतुं. ए रीते नव पांखकीनुं कमल करी नव पदनी स्थापना करीए. पढी त्रण वेदिका युत पीठिकानी रचना करीए. ते मांहे पहेली वेदिका रक्तवर्ण धान्यमयी, बीजी पीतवर्ण धान्यमयी अने त्रीजी श्वेतवर्ण धान्यमयी. तिहां पहेली वेदिकाने पांचवर्ण धान्यना कांगरा, बीजी वेदिकाने रक्तवर्ण धान्यना कांगरा अने त्रीजी वेदिकाने पीतवर्ण धान्यना कांगरा करे. इत्यादि प्रकारपूर्वक. वली ते उपरे नव गढ प्राकार करे, धान्यना रंग तथा पदना रंग कल्या ते रीते करी मांकीने जे वस्तु उढोवीए एटले चक्रावीए ते वस्तुनां नाम सामान्य प्रकारे नीचे लखीए ठीए.

नव देरासर.  
नव जीर्णोद्धार.  
नव जिनबिंब.  
नव सिद्धचक्रना गटा.  
नव सिद्धचक्रनी पीठिका

नव धर्मशाला.  
नव मुकुट.  
नव ऊरमर.  
नव तिलक.  
नव सिंहासन.

नव कलश.  
नव कटोरी.  
नव चंदनना कटका.  
नव केशरनां पडिकां.  
नव बालाकूंची.

नव धोतीयां.  
नव अंगदूहणां.  
नव सुखकोश.  
नव रक्षाबी.  
नव घंटकी.

नम नोहरयात्री.

नम यापना.

नम प्याचमनी.

नम त्रांयाकुंमी.

नम अष्टमांगलिक.

नम आरती.

नम भूपधाणां.

नम मंगलदीपक.

नम चंद्रवा, नव पुंठीयां.

नम तोरण.

नम वासकुंपी.

नम कांबली.

नम पठेमी, नव ठत्र.

नम चामर.

नम मोरपिछिनी.

नम वाटकी, नव कचोळां.

नम थाली, नव पूंजणी.

नम केशरघसवानाडरशीया

नम दीवी, नव बाजोठ.

नम ध्वजा, नव घंट.

नव रुंदासण.

नव हूंदा, नव त्रांवमी.

नव स्थापनानां उपकरण.

नव वाटका.

नव अग्रवत्ती.

नव वरास, नव अग्र.

नव प्याला.

नव प्रभावना.

हीरा चोत्रीश.

चुनीठ राती एकत्रीश.

पीरोजी पीलेवणें ठत्रीश.

चुनीठ नीली पचीश.

चुनीठ काले वणें सत्या-

वीश अथवा पांच.

मोती नंग ३३५.

रूपानो वरग १००.

सोनेरी वरग १००.

लाखीणो हार एक.

श्रीफलना गोटा पंचवर्णी

नव ग्रहनी स्थापना.

हवे ज्ञाननां उपकरण.

नव श्रीपालना रास.

वीजां नव नव पुस्तको.

गणणानी टीप नव.

नव रुमाल, नव पाठां.

नव ठवणी, नव कवली.

नव सापना सापनी.

नव लेखण.

नव चाकु.

नव कतरणी.

नव काबला.

नव काबली.

नव खमीया.

नव हिंगलोनां वासण.

नव पाटली.

नव ठेलीया.

नव पाटी.

नव पुस्तक

काबला.

नव दोरा.

नव चावली.

नव वासकूपना वाटवा.

नव वतरणां.

नव कांबी.

हवे चारित्रनां उपकरण.

नव पात्रां.

नव पमला.

नव जोली.

नव चोलपट्टा.

नव संथारीयां.

नव कांबली उधानी.

नव कपमां.

नव मांदा.

नव उघा.

नव मुहपत्ति.

नव कडपसूत्र.

नव तरपणी.

नव चरवला.

नव चरवलानी मांमी.

इति उजमणानो विधि.

# ॥ शुद्धि पत्रक ॥

पानुं	लाइन	अशुद्ध	शुद्ध	पानुं	लाइन	अशुद्ध	शुद्ध
१८	१२	पाखा	पाखो	१२६	१९	साथवा	साथवा
३३	३२	रूपसुंदरी	रूपसुंदरी	१४१	११	पोताना	पोताना
४६	१०	आयुष्व	आयुष्य	१४३	१३	रहि	रही
९०	१७	पळ्यो	पळ्या	१४४	३	सन्य	सैन्य
९०	३३	वहेजी	वहेची	१४९	१९	उपकारनो	परउपकारनो
९८	२	वेधसां	वेधसा	१९०	३	जे	जव जे
६२	३४	पूजाए	पूजा	१९४	३७	मतिसार	मतिसागर
६३	३०	महात्म्यनुं	माहात्म्यनुं	१९६	२३	तश	तस
७२	३९	बनरकूटना	बनरकूटना	१९३	९	त्रीजो	त्रीजुं
७९	३४	पधारो	पाधरो	१९७	२९	ढरतां	करतां
८३	२०	रह्यो	रह्या	१९८	१०	पूजवु	पूजवुं
८५	११	रुमाडोल	रुममोल	१९८	१६	क्रिया	चोथी क्रिया
८६	२८	आयीयो	आवीयो	१७०	१६	जगवन	जगवन्
८६	३२	केवलशुं	केलवशुं	१७१	१८	जे कोइ	जो कोइ
८७	१३	एकी	एक	१७३	१७	राणीन	राणीनां
८७	३४	पुरुषने	उत्तम पुरुषने	१७९	२१	अपवर्ग	अपवर्ग
९४	१८	निमित्तिशास्त्र	निमित्तशास्त्र	१७९	३४	उद्देशे	उद्देशे
१०६	८	नवनिध	नवविध	१८९	९	बेवेला	बेवेला
१०७	३१	कुंवरीना	कुंवरना	१८६	२९	प्रणमो	प्रणमो
११०	१	श्रीसिद्धचक्रजीना	श्रीसिद्धचक्रजीनो	१८६	१७	एटले	उजमतां एटले
११३	९	सैम्यना	सैम्यना	१९९	२८	सिद्धगुण	सिद्धगुण खाणी सिद्ध
११३	२४	मीठीश	मीठाश	१९९			गुणखाणी
१२३	२७	साम	सामः	२०१	३२	अंधकार	अंधकार

॥ इति श्री नव पद महिमावर्णनरूप  
॥ श्रीश्रीपाल राजानो रास समाप्त ॥

Printed by Ramchandra Yesu Shedge, at the Nunaya-sagai Press, 23, Kolbhat Lane, Bombay  
Published by Bhanyu Maya for Bhimsi Maneck, 225-231, Mandvi, Sackgalli, Bombay